

ΕΠΙΤΟΜΗ

ΕΡΓΟ

ΤΗΣ

ΣΤΟΡΙΑΣ

ΤΩΝ ΝΕΩΝ ΕΛΛΗΝΩΝ,

Από τῆς εἰσβολῆς τῶν Τσρκων μέχρι τῶν ἡμερῶν μας.

ΙΩΑΝΝΗΣ Κ. ΒΗΧΑΣ
ΕΚΔΡ. ΕΙΣΗΓΗΤΗΣ

Μεταφρασθεῖσα μὲν ἐκ τῆς Γαλλικῆς γλώσσης εἰς τὴν νέαν Ἑλληνικὴν μέχρι τῆς μεσολαβήσεως τῶν Ἑυρωπαϊκῶν Δυνάμεων, προσεπαυξηθεῖσα δὲ μέχρι τῆς ἐλεύσεως τῆς νῦν ἐυκλεῶς βασιλείουτος ὈΘΩΝΟΣ τῆς Α'.

ὑπὸ

ΑΝΔΡΑΣΙΟΥ Γ. ΚΩΝΣΤΑΝΤΑ

κὶ ἐκδοθεῖσα δαπάνῃ τῆς Ἐπιτιμιότητος Κυρίου Γεωργίου Καταπύτσου καὶ τῶν Φιλομέσων Συνδρομητῶν.

ΕΝ ΒΕΡΟΥΚΟΥΡΕΣΤΙΟΙΣ

ἔκ τῆς Ἰνπογραφείας Ἡλιάδου καὶ Χρησίδου.

1858

β.
„ Ἐκ μὲν τοιγε τῆς ἀπάν-
„ των πρὸς ἄλληλα συμπλο-
„ κῆς καὶ παραδέσεως, ἔτι
„ δ' ὁμοιότητος καὶ διαφο-
„ ρᾶς, μόνως ἄν τις ἐφίκοιτο
„ καὶ δυναθεῖη κατοπτρεύ-
„ σασ, ἅμα καὶ τὸ χρησιμὸν
„ καὶ τὸ τεραπνὸν ἐκ τῆς Ἴσο-
„ ριας λαβεῖν. “ :

Πολύβ. Α. Ἐδ. 5.

ΤΩ
ΣΕΒΑΣΤΩ
ΜΟΙ
ΠΑΝΕΛΛΗΝΙΩ
ΕΝ ΤΑΙΣ ΛΑΜΠΡΑΙΣ
ΤΗΣ
ΠΑΛΙΓΓΕΝΕΣΙΑΣ ΑΥΤΟΥ
ΗΜΕΡΑΙΣ
ΤΑΥΤΗΝ ΤΗΝ ΒΙΒΛΟΝ
ΑΝΑΣΤΑΣΙΟΣ Ο ΚΩΝΣΤΑΝΤΑΣ
ΑΝΑΤΙΘΗΣΙΝ.

Μετὰ βαθυτάτης ὑποκλίσεως καὶ τῆς προσηκείσης αἰδῆς ἐμφανίζομαι εἰς σέ, ὦ Πανσέβασον Ἔθνος, καθιερώων δια τῆ σεπτῆ ὀνόματός σε τὸ εὐτελές τῆτο πόνημά με, τὸ ὁποῖον τρέφω χρησὰς ἐλπίδας ὅτι θέλει ἐναρεσῆσει εἰς τὰ φιλοπερίεργα Μέλη σε. Γνωρίζω ὅτι θέλω φανῆ προπέτης μεταχειρισθεῖς εἰς τὴν ἀρχὴν τῆ Βιβλίας με τοῖστον πολῦτιμον ὄνομα, ἀλλὰ πληροφορημένος ἐκ πείρας ὅτι τὸ Ἔθνος κατὰ τέττες τῆς πρώτης χρόνος τῆς Ἀυτονομίας δέχεται ἐπίσης καὶ τὰ μικρὰ καθὼς καὶ τὰ μεγάλα, ἐτόλμησα καὶ γὰρ νὰ ἐμφανισθῶ εἰς αὐτὸ μετὴν ἀφιέρωσιν τῆς παρόσης βίβλου με.

Δέξαι λοιπὸν ἐυμενέστατα, σεβασόνμοι Πανελλήνιον, ταύτην τὴν προσφορὰν με, ἣτις περιέχει τὰ παλαιὰ καὶ νέα κατορθώματά σε ὡς πολλοσημόριον τῶν ἀπείρων χρεῶν, τὰ ὁποῖα ἔχω πρὸς Σε, καὶ σημείον ἀνεκφράστου χαρᾶς τῆς πονήσαντος, καθότι ἠξιώθη νὰ ζῆ εἰς τὰς λαμπρὰς ἡμέρας τῆς Παλιγγενεσίας σε, ἐν τέλει δὲ ἔυχεται ὡς οἱ κόποι τε νὰ τύχωσιν ὅπως τῆς ποθεμένης ὑποδοχῆς, τὴν ὁποῖαν θέλει θεωρῆσαι ὡς τὴν καλλίστην ἀνταμοιβὴν τῶν κόπων τε, ἐπομένως, Θεὸς θέλωντος, θέλει ἐγκαρδιωθῆ καὶ δι' ἑτερόν τι ἐπιχείρημα εἰς τὸ μέλλον.

Προλεγόμενα.

Ἡ ἐνεσφῶσα τῆς ἡμετέρας πολυπαθῆς Ἔθνης ἐνημερία, ἣν ὁ Ὑψιστος, ἰλέψῃ ὄμματι ἐπιβλέψας τοῖς πολυχρονίοις καὶ ἀφορήτοις αὐτῆς δεινοῖς, τέλος ἐχάρισεν, ἐρεθίζει ἀναντιρρήτως πάντα Φιλόπατριν Ἑλληνα, εἰς τῆς ὁποῖας τὰς φλέβας εἰσέτι κυκλοφορεῖ τελάχισον κάμμία ῥανίς Ἑλληνικῆς αἵματος, καὶ τῆς ὁποῖας τὰ σπλάγχνα πυρπολεῦνται ἀπὸ τοῦ ἐυγενῆς πῦρ τῆς φιλοπατρίας, νὰ πολυπραγμονήσῃ τὴν ἀπὸ τῆς Τερρικῆς κατακτῆσεως μέχρι τῆςδε πολιτικῆς καὶ ἠθικῆς ὑπαρξίν τῆς ἔθνης τῆς ἄλλ᾽ πῶς ἐδύναντο οἱ ἡμέτεροι εἰς τὸ διάστημα τῶν τεσσαρῶν χεδὸν αἰῶνων, καθ' ἕς ἣσαν χεδὸν σιδηροδέσμοι ὑπὸ τὸν ἀφόρητον ζυγὸν τῆς Ὀθωμανικῆς Δεσποτείας, καὶ ἐπομένως εἰς τὸ βαθὺ σκότος τῆς ἀμαθείας, νὰ ἐξισορήσῃ τὰ πάθη των; πῆς ἐδίδεν εἰς αὐτῆς καιρὸν ὁ ἄπλητος καὶ πανδαμάτωρ ἄδης τῆς πλεονεξίας τῶν ἀπηνῶν Τυράνων, τὴν ὁποῖαν μόλις μὲ τῆς ἀτρούτης καὶ ἀδιαλείπτως κόπης καὶ ταλαιπωρίας, εἰς τὰς ὁποῖας νύκτε καὶ ἡμέραν κατετύραννεντο, ἣσαν ἱκανοὶ νὰ εὐχαρισήσῃ; πῆς εἶχαν, ἐπαναλαμβάνω, καιρὸν νὰ τῆς περάσῃ καὶ ἀπὸ τὴν ἰδέαν νὰ ἐρευρήσῃ τὸ πῶς ἐκυρίευσεν τὴν πατρίδα των ὁ ξένος δορυκτῆτωρ, ποίας ἐπαρχίας πρῶτον, ποίας ὑπερον, ἀναψήσῃ βλέμμα περιεργείας εἰς τὴν παρεῖσαν πολιτικὴν καὶ ἠθικὴν κατάστασίν των, καὶ παραβάλλοντές τὴν μὲ τὴν ἐπὶ τῶν παλαιῶν Προγόνων των, ἢ τελάχιστον μὲ τὴν τῶν ὑπεροχρόνων Βυζαντινῶν

Αυτόκρατόρων να ἐννοήσωσι τὴν διαφορὰν, καὶ ἐν-
 νοήσαντές τιν να προσπαθήσωσι μὲ παντοίῃς τρύ-
 πης να ἐξαλειψωσιν ἀπὸ τὸ πρόσωπον τῆς γῆς τὰς
 θηριώδεις καὶ σκληροτραχήλους δεσπότας των, καὶ να
 ἀποσιῶσιν τὸν ζυγὸν, ὅσις ἦτον εἰς αὐτὰς πρόξε-
 νος ταύτης τῆς παντελῆς ἀδιαφορίας, ἢ μᾶλλον
 εἰπεῖν, ἀναισθησίας; ἀλλὰ τὴν σήμερον, ὅποτε ὁ
 ἀγαθῶν τὰς κατερόραγμένους, καὶ δυνάστας καθαι-
 ρῶν ἀπὸ θρόνου, ὁ παιδεύων καὶ πάλιν ἰώμενος,
 ὁ εὐδοκήσας τὴν Ἑλλάδα, τὴν πρωτότοκον αὐτῆ ἐξ
 ἐθνῶν Ἑκκλησίαν, νεκρὰν ἤδη πάλαι ἔσαν, ἐξα-
 νασῆσαι, ἠυδόκησε να συντρίψῃ κατ' αὐτὸν τὸν
 τρόπον τὰς βαρείας ἀλύσεις, αἱ ὁποῖαι ἐδέσμευαν
 χεῖρας καὶ πόδας καὶ αὐτὰς τὰς νοερὰς δυνάμεις τῆ
 ἀθλίῃ Ἑλληνος, κἀνεῖς Ἑλληνας δὲν δύναται να μεί-
 νῃ ἀδιάφορος, ἀλλὰ φιλοτιμεῖται, ἀπολαμβάνων
 κατὰ τὸ παρὸν θεία νέυσει τὰ γλυκεὰ ἐπακόλαθια
 τῆ ὄντως θεία χηρίματος τῆς ἐλευθερίας, να ἐρευ-
 νήσῃ πρῶτον τὴν πολιτικὴν καὶ ἠθικὴν ὑπαρξιν των
 πρὸ διακοσίων ἐτῶν καὶ ἐπέκεινα προγόνων τῆ, καὶ
 ἐπομένως μετὰ ὁποῖας ἀφορήτης ταλαιπωρίας τέλος
 ἀπέλαυσε τὴν ἀνεξαρτησίαν τῆ.

Ὅθεν καὶ ἐγὼ, ὦν γέννημα, ἢ θρέμμα ταύτης
 τῆς εἰπερτε ἄλλο γλυκυτέρας πατρίδος, ἂν καὶ ἐκ
 τῶν καιρικῶν περιστάσεων ἀπομεμακρυσμένος ἀπ' αὐ-
 τὴν, δὲν ὑπέφερα, ἀλλ' ἐνόμισα ἀπαραδειγματίσον
 ἀνοσιεργίαν, τὸ να μείνω ἔξω τῆ ἰερῆ Χορῆ των,
 ὅσοι μεταχειρίζονται τὸν ζῶηρον κάλαμόν των ὑπὲρ
 Πατρίδος, καὶ να μὴ δώσω καὶ ἐγὼ τὸν κατὰ τὰς
 δυνάμεις με ἔρανον εἰς τὴν ἐθνικὴν Φιλολογίαν, καὶ
 συνεισφέρω τῆτο τὸ εὐτελὲς ἔργον με ἄς πρὸς τὰς

λαμπροτάτας ἡμέρας τῆς Ἀναγεννωμένου Ἔθνους, ὡς ἐκείνη ἢ τῆς Ἰερῆς Εὐαγγελίης χίρα τὰ δύο λεπτά· ἐπομένως συλλογισθεὶς ὅτι πᾶς Ἕλληνα καὶ Φιλέλληνα θέλει χαροποιῆθῃ, καὶ χαροποιηθεὶς θέλει ὑμνήσει τὸν Κύριον διὰ τὴν ἀνεΐκασον αὐτῆς ἀγαθότητα, βλέπων εἰς αὐτὴν τὴν Ἰσορίαν ὡς εἰς διαφανέστατον καθρέπτην, τὴν ἐπὶ τῆς ἀλώσεως κατὰσασιν τῆς Βασιλείας, καὶ τὴν πρὸ αὐτῆς, τὰ πολυχρόνια πάθη, τὰς πρὸς ἀνάκτησιν τῆς αὐτονομίας ἀνεκδηγήτας ἀγῶνας παλαιῶς τε καὶ νέας, καὶ τέλος αὐτὴν τὴν μὲ πολλὰς καὶ ἀπαραδειγματίστους ἀγῶνας θεία νεύσει ἀνακτηθεῖσαν αὐτονομίαν, ἐπροσπάθησα γὰρ εὖ-ρω κἀνὲν τοῖστον βιβλίον γραμμὸν εἰς τὴν γλῶσσαν μας, καὶ ἐρευνήσας, καθ' ὅσον μὲ ἐσυγχωρῶσαν αἱ περιστάσεις, δὲν εὖρον διὰ τῆς αἰτίας, τὰς ὁποίας προσεῖπα ἄρχισα λοιπὸν γὰρ ἐρευνῶ εἰς τὰς Εὐρωπαϊκὰς γλῶσσας, καὶ κατ' εὐτυχίαν ἐπέτυχον Σύγγραμμα τοῖστον, καθὼς τὸ ἤθελα, γραμμὸν εἰς τὴν γλῶσσαν τῆς πλέον φωτισμένης καὶ φιλελευθέρου Ἐθνους τῆς Ἑυρώπης, ἀπὸ ἀνδρα, τὸν ὁποῖον ἀρκετὰ διακηρύττει ἢ ἀπ' αὐτὸν μέχρι τῆς θανάτου ἐκδιδομένη ἐφημερίς, Le National, τὸν Κύριον Armand Carrel, ὅθεν ἀμέσως γενόμενος κητήτωρ αὐτῆς, καὶ βλέπων τὴν ἔλλειψιν τοῖστος Ἰστορικῆς Συγγράμματος εἰς τὴν γλῶσσαν μας, καὶ τὴν ἐξ αὐτῆς προκύπτουσαν ὠφέλειαν, ἄρχισα γὰρ τὸ μεταφέρειν εἰς τὴν ἐμὴν ἐπιθυμητὴν τῶν νῦν Ἑλλήνων γλῶσσαν, διὰ γὰρ τὸ εἶναι καὶ τὸ ἴδιον Ἔθνος, περὶ ᾧ πραγματεῖται, καὶ γὰρ τὸ κατὰλαμβάνειν καὶ ὅσοι δὲν εἶναι ἔγκρατοι τῆς Γαλλικῆς.

Ὁμοίως νομίζει ἀποχωρῶσαν ἀνταμοιβὴν τῶν κόπων

με, ἂν πρῶτον τὸ πόνημά με εὐχαρισήσῃ τὴν ἀ-
 κόρεσον περιέργειαν τῆς Ἐθνους με, ἀπὸ τὴν ὁποίαν
 φυσικῶ τῷ λόγῳ φλέγεται, ἐπιθυμῶν νὰ μάθῃ τὰ
 μετὰ τὴν ἀπενκταίαν ὑποδέλωσιν μέχρι τῆδε πρὸς
 αὐτὸ ἀναφερόμενα συμβάντα, καὶ μαθὼν νὰ ἐκτεί-
 νῃ χεῖρας ἰκετίδας πρὸς Κύριον, ἀναγράφον εἰς
 αὐτὸν ἐξ ὅλης καρδίας ὕμνος εὐχαριστηρίους ὡς ἰλέω
 ὄμματι τὰ καθ' ἡμᾶς ἐπιβλέψαντα, καὶ δεύτερον,
 ἂν τὸ λεκτικόν με φανῇ ἀρεσὸν εἰς τὰς λογίους τῆς
 ἡμετέρας Ἐθνους, τὰς ὁποίας παρακαλῶ νὰ μὴ ζυ-
 γιάσωσι τὸ πόνημα μετὰ τὴν βαρεῖαν πλάσιγγα τῆς
 αὐσηρᾶς Κριτικῆς, ἀλλὰ νὰ φανῶσιν ὅπως ἐν συγ-
 γαταβατικῶτεροι, συλλογισθέντες ὅτι τῆτο εἶναι
 πρῶτη ἀπὸ ξένην γλῶσσαν μετάφρασις με εἰς τὴν
 ἰδικὴν μας, καὶ ὅτι ὁ διακαέσατος ζῆλος, ἀπὸ τὸν ὁ-
 ποῖον κατεφλεγόμην ἀδιακόπως μ' ἔκαμε νὰ παρσιῶσθῶ
 εἰς τὸν πεπαιδευμένον Κόσμον τόσον παράκαιρα, ὥ-
 ὅλον ὅτι περιφέρω πάντοτε εἰς τὸν νῦν με τὸ χρυσεῦν
 ἐκεῖνο γνωμικόν, Πᾶν πρῶτον καὶ ἀτελές.

Περιπλέον ἐγὼ δὲν ἔγραψα διὰ τὰς, ὅσοι παρε-
 δόθησαν τὸν Δημοσθένην καὶ Πλάτωνα, ἀλλ' ἐπ ρο-
 πιάθησα τὸ κατὰ δύναμιν νὰ γένω εὐληπιος εἰς ὁ-
 λα ἐν γένει τὰ μέλη τῆς Ἐθνους με διὰ νὰ κοινοποιη-
 θῇ εἰς καθένα ἢ ἐξισόρησις τῶν διαφορῶν συμβάν-
 των, παθῶν, πολέμων τῶν ἀπὸ τῆς Τερονικῆς εἰ-
 σβολῆς μέχρι τῆς ἀναγορευσεως τῆς νῦν εὐκλεῶς βα-
 σιλεύοντος ἐν Ἑλλάδι "Ο Θ Ω Ν Ο Σ τῆς Ἀ'. ἐ-
 προσπάθησα μ' ὅλον τῆτο, τὸ κατὰ δύναμιν νὰ
 μὴν ἀποφύγω τὴν ὅπως ἐν ἐπεξεργασίᾳ καὶ γλε-
 φυρότητα τῆς ὕφους κατὰ τὸ νῦν ἐπικρατεῖν νέο. ὑ-
 τῆμ. τῶν ἐνδοξοτέρων Λογίων τῆς Ἐθνους μας.

9.
Καὶ πάντα μὲν νομίζω ἱκανὰ διὰ τὰς νηνεχεῖς
Ἀναγνώσας, περαιτέρω δὲ εἰς φροντὶς Ἰπποκλείδη,
κατὰ τὸ λεγόμενον. Ἐρόσθε.

Ἀναστάσιος Γ. Κωνσταντίας

Ἐγράφη ἐν Βουκουρεσίοις
κατὰ Μῆνα Φεβρουάριον τῷ 1838 ἔτει ;

Einige der besten
Kunstwerke der
Welt sind in
den Händen
derer, die sie
nicht schätzen.

Maximilian II. Kaiser von Mexiko

Erhalten durch
die Kaiserin Elisabeth
am 15. August 1858

BRITISH MUSEUM

Π Ι Ν Α Κ Ε

Κ Ε Φ Α Λ Α Ι Ω Δ Η Σ .

Κεφ. Α'. Οἱ Ἕλληνες τῆς Ἀνατολικῆς Αὐτοκρατορίας, καὶ οἱ Μωαμεθανοὶ λαοὶ τῆς Ἀσίας πρὸ τῆς κατακτῆσεως τῆς Ἑλλάδος παρὰ τῶν Τούρκων. Σελ. 1

Κεφ. Β'. Κατάκτησις τῆς Ἑλλάδος παρὰ τῶν Τούρκων. — 26

Κεφ. Γ'. Πολιτικὴ διαγωγὴ τῆς Ἑλλάδος ὑπὸ τῆς Τούρκικης. — 58

Κεφ. Δ'. Περί τῶν δοκιμασιῶν ἐπανάστασεως, αἱ ὁποῖαι ἐπροηγήθησαν καὶ παρεσκύασαν τὴν ἐνεσῶσαν ἀποστασίαν. — 121

Κεφ. Ε'. Περί τῆς καταστροφῆς τῆς ἐμπορίας, τῶν φόρων, καὶ τῆς βιομηχανίας εἰς τὴν Ἑλλάδα πρὶν τῆς ἐπανάστασεως. — 206

Κεφ. ς'. Διχόνοια τῆς Ἀλῆ-Πασᾶ μετὰ τὴν Πόρταν. Ἐκστρατεία τῶν Ἐταιρειῶν εἰς τὴν Μολδαβίαν καὶ Βλαχίαν. Ἀποστασία τῶν Σελιωτῶν, τῶν Ἀρματωλῶν τῆς Ὀλύμπου καὶ τῆς Πίνδος. Σήκωμα εἰς τὰ ὄπλα ὅλα τῆς Ἑλληνικῆς λαῖ τῆς Πελοποννήσου. — 227

Κεφ. Ζ'. Ἀπὸ τῆς ἀποστασίας τῶν νήσων τῆς Αἰγαίου Πελάγους μέχρι τῆς ἐν Ἐπιδαύρῳ Ἐθνικῆς Συνελεύσεως. — 271

Κεφ. Η'. Ἀπὸ τῆς Συνελεύσεως τῆς Ἐπιδαύρου ἕως εἰς τὴν τῆς Ἀτρῆς. — 307

Κεφ. Θ'. Ἀπὸ τῆς Συνελεύσεως τῆς Ἀτρῆς ἕως εἰς τὰς Ἐκλογὰς τῆς 1825. — 341

Κεφ. Ι'. Ἀπὸ τὸν χειμῶνα τῆ 1824
ἕως εἰς τὴν μεσολάβησιν τῶν Εὐρωπαϊ-
κῶν Δυνάμεων .

Κεφ. ΙΑ'. Ἀπὸ τῆς μεσολαβήσεως
τῶν Εὐρωπαϊκῶν Δυνάμεων ἕως τῆ θανά-
τε τῆ Κυβερνήτε τῆς Ἑλλάδος Ἰωάννη
τῆ Καποδίστρια .

Κεφ. ΙΒ'. Ἀπὸ τῆ θανάτε τῆ Ἰωάν-
νη Καποδίστρια μέχρι τῆς ἐλείσεως τῆς
Α. Μ. ὉΘΩΝΟΣ τῆ Α' .

ἘΠΙΤΟΜΗ

ΤΗΣ ΙΣΤΟΡΙΑΣ

ΤΗΣ ΝΕΑΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

- Ἱστορίας δὲ μελέτω, ὦ παῖ,
- ἐ γὰρ μόνον σέο, καὶ τὸν βίον εὐκλέα καὶ ἐπὶ
- πολλὰ χρήσιμον εἰς ἀνθρωπίνην μοίρην ἐπι-
- τελέσει .
- Ἄλλὰ καὶ τὴν ψυχὴν ὀξύτερην καὶ τηλαυγεσέ-
- ρην .

Ἰπποκράτης .

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΠΡΩΤΟΝ

Οἱ Ἕλληνες τῆς Ἀνατολικῆς Αὐτοκρατορίας, καὶ οἱ Μωαμεθανοὶ λαοὶ τῆς Ἀσίας πρὸ τῆς κατακτῆσεως τῆς Ἑλλάδος παρὰ τῶν Τούρκων .

Ἡ Ἑλλὰς, ὑποτάγεισα εἰς τὰς Ῥωμαῖας μετὰ τὴν διάλυσιν τῆς Ἀχαικῆς Συμμαχίας, ἠκολέθησεν εἰς διάστημα τεσσάρων αἰώνων ὅλας τὰς ἀλλεπαλλήλας πολιτικὰς μεταβολὰς τῆς ἐυρυχώρου Αὐτοκρατορίας των . Αὕτη παρεσύρθη ἐπὶ τῆς ἐκπτώσεώς των, ὅποτε ἐκεῖνοι ἄρχισαν νὰ ὀπισθοδρομῶσιν εἰς τὴν ἀντε-ἔργειαν τῶν λαῶν, τὰς ὁποίας τὰ τάγματά των, ὡς οἱ ἀνθύπατοί των τόσον διεξοδικὸν καιρὸν κατενόησαν, καὶ εἰς τὰς μετοικεσίας τῶν βαρβαρικῶν λαῶν, αἱ ὁποῖαι ἔτρεξαν, χεδὸν διὰ μιᾶς ἀπὸ τῆς

2 ΕΠΙΤΟΜΗ ΤΗΣ ΙΣΤΟΡΙΑΣ

ἀντικειμένας ἐχατιάς τῆ παλαιῆ κόσμῳ. Ἡ Ἑλλὰς, ἐπειδὴ εἶχε θαυμασίαν τοποθεσίαν, ὥστε νὰ προφυλάττηται ἀπὸ τὰς πλημμύρας τῶν βαρβάρων, ἀποκατετάθη τὸ καταφύγιον τῶν Κυρίων τῆς, ὁπότε αὐτοὶ ἐβιάσθησαν νὰ παραιτήσων τὴν Ἰταλίαν. Οὕτως αὐτὴ ἔλαβεν ἀξιόλογον ἀύξησιν πολυανθρωπίας, καὶ νέαν πολιτικὴν ὠφέλειαν.

Μετὰ τὴν θεμελίωσιν τῆς Κωνσταντινουπόλεως, ἡ Ἑλλὰς ἐπλέτυνεν ἀπὸ ὅλα ἐκεῖνα, τὰ ὁποῖα ἀλληλοδιαδόχως ἔχανε νῆ παλαιὰ Μητρόπολις. Τέλος ἐκληρονόμησε τὸ ἀπειρον φορτίον τῆς Ἀυτοκρατορίας πρὸς τὸ τέλος τῆ πέμπτῃ αἰῶνος, καθ' ἣν ἐποχὴν τὰ Ἀρκτικὰ ἔθνη τὴν ἠφάνισαν εἰς τὴν Ἀύσιν, καὶ ἄρχισαν νὰ ἐξέρχωνται ἀπὸ τὴν βαθεῖαν νύκτα, ἣτις ἕως τότε ἐσκέπαζε τὴν ὑπαρξιν, καὶ Ἰστορίαν των.

Ἡ Ἀνατολικὴ Ἀυτοκρατορία διήρκεσεν ἑνδεκα αἰῶνας, εἰς κατάστασιν βαθμηδὸν ἐκχαυνεμένην, καὶ ἐκπίπτεσαν, ἀποδομένην ἐν γένει ἀπὸ τῆς Ἰστορικῆς τῆ τελευταῖς αἰῶνος, εἰς τὴν ἠθικὴν διαφθορὰν τῶν Ἑλλήνων, καὶ πρὸ πάντων εἰς τὸν θρησκευτικὸν ἐνθουσιασμόν των. Εἶναι γ' ὅλον τῆτο ἀξιόπιστον, ὅτι αὐτὴ ἡ Ἀυτοκρατορία, σχηματισθεῖσα ἀπὸ τὰ ἀσυνάρτητα λείψανα τῆ Ρωμαϊκῆς κολοσσοῦ, κατασενοχωρημένη πανταχόθεν ἀπὸ κύματα βαρβάρων, παραδεδομένη εἰς τὴν πολεμικὴν ἀναρχίαν, ἀφεντικὸν ἐπακόλυσθον τῆς πληθύος τῶν δυνάμεων, τὰς ὁποίας ὑπεχρεώοντο νὰ διατηρῆ πάντοτε ἐτοιμῆς καθ' ὅλα διὰ πολεμικὴν παράταξιν, δὲν συνετρίβη ὄγλι γωρότερα. Ὅσον διὰ τὰς θρησκευτικὰς ἔριδας, εἰτινες ἐκρίθησαν μετὸσὴν ἀνεηρότητα ἀπὸ τὴν φιλοσοφικὴν Ἰστορίαν, αὐταὶ ἀπέχρυσαν διὰ μίας ἀπὸ

τὸν σοφιστικὸν χαρακτῆρα τῶν Ἑλλήνων, καὶ ἀπὸ τὸ ἀντιπατικὸν σύστημα ἀντιτεινόμενον ἀπὸ τῆς Ἀνατολικῆς Χριστιανῆς εἰς τὰς ἀξιώσεις τῆς πνευματικῆς ὑπεροχῆς ζητούμενας μετὰ φιλοδοξίας ἀπὸ τὴν Ἐκκλησίαν τῆς Ρώμης ἐυθὺς μετὰ τὴν σύστασιν τῆς Χριστιανικῆς θρησκείας. Ἡξέυρομεν τῷ ὄντι ὅτι οἱ Ἐπίσκοποι τῆς Ρώμης ὄντες κατὰ πρῶτον μόνον ἀπλοῖ ποιμένες ἐκλελεγμένοι ἀπὸ τῆς Γερμίας καὶ πεισῆς, οἵτινες συνέβαιναν τὴν Ἐκκλησίαν των, δὲν εἶχαν ἐπάνω εἰς τῆς Ἐπισκόπους ἐκλελεγμένους κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον εἰς τὴν Κόρινθον, εἰς τὴν Ἐφεσον, εἰς τὴν Ἱερουσαλήμ, ἄλλην ὑπεροχὴν παρ' ἐκείνην τῆ ὅτι ἀρχιεράτευαν εἰς τὴν Πρωτεύουσαν τῆς Ἀυτοκρατορίας. Αὕτη ἡ ὑπεροχὴ σύγκαιρα εἶχεν ἐμπνέουσαι εἰς τὴν Ἐκκλησίαν τῆς Ρώμης τὴν ἰδέαν τῆ νὰ γένη διὰ τὴν κοινότητα τῶν Χριστιανῶν, ὅ,τι ἡ πολιτικὴ Ρώμη ἦτο διὰ τὸν Κόσμον. Ἀπὸ τὸν καιρὸν τῆς μεταθέσεως τῆ Ἀυτοκρατορικῆς θρόνου, οἱ Ἐπίσκοποι τῆς Ρώμης ὠφελήθησαν ἀπὸ μίαν περίσσειαν, ἡ ὁποία ἐφαίνετο, ὅτι ἐμελλε νὰ συστήσῃ εἰς Κωνσταντινέπολιν τὸ κέντρον τῆς παρὰ τῆς ἐπικρατείας δεδεδυμένης θρησκείας. Εἶπαν, ὅτι ὁ καιρὸς, καθ' ὃν ἡ εὐράνιος Ἱερουσαλήμ θέλει ἀντικατασταθῆ ἀντὶ τῆς πόλεως τῶν Ἐθνικῶν, ἐφθασε, καὶ αὐτὸ τὸ συμβεβηκὸς, τὸ ὁποῖον δὲν εἶχε τίποτε ὑπερφυσικόν, παρεξήθη ἀπ' αὐτῆς ὡς ἐκτέλεσις μιᾶς προφητείας, ἣτις ἐβοηθῆσεν εἰδικώτερον τὴν Ἐκκλησίαν τῆς Ρώμης.

Οἱ Ἐπίσκοποι τῆς Ρώμης ἂν καὶ ψηφίζόμενοι εἰς βιάσημα τριῶν αἰῶνων ἀπὸ τῆς Ἀυτοκρατορίας καὶ ἐνῆρτε σπυλλόμενοι καὶ ἀπὸ τὴν ἰδίαν Κωνσταντινῆ

4 ΕΠΙΤΟΜΗ ΤΗΣ ΙΣΤΟΡΙΑΣ

πολιῶν, καὶ βιαζόμενοι νὰ ἔρχωνται διὰ νὰ παρευ-
ρίσκωνται εἰς τὰς Συνόδους, αἵτινες συνεκροῦντο
εἰς τὴν Ἀνατολήν, ἐξηκολέθησαν τὸ σύστημα τῆς
πνευματικῆς ἐξουσίας των μὲ ἐκείνην τὴν ἐκκλησιαστικὴν
ἐπιμονήν, καὶ τὴν πανῶρον πολιτικὴν, δι' ὧν καὶ
ἐνίκησαν τέλος πάντων. Δι' προσπάθειαι, τὰς ὁποίας
μετεχειρίσθησαν αἱ Ἐκκλησίαι τῆς Ἀνατολῆς, καὶ
πρὸ πάντων ἐκείνη τῆς Κωνσταντινουπόλεως, διὰ νὰ
ἀντενεργήσῃ ἐναντίον τῶν δι' ὑπεροχὴν ἀπαιτήσεων
τῆς Ῥωμαϊκῆς Ἐκκλησίας, ἀποδεικνύσει τὸ πόσον
ἐτίμων οἱ Ἕλληνες τῆς Ἀνατολικῆς Αυτοκρατορίας
τὰς θεολογικὰς διαλέξεις, εἰς τὰς ὁποίας ἐνεχάρατταν
ὁμῶς μὲ τὸ ἐθνικὸν πνεῦμά των, καὶ τὴν εἰς ἀμφισ-
βητήσεις καταγινομένην φυσικὴν των κλίσιν, ἣτις
διέκρινε τὰς παλαιὰς φιλοσοφικὰς σχολὰς των. Κα-
τὰ δυσυχίαν ὁμῶς ἀσυμφώνησαν ἀναμεταξύ των εἰς
τὴν κατὰ τῆς Ῥώμης ἀντίστασιν, ὡς ἔπετο νὰ συμ-
βῇ εἰς τὴν ἐξέτασιν ὑποθέσεων ὀλίγον δεκτικῶν συλ-
λογισμῶν καὶ ἀναλύσεων. Καθεὶς ἠθέλησε κατὰ τὴν
ἀρέσκειάν τε νὰ ἐξηγῇ τὰς γραφὰς, καὶ νὰ θεσπίξῃ
τὰ δόγματα τῷ Χριστιανισμῷ. Εἰς τρόπον, ὥστε αἱ
θρησκευτικαὶ ἀμφισβητήσεις ἀπεκατεσάθησαν πύ-
ραυτα ἐμφύλιος πόλεμος, ὅσους ἐχαρακτηρίσθη μὲ τό-
σους διωγμὸς καὶ φόνας, ἐξ ὧν προέκυψε καὶ ἕτερος ἐξω-
τερικὸς πόλεμος κατὰ τῆς Ῥώμης. Οὗτος ὁ πόλεμος
τῶν λεπτολογιῶν, καὶ τῶν σοφισμάτων, ἀναξίων κα-
τὰ τὴν εἴσιν των νὰ ἐναχολῶσι τὰς νοερὰς δυνάμεις
μεγάλαις ἔθνεσ, ἔλαβαν βαθμηδὸν ἐν τέλος κατὰ τὸ
μᾶλλον καὶ ἥττον πολιτικόν, καθόσον ἡ Αυτοκρατο-
ρία τῆς Κωνσταντινουπόλεως ἠλαττήθη κατὰ τὰς δι' ἡμᾶς
μεις τῆς, ἡ δὲ Ῥωμαϊκὴ Ἐκκλησία ἐνεδυναμώθη διὰ

τῶν συμμαχιῶν της μετὰ τὴν νέαν Δεσπότην τῆς Δυσσεως, λαμβάνουσα στρατιώτας ἀπ' ὅλης, τὴν βαρβάρου λαοῦ ὅσοι ἤθελάν να ἐναγκαλισθῶσι τὸν Χριστιανισμόν.

609

Περὶ τὰς ἀρχὰς τῆ ἐβδόμης αἰῶνος ἐφάνη ὁ Μωάμεθ, ἢ Μωχ' ἀμμέθ, ὁ ἐκπληκτικώτατος ἀπ' ὅλης τῆς πλάνης, ὅσοι ἀνηγέρθησαν ἐπάνω εἰς τὴν γῆν ὡς ὄργανα τῆς Θεότητος. Ἰψώθη ἀπὸ τὸ μέσον τῶν Ἀράβων, ἔθνης, τὸ ὁποῖον ὑπερβολικὰ ἐφοβῆντο οἱ Ῥωμαῖοι εἰς τὰς μεγάλας Ἀνατολικὰς εἰσβολὰς τῆ τετάρτης αἰῶνος, τὸ ὁποῖον ὑσερώτερα ἐμβῆκεν εἰς τὴν συμμαχίαν των, καὶ ἀποκατεστάθη περίφημος εἰς τὰ στρατεύματα των, διὰ τὴν ἐξαιρέτησίππεῖς, καὶ ἀκοντισίας, τὴν ὁποῖαν τοῖς ἐπρομήθευεν (1) εἰς τὴν πατρίδα τὴν αὐτὴν τὸ ἔθνος, περιπλανώμενον κατὰ φυλάς, καὶ ὑπὸ ἡλίον διακαέσατον, ἔχον μόνον ὀλίγας πόλεις ἐπάνω εἰς τὸν Περσικὸν κόλπον, καὶ εἰς τὴν Ερυθρὰν θάλασσαν, γενόμενον ἐκδοτὸν εἰς διαφόρους Θρησκευτικὰς δοξασίας, ποτὲ δὲν ἔλαβε πολιτικὴν ἔνωσιν εἰς τὰς ἐνυρχώρας ἐρημίας, ὅπερ ἦτο διε-

(1) Κοντὰ εἰς τὴν Μωαμεθανὴν λαὸν τῆς Ἀσίας, ἤγεν εἰς τὴν Πέρσας, Ἀραβίαν καὶ Τέρκους, ἢ Θρησκευτικὰ ἀφανίσασα συμφώνως μετὰ τὸ ἀξίωμα τῆ Κορανίς τὴν κάθε Ἱστορίαν, ἢ τὴν ἔπικυρωμένην ἀπ' αὐτὸ τὸ βιβλίον, ἢ Ἱστορικὴ Ἐβραϊότης παρὰ τοῖς Ἀραβίαι δὲν ἀναβαίνει περισσότερον ἀπὸ τὸν πέμπτον αἰῶνα τῆς ἐποχῆς μας, καὶ τροσκοπῶνται εἰς τὰς παραδόσεις τῆς παλαιᾶς Διαθήκης, περαιτέρω δὲ ἰχάνεται εἰς τὸ ἀβέβαιον καὶ μυθώδες. Προλαμβάνουσα ἀκόμη παρασαίνει δυναστείας πρὸ τῆ κατακλυσμῆ, καὶ τὴν παραληγοτάτας μύθους, οἵτινες ἔλαβαν τὴν πηγὴν των εἰς παραφροσύνας τῶν Ἑβραίων καὶ τῶν πολὺ ὑσεροχρόνων Καββαλιστῶν.

(Klaproth; Mémoires sur l'Asie)

σπαρμένον. Εἶτε ὁ Μωάμεθ ἐσυλλογίσθη, εἴτε ὄχι, τὸ τί ἤμποροῦσαν νὰ γένεν οἱ Ἀραβες μεταξὺ τῆς γενικῆς παρακμῆς καὶ διαφθορᾶς τῶν πλησιοχώρων λαῶν, ὡς τόσον ὁ ἐνθουσιασμός τε ἐνομίσθη ἀπὸ τῆς συμπατριώτας τε ὡς ἔμπνευσις, καὶ οἱ τολμηροὶ συμπεράσμοι τε ὡς ἐπισημὴ τῆ μέλλοντος. Κετατρεχόμενος καταρχὰς εἰς τὴν Μεδίαν, ὅπε εἶχε γεννηθῆ, ἀπέκτησεν εἰς ὀλίγον καιρὸν τεσσαράκοντα χιλιάδας μαθητῶν ἀπ' αὐτῆς τῆς υἱὸς τῆς ἐρήμης, καὶ ὧν ἀρχηγός των, ἐτόλμησε μὲ ἀπειλὴν ποινῶν νὰ δηλοποιῆ εἰς τῆς Βασιλεῖς τῶν πλησιοχώρων λαῶν νὰ τὸν γνωρίσεν, ὡς ἀπεσταλμένον παρὰ τῆ Θεῶ. Αἰδυνάμεις τε ἄυξησαν εἰς τόσον βαθμὸν, ὥσε εἰς τὸν ἕνατον χρόνον τῆς Ἑγείρας, ἐτόλμησε νὰ ὀρμήσῃ εἰς τὴν Ἀνατολικὴν Αὐτοκρατορίαν, ἡ ὁποία ἀκόμη ἐξέστίαζεν εἰς αὐτὴν τὴν ἐποχὴν τὴν Συρίαν, τὴν Αἴγυπτον, τὴν Παλαισίην, τὴν μικρὰν Ἀσίαν, καὶ ἐν μέρος τῆς Μεσοποταμίας. Οἱ Μωάμεθ ἐνκόλως τῆς ἀφήρπασε τὴν Συρίαν, ἡ ὁποία ἐνρίσκετο κατερημωμένη, ἀφ' ἧ αἴρεσις τῶν Σαμαρειτῶν εἰς ἄκρον διασκορπισθεῖσα εἰς αὐτὴν τὴν ἐπαρχίαν εἶχεν ἐκριζωθῆ διὰ προσαγῆς τῆ Αὐτοκράτορος Ἰβερνιανῆ.

Ἰσπερον ἀπὸ αὐτὸν ἡ πρωτίτη καὶ δρασκευωτάτη κίνησις τῆ Ἀραβικῆ λαῶ ἐξακολοθεῖσεν ὑπὸ τὴν διαδοχικὴν σειρὰν τῶν Καλίφων ἀνδρῶν ἀγγινεσάτων καὶ ἐμπείρων πολεμιστῶν. Ἡ ταχύτης τῶν κατακτησῶν των ἦτο τοιαύτη, ὥσε πρὸς τὸ 670 ἔτος, γενόμενοι ἤδη κύριοι τῆς Συρίας, τῆς Περσίας, (1) πολλῶν

(1) Οἱ Ἀραβες ὑποτάξαντες τὴν Περσίαν, ἠνάγκαζαν τῆς κατοικῆς τῆς, νὰ ἐναγκαλιδῶσι τὸν Μωαμεθισμὸν, κατήργησαν τὴν Πυρολατρείαν, καὶ μὲ αὐτὴν ἐχάθησαν σχεδὸν ὅλα τὰ ἰσλαμικὰ μνημεῖα, ὅσα ὑπῆρχον πρὸ αὐτῆς τῆς ἐποχῆς. (Mémoires sur l'Asie)

νήσων τῆς Μεσογείας, τῆς Αἰγύπτου καὶ ἐνὸς μέρους τῆς Ἀφρικῆς, ἐφάνησαν καὶ ὑπὸ τὰ τεῖχη τῆς Κωνσταντινουπόλεως.

Ἡ ξένορρομη ὅτι αὐτὴ ἡ Πρωτεύουσα διεσώθη μὲ τὴν μεταχειρίσιν ἐκείνης τῆ μηχανικῆ πυρός, τὸ ὁποῖον αὐτὴ μετεχειρίσθη διὰ τὴν κάυση εἰς τὴν θάλασσαν τὰ Ἀραβικὰ καράβια ἐλθόντα ἀπὸ τὰ παράλια τῆς Συρίας, καὶ ἀπὸ τὰ ἀρκτικά τῆς Ἀφρικῆς διὰ τὴν πολιορκήσωσιν. Ἐκεῖνο, τὸ ὁποῖον ἀργοπόρησε πολὺν καιρὸν τὴν πτώσιν τῆς Αὐτοκρατορίας, ἦτον ἡ ἀσυμφωνία, ἡ ὁποία ἀμέσως μετὰ ταῦτα εἰσεχώρησε μεταξὺ τῶν Ἀράβων περὶ τῆ ἀντικειμένης τῆς Καλιφατείας. Περιπλέον ἡ μανία τῆ νὰ ὑπομνηματίζωσι τὸν νόμον τῆ Προφήτε τῆς ἐγινε τόσον ὀλεθρία, ὅσον ἐσάθη διὰ τῆς χριστιανῆς ἐκείνη τῆ νὰ ἐξηγῶσι τὰς ἐντολάς τῆ Χριστοῦ. ἔτρεψαν κατ' ἀλλήλων τὸ πῦρ τῆ 467
θρησκευτικῆ των ἐνθουσιασμῶ, δηρημένοι εἰς δύο φατρίας ὑπὸ τὸ ὄνομα Οἰμνιάδων, καὶ Ἀβασίδων, ἐμάχοντο πρὸς ἀλλήλους, ἕως ὅτου οἱ τελευταῖοι ὑπερίσχυσαν, καὶ ἐσχημάτισαν εἰς τὴν Ἀσίαν τὴν περιφημον Αὐτοκρατορίαν, τῆς ὁποίας ἡ καθέδρα ἦτον τὸ Βαγδάτ.

Οὗτοι οἱ Ἀραβες, οἵτινες εἰς τὰς πρώτας των ἀχαλιναγωγῆτες ὄρμας, εἶχον κατασρέψει τὰ μνημεῖα τῶν τεχνῶν, καὶ κάυσει τὴν περιφημον βιβλιοθήκην τῆς Ἀλεξανδρείας, μετέφεραν ἀναμφιβόλως εἰς τὴν πατρίδα των ἀπὸ τῆς τόπης, τῆς ὁποίας ὑπέταξαν, τὴν ἀνάγκην τῆ πολιτισμῶ. Εἰς διάστημα ὀλιγώτερον ἀπ' ἓνα αἰῶνα εἰς τὸν καιρὸν τῶν Καλίφων, οἵτινες ἐβασίλευσαν εἰς τὸ Βαγδάτ, ἡ καλλιέργεια τῶν ἐπιστημῶν καὶ τεχνῶν ἀπέκτησε μεταξὺ των ἐξαίσιον

8 ΕΠΙΤΟΜΗ ΤΗΣ ΙΣΤΟΡΙΑΣ

ανάπτυξιν. Ἄλλ' ἡ ἐκφύσεως πολεμικῆ κλίσις τῶν Ἀράβων, ἀπεσβύσθη εἰς αὐτὴν τὴν ὀλιγώτερον δρασιμὴν ζωὴν. Διακοσίους χρόνους μετὰ τὸν θάνατον τῆ Προφήτε, ἡ διαφθορὰ τῆ ὑπὸ τῆ Κορανίε δημιουρηθηέντος λαοῦ ἦτον πλέον ἀξιοπαρατήρητος.

Οἱ Ἱστορικοὶ θέτουν κοινῶς εἰς αὐτὴν τὴν ἐποχὴν τὸν ἐμφανισμὸν μιᾶς Ἀσιατικῆς ὀρδῆς (1) ἡ ὁποία κινήσασα ἀπὸ τῆς πρόποδας τῆ Ἰμαίου, διειθύνθη μὲ μεγάλας μετοικεσίας πρὸς τὴν Δύσιν καὶ ἔδωκε κυρίους, ἢ ἀνδράποδα εἰς ὅλα τὰ ἔθνη, τὰ ὁποῖα ἀπαντῶσεν εἰς τὸ πέρασμα τῆς· αὕτη ἡ ὀρδὴ εἶναι ἐκείνη τῶν Τουρκομάνων. οἱ Καλίφοι, εἰς τὰς ὁποίους αὕτη ἐπαπεῖλει ἐπιδρομὴν, ἐνόμισαν, ὅτι ἐνεργῆσε πολι-

(1) Ἡμεῖς δὲν ἐπαναλάβομεν τὴν γενικῶς ὑπολαμβανομένην γνώμην, περὶ τῆς καταγωγῆς τῶν Τερκομάνων ἢ Τέρκων, ἐνομίσαμεν ὅτι πρέπει νὰ ἀναφέρωμεν ὡς ἀξιοπίστον, κατὰ τὰ το, τὸν μέγαν Ἱστοριογράφον τῶν Ἀνατολικῶν ἔθνων, κύριον Κλαπρόθον (Klaproth) Κατ' αὐτὸν, ἡ ἐκ Τερκικῆς γενεᾶς λαοὶ οἵτινες ἐνηγκαλίσθησαν τὴν Θρησκείαν τῆ Μαχ' ἀμμὲδ καὶ μετ' αὐτὴν τὴν χρῆσιν τῶν Ἀραβικῶν χαρακτήρων, δὲν ἔχεν τίποτε Ἱστορικὸν πρὸ αὐτῆς τῆς ἐποχῆς, τὰ χροῖνα καὶ τῶν δυναστειῶν, τὰ ὁποῖα ἐθεμελίωσαν εἰς τὴν Περσίαν, εἰς τὴν μικρὰν Ἀσίαν. καὶ εἰς τὴν Αἴγυπτον συνετέθησαν ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον εἰς τὸ Ἀραβικὸν καὶ Περσικὸν ἰδίωμα, ἀπὸ ἀνθρώπων αὐτόχθονας τῶν τόπων· ὁμίονος Ὁθωμανικὸς οἶκος, ὅστις Βασιλεὺς τῆς σήμερον εἰς Κωνσταντινέπολιν ἔχει Ἱστορικὰ συγγράμματα γεγραμμένα εἰς τὴν Μητρικὴν τε γλῶσσαν. ὁ μικρὸς ἀριθμὸς τῶν Τερκικῶν φυλῶν μὴ Μωαμεθανῶν, αἵτινες δὲν ἐξῆλθον ἀπὸ τὸ ἐνδοτερον τῆς Ἀσίας, πατρίδος των παλαιᾶς, φαίνονται, ὅτι ἔχασαν μετὰ τῆς τῶν γραμμάτων καθιεργείας, καὶ τὰς παραδόσεις τῆς καταγωγῆς των. τὸ ἁπλοῦς τίποτε ἀναφερόμενον εἰς αὐτὰ τὸ ἀντικείμενον δὲν ἠξέυρομεν, καὶ δὲν ἔχομεν καμμίαν σαθερὰν ἐλπίδα νὰ ἀναλύσωμεν ἀπολύτως ἐδὲν παρόμοιον. (Memoires sur l'Asie)

τιμῶς προτείνοντες εἰς αὐτὴν τὸ Κοράνιον. Οἱ Τούρκοι μάλιστα τὸ ἐδέχθησαν, καὶ ἐνεσωματώθησαν μετὰ τὸ ἔθνος, καταρχαὶ ὡς ἐπίμονον ἄτακτον στρατευμα, καὶ ἀπλῶς διωρισμένον ὡς δορυφόροι τῶν Καλιφῶν. Οἱ ἀρχηγοὶ τούτου τοῦ στρατεύματος, τὸ ὁποῖον εἶχεν, ἐπάνω εἰς ἓνα λαὸν ἐκνευρισμένον ὑπὸ τοῦ πολιτισμοῦ, τὴν ὑπεροχὴν ἑνὸς ἄλλο νεαροῦ, καὶ ἀνατεθραμμένου μετὰ ῥωμαλαιότερα ἤθη, κατήντησαν ἀνεπαισθήτως εἰς τὴν διοίκησιν τῶν ἐπαρχιῶν, καὶ περὶ τὰ τέλη τοῦ ἐνδεκάτου αἰῶνος διεκηρύχθησαν ὑπὸ τὸ ὄνομα Σουλτάνων, τοποτηρηταὶ τῶν Καλιφῶν, οἵτινες διετήρησαν μόνον μίαν ἀπλὴν σκιὰν ἐξουσίας. Πολλοὶ ἀποκατεσάθησαν ἀνεξάρτητοι εἰς τὰς ἐπαρχίας των, καὶ ἀπὸ μίαν ἀπ' αὐτὰς τὰς μερικὰς ἐπαναστάσεις ἐγεννήθη ἡ Σουλτανία, ἢ ἡ Ἐπικράτεια τοῦ Ἰονίου.

Αἱ πρόοδοι τῶν Τούρκων εἰς τὴν μικρὰν Ἀσίαν, ὑπῆρξαν ταχύταται, καὶ ἡ Αὐτοκρατορία, ἢ ὁποῖα πρὸ πολλῆ δὲν εἶχε πλέον τίποτε εἰς τὴν Ἀφρικὴν, καὶ ἣτις εἶχε χάσει τὴν Συρίαν, εἶδεν ὅτι ἀφηρπάζοντο ἀπ' αὐτὴν ἄλλεπαλλήλως ὅλα, ὅσα ἐξεστίαζεν εἰς τὴν Μικρὰν Ἀσίαν. Εἰς τὰ σύνορα τῆς Οὐγγαρίας, καὶ εἰς τὰ περὶ τοῦ Λουνάβεως, ἐπολεμοῦσεν ἀκόμη ἐναντίον τῶν Ἀβάρων, καὶ τῶν Βουλγάρων, τῶν τελευταίων καὶ ἰσχυρογνωμονεσάτων ἀπὸ τῆς δορυκότητος λαοὺς τῆς ἐλθόντας ἀπὸ τὰ Ἀνατολικά καὶ Ἀρκτικά τῆς Ἀσίας. Ἡ ἐσωτερικὴ κατάστασις τῆς ἦτον ἀξιοθρήνητος. Εἰς διάστημα τριῶν αἰῶνων οἱ περισσότεροι Αὐτοκράτορες ἀπέθνησκαν μετὰ βίαιον τρόπον, ἢ ἀνέβαι-

σαν εἰς τὸν θρόνον δι' ἀρπαγῶν καὶ δολοφονῶν.
 Ἡ δύναμις ἦτον ὁ μόνος νόμος τῆς διαδοχῆς,
 καὶ ὠφελῆσε κατὰ συνέχειαν τυράννες περισσότερον,
 ἢ ὀλιγώτερον μισητές. Μὲ αὐτὰς τὰς ἀλλεπαλ-
 λήλεις πολιτικὰς μεταβολὰς ἐσμίγοντο ἀκαταπάυτως
 αἱ θρησκευτικαὶ διαλέξεις, αἱ ὁποῖαι εἶχαν ἀκρι-
 βῆ ἔνωσην μὲ αὐτὴν τὴν ἰδίαν ὑπαρξιν ταύτης τῆς
 δυστυχῆς Αὐτοκρατορίας.

Εἶδομεν, ὅτι αἱ θρησκευτικαὶ ἐρίδες τῆ τετάρτης,
 πέμπτου καὶ ἕκτου αἰῶνος εἶχαν ὡς προκαταρκτικὴν
 αἰτίαν τὴν θέσιν τῶν Ἐκκλησιῶν τῆς Ἀνατολῆς
 κατέναντι τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ρώμης. Ὁ κατα-
 τῆς Μωαμεθανῆς κατακτήσεως πόλεμος ἔλαβε κα-
 θεξῆς θρησκευτικὸν χαρακτῆρα, καὶ ἐπίφερος νέαν
 μορφήν εἰς τὰς θρησκευτικὰς διχονοίας. Ἐπειδὴ
 μία ἀπὸ τὰς μεγάλας ἐπιπλήξεις, τὰς ὁποίας οἱ
 Μεσουλμάνοι, ἢ ὀπαδοὶ τοῦ Μωάμεθ ἔκαμναν
 κατὰ τῆς θρησκείας τοῦ Χριστοῦ, ἦτον ἡ εἰδωλολα-
 τρεία, καὶ αὐτὴ ἡ τῆς εἰδωλολατρίας μέμψις ἦτο θε-
 μελιωμένη εἰς τὴν εὐλάβειαν, τὴν ὁποίαν αἱ Ἐκκλησίαι
 τόσον τῆς Ἀνατολῆς, ὅσον καὶ αἱ τῆς Δύσεως εἶχαν εἰς
 τὰς εἰκόνας τοῦ Τρισυποστάτου Θεῶ των, καὶ εἰς ἐ-
 κείνας τῶν Μαρτύρων τῆς Χριστιανικῆς πίστεως, μερι-
 κοὶ Αὐτοκράτορες ἐφαντάσθησαν νὰ μεταρῶθμι-
 σωσι τὴν προσκύνησιν τῶν Εἰκόνων, καὶ ἀπαντῶντες
 ζωηρὰν ἀντίστασιν εἰς τὰς λαϊκὰς δοξασίας, κατεδί-
 κασαν ἐξ ὀλοκλήρου μὲ κεφαλικὴν τιμωρίαν αὐτὴν
 τὴν προσκύνησιν. Ὁ διωγμὸς τῶν προσκυνητῶν τῶν
 εἰκόνων κατεμίανεν ἀπὸ αἵματα τὰς δύο Βασιλείας
 Διόντος τοῦ Ἰσαύρου, καὶ Κωνσταντίνου τῆ Κορω-
 νύμα. Ἡ Αὐτοκρατορίσσα Εἰρήνη, ἧς εἰς ἐδολο-

φόνησε τὸν υἱὸν της διὰ τὴν βασιλεύσῃ εἰς τὸν τόπον του, ἀποκατέστησε πάλιν τὴν τῶν Εἰκόνων προσκύνησιν . Εἰς τὸ διάστημα ἑκατὸν τριάκοντα χρόνων, κατὰ τὰς ὁποῖας διήρκεσεν αὐτὴ ἡ περίφημος Ἔρις, ἡ αὐτὴ τῆς Κωνσταντινουπόλεως ἦτον ἐναντιὰ ἑνὸς ἐννοικῆ εἰς τὰς προσκυνητὰς τῶν Εἰκόνων, ἢ εἰς ἐκείνας, οἵτινες τὰς συνέτριβαν, ὅπως ἦτον εἰς αὐτὴν ὀφελιμώτερον νὰ ἐνώνεται μὲ τὴν μίαν ἢ μὲ τὴν ἄλλην ἀπὸ αὐτὰς τὰς Φατρίας .

Ἡ Ἐκκλησία τῆς Ρώμης, ἡ ὁποία δὲν ἔχανε ποτὲ τὴν ἐνκαιρίαν τοῦ νὰ ἀνακατόνηται εἰς τὰς ὑποθέσεις τῶν Ἐκκλησιῶν τῆς Ανατολῆς, διεκηρύχθη ἐνθὺς ἀπὸ τὴν ἀρχὴν τῆς ἔριδος πρὸς εὐνοίαν τῶν προσκυνητῶν τῶν εἰκόνων, καὶ ἐδημοσίευσεν ὅλον τὸν ζήλόν της ἐναντίον τῶν εἰκονοκλαστῶν . Συνεκροτήθησαν εἰς τὴν Νίκαιαν ἑπτὰ σύνοδοι, αἱ ὁποῖαι τὰς διεκήρυξαν αἰρετικὰς, καὶ τὰς ἀφώρισαν . Ἡ Ρώμη δὲν κατώρθωσε μὲ ὅλον τὸ νὰ συστήσῃ τὴν πνευματικὴν της κυριαρχίαν, μήτε εἰς τὴν μίαν, μήτε εἰς τὴν ἄλλην ἀπὸ αὐτὰς τὰς δύο φατρίας, ἀλλὰ ἐν ἐπακόλθεθον καθ' ὅλα παρομοίως ἐπικερδὲς δι' αὐτὴν ὑπῆρξεν ἡ ἐλευθέρωσις της ἀπὸ τὴν πολιτικὴν ὑπεροχὴν τῶν Αυτοκρατόρων τῆς Ανατολῆς . Εἰς τὴν λογοτριβὴν τῶν εἰκόνων, ἔτοι οἱ τελευταῖοι δὲν ἠμπόρεσαν νὰ διαφυλάξουν τὸ δικαίωμα τῶ νὰ ψηφίζωσι τοὺς Ἐπισκόπους της Ρώμης, ἢ νὰ ἐπικυρώσωσι τὴν ψήφισίν των . Οὗτος ὁ πρῶτος χωρισμὸς, καθ' ὅλα πολιτικὸς, ἐπροχώρησε μὲ μεγάλα βήματα εἰς τὸ σχίσμα τοῦ Φωτίου, ὅστις εἰσῆγαγεν εἰς τὴν Ανατολὴν δόγματα ἀποβαλλόμενα ἀπὸ τοὺς Πάπας τῆς Ἰταλίας, καὶ ἄρχισε με-

ταξὺ τῶν δύο Ἐκκλησιῶν ἀτελείωτον πόλεμον ἀφορισμῶν καὶ ἀναθεματισμῶν ἀμοιβαίων. (1)

Ἡ Ἔρις διήρκεσε σεραῶς εἰς τὸν καιρὸν τῶν διαδόχων τῆ Φωτίου, προσκολλημένων εἰς τὸ ἴδιον τῆς κατὰ τῆς Ρώμης ἀντιστάσεως σύστημα. Ἀυτὴ βαθμηδὸν ἐξησθένει, ἀπὸ τὸ ἐν μέρος, διὰ τῆς πάλης, τὴν ὁποίαν οἱ Ἕλληνες Ἀυτοκράτορες εἶχον ἐν ἀντιπαλαίωσιν, ἐναντίον τῶν οἰκειοποιήσεων τῶν Τούρκων εἰς τὴν Ἑλλάσονα Ἀσίαν, ἀπὸ τοῦ ἄλλο, διὰ τῶν φιλοδόξων ἐπιχειρήσεων τῶν Πάπων κατὰ τῶν Ἡγεμόνων τῆς Δύσεως. Ἀλλ' αὐτὴ ὑπῆρχεν ἀκόμη, ὅταν ἡ θρησκευτικὴ γνώμη τοῦ ὅτι ἔπρεπε νὰ ἀρπάσωσιν ἀπὸ τοὺς ἀπίστους τὴν ὀνομαζομένην Ἀγίαν Γῆν, ἐπειδὴ κατεῖχε τὸν τάφον τοῦ Χριστοῦ, διεσκορπίσθη εἰς τὴν Ἑυρώπην.

1096

Εἰς τὸν καιρὸν, καθ' ὃν οἱ Χριστιανοὶ τῆς Δύσεως ἐπεχειρήσθησαν τὴν πρώτην σαυροφορίαν κατὰ τῶν Τούρκων, οὗτοι ἦσαν κύριοι τῆς Νικαίας, καὶ ἡ Ἀυτοκρατορία μόλις εἶχε διαφυλάξει μερικὰς ἐμπροσθοφυλακὰς πέραν τοῦ Βοσπόρου. Ἡ ἀδημονία τῆς ἤτο τόσο μεγάλη, ὥστε ὁ Ἀυτοκράτωρ Ἀλέξιος ὁ Κομνηνός, ἡγεμὸν υπέρτατος διὰ τὴν γενναιοφυχίαν καὶ προτερήματα τε αὐτὸ τὰς περισσοτέρας

(1) Οἱ Κ. Α. Rabbe εἰς τὴν εἰσαγωγὴν, τὴν ὁποίαν ἔκαμε διὰ τὰ ὑπομνήματα τοῦ Κυρίου Rayband ἐθεώρησεν ὑπὸ τὴν ἀληθῶς Ἱστορικὴν ἀναφοράν τῆς, αὐτὴν τὴν ἔριδα τῶν δύο ἐκκλησιῶν, τῆς Ἑλληνικῆς τε καὶ Λατινικῆς, τῆς ὁποίας τὸ ὄχιον τοῦ Φωτίου εἶναι ἐν μέγα ἐπιστόδιον. ὑποκρίνωμεν τὰς ἀναγνώσας μας νὰ ἀναγνώσωσιν εἰς τὸ σύγγραμμα τῆς Κυρίας Rabbe τὴν ἐκθεσιν ταύτης τῆς πάλης ἕως τότε ἐξίσου παρηλαγμένης ἀπὸ ἐκείνους, οἱ ὁποῖοι ἔγραφον τὴν Ἱστορίαν κατὰ τὸ σύστημα τῶν Ἰταλῶν, καὶ ἀπὸ ἐκείνους τοὺς Φιλοσόφους Ἱστορικοὺς, οἱ ὁποῖοι ἐλυπήθησαν τὰς θρησκευτικὰς ἔριδας, καὶ δὲν ἠθέλησαν νὰ τὰς διασαφίσωσι.

Αυτοκράτορας, οἵτινες ἐβασίλευσαν πρὸ αὐτοῦ, ἐ-
 σειλεν εἰς τὴν σύνοδον τῆς Πλακεντίας, ὅπου συ-
 νεβουλέοντο οἱ Χριστιανοὶ τῆς Δύσεως, ἐν ἀγγελμα
 διὰ τὴν βιάσῃ τὴν ἀπόφασιν, ἣτις ἐμελλε τὴν ῥίψῃ
 ὡς χεῖμαρρον εἰς τὴν Ἀνατολήν ἐν ἀρκετὸν μέρος
 τῆς Χριστιανωσύνης, καὶ τὴν καταστήσῃ τὴν Αὐτοκρα-
 τορίαν εἰς τὸν ἔσχατον κίνδυνον παντελεῶς διαλύ-
 σεως. Ἡ Κωνσταντινέπολις ἦτο τόπος συνευρέσεως,
 τὸν ὅπου εἶχαν εἰς τὸ ἀναμεταξύ των οἱ σαυροφό-
 ροὶ Ἡγεμονες. Μία ἐμπροσθοφυλακὴ, τὴν ὁ-
 ποίαν ἀνυψῶνεν εἰς τὸν τρομερὸν καὶ ἀπίθανον
 ἀριθμὸν τῶν τριακοσίων χιλιάδων ἀνθρώπων, συ-
 ριζαμένη ἀπὸ ἀνθρώπους τῆς τελευταίας καὶ ἀθλιε-
 σάτης κλάσεως τῆ λαῶ, ἀπὸ ἐθελομαχητὰς καὶ
 ῥιψοκινδύνης ὄλων τῶν ἐθνῶν, ἀπὸ ἱερεῖς, ἀπὸ
 μοναχῶν, καὶ ἀπὸ γυναῖκας, τρέχοντας πρὸς ἀπε-
 λευθέρωσιν τῆ τάφου τῆ Χριστοῦ, καὶ πρὸς συγχώρη-
 σιν τῶν ἀμαρτημάτων των, ἐπῆραν τὸν δρόμον των
 διὰ τῆς Γερμανίας, Οὐγγαρίας, Θράκης καὶ Θεσσα-
 λίας, τὰς ὁποίας κατερῆμωσαν, καὶ ἐφάνησαν ὑπὸ
 τὰ τείχη τῆς Κωνσταντινέπολεως, ὅπερ ὁ Αὐτοκρά-
 τωρ Ἀλέξιος ὁ Κομνηνὸς ἔσπευσε τὴν προμηθεύσῃ εἰς
 αὐτὸς τὰ μέσα διὰ τὴν περάσῃ τὸ ξενόν. Αὐτοὶ οἱ
 δυσχεεῖς ἐνθουσιασαὶ ἐπῆραν ἕως εἰς τὴν Νίκαιαν,
 ὅπερ ὁ Σελειμάνης, σολδάνος (ἦτοι στρατηγὸς τῶν
 στρατευμάτων τῆ Καλίφη) τῶν Τούρκων, τὸν κα-
 τέκοψεν εἰς κομμάτια.

ὑπὸ τὰ ἴχνη αὐτῶν ὁδοιπόρει ἐν στρατευμα
 γυμνασμένον εἰς τὴν πολεμικὴν ἐνταξίαν τῆς Τακ-
 τικῆς, τὸ ὁποῖον ἐπραξε τὰς αὐτὰς λεηλασίας, καὶ
 τῆ ὁποῖα οἱ ἀρχηγοί, πρὸ τῆ τὴν περάσῃ εἰς τὴν

των Βασιλεία. Δύο ἀπὸ τὰ πρῶτιζα τὸ τῆς Ἀντιοχειας καὶ τὸ τῆς Ἐδέσσης ἐξωλοθρεύθησαν σχεδὸν πενήντα χρόνους μετὰ τὴν θεμελίωσίντων. Διὰ τὴν βοήθησιν ἐκεῖνα, τὰ ὅποια ὑπῆρχαν ἀκόμη, μία δευτέρα εὐροφορία συνεκροτήθη διὰ τῆς φωνῆς τῆς Ἁγίας Βερνάρδος, ὅσις ἐνομιζέτο εἰς τῆτον τὸν καιρὸν ὡς μαρτυρεῖ τῶν Χριστιανῶν τῆς Δύσεως. Ὁ Αὐτοκράτωρ τῆς Γερμανίας Κορράδος, ὁ III, καὶ ὁ Βασιλεὺς τῆς Γαλλίας Λουδοβίκος ὁ Νεός, τὴν ἐδιοικῆσαν. Ἐκτυπήθησαν εἰς τὴν Ἀσίαν ἀπὸ τῆς Τέρκης, ἐπῆγαν σχεδὸν μόνοι τὰ ἐπισκεφθῶσι τὴν Ἱερουσαλήμ, καὶ ἐπέσρεψαν εἰς τὰς Ἐπικρατείας των, νομίζοντες ὅτι ἐκπλήρωσαν τὸ τάξιμόν των διὰ ταύτης τῆς ἀξιογελάσε εὐσεβῆς ὁδοιπορίας.

1147

Οἱ Ἕλληνες, φωτισθέντες διὰ τῆς πείρας τῶν πρῶτων ἐκκρατειῶν, καὶ κουρασθέντες ἀπὸ τὸν νὰ προσφέρωσι τὴν πατρίδα των διὰ τύπον περάσματος καὶ συναθροίσεως εἰς τὰς δεισιδαίμονας μετοικεσίας τῶν Δυτικῶν, εὐρέθησαν τέλος πάντων, ἐξ αἰτίας τῆς τρόψε, τὸν ὁποῖον ἐνέπνευαν εἰς αὐτοὺς αὐτοὶ οἰτελευταῖοι, εἰς κοινότητα συμφερόντων μὲ τῆς Τέρκης, καὶ ἔκαμαν συνθήκας μὲ τὸν περίφημον Σελτάνον Σαλάχ' Εδδίν, ὅσις ἔδωκε τὰ τελευταῖα κτυπήματα εἰς τῆς Λατίνες δορυκτῆτορας τῆς Παλαιστίνης καὶ τῆς Μικρᾶς Ἀσίας. Αὕτη ἡ συμμαχία, ὑσερόχρονος ἀπὸ τὴν τρίτην εὐροφορίαν, ἐκείνην, τὴν ὁποῖαν διοικῆσαν προσωπικῶς Ριχάρδος ὁ Δεοντόκαρδος, καὶ Φίλιππος ὁ Σεβαστός, συνέτριψε τὸν ἀνίσχυρον δεσμὸν ὅσις ἤνωσεν ἀκόμη τῆς Χριστιανῆς τῆς Ἀνατολῆς καὶ τῆς Δύσεως. Ἡ θρησκευτικὴ διαφορὰ, λησμονηθεῖσα ὅταν οἱ Τέρκοι ἦσαν ἔτοιμοι

να περάσωσι τὸν Βόσπορον, ἐξέσπασε ἄλλων ἐρίδων, καὶ ἔλαβε χαρακτῆρα ἐκδρομῶν καὶ ἐχθρικῶν πράξεων, τόσον βίαιον, ὥς εἰς τὴν Γερμανίαν καὶ Ἰταλίαν ἐτοιμάζοντο στρατεύματα κατὰ τῆς Ἀνατολικῆς Αὐτοκρατορίας.

Μία ἀποσασία τῆ παλατίς, ἣτις ἐδίωξε ἀπὸ τὴν Κωνσταντινέπολιν τὸν υἱὸν τῆ ἄρπαγος Ἰσαὰκ τῆ Ἀγγέλα, καὶ ἔβαλεν εἰς τὸν τόπον τε ἕνα ἄλλον ἄρπαγα, ἔκαμε νὰ ἐκσπάσωσιν αἰψυχικαὶ μαθήσεις τῶν Λατίνων Ἡγεμόνων. Οὗτος τῆ Ἰσαὰκ κατετέφυγεν εἰς τοὺς Βενετούς, καὶ ἐπεκαλέσθη τὴν βοήθειάν των ἐναντίον τοῦ ἀντιζήλτου, γενόμενος κατὰ πρώτην προσβολὴν ὑποτελὲς αὐτῶν, ἐν τὸν ἔξαναανεβίβαζαν εἰς τὸν θρόνον. Ἡ Βενετία ἦτον ἡ κάλλιπα τοποθετημένη δύναμις, ὥς νὰ ὠφελῆται ἀπὸ τὰ λάφυρα τῆς Αὐτοκρατορίας. Ὅλον τὸ εἰς τὸ διάστημα τῶν σαυροφοριῶν φέρσιμόντης, εἰς τὰς ὁποίας ἦτο βιασμένη νὰ μετέχη, εἶχε σκοπὸν τὴ ἔκτασιν τῆς Ἐπικρατείας της, καὶ τοῦ ἐμπορίστης, διὰ τῆς ἐπιπτώσεως καὶ φθορᾶς τῶν Χριστιανῶν τῆς Ἀνατολῆς. Εὐδαίμων, διότι ἠμπόρεσε νὰ καλλωπίσῃ ἐξωτερικῶς τὰς ἄρπακτικὰς σκοπὲς της μὲ τὸ προσωπεῖον της ἐλευθεροπρεπείας, συνήργησε καὶ ὑπερασπίσθη τὸν υἱὸν Ἀλεξίς τοῦ Ἀγγέλου, καὶ παρεθῆς τεσσαράκοντα χιλιάδες σαυροφόρων, Γάλλων, Γερμανῶν καὶ Ἀγγλων, καταφλεγόμενοι ἀπὸ τὴν διακαῆ ἐπιθυμίαν τῆ νὰ εὐχαρισῆσωσι τὸ κατὰ τῶν Ἑλλήνων μῖσός των, καὶ νὰ τρέξωσιν εἰς ἕνα πόλεμον, ὅσιν ὑπέσχετο πλῆθος λαφύρων, καὶ ὀλιγότητα κινδύνων, ἠνώθησαν μὲ αὐτήν.

Ἐνας σόλος Βενετικὸς, διοικούμενος ἀπὸ τὸν Δού-

καὶ τὸ δίκαιον Δάνδολον, ὠδήγησέ τοῦτο τὸ σαυρο-
φορικὸν εὐαγγέλιον πρὸς τὸν Βόσπορον, καὶ εἰς τὸ
διάστημα τῆς διαβάσεως ἐκυρίευσεν, ὡς ἰδιαιτέραν
ἰδιοκτησίαν τῶν Βενετῶν, μερικὰς νήσους εἰς τὸ
Αἰγαῖον πέλαγος. Ἡ Κωνσταντινούπολις, πολιορκη-
μένη, συγχρότως καὶ διὰ ξηραῖς καὶ διὰ θαλάσ-
σης, ἐκυρίευθη μετὰ ὀκταήμερον ἀντίστασιν. Ὁ υἱὸς
Ἰσαὰκ τῆς Ἀγγέλου ἀνεβιβάσθη εἰς τὸν θρόνον ἀπὸ
τῆς αὐτοκρατορίας. Ὁ νέος Ἀυτοκράτωρ, διὰ τὴν εὐχαρι-
σίην τὴν ἠλλοθενεσίαν τῶν συμμάχων του, ἐξήντησε
τὰς ἐπικρατείας του δι' ὑπερμέτρων συνεισφορῶν,
αἱ ὁποῖαι ἐπροξένησαν τὸ νὰ εὐχαιρῶσιν οἱ κάτοι-
κοι τῆς Κωνσταντινουπόλεως, καὶ εἰς μίαν τοιαύτην
εὐχαιρῶσιν ἐφρονέυθη. Οἱ σαυροφόροι ἐξ-
ορίσθησαν τότε εἰς τὴν πόλιν, ἥτις εἰς διάστημα ὀ-
κτὼ ἡμερῶν ἐγείνεν ἐκδοτὸς εἰς λεηλατισμὸν, φόνον
καὶ πυρκαϊάν. Εἰς αὐτὴν τὴν ἐρήμωσιν ἐχάθησαν
ὑπερῶν πλῆθος ἀριστουργημάτων, εἰς τὰ ὁποῖα ἐσυν-
ίστατο κατ' ἐκείνους τοὺς χρόνους ἡ μόνη δόξα τῆς
Ἀυτοκρατορίας. Ὀλίγα μνημεῖα ἐσεβάσθησαν ὑ-
πὸ τῶν σαυροφόρων, καὶ εἰς τὰς ληθείας των δὲν
ἠκολούθησαν μόνον τὴν ἔμφυτον ῥοπὴν τῆς φιλαρ-
γυρίας καὶ ἀκρατοῦς ἐπιθυμίας, ἀλλὰ καὶ ἐκείνην
τῆς μίσους καὶ τῆς ἐκδικήσεως. Περιπλέον ἤνωσαν
τὴν ὕβριν καὶ τὸν χλευασμὸν μὲ ποικιλότροπα
ὄνειδη καὶ δυνασείας. Φορτωμένοι ἀπὸ λάφυρα,
καὶ κοπιασμένοι ἀπὸ ἐγκλήματα, διεκέρουζαν τέλος
πάντων Ἀυτοκράτορα τὸν Βαλδουῖνον, Κόμητα τῆς
Φλανδρίας, ἕνα ἀπὸ τῶν ἀξιολογωτέρων ἀρχηγῶν.

Μετὰ ταύτην τὴν ἐκλογὴν τοῦ Βαλδουῖνου, ἡ

κατάκτησις ἐκιάνη ταχύτατα εἰς ὅλην τὴν Ἑλλάδα καὶ τὴν
 Αὐτοκρατορίαν. Κατὰ πρῶτον ἔγεινε μεγάλη διαμοί-
 ρασις μεταξὺ τῶν Γάλλων καὶ τῶν Βενετῶν. Οἱ πρῶ-
 τοὶ ἔλαβαν τὴν Θράκην, τὴν Βιθυνίαν, τὴν Θεσσαλί-
 αν, ὅλην τὴν Ἑλλάδα ἀπὸ τῶν Θερμοπυλῶν μέχρι τῆς
 Ἰωνίης ἀκρωτηρίου. Οἱ Βενετοὶ ἔλαβαν τὰ ἐμπορικὰ
 μέρη (σημεῖα) τῆς Κωνσταντινουπόλεως, τὰς κρητέ-
 ρας λιμένας τῆς Εὐξείνου Πόντου καὶ τῆς Προποντιδῆς (θα-
 λάσσης τῆς Μαρμαρᾶ) τὰς ἀξιολογωτέρας νήσους τῆς Αἰ-
 γαίης Πελάγους, διὰ μέσσω τῶν ὁποίων ἐσύζησαν ἀπὸ τὴν
 Κωνσταντινέπολιν ἕως εἰς τὴν Ραγοῦζαν, εἰς τὸ βάθος
 τῆς Ἀδριατικῆς Πελάγους, σειρὰν ταχυδρομιῶν, καὶ ἀπο-
 θηκῶν καὶ γραφείων τῶν μεσιτῶν τῆς ἐμπορίας.

Εἰς τὸ ἐνδότερον, οἱ ἀρχηγοὶ τῶν ὑπὸ τὴν τῶν
 Λατίνων σημαίαν ἠνωμένων ἐθνῶν ἐξηκολούθησαν
 τὴν κατάκτησιν ἀπὸ τὸ πλησιέστερον προβαίνοντες εἰς
 τὸ βαθύτερον, καὶ τὴν ὑποδιήρξαν κατὰ τὸ Φερ-
 δαλικὸν σύστημα, (1) καὶ καθὼς ἔκαμαν οἱ πρῶ-
 τοὶ σαυροφόροι εἰς τὴν Συρίαν, καὶ εἰς τὰς
 ἐπαρχίας τῆς μικρᾶς Ἀσίας. Αἱ διαιρέσεις ὑπὸ
 τὰ ὀνόματα θεμάτων, καὶ ἐπαρχιῶν, αἱ ὁ-
 ποῖαι ἐχρονολογοῦντο ἀπὸ τὴν ἐποχὴν τῶν Βυ-
 ζαντινῶν Καισάρων, μετελλάχθησαν, λέγει ἔ-
 ννας Ἱστορικὸς (2) εἰς ἄλλας προσδιορισμὲς τῶν
 συνόρων. Ἡ Ἑλλὰς εἶχε τὰς Δεκάς τῆς, καὶ
 τὰς Κύμητάς τῆς τῶν Ἀθηνῶν, τῆς Κορίνθου,
 τῶν Πατρῶν, καὶ τὴν Ἀργεῖς, Βαρῶνας τῆς Καρι-

(1) Σύστημα πολιτικὸν, τὸ ὁποῖον ὑπεχρέωνεν εἰς ὑποταγὴν τὰς
 ὑποτελεῖς εἰς τὰς ἀρχηγούτων, καὶ τὸ ὁποῖον ἐβασίλευσεν ἀρκε-
 τὸν καιρὸν εἰς τὴν Εὐρώπην. Σημ. τοῦ Μεταφραστοῦ.

(2) Ὁ Κύριος Pouqueville

ταίνης, Δεσπότας τῶν Θηβῶν. Τὰ παράσημα τῶν ἀνδρείων ὑψώθησαν εἰς τὰς θύρας τῆς ἀκροπόλεως τῆς Ἀθηνᾶς, τῆ Παλαμίδε, τῆ Ναυπλίε, τῆ φρερίε τῆς Λαρίσσης, ἐνῶ ἡ σημαία τῆ ἁγίε Μάρκε ἐκυμάτιζεν ἐπὶ τῶν προμαχεῶνων τῆς Πύλε, τῆς Κολώνης, καὶ ἐκείνη τῆ ἁγίε Πέτροε εἰς τὸν πύργον τῆ φρερίε τῆς Μονεμβασίας. Συνοδίαι ἀπὸ ἑκατὸν ἑκατὸν πενήντα σαυροφόροε ἐκινῶσαν ἀπὸ τὴν Κωνσταντινέπολιν διὰ τὰ ὑπάγειν νὰ κυριεύσουε πρὸε ἰδιαίτερόν των λογαριασμὸν τιμήματα γῆε. Ἀρχηγοὶ ὑποκείμενοι εἰε ἄλλεε διέτρεχαν παρομοίωε τὸν τόπον, μεταλλάζοντεε ἢ πωλῶντεε τὸ ἐκ τῆε κατακτήσεωε ἀνήκον εἰε αὐτέε μέρος, παίζοντεε εἰε τῆε κίβουε (ταῦλι. Τουρκισί,) πόλειε ἄλλοτε ἐλευθέρεε, διορίζοντεε τὴν τιμὴν τῆε ἐξαγοράσεώε των κατὰ τὴν ἰδιάν ἀρέσκειαν, ἢ ὑψώνοντεε τῆε εἰε Βαρωνάτα, Κομητάτα, Μαρκεζάτα, ἀπὸ τὰ ὀποῖα ἔκαμαν ἐδικὸν των κλήρον. Τὸ μέγισον ἐμπόδιον, τὸ ὀποῖον ἡ Λατινικὴ δορυκτησιὰ ἀπήντησεε ἐφάνη ἐκ μέρος τῶν Μεσηβρινῶν Ἑλλήκων. Αἱ Ἀθηναὶ ὑπερασπίσθησαν ἀπὸ ἕνα ἀρχηγὸν ὀνομαζόμεον Σγοῦρον, ὀσειε ὦν βιασμένοε νὰ ἀναχωρήση κρυφίωε πρὸε τὴν Κόρινθον, διεφύλαξε τὸ ἄσυ ταύτηε τῆε πόλεωε, καὶ ἀπέκλεισεε εἰε τοῦε Λατίνοε τὸ πέρασμα τοῦ Ἴσθμοῦ. Ἀλλ' αὐτοὶ οἱ τελευταῖοι, ὀδηγούμενοι ἀπὸ ἕνα Γάλλον, Γουιλέλμον Βιλλεχαρδοῦινον, τὸν Ἴστοριογράφου τῆε ἐκστρατείαε, ἔκαμαν διὰ θαλάεεε ἀπόβασιν εἰε Μοθώνην, μικρόν ἠλιμένα παρακάτω ἀπὸ τὴν Κόρινθον, καὶ καθήρπασαν ταχέωε ὀλον τὸν Μωρέαν, παρεκτὸε τοῦ μικροῦ τόπου τῆε Λακωνίαε, καὶ τῆε παλαιάε πόλεωε Σπάρτηε, ἢ

τις ὑπερασπίσθη ἀπὸ ἑνα ἑκατόνταρχον ὀνομαζόμενον Χαμαρήτην. Ὁ Βιλλεχαρδουῖνος ἐβασίλευσε μερικὸν καιρὸν εἰς τὸν Μωρέαν μετ' ἴτλον Ἡγεμόνος, ἀλλὰ δὲν ἠμπόρεσε νὰ διατηρηθῇ. Ὁ τόπος παρευθὺς ἐγέμισε μετ' σώματα διοικούμενα ἀπὸ ἀνεξαρτήτους ἀρχηγούς, τῶν ὁποίων ἡ πολυπλήθειά καὶ ἡ ὀλίγη προσωπικὴ λαμπρότης δεικνύουσι, εἰ μέρους τῶν κατοίκων τοῦ Μωρέως, ἀντίστασι δημοτικὴν, καὶ καθ' ὅλα ἔθνη.

Καθὼς συνέβαινε εἰς ὅλας τὰς τοπικὰς κατακτήσεις τούτων τῶν χρόνων, ὁ Πάπας τῆς Ρώμης δὲν ἔλειπε νὰ γένη σύντροφος τῶν ἐκβάσεων τῶν σαυροφόρων. Αὐτοὶ γενόμενοι κύριοι τῆς Αυτοκρατορίας, τὸν ἔγραψαν διὰ νὰ τὸν ὑποχρεώσεν νὰ ἔλθῃ νὰ καταστήσῃ εἰς Κωνσταντινούπολιν τὸν θρόνον τῶν Ἀποστόλων, ἀλλ' Ἰννοκέντιος ὁ Γ', ὁ τότε ὑπέρτατος Ἀρχιερεὺς, δὲν συγκατένευσε διόλου εἰς τάντην τὴν πρόσκλησιν. Μόνον διέβουλε πρὸς τοὺς ἰσοδουκίτορας διδασκαλίας τινὰς, εἰς τὰς ὁποίας ἐσύζαινε μίαν ἱεραρχικὴν γραμμὴν διευθυνομένην ἀπὸ τοὺς ὑποτεταγμένους Ἕλληνας εἰς τοὺς Λατίνους διοικητὰς, ἀπὸ αὐτοὺς εἰς τὰ μέλη τοῦ Ρωμαϊκοῦ Κλήρου, καὶ ἀπὸ τὸν Ρωμαϊκὸν Κλήρον εἰς τὴν Κεφαλὴν τῆς Ἐκκλησίας. Δυνάμει τούτων τῶν διδασκαλιῶν, ἓνας Βενετὸς ἔγεινεν Ἐπίσκοπος τῆς Κωνσταντινουπόλεως, καὶ Λατῖνοι Ἱερεῖς ἀντικατεστάθησαν ἀντὶ τῶν τῆς Ἑλληνικῆς Ἐκκλησίας Ἱερέων.

Εἰς διάστημα ἑξηντατριῶν χρόνων, εἰς τοὺς ὁποίους διήρκεσεν αὕτη ἡ ἐξουσία τῶν Λατίνων, οἱ Ἕλληνες δὲν εὐδοκίμησαν παντελῶς εἰς τὸ νὰ γν-

μνάσωσιν τὴν φυσικὴν ὑπεροχὴν τοῦ πολιτισμοῦ ἐπάνω εἰς νικητὰς ἀμαθεῖς, καὶ μὲ ἤθη ἀπολίτευτα. Αἱ διδασκαλῖαι τοῦ Φεοδαλικοῦ συστήματος ἐβάρυναν ἐπάνω των μὲ ὅλα ἐκεῖνα τὰ παράλογα καὶ ἀντικοινωνικά, τὰ ὅποια εἶχαν. (1) Μὲ τὰς θηριώδεις κακώσεις τῶν πολεμικῶν ἀρχηγῶν ἀνακατώθησαν σαθερώς αἱ παρὰ τῶν Λατίνων Γερέων διευθυνόμεναι καταδρομαὶ ἐναντίον ἐκείνων, τὸ ὅποιον αὐτοὶ ὠνόμαζαν Ἀρρεσιν ἢ Ἀποσασίαν τῆς Ἑλληνικῆς Ἐκκλησίας. Ὅθεν καθε ἐνωσις μεταξὺ τῶν νικητῶν καὶ τῶν νικημένων ὑπῆρξεν ἀδύνατος. Οἱ κάτοικοι τῆς Κωνσταντινουπόλεως καὶ τῶν Ἀνατολικῶν μερῶν τῆς Ἑλλάδος ἐπέρασαν σωρηδὸν εἰς τὴν Μικρὰν Ἀσίαν, καὶ ἐκεῖ ἐσυσηθήσαν μεταξὺ τῶν Λατίνων καὶ Τούρκων. Ἐνας γαμβρὸς Ἀλεξίου τοῦ Ἀγγέλου, Θεόδωρος Λάσκαρις, ἀνὴρ ἐπιχειρηματίας, ἔλαβε τὸν τίτλον τοῦ Ἀυτοκράτορος, καὶ ἔξησε τὴν καθέδραν του εἰς τὴν Νικαίαν. Ἐνας ἡγεμὼν ἀπὸ τὴν οἰκογένειαν τῶν Κομνηνῶν κατέστησε μεταξὺ τῶν Καυκασίων ὄρων καὶ τοῦ Εὐξείνου Πόντου, μίαν ἄλλην Ἀυτοκρατορίαν, τῆς ὁποίας πρωτεύουσα ἦτον ἡ Τραπεζοῦς. Τέλος πάντων εἰς τὰ δυτικὰ μέρη τῆς Ἑλλάδος, μία Ἐπικράτεια, ἣτις περιεῖχε τὴν Αἰτωλίαν καὶ Ἀκαρνανίαν ἐσχηματίσθη ὑπὸ ἑνα ἔγγονον Ἰσαὰκ τοῦ Ἀγγέλου. Ἄν

(1) Ἡ Φεοδαλικὴ σημασία, τὴν ὅποιαν ἡ λέξις „homme,“ (ἄνθρωπος) εἶχε τότε εἰς ὅλα τὰ ἰδιώματα τῆς Δύσεως ἐπέρασε καὶ εἰς τὴν ταυτοδύναμον λέξιν τῆς Ἑλληνικῆς... Τὰ ἐπαγγέλματα καὶ οἱ τίτλοι ἔγιναν διαδοχικά, ἢ μονομαχία δυνασιῶν, αἱ δὲ διὰ τοῦ πυρὸς δοκιμασίαι ἀντικατεστάθησαν ἀντὶ τῶν ἀποφάσεων τῶν κληρίων. (Ἴδε τὸν προκαταρκτικὸν λόγον τῆς Συλλογῆς τῶν δημοτικῶν τραγηδιῶν τῆς Νέας Ἑλλάδος ὑπὲρ C, Fauriel

καὶ καθεμία ἀπ' αὐτὰς τὰς μικρὰς Αὐτοκρατορίας ἦτο καθ' ὑπερβολὴν ἀδύνατος, καὶ διετηρεῖτο μεταξὺ αὐτῶν ὁ σπόρος μιᾶς ζηλοτυπίας κινδυνώδους εἰς τὴν ἐλευθερίαν τῶν Ἑλλήνων, μ' ὅλον τοῦτο ἔγειναν τόπος σπιευρέσεως ὄλων ἐκείνων, οἷτινες ἔφευγαν ἀπὸ τὴν τυραννίαν τῶν Λατίνων. Οὗτοι οἱ φογάδες ἐζήτησαν συμμαχούς μεταξὺ τῶν βαρβάρων, οἱ ὁποῖοι μετὰ τὴν ἐπὶ τοῦ Δουναβίς σύσασιν των κατερήμωναν τὰ ἀρχαῖα τῆς Ἑλλάδος, ἠνώθησαν μετὸς Τούρκων ἀφ' ἑαυτοῦ των, καὶ κατασειοχωροῦντες ἀπ' ὅλα τὰ μέρη τὴν Λατινικὴν Αὐτοκρατορίαν, τὴν κατήντησαν τέλος πάντων σχεδὸν εἰς μόνον τὰ σύνορα τῆς Κωνσταντινουπόλεως. Οἱ ἠγεμόνες τῆς οἰκογενείας τῶν Κουρτεναίων διεφυλάχθησαν μερικὸς χρόνος εἰς αὐτὴν τὴν πρωτεύουσαν διὰ τῆς βοηθείας τῆς Βενετικῆς ναυτικῆς, ἣτις ἐμπόδιζε τοὺς Ἕλληνας τῆς Μικρᾶς Ἀσίας ἀπὸ τὸ νὺ περάσωσι τὸ ξενόν. Ἀλλ' ἐπειδὴ ἡ Γενουησιᾶ Ἀριστοκρατία, ἔσα τότε ζηλότυπος μετὸς Βενετοῦς κατὰ τὸ ἐμπόριον καὶ κατὰ τὴν δύναμιν, ἐπρομήθευσε πλοῖα εἰς τὸν Μιχαὴλ Παλαιολόγον, ἀρχηγὸν τῆς μικρᾶς Αὐτοκρατορίας τῆς Νικαίας, διὰ τοῦτο οὗτος ἐπολιόρησε τὴν Κωνσταντινούπολιν, καὶ τὴν ἤρπασεν ἀπὸ τὸν Βαλδουῖνον Β'. ὅσις ἐχρημάτησεν ὁ τελευταῖος ἀπὸ τοὺς Λατίνους Αὐτοκράτορας.

1267 Ἀὕτη ἡ ἀνακαίνισις τῆς Ἑλληνικῆς Αὐτοκρατορίας δὲν ὑπῆρξεν ἐντελής, ἐπειδὴ πολλαὶ ἀπὸ τὰς μικρᾶς Ἐπικρατείας, αἱ ὁποῖαι ἐσχηματίσθησαν μετὰ τὴν Λατινικὴν κατάκτησιν ἠθέλησαν νὰ μείνωσιν ἀνεξάρτητοι. Ὅθεν δὲν ἦτο πλέον τοπικὴ ἐνότης

μεταξύ τῶν διαφόρων μερῶν τῆς Ἀυτοκρατορίας, τὰ ὁποῖα ἀπεσπίασθησαν ἀπὸ τὸν ζυγὸν τῶν σαυροφόρων. Τῆτο δὲν ἦτο τὸ μόνον κακόν, τὸ ὁποῖον ἡ ἔξοχία τῶν Ἀστικῶν ἄφησε κατόπιν τῆς. Μία ἰσχυρὰ ἐντύπωσις τῶν προλήψεων των, τῶν ἠθῶν των, τῆς βαρβαρότητός των, ἔμεινεν εἰς αὐτὴν τὴν γῆν, ἣτις εἰς διάστημα δύο αἰῶνων εἶχε γένει τόπος εὐρύχωρος, διωρισμένος διὰ τὰ βάνεται εἰς παράταξιν πολέμου τὸ εὐράτευμα, ἢ κατὰ κησὶς των, καὶ ἔκαμε σχεδὸν ἐξ ὀλοκλήρου τὰ χαθῶν ἀπὸ τῆς Ἑλληνικῆς, τὰ ἡς ἐθνικότητος αἰσθήματα, τὰ ὁποῖα ἐνέπνεαν εἰς αὐτὸς εἴτε αἱ μεγάλαι παραδεσεις τῆς Ρωμαϊκῆς αὐτοκρατορίας, εἴτε αἱ σεβασμῶν ἐμπνευστικαὶ ἀναμνήσεις τῆς παλαιᾶς Ἑλληνικῆς Πατριδος. (1)

Διὰ Κολοφῶνα τῆς δυσυχίας, οἱ Γενεήνσιοι, οἱ ὁποῖοι εἶχαν συνεισφέρει εἰς τὴν ἐξολόθρευσιν τῆς Ἀυτοκρατορίας, καὶ ἔκαμαν τὰ παραχωρήσωσιν εἰς αὐτοὺς ὅλας τὰς ἐμπορικὰς ὑπεροχὰς, τὰς ὁποίας ἔχασαν οἱ Βενετοὶ, δὲν ἐδείχθησαν μῆτε ὀλιγώτερον φιλόδοξοι, μῆτε ὀλιγώτερον πλεονέκται ἀπὸ τῆς ἀντιζήτης των. Ὅσον ἀπὸ μέρους των, οὗτοι οἱ

(1) Τὰ ἱππικὰ ἤθη καὶ ἔθη τῆς Εὐρώπης ἐξηκολούθησαν τὰ δίδωσι παραδείγματα διασπαῖς εἰς τὰ ἤθη καὶ ἔθη τῶν ἐν Κωνσταντινουπόλει ὑπερέτερων κλάσεων. Παρ. χαρ. αἱ ἱππομαχίαι, καὶ ἱππηλασίαι, ἀπὸ τὰς ὁποίας αἱ Ἑλληνες εἶχαν ἀποκλεισθῆ παρα τῶν Φράγκων εἰς τὸν δέκατον τρίτον αἰῶνα εἰσῆχθησαν μεταξύ των εἰς τὸν δέκατον τέταρτον, καὶ ἔγειναν μία ἀπὸ τὰς πομπὰς τῆς αὐλῆς. ... Αἱ ἐνδοξότεραι οἰκαγένειαι τῆς Ἀυτοκρατορίας ὠμολόγουν τὴν ἀξίωσιν τοῦ ὅτι κατάγονται ἀπὸ τοὺς περιφημοτέρους Παλαδίνους τῆς Γαλλίας. ... Οἱ Βυζαντινοὶ Ἱστορικοὶ τοῦ δεκάτου τετάρτου αἰῶνος, οἵτινες μᾶς ἐπληροφόρησαν δι' αὐτὰς τὰς γενεαλογικὰς ἀξιώσεις, τὰς αἰαφέρουν οἱ ἴδιοι χωρὶς τὰ συλλαμβάνωσι τὴν παρακικρὰν ἀμφιβολίαν περὶ τῆς ἀληθείας ἢ τῆς πιστάτητός των. (C. Fauriel, λόγος Προκαταρκτικὸς τῆς συλλογῆς τῶν δημοτικῶν τραγῳδιῶν τῆς Νέας Ἑλλάδος.)

τελευταῖοι, ὄντες πάντοτε κύριοι τῶν παραλίαν τῆς Θεσσαλίας, τῆς Ἠπείρου, καὶ μερικῶν νήσων τοῦ Αἰγαίᾳ Πελάγους, μετεχειρίσθησαν παντοίους τρόπους διὰ τὴν ἀρπασωσιν ἀπὸ τοὺς Γεννησίους τὴν πρὸς τὰς τῆς Αὐτοκρατορίας ὑποθέσεις ἐπιβρόχῃ των. Αὐταὶ αἱ δύο ἀριστοκραταὶ ἐπολέμεν ἀναμεταξύ των εἰς τὴν Ἑλλάδα διὰ ξηρᾶς καὶ διὰ θαλάσσης, ἐραδιούργον ἢ μία κατὰ τῆς ἄλλης εἰς τὴν αὐτὴν τῆς Κωνσταντινουπόλεως, διηρέθιζαν πολιτικὰς μεταβάλας καὶ θορύβους διὰ τὰ ἀφέληθεν ἀπ' αὐτὰς. Ὁταν Ἀνδρόνικος ὁ υἱὸς Μιχαὴλ τῷ Παλαιολόγου, ἐξώσθη ἀπὸ τὸν θρόνον παρ' Ἰωάννου τοῦ Καντακουζηνῆ, ἀπλῆ ὀφφικιάλου τῷ παλατίου, οἱ Γεννησῖοι, συσημένοι εἰς τὸ προάσειον τῷ Γαλατᾷ, (Péra) τὸν ὅποιον εἶχαν κάμει πόλιν χωριστὴν καὶ ὠχυρωμένην, ὑπεδέχθησαν τὸν Ἀνδρόνικον, καὶ ὀπλίσθησαν ὑπὲρ αὐτοῦ, ἐνῶ οἱ Βενετοὶ ἐκρατοῦσαν το μῆρος τῷ Καντακουζηνῷ.

1528

Οἱ Τοῦρκοι, οἵτινες, μετὰ τὴν ἐξολόθρευσιν τῆς Λατινικῆς Αὐτοκρατορίας, ἐξαναῆλθαν νὰ πλημμυρήσωσι τὴν Μικρὰν Ἀσίαν, ἐμβῆκαν παρομοίως εἰς αὐτὴν τὴν ἔριδα, καὶ τελευταῖον κατώρθωσαν τὸ νὰ εἰσχωρήσουν εἰς τὴν Εὐρώπην ὡς βοηθοὶ τοῦ ἐνὸς ἀπὸ τοὺς δύο ἀντιζήλους. Τοῦτο τὸ ἔθνος, τὸ ὅποιον δὲν ἐκυριεύετο πλέον ἀπὸ μίαν ἀσαθῆ χρεῖαν αὐξήσεως προξενουμένην ἀπὸ τὴν ὑπερπερίσσειον τῆς ἀνδρείας καὶ πολυανθρωπίας, ἀλλὰ τὸ ὅποιον ἐξήτει νὰ συσηθῆ μετὰ σαθερότητα, καὶ νὰ θεμελιώσῃ τὴν δύναμιν τε εἰς τὴν Εὐρώπην, ἤρχισε συσηματικῶς ἀπὸ τότε τὰς καταδρομὰς τε κατὰ τῆς Ἑλλάδος, καὶ συνεκρότησε πλησιέστερα μετ' αὐτῆς μάχην

της οποιας ἀμοιβὴ ἔμελλε νὰ ἦναι ἡ ἀπόκτησις τῆς
Κωνσταντινουπόλεως, καὶ ἡ κυρίευσις ὅλης τῆς τότε,
ὅπως ὑπῆρχαν ἀκόμη τὰ εἰρηπια τῆς Αὐτοκρατορίας.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΔΕΥΤΕΡΟΝ

Κατάκτησις τῆς Ἑλλάδος παρὰ τῶν
Τούρκων.

Εἰς τὸν Ἀριθμὸν τῶν Τσερκικῶν οἰκογενειῶν, αἵτινες κατέσρεψαν τὴν Καλιφατείαν, καὶ ἐθεμελίωσαν εἰς τὴν Μικρὰν Ἀσίαν Ἐπικρατείας ἀνεξαρτήτως, κατέσκη ἀξιοπαρατήρητος καὶ ὑποληπτικωτέρα, πρὸς τὸ τέλος τῆ δεκάτης τρίτης αἰῶνος, ἐκείνη, ἣτις ἐγνώριζεν ὡς ἀρχηγόν της τὸν Ὀθωμάνην ἢ Ὀττωμάνην, καὶ ἣτις ἐξουσίασε τὴν Βιθυνίαν. Ὁρχάνης, υἱὸς τοῦ Ὀθωμάνου, ὅστις θεωρεῖται ὡς γενάρχης τῶν Ἀυτοκρατόρων Ὀσμανλίδων, ἦτοι υἱῶν τῆ Ὀσμάνου, ἐξουσίασε τὴν Μποῦρσαν, τὴν παλαιὰν Πρῆσσαν, καὶ μετ' ὀλίγον τὴν Χρυσέπολιν (τανῦν, Σκούταρι, Τσερκισί) εἰς τὰ παράλια τῆς Προποντιδος. Ὁ Καντακεζηνός, εὐρισχόμενος τότε εἰς πόλεμον ἐναντίον Ἰωάννης τῆ Παλαιολόγου, τῆ ἀντιζήλητε, ἐσαματησε τῆτον τὸν νέον ἐχθρὸν, δίδων εἰς αὐτὸν τὴν κόρην του εἰς συνοικέσιον. Οἱ Τσερκοὶ γενόμενοι δι' αὐτῆς τῆς συμπεθερίας βοηθοὶ τοῦ Καντακεζηνοῦ, ἔγειναν δεκτοὶ, ὄντες τὸν ἀριθμὸν δέκα χιλιάδες, ἐπάνω εἰς Ἑλληνικὰ πλοία, καὶ ἔκαμαν ἀπόβασιν εἰς τὴν Καλλιέπολιν, ἀπ' ὅπου ἐδίωξαν τοὺς Γενοησιοὺς συμμάχους Ἰωάννου τοῦ Παλαιολόγου. Ἠφάνισαν τὰ κατασκήματα τῶν, ἐξουσίασαν αἱτοὶ οἱ ἴδιοι τὴν Καλλιούπολιν,

καὶ ὠχυρώθησαν ἐκεῖ δυνατά . Τοιοῦτον ὑπῆρξε τὸ πρῶτον βῆμα τῶν Τούρκων δορυκρητόρων ἐπάνω εἰς τὸν τόπον τῆς Ἑλλάδος . (1) Ἐκτάθησαν ταχέως περίξ τῆς Καλλιουπόλεως, κατέστησαν ἀποικίας εἰς ὅλην τὴν Χερσόνησον, καὶ εἰς τὸ ἐξῆς ἔγιναν κύριοι τοῦ Ἑλλησπόντου . Ὁ ἐμφύλιος πόλεμος τὸς ἔφερεν εἰς τὴν Θράκην, (Ρέμελην) ὅπου ἔπραξαν μεγάλας ἀταξίας, ἐλεηλάτησαν, καὶ ὑπέταξαν μέρη ἐπαρχιῶν . Ἐπειδὴ ὁ Καντακζηνὸς αὐτοθελήτως παρήτησε καὶ παρεχώρησε τὸ διάδημα εἰς τὸν ἀντίζηλόν του, οἱ Τῆρκοι ἐξηκολούθησαν κατ' αὐτοῦ τὸν τῆς εἰσβολῆς πόλεμόν των . Ἐπὶ Ἀμουράτε τῷ Α' υἱὸς τῷ Ὁρχάνου, ἐκυρίευσαν σχεδὸν ἀμαχητεὶ ὅλην τὴν Ρέμελην, ἀπὸ τὸν Ἑλλησποντον ἕως εἰς τὸ ὄρος Αἶμον, (2) (Κοτζὰ Μπαλ-

1353

(1) Εἶναι πολλαὶ γνῶμαι καθ' ὑπερβολὴν διαφορετικαὶ περὶ ταύτης τῆς πρώτης διαβάσεως τῶν Τούρκων εἰς τὴν Εὐρώπην· μάλιστα μῆτε συμφωνῶν περὶ τῆς ἐποχῆς, εἰς τὴν ὁποίαν διέβησαν . Μερικοὶ Ἱστορικοὶ βεβαιῶνεν ὅτι πολὺν καιρὸν πρὶν τοῦ μεταξὺ Παλαιολόγου καὶ Καντακζηνῆ πολέμου, Τούρκοι εἶχαν κατασκαθῆ ὡς ἔμποροι εἰς τὰ παράλια τῆς Ἑλλάδος, καὶ ἐκατοικῆσαν ἰδιαίτερον μέρος εἰς αὐτὴν τὴν Κωνσταντινέπολιν .

(2) Οἱ Παλαιοὶ Γεωγράφοι ἀνόμαζαν μὲ τὸ ὄνομα Αἶμος τὴν ὑψηλὴν σειρὰν τῶν βουνῶν, ἣτις ἐκτείνεται ἀπὸ τὰς πηγὰς τῷ Ἐβρου ἕως εἰς τὸν Εὐξείνιον Πόντον, καὶ ἣτις χωρίζει σήμερον τὴν Ρέμελην ἀπὸ τῆς Βελγαρίας, ἐνῷ ἄλλοτε ἐχώριζε τὴν Θράκην ἀπὸ Ἀνατολῶν πρὸς Δυσμὰς εἰς δύο ἴσα μέρη . Ὁ Αἶμος εἶναι ὁ πυρῆν (ρίζα) ὅλων τῶν Ἑσσυῶν τῆς Ἑλλάδος . Ἐκτείνονται ἀπὸ τὴν Μαύρην θάλασσαν μεταξὺ Βελγαρίας, Ρέμελης, καὶ Μακεδονίας, ἕως εἰς τὴν Ἀλβανίαν καὶ Σερβίαν, ὅπερ ἐνάγεται μὲ τὰ βενὰ τῆς Δαλματίας, εἰς τρίπον ὡς ἐἴμφορεῖ νὰ Φαῖν σειρὰ μέγας κλάδος τῶν Ἄλπεων .

κὰν, Τερκισί,) καὶ κατοίκησαν εἰς αὐτὸν τὸν τόπον μεταξὺ τῆς Κωνσταντινουπόλεως, καὶ τῆς ἐπιλοῖπου Ἑλλάδος.

Οἱ λαοὶ τῆς Θράκης καὶ τῶν πλησιοχώρων τῆς Κωνσταντινουπόλεως ἐπαρχιῶν δὲν ἀντεσάθησαν σχεδὸν παντελῶς εἰς τὰς Ὀθωμανές. Οὗτοι οἱ λαοὶ δὲν εἶχαν μίαν καὶ τὴν αὐτὴν καταγωγὴν· τὸ κυριωδέστερον μέρος τῆς πρωτοτύπης λαῶ ἐδοκίμασε τὴν μίξιν τῶν εἰς τὴν Ἑλλάδα φερθέντων ἀνθρώπων διὰ τῆς μεταθέσεως τῆς Ἀυτοκρατορίας, καὶ ἐκείνων, οἱ ὅποιοι εἶχαν ῥίψει ἐκεῖ τὰς διαφορὰς μετοικεσίας, αἱ ὁποῖαι ἦλθαν κατὰ διαφορὰς καιρὸς ἀπὸ τὴν Ἄρκτον καὶ ἀπὸ τὴν Ἀνατολὴν. Ὁ δεσμὸς τῆς ἐθνικότητος ἦτο πολλὰ ἀδύνατος μεταξὺ αὐτῶν. Ὁ τόπος, ἐρημωθεὶς φρικωδέστατα ἀπὸ τοὺς σαυροφόρους, ἦτο κατ' ἐκείνην τὴν ἐποχὴν διαμοιρασμένος διὰ τῆς πολέμου τῶν δύο Ἀυτοκρατόρων, καὶ περιπλέον ἦτο κατ' ὑπερβολὴν γεμάτος ἀπὸ μοναζήρια ἀνδρῶν καὶ γυναικῶν. Ὅταν ἐπλησίασαν οἱ Τέρκοι, ὅλοι αὐτοὶ οἱ μοναχοὶ καὶ οἱ πλεσιώτεροι ἀπὸ τὰς κατοικίας διεσώθησαν εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν· ἄλλοι κατέφυγαν πρὸς Ἄρκτον εἰς τὰ βεναὶ τῆς Βελγαρίας. Οἱ λοιποὶ εὐρίσκοντες τὰς Τέρκους ὀλιγώτερον σκληρὰς καὶ ὀλιγώτερον μὴ ἀνεξιθρήσκους ἀπ' ὅσον ἦσαν οἱ Λατῖνοι δορυκῆτορες, ἵπετάχθησαν εἰς αὐτές.

1360 Ἰωάννης ὁ Παλαιολόγος, βλέπων τὸν ἑαυτὸν τὴν περικυκλωμένον πανταχόθεν ἀπὸ τοὺς Τούρκους, ἐνόμισεν ὅτι δὲν ἦτο πλέον ἄλλη ἐλπίς σωτηρίας, πάρεξ τὴν καταφύγη εἰς μίαν νέαν σαυροφορίαν. Ἐπῆγεν εἰς τὴν Ρώμην, καὶ ἔπεσεν εἰς τὰς πόδας τοῦ Πάπα Οὐρβανοῦ τῆς Ε', ἐγνώρισεν τὴν

ὑπερόχην του , μεθ' ὄρκου ἀπηνήθη ἐκεῖνο, τὸ ὁποῖον ὠνόμαζαν εἰς τὴν Ρώμην σχίσμα τῶν Ἑλλήνων, καὶ παρεκίνησε τὰς Χριστιανούς Βασιλεῖς διὰ τῆς μεσιτείας τοῦ κοινοῦ πατρὸς τῶν πιστῶν . Ἄλλ' ὁ ζήλος αὐτῶν εἶχε ψυχρανθῆ κατὰ πολλὰ , καὶ περιπλέον νέα συμφέροντα ἄρχισαν τότε νὰ γεννῶνται εἰς τὴν Εὐρώπην . Ὄθεν Ἰωάννης ὁ Παλαιολόγος τίποτε δὲν ἀπῆλαυσεν , ἀλλὰ μάλιστα ἐξαναῆυθεν εἰς τὴν Κωνσταντινέπολιν τὸ μῖσος τῶν κατοίκων, καὶ τῆ Ἑλληνικοῦ Κλήρου , οἵτινες μ' ὅλον ὄτι ἐπέκειτο ἄφρευκτος κίνδυνος, δὲν ἤθελαν παντελῶς ν' ἀκούσωσι περὶ ἐνώσεως μετὰ τὴν Ρωμαϊκὴν Ἐκκλησίαν, Ἀὐτῆ ἢ παράξενος ἰσχυρογνωμία διεφύλαξε μέχρι τῆς πτώσεως τῆς Αὐτοκρατορίας , συνεχῆ ἐχθροπάθειαν μεταξὺ τῆ λαοῦ τῆς Κωνσταντινουπόλεως , ὅσις ἦτον ἀδιαχωρίως προσκολλημένους εἰς τὰ θρησκευτικὰ τε δόγματα, καὶ τῶν Ἑλλήνων Αὐτοκρατόρων, οἵτινες, καταχρόμενοι τὰς ὡς πρὸς αὐτοὺς διατάξεις τῆς Ρώμης, ἐγίνοντο ἐκδοτοὶ εἰς τὴν ἐλπίδα μιᾶς διαλλαγῆς, ἣτις ἦθ' ελεν ἀνταποδώσει εἰς αὐτὰς τὴν ἀρχαίαν των δύναμιν , καὶ ἤθελε καταδιώξει τοὺς Τούρκους πέραν τοῦ Βοσπόρου .

Ὁ Ἀμουράτης δὲν ἐδοκίμασε παντελῶς νὰ κατασαθῆ κύριος τῆς Κωνσταντινουπόλεως , τὴν ὁποίαν ἐκρατοῦσε πολιορκουμένην μεταξὺ τῶν Εὐρωπαϊκῶν καὶ Ἀσιατικῶν Ἐπικρατειῶν του . Εὐχαρισθῆ μόνον νὰ ἐπιθέσῃ εἰς Ἰωάννην τὸν Παλαιολόγον καὶ εἰς τοὺς υἱὲς του τὴν σκληρὰν ὑποχρέωσιν τῆ νὰ ἔρχονται εἰς τὴν Αὐλὴν τε, ἢ εἰς τὸ στρατόπεδόν του εἰς τὴν πρώτην διαταγὴν, τὴν ὁποίαν ἤθελαν παραλάβει ἀπ' αὐτόν . Τότε ἔσρεψε τὰ ὄπλα πρὸς

τὰς ἀρκτικὰς ἐπαρχίας τῆς Αὐτοκρατορίας . Ἐκεῖ εὐρίσκοντο λαοὶ δρασηριώδεις, ἐπιχειρηματῖαι, καὶ ἄξιοι, διὰ τῆς εἰς τὸν πόλεμον ἐξέως, καὶ φύσεως τῆς τόπου, τὸν ὁποῖον κατεῖχαν, νὰ ἀντιτάξωσι ζωηρὰν ἀντίστασιν . Οἱ Βέλγαροι, ἐπεξηριγμένοι εἰς τὸν Δέναβιν, καὶ χωρισμένοι ἀπὸ τῆς Τέρκης δι' ἐνὸς κλώνος τῆς Αἴμης, ἦσαν ὡς ἐμπροσθοφυλακὴ τῶν τῶν Ἀρκτικῶν τόπων . Καταγόμενοι ἀπὸ τὰς ὄχθας τοῦ Βόλγα, ἦλθαν εἰς τὸν Δούναβιν περὶ τὸν πέμπτον αἰῶνα, καὶ ἀφοῦ ἐρήμωσαν ἕως εἰς τὸν ἑβδομον αὐτὸ τὸ σύνορον τῆς Ἀνατολικῆς Αὐτοκρατορίας, εἶχαν καταστήσει νὰ συνηθῶσιν ἐκεῖ . Ὑποταχθέντες, κατὰ τὸν εἰδέκατον αἰῶνα, ἀπὸ τὸν Αὐτοκράτορα Βασίλειον, εἶχαν ἐλευθερωθῆ ταχέως ἀπὸ τοῦ ζυγόν, καὶ ἀπὸ τότε εἶχαν διαφυλάξει τὴν ἀνεξαρτησίαν των . Ὅταν ἐπλησίασεν ὁ Ἀμουράτης, συνεμάχησαν μὲ τοὺς λαοὺς Σλαβωνικῆς καταγωγῆς, οἵτινες κατοικοῦσαν μεταξὺ τῆς Δανάβως καὶ τῆς Ἀδριατικῆς θαλάσσης . Μ' ὄλην των τὴν ἀφοβίαν, τὸν πατριωτισμὸν των, καὶ τὸν θρησκευτικὸν ἐνθουσιασμὸν, τὸν ὁποῖον ἀπέκτησαν ἀπὸ τὴν πρὸς τὸν Ἑλληνικὸν καθολικισμὸν προσκόλλησίν των, αὐταὶ αἱ φυλαὶ ὅλαι γενικῶς πολεμικαὶ δὲν ἠμπόρεσαν ν' ἀντισταθῶσιν εἰς τῆς Τούρκους .

Αἱ μεγάλαι στρατιωτικαὶ ἀνατροφαὶ τούτων τῶν δορυκητόρων ἦσαν τότε εἰς τὴν πρώτην των ἀκμὴν . Ἡ πρωτίστη δύναμις τῶν στρατευμάτων των προέρχετο ἀπὸ δύο σώματα τακτικά, περίφημα ὑπὸ τὸ ὄνομα Γιανιτάρων καὶ Σπαχίδων . Ὅλος ὁ κόσμος ἔγνωρίζε τὸν παράξενον τρόπον τῆς διοργανισμοῦ, (συστάσεως) καὶ στρατολογίας τοῦ πρώτου . ἀπ' αὐτὰ τὰ

δύο σώματα . Δέν συμφωνοῦν περὶ τῆς ἐπόχῃς ,
 καθ' ἣν ἐβυσήθη . Μερικοὶ Ἱστορικοὶ λέγουν ὅτι ὁ
 Ὀρχάνης, πατὴρ τοῦ Ἀμουράτου συνέλαβε πρῶ-
 τος τὴν ιδέαν τοῦ νὰ εἰσάξῃ εἰς τὸν μουαμεθισμόν
 καὶ εἰς τὴν τῶν ὄπλων ἄσκησιν τὰς νεωτέρας, καὶ
 καλλήτερα σωματικῶς διωργανισμένους μεταξὺ τῶν
 Χριστιανῶν αἰχμαλώτων . Ἡ δύναμις τῆς ἀνατροφῆς
 καὶ τῆς τακτικῆς ἐπισήμης ἔκαμαν ταῦτα τὰ Χρι-
 στιανικὰ τέκνα σερεώτατα ὑποσηρίγματα τῆς Με-
 σουλμανικῆς κυριαρχίας . Οἱ Σπαχίδες ἐσημάτιζαν
 πολυάριθμον καὶ τακτικῶς ἐξησκημένον ἰππικόν, πάν-
 τοτε ἐυπειθές εἰς τὰς προσαγὰς τῶν Σουλτάνων, καὶ
 ἀπ' αὐτοὺς πληρωνόμενον . Οἱ ἰππεῖς ὀνομαζόμε-
 νοι Ζαῖμαι καὶ Τιμαριῶται συνέβαιναν τὸ ἐπίλοο
 πόν τοῦ Τερρικοῦ στρατεύματος . Οὔτοι οἱ τελευ-
 ταῖοι ἐλάμβανον ὡς εἶδη Φεούδων (ὑποσατικῶν)
 μερίδια γῆς ἀποκτημένης, καὶ ὑπεχρεώνοντο νὰ προ-
 μηθεύωσιν εἰς καιρὸν πολέμου ἀριθμὸν ἰππέων ἀ-
 νάλογον μὲ τὰ εἰσοδήματά των . Οὕτως ἡ μεγάλη
 ἀρχὴ τῶν τοπικῶν κατακτήσεων τοῦ Φεοδαλικοῦ συ-
 στήματος, ἣτις συνίστατο εἰς τὸ νὰ εἰσάγῃ μὲ τὴν
 ιδέαν τοῦ ἐπικερδῆ εἰς τὴν γενικὴν ἔκβασιν ἐπιχει-
 ρήσεως τινος πλήθος φιλοδόξων καὶ ἐπιχειρηματι-
 κῶν ἀτόμων, εὐρίσκειτο καὶ μεταξὺ τῶν Τέρκων .
 Ἀλλ' εἰς αὐτοὺς, ὁ δεσμὸς τῆς ἐθνικῆς καὶ θρησ-
 κευτικῆς ἐνότητος ἦτο πολλὰ δυνατώτερος, ἢ πα-
 ρὰ τοῦ ὑπερέτετου ἀρχηγῶν ἐξάρτησις ἦτο θεσπι-
 σμένη μὲ τρόπον πολλὰ σαθερώτερον . Συγγραφεὺς
 τις τῶν τῶν χρόνων ζωγραφίζει μὲ ζωηρότητα
 τὴν ἐντύπωσιν τῆς τρώμου, καὶ τῆς ἀποκαρδιώσεως,
 τὸν ὁποῖον ἐνέπνεε τότε εἰς τὴν Εὐρώπην ἡ ἀπει-

ρος ὑπεροχὴ τῶν Τούρκων . . , Ποῖος , δὲν θέλει
 ἄ τρέμει διὰ τὸ μέλλον, φωνάζει αὐτὸς συγκρίνων
 ἄ τὴν κατάστασιν μας μὲ τὴν ἐδικήν των ! Εἰς τὸ
 ἄ μέρος των εἶναι ὅλα τὰ εἰρήπια τῆς Ἀνατολι-
 ἄ κῆς Ἀυτοκρατορίας, ἢ ἕξις τῶν ὀπλων , καὶ τῆς
 ἄ νίκης, ἢ ἔνωσις, ἢ τάξις, ὁ ἀριθμὸς, ἢ ὀλιγαρ-
 ἄ κεια, ἢ σωματικὴ δύναμις, ἢ τακτικὴ, καὶ ἢ ἐ-
 ἄ γρήγορσις. (ἄοκνος ἐπιμέλεια) Εἰς τὸ μέρος μας
 ἄ ἢ κοινὴ ἀθλιότης, κατὰ πλέτη μερικῶν ἰδιωτῶν,
 ἄ στρατιῶται ἀνευχάριστοι, χωρὶς τακτικὴν, χωρὶς
 ἄ πείραν τῶν ὀπλων, μῆτε τῶν πολεμικῶν κόπων,
 ἄ καὶ ὡς Κολοφῶν τῆς δυσυχίας, ἢ χρειωμένοι διὰ
 ἄ τῆς ἕξεως τοῦ νὰ βλέπονται νικῶμενοι. (1) . . ,

1390 Εἰς τὴν ἡμέραν τοῦ Κασσόβου, οἱ πρώτιστοι λαοὶ
 τῆς Ἀρκτικῆς Ἑλλάδος, ἠνωμένοι ὑπὸ τὸν Λάζα-
 ρον, Δεσπότην τῆς Σερβίας, Μάρκον, Ἡγεμόνα
 τῆς Βουλγαρίας, καὶ μερικὸς ἀπὸ τῆς πρώτιστες
 ἄρχοντας τῆς Ἀλβανίας, ἐνίκηθησαν ἀπὸ τοὺς Τέρ-
 κους. Μετὰ τὴν μάχην, ὁ Ἀμουράτης ἐδολοφοτή-
 θη ἀπὸ ἓνα Σέρβον στρατιώτην, ἀλλ' ὁ υἱὸς του,
 Βαϊαζήτης ὁ Α'. ἐξηκολούθησε τὴν δορυκτησίαν. Ἐμ-
 βῆκεν εἰς τὰς μεσημβρινὰς Ἐπαρχίας τῆς Ἀλβανίας,
 ἐνίκησεν Ἰωάννην τὸν Κασριώτην, Δεσπότην τοῦ τό-
 πος, καθυπέβαλε τοὺς κατοίκους εἰς φόρον, τοὺς ἐπρό-
 ςαξε νὰ ἐναγκαλισθῶσι τὴν θρησκείαν τοῦ Ψευδο-
 προφήτου, καὶ ἔλαβεν ὡς ἐνέχυρον τοὺς υἱοὺς Ἰω-
 ἀννου τῆς Κασριώτου, τῆς ὁποίου ἀνέθρεψε με-
 ταξὺ τῶν Γιανιτσάρων. Οἱ κάτοικοι τῶν ἀρκτι-
 κῶν ὀρῶν τῆς Ἀλβανίας ἀντεσάθησαν μὲ δρασηριό-

(1) Alix, Ἱστορία τῆς Ὀθωμανικῆς Ἀυτοκρατορίας.

τήτα, καὶ ὁ τόπος των δὲν ἐπειράχθη διόλου. Καθὼς οὐκ ἄνω Ἀλβανοὶ, ἔτω καὶ οἱ Βούλγαροι ὑπεχρεώθησαν νὰ ὑποταχθῶσιν, ἀλλ' ὁ δορυκτῆτωρ δὲν τοὺς ἐβίασε ν' ἀλλάξωσι τὴν θρησκείαν.

Πρὸς Ἄρκτον τῆς Βουλγαρίας ἦτον ὁ τόπος τῶν Βλάχων καὶ Μολδαβῶν, κείμενος μεταξὺ τῆς ροῆς τῆς Δουνάβεως καὶ τοῦ Δνίστου, μεταξὺ τῶν Καρπαθίων ὄρων καὶ τοῦ Εὐξείνου Πόντου. (1) Αὕτη ἡ εὐρύχωρος περιοχή, ἣτις εἰς διάστημα σχεδὸν ὀκτὼ αἰῶνων ἦτο διὰ τὰς βαρβαρικὰς μειοικεσίας τόπος διαβάσεως, καὶ ἀμφιθέατρον καθαιματωνόμενον διὰ τῆς συγκρούσεως τῶν σωρῶν των, ἦτο τότε ἠνωμένη ὑπὸ ἓνα μόνον Ἡγεμόνα ἢ Κράλην, ὀνομαζόμενον Στέφανον. Ὁ Βαϊαζήτης γενόμενος κύριος τοῦ τόπου τῶν Βουλγάρων ἀπὸ τὴν ἡμέραν τοῦ Κασόβου, ἐπέρασε τὸν Δούναβιν διὰ νὰ προσάλη κατὰ τοῦ ἀρχηγοῦ τῶν Βλάχων, καὶ τὸν ἐνίκησεν ἐπάνω εἰς τὰς ὄχθας τοῦ Σηρέθου, ἐνὸς

(1) Δὲν ἀναφέρεται διόλου περὶ τῶν Βλάχων ὡς ἔθνους πρὸ τῆς δεκάτου αἰῶνος. Εἰς αὐτὴν τὴν ἐποχὴν φαίνονται ὅτι ἦλθαν εἰς χεῖρας μὲ τὰς Αὐτοκράτορας τῆς Ἑλλάδος, ὅτι ἐρημίωνουν τὴν Θράκην καὶ Μακαδοῖαν, ἐνίοτε νικώμενοι καὶ συχνότερα νικηταί, ἀλλὰ διατηροῦντες πάντοτε τὴν ἀνεξαρτησίαν των..... Αὐτοὶ ἠνωμένοι μὲ τοὺς Βουλγάρους φέρουν τὰ τελευταῖα κτυπήματα εἰς τὴν Λατινικὴν Αὐτοκρατορίαν περὶ τὰς ἀρχὰς τοῦ ΠΓ' αἰῶνος. Δὲν συμφωνοῦν περὶ τῆς καταγωγῆς των. Πολλοὶ σοφοὶ τοὺς θεωροῦσιν ὡς ἀπογόνους Ῥωμαίων ἀποίκων κατοικησάντων καὶ συνηθέντων εἰς τοῦτον τὸν τόπον δορυκτῆθέντα ἀπὸ τοὺς Δάκας, καὶ ἀποδίδουν τὴν αὐτὴν γενεαλογίαν εἰς τοὺς κατοίκους τῆς Μολδαβίας καὶ Τρανσυλβανίας.

ἀπὸ τούτους εἰσρέοντάς ποταμούς τῆς ἀριστερᾶς ὀχθῆς τοῦ Δανουβίου. Εἰς δευτέραν μάχην, οἱ Τῆρκοι ἐσάθησαν ὀλιγώτερον εὐτυχεῖς. Ὁ Στέφανος τοὺς κατεδίωξεν ἕως εἰς τὴν Βουλγαρίαν. Κατόπιν ἀπ' αὐτὴν τὴν ἤτταν, ἐπειδὴ ὁ Βαϊαζήτης ὑπεχρεώθη νὰ ὑπάγῃ διὰ νὰ ἐμφανισθῇ εἰς τὰς Ἀσιατικάς του Ἐπικρατείας, διὰ νὰ κάμῃ νὰ ξαναεπιστρέψουν εἰς τὸ χρέος των μερικοὶ ἐπανασήσαντες Ἐμῆροι εἰς τὸ διᾶσημα τῆς ἀπουσίας του, ἐσχηματίσθη ἀπὸ τῆς Δουτικῆς Χριστιανούς, οἵτινες εἶχαν περισσοτέραν αἰτίαν νὰ φοβῶνται τὰς προόδους τῶν Τούρκων, μίᾳ κακοποιητικῆ συμμαχίᾳ καθ' ὁμοίωσιν τῶν παλαιῶν σαυροφοριῶν. Σιγισμοῦνδος, ἀρχηγὸς τοῦ εὐρυχάρου Βασιλείου τῆς Οὐγγαρίας, κατεσάθη κεφαλὴ τῆς ἐκστρατείας, καὶ ᾠδήγησεν ἑκατὸν χιλιάδας ἀνθρώπων πρὸς τὸν Δούναβιν.

1394 Ὁ Βαϊαζήτης, ἐκονομαζόμενος, Ὁ Κεραυνός, ἐξ αἰτίας τῆς ὑπερβολικῆς δραστηριότητός του, ἐπέστρεψεν ἀπὸ τὴν Ἀσίαν ἀρκετὰ ὀλίγωρα διὰ νὰ σαματήσῃ τοὺς Χριστιανούς εἰς τὴν διάβασιν τῆς ποταμοῦ, καὶ ἔμπρὸς εἰς τὴν Νικόπολιν, πόλιν ἐπὶ τῆς δεξιᾶς ὀχθῆς κειμένην, τοὺς κατεξολόθρευσεν εἰς μίαν μόνην μάχην. Πρὶν τοῦ πολέμου, καὶ εἰς τὰς παραφορὰς τῆς ὀργῆς του, εἶχεν ὁμόσει νὰ πολεμήσῃ καὶ αὐτὴν τὴν Ἰταλίαν, καὶ νὰ δώσῃ τὸ ἄλογόν του νὰ φάγῃ ἐπάνω εἰς τὸ θυσιαστήριον τοῦ Ἁγίου Πέτρου εἰς τὴν Ρώμην. Ἀλλὰ μετὰ τὴν νίκην, ἀντὶ νὰ ξαναέμβῃ εἰς τὸν τόπον τῶν Ἐλλάδων, ἐστρεψε πρὸς τὴν Κωνσταντινέπολιν. Ἡ προσοχή τε εἰλκύνετο εἰς τοῦτο τὸ μέρος ἐξ αἰτίας τῶν διχονοσιῶν, αἰσδήποτεῦν ἐπῆρχαν μεταξύ τῶν Ἡγεμόνων τῆς Αὐτο-

κρατορικῆς Οἰκογενείας. Ανακατώθη εἰς τὴν φιλο-
νεϊκίαν, ὑπεσῆριζε πότε μὲν τὸν Ἀνδρονικὸν κατὰ
τοῦ πατρὸς του Ἰωάννου τοῦ Παλαιολόγου, πότε
δὲ ἀνύψωνε τὸν πατέρα, καὶ διεκηρύττετο κατὰ τὸ
υἱοῦ. Κατὰ τούτους τοὺς χρόνους, ἐξενοχωροῦσε
καὶ περιέκλειεν ἀκαταπαύτως τὴν Κωνσταντινούπο-
λιν, ἣτις δὲν ἐξουσίαζε πλέον ἄλλο τι ἐπάνω εἰς τὴν
Χερσόνησον, ἢ ὅποια βρέχεται ὑπὸ τῆς Προποτι-
δος καὶ τοῦ Εὐξείνου Πόντου, πάρεξ μίαν μικρὰν
περιοχὴν σχεδὸν δώδεκα λευγῶν τετραγωνικῶν, καὶ
διὰ τὰ ἐμποδίσθη ὥστε νὰ μὴ δεχθῇ αὐτὴ διὰ θαλάσσης
βοηθείας, διώριζε τὰ καράβια, τὰ ὅποια ἐκαθάριζαν
ἀπὸ τῆς περάτας τὸν Ἑλλήσποντον, νὰ περιφέρων-
ται εἰς τὸ ξενὸν τῆς Καλλιουπόλεως.

Καθ' ὃν καιρὸν ἡ Μωαμεθανὴ δύναμις εἶχεν ἀπο-
κτήσει εἰς τὴν Εὐρώπην ταύτην τὴν ἀπειρον ἐκ τοῦ
μηδενὸς αὐξήσιν, ἕνας ἄλλος Κολοσσὸς εἶχε σχημα-
τισθῆ εἰς τὴν Μεγάλην Ἀσίαν. Ὁ Τιμούρης, τὸν
ὅποιον ὑποθέτουν ὅτι κατάγεται ἀπὸ τὸν περίφη-
μον Τάρταρον Γενζις-Χάνην, καὶ ὅσις ἀπὸ τοὺς
τελευταίους βαθμοὺς μιᾶς Ταρταρικῆς Ὀρδῆς, εἶ-
χεν ὑψωθῆ ἕως εἰς τὴν διοίκησιν ἐνὸς στρατεύμα-
τος δορυκτῆτορος τῆς Περσίας, τῆς Καπτωάκας, καὶ
ἐνὸς μέρους τῆς κεντρικῆς Ἀσίας, ἔκαμεν ὀλίγω-
ρα σύνορον τῆς εὐρυχώρου Ἀυτοκρατορίας του τὰ
μέρη, τὰ ὅποια ἐπερικύκλωναν τὰς Ἀσιατικὰς ἐ-
παρχίας τῶν Ἐπικρατειῶν τοῦ Βαϊαζήτου. Λέγου
ὅτι ὁ Ἀυτοκράτωρ τῆς Κωνσταντινουπόλεως, Μα-
νουὴλ ὁ Παλαιολόγος, ὅσις ματαίως εἶχεν ὑπάγει
εἰς τὴν Ἰταλίαν, εἰς τὴν Γαλλίαν, καὶ εἰς τὴν Ἀγ-
γλίαν, διὰ νὰ μεσιτεύσῃ, καὶ νὰ παρακινήσῃ τοὺς

6 ΕΠΙΤΟΜΗ ΤΗΣ ΙΣΤΟΡΙΑΣ

Ἀντικαὺς Ἡγεμόνας εἰς ὑποσηρίξιν καὶ ὑπεράσπισιν, ἀπεφάσισε νὰ επικαλεσθῆ τὴν συνδρομὴν τοῦ Τιμούρη. Ὁ Βαϊαζήτης ἐδέχθη ἀπ' αὐτὸν μίαν πρεσβείαν, εἰς τὴν ὁποίαν ἐκεῖνος ἀπεκρίθη μὲ διακήρυξιν πολέμου. Παρευθὺς ἄφησε τὴν Ἑλλάδα, καὶ ἐπέρασεν εἰς τὴν Ἀσίαν μὲ τὸ περισσοτερον μέρος τῶν δυνάμεών τε, ἐσρατεύων κατὰ τὸ Τιμούρη, ὅσιν ἐπροχώρει μὲ στρατεύμα διπλῆν ἀπὸ τὸ ἐδικόν του. Ἀμέσως οἱ δύο γίγαντες ἐπιάσθησαν εἰς τὰς χεῖρας. Συνεκρότησαν, μεταξὺ τῆς Καισαρείας, καὶ Ἀγκύρας μίαν περιφημοὺν μάχην, εἰς τὴν ὁποίαν ὁ Βαϊαζήτης ἐνίκηθη καὶ ἠχμαλωτίσθη.

1399

Ἡ τροπαιούχος στρατιὰ διεπέρασε ταχέως τὴν Ἑλλάσσαν Ἀσίαν, ἐμποδίσθη ὅμως ἐξ αἰτίας τῆ ἀδυνατίαι πορθμῆ, (τῆ Ἑλλησπόντε, τανῦν, σενῆ τῶν Δαρδανελλίων) ὅσιν χωρίζει τὴν Ἀσίαν ἀπὸ τὴν Εὐρώπην. Οἱ στρατηγοὶ, τῆς ὁποίας ὁ Βαϊαζήτης εἶχεν ἀφήσει εἰς τὴν Ἑλλάδα ὑπερασπίσθησαν τὰ δύο περάσματα τῆ Βοσπόρου καὶ Ἑλλησπόντε. Ὁ Τιμέρης ἀφοῦ ἔκαμεν ἀνωφελῶς μερικὰς προσπαθείαι διὰ νὰ τὰ κυριεύσῃ, ξαναέλαβε τὸν δρόμον τῆς Σαμακάνδας πρωτευούσης του. Ὁθενὴ μεσολάβησις τῆς ἰσχυροτάτης Ἀσιατικῆς Αυτοκρατορίας, εἰς τὴν μεταξὺ Ἑλλήνων καὶ Τούρκων μάχην, διήρκεσε πολλὰ ὀλίγον καιρὸν, καὶ δὲν μετέβαλε σχεδὸν τίποτε εἰς τὴν ἀμοιβαίαν θέσιν τῶν δύο λαῶν.

Ἡ εἶδησις τῆς ἥττης τοῦ Βαϊαζήτου ἐπροξένησε καταρχὰς, ὅσον ἐκ μέρους τῶν διαφόρων τῆς Ἑλλάδος λαῶν, δευτέραν ἐνθερμον δραστηριότητα, ἥτις ἔκαμε τοὺς δορυκλήτορας νὰ χάσουν κάμποσους τόπους. Αὐτοὶ ἄφησαν μέρος τῆς Βαλγαρίας,

τῆς Σερβίας, καὶ τῆς Ἀλβανίας, ἐδιώχθησαν ἀπὸ τὴν Ἀττικὴν, ὅπου ἤρχισαν νὰ εἰσχωρῶσιν. Ἡ ἰδία Ἀυτοκρατορία, ἐκβαίνουσα ἀπὸ τὴν ἀπονάρκωσιν τῆς, ἐπροσπάθησε νὰ ξαναποκτήσῃ μερικὰς πόλεις ἐπάνω εἰς τὰ παραθαλάσσια τῆς Προποντίδος, καὶ τῆς Αἰγαίης Πελάγους. Ὁ Ἀυτοκράτωρ Μανηλ, ὅστις ἐβασίλευε τότε, ἐπῆρε τὴν Θεσσαλονίκην, καὶ σχεδὸν παρευθὺς τὴν ἐπώλησεν εἰς τὰς Βενετούς, οἵτινες ἐκ μέρους των ἀφελοῦντο ἀπὸ τὰς ἀποτυχίας τῶν Τέρκων δορυκμητόρων, διὰ νὰ ἐπισηριχθῶσιν εἰς τὰς ἐπὶ τῶν παραθαλασσιῶν τῆς Θεσσαλίας, τῆς Ἡπείρου, καὶ τῆς Μωρέως ἀποκτημένους τόπους των.

Οἱ υἱοὶ τοῦ Βαϊαζήτου, διὰ τῶν οἰκειακῶν φιλομεικῶν των, ἀποκατέβαιναν κινδυνώδη τὴν ὀπισθοπορῆσαν κίνησιν τῆς Μουσουλμανικῆς κατακτήσεως, καὶ ὁ Ἀυτοκράτωρ Μανουὴλ ἀνακατῶνετο εἰς τὰς διχονοίας των ἀρκετὰ ἐπιδεξίως, ὥστε ὠφελήθη ἀπὸ αὐτὰς καὶ ἀπέσεισε τὴν ἐξάρτησιν, τὴν ὁποίαν εἶχαν ἐπιθέσει εἰς αὐτὸν οἱ Τέρκοι· ἀλλ' ὅποτε Μωάμεθ ὁ Α' κατώρθωσε τὸ νὰ ἐξαναποκτήσῃ ὅλην τὴν κληρονομίαν τῆς πατρός του, ἡ Κωνσταντινέπολις ὑπέπεσε πάλιν εἰς τὴν ἐξευτέλισιν, ἐπομένως ὁ Μανηλ δὲν ἠμπόρεσε κατ' ἄλλον τρόπον νὰ διατηρηθῇ ἐπάνω εἰς τὸν θρόνον, πάρεξ ὑποχρεωμένος νὰ πληρώνῃ ἓνα ὑπέρομετρον φόρον.

Εἰς τὸν καιρὸν Μωάμεθ τῆς Α' καὶ τῆς διαδόχου τῆς Α' βροάτου τῆς Β'. οἱ Τέρκοι ξαναποκτεῖσαν ἀλληλοδιαδόχως τὴν Θεσσαλονίκην, τὴν Βερόροιαν, πλῆθος ἀξιολόγων πόλεων εἰς τὴν Σερβίαν, Λειβαδίαν, καὶ εἰς τὰς ἄλλας ἀρχιεπισκοπικὰς ἐπαρχίας τῆς Ἑλλάδος.

Οι κάτοικοι τῆς παλαιᾶς Ἡπείρου τοὺς ἐσαμάτησαν εἰς τὲς σενωπὲς (σενὰ σωκάνια, Τερκοχυδαῖσι) τῆ Πίνδε, ἀνατολικῆ συνόρῳ τῆ τῶπετων, καὶ ὁ ὁποῖος ἀπ' αὐτὸ τὸ μέρος ἦτο κάμποσον καιρὸν τὸ σύνορον τῆς Τερικῆς κατακτίσεως. Ἀλλ' οἱ Ἡπειῶται τρομάξαντες ἀπὸ ἀπειλητικὴν τινα πρόσκλησιν, τὴν ὁποῖαν ὁ Ἀμουράτης ἔστειλεν εἰς αὐτὲς ἀπὸ τὸ εἰς Θεσσαλονικὴν στρατόπεδόν του, συγκατένευσαν νὰ δεχθῶσι τὲς Τέρκουσ μετὴν ἐγγύησιν μιᾶς συνθήκης, ἣτις τὲς ὑπέσχετο νὰ μὴ τὲς διώξωσι παντελῶς ἀπὸ τὰς πόλεις των. Οἱ Σέρβοι, ἀφ' ἂντεσάθησαν μερικὸν καιρὸν ἔκαμαν σχεδὸν παρομοίαν συνθήκην, καὶ ὁ Γεώργιος, Δεσπότης ταύτης τῆς Ἐπαρχίας, ἔδωκε τὴν ἀδελφήν του εἰς τὸν Ἀμουράτην διὰ σύζυγον. Αὕτη ἡ ἐξ ἐπιγαμίας συγγένεια μετὸν δορυκτῆτορα δὲν ἀποκατέστησεν εἰς τὸν Σέρβον τὸν ζυγὸν ἐλαφρώτερον. Ἐνωπλίσθη κατὰ τῶν Τέρκων, οἵτινες ἦλθαν μετ' ἐνδύμεις, ἐκυρίευσαν δι' ἐφόδου Σεμεμβριάν τὴν πρωτεύουσάν τε, ὑπεσχέθησαν ἀνταμοιβὴν εἰς ἐκεῖνον, ὅστις ἤθελε φέρει τὴν κεφαλὴν του, καὶ τὸν ἐβίασαν νὰ καταφύγῃ εἰς τὴν Αὐλὴν Λαδισλάου, Βασιλέως τῆς Πολωνίας καὶ Οὐγγαρίας. Ὁ Ἀμουράτης ἐστράτευσε μετ' ἐν δυνατὸν στρατεύμα, κατὰ τὰ ἔχρη τῆ γυναικαδέλφου τε, καὶ τὸν κατεδίωξεν ἕως εἰς τὸ Βελιγράδι, τὸ ὁποῖον ἦτο τὸ τελευταῖον καὶ ἀξιολογώτερον Κάστρον τῆς Σερβίας. Ὅταν ἐπλησίασαν οἱ Τέρκοι, ὁ Οὐνιάδης, Βοεβόδας ἡ Ἡγεμὼν τῆς Τρανσυλβανίας, εἰσέβαλεν (φῶρησεν) εἰς τὴν πόλιν, μετ' ἐν σώμα Οὐγγρων καὶ Τρανσυλβάνων. Τὸ Βελιγράδι, κείμενον εἰς τοποθεσίαν πολλὰ δυνατὴν, ἐκεῖ, ὅπου συρρέουσι ὁ Σάβας καὶ

ὁ Δάναβις, ὑπερασπίσθη μὲ πυροβολικὸν τάγμα, (artillerie) ὄπλισμὸν νέον διὰ τὰς Τέρκους, καὶ ὁ ὁποῖος τὰς ἐπροξένησε μεγάλην φθορὰν. Μετὰ ἑξαμηνιαίαν ἀνωφελεῆ πολιτείαν, ὁ Ἀμουράτης ἐσήκωσε τὸ στρατόπεδόν του, καὶ ἐμβήκεν εἰς τὸ ἐσώτερον τῆς Ἑλλάδος. Ὁ Οὐνιάδης ἐκβήκεν ἀπὸ τὸ Βελιγράδι, τὸν κατεδίωξε, καὶ τὸ ἐπῆρε πολλὰς αἰχμαλώτους εἰς τὴν ὀπισθοδρομήσιν του. Ὁλη ἡ Σερβία ἀδειάσθη ἀπὸ τοὺς Τούρκους, καὶ ὁ Γεώργιος ἐξανασυστήθη εἰς τὴν ἐπαρχίαν του ὑπὸ τὴν ὑπεράσπισιν τῶν Οὐγγρων. Αὕτη ἡ πρώτη ἐκστρατεία ἐτελείωσε διὰ δεκαετοῦς ἐνόρκιον ἀνακωχῆς ἐκ μέρους τοῦ Ἀμουράτου καὶ Λαδισλάου.

Ὁ Ἀμουράτης, ἔχων ὡς βάσιν ταύτην τὴν συνθήκην, εὐθὺς ὅτε ἔφθασεν εἰς ἡλικίαν τεσσαράκοντα ἐτῶν, κουρασθεὶς ἀπὸ τὰς πολυασχόλους μερίμνας τοῦ Βασιλείου, διεκήρυξε Σελτάνον τὸν υἱὸν τοῦ Μωάμεθ, ἠθέλησε νὰ περάσῃ τὸ ὑπόλοιπον τῆς ζωῆς του μεμονωμένος, διὰ τὴν ἀφιερωθῆ ὅλος διόλου εἰς τὴν ἀκριβῆ διατήρησιν τῶν νόμων τοῦ Ἀρχηγοῦ τῆς θρησκείας του. Ἐνῶ διενοεῖτο ταύτην τὴν εὐσεβῆ ἀπόφασιν, μία μεγάλη συνωμοσία κατὰ τῆς Ὀθωμανικῆς Δυνάμεως διεπλέκετο εἰς τὴν Γερμανίαν, Γαλλίαν, Ἰταλίαν, καὶ ἕως εἰς τὰ ἐνδύμυχα τῆς Μικρᾶς Ἀσίας. Ἡ Βουλγαρία, ἐπειδὴ ξαναέγεινεν ἀνεξάρτητος μὲ τὴν δύναμιν τῆς τελευταίας συνθήκης παρομοίως, καθὼς ἡ Μολδαβία, ἡ Σερβία, καὶ ἡ Βλαχία, εἶχαν ἐμβῆ κρυφίως εἰς αὐτὴν τὴν συμμαχίαν ὑπὸ τὴν ὑπεράσπισιν τῶν Οὐγγρων. Ἐνας ἀπὸ τοὺς τοποτηρητὰς τῆς Ἀμουράτου, ἀρχηγὸς τῆς ἐπαρχίας τῆς Καραμανίας,

ελευνόμενος δι' ἀπατηλῶν ὑποσχέσεων, ἔμελλε νὰ ῥοφθῆ ἔνοπλος εἰς τὴν Ἀνατολὴν, καθ' ὃν καιρὸν ὁ Ἀυτοκράτωρ τῆς Κωνσταντινουπόλεως, Ἰωάννης ὁ Παλαιολόγος, ἤθελε λεηλατεῖ τὴν Θράκην, καὶ ἓνας στόλος συνισάμενος ἀπὸ πλοῖα Γαλκικά, Βενετικά καὶ Γενουησιακά, ἤθελε κυριεύσει τὸν Ἑλλησποντον. Ἐν εὐράτευμα τῆς ξηραῖς ἐσχηματίζετο εἰς τὴν Πολωνίαν καὶ Οὐγγαρίαν, ἀπὸ ὅλους ἐκείνους, τοὺς ὁποίους ὁ ῥιψοκίνδυνος σκοπὸς τοῦ νὰ διώξωσι τοὺς Τούρκους ἀπὸ τὴν Ἑλλάδα, καὶ ἡ ἐπιθυμία τῆ νὰ πολεμήσωσιν ὑπὸ τὸν Λαδισλάου καὶ Οὐνιάδην, ἀμφοτέρους στρατηγούς περιφήμους, εἴλκυαν ἀπὸ τὰ διάφορα μέρη τῆς Εὐρώπης.

Διὰ νὰ ἐννοήσωμεν ἀκριβῶς αὐτὴν τὴν τόσον νέαν μεταξὺ τῶν Ἑλλήνων καὶ τῶν Λατινικῶν Χριστιανῶν συμφωνίαν, πρέπει νὰ ἠξέυρωμεν, ὅτι αἱ σαθεραὶ πρῶσπάθειαι τῶν Ἀυτοκρατόρων, ἀπὸ Μανουὴλ τῆ Παλαιολόγου, ἤγουν ἀπὸ τῆς ἀνακαινήσεως τῆς Ἑλληνικῆς Ἀυτοκρατορίας, διὰ νὰ ἐνεργήσωσι τὴν ἔνωσιν τῶν δύο Ἐκκλησιῶν, εἶχαν τέλος πάντων προξενήσει τὸ ἐξῆς ἐπακόλεθον· ὅτι εἰς μίαν σύνοδον συγκροτηθεῖσαν εἰς τὴν Φλωρεντίαν, ὁ Ἀυτοκράτωρ Ἰωάννης ὁ Παλαιολόγος, καὶ πολλοὶ Ἐπίσκοποι τῆς Ἀνατολῆς εἶχαν ἐλθῆ νὰ ἀφεθῶσιν εἰς τὴν διάκρισιν τῶν Λατίνων. Διὰ μιᾶς ἀκατανόητου ματαιοφροσύνης εἰς τὴν ἀπελπισμένην κατάστασιν τῆς ἀδυναμίας, εἰς τὴν ὁποίαν εἶχε καταστήσει ἡ Ἀυτοκρατορία, οἱ Ἕλληνες Ἐκκλησιαστικοὶ Προσώπτες, ἀναχωροῦντες ἀπὸ τὴν Κωνσταντινούπολιν διὰ νὰ ὑπάγουν εἰς τὴν Σύνοδον, ἐνέφερον ἀπὸ ἐλπίδας τῆ νὰ καταφέρουν τὴν Λατινικὴν Ἐκκλησίαν,

τὴν ὁποίαν ὠνόμαζον παρομοίως σχισματικὴν, κα-
 γκαρίση τὴν ὑπεροχὴν τῆς Ἀνατολικῆς. Ὄταν, εἰς
 τὴν ἐπιστροφὴν των, ἀνήγγειλαν ὅτι αὐτοὶ οἱ ἴδιοι
 εἶχαν ὑποταχθῆ, ζωηροτάτη ἀγανάκτησις ἐξερράγη
 (ἐξέσπασε) κατ' αὐτῶν. Ὁ λαὸς ἐρήμωσε τὰς Ἐκ-
 κλησίας, εἰς τὰς ὁποίας Ἐπίσκοποι καὶ Ἱερεῖς ἐλει-
 τουροῦσαν κατὰ τὴν Λατινικὴν Θεοδοσίαν. Οἱ
 Πατριάρχαι τῆς Ἀλεξανδρείας, τῆς Ἀντιοχείας καὶ
 τῆς Ἱερουσαλήμ, ὑποτεταγμένοι τότε πολιτικῶς εἰς
 τὴν Μουσουλμανικὴν Κυριαρχίαν, ἀλλὰ συνηνωμέ-
 νοι ἀκόμη διὰ τῆς θρησκείας μετὰ τὴν τῆς Κωνσταντι-
 νουπόλεως Ἐκκλησίαν, ἐχθρεύθησαν μετ' αὐτὴν, ἐ-
 πεμαρτυρήσαντο δημοσίᾳ (τὸ ἐκ τοῦ Ἰταλικοῦ,
 ἐπροτεσάρισαν) κατ' ὅλων ἐκείνων, τὰ ὁποῖα ἐ-
 πράχθησαν εἰς τὴν σύνοδον τῆς Φλωρεντίας, καὶ ἐ-
 φοβέριζαν τὸν Ἀυτοκράτορα μετὰ τὰς ἐπιτιμήσεις τῆς
 Ἀνατολικῆς Ἐκκλησίας.

Ὁ Πάπας Εὐγένιος ὁ Δ. δὲν ἐταράχθη παντελῶς
 δι' αὐτὴν τὴν ἀντίστασιν, ἀλλ' ἐπάσχιζε νὰ τὴν κατα-
 πραύνη δι' ἐκδουλεύσεων πραγματικῶν. Μετὰ μεγάλην
 ἐπιδεξιότητα, καὶ ἴσην δραστηριότητα, ἐπαίξεν ὅλα
 τὰ ἐλατήρια τῆς Παπικῆς πολιτικῆς, διὰ νὰ ἐρεθί-
 σῃ γενικὴν ἐνόπλιον κατὰ τῶν Τούρκων. Ὁ Ἀη-
 γάτος του (ἀπεσαλμένος παρὰ τοῦ Πάπα εἰς τὴν
 διοίκησιν ἐπαρχίας τινός) ὁ περίφημος Κερδινάλης
 Γουλιανὸς Καισαρίνης, διέτρεξε τὴν Γερμανίαν,
 τὴν Πολωνίαν, τὴν Οὐγγαρίαν, κηρύττων εἰς τὰς
 διαίτας ἢ πολιτικὰς συναθροίσεις τὸν σχηματισμὸν
 μιᾶς ἰεραῆς συμμαχίας κατὰ τῶν Τούρκων. Ὁ Βα-
 σιλεὺς τῆς Πολωνίας καὶ Οὐγγαρίας, Λαδισλάβος,

τὸν ὁποῖον ἤθελεν νὰ βάλουν ἀρχηγὸν τῆς Ἐκστρατείας, ἦτον ὁ ἴδιος, ὅστις εἶχεν ὀρκωθῆ δεκαετῆ ἐξόρησιν μετὰ τὸν Σουλτανὸν Ἀμουράτην. Αἱ δυσχέρειαι τῆς συνειδήσεώς του διὰ τὴν πᾶτήσιν ταύτην τὴν συνθήκην ἀπεσομήθησαν διὰ τῶν σοφισμάτων τοῦ Ἰσλιανοῦ Καισαρίνου, ὅστις, διὰ τῆς ἐξουσίας του, ὡς Ληγάτος τοῦ ἀγιωτάτου θρόνου τῆς Ρώμης, τὸν ἠλευθέρωσεν ἀπὸ τὸν ὄρκον, τὸν ὁποῖον ἔκαμεν εἰς τοὺς ἐχθροὺς τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ.

Οἱ Ἕλληνες τῆς Κωνσταντινουπόλεως μανθάνοντες ὅτι ὁ Λαδισλάος καὶ ὁ Ρωμαῖκὸς Ληγάτος ἐξεστράτευαν πέραξ τοῦ Δουνάβεως, ἐκβῆκαν ἀπὸ τὴν πόλιν των, διὰ νὰ συνεργήσωσιν εἰς τὴν ἰδίαν των ἀπελευθέρωσιν, καὶ ὤρμησαν εἰς τὸν λεηλατισμὸν τῆς Θράκης. Ἀλλ' ἡ ἔλλειψις τῆς ταυτοχρονίας εἰς ταύτην τὴν ἰσχυρὰν συνωμοσίαν, τῆς ὁποίας ὁ Ἰουλιανὸς Καισαρίνης ἦτον ἡ ψυχὴ, καὶ ἣτις ὀμμελλε συγχρόνως νὰ κτυπήσῃ τὴν Τουρκικὴν Ἀυτοκρατορίαν, εἰς τὴν Ἀσίαν, Ἑλλάδα, καὶ ὀλόγυρα εἰς τὸν Ἑλλήσποντον, ἔδωκε καιρὸν εἰς τὸν Ἀμουράτην νὰ ἐπιστρέψῃ ἀπὸ τὸν τόπον τῆς ἀφροντίσου ζωῆς του. Τὸν εἶδαν ὅτι ἐκβαίνειν ἀπὸ τὴν μονήρην κατοικίαν του, ἐνῶκα κατακράτος εἰς τὴν Ἀσίαν τὸν Καραμᾶν Ὀγλῖν, διέβαινεν εἰς τὴν Εὐρώπην, συνεκέντρωνε ταχέως ὅλας του τὰς δυνάμεις πέραξ τῆς Ἀδριανουπόλεως, ὑπεχρέωνε τὸν Ἀυτοκράτορα Παλαιολόγον νὰ ξαναέμβῃ εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν, καὶ ἐξεστράτευσεν εἰς προὔπαντησιν τοῦ στρατεύματος, τὸ ὁποῖον ἐδιοικῆσαν ὁ Λαδισλάος, ὁ Οὐνιάδης καὶ Ἰουλιανὸς ὁ Καισαρίνης. Τῆτο τὸ στρατεύμα διέβη τὸν Δάναβιν, ἐρήμωσεν ἐπὶ τῆς διαβάσεώς του τὴν Βαλγα-

ρίαν, τὴν ὁποίαν ἤρχετο διὰ τὴν ἀπελευθερώσῃ, καὶ μη τολμῶν νὰ διαβῇ κατὰ πρόσωπον τὸν κλῶνον τοῦ Αἴμου, ὀνομαζόμενον τὴν σήμερον, τὸ βουνὸν Βαλκαν, διευθύνθη δια τῶν παραλίων τοῦ Εὐξείνου Πόντου πρὸς τὴν Θράκην. Ὁ Ἀμουράτης ἠκολούθησε ταύτην τὴν κίνησιν, καὶ ἐπρόφθασε τοὺς Χριστιανούς πλησίον τοῦ λιμένος τῆς Βάρνας. Τὸ στρατεύμα του, πολυαριθμότερον, καὶ καλῆτερα γυμνασμένον εἰς τὴν πολεμικὴν τακτικὴν, ἐκέρδησε νίκην ἐντελῆ, ἀλλὰ ἀκριβὰ πληρωμένην. Λέγουσιν ὅτι εἰς τὴν θερμότεραν ἀκμὴν τῆς μάχης ὁ Ἀμουράτης βλέπων τοὺς στρατιώτας του ὅτι ὀπισθοδρομοῦσιν, ἔκβαλεν ἀπὸ τὸν κόλπον του τὴν παρά τοῦ Λαδισλάου ὑπογεγραμμένην συνθήκην, καὶ ἔλαβε τὸν Προφήτην τῶν Χριστιανῶν μάρτυρα τῆς δικαιοσύνης τοῦ μέρους του. Ὁ Καρδινάλης Ἰουλιανὸς καὶ Μαδισλάος εὐρέθησαν εἰς τὸ πεδίον τῆς μάχης. ἀμφότεροι, πολεμήσαντες ἀφόβως, ὑπέπεσαν ὑπὸ τὸν ἀριθμὸν. Ἀπὸ τὰς τρεῖς ἀρχηγούς τῶν Χριστιανῶν, ὁ Οὐνιάδης ἔμεινε μόνος ὅθεν συνήθροισε τὰ λείψανα τοῦ νικημένου στρατεύματος, καὶ ἔκαμεν ἔμπροσθεν τῶν Τούρκων τὴν ὀπισθοδρόμησιν ἐπιτιθεῖαν.

Αὕτη ἡ αἰματώδης ἡμέρα τῆς Βάρνας δὲν ἔλαβε διὰ τὴν Μωαμεθανὴν δορυκτικὴν τὰ μεγάλα ἐπακόλθθα, τὰ ὁποῖα ἔπρεπε νὰ προξενήσῃ. Ὁ Ἀμουράτης, πάντοτε καταφλεγόμενος ἀπὸ τὰς γλυκύτητας τῆς εἰρηνικῆς ζωῆς, παρητήθη δευτέραν φοράν τὴν Αυτοκρατορίαν, καὶ ἀτεχώρησεν εἰς τὴν Μαγνησίαν. Εἰς τὸν καιρὸν τούτον, Μωάμεθ τῆ Β', οἱ Τέρκοι ἐπροσπάθησαν νὰ σερωώσωσι τὴν κυριαρχίαν των εἰς τοὺς ἄλλους, τοὺς ὁποίους ἢ ἐν Βάρνα ἤττα

41 ΕΠΙΤΟΜΗ ΤΗΣ ΙΣΤΟΡΙΑΣ

τῶν Χριστιανῶν ἄρῃεν ἀνυπερασπίστους . Ἐμβῆ-
καν εἰς τὴν Βουλγαρίαν, τὴν ὁποίαν εἶχαν ἤδη ὀλο-
κτῆσει καὶ χάσει πολλαῖς φορὰς . Ὁ Δούναβις ἔξα-
ναέγεινε τὸ ἀρκτικὸν ὄδιον τῶν . Εἰς τὴν Με-
σημβρίαν, ἐξέτειναν φατρίας ἕως εἰς τὴν Κορινθίαν
καὶ Μωρέαν . Εἰς τὴν Δύσειν, ἐπεχειρίσθησαν νὰ ἀ-
ποκλειώσωσι τὴν ὑποταγὴν τῆς Ἀλβανίας .

Τὸ μεσημβρινὸν μέρος τούτου τοῦ τόπου, τὸ ὁ-
ποῖον ἐπὶ Βαϊαζήτου εἶχε βιασθῆ νὰ ἐναγκαλισθῆ
τὴν θρησκείαν τῶν νικητῶν, δὲν εἶχε παντελῶς βάλ-
λει τὰ δυνατὰ τε διὰ νὰ ἀποσπλάσῃ τὸν ζυγὸν εὐθὺς
ἀπὸ τὸν καιρὸν τῶν Οὐγγρικῶν ἐπιδρομῶν . Ὁ πο-
λεμικὸς λαὸς του συγκαταταχθεὶς εἰς τοὺς ὀρτάδες
ἢ ὀρτάς τῶν Γιαντζάρων, εἶχε πολεμήσει εἰς τὴν
Βάρναν ἐναντίον τῶν Χριστιανῶν . Ἀλλὰ τὸ ἀρκτι-
κὸν μέρος, τὸ ὁποῖον ἦτον ἡ παλαιὰ Μακεδονικὴ
Ἰλλυρία, εἶχε διαφυλάξει τὴν θρησκείαν του καὶ
τὴν ἀνεξαρτησίαν του . Οἱ Ἀλβανο-Ἰλλυροὶ, προ-
σκολλημένοι ἰσχυρῶς εἰς τὸν Χριστιανισμόν, ἦτον ὁ
μόνος λαὸς τῆς Ἑλλάδος, ὅστις ὠμολογοῦσε τὸν Ῥω-
μαϊκὸν καθολικισμόν . Ὁ τόπος τῶν ὑπῆρχεν εἰς
κάθε καιρὸν καθέδρα τῶν Λατινικῶν ἀποστόλων, αἱ
ὁποῖαι, ἐζητῶσαν νὰ τὸν οἰκειοποιηθῶσιν ἀφαιρέσαν-
τες αὐτὸν ἀπὸ τὴν τῆς Κωνσταντινουπόλεως Ἐκκλη-
σίαν, καὶ νὰ συζηθῶσιν εἰς τὴν Ἑλλάδα . Ἡ παρο-
σία τούτων τῶν ἀπεσαλμένων, ἀνθρώπων ἀνη-
ρῶν καὶ δρασηρίων, διεφύλαττε μεταξύ τῶν Ἀλ-
βανο-Ἰλλυρῶν ἕνα ἐνθουσιασμὸν θρησκευτικόν,
ὅστις τοὺς διέθετε θαυμασίως εἰς ἕθνικὸν πόλεμον
κατὰ τῶν Τέρκων . Ὅθεν ἐτοί αι τελευταῖοι ἡῆραν,
εὐθὺς ἀπὸ τὴν πρῶτην των εἰσβολὴν, ἐπὶ ταυτικῆ

τοῖς ἀντίσασιν εἰς τοὺς πρόποδας τῶν ὀρέων. Μετὰ τὴν μάχην τῆς Βάρνας, οἱ Τούρκοι ἐπῆραν μερικὰ πλοῖμα, ἀπέσπασαν πολλὰς ἐπαρχίας ἀπὸ τὴν χώραν τῶν Ἰλλυρῶν, καὶ τὰς ἐπέθεσαν, καθὼς καὶ εἰς τὰς Ἀλβανὰς τῆς Μεσημβρίας, τὸ Κοράνιον καὶ τὴν στρατιωτικὴν δόλυσιν εἰς τὰς ὀρτάδες. Ἡ ἀπειρος κατ' ἀριθμὸν ὑπεροχὴ των, καὶ ἡ ἀγριότης, τὴν ὁποίαν ἐπέδεικνον εἰς τοῦτον τὸν πόλεμον ἴσως ἤθελεν ἐπισύρει τέλος πάντων ὀλοκλήρον τὸν λαὸν τῶν Ἰλλυρῶν εἰς τὴν γενικὴν παρεντροπὴν τῆς θρησκείας τῶν Ἀλβανῶν. ἂν Γεώργιος ὁ Κασριώτης, γνωστότερος ὑπὸ τὸ ὄνομα Σκεντέρμπεης, δὲν ἤθελε συντρίψει τὰς σιδηρᾶς ἀλύτους του καὶ τρέξει πρὸς βοήθειαν τῶν Ἰλλυρῶν συμπατριωτῶν του.

Γεώργιος ὁ Κασριώτης, ἐγχειρισθεὶς εἰς τὴν νεότητά του ὡς ἐνέχυρον ἀπὸ τὸν πατέρα του εἰς τὸν Σουλτάνον Βαϊαζήτην, ἐναγκαλισθεὶς τὸ Κοράνιον, εἶχε πολεμήσει εἰς τὰ Τερικὰ στρατεύματα κατὰ τῶν Βουλγάρων, Μολδαβῶν, Βλάχων, καὶ Οὐγγρων. Ὅποταν ἠῆττα τούτων τῶν τελευταίων, εἰς τὴν Βάρναν, ἠρέθισε κατὰ τῶν Ἀλβανῶν, τὴν πρωτίστην βίαν τῶν δορυκρητόρων, ὁ Κασριώτης παρήτησε τὸ Τουρκικὸν στρατεύμα, εἰς τὸ ὅποιον τὰ πολεμικὰ προτερήματά τε, ἡ γενναίωσις καὶ ἡ μεγάλη σωματικὴ τε δύναμις τὸν εἶχαν ὑψώσει εἰς διοίκησιν ὀσιόλογον. Ἡ πρωτίστη πόλις τῶν Ἀλβανῶν, Δροβία, εἶχε πέσει εἰς τὰς χεῖρας τῶν Τέρκων ὁ Σκεντέρμπεης μὲ ὀλίγον ἀριθμὸν εἰφοκινδύνων, τὴν ἐκυρίευσε διὰ στρατηγήματος, καὶ ἀπλώσε τὴν Χρυσιανικὴν σημαίαν κατὰ τῶν Τέρκων. Ἐπειρθεὶς τὸν Μωαμεθισμόν, ἔγειρεν, ὑ-

πὸ τὸν ἀπλὸν τίτλον στρατιώτης τῆ Χριστῆ, ἀρχηγὸς πολεμικῆς τινος συμμαχίας, συνισαμένης ἀπὸ Λατίνους ἄρχοντας, οἵτινες εἶχαν Δουκάτα ἑΚκομητάτα, Ἡγεμονίας εἰς τὴν ἄνω Ἀλβανίαν, καὶ μετὴν ὁποῖαν ἐνώθησαν μερικαὶ ἐπαρχίαι τῆς μέσης Ἀλβανίας. Συνέβη μετ' ὀλίγον γενικὴ ἀποσασία εἰς τὸ τοῦ μέρους τῆς Ἀλβανίας, καὶ ἀπάρνησις τῆς παρὰ τῆ Βαϊαζήτης ἐπιταττομένης πίσεως. Ἡ Χριστιανικὴ συμμαχία ἐσκέπασεν ὅλην τὴν μεταξὺ Κροΐας, Δίσσας, Δυρόραχίου, καὶ τῆς δεξιᾶς ὄχθης τοῦ Ἄφου συμπεριλαμβανομένην ἔκτασιν. Αὕτη ἐκτάνθη ἕως εἰς τὰς θύρας τοῦ Βερατίου. Ἄλλ' οἱ Τοῦρκοι διεφύλαξαν ταύτην τὴν Μητρόπολιν τῆς μέσης Ἀλβανίας.

Ὁ Ἀμεράτης εἶχεν ἀφήσει τὴν Αὐτοκρατορίαν νικητρίαν εἰς τὰς χεῖρας τῆ νέε Μωάμεθ νιῆ τε, ἀλλ' ἔπρεπεν ἀκόμη μίαν φοράν νὰ ἐκβῆ ἀπὸ τὴν μοναδικὴν ζωὴν, καὶ νὰ ἀναφανῆ ἀρχηγὸς τῶν δορυκμητόρων, οἵτινες ἔτρεμαν μήπως εἰς κάθε ὑποτεταγμένην ἐπαρχίαν σηκωθῆ διαμιάς ἕνας Σκεντέρμπεης. Ἐν στρατεύμα ἀπὸ ἑκατὸν χιλιάδας ἀνθρώπων ἐξεστράτευσε κατὰ τῆς Ἀλβανίας. Ὅλαι αἱ δυνάμεις τῆς Χριστιανικῆς συμμαχίας μόλις ἐσυμπροσῆντο εἰς δεκαπέντε χιλιάδας ἀνθρώπων. ἡ ἀριστοκρατία τῆς Βενετίας τὴν εἶχε προμηθεύσει χρήματα, καὶ μικρὰ πυροβόλα μηχανήματα, (κανόνια) τῶν βουναῶν. Τὸ ὄφελος, τὸ ὁποῖον ἔλαβεν ὁ Σκεντέρμπεης, ἀπὸ ταῦτα τὰ καταφύγια, τὰ μόνα, τὰ ὁποῖα οἱ Ἀντικοὶ Χριστιανοὶ τὸν προμηθεύουν, εἶναι ἀληθινὰ ἐξαιρετόν. Ἐδοῦ, δὲν διίσχυριζόμεθα διόλου νὰ δώσωμεν πίσιν εἰς τοὺς μύθους, τοὺς ὁποῖους ἡ ἐυγνώμασθη, τῶν

ἐπιτόπιον καὶ ἡ φαντασία μερικῶν Ἱστορικῶν διεσκόρηνσαν περὶ τούτου τοῦ Ἀλβανικοῦ Ἀρχηγοῦ. Τὸ Ἱστορικὸν πρόσωπον τοῦ Σκεντέρμπεη, τοιοῦτον, ὅποιον τὰ Τουρκικὰ Χρονικά συγγραζόμενα μὲ τὴν εἰσέτι ζῶσαν μαρτυρίαν τῶν ἐγχωρίων τὸ γνωστοποιεῖν, εἶναι πολλὰ ὑπερότερον ἀπὸ τὸν Ἡρώα μυθιστορίας τινος. Μενδυνάμεις πενταπλᾶς, ὁ Ἀμουράτης, ἔσπρωχθη ἐντελῶς κατ' αὐτοῦ εἰς τὴν Ἀλβανίαν, καὶ οὗτος δὲν ἦτο καθόλου ἕνας ἀπ' ἐκείνους τοὺς πολέμους μεταξὺ βαρβάρων, εἰς τοὺς ὁποίους αἱ ἐνέργειαι γίνονται κατὰ συμβεβηκός, καὶ εἰς τοὺς ὁποίους ἡ τύχη ἐνίοτε ἀποφασίζει πρὸς ὑπεροχὴν τοῦ ἀδυνατοῦ κατὰ τοῦ δυνατοῦ. Ὁ Ἀμουράτης, ὅστις εἶχε δειχθῆ ἐπιτήδειος στρατηγός κατὰ τοῦ Οὐγγρου Οὐνιάδου ἐσάθη παρόμοιος καὶ κατὰ τοῦ Σκεντέρμπεη. Ὁφελούμενος μὲ ταχύτητα ἀπὸ τῆς κατ' ἀριθμὸν ὑπεροχῆς του, καὶ ἀπὸ τὸν τρόμον, τὸν ὅποιον ἐνέπνεεαν τὰ ὄπλα του, ἐμβῆκεν ὀρμητικῶς εἰς τὸν ἀποστατημένον τόπον, καὶ ἐκινήθη κατευθεῖαν εἰς τὴν Κρόϊαν, ἐλπίζων νὰ τὴν κυριεύσῃ δι' ὑφαρπαγῆς, καὶ μὲ ἕν μόνον κτύπημα νὰ τελειώσῃ κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον τὸν πόλεμον.

Ἡμποροῦμεν νὰ κρίνωμεν τὴν σήμερον, διὰ τῆς πολεμικῆς τοποθεσίας ταύτης τῆς πόλεως, πόσον ἦτον ἔυκολον εἰς τὸν Σκεντέρμπεην νὰ τὴν ὑπερασπισθῆ καὶ ἐναντίον πολυαριθμοτάτης στρατίας. Εὐχαριστηθεῖς ν' ἀφήσῃ ἐκεῖ μίαν φρουρὰν (garrison) ἀπὸ ἑξ' χιλιάδας ἀνδρῶπων, εἶχε ἀπομακρυνθῆ ἀπ' αὐτὴν διὰ ν' ἀφήσῃ τὸν Ἀμουράτην νὰ συναθροίσῃ ὅλας του τὰς δυνάμεις εἰς τοὺς πρόποδας τῶν ὑψωμάτων. Πάνω εἰς τὰ ὁποῖα αὐτὴ κεῖται. Καὶ

ὄντως ὁ Ἀμουράτης συνεκέντρωσε τὸν πολυάριθμον
 στρατὸν του εἰς τὴν εὐρύχωρον κοιλάδα σχημα-
 τισμένην διὰ τῆς ἀλύσου τῶν βουνῶν, ἣτις ἐκτεί-
 νεται κυκλοειδῶς πέραν τοῦ βράχου τῆς Κροΐας.
 Εἰς τὸ διάστημα τῆς αὐτοῦ καιροῦ, ὁ Σκεντέρ-
 μπεης, κινούμενος κατὰ τῶν ὀπισθίων τῶν ζούρ-
 κων, ἐξερεϊόνετο εἰς τὰ στενά τῶν βουνῶν, τὰ ὀ-
 ποῖα ἐνώνουν τὴν Ἀλβανίαν μετὰ τὴν Μακεδονίαν,
 καὶ ἐπίανε τὰς συνοδίας τῶν ζωοτροφῶν καὶ δια-
 φόρων ἄλλων πολεμικῶν ἀναγκαίων, τὰ ὅποια ἐ-
 πήγαιναν διὰ τούτων τῶν δρόμων εἰς τὸ στρατόπε-
 δον τοῦ Ἀμουράτου. Τὸ μικρὸν του στρατεύμα
 ἤρξατο συνεχῶς ἀπὸ Ἀλβανῆς λιποτάκτας καὶ ὄρει-
 νοὺς, τῆς ὁποῖου διήγειρεν εἰς ἀποσασίαν διατρέ-
 χων τὸν τόπον. Μερικαῖς φοραῖς ἐββαίνεν ἀπὸ
 τὴν Κροΐαν, καὶ ἐκαταντοῦσεν εἰς τόσον, ὥστε ἀ-
 συγκροτῆ μετὰ τοὺς πολιορκούντας ἔφοδον ἀπὸ μέ-
 ρους τῆς πόλεως καὶ τῆς ἐξοχῆς. Μετὰ ἑξαμηνιαίας
 ἀνωφελεῖς προσπάθειάς, τὸ πολιορκοῦν στρατεύμα,
 μὴ δεχόμενον διόλου ζωοτροφίας, μὴν ἔχον παντε-
 λῶς πυροβόλα μηχανήματα διὰ νὰ ἀνταποκρινε-
 ται εἰς ἐκεῖνα, τὰ ὅποια οἱ πολιορκούμενοι ἐρρί-
 πταν μετὰ μεγάλην ὑπεροχὴν ἀπὸ τὰ ὑψώματα τῆς
 Κροΐας, ἀκροβολιζόμενον συνεχῶς ἀπὸ τοὺς κατα-
 σκόπους τοῦ Σκεντέρμπεη, εὐρέθη εἰς τὴν στε-
 νοχωρίαν, ὥστε ὁ Ἀμουράτης ἐβιάσθη νὰ σηκώσῃ
 τὴν πολιορκίαν. Εἶχε χάσει πολὺν κόσμον, καὶ
 ἔχασεν ἀκόμη περισσύτερον εἰς τὴν ἀναχώρησίν αὐ-
 τοῦ. Εἰς τὴν διάβασιν τῶν ὀρέων, ἔξαναἤρθη τὸν Σκε-
 ντέρμπεην κατὰ μέτωπόν του, κατὰ πλευρὰς, καὶ
 κατὰ νῶτα· καὶ μετὰ δύναντιν πολυανθεραπείας κατώρ-

ὥστε νὰ περάσῃ τὰ παρὰ τοῦ Ἀλβανοῦ στρατηγῶ
πρὸς ἀκαταίτητα δύσκολα περάσματα.

Ὁ Ἀμουράτης, μὲ τὴν συνήθη δραστηριότητά
του, ἐπιδιώκων τὴν δυσυχίαν ταύτης τῆς ἀπευ-
κταίας Ἐκστρατίας. Παρήτησεν εἰς τὸν Σκεντέρ-
μπεην τὴν κάτω Ἀλβανίαν καὶ τὰς ὀπίσθεν τῶν
βουνῶν τῆς Μακεδονίας κειμένας χώρας· ἔπειτα συ-
ναθροίζων νέον στρατευμα, ἐστράτευσε πρὸς τὸ
Δέναβιν, τὸν ὁποῖον Ἰωάννης ὁ Οὐνιάδης εἶχε διαβῆ
ἐλευθέρως εἰς τὸ διάστημα τῆς πολιορκίας τῆς Κρούας.
Οὗτος ὁ πόλεμος τῆ Οὐνιάδου, τῆ ὁποῖα ἡ πολεμικὴ ὠ-
φέλεια εἶναι ἀρκετὰ μεγάλη, δὲν προσφέρει παν-
τελῶς, ὡς ἐκεῖνος τῆ Σκεντέρμπεη, τὸ ἐντύπωμα
τῆς Ἐθνικῆς ἀντίστασις τῶν Ἑλλήνων κατὰ τῆς
Μουσουλμανικῆς κατακτῆσεως· ὅθεν ἡμεῖς θέλω-
μεν περιορισθῆ εἰς τὸ νὰ εἴπωμεν ποῖον ἦτο τὸ ἐ-
πακόλουθόν της. Εἰς τὴν μάχην τοῦ Κασόβου, ἡ-
τις διήρκεσε τρεῖς ἡμέρας, καὶ συνεκροτήθη εἰς
τὴν ἰδίαν πεδιάδα, ὅπου ἡ συμμαχία τῶν Σέρβων
εἶχε νικηθῆ ἀπὸ τὸν Ἀμουράτην Α', ὁ Οὐνιάδης
ἐπειδὴ ἔχασε τὸ ἡμισυ τοῦ στρατεύματός του καὶ
ἐφόνησεν ἀπὸ τοῦ Τούρκου περιπόου εἴκοσι χι-
λιάδας ἀνθρώπων, ἐβιάσθη νὰ ὀπισθοδρομήσῃ,
καὶ ξαναπέρασεν τὸν Δανούβιον.

Ὁ Ἀμουράτης ἀπέθανεν ὀλίγον καιρὸν ὕστερον ἀπὸ
αὐτὴν τὴν μάχην. Ἄφηκε τὴν κατάκτησιν νικητρι-
αν, ἀλλὰ χωρὶς προσδιορισμένα σύνορα ἀπὸ μέρ-
ος τῆς Ἀρκτου, περιοριζομένην πρὸς δυσμὰς ἀ-
πὸ τὰ βουνὰ τῆς Ἀλβανίας, πρὸς μεσημβρίαν ἀ-
πὸ τὸν Πηνειὸν, πέραν τοῦ ὁποῖου ἡ ἀντίστασις τῶν

ὄρειων τοῦ Πίνδου, τοῦ Πηλίου, τῆς Οἴτης, τῶν κατοίκων τῆς Θεσσαλίας, τῆς παλαιᾶς Δωρίδος, καὶ τῆς κοιλάδος τῆς Σπερχειοῦ, εἶχε χρηθιμεύσει ὡς περικτεῖχισμα εἰς τὴν Ἀκαρνανίαν, εἰς τὴν Αἰτωλίαν, εἰς τὴν Ἀττικὴν, καὶ εἰς ὀλόκληρον τὸν Μωρέαν. Εἰς τὸ μέσον τῆς ἐυρυχώρου ἐκτάσεως τοῦ ἤδη ἀποκτηθέντος τόπου, ἡ Κωνσταντινούπολις ἐφαίνετο ὅτι δὲν ἐχρεώσκει τὴν διατήρησίν της πάρεξ εἰς τὴν φαντασίαν καὶ εὐαρέσκειαν τῶν Σουλτάνων. Αὕτη ἔγεινεν ἀνωφελῆς διὰ τὰς ἐπαρχίας, αἱ ὁποῖαι ἀντεσέκοντο ἀκόμη εἰς τὰ δυτικὰ καὶ εἰς τὰ μεσημβρινὰ τῆς Ἑλλάδος, καὶ εἶχε μόνον σκοιάν ὑπεροχῆς ἐπάνω εἰς ἐκεῖνας, αἱ ὁποῖαι ἐσύσαιναν τὴν παλαιὰν Πελοπόννησον.

Αὕτη ἡ Χερσόνησος γνωστὴ τὴν σήμερον ὑπὸ τὸ ὄνομα Μωρέας, ἔφθ ἐχρημάτισε κατὰ διαδοχὴν ἀνεξάρτητος, ἐκυριεύθη ἀπὸ τῆς Βενετῆς, ὑπετάχθη εἰς τῆς Γάλλης, εἶχε ξαναπαρθῆ ἀπὸ αὐτῆς τῆς τελευταίου ὑπὸ τῶν δύο Αὐτοκρατόρων, Μιχαὴλ Παλαιολόγου καὶ Ἀνδρονίκου τῆς Β'. Θεόδωρος ὁ Πορφυρογέννητος, ἀδελφὸς τῆς Ἀνδρονίκου εἶχε κατασαθῆ ἐκεῖ ὑπὸ τὸ ὄνομα Δεσπότης τῆς Σπάρτης, καὶ ἔκτοτε ἔτος ὁ κλάδος τῆς Αὐτοκρατορικῆς οἰκογενείας εἶχε διατηρηθῆ εἰς τὴν Πελοπόννησον. Κωνσταντῖνος ὁ Δράγας, ἀπόγονος Μιχαὴλ τοῦ Παλαιολόγου, ἐβασίλευεν εἰς τὴν Σπάρτην, ὅποτε τὸ δικαίωμα τῆς γενέσεως τὸν ἐπροσκήλευε διὰ νὰ διαδεχθῆ τὸν Αὐτοκράτορα Ἰωάννην τὸν Παλαιολόγον. Ὁ Δράγας, ἀφίνων τὴν Πελοπόννησον, διεμοίρασε τὰς ἐπικρατείας του εἰς τοὺς δύο ἀδελφούς του, Δημήτριον, τὸν ὁποῖον κατέστησεν εἰς τὴν Σπάρτην, καὶ τὸν

Θωμᾶν, ὅσιν ἐμελλε νὰ ἔχη τὴν καθέδραν τοῦ εἰς τὴν Κόρινθον. Τοῦτο τὸ παρά τούς κανόνας τῆς πολιτικῆς διαμείρασμα ἐπροξένησε τὸν ὄλεθρον τοῦ Μωρέως, ἐπειδὴ παρενθὺς ἐξερόραγη ἡ διχόνοια μεταξύ τῶν δύο Ἡγεμόνων, οἵτινες ἐπολέμησαν, ἐνῶ Κωνσταντῖνος ὁ ἀδελφός των μετὰ κόπου ὑπερασπίζετο τὴν Κωνσταντινούπολιν, ἐναντίον ὄλων τῶν Δυνάμεων Μωάμεθ τοῦ Β'.

Αὕτη ἡ πολιορκία, τὴν ὁποίαν οἱ Τοῦρκοι ἐφαίνοντο ὅτι διεφύλαξαν ὡς τὸ ἀποφασιστικὸν συμβάν τῆς κατακτήσεως, ἐξισορήθη μὲν ὅλην τὴν ἐπιθυμητὴν λεπτομέρειαν ἀπὸ τοὺς ἱστορικοὺς τῆς Ἀνατολικῆς Ἀυτοκρατορίας. Γνωστὸν εἶναι ὅτι ὁ Δράγασις μὲ ὀλίγους ἀνδρείους ἀντεστάθη ἡρωϊκῶς, ἀν καὶ ἀντέβαινε τοῦτο εἰς τὰ θρησκευτικὰ μίση, τὰ ὁποῖα διεχώριζαν ἀκόμη τοὺς κατοίκους τῆς Κωνσταντινουπόλεως, καὶ εἰς τὴν μεταξύ αὐτῶν διασπαρῆσαι πεποιθήσιν, ὅτι οἱ Τοῦρκοι θὰ πάρουν τὴν πόλιν, ὅμως ἐμβάντες μίαν φοράν εἰς αὐτὴν θὰ ἐξολοθρευθῶσι δι' ἐνὸς ἀγγέλου, ὅσιν θὰ καταβῆ ἀπὸ τὸν οὐρανὸν ἔμπροσθεν εἰς ὅλους. Εἰς αὐτὴν τὴν πολιορκίαν κατὰ πρῶτον μετεχειρίσθησαν οἱ Τοῦρκοι σειρὰς πυροβόλων μηχανημάτων· ἀλλ' εἰς ταύτην τὴν νηπιότητα τῆς νέας τοῦ πολέμου τέχνης ὁ Μωάμεθ δὲν ἠμπόρεσε νὰ ἀναποδογυρίσῃ τείχη μετρίας πυκνότητος, ἀλλὰ τὰ ἐπῆρε δι' ἐφόδου (assaut) ἀπὸ τὰς πλέον θανατηφόρους ἀφ' ὧσας ἀναφέρει ἡ Ἱστορία.

Ὁ Δράγασις ἐχάθη μὲ τὰ ὄπλα εἰς τὰς χεῖρας. Οἱ Τοῦρκοι ἐκυρίευσαν σχεδὸν χωρὶς ἀντίστασιν τὸ ἐν ἡμῖσιν τῆς πόλεως· οἱ Ἕλληνες καταφυγόντες εἰς

τὸ ἄλλο ἡμισυ, ἔκαμαν συνθήκας· τοῦτο εἶναι τὴν
λάχισον τιμὴν, τὴν ὁποίαν ἡ Ἰσορία δὲν ἀναιρεῖ,
καθότι τὴν ἀποδίδει εἰς τοῦτον τὸν λαόν, ὅστις
κατήντησεν ἔπειτα εἰς αἰχμαλωσίαν. (1) Οὕτω
παρῆλθεν ἡ τελευταία σκιά τῆς Ρωμαϊκῆς δυνά-
μεως. Ἡ Κωνσταντινούπολις, ἥτις πρὸ πολλοῦ
ἤδη χρόνου ἦτο μόνον κατ' ὄνομα ἡ Πρωτεύουσα
τῆς Ἑλληνικῆς Ἀυτοκρατορίας, ἔμεινεν ἀπὸ
ταύτης τῆς σιγμῆς ἡ Ἀυτοκρατορικὴ πόλις τῶν δο-
ρυκητόρων. Εἶναι ἐμολογούμενον ἀπὸ αὐτοὺς
τοὺς ἰδίους Ἕλληνας ὅτι οἱ Τοῦρκοι, γενόμενοι
κύριοι τῆς πόλεως, ἔχυσαν ὀλιγώτερον αἷμα, κα-
τελεηλάτησαν ὀλιγώτερον ἀπ' ὅ,τι ἔκαμαν οἱ Λα-
τῖνοι δορυκῆτορες· Γνωστὸν εἶναι ὅτι Μωάμεθ
ὁ Β', εὐρῶν τὸν Πατριαρχικὸν θρόνον χηρέοντα,
ἐπρόσαξε νὰ ἐκλεχθῆ κανονικῶς Πατριάρχης, καὶ
θέσπισε μάλιστα καὶ εἰσόδημα εἰς τὸν Ἐπίσκοπον,
ὅστις προβιβασθῆ εἰς ταύτην τὴν ἀξίαν. Θέλμεν ἰ-
δεῖ ἀκολουθῶν πῶς ἡ εὐεργεσία αὕτη, καθ' ὑπερ-
βολὴν ἐπωφελῆς ὡς πρὸς τοὺς δορυκῆτορας, διε-
φθάρη μετέπειτα πεσοῦσα εἰς τὰς χεῖρας τοῦ
Ἑλληνικῆ Κλήρου, ὡς νὰ γίνῃ βλαβερά καὶ εἰς τὸ
ἔθνος. Παρεχωρήθησαν μάλιστα καὶ πολιτικὰ
δικαιώματα (*avantages*) διὰ τῆς συνθήκης εἰς

(1) Τοιοῦτοτρόπως ἄλλη τιμὴ δὲν ἔμεινεν εἰς τὸν τελευταῖον
Κωνσταντῖνον τὸν ἐπονομασθέντα Δράγασι, παρ' ἐκείνην τοῦ ἀπλῆ
Στρατιώτου, γνωρίζοντος τὰ χρέη τοῦ καὶ τὸν ἐντιμὸν θάνατον.
Δὲν παραχωρεῖ τὰ ἐθνικὰ καὶ τὰ Βασιλικὰ Δικαιώματα, ἀλλὰ
μάχεται κατὰ τοῦ Μωάμεθ Β', καὶ διὰ τῶν αἵματός του ἐξαγο-
ράζει εἰς τὴν μετὰ ταῦτα Γενεάν τὸ πολύτιμον προνόμιον τοῦ
νὰ μὴ ὀνομάζηται αἰχμάλωτος. Διὰ τῆτο ἡ Τερικὴ ἐξουσία ἔλεγε
τὸν Ἕλληνα Ρεαγιαῖ Ἐμμανεταλάχ. Ἐπίσκοπος ὡς ἐνέχου-
ρον παραδεδομένον. Σημ. τοῦ Μετάφραστῆ.)

τοὺς Ἕλληνας κατοίκους τοῦ μέρους τῆς Κωνσταντινουπόλεως, τὸ ὁποῖον ἔπειτα ὠνομάσθη Φανάρι. Μόλον τοῦτο, τὸ χάσιμον ταύτης τῆς πόλεως ἐπέφερε τὸν ἐξολοθρευμὸν καὶ τῶν πλέον ἀσημάντων λειψάνων τοῦ πολιτισμοῦ, τῆς καλλιέργειας τῶν Ἐπισημῶν καὶ Τεχνῶν, τὰ ὁποῖα εἶχαν μείνει εἰς τὴν Ἑλλάδα. Οἱ Σοφοὶ καὶ οἱ Τεχνῖται, οἵτινες ἐσάθησαν ἢ τελευταία τιμὴ τῆς πεσοῦσης Κωνσταντινουπόλεως, φεύγοντες τὴν Μουσουλμανικὴν βαρβαρότητα, διέβησαν εἰς τὴν Ἰταλίαν. Ἦνοιξαν ἐκεῖ Σχολεῖα, καὶ, προσατενόμενοι ὑπὸ τῶν Μεδίκων τῆς Φλωρεντίας, συνεισέφεραν εἰς τὴν ἀνάγεσιν τῶν τεχνῶν, ἣτις ἐπροξένησεν ἀμέσως τὴν λαμπρότητα τοῦ ὠραίου αἰῶνος Λέοντος τοῦ Χ.

Ἡ ἄλωσις τῆς Κωνσταντινουπόλεως δὲν ἐσάθη ἢ τελευταία στρατιωτικὴ πράξις τῆς κατακτήσεως, πλὴν τὰ συμβάντα, τὰ ὁποῖα ἠκολούθησαν κατόπιν τῆς σπύσαντο εἰς ἀντιτάσεις μόνον μερικὰς, καὶ διηρημένας, αἵτινες ὀλιγόσενσαν βαθμυδόν, καὶ ἀποκατεσάθησαν ἡμέραν παρ' ἡμέραν ἀσημάντοι ὡς πρὸς τὴν ἐλευθερίαν τῶν Ἑλλήνων. Καθὼς, παρ' ἡμῶν οἰαγῶνες τῶν μικρῶν ἡγεμόνων τῆς Βοιωτίας, τῆς Λειβαδίας, καὶ Ἀττικῆς, διηρημένων μεταξύ των διὰ πολιτικῶν μίσεων, τὰ ὁποῖα ἐχρησίμευσαν εἰς ἄκρον τῆς δορυκότητος. Μωάμεθ ὁ Β' τὸς ὑπεσῆριξεν ἀλληλοδιαδόχως τὸν ἕνα κατὰ τοῦ ἄλλου, καὶ τέλος πάντων τὸς ἐξεγύμνωσεν ὅλους. Τὸ αὐτὸ ἠκολούθησε καὶ εἰς τὸν Μωρέαν ὡς ἐπόμενον τῆς διχονοίας, ἣτις ὑπῆρχε μεταξύ τῶν δύο ἀδελφῶν τοῦ Δράγασι. Θωμάς, ὁποῖος ἐβασίλευεν εἰς τὴν Κόρινθον, βλέπων τὸν ἑαυτὸν του καταδυναστευόμενον ἀπὸ

τούς Τούρκους, παρήτησε τὴν Ἑλλάδα, καὶ διέσωθη εἰς τὴν Ἰταλίαν. Δημήτριος, ὁ δευτέρως ἀπὸ τοὺς ἀδελφούς, δὲν ἐδυνήθη νὰ ὑπερασπισθῇ τὴν Λακωνίαν, καὶ ἀφέθη εἰς τὴν διάκρισιν τοῦ νικητοῦ.

Μόλις οἱ Τούρκοι διεσπάρησαν εἰς τὸν Μωρέαν, καὶ εὐθὺς οἱ Βενετοὶ, οἵτινες εἶχαν διαφυλάξει εἰς ταύτην τὴν Χερσόνησον τοὺς λιμένας τῆς Κορώνης, Μοθώνης καὶ Ναυπλίας, ἀπεβίβασαν εἰς ταῦτα τὰ διάφορα μέρη στρατεύματα, ἐδίωξαν τοὺς Τούρκους εἰς τὴν Κόρινθον, καὶ ἔκλεισαν τὸν ἰσθμὸν μὲ τεῖχος. Εἰς τὴν πάλην, ἣτις συνεκροτήθη μεταξὺ τῶν Βενετῶν καὶ τῶν Τούρκων, διὰ τὴν κατάληξιν τοῦ Μωρέως, οἱ κάτοικοι τοῦ τόπου ἔπαθαν τὰ ἀνιάτα. Καθότι εὐρεθέντες μεταξὺ δύο κυρίων, τῶν ὀποίων ἡ κυριαρχία τοὺς ἦτον ἐπίσης μισητῆ, ἐδούλευσαν διαδοχικῶς καὶ τὸν ἓνα καὶ τὸν ἄλλον, καὶ διὰ Κολοφῶνα τῆς δυσυχίας, κατεφθείροντο ἀναμεταξύ των πρὸς ὄφελος τῶν τυράννων των. Μεταξὺ τούτων τῶν λαῶν, ὅλοι ἐκεῖνοι, τοὺς ὀποίους ἐβοηθᾶσε τόπος ἐπιτήδειος εἰς πόλεμον καὶ ἀντίσασιν, διετηρήθησαν ἀεξάρτητοι ἢ υπετάχθησαν μὲ ἐντίμους συνθήκας. Οἱ κάτοικοι τῶν πεδιάδων, καὶ τῶν παραθαλασσίων, ἀντήλλαξαν ἀντὶ τοῦ Μουσουλμανικοῦ ζυγοῦ τὸν ὄχι ὀλιγώτερον μισητὸν ζυγὸν τῶν Βενετῶν. Οἱ Μανιάται, τοὺς ὀποίους θὰ ξαναεὐρώμεν εἰς τὴν συνέχειαν ταύτης τῆς Ἱστορίας ὡς τοὺς πρωτίτους ὑπερασπιστὰς τῆς νέας ἐπαναστάσεως, ἀποσυρθέντες εἰς τὰ ὄρη τῆς παλαιᾶς Ἐλευθερο-Λακωνίας,

ἢ τόπου τῆς Μάνης, ποτέ δὲν ὑπετάχθησαν. Ἀλλὰ, καθὼς τὸ προεδηλώσαμεν, τὰ ἔγγραφα λείπουν, ὥστε νὰ μᾶς γνωστοποιήσουν λεπτομερῶς τὴν σαθερὰν καὶ ἐπίμονον κατὰ τῶν Τούρκων πάλην αὐτῶν. Πρέπει νὰ διαβῶμεν ἐν διάστημα σχεδὸν τριῶν αἰώνων ἀπὸ τὸ πρῶτον βῆμα τῶν Τούρκων εἰς τὸν Μωρέαν, διὰ νὰ φθάσωμεν εἰς τὸν καιρὸν, καθ' ὃν ἡ συνθήκη τοῦ Πασσάροβιτς (1718) ἐβίασε τοὺς Βενετοὺς νὰ παραιτήσων διὰ πάντοτε τὰς δι' αὐτὴν τὴν Χερσόνησον ἀξιώσεις των. (prétentions) Εἰς τὰς διηγήσεις τῶν Τούρκων καὶ τῶν Βενετῶν ὁ Γεωριογράφος τῶν Ἑλλήνων δὲν θέλει ἀπαντήσῃ τόσον καὶ ἐκ τοῦ ἐνὸς ὅσον καὶ ἐκ τοῦ ἄλλου μέρους εἰς ὅλον τὸ διάστημα ταύτης τῆς περιόδου ἄλλο τι, πᾶρεξ ἔργα πολεμικὰ ξένα ὡς πρὸς τὴν ὑπόθεσιν του, φρίκας καὶ κατερημώσεις, τῶν ὁποίων οἱ Μωραῖται ἐχρημάτισαν πάντοτε θύματα.

Σκότος ἐξίσου θλιβερὸν σκεπάζει καὶ τὰς τελευταίας προσαθείας τῶν φυλῶν ἐκείνων, αἵτινες συνηγωνίσθησαν εἰς τὴν ἄνω Ἀλβανίαν ὑπὸ τὴν στρατηγίαν τοῦ Σκεντέρμπεη. Ἐνόσω ἔζη ὁ Ἥρωσ τῆς Ἡπείρου, ὁ πόλεμος δὲν ἔπαυσε νὰ ἦναι ἀξιοσήμαντος πολὺ περισσότερον διὰ τὴν πολεμικὴν ἐπιδεξιότητα, καὶ τὰς πρὸς ὀχύρωσιν ἢ καταστροφὴν πόλεων καὶ τειχῶν ἀρμοδίας ἐφευρέσεις, τὰς ὁποίας μετεχειρίζετο, πᾶρεξ διὰ τὰ μεγάλα αὐτῷ ἀποτελέσματα. Ἀλλ' ἀφ' ὃ Σκεντέρμπεη ἀπέθανεν ἀπὸ ἀρρώσθιαν, οἱ Βενετοὶ, τὰς ὁποίας εἶχεν ἐπιφορτίσει, ὡς λέγου, μὲ τὴν ἐπιτροπὴν τοῦ υἱοῦ του, ἐκυρίευσαν τοὺς καλητέρους λιμένας, καὶ τὰς πρωτίτας πόλεις τῆς

ἄνω Ἀλβανίας. Ἐχασαν τὴν Κρούϊαν, διετηρήθησαν εἰς τὸ Σκούταρι, ἐνίκησαν τοὺς Τούρκους εἰς πολλὰς περιβάσεις. Ὁ πόλεμος μετὰ τῶν δύο δυνάμεων συνεκροτήθη εἰς τοῦτο τὸ μέρος τῆς Ἑλλάδος, σχεδὸν καθὼς εἰς τὸν Μωρέαν, μὲ ὑπεροχὴν ἀμυδρῶς γνωριζομένην ἀπὸ μέρους τῶν Τούρκων. Οἱ λαοὶ τῆς Ἀλβανίας ἀνακατώθησαν ἐκεῖ, μὴ ὅλον τὸ μῖσος καὶ τὸν φανητισμὸν, (δεισιδαιμονίαν,) τὰ ὅποια ἐγεννήθησαν ἀπὸ τὴν διαφορὰν τῆς παραγωγῆς καὶ τῆς θρησκείας, ἥτις ὑπῆρχε μετὰ τῶν αὐτῶν. Οἱ Ἀλβανοὶ Μωαμεθανοὶ ἔδειξαν κατὰ τῶν συμπατριωτῶν τῶν προσκολλημένων εἰς τὸν Ἑλληνικὸν ἢ Λατινικὸν καθολικισμὸν ἀπίστου σκληρότητα. Ἐξωλόθρευσαν ἓν μέρος τῆς Ἰλλυρικῆς φυλῆς, τὰ τελευταῖον, τὸ ὅποιον ἐκ ταύτης τῆς γένεως ἐπολέμησεν ὑπὲρ τῆς Ἑλληνικῆς ἐλευθερίας.

Εἰς τὰς ἀριτικὰς ἐπαρχίας, καμμία ἐθνικὴ προσπάθεια δὲν ἀνακατώθη πλέον μὲ τὸν ἐξωτερικὸν πόλεμον, ὅστις ἔγεινε μόνον ὑπερασιατικὸς ἀπὸ μέρους τῶν ἐθνῶν τῆς ἀρισερᾶς ὀχθῆς τοῦ Δουνάβεως. Τὰ κατορθώματα τοῦ Οὐνιάδου, τελειωθέντα διὰ τῆς ὑπερασίσεως τοῦ Βελιγραδίου, δὲν ἔλαβαν καμμίαν ἐπιρροὴν εἰς τὰς τύχας τῆς Ἑλλάδος, ἥτις ἐφάνη ὑποδεδουλωμένη διὰ πάντα. Τὰ παραθαλάσσια τοῦ Μωρέως, καὶ ἐκεῖνα τῆς Ἀλβανίας ἦσαν τὰ μόνα, τὰ ὅποια εἰς διάσημα ἀρκετὰ μακροχρόνιον, διεφιλονεικήθησαν ἀπὸ τοὺς Βενετούς.

Αἱ νῆσοι τῆς Ἑλλάδος, ἡ μία κατόπιν τῆς ἄλλης ἀποσπασθεῖσαι ἀπὸ τὴν Ἀνατολικὴν Ἀυτοκρατορίαν ὑπὸ τῶν Βενετῶν, τῶν Γενουησίων, τῶν

Καταλάνων, τῶν Νεαπολιτάνων, ἐνίοτε ὑποτα-
τόμενοι εἰς ἀρχηγούς ἀνεξαρτήτους, οἵτινες ἔφεραν
τὸν τίτλον, „ Δούκες τοῦ Αἰγαίου Πελάγους“, ἀπε-
κλήθησαν μετὰ τὴν εἰρήνην, καὶ ἐδοκίμασαν τὴν
τύχην τῶν Ἑλληνικῶν Ἐπαρχιῶν, μὴ ὅλον ὅτι εἰς
μακροχρόνιον διάστημα καὶ ἀρκετὰ δραστηρίως ἀντε-
στάθησαν. Ἡ Χριστιανικὴ σημαία διωχθεῖσα ὀλί-
γον καὶ ὀλίγον ἀπὸ τὴν νῆσον τῆς Εὐβοίας ἕως εἰς
ἐκεῖνας τῆς Ζακύνθου, τῆς Κεφαλληνίας, τῆς Δευ-
κάδος, ἐσαμάνθη εἰς τὸ παραθαλάσσιον τῆς πα-
λαιᾶς Κερκύρας.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΤΡΙΤΟΝ

Πολιτικὴ διαγωγή τῆς Ἑλλάδος ὑπὸ τοὺς Τούρκους.

Ἡ ἐκθεσις τῆς πολιτικῆς καταστάσεως τῶν διαφόρων ἐπαρχιῶν τῆς Ἑλλάδος ὑπὸ τὴν δεσποτείαν τῶν Τούρκων, ἠμπορεῖ μόνη νὰ ἀναπληρώσῃ, ἂν καὶ ἀτελῶς, τὸ ἀπείρον χάσμα, τὸ ὁποῖον ὑπάρχει εἰς τὴν ἸσORIAν τῶν νέων Ἑλλήνων, ἀπὸ τῆς ἐντελῆς αὐτῶν ὑποδελώσεως ἕως εἰς τὰς πρώτας καὶ ἀκάρπες προσαθείας των διὰ νὰ ξαναπολαύσωσι τὴν ἀνεξαρτησίαν. Οἱ Ἕλληνες δὲν ἔγραψαν τίποτε, ἀλλ' οὔτε ἠπόρεσαν νὰ γράψουν περὶ ἑαυτῶν, ὡς ἔθλους, ὁπότε δὲν ἱπῆρχε πλέον εἰς αὐτὲς μήτε πολιτικὴ ἔνωσις, μήτε συμφωνία εἰς τὸ μῖσος καὶ τὰς κατὰ τῶν Τούρκων προσαθείας ὁπότε καθεὶς ἀπὸ τῆς τόπης, ἢ καὶ ἀπ' αὐτὲς τοὺς μικροὺς Νομοὺς, (cantons) οἱ ὁποῖοι ἔμειναν ἐλεύθεροι, ἱπῆρχε χωριστὰ, καὶ ἐφύλαττεν ἐκ μόνης παραδόσεως τὴν μνήμην τῶν ἀνδρείων του καὶ τῶν κατορθωμάτων των. Μερικαὶ ἀπὸ ταύτας τὰς παραδόσεις διαφυλαχθεῖσαι δι' ἔθνικῶν τραγωδιῶν, ἐξισορῶν καὶ ἀρκτὸν πλῆθος συμβάντων ἰδιαιτερωτων, ἀλλὰ τὰ ὁποῖα ἀνήκσι μόνον, καὶ ὅπως ἐν ἀφέλησαν ἐν μέρος τοῦ τόπου περισσότερον ἢ ὀλιγώτερον ἐνυπόχωρον, καὶ τὰ ὁποῖα δὲν εἶναι δυνατὸν τὸσον μακρόθεν νὰ σωρεύσωμεν ἑμοῦ, μήτε νὰ τὰ ἀνάξωμεν εἰς βαθμοὺς κατὰ τὴν χρονολογικὴν ἀ-

κρίθειαν ἀναγκαίαν εἰς τὴν διήγησιν. Ὅσον δὲ διὰ τὰ Εὐρωπαϊκὰ ἔθνη, τὰ ὁποῖα ἐκτῶντο τὰς τέχνας, τὴν Ἰσορίαν, χαμένα τότε εἰς τοὺς Ἕλληνας, ἐθεωροῦσαν τοῦτον τὸν λαὸν, ὡς νὰ μὴν ἰπῆρχε πλέον. Οἱ Συγγραφεῖς, οἵτινες ἀκαταπαύτως ἀνεξήτην τὴν κλασσικὴν κόνιν τῆς Κορίνθου, τῆς Σπάρτης, τῶν Ἀθηνῶν, οἱ ποιηταὶ, οἵτινες ἐδανείζοντο ἀπὸ τὰς Θερμοπύλας, ἀπὸ τὸ πεδῖον τῆς Μαραθῶνος, ἀπὸ τὰ παράλια τῆς Σαλαμίνας τὰς Ποιητικὰς φαντασίας των, δὲν ἐνησχολοῦντο διόλου εἰς τοὺς ἀπογόνους τῶν παλαιῶν Ἑλλήνων, καὶ τοὺς ἐνόμιζον τόσον ἀξιοκαταφρονήτες, ὅσον ἦσαν δυσυχεῖς.

Ὡς τόσον εἰς τούτους τοὺς ἀνθρώπους, οἵτινες, εἰς τοὺς ὀφθαλμοὺς τῶν πεπαιδευμένων καὶ τῶν Εὐρωπαϊῶν περιηγητῶν, δὲν ἦσαν ἄλλο τι πλέον, πάρεξ ἀσήμαντοι λησαὶ, καὶ ἐκβλακισθέντα (ἀνόητα) ἀνδράποδα, (1) ἢ γλῶσσα τῆς Ὀμήρου ἦτο σχεδὸν ἀκόμη ζῶσα, καὶ εἰς ταύτην τὴν γλῶσσαν, ὀλίγον μεταβεβλημένη, τὰ κατορ-

(1) Περιηγηταὶ, οἵτινες ἐπίγαινον εἰς τὴν Ἑλλάδα διὰ τοῦτο μόνον, ἦγον διὰ νὰ ἐπισκεφθῶσιν ἐρείπια, ἢ διὰ νὰ κάμουν τὴν τύχην των, ἀνασκάπτροντες ἔδαφος γέμον ἀπὸ πλούσια λείψανα δὲν ἐθεώρουν ἀλλῶς τὸ Ἑλληνικὸν ἔθνος, τὸ ὁποῖον ἦτον ἀμαθὲς πτωχὸν, καὶ πάσχον. Κάθε φοράν, ὅτε ἕνας ἀπὸ τούτους τοὺς περιέρχας ἢ ἀπὸ τούτους τοὺς ἐμπόρους τῆς Εὐρώπης ἀπελάμβανεν ἀπὸ τῶν Τούρκους τὴν συγκατάθεσιν τοῦ νὰ ἀνασκάψῃ, ἐμετάχειρίζετο Ἑλληνας μὲ ἀγγαρείαν. Καὶ ὑπὸ τοὺς ὀφθαλμοὺς τούτων διὰ τὰς ἐξίτων, οἵτινες μᾶς ἀηδιάζουν μὲ τὰ παράπονά των διὰ τὰς ἐσθραμμένας γενεάς, οἱ ἀνθρώποι, τῆς ζωῆς γενεᾶς ἐβιάζοντο ἀπὸ τὴν ἑξέβδον τῶν Γιαντιστάρων εἰς τὴν ἐργασίαν, διὰ τὴν ὁποῖαν ἐδοκίμαζαν μεγίστην ἀντιπάθειαν. Χάρις εἰς ταύτην τὴν παρουσίαν τῶν Γιαντιστάρων διὰ τὸ ὅτι μερικοὶ νομιζόμενοι Φιλέλληνες κατήντησαν νὰ καλωπίσωσι τὰς πλουσίας των συναγωγὰς ἀπὸ ἀγάλματα, νομισματικὰ ἰνση, (médailles) καὶ παλαιὰ ἀγγεῖα.

θώματα τῶν ὄρειων πολεμιστῶν ἐτραγῶδυντο ἀπὸ ἀπλοῦς ποιμένας. Μερικαὶ παραδόσεις τῆς μυθολογίας τῶν παλαιῶν Ἑλλήνων ἔξω ἀκόμη εἰς ταῦτα τὰ ἐθνικὰ τραγῳδία ἀνακατωμένα μὲ θεοξασίας καὶ δεισιδαιμονίας νέας· μίᾳ μίμησις δημοκρατικῶν ἐθίμων καὶ τρόπων τῆς παλαιᾶς Ἑλλάδος ἐξαναευρίσκειτο εἰς τὸ μέσον τῆς ὁπωσὲν ἀγρίας ἀνεξαρτησίας τῶν ἔτι ἐλευθέρων ὄρειων περιοχῶν. Εἰς τὰς τόπους τοὺς ὑποτεταγμένους εἰς τὴν Τουρκικὴν διοίκησιν, τὸ πνεῦμα τῆς ἐλευθερίας δὲν εἶχε χαθῆ ποτὲ ἐξολοκλήρου, καὶ καθὼς λέγει ὁ σοφὸς Ἐκδότης τῶν λαϊκῶν ἀσμάτων, τὸ ἔθνος, μὲ ὅλην τὴν δουλείαν του, ἦτο πάντοτε ἐγκεχαραγμένον μὲ τὴν σφραγίδα τῆς ἠθικῆς ἰσχύος, μὲ τὴν ὁποίαν ἡ φύσις εἶχε καταστήσει περιφήμους τοὺς προπάτοράς του.

Ἡ Ἑλλὰς, ἀνταλλάττουσα τὴν ἀναρχικὴν διοίκησιν τῆς Ἀνατολικῆς Ἀυτοκρατορίας ἢ τῶν Βενετικῶν Δεσποτισμῶν μὲ τὴν Κυριαρχίαν τῶν Τούρκων εἶχε χάσει ὀλιγώτερον ἴσως ἀφ' ὅσον νομίζεν ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον. Ἡ τυραννία τῶν Τούρκων δὲν ἦτο διόλου χωρὶς κάποια ὄρια. Τοῦτο δὲν τὴν ἀποκαταστάνει μῆτε ὀλιγώτερον μισητὴν, μῆτε ὀλιγώτερον ἄνομον, ἐπειδὴ αἱ θρησκευτικαὶ παραχωρήσεις, αἱ πολιτικαὶ ἐγγυήσεις, αἱ ὀλίγαι ὑπερασπιστικαὶ διατάξεις χαρισμέναι εἰς τοὺς Ἕλληνας ἀπὸ τῶν Τούρκων δὲν ἦσαν τοιαῦται, διότι δὲν προήρχοντο ἀπὸ πνεῦμα μετριόφροσύνης, δικαιοσύνης, ἢ καὶ συμπαιθείας πρὸς τοὺς νικημένους· αὐταὶ ἦσαν τὸ ἀντάλλαγμα ἀντιξιάσεων δραστηρίων, τὰς ὁποίας ἦτον εὐκολώτερον νὰ ἐιρηνεύσωσι, πᾶρεξ νὰ

νικήσωσιν . Αὐται αἱ παραχωρήσεις δὲν πρέπει
 νὰ θεωρῶνται τὴν σήμερον ὡς σημεῖον βαθμιαίας
 καλητερεύσεως εἰς τὴν τύχην τῶν ὑποδεδουλωμένων.
 Ὁ ἀμετακίνητος νόμος τῶν Τούρκων εἶχε διατά-
 ξει διὰ πάντα τὴν τύχην τῶν Ἑλλήνων εἰθὺς ἀπὸ
 τὴν ἀλληλοδιάδοχον κατερήμωσιν τῶν ἐπαρχιῶντων
 καὶ ἔπρεπεν ἡ θέσις των , μετὰ πόσας δυσυχίας ,
 νὰ ἦναι πολλὰ ἀξιοσέβαστος ἀκόμη, ἐπειδὴ οἱ δορυ-
 κτήτορες, κάμνοντες μ' αὐτὰς ἐνίοτε ἀρκετὰ συγκατα-
 βατικὰς συνθήκας, εἶχαν συγκατανεύσει ὥστε οἱ Ἕλλη-
 νες νὰ μείνουν φοροῦντες τὰ ὄπλα διὰ νὰ σώζουν
 αὐτοὶ καθ' ἑαυτοὺς τὴν διατήρησιν τῶν προνομίων
 των .

• Τὸ σύστημα τῆς κυριεύσεως τῶν Τούρκων δορυ-
 κτητόρων κατ' ἀρχὰς δὲν ἐβάρυνε ὁμοιοσχήμως
 ἐπάνω εἰς ὅλας τὰς ἀνοικτὰς καὶ χωρὶς φυ-
 σικὴν ὑπεράσπισιν οὐσας ἐπαρχίας . Ὅθεν τὰ
 ἰσθμὸν τῆς Θράκης, τὰ πλησιέστερα εἰς τὴν Κων-
 σταντινούπολιν, καὶ εἰς τὰ παραθαλάσσια τῆς Μαύ-
 ρης Θαλάσσης, ἦσαν ὑποκείμενα εἰς ἓν εἶδος διοι-
 κήσεως Φεοδαλικῆς , εἰς τὸ ὁποῖον οἱ Ἡγεμόνες
 ἐκ τοῦ Ἀυτοκρατορικοῦ αἵματος, καὶ οἱ ἀπόγονοι
 μερικῶν μεγάλων οἰκογενειῶν ταρταρικῆς κατα-
 γωγῆς εἶχαν τὸν πρῶτον βαθμόν . Αὐται αἱ οἰ-
 κογένειαι ἐκτῶντο, μὲ τίτλον ἡγεμονείας, μεγάλα
 ὑποσατικά, εἰς τὰ ὁποῖα οἱ κάτοικοι Ἑλληνικῆς
 γενεᾶς ἦσαν ἄμεσοι ὑπήκοοί των, καὶ δὲν ἀνῆκαν
 εἰς τὸν Σουλτάνον . Οὗτοι οἱ Ἕλληνες μὴ ἐξέσαν-
 τες νὰ ἐναγκαλισθῶσι τὸ Κοράνιον, εἶχαν καταντί-
 σει εἰς κατάσασιν ραγιαδῶν, σχεδὸν, κατὰ τὸν Ἰ-
 σορικὸν τῆς Ἀναγεννήσεως τῆς Ἑλλάδος, εἰς τὴν

κατάσασιν δούλων ὑποκειμένων νὰ δουλεύσῃ τὴν γῆν τῶν Αὐθεντῶν των, ἔθνεσ ἀγγαρευομένοι, κοπτομένου κατὰ τὴν διάκρισιν καὶ εὐσπλαχίαν. Πρὸς δυσμαὶς καὶ πρὸς ἄρκτον τῆς Κωνσταντινουπόλεως, μακρὰν ὅμως, οἱ βραγιάδες εὐρίσκοντο ἀνακατωμένοι μὲ πολυαρίθμους ἀποίκους ἢ στρατιώτας Τούρκους, οἵτινες ὡς πρὸς αὐτοὺς ἐσχημάτιζαν εὐγενῆ φυλὴν, καὶ τῶν ὑποϊωνέκαλλιεργοῦσαν καὶ ἔσπειραν τὰ ἵπποσατικά, πληρώνοντες ὅμως πάντοτε εἰς τὸν Σελτάνον τὸ κεφαλικὸν δόσιμον ἢ χαράτσι. Διὰ τοῦτου τοῦ φόρου, καθὼς τὸ ἔλεγον προπετῶς οἱ ἴδιοι δορυκτῆτορες, οἱ Ἕλληνες βραγιάδες ἠγόραζαν κάθε χρόνον τὸ δικαίωμα τοῦ νὰ φυλάττωσι τὴν κεφαλὴν ἐπάνω εἰς τοὺς ὄμους. Πλησίον τῶν βουνῶν τῆς Βουλγαρίας, ὁ τόπος ἦτον ὑποτεταγμένος εἰς ἀξιωματικὰς Τούρκους ὀνομαζομένους Μπέηδες, καὶ οὗτοι βοηθούμενοι ἀπὸ τὴν φύσιν τοῦ τόπου, ἢ ἀπὸ τὰς ξένας εἰσβολὰς, κῶν ὑποϊων εἶχε χρηματήσῃ πολὺν καιρὸν θέατρον, εἶχαν ἀποκατασταῆ σχεδὸν ὅλοι ἀνεξάρτητοι. Ὑποκάτω εἰς τούτους τοὺς Μπέηδες, οἱ ὁποῖοι ἐδιοικοῦσαν κατὰ τὴν ἀρέσκειάν των, καὶ οἱ ὁποῖοι, εἰς τὴν κατὰ τῆς ἐξουσίας τῆς Πόρτας ἀντίσασιν των, ἔπρεπε συχνὰ νὰ ζητῶσι τὴν ὑποσῆριξιν των κατοίκων, τὸ εἶδος τῆς ὑποταγῆς τῶν Ἑλλήνων διέφερε πολλά, ἀλλὰ γενικῶς ἦτον ὀλιγώτερον σκληρὸν, ὀλιγώτερον καταδυναστευτικὸν πᾶρξ, εἰς τὰς ἀμεταβλήτως ὑποτεταγμένας εἰς τὸν Σουλτάνον ἐπαρχίας. Ἡ ἴδια τάξις τῶν πραγμάτων ὑπῆρχεν εἰς τὴν Βοσνίαν, γενομένην σχεδὸν ἐξ ὀλοκλήρου μωαμεθανὴν, εἰς τὴν Σερβίαν, μεί-

νασαν πρὶν εἰς τὸν Χριστιανισμόν, καὶ γενικῶς εἰς τοὺς ὄρεινους τόπους τοὺς πλησιοχώρους τῆ Δεναβέως. Αἰπροσάθεται πολλῶν Σουλτάνων, καὶ κατ' ἐξοχὴν Μωάμεθ τοῦ Β', διὰ τὰ διευθετήρουν τὴν διακατοχὴν τῶν Τούρκων δορυκτητόρων, καὶ τὰ κατασῆσωσιν εἰς ὅλην τὴν Ἑλλάδα διοίκησιν μονότροπον, δὲν εἶχαν λάβει ἔκβασιν ἐντελῆ εἰς ἄλλο μέρος, παρέξ εἰς τὴν παλαιὰν Μακεδονίαν, καὶ εἰς τὸν τόπον τὸν πρὸς δυσμὰς τοῦ Βαρδαρίου. Ἐκεῖ πρὸ πάντων ἢ τῶν Ἑλλήνων καιάσασις ἦτο δυσυχής.

Μωάμεθ ὁ Β'. ἐσύστησεν εἰς ταύτας τὰς ἐπαρχίας, αἱ ὁποῖαι σχηματίζουσι, κυρίως εἰπεῖν, τὴν κεντρικὴν Ἑλλάδα, τὰς μεγάλας πολιτικὰς καὶ τοπικὰς διαιρέσεις ὀνομαζομένας Πασαλίκια, εἶδη διοικήσεων πολεμικῶν καὶ κυβερνητικῶν, αἱ ὁποῖαι ὑποδιαμορῶντο εἰς Ἀγαλίκια, καὶ Βοεβοδελίκια, ἅλας τοπαρχίας πολεμικὰς περιοριζομένας εἰς τὸ σύνορα ἑνὸς μόνου νομοῦ, μιᾶς μόνης πόλεως, καὶ ἐνίοτε ἑνὸς μόνου χωρίου· τέλος πάντων, εἰς περιοχὰς δικασικὰς, ὀνομαζομένας Καδιλίκια. Οἱ Πασάδες ἀνενεώνοντο κατ' ἔτος ἀπὸ τὸν Σουλτάνον, ἔξω μόνον ἂν ἐπροχωροῦσαν τὰ ἐξακολοθῶσι τὴν διοίκησιν. (1) καὶ ἀπὸ μέρους των, αὐ-

(1) Κατὰ τὸν Σισμόνδην, ἡ μέση διορία τῆς ἐνοικιασικῆς συνθήκης, δυνάμει τῆς ὁποίας ἕνας ἀξιωματικὸς Τούρκος διορίζεται τὰ διοικῆ μιᾶς ἐπαρχίας καὶ λαμβάνει τὸν φόρον τῆς κατὰ συνθήκην εἶναι δύο ἔτη. Μικροτέρα διορία, λέγει, ἤθελεν ἀφήσει ποδῶς εὐτυχίας εἰς τὸ ἀξίωμα τοῦ κραταῦντος με ἐνοικιον, μακροτέρα ἤθελεν εἶσθαι ἐναντία εἰς τὴν πολιτικὴν τῆς Πόρτας, ἡ ὁποία εἶδεν ἐμπαράντως τὸ πρῶγμα, καὶ ἦτις ἀποσρέφεται τὰ ἀφελῆ τὰ τὴν ἀποξενώσωσιν ἀπὸ τὴν δύναμιν.

τοὶ ἐπροβίβαζαν, καὶ ἔβγαζαν ἀπὸ τὴν ἀξίαν, καθὼς τοὺς ἤρσεκε, τοὺς Ἀγάδες καὶ Βοεβόδες, οἱ ὁποῖοι ἦσαν τοποτηρηταίων, καὶ συχνὰ τροφίμοι των. Οἱ Καδῆδες, διωρισμένοι γὰ κρῖνουν ἐπίσης καὶ τὲς εἰς τὴν περιοχῆν των κτήτορας γαμῶν Τούρκους, ὁμοίως καὶ τὲς εἰς τὴν τῶν ραγιαδῶν κατάστασιν καταντήσαντας Ἕλληνας, ἐξήρτηντο ἀπὸ τὸν Μουφτῆν, ἀρχηγὸν τοῦ νόμου, καὶ τῆς θρησκείας, ἐπειδὴ εἰς τοὺς ὀφθαλμοὺς τῶν Τουρκῶν ἡ κυβέρνησις τῆς δικαιοσύνης ἦτον ἐν ὑπόρρημα καθιερωμένον. Ἦτο περιπλέον εἰς τὴν κεντρικὴν Ἑλλάδα ἕνας ὑπέρτατος Κριτῆς, ὃς τις ἐκαθέδρευεν εἰς τὴν Βιτώλιαν, εἰς ἐν ἀπὸ τὰ Πασαλίκια τῆς ἀριστερᾶς ὀχθῆς τοῦ Βαρδαρίου, καὶ ὅστις ὑπὸ τὸ ὄνομα Ρούμελι-Βαλεσῆς ἦτο μέγας κριτῆς πολεμικὸς ἢ μέγας προσάτης ὅλων τῶν πασαλικίων τῆς Ρούμελιας.

Γνωστὸν εἶναι, τί ἦτον αὕτη ἡ δικαιοσύνη ὡς πρὸς τοὺς Ἕλληνας Ραγιαδες. Τὰ χωρία, ἃ ὁποῖα ἐκατοικεῖντο μόνον ἀπὸ ραγιαδες ἦσαν ὑπεύθυνα εἰς τὰς κλοπὰς καὶ φόρους, τοὺς πραττομένους εἰς τοὺς μεγάλους δρόμους τῶν ἐπαρχιῶν, καὶ αἱ ὁποῖαι ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ἦσαν ἔργον τῶν Ὀθωμικῶν στρατιωτῶν, Ἐὰν ἐκ περισάσεως ἐδολοφονεῖτο κανεὶς Τούρκος, ὅλοι οἱ Ραγιαδες οἱ κατοικοῦντες εἰς τὴν γειτονίαν τοῦ τόπου, ὅπου τὸ σῶμά του εὗρισκετο, ἀφηρηάζοντο κατὰ πρῶτον ἀπὸ τοὺς οἴκους των· ἐπρεπε γὰ διακηρῦξαι τὸν ἔνοχον, ἢ ἡ Τουρκικὴ Ἀσυνομία τὸν ἐκλεγε μεταξὺ των, καὶ συχνάκις ἐδίδεν εἰς τοῦτον τὸν ἔνοχον συνενόχους. Οἱ Ραγιαδες ἐκ μέρους των δὲν εὗρ-

σκον ὑπεράσπισιν εἰς ἐκείνους τοὺς ἰδίους νόμους ,
 τῶν ὀπρίων ἢ κατ' αὐτῶν δραστηριότης ἦτο τόσο
 τρομερά· οἱ Τοῦρκοι ἠμποροῦσαν ἀτιμωρήτως
 νὰ τοὺς κἀμνον καθε εἶδος ἀδικιῶν καὶ διαβολῶν.
 Ὁ ὄρκος καὶ ἡ μαρτυρία δύο ραγιαδῶν δὲν ἀκύρω-
 ναν τὴν διακήρυξιν ἐνὸς Τούρκου , καὶ δὲν ἠμπο-
 ροῦσαν νὰ ἐσχύσουν κατὰ τῆς ἀρνήσεώς του . "Ένας
 Τοῦρκος ἐδολοφονοῦσεν ἕνα Ἕλληνα , καὶ εὐχαρι-
 σοῦσε τοὺς κριτὰς πληρώνων μίαν χρηματικὴν
 ποινὴν προσδιωρισμένην ἀπὸ πολιτικούς καταλόγους -
 (tariffs) Ἐναντίον μιᾶς τυραννίας τόσον τερατώ-
 δους , οἱ Ἕλληνες τῆς Μακεδονίας εἶχαν μίαν μό-
 νην καὶ ἀξιοδάκρυτον καταφυγὴν , τὸ νὰ βάλουν
 καὶ σῶματα καὶ ὑπάρχοντα , ὑπὸ τὴν ἄμεσον ὑ-
 περάσπισιν τῶν σπαχίδων , οἵτινες εἶχαν μεταξὺ
 αὐτῶν γαίας ἢ νὰ προσκολλῶντα εἰς αὐτοὺς ὡς ἐ-
 γρηγοροῦν καὶ τῶν ὑποσατικῶν των . Ἐπομένως καθείς
 ἀπὸ αὐτοὺς τοὺς ἰππεῖς εὐρίσκετο προσάτης ἢ
 κίριος κάποιας οἰκογενείας Ἑλληνικῆς , ἥτις τοῦ ἐ-
 πληρώνε τὸ δέκατον τῶν ὑπαρχόντων της , ἢ παρε-
 δίδετο εἰς αὐτὸν ὡς ἀπόλυτος ἰδιοκτησία , καὶ ἢ
 ὅποια , ἔκτοτε δὲν ἠμποροῦσε , χωρὶς τὴν συγκα-
 τάνευσίν του , νὰ πωλήσῃ τὰ ὑποσατικά της , καὶ
 ν' ἀλλάξῃ τόπον . Ἄλλ' ὡσαύτως ὁ Τοῦρκος , ὅστις
 ἐκακομεταχειρίζετο ἕνα Ἕλληνα , εἰς ταύτην τὴν
 διαγωγὴν , ὑπέπιπτεν εἰς τὴν προσωπικὴν ἐκδίκησιν
 τῶν σπαχίδων , ἢ εἰς τὰς δικανικὰς καταδιώξεις ,
 τὰς ὁποίας ἕνας ἄνθρωπος τῆς ἰδίας γενεᾶς ἠμπο-
 ροῦσεν εὐσόχως νὰ διευθύνῃ κατ' αὐτοῖ . Διὰ ταύ-
 της τῆς ἀποξενώσεως τῶν ἰχνῶν τῆς ἐλευθερίας , τα

ὅποια τοὺς ἔμεναν ἀκόμη, οἱ Ἕλληνας ἐξοφρολί-
ζοντο κατὰ τῶν κακώσεων τῶν Τυρρικῶν στρατιω-
τῶν, καὶ δὲν εἶχαν νὰ πάσχωσιν ἀπ' ἄλλο μέρος,
πάρει ἀπὸ τὴν τυραννίαν τοῦ Δημοσίου θησαυροῦ
τῆς Διοικήσεως.

Τὸ χαράτσι, τὸ ὅποιον ἐνομιζέτο ὡς τὸ μιση-
τότατον ἀπὸ τὰ παρὰ τῆς Πόρτας ἀπαιτούμενα δο-
σίματα, ἐπειδὴ ἦτο τὸ αἰώνιον σημεῖον τῆς δου-
λείας τῶν Χριστιανῶν, ἦτον ὀλιγοσήμαντον. Κά-
θε Ἕλλην ὑπέκειτο εἰς τοῦτο εὐθὺς ἀπὸ τὴν δω-
δεκαετῆ ἡλικίαν, καὶ ἔπρεπεν ἀδιακόπως νὰ φέρῃ
ἐν ἔγγραφον μαρτυρεῖν ὅτι εἶχεν ἐκπληρώσει ταύτην
τὴν ὑποχρέωσιν τὸν παρόντα χρόνον. Δοσίματα
πολὺ ἐπιζημιώτερα κατεβάρουν τὰ ποίμνια, τὰς
καλλιεργημένας πεδιάδας, τὰ δένδρα, τὰ ἀμπέλια,
τοὺς οἴκους, τὰ ἐργοχειρεῖα, καὶ τὰ παντοειδῆ ἐρ-
γαστήρια. Ἀλλ' ἡ Πόρτα ἦτο μακρὰν ἀπὸ τὸ νὰ συνά-
ξῃ τὸν καρπὸν τούτων τῶν παρὰ τὸ διωρεῖν ἔνον
ἀργυρολογιῶν. Οἱ Πασάδες οἱ Βοεβόδαι ἔπαινον
μὲ ἐνοίμιον τὸ χαράτσι καὶ τὰ ἄλλα δοσίματα τῆς
ἐπαρχίας των, καὶ εἰὼ ἐξήτοῦσαν, δι' ἀπίρων μι-
σητῶν τρόπων, νὰ ἐκβάλουν ἀπὸ τοὺς κατοίκους
καὶ περισσότερον ἀπὸ τὸ νενομισμένον, ἔσελλαν εἰς
τὸ Θησαυροφυλάκιον, κατὰ τὰς διορίας τῆς ἀγο-
ρᾶς των, μίαν ποσότητα πολλὰ κατωτέραν ἀπὸ τὸ
πραγματικὸν εἰσόδημα τοῦ δοσίουματος. Μερικαὶ
μεγάλαι πόλεις, τὰς ὅπrias τὰ ἐμπειρικά των βοη-
θήματα ἀποκαίεσθαι σημαντικὰς, δὲν ἐδιοι-
κοῦντο ἀπὸ τοὺς Πασάδες, ἀλλὰ ἀπὸ ἕνα Μπέην
ἢ ἀπὸ ἕνα Μουσελίμην, ὅστις ἀμέσως ἐξουριᾶτο ἀ-
πὸ τὴν Πόρταν, καὶ ὅστις δὲν ἔσυρα μαζί του ἕ

κείνο τὸ πλῆθος ἀνθρώπων ζώντων ἀπὸ τὰ τυχη-
 ροὶ (*aventuriers*) καὶ πλεονεκτῶν ἐπιτρόπων,
 οἵτινες ἐπεριπάτουσαν μὲ τὴν συνοδίαν τῶν Πασά-
 δων. Ἐκ τούτου τοῦ ἀριθμοῦ ἦσαν ἡ Λάρισσα
 εἰς τὴν Θεσσαλίαν εἰς τὴν Μακεδονίαν, ἡ Θεσσαλονί-
 κη, τῆς ὁποίας οἱ κάτοικοι, συμποσοῦμενοι ἕως ἐ-
 ξήντα χιλιάδας ψυχῶν, ἐσυνίσταντο ἐξ ἡμισείας ἀπὸ
 Τούρκους καὶ αἱ Σέρβοι, κείμενοι δεκαπέντε λεύ-
 γας μακρὰν τῆς Θεσσαλονίκης, πολλὰ ὀλιγώτερον
 κατοικημένη παρὰ αὕτη ἡ τελευταία, ἀλλὰ περί-
 φημος εἰς ὅλην τὴν Ἑλλάδα διὰ τὴν πανηγύριν
 τῆς. Εἰς τὴν κοιλάδα τοῦ Στρομόνος, ποταμοῦ
 ῥέοντος εἰς τὰ πέριξ τῶν Σερβῶν, εὐρίσκοντο σχεδὸν
 τριακόσια χωρία τόσον πλησίον τὸ ἓν μὲ τὸ ἄλλο,
 ὥστε ἐφαίνετο ὅτι σχηματίζουν μίαν ἄπειρον πόλιν.
 Ταῦτα τὰ χωρία, διαμοιρασμένα διὰ σωρῶν πρὸς
 τριακοντὰ ἢ σαράντα, ἦσαν ὑποκείμενα εἰς Ἀγάδες
 ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ἀνεξαρτήτους, οἱ ὁποῖοι ἐλάμβαν-
 ναν τὸν τίτλον Μπέηδες, καὶ ἀπὸ τοῖς ὁποίοις
 ὁ ἰσχυρότερος, ἐκείνος τῶν Σερβῶν, ἐβασούσεν ἕως
 πέντε χιλιάδας στρατεύματος τακτικοῦ. Ταῦτα
 τὰ χωρία ἤκμαζαν διὰ τῆς γεωργίας καὶ τοῦ ἐμπο-
 ρίου. Ὡς τόσον οἱ Μπέηδες, οἵτινες τὰ ἐδιοικοῦ-
 σαν, ἐλάμβανον ἀδιακώπως ἀπ' αὐτὰ ὑπερμετρὰς πο-
 σότητας χρημάτων. Ἐκαμναι ἀναμεταξίτων ἓνα πό-
 λεμον διακοπτόμενον μόνον εἰς μερικὰς ἐποχὰς τοῦ
 χρόνου διὰ πανηγύρεων, τὸν ὁποῖον ἡμποροῦμεν
 νὰ συγκρίνωμεν μὲ τὴν Φεοδαλικὴν χρῆσιν τῆς Ἀ-
 νακωχῆς τοῦ Θεοῦ. (1)

(1) Ἴδε τὸν Πίνακα τοῦ ἐμπορίου τῆς Ἑλλάδος, ἀπὸ τὸν Félix
 Beaujour, Πρόξενος τῆς Γαλλίας.

Καθ' ὅσον ἐπλησίαζε τις εἰς τὰς ὄρεινὰς ἐπαρχίας τῆς Μεσημβρίας καὶ Ἀνατολῆς, ἡ πολιτικὴ διαγωγὴ (κατάστασις) τῶν Ἑλλήνων ἦτον ἐπαισθητῶς καλητέρα. Ὅντες θεμένοι εἰς καλητέραν θέσιν, ὥστε νὰ ἀντέχωσιν εἰς τὴν κατάκτησιν, εἶχαν ὑπερασπισθῆν περισσότερον καιρὸν τὴν ἐλευθερίαν των, καὶ ἐχαίροντο προνόμια, τὰ ὅποια εἶχαν ἀπολαύσει μὲ ἐνόπλους χεῖρας. Ὁ ἀριθμὸς τῶν πόλεων καὶ χωρίων τῶν οὕτως ἐννοουμένων διὰ παλαιῶν συνθηκῶν, ἐπροχώρει πάντοτε αἰξάνων ἀπὸ τῆς δεξιᾶς ὄχθης τοῦ Βαρδαρίου (τὸ πάλαι Ἀξειῶ) ἕως εἰς τοὺς πρόποδας τοῦ Ὀλίμπου, τοῦ Πηλίου, τῶν σειρῶν τῶν βουνῶν τῆς Θεσσαλίας, τοῦ Πίνδου, καὶ τῶν βουνῶν τῶν Ἀγρᾶφων.

Οἱ κάτοικοι τῆς μέσης ἐπαρχίας καὶ τῶ ἀνωτέρου μέρους τέτων τῶν βουνῶν εἶχαν ἐμπνεύσει πολὺν καιρὸν φόβου εἰς τὰς Τέρκους διὰ μιᾶς ἰσχυρογνωμονεσάτης ἀντιστάσεως, καὶ διὰ συνεχῶν εἰσδρομῶν εἰς τὸν ἢ ἢ ἀπεκτημένον τόπον. Ὅχι μόνον τὰ ὑποσατικὰ τῶν νέων κτητόρων Τέρκων, ἀλλὰ καὶ αἱ γαῖαι, τὰς ὁποίας ἐνοίκιαζαν ἢ ἐφύλατταν μὲ δικαίωμα ἰδιοκτησίας οἱ Ἕλληνες πληρώνοντες τὸ χαραττι, ἐρημώνοντο εἰς ταύτας τὰς ἐπιδρομὰς τῶν ὄρεινῶν, καὶ ἐκ τέτε τὲς προῆλθε τὸ ὄνομα, Κλέφταις, ἀπὸ τὴν λέξιν κλέφτης, ἢ κλέπτης.

Αἱ παραδόσεις δὲν μᾶς μανθάνουν παντελῶς εἰς ποίαν ἐποχὴν, καὶ διὰ ποίων συμβεβηκίτων ἐτελείωσεν αὕτη ἡ πάλη· ἀλλ' εἶναι βέβαιον ὅτι οἱ Τοῦρκοι, χάρις εἰς τὴν κατ' ἀριθμὸν ὑπεροχὴν αὐτῶν, καὶ εἰς τὴν ἀνδρείαν τῶν Μωαμεθανῶν Ἀλβανῶν, ἐβίασαν κατὰ διαδοχὴν ὅλας τὰς ὄρεινὰς ἐπαρχίας τῆς

Δύσεως και τῆς Μεσημβρίας τῆς Ἑλλάδος νὰ συμβιβασθῶσι μὲ συνθήκας . Ἡ πρώτη συνθήκη, τὴν ὁποίαν ἀπέλαυσαν οἱ κάτοικοι τούτων τῶν ἐπαρχιῶν Ἕλληνες, ἦτον ἐκείνη τοῦ νὰ μείνουν ἔνοπλοι, καὶ νὰ σχηματίσουν, τόσον διὰ τὴν κοινήν των ἀσφάλειαν, ὅσον καὶ διὰ τὴν διατήρησιν ὅλων τῶν δικαιωμάτων, τὰ ὁποῖα οἱ Τοῦρκοι εἶχαν βιασθῆ νὰ γνωρίσουν, εἰσατεύματα ἐξ ὀλοκλήρου συνιστάμενα ἀπ' ἀνδρας φυλῆς Ἑλληνικῆς, καὶ διοικούμενα ἀπὸ ἀρχηγούς Ἐθνικούς .

Τοῦτο τὸ εἰσατεύμα ἦτον ἐκείνο τῶν Ἀρματωλῶν, ὄνομα, τὸ ὁποῖον σημαίνει ἀνθρωπον μὲ ὀπλασίαν ἐντελῆ, ἢ ἀπλῶς ἀνθρωπον ὀπλισμένον . Δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ σημειώσωμεν ἀκριβῶς ποῖον ἐξάθη τὸ σαθερὸν καὶ προσδιωρισμένον μέρος τούτου τοῦ θεσπισμένου τάγματος, τὸ ὁποῖον ἐκτάνθη εἰς ὅλην τὴν Δυτικὴν Ἑλλάδα, καὶ ἐβίασε τὴν κατάκτησιν νὰ μείνῃ ὡς κρεμαμένη . (1) Εἰς

(1) Ὁ Κύριος Fauriel ζωγραφίζων κατὰ τὰς παραδόσεις τὰς τραγωδομένης παρὰ τῶν βουνῶν τῆς Θεσσαλίας, τὴν ἐξ ἡμισείας πολεμικὴν καὶ ἐξ ἡμισείας νομαδικὴν ζωὴν τῶν κλεφτῶν καὶ τῶν Ἀρματωλῶν ἢ τὴν πάλιν ἀμφοτέρων κατὰ τῶν Τέρκων, δείχνων, καθὼς ἐκφράζεται εἰς μερικὰ μέρη τὸ εἶδος τῆς μονοειδοῦς χέσεως, ἣτις ὑπῆρχε μεταξὺ τούτων τῶν δύο σωματίων, ἀμίλησεν ὁ πρῶτος περὶ τῆς Ἱστορίας τῶν Νέων Ἑλλήνων . Ἡ ἀνάγνωσις τῆς βιβλίου τοῦ Κυρίου Φαυριήλ μετ' ἀδήγησε νὰ ἐπιχειρισθῶ τοιαύτην τάξιν ἀναζητήσεων, αἱ ὁποῖαι ἤθελαν ἠμπορέσει νὰ διδάξουν κάτι περισσότερα ἔργα, καὶ κατ' ἀγαθὴν τύχην, διὰ ταύτας τὰς ἀναζητήσεις δὲν ἔπρεπε σχεδὸν μῆτε τόση φρόνησις μῆτε τόση μάθησις ὅση ἔπρεπε διὰ νὰ συνδέσῃ τις τὴν εἰσαγωγὴν τῶν Ἐθνικῶν τραγωδιῶν, τεμμάχιον ἐντελές καθ' ὅλους τοὺς τρόπους . Ἐπροσάθησε νὰ μάθω καί τι μετὰ τὸν Κ. Fauriel περὶ τῶν κλεφτῶν καὶ Ἀρματωλῶν . Εἰδοποιήσεις ὀλίγον διαφορετικαὶ ἀπὸ ἐκείνας, τὰς ὁποίας αὐτὸς ἀπίλυσεν μὴ ἐσυγχώρησαν νὰ παραχθῇ

μίαν ἐποχὴν, ὀλίγον μεμακρυσμένην ἀπὸ τῆς ἐνεσῶσαν ἀποασίαν, τὸ εὐρίσκομεν συζημένον ὄχι μόνον εἰς τὰς ὄρεινὰς περιοχὰς, τὰς ὁποίας ἡμεῖς ἤδη ὠνομάσαμεν, ἀλλὰ καὶ εἰς τὰς κάτω ἐπαρχίας τῆς Θεσσαλίας, τῆς Λεῖβαδίας, τῆς Ἡπείρου, τῆς Ἀκαρνανίας, τῆς Αἰτωλίας, ἕως καὶ εἰς τὸ μέρος τῆς Μακεδονίας τὸ τοποθετημένον εἰς τὴν δεξιὰν ὄχθην τοῦ Βαρδαρίου. Εἰς τὰ βενὰ, ὡς καὶ εἰς τοὺς κάτω τόπους, οἱ Ἄρματωλοὶ ἦσαν διωργανισμένοι εἰς σώματα διακεκριμένα καὶ ἀνεξάρτητα τὸ ἓνα ἀπὸ τὸ ἄλλο, διοικούμενα ἀπὸ ἓνα ἀρχηγόν, ὅσους ἐλάμβανε τὸν τίτλον, Καπετάνος, καὶ τῷ ὁποίῳ ἡ διοίκησις ἐνηγκαλιζέτο ἐν μέρος περιοχῆς, τὸ ὁποῖον ὠνόμαζαν ἄρματωλῆκι. Ἀλλὰ, μεταξὺ τῶν Ἄρματωλῶν τῆς πεδιάδος καὶ τῶν βενῶν, ἦτον αὐτὴ ἡ ἀξιοσημειώτος (σημαντικὴ) διαφορὰ ὅτι οἱ πρῶτοι ἦσαν ὑποτεταγμένοι εἰς τὰς προσαγὰς τῶν Πασάδων, ὅτι ἐνεργοῦσαν κατὰ τὴν ζήτησιν τούτων τῶν τελευταίων, ὡς καὶ κατ' ἐκείνην τῶν ἐπιτρόπων των, ἐνῶ οἱ ἄρματωλοὶ τῶν βουνῶν δὲν ἐγνώριζαν μήτε Πασάδες, μήτε Μπέηδες, μήτε Μουσσελιμηδες, καὶ μ' ὅλον τοῦτο

τραπῶ ἐνίστε ἀπὸ τὸ κείμενον του. Ἀπ' ὅ,τι ἔμαθα ἀπὸ αὐτὸ καὶ ἀπ' ὅ,τι ἔμαθα συνανασρεφόμενος μ' Ἑλληνας πεπαιδευμένους ἐπροσπάθησα νὰ σχηματίσω ἐν ὅλον πλέον προχωρημένον. Ἀλλ' ὁ Κ. Φαυριῆλος εἶναι πάντοτε δι' ἐμὲ ὁ πατὴρ ταύτης τῆς Ἱστορίας, καὶ διὰ τὴν ἀποπερατώσω ἐξακολουθῶν μέχρι τέλους τὴν ἐξαίρετον του μέθοδον. ὁ Κ. Πουκεβήλλιος, τὸν ὁποῖον πολεμικῶς ἐνεμβουλεύθη με ὠφέλειαν διὰ τὴν ἐποχὴν τὴν πληροεσέραν τῆς κατακτήσεως, με ἐφάνη ὅτι ἀξίζει ὀλιγοτέραν ἐμπιστοσύνην διὰ τὴν μίσην ἐποχὴν, καὶ ἰδιαίτερος εἰς ὅ,τι ἀνήκει περὶ τῶν Κλεφτῶν, καὶ Ἄρματωλῶν. (Σημεῖα τῆς δευτέρας Ἐκδόσεως.)

δὲν ἦσαν παντελῶς εἰς ἐχθροπραξίας κατὰ τούτων τῶν ἀρχηγῶν τῶν κάτω Χωρῶν. Ἡ ὑπαρξίς των ὡς δραστήριον εὐαγεύμα, καὶ δύναμις πολεμικὴ εἶχε μεγάλην σχέσιν μὲ τὴν πολιτικὴν ὑπαρξιν κάποιων ἐπαρχιῶν ὀρεινῶν, αἱ ὁποῖαι, κατὰ τὴν ἔννοσιν τῶν συνθηκῶν των, εἶχαν διαφυλάξει καθ' ὅλην τὴν ἔκτασιν τὸ δικαίωμα τοῦ νὰ διοικῶνται ἀφ' ἑαυτῶν, ἐκτὸς τῆς ἐξαρτήσεως τῶν Πασάδων, καὶ πολιτευόμεναι κατ' εὐθείαν μὲ τὴν Πόρταν.

Τὸ ὄνομα χωρία Κλεφτῶν μαρτυρεῖ καὶ σήμερον τὴν ἔνδοξον ἀντίστασιν τῶν ἐπαρχιῶν, αἱ ὁποῖαι συνεβίβαζαν οὕτω μὲ τὴν δορυκότητος. Τοιαῦτα ἦσαν, εἰς τὸ Πήλιον ὄρος ἢ Μακρονητίτσα, οἱ Σαγιαδάδες, ἢ Πορταρία, ὁ Γράϊκος, τὸ Ἀργαλίσι, τὸ Μουριζι, τὸ Ἀνίλλι, ἢ Ζαγορά, ὁ Μεξάλης. εἰς τὰ βουνὰ Ἀγραφα, ἢ Ρέντινα, ὁ Πέτριλλος, τὰ Φοῦρνα, τὰ Ἀμπελάκια, ἢ Ἀλασσῶνα, εἰς τὴν κοιλάδα τῶν Τέμπεων. ὁ Ξελοπάρικος εἰς τὰς πηγὰς τῆς Ἀχελώου· εἰς τὸν Ὀλυμπον, αἱ Μηλιαῖς, ἢ πλέον ἀξιόλογος ἀπὸ τὰς κλεφτικὰς εἰσεῖς· ἐπάνω εἰς τὸν κυρίως λεγόμενον Πίνδον, τὸ Μέτσοβον· καὶ εἰς τοὺς Θεσσαλικοὺς κλώνους τῆς ἰδίας σειρᾶς, ἢ Κετσάνα, τὸ Δραμίσι, ἢ Κερασία. Ταῦτα τὰ ἀσημαντὰ ὄνυματα ἦσαν ἀθλίων κουτσοχωριῶν, καταρχὰς κατοικουμένων ἀπὸ ποιμένας Ἑλλήνας ἢ Βλάχους, καὶ διόλου ἀγνώστων πρὶν τῆς Τουρκικῆς ἐπιδρομῆς. Ἀνέξηθ' ἔντα εἰς τὴν ὠφέλειαν ἀφότου εἶχαν γένη καταφύγιον πλήθους Ἑλλήνων τῶν κάτω Χωρῶν καὶ τῶν προπόδων τῶν βουνῶν, μετεχειρίσθησαν τὴν τελευταίαν τρόπον τῆς ἀντιστάσεως, τὰ τελευταῖα βοηθήματα τῆς ἐθνικῆς δραστηριότητος, τὰ

ὅποια ἀνεφάνησαν μάταια ἀλλοῦ ἐναντίον τῶν Τούρκων. Ἡ Ἴσorio τῶν καταντᾶ εἰς ἐκείνην τῆς Ἀναγεννήσεως τῆς Ἑλλάδος· ἐπειδὴ οὗτος ὁ ἀκατανόητος τόπος καταφυγῆς εἶναι μία ἀπὸ τὰς Ἑσίας, ἀπὸ τὴν ὅποιαν θὰ ἰδῶμεν ἕν ἔθνος νέον, μετὰ μακρὰν τινα καὶ κοπιαστικὴν ἀπόπειραν τῶν δυνάμεών του, ὅτι ἀναφαίνεται διόλου ἔνοπλον, ὅτι ἀπαιτεῖ τὰ πολιτικά του δικαιώματα, καὶ ἀνασυσταίνει παλαιοὺς τίτλους, τοὺς ὁποῖους τρεῖς αἰῶνες κατακτήσεως ἐκ μέρους τῶν δορυκρητόρων ἐφαίνοντο ὅτι ἐξηφάνισαν διὰ πάντα.

Ἡ ὑπὸ τοὺς Τούρκους πολιτικὴ διαγωγὴ τῶν ὀρεινῶν Ἑλλήνων ὄχι μόνον ὡς μνημεῖον τοῦ φιλελευθέρου πνεύματος αὐτῶν εἶναι ἀξία ὅλης τῆς προσοχῆς ἐκ μέρους τῆς Ἴσorioς, ἀλλὰ παρομοίως ὡς παρισίνουσα συμβίβασιν τινα καθ' ὑπερβολὴν ἀξιοσημείωτον μεταξὺ τῶν συμφερόντων τῶν ἀντικειμένων ἀξιώσεων, καὶ τῶν κατὰ μέρος δυνάμεων τῶν δύο λαῶν. Θέλομεν κρίνει περὶ τούτου διὰ μιᾶς βραχείας ἐκθέσεως τοῦ τρόπου τῆς πολιτικῆς ὑπάρξεως τῶν ἐλευθέρων ἐπαρχιῶν. (1)

Αἱ ἀξιολογώταται μεταξὺ τούτων τῶν ἐπαρχιῶν ἐσχημάτιζον μικρὰς ἐπικρατείας χωριστάς· αἱ ἄλλαι ἦσαν ἠνωμένα διὰ συμμαχιῶν. Καὶ ἐπὶ τῶν δύο περιπτώσεων τὸ σύνταγμα τῶν ἦτον δημοκρατικόν· Ὑπετάσσοντο εἰς κριτὰς ὀνομαζομένους

(1) Πολλοὶ Ἕλληνες κάτοικοι τούτων τῶν περιοχῶν μᾶς ἐχάρισαν τὰς λεπτομερείας, τὰς ὁποίας δημοσιεύομεν ἐδῶ περὶ τοῦ ἐσωτερικοῦ διοργανισμοῦ τῶν ἐλευθέρων Νομῶν ὅσον περὶ τῆς ὑπάρξεώς των, αὐτὴ ἐπεριγράφη ἀπὸ τὸν Κ. Φαυριῆλλον, καὶ τινὰς ἄλλους συγγραφεῖς ἐπίσης ἀξιοπίστους.

δημογέροντας, ἤτοι γέροντας τοῦ λαοῦ, καὶ τὲς
 ὁποίους ἀνεπέωναν κατ' ἔτος δι' ἐκλογῆς. (1) Οἱ
 δημογέροντες ἔκριναν, ἐδιοικοῦσαν ἰ πολιτικῶς,
 ἐπροσδιόριζαν τὴν διαμοίρασιν τοῦ φόρου, καὶ
 διεπραγματεύοντο ἀμέσως μετὴν Τουρκικῆν διοίκη-
 σιν κατὰ τὸν ὑπὸ τῆς μερικῆς συνθήκης τοῦ
 χωρίου ἢ τῆς ἐπαρχίας προσδιορισμένον τρόπον.

Ὅλαι αὗται αἱ συνθήκαι ἄνευ ἐξαιρέσεως εἶ-
 χαν ἐπιθέσει εἰς τοὺς ὄρεινους τὸ χαράτσι καὶ τὸ
 χρονικὸν δόσιμον διὰ τὰ κτήνη καὶ τὰ χωράφια, ἀλ-
 λά μὲ τοῦτον τὸν περιορισμὸν, ὥσε ἡ πρώτη ἐκ-
 τήμησις, ὅσον διὰ τὸν ἀριθμὸν τῶν χαρατσίων καὶ
 διὰ τὴν ποσότητα τῶν διαφόρων δοσιμάτων, νὰ
 διατάξῃ διὰ πάντα τὸ χρονικὸν χρέος τοῦ τόπου.

Ὅθεν, μ' ὄλην τὴν σημαντικὴν αὐξήσιν τῶν κατοί-
 κων καὶ τῆ ἐσωτερικῆς πλέτε, ὅσις ἦτον ἐπόμενος πρὸς
 ὑπεράσπισιν τῶν ὄρεινῶν ἐπαρχιῶν ἐκ τῆς συνε-
 χῆς συρροῆς τῶν ἀνθρώπων ἀπὸ τὰς κάτω Χώρας, οἱ
 Τούρκοι δὲν ἐλάμβανον κατ' ἔτος εἰ μὴ τὰς διορι-
 σμένας ποσότητας ἀπὸ τὴν ἔννοιαν τῶν συνθηκῶν,
 πράγμα, τὸ ὁποῖον κατήντει τὸ μερίδιον τοῦ δο-
 σίματος δι' ἕκαστον τῶν ὑποτελῶν εἰς πολλὰ μικρὸν
 πρᾶγμα.

Ἐν ἔργον, ὄχι ἐλιγώτερον ἀξιοπαρατήρητον,
 εἶναι ὅτι ἡ πλήρωσις τοῦ δοσίματος δὲν ἦτον ἐκ
 μέρους τῶν ἐπαρχιῶν ἢ πρᾶξις μιᾶς εὐθείας ὑπο-

(1) Τοῦτο τὸ ὄνομα, δημογέροντες ἢ πρωτογέροντες "ἐπίσης ἀνή-
 κεν εἰς ἐκείνους τοὺς Ἕλληνας τῶν κάτω Χωρῶν, οἱ ὁποῖοι ὑπὸ τὴν
 τυραννίαν τῶν Τούρκων ἐνήργουν πολιτικά τινα ὑπουργήματα :

ταγῆς εἰς τὴν Πόρταν, ὅλλ' ἡ τιμὴ ἑνὸς εἶδους προ-
 σασίας ἢ κυριότητος, τὴν ὁποίαν ἐκτελοῦσαν εἰς
 Κωνσταντινούπολιν τὰ μέρη τῆς Αὐτοκρατορικῆς
 οἰκογενείας, ἢ τὰ ἰσχυρὰ τῆς ἐπικρατείας σώμα-
 τα, Ὅθεν, τὸ δεῖνα χωρίον, προσδιορίζον διὰ συν-
 θήκης τὴν ποσότητα, τὴν ὁποίαν ἐμελλε νὰ πληρώ-
 νη εἰς τὸ ἕξῃς χρονικῶς, εἶχε προσθέσει εἰς αὐτὴν
 τὸ κεφάλαιον, ὅτι αὕτη ἡ ποσότης θέλει εἶσθαι
 μερίδιον τῆς εἰσοδήματος μιᾶς ἐνοσημένης τότε Ἡγε-
 μονίδος, καὶ ἀκολούθως ἤθελεν ἀνῆκει μὲ τὸν ἴδιον
 τίτλον εἰς ὅλας ἐκεῖνας, αἱ ὁποῖαι ἀλληλοδιαδόχως
 ἤθελεν κατέχει τὸν ἴδιον βαθμόν. Ἐν ἄλλο χωρίον
 εἶχε συμφωνήσει διὰ συνθήκης ὅτι ἡ χρονικὴ συνε-
 σφορὰ τα θέλει ἀποταμιεύεσθαι εἰς τὸ θησαυροφυλά-
 κιον ἑνὸς Ἱερῶς Τερικῶ (Τσαμίου) ἢ ἑνὸς Σχολέου
 Μερτίδων. Ἡ Σουλτάνα Βαλιδὴ, ἡ μήτηρ τοῦ
 Βασιλέως, ἡ σύζυγος τοῦ σουλτάνου, ὁ Σεΐς-Σλά-
 μης, ἡ ἀρχηγὸς τῶν τσαμίων τῆς Κωνσταντινουπό-
 λεως, εἶχαν παρομοίως μίαν πελατεῖαν περισσότερον ἢ
 ὀλιγώτερον πολιάριθμον χωρίων καὶ ἐπαρχιῶν
 ὄρεινῶν, αἱ ὁποῖαι τοὺς ἐπρομήθευαν ἐνεῖσόδημα
 ἀξιόλογον, καὶ τὰς ὁποίας ἀμοιβαίως ὑπερασπίζον-
 το ἐναντίον πάσης ἐπιχειρήσεως ἐκ μέρους τῶν
 πασάδων διοικητῶν τῶν κάτω Χωρῶν. Ὁ φόρος
 τακτικῶς ἐπληρῶνετο. Κατ' ἔτος οἱ δημογέροντες
 τῶν μικρῶν δημοκρατικῶν ἐπικρατειῶν τοῦ Ὀλύμ-
 που, τοῦ Πίνδου, καὶ τοῦ Πηλίου, ἐδιαμοίραζαν
 τὸ δόσιμον κατὰ τὴν αὔξησιν ἢ ὀλιγόσευσιν τοῦ
 πλήθους αὐτῶν. Οἱ Δημογέροντες τῶν χωρίων, τὰ
 ὁποῖα ἦσαν συνταγμένα ὡς δημοκρατίαι συμμαχι-
 καί, συνηθροίζοντο ἐξόχως διὰ νὰ προσδιορίσωσι, κα-

τὰ τὴν ἰδίαν των δύναμιν, τὸ χρέος καθενὸς ἀπὸ τα χωρία, τὰ ὁποῖα παρέβαιναν. Γενομένης τῆς ἀργυρολογίας, ἕνας ἀπὸ τέτες τὲς ἄρχοντας κάθε ἐπαρχίας ἐπήγαινε εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν, καὶ κατέβαλε τὸ εἰσόδημα τοῦ φόρου εἰς ἐκεῖνο ἀπὸ τὰ Αὐτοκρατορικὰ παλάτια, ἢ ἀπὸ τοὺς Μωαμεθανῶνας, ἀπὸ τὸν ὁποῖον ἐξήρτητο ἡ ἐπικράτεια, τὴν ὁποίαν παρέβαινε.

Εἰς κάθε χωρίον ἢ εἰς κάθε συμμαχίαν ἦτον ἕνα Θεορικός ἀξιωματικός, ὅστις δὲν εἶχε καμμίαν ἐξουσίαν ἐπάνω εἰς τὲς ὄρεινους, ἀλλὰ διέτριβε μεταξὺ αὐτῶν ὡς ἐπίτροπος τῆς Πόρτας, καὶ εὐκόλυε τὰς μὲ αὐτὴν σχέσεις των. Ὁμοίως ἐμετολαβοῦσεν εἰς τὰς ἐριδας, αἱ ὁποῖαι ἀνηγείροντο μεταξὺ αὐτῶν καὶ τῶν διοικητῶν τῶν κάτω Χωρῶν, οἵτινες ἦσαν πάντοτε διατεθειμένοι εἰς τὸ νὰ ἐκτείνουν τὴν Μεσσηνιακὴν Κυριότητα, φθείροντες τὴν ἐλευθερίαν τῶν ὄρεινῶν ἐπαρχιῶν. Ἐν καὶ κλεφτοχώρια ὠνομάζοντο ἐκεῖνα, ἀπὸ τὰ ὁποῖα ἐσυνίσταντο αὐταὶ αἱ ἐπαρχίαι, οἱ κάτοικοί των δὲν ἦσαν μ' ὅλον τοῦτο ὅλοι πολεμικοί. Αὐτοὶ ὄντες ἐκδοτοὶ κατὰ τὸ περισσότερον μέρος, εἰς τὰς γεωργικὰς ἐργασίας, εἰς τὴν ποιμενικὴν, καὶ εἰς μικρὸν τι ἐμπόριον, τὸ ἵπποϊον ἠΰξανε ἀξιολόγως, καθ' ὅσον αἱ μεταοικήσεις τῶν Ἑλλήνων τῶν κάτω Χωρῶν πολλαπλασιαζόμεναι ἀπετέλουν, νέας χρείας, ἐνεπισεύοντο τὴν ὑπεράσπασιν τῶν συνόρων εἰς τὰ ἐθνικὰ κρατεύματα, τὰ ὁποῖα ἐγνωστοποίησαμεν ὑπὸ τὸ ὄνομα τῶν Ἄρματωλῶν. Πολλὰ χωρία ἐνώνοντο συνήθως, διὰ νὰ λάβουσι μὲ τὰ ἔξοδά των ἕνα λόχον ἄρματωλῶν, συστηθέντα εἰς τὸν τόπον, ἢ ἀναρρέεισάντα ἀπὸ κα-

νὲν ἄρματωλῆκι ἀπὸ τοῖς πρόποδας τῶν βουνῶν, καὶ ἐπομένως ἀποσατημένον κατὰ τῶν Τούρκων. Οὗτος ὁ λόχος, ὁ ὁποῖος ἠμποροῦσε καὶ συνίσταται ἀδιαφόρως ἀπὸ Κλέφτας ἢ Ἀρματωλοὺς ὑπέσχετο καὶ δουλεύσει ἓνα χρόνον, καὶ ἀπὸ τότε πλέον ἦτον ὅπως διόλου ὑπὸ τὰς προσαγὰς τῶν ἀρχόντων τῆς ἐπαρχίας, ἣτις τὸν ἐπλήρουν. Ἦτον εἰς κἀθε Ἐπικρατειαν μίᾳ οἰκογένεια μὲ δικαίωμα τοῦ καὶ προμηθεύει πολιτικούς ἀρχηγούς, οἷτινες κατὰ διαδοχὴν, ἢ κατ' ἐκλογὴν, ἐδιοικοῦσαν τὰς μισθωμένους Ἀρματωλοὺς, καὶ εἰς ταύτην τὴν τελευταίαν περίπτωσιν ἡ ἐκλογὴ ἐγένετο κατ' ἔτος. (1)

Ὁ πολεμικὸς ἐρχηγὸς ὑπετάσσεται εἰς τὰς πολιτικὰς ἀρχηγὰς τῆς ἐπαρχίας τε, καὶ ἦτον ἰκανὸς καὶ φροντίξει περὶ τῆς ἀσφαλείας τοῦ τόπου, εἴτε εἰς τὰς ἔριδας, αἱ ὁποῖα συνέβαιναν ἐνίοτε μεταξὺ τῶν χωρίων, εἴτε πολὺ συχνότερα, ὅταν ἐπαπειλῆτο ἀπὸ τινὰ ὕβριν ἐκ μέρους τῶν Ἀλβανικῶν ἀγελῶν, ἢ τῶν Τερκιῶν στρατευμάτων. Τὰ ἀμοιβαῖα σύνορα τοῦ ὑπὸ τοὺς Τούρκους ὑποτεταγμένου τόπου,

(1) Αὗται αἱ κληρονομιαῖαι οἰκογένειαι ἦσαν εἰς τὸ Πήλιον ὄρος, ἢ τοῦ Ἀθανασίου Μπασέκη, περιφίμου εἰς τὰ δημόσια τραγῳδία τῆς νέας Ἑλλάδος· εἰς τὰ βουνὰ τῶν Ἀγρῶων, ἢ τοῦ Μπικιοβάλλα· εἰς τὰς πηγὰς τοῦ Ἀχελῷου, ἢ τῶν Στουρνάρηδων, τῶν ὁποίων ἓνας ἀπόγονος ἐπέχει ἑαυτὸν ἕξοχον μεταξὺ τῶν νῦν ὑπερασπιστῶν τῆς ἀνεξαρτησίας. Ὁ περίφημος Παπᾶς Εὐθύμιος, υἱὸς τοῦ Βλαχάβα, ἐκεῖνος, ὅστις, τὸν παρελθόντα αἰῶνα, συνέλαβε καὶ σχεδὸν ἐκτέλεσε τὸν κοροσσαιῶν σκοπὸν τοῦ καὶ ἀποσατήσῃ συγχρόνως ἕλες τὰς Ἀρματωλὰς τῆς Ἑλλάδος κατὰ τῶν Τούρκων, ἦτον ἀπὸ τῆν οἰκογένειαν τῶν στρατηγῶν τῆς Κασσίας, ἢ τοῦ Ζαχίλακέδιδε στρατηγὸς εἰς τὴν Ἐλασσῶνα. Εἰς τὸ βενδὸν τοῦ Ὀλύμπου ἢ περιφημότερα οἰκογένεια ἦτον ἢ τῶν Λαζῶν· ἢ τῶν Θεσῶν, μεταξὺ τῆς Θεσσαλίας καὶ τῆς Μακεδονίας ἀπέλαυσε λαμπρὰν ὑπόληψιν εἰς τὴν ἐνεστῶσαν ἀποσκασίαν.

καὶ τῶν ἀνεξαρτήτων ἐπαρχιῶν ἦσαν προσδιωρι-
 σμένα μετὰ μεγίστης ἀκριβείας. Κατὰ τὴν ἔννοιαν τῶν
 συνθηκῶν, κανεῖς Τουρκικὸς στρατιώτης δὲν ἐτόλ-
 μα νὰ τὰ περάσῃ, καὶ ὅταν κανεῖς ἀπὸ αὐτοὺς ἐ-
 πιδίκετο ἀπὸ τοὺς Ἀρματωλοὺς ἐπάνω εἰς τὴν πε-
 ριοχὴν μιᾶς ἐπικρατείας ἐλευθέρως, κατεδικάζε-
 το παρευθὺς εἰς τὸν διὰ τῆ σχοινίς ἢ τῆ σιδήρου θά-
 νατον, ἢ ἐφέρετο μὲ τὰς χεῖρας καὶ τοὺς πόδας
 δεμένους εἰς τὴν πρωτεύουσαν τῆς ἐπαρχίας καὶ πα-
 ρεδίδετο εἰς τὰς χεῖρας τῆ Τουρκικῆ Ἀντιπροσώπου .

Αἱ συνθήκαι, ἐπάνω εἰς τὰς ὁποίας ἐπεσηροῖζετο
 αὕτη ἢ ἐλευθέρως ὑπαρξίς τῶν ὀρεινῶν Ἑλλήνων,
 ἐπεβεβαιώνοντο εἰς κάθε βασιλείαν ἀπὸ νέαν Αὐ-
 τοκρατορικὴν προσαγὴν, ἐπομένως κάθε χωρίον
 ἐφύλαττεν ἐπιμελῶς τὸ κείμενον τῆς πρώτης συμ-
 βάσεως, ἀλληλοδιαδόχως δεδοκιμασμένον καὶ ὑπογε-
 γραμμένον ἀπὸ ὅλες τοὺς Ὀθωμανοὺς Αὐτοκρά-
 τορας . Γενικῶς, τὸ πνεῦμα τῶν παραχωρήσεων
 εἰς ταῦτα τὰ διάφορα ἔγγραφα τῶν Σουλτάνων ἦ-
 τον τὸ ἴδιον . Ἔως τόσον μερικὰ χωρῖα, τῶν ὀ-
 ποίων ἢ θέσις καὶ τὸ πολεμικὰ βοηθήματα ἦσαν
 μικρὰ, εἶχαν βιασθῆ νὰ γνωρίσουν τὸν ἑαυ-
 τόν των ἐξηρημένον ἀπὸ ἕνα ἀπὸ τοὺς
 Καδηδες καὶ ἀπὸ τοὺς Πασάδες τῶν κάτω Χωρῶν .
 Καὶ, μείναντα ἐλεύθερα εἰς τὸ νὰ προσκολλη-
 θῶσιν εἰς τὸ δεῖνα πασαλῆκι, ἢ εἰς τὸ δεῖνα κα-
 δηλίκι, τὰ ἀρμοδιώτερα εἰς αὐτὰ, εἶχαν
 μεταχειρισθῆ ἐπωφελῶς ταύτην τὴν πληρεξουσιότητα
 εἰς τρόπον ὥστε ν' ἀποφύγουν καὶ αὐτὴν τὴν ὑποτα-
 γήν . Εἶχαν ἐκλέξει τὴν δικαιοδοσίαν τὴν
 πλέον μεμακρυσμένην ἀπὸ τὴν ἐπαρχίαν των εἰς

τρόπον, ὡς ἐκεῖνοι ἀπὸ τοὺς ὀρεινοὺς, οἱ ὅποιοι εἶχαν κάμμιναν κρισολογίαν, δὲν ἐδύναντο κατ' οὐδένα τρόπον νὰ προστρέξωσιν εἰς τὴν Τζουρκικὴν κρίσιν, εἰ δὲ μὴ, ἔκαμναν τὰ ἔξοδα τῆς ὁδοιπορίας μεγαλύτερα παρὰ τὸ κεφάλαιον τῆς ὑποθέσεως. Ὅσον δὲ περὶ τῆς ἐξεσίας τῆ Πασιᾶ, τὰ χωρία κατῳρθωσαν νὰ ἀποσυρθῶσιν ἀπ' αὐτὴν, ἐπακρυβῶντα εἰς τὸ αὐτὸ ἄτοπον τῆς ἀποστάσεως, ἥτις ἐδυσκόλευε τὰς συνεχεῖς μετατοπίσεις τῶν στρατιωτῶν, ἀξιωματικῶν καὶ τουρκικῶν ἐπιτρόπων. Τὸ Μέτσοβον, μία ἀπὸ τὰς ἀξιολογωτάτης δημοκρατίας τοῦ Πίνδου, εἶχε διαπραγματευθῆ παρομοίως κατ' ἀρχὰς μὲ τοὺς δορυκτῆτορας, ἔπειτα αὐτὴ ἔκλεξε τὸν Καδῆν τῆς εἰς τὴν Ναύπακτον, καὶ τὸν Πασιᾶν τῆς εἰς τὴν Δειβαδίαν, ἤγουν εἰς διάστασιν περισσότερον ἀπὸ ἑπτὰ ἡμέρας ὁδοιπορίας εἰς τρόπον, ὡς αὐτὴ ἦτον πραγματικῶς τόσον ἀνεξάρτητος, ὅσον καὶ αἰ ἐπικράτειαί, εἰς τὰς ὁποίας ἡ πολιτικὴ ἐλευθερία ἦτον δικαίωμα ἀπεριορίσον ἐκ μέρους τῶν Τούρκων. Οἱ κάτοικοι τούτων τῶν χωρίων, θέσεων προχωρημένων τῶν κλεφτικῶν εἰσεσεων, εἶχαν ἐξ αἰτίας τῆς γειτονείας, ἀρκετὰ πολυαριθμοὺς σχέσεις μὲ τὰς ὑπὸ τῆς Τέρκης ὑποτεταγμένας κάτω Χώρας. Διὰ νὰ ταξειδεύσωσιν εἰς αὐτάς, ἔπρεπε νὰ ἦναι ἐφωδιασμένοι, ὡς ὅλοι οἱ Χριστιανοὶ τῆς Κεντρικῆς Ἑλλάδος, μὲ τὸ γραμματίδιον τοῦ χαρταίου διὰ τὸ ἐνεστὸς ἔτος. Εἰς μερικὰ πασαλίκια ἠμποροῦσαν μὲ τὴν δύναμιν παλαιῶν συνθηκῶν, νὰ ταξειδεύσωσι χωρὶς νὰ καθυποβληθῶσιν εἰς τοῦτο τὸ νόμιμον.

Οθεν, χάρις εἰς τὴν δύναμιν τούτων τῶν πολι-

τικῶν, καὶ πολεμικῶν θεσπισμῶν, γεννηθέντων, ἀπὸ μίαν ἀντίστασιν μᾶλλον ἢ ἥττον δραστήριον κατὰ τῆς Μεσουλμανικῆς κατακτήσεως, χάρις εἰς τὴν θέσιν καὶ εἰς τὸν ἐμπορικὸν πλοῦτον, τὰ ὁποῖα εἶχαν προμηθεύσει εἰς πολλὰς παραθαλασσίους ἐπαρχίας, καὶ εἰς μερικὰς μεγάλας πόλεις τῶν κάτω Χωρῶν προνόμια ἀξιόλογα, τὸ Ἑλληνικὸν ἔθνος δὲν ἦτον ἐξ ὀλοκλήρου εἰς κατάστασιν ἐξευλίσεως καὶ ἐκπτώσεως ἠθικῆς, ἥτις ἐπαρατηρεῖτο εἰς τοὺς τόπους τοὺς ἀνασφαλίστους καὶ ἐσερημένους ἀπὸ μέσα ἀντίστασεως, ὡς καὶ ἀπὸ βοηθήματα βιομηχανικά.

Τὰ ἐν γένει ὀλίγον γνωστὰ ἔργα, τὰ ὁποῖα πρὸ ὀλίγου ἐκθέσαμεν ἀναφερόμενοι εἰς μαρτυρίας ἀναμφισβητήτους δείχνουν ὅτι παντοῦ, ὅπου ἡ Ἑλλὰς ἦτον ἀκόμη ἐλευθέρα, ἐχρῆστούσε τοῦτο εἰς τὴν γενναίωψυχίαν τῆς ἐξίσε, ὡς καὶ εἰς τὰ φυσικὰ ἐμπόδια, τὰ ὁποῖα τὴν ὑπερασπίζοντο ὅτι παντοῦ ἡ Ὀθωμανικὴ πολιτικὴ εἶχε σεβασθῆ ὅλα, ὅσα ἡ σπάθη δὲν εἶχεν ἠμπορέσει νὰ ἐξολοθρεύσῃ. Διὰ θεωρίας κέρδους, διὰ πολιτικὰς αἰτίας, καὶ διὰ τι εἶδος ἀνεξιθρησκείας γεννηθείσης ἀπὸ τὴν καταφρόνησιν αὐτῶν διὰ κάθε ἄλλο Δόγμα, οἱ Τούρκοι εἰς τὸν καιρὸν τῆς εἰσβολῆς, εἶχαν συγκατανεύσει ὡσεὶ νὰ διατηρηθῆ ὁ Χριστιανισμὸς εἰς τὴν δορυκτηθεῖσαν γῆν. Ὁ κρυπτὸς σοχασμὸς τῶν ἡτον, κáμνοντες εἰς τοὺς νικηθέντας ταύτην τὴν μεγάλην παραχωρησιν, νὰ ὑποδελώσεν διὰ τιμῶν τὲς ἀρχηγὲς τῆς Ἑλληνικῆς θρησκείας, καὶ νὰ ἐργασθοῦν πρὸς ὄφελός των τὰς θρησκευτικὰς δοξασίας ἐνὸς λαοῦ, ὅσις ἦτον ἄσπονδος ἐχθρὸς τῶν διδασκαλιῶν τοῦ

Κορανίου . Πρὸς αἰσχίνην τοῦ Ἑλληνικοῦ κλήρου , καὶ πρὸς δυσυχίαν τοῦ ἔθνους , αὐτὴ ἡ ἐλπίς παρευθὺς ἐτελέσθη . Εὐθὺς ἀπὸ τὴν τετάρτην ἐκλογὴν τοῦ Πατριάρχου , ὅσις , κατὰ τὸ ἔνταγμα Μωάμεθ τοῦ Β' . ἐμελλε νὰ καθεδρεύῃ εἰς Κωνσταντινούπολιν , ὁ μανδύας , ἡ μίτρα καὶ ἡ ποιμαντικὴ ράβδος , σημεῖα τοῦτε τοῦ μεταξὺ τῶν Χριστιανῶν ὑπερτάτου βαθμοῦ , ἀπελήφθησαν μὲ δόσιν χρημάτων . "Ενας φιλόδοξος καλόγηρος , ὀνομαζόμενος Χιλοκοραβὴς ἔκαμεν ὁ πρῶτος τοῦτο τὸ ἐμπόριον καταρτυπανθὲν (δυσφημισθὲν) ἀπὸ τὸ ὄνομα Σιμωνία , (1) τὸ ὁποῖον παρευθὺς κατέβη ἀπὸ τὸν Πατριαρχικὸν ἄμβωνα ἕως εἰς τοὺς τελευταίους βαθμοὺς τῆς Ἐκκλησιαστικῆς Ἱεραρχίας , καὶ διαιωνίσθη εἰς τὴν Ἑλληνικὴν Ἐκκλησίαν . (2)

Οἱ Τοῦρκοι μεσολαβήσαντες κατὰ τοῦτον τὸν τρόπον εἰς τὴν ἐκλογὴν τῶν Πατριαρχῶν , εἶχαν κάμει ἐν Ὑπουργεῖον (département) ὀνομαζόμενον Πίσκοπος Καλεμί , διὰ τὴν καταγραφὴν καὶ τὴν ἀπόλαυσιν τοῦ Μπαρατίου ἢ τῆς ἐγγράφου ἐπικυρώσεως ὅλων τῶν Ἀρχιεπισκόπων καὶ Ἐπισκόπων τῆς Αὐτοκρατορίας . Εἶχαν θεσπίσει ὑπὸ τὸ ὄνομα

(1) Παρανομία , τὴν ὁποίαν πλημμελοῦσιν ἐκεῖνοι , οἵτινες ἐμπορεύονται τὰ ἱερὰ σκεύη ἢ Ἐκκλησιαστικὰ ἀξιώματα , ὡς οἱ πωλοῦντες τὰ μυσῆρια , τὴν ψήφισεν ἢ παραχώρησιν τῶν ἀξιωματικῶν , τὴν ὑποδοχὴν εἰς τὴν Ἐρησκειάν . Ὀνομάσθη οὕτως ἀπὸ Σίμωνα τὸν μάγον , περὶ τοῦ ὁποίου γίνεται μνεῖα εἰς τὰς πράξεις τῶν Ἀποστόλων , ὅσις ἠθέλησε νὰ ἀγοράσῃ διὰ χρημάτων τὴν δύνάμιν τοῦ θαυματουργεῖν . (Σημ. τοῦ Ἐκδότου .)

(2) Ἴδε τὸν Πουκεβήλλιον , Περιήγησις εἰς Ἑλλάδα , Τόμ. IV

Συνόδοι ἐν συμβούλιον συνισάμενον ἀπὸ δέκα Μητροπολίτας, τὸ ὅποῖον ἦτον εἰς αὐτοὺς ἀφιερωμένον, καὶ ἐκανόνιζε τὰ νόμιμα τῆς ἐκλογῆς τοῦ Πατριάρχου. Αὕτη ἡ Σύνοδος παρενθὺς ὑψωθείσα διὰ τετρασμάτων πέραν τῶν ἐξ ἀρχῆς ὀρίων τῆς ἐξουσίας της εἶχε τὴν δύναμιν ἐσχάτως νὰ ὑποσηρίξη ἢ νὰ ἀνασρέφη τοὺς Πατριάρχας, κατὰ τὰ συμφέροντά της. Οὗτοι ἐκ μέρους των, ἐκλεχθέντες μίαν φορὰν, ἐζητοῦσαν νὰ ἐξουσιάζουν τὴν Ἐπισκοπικὴν Σύνοδον ἢ νὰ τῆς ἀφαρπάζεν τὴν γνῶσιν τῶν ὑποθέσεων, περὶ τῶν ὁποίων ἦτον διωρισμένη νὰ ψηφίξη μ' αὐτοῖς. Διὰ τοῦτον τὸν σκοπὸν ἐνεπεταμίευσαν εἰς μίαν Σύνοδον ἰδιαιτέραν ἀφιερωμένην εἰς τὸ ὑποκείμενόν των καὶ συσταμένην ἀπὸ τοὺς πελάτας των, τοὺς ὁποίους ἐλάμβανον ἀπὸ τοὺς κατωτέρους κληρικούς, ἕν μέρος τῆς ἐξουσίας τῆς μεγάλης Συνόδου. Οἱ Πατριάρχαι τροπολογημένοι ἀπὸ τὴν Ἑλλάδα μετὸν τίτλον „ Παναγιώτατοι καὶ Δεσπόται“, ἐνδυμένοι μετὸ Αἰτοκρατορικὸν Πάλλιον, (1) τὸ ὅποῖον ἀνεκαλῶσε τὸν καιρὸν τῆς λαμπρότητός των ἐπὶ τῶν Καισάρων τοῦ Βυζαντίου, καλλωπισμένοι παρὰ τῶν Τούρκων μετὸν τίτλον „ μεγάλοι κριταὶ τῶν Χριστιανῶν,“ καὶ ὡς τοιοῦτοὶ περιπατοῦντες περικλωμένοι ἀπὸ φυλακὴν Γιανιτσάρων πάντοτε ὑποκειμένων εἰς αὐτοὺς εἶχαν μ' ὄλον τοῦτο πολὺ ἀσήμαντον ῥοπὴν ὡς πρὸς τὰ πολιτικά αὐτοῖ

(1) Στόλισμα ἀπὸ μαλλι ασπρον, καλλωπισμένον μετὰ χρυσοῦς μαύρους. (Σημ. τοῦ Ἐκδέκτου.)

ἐπροξενούσαν εἰς αὐτὴν τὴν Ἑλληνικὴν Ἐκκλησίαν, τῆς ὁποίας ἐλέγοντο ποιμένες καὶ προσάτιμον-
τὰ εἰς τὴν Πόρταν μίαν ὠφέλειαν πολλὰ ἀμφίβο-
λον καὶ ἀξιοκαταφρόνητον εἰς πολλὰ πράγματα.

Ἐπειδὴ αὐτοὶ ἐκρατοῦσαν μὲ μισθὸν τῆς περὶ
τοῦ καθολικοῦ δόγματος φόρον, καὶ ἐχρεώσουν νὰ
χορηγῶσιν εἰτησίους ὑπερβολικοὺς φόρους εἰς τὴν
Τουρκικὴν διοίκησιν, ἐπεφόρτιζαν ἐκμέρους των
εἰς ὅλους τοὺς κλάδους τῆς ἐκκλησιαστικῆς χορείας,
καὶ εἰς τοὺς πισοὺς, ἀνάγκης κατεπειγούσης, δικαι-
ώματα, τὰ ὁποία τοὺς ἐπρομήθευαν τὲς τρόπους τοῦ
νὰ εὐχαρισῶν τὴν ἀπαιτήσιν τῶν Τέρκων, νὰ ἔξω μὲ
μίαν μεγαλοπρέπειαν ἀπαραδειγμάτισον εἰς ὅλην τὴν
Αὐτοκρατορίαν, καὶ νὰ κάμνεν ὀγλίγωρα κατάσασιν,
ὑποπτευόμενοι πάντοτε καὶ προβλέποντες μήπως
οἱ ἐχθροὶ των κατερθώσεν νὰ τὲς ἐξορίσεν ἢ νὰ τὲς
καθαιρέσεν. Ὁ κυριωδέστερος κλάδος τῆς εἰσοδήματος
τῶν Πατριαρχῶν ἦτον ἡ πώλησις τῆς ἀρχιερατικῆς
ἀξίας, τὴν ὁποίαν ἔδιδαν εἰς τὸν προσφέροντα πε-
ρισσότερον, καὶ τὸ ἐκ τῆς μόνε τῆς ἐμπορίε εἰτησίον
αὐτῶν κέρδος ἀρκοῦσεν, ὥσε ν' ἀπαντῶσι
τὰς τακτικὰς ὑποχρεώσεις καὶ τὰς κατὰ συμβε-
βηκὸς ἐπιφορτίσεις, μὲ τὰς ὁποίας τοὺς ἐπιβάρου-
νεν ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ἡ Πόρτα. Αἱ Ἐπισκοπαὶ καὶ
αἱ Ἀρχιεπισκοπαὶ ἦσαν τόσαι, ὅσαι καὶ πρὸ τῆς
κατακτήσεως, ἀλλὰ μετεβάλλοντο κατὰ τὴν ὠφέ-
λειαν καὶ κατὰ τὴν ἔκτασιν. αἱ μικρότεραι καὶ πτω-
χότεραι δὲν ἐπώλυντο παρακάτω ἀπὸ δέκα χιλιάδας
γρόσια, καὶ ἡ ἔγγραφος ἐπικύρωσις διὰ μερικὰς ἀπὸ
τὰς πλέον περιφήμους, ἐπληρῶνετο ἕως εἰς διακο-
σίας πενήντα χιλιάδας. Οἱ Ἀρχιερεῖς, ἀγορασα

αίτων τῶν ἐπαρχιῶν ὑπεμίσθωναν μέρη τούτων εἰς τοὺς Ἐκκλησιαστικοὺς κατωτέρας τάξεως ἀξιωματικούς, ὡς Ἀρχιμανδρίτας, Σακελλαρίους, καὶ Ἐξάρχους. Τὰ διάφορα ἀξιώματα καὶ ὑπεργήματα, ἀπὸ τὰ ὁποῖα συνίσταντο τὸ διοικητικὸν τῶν σύστημα ἐπωλοῦντο κατὰ τὸν ἴδιον τρόπον μετ' ὑψηλὴν τιμὴν. Τέλος πάντων, κάθε ἐνορία, κάθε Ἐκκλησία ὑποκειμένη εἰς ἐνορίαν, ἐπλήρωνεν εἰς τὸν νέον Ἐπίσκοπον ἓν εἶδος φόρου διὰ τὸν καλὸν ἐρχομόν τε, ἐκτὸς ἐκείνου, ὁ ὁποῖος ἔμελλε νὰ πληρῶνεται κατ' ἔτος ὡς θεληματικὸν δῶρον, καὶ τοῦ δικαιώματος τῆς χειροτονίας, μετ' ὁποῖον ἐκρατεῖτο ὁ Ἱερεῖς, ὅς τις ἦτον ἀρχηγὸς τῆς ἐνορίας ἢ τῆς ὑποκειμένης εἰς ἄλλην Ἐκκλησίας.

Κάθε χρόνον οἱ Ἀρχιεπίσκοποι καὶ Ἐπίσκοποι ἔκαμναν αὐτοπροσώπως ἢ δι' ἐνὸς πρέσβεως ἢ ὑποψηφίαν τὴν ἐπίσκεψιν τῆς ἐπαρχίας τῶν. Τότε συνήθριζαν τοὺς φόρους, προσφορὰς, δικαιώματα παντὸς εἶδους, ἀπὸ τὰ ὁποῖα ἐσυνίστατο τὸ εἰσόδημά των. Τότε ἔδιδαν διὰ μισθοῦ διαζύγια, καὶ διαφόρους ἀσυδοσίας, διέτατταν τὰς ἐριστικὰς ὑποθέσεις, περὶ τῶν ὁποίων οἱ Ἕλληνες ἀνεφέροντο εἰς τὴν αἵρετοκρισίαν των. Ἐκαμνάν μετ' ἐπισημὴν πομπὴν τοῦτο τὸ ταξείδιον, ἔφερον μαζὶ των πολυαριθμοὺς ὁπαδοὺς πλουσίως ἐσολισμένους, τοὺς ὁποῖους ἔπρεπε νὰ φιλοξενῶσι καὶ νὰ ἐφοδιάζωσιν εἰς ὅλας τοὺς τόπους ἀπὸ τοὺς ὁποῖους διέβαιναν. Ἐτρωγαν εἰς τὴν τράπεζαν τῶν Τουρκικῶν Πασάδων, ἢ τοὺς ἐδέχοντο εἰς τὴν ἐδικήν των, φιλοτιμούμενοι νὰ τὲς ὑπερβῶσιν εἰς τὸν τύπον καὶ εἰς τὴν ἡδυπάθειαν.

Οἱ κάτοικοι τῶν μερῶν τῆς Ἑλλάδος, τὰ ὅποια ἤδη εἶχαν καταπιεσθῆ ἀπὸ τὴν Ταμειυτικῆ διόικησιν τῶν Τούρκων, διὰ τὰ ἐπαρκέσωσιν εἰς τόσας ἀπαιτήσεις καὶ ἀρπαγὰς ἔπρεπε νὰ ἐξαντλήσωσιν ἀπὸ τῆς βιομηχανίαν των, ἢ ἀπὸ τὴν καλλιέργειαν τῆς γῆς μεγαλώτατα βοηθήματα, χωρὶς τὰ ὅποια ἡ κατάσασίς των ἤθελεν εἶσθαι ὑπερμέτρως δυσυχῆς· διὰ τῆτο καὶ φοβερά ἐρήμωσις μετεμόρφωνεν εἰς ἐρημίαν τὰς πλουσιωτάτας χώρας τῆς Κεντρικῆς Ἑλλάδος. (1) Κατὰ συνέχειαν οἰκογένειαι κατηφρανισμένα ἐπήγαιναν ζητοῦσαι ἄστυλον εἰς τὰ βουνὰ τῆς ἀρκτικῆς καὶ δυτικῆς Ἑλλάδος. Εἰς ταύτας τὰς τελευταίας ἐπαρχίας εὗρισκαν συγχρόνως καταφύγιον κατὰ τῆς τυραννίας τῶν Τούρκων, καὶ κατὰ τῆς ἀπλησίας τοῦ Ἑλληνικοῦ κλήρου. Τῶ ὄντι, αἱ δημοκρατικαὶ ἐπικράτειαι, περὶ τῶν ὁποίων ὠμιλήσαμεν, εἶχαν διαπραγματευθῆ, εἰς τὸν καιρὸν τῆς μετὰ τῶν δορυκρητόρων συνθήκης, ὄχι μόνον μὲ τὸν Ἀυτοκρατορικὸν ἀπολυτισμὸν, ἀλλὰ καὶ μὲ τὴν πνευματικὴν ἐξουσίαν τῶν Πατριαρχῶν καὶ τῶν Ἐπισκόπων τῶν ἀπὸ τὴν Τουρκικὴν διοίκησιν κατασημένων πολιτικῶς. Αἱ καλῆτερα τοποθετημένα ἀπὸ

(1) Ἡ Μακεδονία, τὴν ὁποίαν ὁ πλοῦτος καὶ ἡ ποικιλία τῶν προϊόντων της, ἡ ὠραιότης τοῦ κλίματος της, ἡ γλυκύτης τῆς θερμοκρασίας της, ὁ μίγας ἀριθμὸς τῶν πασαμῶν της ἐκάλεν εἰς ἓνα τόσον ὑψηλὸν πολιτισμὸν ἦτον ἐξ ἡμισείας ἀνακλιέργητος. Τὸ ἐπίλοιπον, ἐξ αἰτίας τοῦ παραλόγου συστήματος τῶν νεατῶν καιῶν, ἐκαρποφόρει ὀλίγον, ἢ κἀθλιον, ἐξ αἰτίας τῆς χαυνοτητος καὶ ἀγνοίας τῶν Ἑλλήνων ἀγρονόμων δὲν εἶδεν οὔτε τὸ τρίτον τῶν προϊόντων, τὰ ὅποια ἠμποροῦσε νὰ δίδῃ (Πί. αζ τοῦ ἔμπορίου τῆς Ἑλλάδος ὑπὸ Φήλινο Βεσῆου)

πάντας τὰς ἐπικρατείας εἶχαν ἀπολαύσει, ὥς αἱ Ἐπισκοπικαὶ τῶν περιοχαί, ἀντὶ νὰ διοικῶνται ἀπὸ Ἀρχιερεῖς σελλομένους ἐκ Κωνσταντινουπόλεως, νὰ κυβερνῶνται ἀπὸ Ἐξάρχους, τοὺς ὁποίους αὐτοὶ οἱ ἴδιοι ἐκλεγαν μεταξὺ τῶν Ἱερέων τῶν βε-
 νῶν. Διὰ τοῦτο καὶ δὲν εἶχαν παντελῶς αἰτίαν νὰ φο-
 βῶνται κατ' ἔτος τὴν βαρεῖαν ἐπίσκεψιν τῶν Ἐ-
 πισκόπων τῶν κάτω Χωρῶν, καὶ τὰς ἀγχαρεῖας τῶν
 ἀνθρώπων τῆς Συνοδίας τῶν. Μόνον, ἐπειδὴ εἰς
 μερικὰς καθιερώσεις αἱ διατηρήσεις τοῦ Ἑλληνι-
 κοῦ δόγματος ἀποκατέβαιναν ἀναπόφευκτον τὴν
 παρουσίαν ἐνὸς Ἐπισκόπου, κάθε φοράν, ὅποτε
 ἤθελε τύχει τοιαύτη περίπτωσις, ἐσυμφωνοῦσαν
 μὲ ἓνα ἐπίσκοπον τῶν γειτονικῶν πασαλικίων, ὁ ὁ-
 ποῖος διὰ τινὰ συμφωνημένον μισθὸν, ἐπήγαγε
 κατὰ τὴν ἐπιθυμίαν τῶν ὀρεινῶν, καὶ ἀνεχωροῦ-
 σε μετὰ τὴν τελείωσιν τῆς τελετῆς.

Κατὰ τὰς αὐτὰς συνθήκας, οἱ ὀρεινοὶ εἶχαν ἐ-
 λευθερωθῆ διόλου ἀπὸ τὸ μερικὸν σύστημα ὀχλη-
 ροτέρων ἀργυρολογιῶν, μὲ τὰς ὁποίας κατεβάρουναν
 τὴν ἐπίλοιπον Ἑλλάδα τὰ μονασήρια τῶν Καλο-
 γήρων, Ἱερέων ἀφιερωμένων εἰς τὴν ἀγαμίαν,
 καὶ τῶν ἐποίων ἢ συντήρησις χωρὶς ἡθικὸν δεσμὸν μὲ
 τὸ ἔθνος, εἰς τὸ μέσον τοῦ ὁποίου ἐξοῦσαν, ἦτο
 δι' αὐτὸ φορτίον καὶ δυσυχία κοντὰ εἰς ὅλας τὰς
 ἄλλας τὰς ὁποίας ἔπρεπε νὰ ὑποφέρῃ. Τὰ περισ-
 σότερα ἀπὸ αὐτὰ τὰ μονασήρια, τῶν ὁποίων ἡ
 θεμελιωσις ἦτο πολὺ προτέρα ἀπὸ τὴν κατὰκτη-
 σιν, ἀφοῦ ὑπεβλήθησαν πολὺν καιρὸν εἰς τὰς λε-
 ηλασίας καὶ ὑβρεῖς τῶν Τούρκων, κατῴρθωσαν,
 διὰ τῆς ὑποσηρίξεως τῶν Παιριαρχῶν, καὶ ὑπο-

χρεωνόμενα να πληρώνουν εις αυτούς καθώς και εις τὴν Πόρταν ποσότητας ὑπερβολικὰς, ὥστε να ἔμπνεύσουν εις τὸ ἔθνος σεβασμὸν τοῦ ἀσύλου των. Ἐκκαρπούμενα τὴν εὐλάβειαν τῶν Ἑλλήνων εις κάποια Ἁγία Δείψανα, καὶ πρὸ πάντων εἰς τὸ ξύλον τοῦ Τιμίου Σταυροῦ, τοῦ ὁποίου ὅλα διεκηρύττοντο κτήτορες, εἶχαν ὑψώσει ὀλίγωρα τὰ εἰσοδήματά των πολλὰ ὑπεράνω τῶν φόρων, οἱ ὁποῖοι ἦσαν ἀνάλογοι τοῦ βαθμοῦ των. Εἶχαν εὐρυχώρους κήπους, πλουσίους ἀμπελῶνας, τερπνοὺς οἴκους ἐξοχῆς. μερικοὶ εἶχαν οἴκους, καθ' ὁμοίωσιν τῶν Φεοδαλικῶν οἰκημάτων, ὠχυρωμένους μὲ ἐπάλξεις, περιεζωσμένους ἀπὸ τάφρους, ἐφραγμένους ἀπὸ πύργους ὠπλισμένους μὲ μικρὰ πυροβόλα μηχανήματα (canons), καὶ διατηροῦντας ἀποθήκας ὄπλων, τὰ ὁποῖα οἱ μοναχοὶ μετεχειρίζοντο ἐναντίον τῶν ἀγελῶν τῶν κλεφτῶν, ὅποτε ἔρχοντο να λεηλατῶσι τὰς γαίας των.

Καθὲν ἀπὸ ταῦτα τὰ μοναστήρια, ὅσον ὀλιγοσήμαντον καὶ ἂν ἦτον, εἶχεν εις τὰς μεγάλας πόλεις τῆς Θεσσαλίας, τῆς Βοσνίας, τῆς Σερβίας, τῆς Μακεδονίας καὶ τῆς Βουλγαρίας, πρέσβεις, οἵτινες ἐδίδασκον τὰς Ἱερὰς Γραφὰς, συνήθριζαν χρήματα, καὶ ἔσπελλαν ἐτησίως εις τὸ μοναστήριον τὸ κέρδος τῶν ἀρπαγῶν των. Τοιοῦτοι Ἐπίτροποι ἦσαν εις τὴν Λάρισσαν, εις τὰ Τρίκκαλα, εις τὰ Ἰωάννινα, Σέρβας, Θεσσαλονίκην, καὶ εις πολλὰς πόλεις ὀλιγώτερον σημαντικὰς. Ὀνομάζετο μετόχι, ὁ οἶκος, τὸν ὁποῖον κατοικοῦν εις ταύτας τὰς πόλεις ἦτον δὲ ἐν εἶδος πανδοχεῖς, ὅπερ ἐπήγαγαν ἀπ' ὅλα τὰ μέρη τῆς Ἑλλάδος, ὡς καὶ τῆς

Μικρᾶς Ἀσίας, τῆς Παλαιστίνης, καὶ τῆς Αἰγύ-
του, ἀπεσαλμένοι τῶν περιφημοτέρων μοναση-
ρίων. Οὗτοι οἱ μοναχοὶ ὁδοιπόροι διέτρεχον ἐνί-
οτε τὸν τόπον ἐν εἰδει Εὐαγγελισῶν, καὶ ἐπίσης
ἐκτελέσαν τὰ σκοπούμενά των, ὡς καὶ ἐκεῖνοι, οἵ-
τινες κατεσαίνοντο εἰς τὰς πολιτείας.

Σπανίως οἱ παρὰ μονασηρίων ἐντεταλμένοι Κα-
λόγηροι προώδευαν τὰς γνώσεις των ἕως εἰς τὸ
Πήλιον, τὸν Πίνδον, τὸν Ὀλυμπον, καὶ τὰ βε-
νά τῶν Ἀγρᾶφων, ὅπου περιπλέον δὲν ἦσαν παν-
τελῶς μῆτε Ἐπίτροποι εἰσιμοὶ, μῆτε μετόχια δια-
νά τοὺς φιλοξενῶσιν εἰς τὸν καιρὸν τῆς διαβάσε-
ως, ἀλλ' ἐπετύχαιναν ἐνίοτε νὰ καταδαμάζωσι τὴν
ἀντιπάθειαν, τὴν ὁποίαν εἶχαν πρὸς αὐτοὺς οἱ ὄ-
ρειοὶ, διακηρύττοντες ὅτι φέρουν μαζίτων Ἁγία
Λεῖψανα, τὰ ὁποῖα ἤξευραν ὅτι εἶναι σεβασὰ εἰς
τὸν τόπον, ὅπου ἔμβαιναν. Εἴλκυαν μὲ αὐτὴν
τὴν ἀπάτην τὸ πατριωτικὸν πνεῦμα, καὶ τὰς θρη-
σκευτικὰς ιδέας τῶν Κλεφτιῶν καὶ τῶν Ἀρματω-
λῶν, ἀπὸ τοὺς ὁποίους ἔπρεπε νὰ φοβῶνται
καθ' ὑπερβολὴν, ἐκθέτοντες δημοσίως τὰ νομιζόμε-
να λείψανα τοῦ δεῖνα πολεμιστοῦ, τοῦ ὁποίου ὁ θά-
νατος ἐπανηγυρίζετο διὰ τῶν ἐθνικῶν Ἀσμάτων,
ἢ τοῦ δεῖνα Παπᾶ τῶν ὀρεινῶν, τὸν ὁποῖον αἱ
τοπικαὶ παραδόσεις εἶχαν κάμει μάρτυρα τῶν
Τούρκων. Οἱ μοναχοὶ καταντοῦσαν εἰς αὐτὸν τὸν
τρόπον νὰ πωλῶσι τὰ λείψανά των, καὶ νὰ ἐβγάζω-
σι χρήματα ἀπὸ τοὺς ὀρεινοὺς, οὐδέποτε ὅμως
ὡσάν εἰς τὴν ἐπίλοιπον Ἑλλάδα, νὰ διαδέχονται
κατὰ τὰς Ἱερατικὰς ἐργασίας τὸν εἰς χωρίον τι
γεννηθέντα καὶ συγχυθέντα ἱερέα, καὶ κοινῶς προσι-

κισθέντα ἀπὸ τὸ σέβας καὶ ἀπὸ τὴν ἀγάπην τῶν κατοίκων.

Παρομοίως καὶ εἰς τὰς κάτω Χώρας ἦσαν Παπάδες, πατέρες οἰκογενείας, γεωργοί, καὶ θεωρέμενοι ἄπὸ τὰς Ἑλληνας, ὡς φυσικοί των φίλοι· ἀλλ' οὗτοι, μὴν ἠμποροῦντες νὰ δίδωσιν εἰς τοὺς Ἐπισκόπους ἢ εἰς τοὺς ὑποψηφίους των, διὰ τὴν χρονικὴν μίσθωσιν τῶν Ἐκκλησιῶν καὶ τῶν Ἐνοριῶν, αἱ ὁποῖαι, εἰς τὴν ἀρχὴν, ἀνῆκαν εἰς αὐτὰς χωρὶς νὰ τὰς ἀγοράζωσι, ποσότητος τόσον ὑπερόγκους, ὡσὰν ἐκεῖνας, τὰς ὁποίας ἐπρόσφεραν οἱ καλόγηροι, ἦσαν ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖζον βιασμένοι νὰ παραχωρῶσι τὰ δικαιώματά των εἰς τούτους τοὺς παρεισάκτες. Ὅπου οἱ κάτοικοι συνεισέφεραν ὁμοθυμαδὸν διὰ νὰ προμηθεύουν εἰς τοὺς Ἱερεῖς των τοὺς τρόπους τῶν νὰ ὑποφέρουν τὴν ἀντιζηλίαν τῶν καλογήρων, καὶ ὑπερίσχυαν προσφέροντες περισσότερον εἰς τὸν Ἐπίσκοπον, οἱ ἀνύπανδροι Ἱερεῖς ἐσυμμάχην κατὰ τῶν πλήθους, ἔμβαίναν, συντροφεύομενοι ἀπὸ Τουρκικοὺς στρατιώτας εἰς τὰς Ἐκκλησίας, καὶ διέκοπταν τὴν σειρὰν τῆς Θείας Λειτουργίας. Εἰσχώρουν μετὰ βίας εἰς τοὺς οἴκους, καὶ ἀνεγίνωσκαν τὰς εἰχὰς, καὶ ἐκτελοῦσαν τοὺς συνήθεις καθαρμούς εἰς τὴν ἀρχὴν κάθε μηνός. Εἰς μάτην οἱ κάτοικοι διεμαρτύροντο ὅτι αὕτη ἢ τελετὴ, τὴν ὁποῖαν ὠνόμαζαν ἀγιασμόν εἶχε γένει ἤδη ἀπὸ τὸν Παπᾶν τοῦ τόπου· τοὺς ἐβίαζαν νὰ πληρώσουν τὸ ἀντέτι, ἢ τὸ δόσιμον τοῦ ἀγιασμοῦ· καὶ ἐὰν συνέβαινε ἀπὸ μέρους τῶν ἐντοπίων ἀπάρησις ἢ καὶ ἀδυναμία εἰς τὸ νὰ τοὺς ἱκανοποιήσωσι, αὐτοὶ ἄρπαζαν τὰ κλητὰ, τὰ οἰκειακά

σκευή, τὰ γεωργικὰ ἐργαλεῖα, διαμέσου τῶν Τουρ-
κικῶν βρατιωτῶν, οἵτινες τοὺς συνώδεον, μετα-
χειριζόμενοι εἰς αὐτὴν τὴν ἀΦαρπαγὴν θηριωδεύ-
τας βίας. (1)

Ἐλευθερώνει τις ἀπὸ τὴν κατηγορίαν τοὺς κα-
λογήρους καὶ ὅλην ἐκείνην τὴν Ἱεραρχίαν τῶν συ-
λητῶν, ἣτις ἀναβαίνει ἕως εἰς τὸν ἴδιον Πατριάρ-
χην, εἰὰν προτείνῃ τὴν ἀνάγκην, καθ' ἣν εὐρίσκον-
το τοῦ ὧ ἀντιτάσσονται εἰς βαρείας ἀγγαρείας ἐν
μέρους τῶν Τούρκων; καὶ εἰὰν οἱ Ἕλληνες ἐμίση-

(1) Αὗται αἱ τερατώδεις λεπτομέρειαι ἱστοροῦνται ἀπὸ τὸν
Κ. Rouqueville, τὸν ὁποῖον δὲν ἠμποροῦμεν νὰ κατηγορήσωμεν
ὅτι εἶναι ἐχθρὸς τοῦ Ἑλληνικοῦ Κλήρου. Ἐὰν ὁ ἀναγνώστης ἤ-
θελε μᾶς ἐκλάβει ὡς πολλὰ αὐστηροῦς, ἢ εἰὰν ὑποπτευθῇ τὴν ἀ-
κριβειάν μας εἰς τὰ περὶ τοῦ Ἑλληνικοῦ κλήρου εἰρημένα, ἄς ἀ-
κούσῃ τὴν ἐμφρασιν, τὴν ὁποίαν ἀποδίδει εἰς ἕνα ἀπὸ τοὺς Ἀρ-
χιεπισκόπους τῶν ἑνῶς Συγγραφεύς, ὁ ὁποῖος ἔχει εἰλικρινῆ σκο-
πὸν τοῦ νὰ ἐλευθερώσῃ ἀπὸ τὴν κατηγορίαν τοὺς Ἱερεῖς τῆς Ὀρ-
θοδοξίας. Ὁ Κύριος Ζαλλόνης εἰς τὸ περὶ τῶν Φαναριωτῶν Δο-
κίμιόντ εἰσαγεῖ ὡς πρόσωπον τῆς διαλόγου ἕνα Ἀρχιερέα, Φίλοντε,
τὸν ὁποῖον ὀνομάζει καὶ Ἅγιον Ἐπίσκοπον, καὶ ὅστις ὁμιλεῖ ἕ-
τως “ ἡθέσις μας εἶναι τοιαύτη, ὥστε δὲν ἠμποροῦμεν νὰ
ἡμεῖς ἀπεύθυνοι διὰ τὰ βάρη, τὰ ὁποῖα πάσχουν οἱ βασιλῆδες
Χριστιανοί μας, καὶ ὥστε, εἰὰν ὁ κλῆρος κατατρώγῃ ἐν μέρος
τῶν εἰσοδημάτων των, καὶ εἰὰν διδάτῃ ἀξιώματα ἢ γνώμας ὀ-
λίγον συμφώνες μὲ τὴν κοινὴν κρίσιν, τὸ αἴτιον τούτου εἶναι
ὅτι ἡθέλα κινδυνεύσει μεγάλως, ἂν δὲν ἐκάμναμεν εἰς αὐτὸν τὸν τρώ-
πον. Ἡμεῖς πληρώσαμεν· πρέπει νὰ μᾶς πληρώουν· ὑπακούω-
μεν, πρέπει νὰ μᾶς ὑπακούουν. Ἐὰν θελήσωμεν νὰ μὴ συγκατανεύω-
μεν εἰς τὰς τυραννικὰς θελήσεις τῶν κρατούντων, δεῖ χειροτε-
ρεύσωμεν χωρὶς ἀντιῆρότητι τὴν τύχην τῶν βασιλῶν, καὶ μὴ ὅ-
λον ὅτι τοῦτο τὸ ἀξίωμα δὲν εἶναι τόσο εὐαγγελικόν, ποῦτε
ἢ ἡξεύρωμεν νὰ κάμνωμεν ἐν κακόν διὰ νὰ προέλθῃ ἐκ τούτου
καλόν. Τὸ τέλος τούτου τοῦ σοχασμοῦ ἐλαφρῶναι τὴν
συνειδήσιν μας. “ Αὕτη ἡ ἀπολογία, καὶ πρὸ πάντων τὸ σόφι-
σμα, τὸ ὁποῖον τὴν τελειώνει, δὲν εἶναι κατηγορία ὑπέρμετρος;

σαν πάντοτε τοὺς Ἱερομονάχους, εἰὰν ἐθεώρησαν πάντοτε τὰς Ἐκκλησιαστικὰς ὑπερτέρας τῶν ὡς ὀργανα τοῦ Ὀθωμανικοῦ Δεσποτισμοῦ, εἶναι τέτο καὶνὸν ἀδικον, διὰ τὸ ὁποῖον ἤθελεν ἡμπορέσει τις νὰ τοὺς ἐπιπλήξῃ κατ' ὀρθὸν λόγον; Ἐὰν περιτλέον ὄλη ἡ εὐνοιά των ἀπετείνετο πρὸς τὸν κοσμικὸν Κλῆρον, εἰὰν εἰς τοὺς δυσυχεστάτους χρόνους ὄλη των ἡπίσις ἦτον εἰς τούτους τοὺς παπάδες, οἵτινες τοὺς ἐπαρηγοροῦσαν, οἵτινες συμμετεῖχαν ἀπὸ τὰς ταλαιπωρίας των, ἀπὸ τὰ παντὸς εἶδους βάρητων, ὡς καὶ ἀπὸ τὰς ὑπὸ τῶν Τούρκων προσεζομένης ἀγγραφείας, ποτὲ εὐγνωμοσύνη ὑπῆρξεν ἀνταλλαγὴ νομιμωτέρα, καὶ ἱερωτέρα; Προσάπτουν εἰς τούτους τοὺς παπάδες ὡς κατηγορίαν τὴν ἀγνοίαν, ἐπειδὴ δὲν διδάσκουν εἰς τὸν λαὸν δόγματα, τὰ ὁποῖα διὰ τὴν ἀπλότητά των ἢ διὰ τὴν εἰλικρινείαν των, αὐτοὶ οἱ ἴδιοι δὲν ἡμποροῦσαν νὰ δεχθῶσιν· ἀλλ' ἡ ζωὴ των, ἀκάματον παράδειγμα ὑποχωρήσεως, ἀφιλοκερδείας, γενναιοψυχίας, καὶ ταπεινοφροσύνης, διετήρησεν εἰς τὰ δόγματα τοῦ Χριστιανισμοῦ ἐν ἔθνος, τὸ ὁποῖον ἡ τυραννία τῶν Τούρκων, ἡ φιλαργυρία καὶ ἡ αὐθάδεια τῶν ὀρθοδόξων Ἱερέων, ἤθελαν ἀποσπάσει ἀφεύκτως ἀπὸ αὐτόν.

Ἡ φιλοτιμία, διὰ τῆς ὁποίας ἐξηγοῦνται τόσαι ἀνθρώπινα πράξεις, ὁ ἐνθουσιασμοῦ, ὅσις ὑψώνει καὶ ἀναπτύσσει εἰς τόσον βαθμὸν τὰς ἐνεργητικὰς δυνάμεις, ἦσαν ἐλατήρια ξένα εἰς τὰς Ἑλληνας Παπάδες, διότι ἡ ἐλπίς τοῦ νὰ ὑψωθῶσιν εἰς τὴν τάξιν τῶν Ἐκκλησιαστικῶν ἀξιωματῶν, ἔλειπεν ἀπὸ αὐτῆς· ἦσαν ὑπανδρευμένοι, καὶ πατέρες οἰκογενείας.

ας, καὶ τὸ ἐπαισθητότερον θέλητρον τῶν ἀρετῶν
των, βυρίσατο εἰς τὸ ὅτι αὐταὶ ἦσαν ἀπλαῖ, εὐκολαί,
ὅτι ἀνήκαν εἰς τὰς συνηθείας των καὶ ὄχι εἰς ἓν αὐση-
ρὸν σῖσημα ἀσκήσεων καὶ αὐσηροτήτων. Εἰς τὰς τό-
πας, ὅπερ ἐβασίλευαν οἱ Ἱερομόναχοι, οἱ παπάδες, ἔ-
χοντες μίαν Ἐκκλησίαν, ἢ ἓν ἀπλοῦν παρεκκλήσιον, ἦ-
σαν ἐξ ἀνάγκης πολλὰ πτωχοὶ, ἐπειδὴ, ἀφοῦ κατη-
φάνιζοντο διὰ νὰ πληρώσεν τὴν χειροτονίαν καὶ ἐφη-
μερίαν των, ἔπρεπε νὰ πληρώσουν δύο φοραῖς τὸν
χρόνον, εἰς τὸν Ἐπίσκοπον τῆς ἐπαρχίας ἓνα ἐτή-
σιον φόρον ἀνάλογον μὲ τὸ συμπεραινώμενον εἰσό-
δημα τῆς Ἐκκλησίας των. Ὅθεν τοῦτο τὸ εἰσόδη-
μα, δεσποτικῶς ἐκτιμώμενον ὑπὸ τοῦ Μητροπολί-
τε, συνίστατο εἰς μίαν παραμικρὰν συνεισφορὰν
χρημάτων, συγχρόνως μὲ τὴν προσφορὰν τῶν
ἄρτων, καὶ μερικῶν σάκκων σῆσιον ἀναλόγως μὲ
τὰ εἰσοδήματα τῆς Κοινότητος. Οὕτως αὐτοὶ
ὄντες πολλὰ τεταπεινωμένοι, καὶ καταπεπα-
τημένοι, ὥσε δὲν ἤμποροῦσαν νὰ ἐκτελοῦν ἀν-
ξαρητίως τὸ τῆς θείας διακονίας ὑπουργημάτων,
ὑπεχρεώοντο συχνάκις νὰ παραμερίζωσι, νὰ πα-
ραϊτώσι τὴν Ἱερουσαλίμην διὰ νὰ μὴ ἐκθέτωσι τὰ χω-
ρία των εἰς κακώσεις, τῶν ὁποίων αὐτοὶ μόνοι ἦ-
σαν ὁ σκοπός· καὶ τὰ Ἑλληνικὰ χωρία ἐκ μέρους
των, προτιμῶντα καλῆτερα ἀπὸ τὸ αὐτεξούσιον
ἐν σύστημα βαρειῶν καὶ ὀχληροτάτων ἀργυρολογι-
ῶν, ἀλλὰ τακτικόν, παρεδίδοντο τέλος πάντων
ὑπὸ τὴν προστασίαν τῶν Μητροπολιτῶν, καὶ ἐλάμ-
βαναν ποιμένας ἀπὸ τοὺς Καλογήρους.

Τούλάχισον, εἰς τοὺς τόπους, ὅπου οἱ Τοῦρκοι
εἰσρατιῶνται δὲν ἐπλησίαζαν παντελῶς, καὶ δὲν ἤμ-

ποροῦσαν νὰ δώσωσι χεῖρα βοηθείας εἰς τοὺς Καλο-
 γήρους, οἱ Ἕλληνες Παπάδες ἐτελοῦσαν κατὰ ὅλην
 τὴν ἔκτασιν τὸ τῆς θείας διακονίας ὑπουργημά-
 των, καὶ ἀπελάμβαναν ὅλον τὸ πλεονέκτημα τῶν
 ἀπλῶν ἀρετῶν των. Δὲν ἐδέχοντο προσῶς μισθόν,
 ἀλλ' οὔτε ἠγόραζαν τὴν Ἐκκλησίαν, εἰς τὴν ὁποί-
 αν ἐλειτουροῦσαν, καὶ δὲν ἐπλήρωναν καμμίαν
 συνεισφορὰν εἰς τὸν Ἐξαρχον, ὅσις μεταξὺ αὐτῶν
 παρέβαινε τὸν Μητροπολίτην. Κάθε ἐνορία εἶ-
 χεν ἀριθμὸν τινα Παπάδων ὑπεραριθμῶν, μεταξὺ
 τῶν ὁποίων ἐκλέγετο ἓνας διάδοχος ἐκείνου, τὸν
 ὁποῖον ὁ θάνατος ἀφήρπαζεν ἀπὸ τὸ ὑπουργημά-
 του. Εἰς μερικὰς ἐπαρχίας ἦσαν οἰκογένειαι ἐξ
 ὀλοκλήρου ταγμέναι εἰς τὴν Ἱερατείαν, ἐτελοῦσαι
 ταύτην διαδοχικῶς. Μεταξὺ τούτων τῶν Παπάδων,
 αἱ ἀναπόφευκτοὶ πρὸς τὴν ἐκτέλεσιν τῆς Ἱερα-
 τείας γνώσεις διετηροῦντο κατὰ παράδοσιν, αἱ
 ὁποῖαι συνίσταντο μόνον εἰς τὸ νὰ ἠξεύρωσι νὰ ἀ-
 ναγινώσκωσι, νὰ γράφωσι, νὰ ἐννοῶσι ὀλίγον τὴν
 παλαιὰν Ἑλληνικὴν, καὶ δι' αἰτὰ μόνα ἀπελάμβαν-
 ναν μεγάλην ὑπόληψιν ἐκ μέρους τῶν ὁρεινῶν.
 Ὅθεν οἱ Παπάδες ἐμεσολαβοῦσεν ὡς μουσικοὶ, ὡς
 σύμβουλοι, ἢ ὡς αἰρετοκριταὶ εἰς ὅλας τὰς μεταξὺ
 τῶν ἐνοριτῶν συνθήκας. Συχνὰ ἡ τιμὴ καὶ ἡ ἀγάπη
 τούτων τῶν τελευταίων τοὺς ἔψωναν εἰς τὸν βαθμὸν
 τῶν δημογερόντων, καὶ μὲ ὅλον τοῦτο δὲν ἀμελοῦ-
 σαν ἐκεῖνα, τὰ ὁποῖα εἶχαν ὡς ποιμένες τοῦ λαοῦ.
 Εἰς τὴν ὑπουργίαν των, ἡ λατρεία εἶχε χάσει πολ-
 λά ἀπὸ τὰ ἐξωτερικὰ τῆς νόμιμα, ἐπομένως εἶχε
 γένη μίμησις ἐνὸς εἶδους θεοσεβείας μεμιγμένης
 μὲ τὰ ἀπλοῦςατα δόγματα, καὶ μετὰς ποιητικῶ-

τάτας παραδόσεις τοῦ Χριστιανισμοῦ . Ὁ ὄρεινός Γερενὴ συνήθροϊζε τὴν ἑσπέραν, μετὰ τὰς ἡμερινὰς ἐργασίας, τοὺς χωρικοὺς, μὲ τοὺς κόπους τῶν ὁποίων εἶχε συμμεθέξει, καὶ ἔκαμνεν εἰς τὸ μέσον τοῦ ἀγροῦ τὴν συνήθη προσευχὴν . Τὰς ἐορτασίμους ἡμέρας καὶ τὰς μεγάλας πανηγύρεις, ὁ πανηγυρισμὸς ἐγένετο εἰς τοὺς ναοὺς ἤτο σύντομος, καὶ ἐπερνοῦσαν τὴν περισσοτέραν ἡμέραν εἰς εὐθυμίας καὶ εἰς τὸ ἴδιον πρόναον τῆς Ἐκκλησίας . Ὁ Παπᾶς ἐκάθητο εἰς τὴν τράπεζαν, καὶ συχνάκις ἦτον ἓνας ἀπὸ τοὺς εὐθυμοτάτους συμπότας . Ἐχόρευε μάλισα, ὅταν ἡ ἡλικία δὲν τὸν ἐβίαζε νὰ κἀθηται μετὰ τῶν γερόντων, καὶ ἐὰν αὐτὴ ἡ διδραγωγὴ ἦτον διὰ τοὺς καλογήρους ἀντικείμενον σκανδάλου, αὐτὸν ὅμως τὸν ἴδιον δὲν τὸν ἀποκατέβαινον ὀλιγώτερον ἀξιοσεβαστον εἰς τοὺς χωρικοὺς, οἵτινες δὲν διανοῶντο ὅτι ἡ Σοφία ἠμπορεῖ νὰ συνίσταται εἰς τὸ νὰ φαίνεται τις σκυθρωπὸς εἰς τὸ κοινόν, καὶ εἰς τὸ νὰ κρύπτηται διὰ νὰ εὐθυμήσῃ .

Ἀπὸ ταύτην τὴν σχεδὸν ἀπόλυτον ἐλευθερίαν τῶν ὄρεινῶν, τόσον κατὰ τὴν πολιτικὴν ζωὴν, ὅσον καὶ κατὰ τὴν ἐκτέλεσιν τῆς λατρείας των, προήρχετο ὡς ἐπόμενον τὸ ὅτι ἠμποροῦσαν κατ' ἀρέσκειάν των, ἢ τοῦλάχισον πληρώνοντες μερικὰ δοσίματα, νὰ καλλωπίσωσι, νὰ ἀνακαινίσωσι τὰς Ἐκκλησίας, νὰ οἰκοδομῶσι νέας . Εἰς τὰς κάτω Χώρας, ἐκ τοῦ ἐναντίου, ἔπρεπε φερμάνι τῆς Πόρτας διὰ νὰ ἀνεγείρωσι τὸ παραμικρὸν παρεκκλήσιον . Ἐκεῖναι ἀπὸ τὰς Ἐκκλησίας, αἱ ὁποῖαι δὲν εἶχαν μεταβληθῆ εἰς Τσαμιά, ἐπιπταν γενόμεναι ἐρείπια, χωρὶς νὰ ἔχωσι τὸ δικαίωμα νὰ χωρία, εἰς τὰ ὁποῖα ἀνή-

καν, καὶ τὰς ἀνακαινίσωσιν, εἴτε φοβούμενα μήπως νομισθῶσι πλούσια ἀπὸ τοὺς Τούρκους, εἴτε διότι οἱ κρατοῦντες ἐμπόδιζαν τοῦτο. Οὗτος ὁ ἐξολοθρευτικὸς νόμος τῶν δορυκητόρων δὲν ἀνῆκε μόνον εἰς τὰ εἰς ἐχθρικὴν λατρείαν καθιερωμένα εἰδύρια, ἀλλὰ καὶ εἰς ἐκεῖνα, τὰ ὅποια ἦσαν δι' ἀπλὴν δημοσίαν ὠφέλειαν, ἢ διὰ μίαν χρῆσιν ἀναπόφρευκτον, ὡς οἱ μεγάλοι δρόμοι, αἱ γέφυραι, αἱ βρύσεις, οἱ ὑδραγωγοί. Διὰ τοῦτου τοῦ παραλόγου συστήματος, πεδιάδες ἄλλοτε ποτιζόμεναι δι' αὐλάκων, οἷτινες ἐπροξένουν τὴν ζωηρότητα, καὶ τὴν καρποφορίαν, κατηρημώθησαν διόλου. χεῖμαρφοὶ καὶ ποταμοί, κρατούμενοι πολὺν καιρὸν διὰ χωμάτων, εἰσώρμησαν εἰς τὰς πεδιάδας, καὶ τὰς μετεσχημάτισαν εἰς εὐρυχώρους βάλτους. Οὗτοι οἱ τόποι, καταντήσαντες νοσώδεις, ἐρημώθησαν ἀπὸ ἀρρώστιας, ἢ ἀπὸ τὴν βεβιασμένην ἐγκατάλειψιν τῶν κατοίκων.

Ἡ πολιτικὴ κατάστασις τῶν διαφόρων ἐπαρχιῶν τῆς Κεντρικῆς Ἑλλάδος, τοιαύτη, ὡς ἤδη τὴν ἐκθέσαμεν, διορισθεῖσα εἰς ἐποχὰς πλησιαζούσας ἢ μία μετὴν ἄλλην, καὶ ὅλας ὀλίγον ἀπεχούσας ἀπὸ τὸν καιρὸν τῆς κατακτήσεως, δὲν εἶχεν ἀλλάξει σχεδὸν ἀπὸ τότε. Δὲν ἦτο τὸ ἴδιον διὰ τὰς ἔξω τοῦ κέντρου ἐπαρχίας, ὡς ὁ Μωρέας, ἡ Μολδαβία, ἡ Βλαχία καὶ αἱ νῆσοι τοῦ Αἰγαίου πελάγους, αἱ ὅποια εἶπαν ὑπὸ τὴν ἐξουσίαν τῶν Τούρκων ἀρχὰ, καὶ μετὰ διαφόρους ἀλλεπαλλήλους μεταβολάς. Ἡ πρώτη ἀπὸ ταύτας τὰς Ἐπαρχίας, ὡς τὸ εἶπομεν, εἶχε τὴν ἰπεράσπισιν τῶν Βενετῶν, εἴτε καθ' ὅλην τὴν ἔκτασιν τῆς, εἴτε κατὰ μέρος, ἕως

ὅτου ἡ συνθήκη τῆς Πασσάροβιτς τὸς ἐβίασε νὰ τὴν παραιτήσωσι διὰ πάντα. Μία νέα ἐποχὴ αἰχμαλωσί-
 ας, λέγει ὁ ἱστορικὸς τῆς Παλιγγενεσίας τῆς Ἑλλάδος,
 ἐξῆλειψε παρευθὺς ταύτην τὴν γηράσασαν δυναστείαν,
 καὶ ὁμως βδελυττομένην ἀπὸ τὸς Μωραΐτας. Ἀπὸ ἐ-
 κείνο τὸ πλῆθος τῶν Μαριζιάτων, τῶν Κομητάτων,
 τῶν Βαροنيῶν, πομπικῶν κληρονομιῶν τῶν Εὐγενῶν
 τῆς Βενετίας, οἱ νέοι προφθῆται ἐσχημάτισαν ἐν μέ-
 γασαντζιάκι, τὸ ὁποῖον ἦτον ἡ σημαντικώτερα ἀπὸ
 τὰς ἐπαρχίας τῆς Ἑλλάδος. (Ἡ ἀπαρίθμησις τῶν
 Χριστιανῶν κατοίκων, τὴν ὁποίαν ἔκαμαν οἱ Τῆρ-
 κοι εἰς τὴν σιγμὴν τῆς ἀλώσεως, ἔδωκε διὰ κεφάλαιον
 ἐξήκοντα χιλιάδας Χριστιανῶν ἀνδρῶν ἀπὸ τῆς ἡλικίας
 τῶν δώδεκα ἐτῶν ἕως εἰς τὸ ἔσχατον γῆρας· ἐπὶ βάσει
 τῆς ὁποίας ἠμποροῦμεν νὰ συμπεράνωμεν ὅτι, ἀπὸ ἐν
 πλῆθος, τὸ ὁποῖον ἄλλοτε ἐσυμποσοῦτο περισσό-
 τερον ἀπὸ δύο ἑκατόμυρα κατοίκων, ἔ-
 μειναν εἰς αὐτὴν τὴν ἐποχὴν σχεδὸν διακόσιαι χι-
 λιάδες ψυχῶν. (1)

Εἰς τὸν καιρὸν τῆς διοικήσεως τῶν Μωαμεθα-
 νῶν διὰ βαθείας εἰρήνης, καὶ διὰ τοῦ φυσικοῦ ἀ-
 ποτελέσματος τῶν συνοικεσιῶν, οἱ Ἕλληνες δὲν ἀρ-
 γοπόρησαν νὰ εὐρεθῶσι πολυαριθμότεροι ἀπ' ὅσον
 ἦσαν εἰς τὴν σιγμὴν τῆς εἰς τὸν Σουλτάνον παρα-
 χωρήσεως τοῦ τόπικτων. Ἐκεῖνοι, τοὺς ὁποίους αἰ-
 मानίαι τοῦ πολέμου, εἰς τὸν καιρὸν τῶν Βενετῶν
 εἶχα βιάσει νὰ φύγωσιν ἀπὸ τὸν Μωρέαν, ἐπα-
 ῆρχοντο νὰ ζητήσωσι τὴν πατρίδα των. Καὶ τῆ-
 το, ὄχι διότι οἱ Τοῦρκοι ἦσαν εἰς τοῦτον τὸν τό-

(1) Ἴδε τὸν Πονοβεβήδιον, Περιήγησις εἰς τὴν Ἑλλάδα, Τόμ. V.

πόν διαφορετικώτεροι ἀπ' ὅ,τι ἦσαν ἀλλοῦ, ἀλλὰ τοῦλάχισον οἱ Μπέηδες καὶ οἱ Ἀγάδες, οἵτινες διεδέχθησαν τὰς Βενετοὺς Εὐπατρίδας, (Gentilshommes) ἐφέροντο μὲ τούς Μωραΐτας ὡς μὲ ζῶα ὠφέλιμα, ἐνόη-οἱ Βενετοὶ, ἐννοοῦντες ὅτι οὗτος ὁ τόπος, εἰς κάθε εἰγμὴν ἔμελλε νὰ ἐκβῆ ἀπὸ τὰς χεῖράς των, ἐφάνησαν ὅτι προσπαθοῦν νὰ ἀφήσουν εἰς τοὺς Τούρκους μόνον μίαν γῆν ἔρημον, καὶ γέμουσαν ἀπὸ ἐρείπια. Ἐλάμπρουναν τοὺς τελευταίους χρόνους τῆς ἐξουσίας των μὲ ἐν σύστημα ἐπιδεξιώτατα συνηροσμένον ἀπὸ τυραννίαν, ἀπὸ κακοποιὰ τολμήματα, καὶ ἀπὸ ἀρπαγὰς.

Ἡ διάταξις τῶν Ἀρματωλῶν, οἵτινες εἰς τὸν καιρὸν τῆς συνθήκης τοῦ Πασσάροβις ἦσαν εἰς ὅλην των τὴν δύναμιν ἀπὸ τὴν ὄχθην τοῦ Βαρδαρίου ἕως εἰς τὰ μεσημβρινὰ σύνορα τῆς Λειβαδίας καὶ Ἀττικῆς, δὲν διέβη παντελῶς μὲ τὴν δυναστείαν τῶν Τούρκων εἰς τὸν Μωρέαν. Ὁ Κορινθιακὸς ἱσθμὸς ἦτον πάντοτε τὸ ἔσχατον ὄριόν της πρὸς μεσημβρίαν τῆς Ἑλλάδος. Οὔτε εὐρίσκομεν εἰς τὸν Μωρέαν ἕλην ἐκείνων τῶν τοπικῶν συνθημῶν, αἱ ὁποῖαι, εἰς τὴν λοιπὴν Ἑλλάδα, ἐτροπολόγουν κατὰ διαφόρους τρόπους τὴν δυναστείαν τῶν Τούρκων. Ἐνας μόνος λαὸς εἰς τὸν Μωρέαν εἶχε διαφυλάξει τὴν ἐλευθερίαν του, ὅχι ὡς παραχώρησιν ἐκ μέρος τῶν νικητῶν, ἀλλ' ὡς τὸ δικαίωμα μιᾶς ἀκαταμάσου γενναιοψυχίας εὐαρμόσου εἰς τόπους πλέον δυσκολοπλησιάζους ἀπὸ τὰς ὄρειναις ἐπαρχίαις τὰς πρὸς ἄρκτον καὶ δυσμὰς τῆς Ἑλλάδος. Οὗτος ὁ λαὸς κατοικοῦσε τὴν Μάνην, ἣτις εἶναι ἡ παλαιὰ Ἐλευθερο-Λακωνία, καὶ ἐκαυχᾶτο, ὅτι κατὰ γέναι

ἀπὸ τοὺς Σπαρτιάτας, διίσχυρίζεις ἀποβεβλημένη ἀπὸ πολλοὺς ἐξ ἐκείνων, οἵτινες εἶδαν πλησιέστερα ταύτην τὴν γενεάν, (1) καὶ οἱ ὅποιοι τὴν ὄνειδίζεν ὅτι πέραν τῆς μικρᾶς τῆς περιοχῆς δὲν γνωρίζει μήτε φίλους, μήτε ἐχθροὺς, μήτε ὁμοθρήσκους, μήτε συμπατριώτας.

Τούλάχιστον πρέπει ὡς ἀληθές νὰ ὁμολογήσωμεν ὅτι οἱ Μανιάται εἶχαν πάντοτε εἰς τὸν πόλεμον σκληρότητα παρὰ φύσιν· ὅτι, κατὰ τὰς βαρβαρικῶν προλήψεις, ἦτο μεγάλη ποταπότης ψυχῆς καὶ ἀνανδρία τὸ νὰ φειδευθῶσι τὸν νικηθέντα ἐχθρὸν ἐπίσης, καθὼς καὶ τὸ νὰ φύγωσιν ἔμπροσθέν του· ὅτι, καθὼς οἱ Κλέφται τῆς Δυτικῆς Ἑλ-

(1) Ὁ Κύριος de Chateaubriand εἰς τὸ ὁδοιπορικόν του ἡμερολόγιον ἀπὸ Παρισίους εἰς Ἱερουσαλήμ, σύγγραμμα ἀρκετὰ μικρᾶς ἀξιοπιστίας, ὅταν ἦναι λόγος περὶ σημείων ἀποφασισικῶν, εἶπεν ὅτι δὲν ἠμπόρυσεν νὰ γνωρίσῃ εἰς τοὺς Μανιάτας τοὺς ἐναρέτους ἀπογόνους τῶν Σπαρτιῶν, καὶ τοῦτο εἶναι ὀλιγώτερον ἐκπληκτικόν, παρὰ ἡ ἰδέα τοῦ νὰ ὑπάγωμεν κατὰ τὸν δέκατον ἔννατον αἰῶνα νὰ ζητῶμεν Σπαρτιάτας εἰς τὰ ὄρη τῆς ἀρχαίας Λακωνίας. Ὁ Κύριος Rouqueville λαβὼν θεμέλιον ἀπ' αὐτὴν τὴν φράσον ἔκαμε μιαν εἰκονογραφίαν, ἣτις δὲν εἶναι ἄλλο τι, παρὰ τὸ παλγνιον ἐνὸς ἐξησηκμημένου καλάμου, καὶ τὴν ὅποιαν δὲν ἠμπορέσαμεν νὰ δεχθῶμεν ὡς ἔγγραφον ἱστορικόν, μ' ὅλον ὅτι συχναίς αἰ πληροφορίαι, τὰς ὅποιαις δίδει περὶ τῆς Ἑλλάδος εἶναι ἀξιοπίστοι καθ' ὅλους τοὺς τρόπους. Οἱ μισητοὶ χαρακτῆρες, ὑπὸ τοὺς ὁποίους ὁ Κύριος Rouqueville εἰκονογραφεῖ τοὺς Μανιάτας μᾶς κάμνουν νὰ καταλάβωμεν ὀφθαλμοφανῶς ὅτι ἡ ἐξέτασις του, ὑπάρχει ὀλίγον σύμφωνος μὲ τὸ δίκαιον. Ἡ παρὰ τοῦ Ἄγγλου Walpole περιήγησις εἰς τὴν μάχην, μὲ σκοπὸν νὰ παρατηρήτῃ μιαν φυλὴν ἀνδρῶν, καθὼς ἕως τότε γνωρίζουμένην, καὶ τῆς ὁποίας ἡ μὲν γενναιοφροσύνη ἐπαινέθη ὑπὲρ τὸ δέον, αἱ δὲ κακίαι παρετήθησαν καθ' ὑπερβολὴν, μᾶς ἐφάνη ὅτι προσφέρει φρόνιμον ἐκτίμησιν τοῦ χαρακτῆρος καὶ τῶν ἡθῶν τῶν κατοίκων τῆς Μάνης, ὅθεν καὶ τὴν ἠκολουθήσαμεν.

λάδος, ὅταν ἔκαμναν τὰς εἰσβολὰς των εἰς τὸν ὑποτεταγμένον τόπον, ποτὲ δὲν διέκριναν τοὺς εἰς τάξιν ῥαγιαδῶν καταστήσαντας Ἕλληνας ἀπὸ τοὺς καταδυναστευτὰς Τούρκους. Πολὺ ἐλευθερώτεροι ἀπὸ τῆς Κλέφτας, ἀλλὰ παρομοίως ἀηλεέσεροι διὰ ἐκείνους ἀπὸ τοὺς συμπατριώτας των, τοὺς ὁποίους ἐθεώρουν ὡς αὐτοθέλητα ἀνδράποδα, κατήντησαν ἐπίσης βδελυκτοὶ εἰς τούτους, καὶ εἰς τῆς Τούρκους παροξυνθέντας ἀπὸ τὰς ματαιὰς προσπαθείας των διὰ νὰ τοὺς ὑποτάξουν. Ὅθεν οἱ περισσότεροι περιηγηταὶ ὁμιλοῦντες περὶ τῶν Μανιατῶν, ὡς περὶ λαοῦ λησῶν χωρὶς Θεοῦ, χωρὶς εὐσπλαγχνίαν καὶ χωρὶς πίσιν, δὲν ἔκαμναν ἄλλο τι, πᾶρεξ ἐπαναλάμβαναν ἐκεῖνο, τὸ ὁποῖον ἔλεξαν ἐκ συμφώνος οἱ Τούρκοι δορυκτῆτορες καὶ οἱ ῥαγιαδες Ἕλληνες, ἐπίσης κακομεταχειρισθέντες ἀπὸ τῆς τῆς ἀγρίας γείτονας. Μ' ὅλον τῆτο τὸ ἐσωτερικὸν Σύνταγμα τῶν Μανιατῶν ἀξίζει νὰ παρατηρηθῆ, καὶ ἡμπορεῖ νὰ δώσῃ ιδέα ἐννοικωτέραν περὶ τῆς τῆς λαῶ. Ἄν πιεεύσωμεν τὸν σοφὸν Ἄγγλον, τοῦ ὁποίου τὰ ἔχνη ἀκολουθοῦμεν ἐδῶ, ὁ τρόπος τῆς κοινωνικῆς ζωῆς συστημένης ἔκπαλαι μεταξὺ αὐτῶν εἶναι ὁ ἴδιος μὲ ἐκεῖνον, κατὰ τὸν ὁποῖον διοικοῦντο ἐξ ἀμνημονεύτων χρόνων οἱ ὄρεινοὶ τῆς Σκωτίας. Ὁ τόπος εἶναι διηρημένος εἰς Ἐπαρχίας εἴτε Νομοὺς ἀνίσου μεγέθους, ἀπὸ τοὺς ὁποίους καθεὶς εἶναι ἡ διαδοχικὴ ἰδιοκτησία μιᾶς φυλῆς, ἢ μεγάλης οἰκογενείας. Ὁ Καπιτάνος ἢ ἀρχηγὸς ταύτης τῆς φυλῆς (1) ἔχει τὴν διακριβίην του εἰς

(1) Ὁ Γάλλος Συγγραφεὺς μεταχειρίζεται ἐδῶ τὸν οὐσιαστικὸν clan, κυριολεκτούμενον ἰδιαίτως διὰ τὰν εἰς Σκωτίαν καὶ ἰσ-

μίαν μεγάλην ἔπαυλιν ὠχυρωμένην, ἣτις εἰς καιρὸν εἰρήνης εἶναι ᾠρωτεύουσα τῆς ἐπαρχίας, καὶ εἰς καιρὸν πολέμου γίνεται καταφύγιον τῶν κατοίκων. Κάθε μέλος τῆς φυλῆς ἔχει τὸ ἀνήκον εἰς αὐτὸ μερίδιον γῆς, καὶ πληρώνει ὡς ἐναύσιον φόρον εἰς τὸν Καπιτάνον τὸ δέκατον τῶν ἐτησίων εἰσοδημάτων. Ὁ Καπιτάνος ἔχει πρὸς τέτοις ἐκτὸς τῶν γαιῶν τῆς κοινότητος ἐν μικρὸν κτήμα ἀγροῦ καλλιεργούμενον ἀπὸ τῶν ἰδιαίτερων οἰκειακῶν. εἶναι φυσικὸς κριτὴς καὶ πολιτικὸς ἀρχηγὸς τῆς φυλῆς, καὶ τὴν διοικεῖ εἰς τὸν πόλεμον. Οἱ Καπιτάνοι ἤτοι Σιεφτάνοι (Chieftains) τῆς Μάνης εἶναι ὅλοι ἀνεξάρτητοι, ἀλλὰ γνωρίζουν ἓνα πολεμικὸν ἀρχηγὸν ὀνομασμένον ἀπὸ αὐτοὺς τοὺς ἰδίους, καὶ τοῦ ὁποίου ὅλαι αἱ πολιτικαὶ πράξεις εἰς τὸ ἔσωτερικὸν τοῦ τόπου περιορίζονται εἰς ἓν εἶδος αἰρετοκρισίας, καὶ εἰς τὴν δύναμιν τοῦ νὰ προεδρεύῃ εἰς τὴν γενικὴν συνέλευσιν τῶν ἀρχηγῶν ἑκάστης φυλῆς. Μὲν ὅλον ὅτι ὁ περιηγητὴς, τοῦ ὁποίου τὴν μαρτυρίαν ἐξιχνιάζομεν ἐδῶ, ἐπεσκεύθη τὴν Μάνην περὶ τὰ τέλη τοῦ παρελθόντος αἰῶνος, μὲν ὅλον τοῦτο ἠμυροῦμεν νὰ κρίνωμεν περὶ τῆς παλαιότητος τούτων τῶν διατάξεων, ἀπὸ τὸν ἴδιον χαρακτῆρα αὐτῶν. Αὐταὶ εἶχαν ἀνθέξει εἰς τὴν δυναστείαν τῶν Βενετῶν, καὶ οἱ Τοῦρκοι εὐρίσκοντες αὐτὰς τόσον ἰσχυρῶς συνδεδεμένας μετὰ τὴν φύσιν τῆς γῆς, ὥστε μὲν τὸ ἐθνικὸν πνεῦμα τῶν Μανιατῶν, δὲν ἐπροπάθησαν νὰ τὰς ἐξολοθρεύσουν. Ἡ Πόρτα, διὰ νὰ φυλάξῃ τὴν ἐλάχιον μίαν σκιάν πολι-

λανθίαν Φυλῆς, αἰτίαι συνίστανται ἀπὸ ἀριθμόν τινα οἰκογενειῶν.

τικῆς ἐξουσίας εἰς τὰς Μανιάτας, ἐπεκύρωσε συνήθως διὰ φερμανίου τὴν ἐκλογὴν τοῦ πολεμικοῦ ἀρχηγῆ τοῦ ἀπὸ αὐτοῦ ἐκλεγμένου, καὶ τοῦ ἔδιδε τὸν τίτλον τοῦ Μπέη, πράγμα, τὸ ὁποῖον δὲν μετέβαλλε παντελῶς τὰς ἐχθρικὰς διαθέσεις τῶν Μανιατῶν ὡς πρὸς τοὺς Τούρκους, καὶ δὲν τοὺς ἐμπόδιζεν ἀπὸ τῶν λεηλατῶσι καὶ τῶν λαφυραγωγῶσι ὅλους τοὺς Μωαμεθανικοὺς τόπους τοὺς πλησιοχώρους μετὰ βουνά των.

Ἡ καρποφορία τῆς Μάνης τῶν ὀλίγων ἀναλογεῖ μὲ τὸν ἀριθμὸν τῶν κατοίκων της, ὡς ἐβιάζοντο πάντοτε νὰ φέρουν ἀπέξω τὰ ἀναγκαϊότατα πράγματα τῆς ζωῆς. Διὰ τὴν προμηθεύονται ἀπὸ αὐτὰ, ἔκαμναν ἐπάνω εἰς κάποια παραθαλάσσια μέρος ἐν ἐμπόριον εὐχεστὰ ἀξιόλογον μὲ τὰ παραθαλάσσια τῶν ἄλλων μερῶν τῆς Ἑλλάδος, μὲ τὰς Νήσους, καὶ μὲ τὴν ἠπειρον αὐτῆς τῆς Μικρᾶς Ἀσίας. Ἐφεραν εἰς τούτους τοὺς διαφόρους τόπους ἔλαιον, μετάξην, μερικὰ προϊόντα βιουηχανίας παχυμεροῦς, καὶ ἐλάμβαναν εἰς ἀντάλλαγμα, ἀραβοσίταρον, σίτον, ὄρυζιον, καὶ ὄσπρια ξηρά. Ἐκαμναν συνήθως τοῦτο τὸ ἐμπόριον ὡς κλεψέμποροι, (1) ἤτοι παρανόμως ἐμπορευόμενοι, παραβαίνοντες πανταχοῦ τοὺς νόμους τῆς Ἀστυνομίας κατῶν Τουρκικῶν τελωνίων. Εἰς τοὺς χρόνους ὅποτε τοῦτο τὸ ἐμπόριον δὲν ἀρ. οὔσεν εἰς τὰς χρείας των, ἠγόραζαν ἀπ' αὐτὴν τὴν ἰδίαν Γόρταν, διὰ μέσου κάποιων ὑποταγῶν καὶ χημητικοῦ φό-

(1) Δηλαδή ἐμπορευόντο πραγματείας ἐμποδισθέντες, μεταχειριζόμενοι τὸ Ἰταλικὸ λεγόμενον contrabando ἢ Ἐξόδοις.

ρε, τὰς ζωοτροφίας, αἱ ὁποῖαι τὲς ἦσαν ἀναγκαῖαι. Ἀλλὰ τὸ σὺνήθες καὶ ὁπωσοῦν προτιμητέον καταφυγίον των ἦτον ἢ διὰ θαλάσσης καὶ διὰ ξηρᾶς λαφυραγωγία, τὴν ὁποίαν καὶ κατώρθωσαν εὐσχοῦντα, μὲ ὅλον ὅτι οἱ Τοῦρκοὶ μετεχειρίσθησαν πᾶν εἶδος προσαπθείας, ὥσε νὰ τοὺς περιμαζώξουν εἰς τὰ βουνάτων. Τὰ παράλιάτων, ὅλα περιορισμένα ἀπὸ μικρὰς κόλπες ὠχυρωμένους διὰ σκοπέλων καὶ δι' ἀνέμων, οἵτινες ἐμποδίζουν τὴν πλησίασίν των, ὑπέκρυπταν σημαντικὴν ποσότητα μικρῶν πλοίων, τὰ ὁποῖα κατεφρόνουσαν τὴν ἄσκον ἐπιμέλειαν τῶν περίπλων καὶ ἀπέφευγαν ὅλας τὰς καταδρομάς. Δὲν ἦτον εἰς τὸν Μωρέαν οὔτε μία ἄκρα γῆς, ἐπάνω εἰς τὴν ὁποίαν νὰ μὴν ἄραζαν ταῦτα τὰ τολμηρὰ μονόξυλα, τὰ ὁποῖα ἔχοντα τὸ καθέν ἀναεῖκοσιν ἐπιβάτας, διέτρεχαν διὰ τῆς κώπης μὲ ἐκπληκτικὴν ταχύτητα διασῆματα ὑπερμεγέθη. Οὕτως οἱ Μανιάται ἐκυρίευσον ἐξ ἀπροόπτου ἐν τῷ μέσῳ τῆς νυκτὸς χωρία Τέρκων καὶ ῥαγιαδῶν, ἤραζαν ὅτι ἠμποροῦσαν νὰ πάρουσαν, καὶ συχνὰ ἐπνιγαν χωρὶς νὰ πολεμήσουσαν. ἔλεηλάτην διὰ τὴν μόνην ἡδονὴν τῆ φθείρειν.

Ὡς τόσον αὕτη ἡ ἀγριότης τῶν ἡθῶν εὐρίσκετο εἰς τὲς Μανιάτας συνηνωμένη μὲ δοξασίας καὶ ἀσκήσεις θρησκευτικὰς. ἀλλ' οἱ Ἱερεῖς των, σπανίως συγκοινωνοῦντες μὲ ἐκείνους τῶν κάτω Χωρῶν τοῦ Μωρέως, καὶ φέροντες οἱ ἴδιοι πολὺ συχνότερα τὴν ἀπάθειαν παρά τὸν Σταυρόν, εἶχαν χάσει ὡς καὶ αὐτὰς τὰς παρεδόσεις τοῦ Εὐαγγελίου. Εἶχαν γένει παχυμερεῖς ἀπ' ἄσολοι μιᾶς ἡθικῆς προσαρμοσμένης εἰς τὸ εἶδος τῆς ζωῆς, τὴν ὁποίαν διῆγον οἱ Μανιάται. Ζαίνεται ὅτι αὐτοὶ οἱ Ἱερεῖς, ὄντες

ἄπλοι κατὰ τὰς προλήψεις των εὐχαρίζουν τὸν Θεὸν, ὅσιν παρέδιδεν εἰς τὴν ἀπάθην τῶν Μανιατῶν ἢ χωρικοὺς χωρὶς ὑπεράσπισιν, ἢ ὁδοιπόρους ἀνόητους, (1) καὶ ὅτι, ὅμοιοι μὲ τὰς Ἰερεῖς τοῦ Ἰσραὴλ, ἀφιέρωναν ἐπάνω εἰς τὸ θυσιαστήριον τὸ δέκατον τῶν μισητοτάτων λαφύρων.

Ἡ προσκόλλησις τῶν Μανιατῶν εἰς τοῦτον τὸν Χριστιανισμόν τὸν τόσον φρικτῶς διεφθαρμένον, ἢ εὐλάβειά των εἰς τὸν Θεὸν τῆς αἱματοχυσίας, τὸν ὁποῖον ἐπλατταν αἱ μὲ τὴν ἀνθρωποκτονίαν οἰκειωμέναι φαντασίσαιτων, εἶχαν τὸν αὐτὸν χαρακτῆρα τῆς ἐνεργείας, ὅσιν διέκρινε τὰ πατριωτικά των αἰσθήματα. Τὸ θανάσιμον αὐτῶν κατὰ τῶν Βενετῶν μῖσος προήρχετο ἐκ τούτου, ὅτι αὐτοὶ εἶχαν προαπαθήσει ἢ ἀνατρέψωσι τὴν λατρείαν των,

(1) Ἄν πιστεύσωμεν τὸν Κύριον E. Walpole, ἀδίκως κατηγοροῦνται οἱ Μανιαταίως ἀφιλόξενοι· τοῦτο ἦγον ἀληθινόν, λέγει, δι' τοὺς ὁδοιπόρους, οἵτινες ἐξέριψον κινδύνους νὰ ἔμβουν εἰς τὸν τόπον των μὲ μόνην τὴν ἔγγραφον ἄδειαν τῶν Τούρκων διοικητῶν, καὶ συνωδευμένοι ἀπὸ Γικνιτσάρους· οὗτοι ἐξέριπταν τὴν ζωὴν των εἰς κίνδυνον. Ἄλλ' οἱ ὁδοιπόροι οἱ συνημένοι εἰς τὸν ἀρχηγὸν ἢ εἰς τὸ ἀπλὸν μέλος μιᾶς Φυλῆς, ἦσαν δεκτοὶ ὡς Ἀδελφοὶ, καὶ ἐξεπλήττετο τις, λέγει ὁ K. Walpole, φθάνων μεταξὺ τούτων τῶν ἀνθρώπων, τῶν ὁποίων ἡ φήμη τῆς ἀγριότητος ἐρέπνεε φόβον μακρόθεν, νὰ βλέπῃ τὸν ἑαυτὸν του ἀντικείμενον τῶν φροντίδων των, νὰ περικυκλῶνεται ἀπὸ εὐνουσάτας ἀρεικείας, καὶ περιποιήσεις. Ὁ ἕνός τοῦ ἀρχηγοῦ ἢ ἐνός μέλους μιᾶς Φυλῆς, περιεσκέπετο ὑπὸ τὴν προστασίαν ὅλης τῆς Φυλῆς. Ἐπομένως ἐψέρετο ἀπὸ Φυλὴν εἰς Φυλὴν, καλὰ συνωδευμένος καὶ παντοῦ περιποιημένος μετὰ μεγαλοπρεπείας καὶ πανηγυρισμοῦ. Ὅτι διηγῆται ὁ Κύριος Walpole περὶ τῆς ὁδοιπορίας τὴν ὁποίαν ἔκαμεν ὁ ἴδιος μεταξὺ τῶν Μανιατικῶν Φυλῶν, εἶναι πολλὰ μακρὰν ἀπὸ τὴν ἰδέαν, τὴν ὁποίαν ἔχομεν γενικῶς περὶ τούτου τοῦ λαοῦ. Ἄλλ' ὕστερον ἀπὸ ὅλα αὐτὰ, ὅτι δὲν μᾶς ἐκπλήττει ἐκ μέρους τῶν ἀντοχθόνων τῆς ἐρήμου Ἀραβίας, δὲν πρέπει παντελῶς νὰ μᾶς ἐκπλήξῃ ἐκ μέρους τῶν ὄρεινῶν Ἑλλήνων.

καὶ ἂν αντικαταστήσῃ τὴν Λατινικὴν Καθολικὴν πίσιν. Ἀφοῦ διὰ τοῦ ἀξιολογωτέρου τῶν κατορθωμάτων τοῦ περιφήμου ἡγεμόνος Μοροζίνου, ἐπὶ τῆς βασιλείας Σολιμάνου τοῦ Β'. μία πρεσβεία Λατινικὴ, ὑπερηριγμένη, ἀπὸ στρατιώτας Βενετούς, ἐρήμωσε μερικὰς ἀπὸ τὰς ἐκκλησίας τῶν Μανιατῶν, οὗτοι καταφυγόντες εἰς τὰ τραχύτερα μέρη τῶν βουνῶν των, ἔσειλαν ἕνα ἀπὸ τὸς ἐδικούς των εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν ἂν ἀναγγεῖλη τὴν ὑποταγὴν τοῦ τόπου, καὶ νὰ ζητήσῃ ἀρχηγὸν διὰ τὸ ἔθνος καὶ βοήθειαν κατὰ τῶν Βενετῶν. Ὁ Σουλτάνος ἔβγαλεν ἀπὸ τὴν φυλακὴν ἕνα ἀρχηγὸν Μανιάτην, ὀνόματι Διβέριον, ὅστις πρό τινων χρόνων ἦτον αἰχμάλωτος, τῶρα δὲ ἀνεφάνη εἰς τὴν Μάνην μὲ τὸν τίτλον τῆς ἡγεμόνος, μὲ τὴν Διφθέραν, μετὴν σπάθην, καὶ μὲ τὸ ῥόπαλον, σημεῖα τῆς εἰς ἀξίωμα ἐγκαταστάσεως δοθείσης ὑπὸ τοῦ Σουλτάνου. Ὅλαι αἱ Μανιατικαὶ φυλαὶ ὁμοφρονήσασαι μετ' αὐτοῦ, ἐδίωξαν τοὺς Βενετούς ἀπὸ τὴν Ἀρχαίαν Λακωνίαν, καὶ διήγειραν ἐπ' ὀνόματι τῆς θρησκείας, ἕν μέρος τῆς Μωρέως. Σχεδὸν τοῦτο τὸ ἔργον μόνον μᾶς ἐφάνη ὅτι ἀνήκει εἰς τὴν ἱστορίαν τῶν Ἑλλήνων κατὰ τὴν ἐποχὴν τοῦ μεταξὺ Βενετῶν καὶ Τούρκων πολέμου, τοῦ ὁποίου θέατρον ἦτον ὁ τόπος των. (1)

(1) Ὡς τόσον ὁ Κ. Ράφφενελ, εἰς τὴν τῶν Νέων Ἑλλήνων Ἱστορίαν του, ἣ ὁποία περιέχεται εἰς τὴν Βιβλιοθήκην τοῦ δεκάτου ἐνάτου αἰῶνος περιέγραψε καλῶς τούτον τὸν μεταξὺ Βενετῶν καὶ Τούρκων πόλεμον. Ὅσοι δὲν ἔχουν καιρὸν νὰ φυλλολογῶσι τὰς πολυτόμους ἱστορίας τῆς Βενετίας καὶ τῆς Ὀθωμανικῆς Αυτοκρατορίας θέλουσιν εὖρει εἰς τὸ Βιβλίον τοῦ Κ. Raffenel ἐξαίρετον καὶ ἐπιφανεστάτην ἐπιτομὴν τούτων.

Ἔως ἐδῶ λαμβάνουν τέλος αἱ πληροφορίες, τὰς ὁποίας δυνάμεθα νὰ δώσωμεν περὶ τῆς κατὰσάσεως τοῦ Μωρέως εἰς τὸ διάστημα τῆς περιόδου τῆς Τουρκικῆς δυναστείας, συμβάσης μετὰ τὴν παντελῆ δίωξιν τῶν Βενετῶν. Τὰ συμβάντα, τὰ ὁποία περὶ τὰ τέλη τοῦ δεκάτου ὀγδόου αἰῶνος ὀλίγον ἔλειψαν νὰ ἀφαιρέσωσιν ἀπὸ τοὺς Τούρκους ταύτην τὴν Χερσόνησον ἐγείναν πρόξενα νέων καὶ φρικτῶν δυσυχιῶν διὰ τοὺς κατοίκους, καὶ μετέβαλαν ἀκόμη μίαν φορὰν τὴν ἠθικὴν ὄψιν τῆς χώρας. Ἡμεῖς θέλομεν διηγηθῆ λεπτομερῶς ταῦτα τὰ συμβάντα, τὰ ὁποία ἀνήκουν εἰς μίαν ἐποχὴν πλησιάζουσαν μὲ τὴν παρούσαν μεταβολὴν τῶν πραγμάτων. Διὰ νὰ τελειώσωμεν τὴν ἐκθεσιν τὴν ὁποίαν ὑπεσχέθημεν, μᾶς μένει νὰ εἴπωμεν, ποια ἦτον ἡ πολιτικὴ κατάστασις τῶν ἐπαρχιῶν Μολδαβίας καὶ Βλαχίας, καὶ τῶν νήσων τοῦ Αἰγαίου πελάγους, ὅθεν κατὰ πρῶτον πρέπει νὰ ὀμιλήσωμεν περὶ μιᾶς φυλῆς, τῆς ὁποίας ἡ ὑψηλὴ τύχη ἔλαβε μεγάλην σχέσιν μὲ τὴν τύχην τῶν περισσοτέρων ἀπὸ τὰς Ἑλληνικὰς ἐπαρχίας, πρὸ πάντων μὲ τὴν τύχην τῆς Μολδαβίας, τῆς Βλαχίας, καὶ τῶν Νήσων· ἐννοοῦμεν ἐδῶ τοὺς Ἕλληνας κατοίκους τοῦ μέρους (μαχαλᾶ) τῆς Κωνσταντινουπόλεως τὸ ὁποῖον ὀνομάζεται Φανάριον. (1)

Οἱ Ἕλληνες τοῦ Φαναρίου, βοηθούμενοι ἀπὸ τὴν ἄγνοιαν, ἀνεπιτηδειότητα τῶν Τούρκων, καὶ

(1) Οἱ νῦν λεγόμενοι Τούρκοι μαχαλάδες εἶναι σχεδὸν οἱ αὐτοὶ μὲ τὰς δῆμας, εἰς τὰς ὁποίας ἦσαν διχραζόμενοι αἱ φυλαὶ τῶν παλαιῶν Ἀθηνῶν. Σημ. τοῦ Ἐκδότου.

ἀπ' ἐκεῖνο τὸ ἄρθρον τοῦ Κορανίου, τὸ ὁποῖον ἀπαγορεύει εἰς τοὺς πιεσοὺς τὴν σπουδὴν τῶν παρὰ τοῖς ἀπίστοις ἐν χρήσει γλωσσῶν, μετὰ τὴν ἄλωσιν τῆς πόλεώς των, εἶχαν εὔρει τὰς τρόπας νὰ κατορθώσασιν, ὥστε νὰ ὤφεληθῆν ἀπὸ τὴν κατὰ τὰς νοεράς δυνάμεις ὑπεροχὴν των, καὶ ἀποκατεστάθησαν ὀλίγωρα ἀναγκαῖοι εἰς τὰς δορυκτῆτορας, δελεύοντες αὐτοὺς ὡς διερμηνεῖς, ὡς μεταφρασαί, ὡσαύτως καὶ ὡς γραφεῖς, ἐνασχολούμενοι περὶ τὰ πολιτικά, διοικηταί, ὑπεργήματα, τὰ ὁποῖα γενικῶς ἐσημαίνοντο διὰ τοῦ ὀνόματος, γραμματικοὶ ἢ γραμματισαί. Κατ' ἄρξας δὲν διεκρίνοντο ἀπὸ τὰ ἀνδράποδα καὶ ἀπὸ τὰς δέλεις τῶν Ἱππογῶν, (Ministres) ἀπὸ τοὺς εἰς ὑψηλὰ ἀξιώματα ὄντας, ἀπὸ τοὺς πλουσίους ιδιώτας· ἀλλ' ἐπὶ τῆς βασιλείας Μωάμεθ τοῦ Δ'. καὶ περὶ τὸ ἔτος 1670, ἔγας Ἑλλήν ὀνομαζόμενος Παναγιωτάκης, ἢ Παναγιώτης, καταπέισας Ὀθωμανόν τινα Ἱππογόν, ὅτι ἦτον κινδυνῶδες εἰς τὴν Πόρταν νὰ ἐμπιζεύεται εἰς τὰς μεταφράσεις, τὰς ὁποίας παρούσριαζαν ξένοι μεταφρασαί (1) διὰ νὰ ἐκτελῆ τὰς μετὰς Εὐρωπαϊκὰς δυνά-

(1) Ἐνα αἰῶνα μετὰ τὴν ἄλωσιν τῆς Κωνσταντινουπόλεως, οἱ Ὀθωμανοὶ μ' ὅλον ὅτε ἦσαν κύριοι ἐνὸς μέρους τῶν ὑπὸ τοῦ Δουναβέως περιβρεσμένων ἐπαρχιῶν, εἶχαν μόνον διπλωματικὰς σχέσεις μὲ ἐκεῖνας ἀπὸ τὰς Εὐρωπαϊκὰς δυνάμεις, αἱ ὁποῖαι ὡς γείτονες ὑπέκειντο εἰς τὰς προσβολὰς των. Οἱ Βενετοὶ, μετὰ ἕνα χρόνον ἀπὸ τῆς πτώσεως τοῦ τελευταίου τῶν Παλαιολόγων, κλείσαντες ἐμπορικὴν σὺνδύκην μετὰ Μωάμεθ τοῦ Β'. εἶχαν ἀπολαύσει ἀπ' αὐτὸν τὴν ἄδειαν τοῦ νὰ καθεδρεύῃ ἐν Κωνσταντινουπόλει ἕως Βάυλος ἢ Πρέβυς Βενετός. Αἱ δύο δυνάμεις εἶχαν ὑποχρεωθῆ ἄμοιβαίως νὰ καὶ δίδωσιν ὑποσῆριξιν μῆτε ἄσυλον εἰς τὰς ἐχ-

νάμεις σχέσεις της, κατώρθωσε ἡ ἀναγορευθῆ ὁ Ἰ-
 διος δραγουμάνος τοῦ διβανίου, ἡ διερχομένη τῆς
 βουλῆς τῶν Ὀθωμανῶν ὑπουργῶν. Τοῦτο ὑπῆρξε
 σάδιον εἰς ἀρμολογίαν τῶν Ἑλληνικῶν
 οἰκογενειῶν τοῦ Φαναρίου, καὶ ἠῤῥησε ταχέως. Ἡ-
 μεῖς δὲν ἠμποροῦμεν νὰ ἐμβῶμεν εἰς τὴν διήγησιν
 τῶν μηχανουργιῶν καὶ περιπλοκῶν, αἱ ὁποῖαι εἰς
 καιρὸν ὀλιγώτερον ἀπὸ ἡμῶν αἰῶνα, ἤγουν ἀπὸ
 τὸ 1670 ἕως εἰς τὸ 1711 τοὺς ἀνεβίβασαν ἀπὸ τὸ
 ὑπόργημα Δραγουμάνων τῆς Πόρτας εἰς τὸν βασι-
 μὸν τῶν Ἡγεμόνων ἢ Γοσποδάρων τῆς Μολδαβίας
 καὶ Βλαχίας. Τὰ πολιτικὰ συμβάντα, τὰ ὁποῖα
 συνήργησαν εἰς ταύτας τὰς τεχνουργίας θέλουν ἀνα-
 φερθῆ κεφαλαιωδῶς.

Γνωστὸν εἶναι ὅτι ἡ δραστήριος ἀντίστασις τῶν δύο
 Ἐπαρχιῶν Μολδαβίας καὶ Βλαχίας, ἀφοῦ ἐκού-
 ρασε τὰς προσπαθείας τῶν δύο Σουλτάνων Βαϊα-
 ζήτου τοῦ Β', καὶ Σελήμ τοῦ Α'. ἐπαυσε παρενθῆς
 εἰς τὸν θάνατον τῆ περιφήμου Στεφάνου Ἡγεμόνος
 αὐτῶν, ὁ ὁποῖος εἰς τὴν διαθήκην τὴν διώρισε νὰ ὑπο-

θροῦς ἡ μία τῆς ἄλλης. Ἡ Οὐγγαρία, ἡ Πολωνία, ἡ Γερμανι-
 κὴ Αὐτοκρατορία, ἀδιακόπως ἀπειλοῦνται παρὰ τῶν Τούρκων
 ἕκαστα ἐξ ἀνάγκης μερικὰς ἀναγκὰς μ' αὐτοὺς. Πρῶτη δὲ
 ἡ Γαλλία ἐξήτησε τὴν Φιλίαν καὶ συμμαχίαντων. Ἡ ἐξωτερικὴ
 πολιτικὴ τοῦ Βασιλέως καὶ ἱππέως Φραγκίσκου τοῦ Α'. τὸν ὑπα-
 γόρευσε τὸ σχέδιον τοῦ νὰ στείλῃ πρεσβείαν εἰς τὸν Σουλτάνον
 Σουλεϊμάνην τὸν Β'. ἀπαρῶντως, καθὼς ἡ ἐσωτερικὴ του
 πολιτικὴ τὸν ἐνέπνευσε τὸν παρὰ λόγους ἔνθεον ἥλον τοῦ νὰ καύτη
 ζῶντας αἰρετικούς τινες ὡς ἐπόμενον ταύτης τῆ πράξεως καὶ περὶ
 τὸ 1535 ἕνας Γάλλος, ὀνόματι Λαφορέτος, ἐστάσεν εἰς Κωνσταν-
 τινούπολιν, ὡς πρέσβυς, πρᾶγμα, τὸ ὁποῖον πολὺ σνηήργησεν εἰς
 τὸ νὰ ὑψώσῃ ταύτην τὴν τέχνην τῆ διερχομένης τὴν παρὰ τῶν Φαναρι-
 ωτῶν πρᾶττομένην.

ταχθῶσι με συνθήκας εἰς τὴν Πόρταν. Σουλεϊμάνης ὁ Β' ὑπέγραψεν εἰς τὴν Βούδαν, κατὰ τὸ 1529, τὴν συνθήκην, δυνάμει τῆς ὁποίας οἱ Μολδαβοὶ καὶ οἱ Βλάχοι ἔμελλαν νὰ διατηρήσωσι τὴν ἐλευθέρου ἐκτέλεσιν τῆς λατρείας των, τοὺς νόμους των, τὴν διοίκησιν τοῦ δημοσίου θησαυροῦ των, καὶ τὸ δικαίωμα τοῦ ἐκλέγειν Ἡγεμόνας ὑποτελεῖς τῇ Πόρτᾳ, καὶ ἐκ τῆς κλάσεως τῶν Μπογιάρων, ἧτις ἐσχημάτιζεν εἰς αὐτοὺς παλαιὰν τινα καὶ ἰσχυρὰν ἀριστοκρατίαν. Ἐπειδὴ ἡ ἐκλογή τοῦ Ἡγεμόνος ἔμελλε νὰ ἐπικυρώνεται ἀπὸ τὴν Πόρταν, ἡ συγκατάθεσις ἐπληρώνετο ἀκριβὰ ἀπὸ ἐκεῖνον, εἰς τὸν ὁποῖον ἤθελαν πέσει αἱ ψῆφοι· τὸ δῶρον, τὸ ὁποῖον ἦτον ὑποχρεωμένος νὰ κάμῃ εἰς τὸν μέγαν Βεζίρην καὶ εἰς τὰ μέλη τοῦ Διβανίου ἐσυμποσοῦτο ἐνίοτε ἕως εἰς 50, 60, 100,000 χρυσοῦς (φλωρῖα) καὶ ἀκόμη περισσότερον· αἱ δύο ἐπαρχίαι ἐχρεώσουν ἐκτὸς τούτου νὰ πληρῶνουν χρονικῶς φόρον 4,000 γροσίαν. Περιπλέον ἡ τοιαύτη συγκατάθεσις τῆς Πόρτας μετέτρεπεν εἰς πραγματικὴν δυναστείαν τὸ δικαίωμα τῆς κυριότητος, μετὰ τὸ ὅποῖον εἶχε φανῆ Σουλεϊμάνης ὁ Β' ὅτι εὐχαρισεῖτο. Ἐπειδὴ καθεὶς ἀπὸ τοὺς Ὑποψηφίους (Candidats) τοὺς παρουσιασθέντας εἰς τὴν ψῆφον τῆς συνελεύσεως τῶν Μπογιάρων ἔκαμνε μυστικῶς εἰς τὴν Πόρταν ὑποταγὰς καὶ ὑποσχέσεις καθαιρετικὰς τῶν δικαιωμάτων τοῦ τόπου. Ὁ ἐκλεγθεὶς ὑποψήφιος ἐβιάζετο συχνάκις νὰ ἐκπληρώσας ὑποχρεώσεις του πρὸς τὴν Πόρταν, ἧτις συνήθως ἀπαιτοῦσε, πρὸ τοῦ νὰ ἐκφωνήσῃ τὴν ὑπερ αὐτοῦ συνάρεσίν της, νὰ παραδώσῃ, ὡς ἐνέ-

χυρον κἀνένα ἀπὸ τοὺς υἱοὺς του, ἢ ἀπὸ τοὺς συγγενεῖς του. τότε κατήντει νὰ καθυποβάλλεται εἰς τὸ ἄσπονδον μῖσος τῶν συμπατριωτῶν του. Αἱ πολιτικαὶ περιστάσεις ἐβίαζαν ἐνίοτε τοὺς Μολδαβούς καὶ τοὺς Βλάχους νὰ πολεμῶσιν ὑπὲρ τῶν Τούρκων ἐναντίον τῶν ἀρδικῶν των ἐχθρῶν, καὶ συχνάκις ἐνώνοντο μὲ τούτους τοὺς τελευταίους διὰ ν' ἀποσεύσουν τὸν ζυγὸν τῶν Τούρκων. Ὅλαι αἱ τοιαῦται προσπάθειαι δοκιμασθεῖσαι ἀπὸ τοὺς ἐθνικοὺς ἀρχηγοὺς τῆς Μολδαβίας καὶ Βλαχίας ἀπέτυχαν, καὶ ἐτιμωρήθησαν διὰ φόρων ἀσυνήθων, καὶ διὰ τῆς κατοικίας Τουρκικῶν στρατευμάτων, τὰ ὅποια ἐφαίνοντο ὅτι ἐσέλλοντο ἐξεπίτηδες διὰ νὰ ἀλλάξωσιν ἓνα τόπον καρποφόρου καὶ πλουσῖως καλλιεργημένου, εἰς ἐρήμους ἀκαλλιεργήτους καὶ λεηλατισμένους. (1)

Συνεχῶς οἱ Τούρκοι καὶ αὐταὶ αἱ Ἀρδικεὶ δυνάμεις ἐμεσολάβουν εἰς τὰς ἀμοιβαίας ἐχθρας τῆς Μολδαβίας καὶ Βλαχίας, αἱ ὅποιαὶ σπανίως ἐνώνοντο κατὰ τοὺς σκοποὺς καὶ κατὰ τὴν ἐναντίον τῆς

(1) Ἡ κατοικία ἢ ἀπλῶς διάβασις Τουρκικῶν στρατευμάτων ἦτο συμφορὰ διὰ τὰς ἄλλας ἐπαρχίας τῆς Ἑλλάδος. Ἡ εἰδησις τῆς διαβάσεως μιᾶς μούρας (σώματος) ἀπὸ πενήκοντα ἀνθρώπους ἀρκαῦσεν ὥστε νὰ ὑποχρεώσῃ τοὺς κατοίκους ἐνὸς χωρίου νὰ φύγωσιν εἰς τὰ βουνά. Ὅχι μόνον ἦσαν βιασμένοι νὰ τρέψωσι, νὰ φιλοξενήσωσι τοὺς Τυρκικοὺς στρατιῶτας, ἀλλ' ἔπρεπε πρὸς τούτοις νὰ ἐκμανοποιῶσιν ὅλας ταντὰς ἀπαιτήσεις, εἰ δὲ μὴ, ὑπέκειντο εἰς τὰ χειρότερα φερσίματα καὶ ὅταν αὐτός ὁ Ὀθωμανικὸς στρατιωτικὸς ὄχλος παρατιῶσεν ἓνα τόπον, τὰ ὅποια εἶχεν ἐξάντλησει ὅλα τὰ εἰσοδήματα ἀπῆρτι πληρωμὴν, τὴν ὁποίαν ἓνας παραλόγος νόμος ἀνόμαζεν ἀμοιβὴν τῶν ὀδόντων, χρεωσθεμένην ἀπὸ πᾶσα Ἑλληνα ἢ Μεσσηλιάνον, τὰ ὅποια αἱ σιαγόνες εἶχαν κεραισθῆναι ἵβισσαι τὰς ζωστροφίας τῆς Ῥαγιά. (Τυρκιστὶ ἐλέγετο Ντις κεραισθῆτοι ἐνοίκιον ὀδόντων.)

Πόρτας ὠντίσασιν . Όταν κατὰ τὸ 1711, ὁ Βασιλεὺς τῆς Σουηδίας Κάρολος ὁ ΙΒ΄, καταφυγὼν εἰς Τουρκίαν κατέπεισε τὸν Σουλτάνον Ἀχμέτην τὸν Γ΄, νὰ διακηρύξῃ τὸν πόλεμον κατὰ τοῦ Κζάρου ἥτοι Ἀυτοκράτορος τῆς Ρωσσίας, οὗτος ἔσπευσε νὰ εὖλῃ πρὸς τὸν Δούναβιν ἕνα ἀπὸ τὰς ἀντιστρατήγους τε, τὸν στρατοπεδάρχην Σιερεμέτεφ, ἔχοντα παραγγελίαν νὰ ἐνώσῃ κατὰ τῆς Πόρτας τὰς δύο ἐπαρχίας Μολδαβίας καὶ Βλαχίας, διχονοούσας τότε ἐξ αἰτίας τῆς ἀντιζηλίας τῶν δύο ἡγεμόνων Κωνσταντίνου τοῦ Μπραγκοβάνου καὶ Δημητρίου τοῦ Καντεμίρου . Ὁ Στρατοπεδάρχης λαβὼν τὸ μέρος τέτε τῶν τελευταίων, τὸν εἶχεν ὑποσχεθῆν εἰς τὸ ὄνομα τῆ Κυρίας τε ἢ ἀποκατασῆση διαδοχικῆν εἰς τὴν οἰκογένειάν τε τὴν ἀξίαν τε ἡγεμόνος, καὶ νὰ ἐγγυηθῆν εἰς τὸ ἔθνος τε τὰ προνόμια, τὰ ὁποῖα τῶν εἶχεν ἀφωρπάσει ἡ Πόρτα . Ὁ Καντεμίρης ἀπατηθεὶς, ἔγεινε σύμμαχος τῶν Ρώσων ἄλλὰ μετὰ τὴν διὰ τῶν τετελευταίων αἰσχροὴν ἀποτυχίαν τῆς ἐκστρατείας τοῦ Πρέτου, ἡ Μολδαβία καὶ Βλαχία ἐγκαταλειφθεῖσαι εἰς τὴν μνησικακίαν τῶν νικητῶν, ἔχασαν τὸ δικαίωμα τοῦ νὰ ἐκλέγωσι τοὺς ἡγεμόνας των, δικαίωμα, τὸ ὁποῖον ἡ ὑπερτάτη θέλησις τε Κζάρου τῆς Ρωσσίας ἐπίσης ἠθέλεν ἀφαρπάσει, κατὰ τὴν ἐκφρασιν τῆς μετὰ τοῦ Καντεμίρου συμμαχίας τε . Ἐπομένως αἱ Ἑλληνικαὶ οἰκογένειαι τοῦ Φαναρίου ἀπέλαυσαν τὸ προνόμιον τοῦ νὰ δίδωσιν εἰς τὸ ἐξῆς ἡγεμόνας εἰς τὴν Μολδαβίαν καὶ Βλαχίαν .

Ἡ ἐξέρσις τῆς δικαιοῦματος τοῦ νὰ ἐκλέγωσι τὰς γεμόνας των ὑπῆρξε κατ' ἀρχὰς ἡ μόνη μεταβολὴ

εἰς τὸν πολιτικὸν ὄριζοντα τῶν δύο ἐπαρχιῶν, ἀλλ' οἱ Φαναριῶται Γοσποδάραι, κρίνοντες ὅτι δὲν ἐδύναντο κατ' ἄλλον τρόπον νὰ διατηρηθῶσιν εἰς τοῦτον τὸν ὑπέρτατον βαθμὸν πάρεξ ταπεινόνοντες τὴν εὐγενῆ τάξιν τῶν Μπογιάρων, τῆς ὀπρίας ιδιοκτησίας ἦτον ἕως τότε τὸ νὰ διορίξῃ καὶ νὰ δίδῃ Ἡγεμόνας, συνεσωματοποίησαν μὲ ταύτην τὴν ἀριστοκρατίαν, τὴν ἐκ φύσεως ἀλαξόνα ἐξ αἰτίας τῆς περιφανοῦς καταγωγῆς της, καὶ ζηλότυπον τῶν προνομοίων της, "Ἕλληνας τοῦ Φαναρίου, οἵτινες ἐσολίζοντο μὲ ὀνόματα ἰσορικά, καὶ ἀνεκάλουν ἀρμοδιώτατα διὰ τῶν δυσφήμων καὶ πανούργων τρόπων των, διὰ τῶν συνειθισμένων εἰς αὐτοὺς μηχανεργιῶν καὶ κολακειῶν, τοὺς "Ἕλληνας αὐλικοὺς τῆς Ανατολικῆς Αὐτοκρατορίας." Ὅλα τὰ αξιώματα, ὅλα τὰ πολιτικὰ ὑπουργήματα ἀνήκαν πλέον ὀλοτελῶς εἰς τούτους τοὺς ξένους. Σώματα Ἀλβανῶν μισθοφόρων ἀντικατεστάθησαν ἀντὶ τῶν ἐθνικῶν στρατευμάτων διασκορπισθέντων ἢ ἐξοπλισθέντων. Ὁ Κληρὸς τῆς τότε, ἀνκαὶ σφικτὰ προσκολλημένος μὲ τὴν Ανατολικὴν Ἐκκλησίαν εἶχεν ὑποσκελισθῆ διὰ καλογήρων καὶ Ἐπισκόπων Ἑλλήνων. "Ἐν ἀναριθμητῶν σμῆνος θρησκευτικῶν εἰσπρακτόρων (1) παντὸς βαθμοῦ καὶ πάσης τάξεως, εἶχε ῥιφθῆ εἰς τοῦτον τὸν τόπον, τὸν ὁποῖον ἡ Ἑλληνικὴ Ὀρθοδοξία εὗρισκε κατὰ πρώτην προσβολὴν ὡς μέσον τοῦ νὰ ἐκκαρπώνεται. Εἰς ὅλους τοὺς κλάδους τῆς ἐξουσίας, τόσον εἰς τὸ δι' ὀικητικόν, ὅσον

(1) Εἰσπρακτορες, ὅσοι συνάγουσι ἐξ ἑθιμῶν δασύματα. Ὁ Ἐκδέτης.

καὶ εἰς τὸ δικανικόν, ἡ ἀνηλεεστάτη ἀπὸ ὅλας τὰς τυραννίας εἶται ἐκείνη, τὴν ὅποιαν ἐκτελοῦσι πολιτικοὶ ἀποσάται πρὸς ὄφελος ξένης δυναστείας.

Μ' ὅλον τοῦτο, ὡς πρὸς ταύτην τὴν τυραννίαν τῶν Φαναριωτῶν, ἡ μόνη διαφορὰ μεταξὺ τῆς τύχης τῆς Μολδαβίας καὶ Βλαχίας, καὶ τῶν ἄλλων Ἐπαρχιῶν τῆς αὐτοκρατορίας, ἦτον, ὅτι ἐδῶ οἱ Φαναριῶται εἶχαν τὴν πληρεξουσιότητα τοῦ νὰ ἦναι ἐναργέστατα δραστήριοι ὥστε νὰ ἐμπνέουν φρίκην εἰς πάντας, ἐνῶ εἰς ὅλα τὰ ἄλλα μέρη ἐκτελοῦσαν τὰς ἀνοσιουργίας των κρυφίως μὲν, ἀλλὰ μὲ τὴν αὐτὴν δραστηριότητα ἢ ἰσχὺν· ἐπειτὴ δὲ, καθὼς πρὸ ὀλίγου ἐβεβαίωσεν ἓνας ἀπὸ τοὺς δοκιμωτέρους μας συγγραφεῖς, παντοῦ, ὅπου οἱ Φαναριῶται δὲν ἐδιοικοῦσαν αὐτοπροσώπως, οἱ Τούρκοι ἐδιοικοῦσαν εἰς λογαριασμόν των. (1) Ἐὰν δὲν εἶχαν ἐξόχως εἰς τὴν Μακεδονίαν, Θεσσαλίαν, καὶ Ἀττικὴν τὰ ὑπουργήματα τοῦ Πασᾶ, Ἀγᾶ, Καδῆ, καὶ Βοεβόδα, τὸ αἴτιον εἶναι ὅτι οἱ Τούρκοι κατασημένοι εἰς τούτους τοὺς τόπους μεταξὺ τῶν Ἑλλήνων ῥαγιάδων, δὲν ἠθέλαν νὰ ὑπόταχθῶσιν εἰς τὴν ἐξουσίαν των. Ἀλλ' εἰς τὴν Μολδαβίαν καὶ Βλαχίαν, ὅπε ἦσαν μόνον Χριστιανοὶ, ἀγαπᾶσαν καλῆτερα νὰ τυραννῶσι μὲ τὰς ἰδίας των χεῖρας πᾶρεξ νὰ πληρῶνωσι διοικητὰς καὶ ἄρχοντας

(1) Ὁ Κύριος Σ. Μιμόνης, ἔδωκε κατὰ τινὰς διὰ λόγων κοινοποιήσεις μετὰ τινος ποδᾶ σημαντικοῦ Φαναριώτου τὴν ἐξήγησιν τοῦτου τοῦ συστήματος, τὸ ὅποιον ἐφαίνετο περιτυλιγμένον ἀπὸ διαπέρρασα σκεπάσματα. Ἀκολουθοῦμεν ταύτην τὴν ἐκθεσιν, τῆς ποίας ἡ ἀκρίβεια περὶ πλέον μᾶς ἐγγυήθη ἀπὸ Ἑλλήνας, οἵτινες εἶδαν ἀπὸ πλησίον ὅλας ταύτας τὰς μηχανουργίας.

Τούρκους. Ὅθεν εἰς ταύτην τὴν διαρκῆ ἀρπαγὴν, ἣτις ὑπῆρξεν ἢ μόνη μετὰ τὴν κατάκτησιν διοικήσεις εἰς τὴν Ἑλλάδα, οἱ Φαναριῶται, δυνάμει φυσικῶν προτερημάτων καὶ ἐπισημῶν παντάπασιν ἀλλοτρίων εἰς τοὺς Τούρκους, εἶχαν κερδήσει θαυμασιότατα. Οἱ ἔμποροι καὶ τραπεζίται των, εἶχαν κάμει πλοῖτη κολοσσαῖα, καὶ εἰς αὐτὰ ἐκρέματο ἢ ἐλπὶς ὄλων τῶν χρηματικῶν βοηθημάτων, καὶ ὅλης τῆς πίσεως τῆς Τουρκικῆς ἐξουσίας. Μένει λοιπὸν εἰς τὸν ἀναγνώστην νὰ κρίνῃ πόσον σημαντικοὶ, καὶ ἀξιόλογοι ἐνομίζοντο καὶ ἦσαν εἰς ταύτην τὴν διοίκησιν, ἣτις δὲν ἔχει τίποτε, τὸ ὁποῖον νὰ μὴν ἀγοράζεται, καὶ εἰς τὴν ὁποίαν ἢ πώλησις τῶν ἀξιωμάτων αὐξανε κατ' ἀναλογίαν τῆς ὀλιγοσεύσεως των δυνάμεώντης. Ὡς εἰς τοῦτον τὸν τελευταῖον αἰῶνα ἢ δημοπρασία, (τὸ Τουρκισὶ μεζάτι καὶ Ἰταλισὶ Ἰνκάρτο) διὰ τῆς ὁποίας ἐπεψήφισον κατ' ἀρχὰς τὰ πολιτικὰ ἀξιώματα, καὶ τὰς πολεμικὰς ἐρατηγίας δὲν ἐγένετο πλέον, ἀλλ' ὅλοι ἐκεῖνοι, οἵτινες ἐπεθύμουν καὶ νὲν ὑπέργημα διεύθυνον εἰς τὸν μέγαν Βεζύρη μίαν παραχώρησιν διὰ τὸ ὅλοκληρον εἰσόδημα δύο ἐτῶν, καὶ ὅσις μετὰ τῆς παραχωρήσεως ἐπρόσφερε τὸ ἀξιολογώτερον δῶρον διὰ τὸν Ἰπουργόν, οὗτος ἐπροτιμᾶτο ἀπὸ τοὺς ἀντιζήλους του. Οἱ Φαναριῶται τραπεζίται, (1) κατ' ἀρχὰς μετ-

(1) Ἐννοοῦμεν μὲ τοῦτο ἐγγίνει τοὺς Χριστιανούς τραπεζίτας τῆς Κωνσταντινουπόλεως. Πολλοὶ ἐξ αὐτῶν ἦσαν Ἀρμένιοι, καὶ ἔχον διάθεσιν, τόσον ἀπὸ αἰσχροκέρδειαν ὅσον ἀπὸ ἐθνικὸν κατὰ τῶν Ἑλλήνων μῖσος νὰ πληρῶνσι τὰς ὑπὸ τῆς Τουρκικῆς διοικήσεως πρακτομένας πρὸς ὀφελόστων κακώσεις. Εἶναι δίκαιον νὰ με-

ταχειριζόμενοι ὡς ἐγγυηταὶ ἢ προξενηταὶ εἰς ταύ-
 τας τὰς συνθήκας, ἄρχισαν νὰ ἐμβαίνουν οἱ ἴδιοι
 εἰς τὰ ὑπεργήματα ὡς ἐπαγγειλάμενοι (1) (soumis-
 sionaires) καὶ ἐπροτιμῶντο ἀπὸ τῆς Τέρκης, ἐπει-
 δὴ ἡ κατάστασις τῶν ἦτον ἐν γένει καλῆτερα θεμελιω-
 μένη καὶ μεγαλητέρα, καὶ ἐπειδὴ ἡ ἐπιτηδειότης τῶν,
 ἢ εἰς τὰς ὑποθέσεις δρασηριότης τῶν, πρὸ πάντων
 ἢ ἀπόλυτος αὐτεξουσιότης, τὴν ὁποίαν τοὺς ἐπρο-
 μῆθευεν ἡ ἐξάρτησις, ἐπρόσφεραν εἰς τὰς Ὑπεργὰς
 ἀσφαλεστέρας ἐγγυήσεις.

“Ὅταν λοιπὸν οἱ Φαναριῶται τραπεζῖται ἀπέκ-
 τήσαν τὸ νὰ ἐπαγγέλλωνται ὅλα τὰ ὑπουργήματα,
 εἰς αὐτοὺς διευθύνοντο οἱ Εὐγενεῖς Τοῦρκοι, οἵ-
 τινες δὲν ἤμποροῦσαν νὰ κρατήσουν τὴν κατὰ
 τῶν Βεζύρων ἀντιζηλίαν τῶν. “Ὅσις ἤθελε τὴν
 διοίκησιν καμμιᾶς Ἐπαρχίας, ἢ τὴν κυριότητα κά-
 νενὸς φρουρίου, ἢ τὴν προστασίαν καμμιᾶς παρα-
 θαλασσίης πόλεως, εὕρισκον εἰς ἓνα ἀπὸ τοὺς πι-
 σούς τραπεζίτας τοῦ Βεζύρου τὸ εἰς τὴν καθίδρου-
 σίν τε ἀναγκαῖον φερμάνι τῆς Πόρτας. Τὸ ὄνομα
 τοῦ φέροντος δὲν ἐπροσδιορίζετο μέσα εἰς τοῦτο τὸ
 φερμάνι, τὸ ὁποῖον ἀπεδείκνυε περιπλέον ὅτι αἱ
 χρηματικαὶ συνθήκαι διὰ τὴν ἀπόλαυσιν τοῦ ὑπερ-
 γήματος, ἐκπληρώθησαν εἰς τὸ Ἀυτοκρατορικὸν

τριάσωμεν διὰ ταύτης τῆς παρατηρήσεως τὰς παρὰ τοῦ Κυρίου Σισ-
 μόνδου γενομένας μετὰ τρόπον πολλὰ ἐξαιρετικὸν ἐπιπλήξεις εἰς
 οὓς Ἕλληνας ἐμπόρους ἢ τραπεζίτας.

(1) Soumissionnaires, λέγονται ὅσοι ὑπεχρεώθησαν διὰ τινῶν
 συνθηκῶν νὰ προμηθεύσων ἢ νὰ ἀγοράσων τι, ἢ δὲ Ἑλληνικὴ ταύ-
 τῶν λέξις εἶναι τῆς Λεξικογράφου Planche. Σημ. τῆ
 Ἐκδότου,

θησανροφυλάκιον ἀπὸ τὸν τραπεζίτην. Ὁ Τζρκος ὑπεχρεώοντο τότε εἴτε ὡς σύντροφος τῆς τραπεζίτε, εἴτε ὡς φέρων τὸ ὄνομά τε, εἴτε καλῆτερα διὰ ἓνα συμφωνημένον μισθὸν, ἢ τότε, εἰὰ δύναται τις νὰ εἴπῃ ἔτιω, ὡς ἰποστρατιώτης (gendarme) τῆς Φαναριώτε, νὰ τὸν κάμῃ νὰ ἀπολαυση τὰ ἀπαιτούμενα κέρδη του, ἔπειτα ἀνεχώρει εἰς τὴν Ἐπαρχίαν του, ὠχυρωμένος ἀπὸ τὸ φερμάκι, τὸ ὁποῖον τὸν διεκῆρυττε Μουσελίμην, Βοεβόδαν ἢ Πασᾶν. Ὁ τραπεζίτης δὲν ἐξήτει ἐκ μέρους τοῦ Τούρκου ἀξιωματικῆ τοῦ ἔτιω συντροφειμῆτε μὲ αὐτὸν, παρέξ δραστηριότητα ὅσον διὰ τὴν ἐπιτηδειότητα, τάξιν, καλοκαγαθίαν εἰς τὴν μεταχειρίσιν τῶν χρημάτων, τὰ ὁποῖα ἔπρεπε νὰ ἀποσπασθῶσιν ἀπὸ τὴν Ἐπαρχίαν, ταῦτα ἦσαν ἔργα ἐνὸς γραμματέως, Ἕλληνος τὸ γένος καὶ τὴν θρησκείαν, τὸν ὁποῖον ἐπροσδιόριζε πλησίον τοῦ Διοικητοῦ ὡς γραμματικὸν ἢ μυσικόν. (secrétaire), Οὗτος ὁ τελευταῖος διοικῶσε πραγματικῶς. Ὁ Τούρκος ἦτον ἐκεῖ μόνον φόβητρον ἀνόητον προσδιωρισμένον εἰς τὸ νὰ κάμῃ νὰ τρέμειν οἱ δυσυχεῖς ῥαγιάδες καὶ εἰς τὸ νὰ φοβίξῃ τοὺς Μουσουλμάνους, οἱ ὁποῖοι δὲν ἔξεργαν νὰ ὑποτάσσωνται εἰς Χριστιανούς. Οὕτως οἱ Πασάδες, οἱ Μπέηδες, οἱ Βοεβόδαι, ἦσαν γενικῶς ἐκ τέχνης σκληροὶ· αὐτοὶ δὲν ἐδύναντο κατ' ἄλλον τρόπον νὰ γίνωνται ζητητοὶ εἰς τοὺς ἐμποροὺς, καὶ νὰ κάμειν μὲ αὐτοὺς διαπραγματεύσεις πολυκερδεῖς, εἰ μὴ ἐξέχοντες, κατὰ τὴν ἀγριότητα.

Τὰ ὑπεργήματα τῶν Καδήδων, τὰ ὁποῖα διεμοιράζοντο κατ' ἔτος ἀνὰ χιλιάδας, ὑπέκειντο ἐπίσης

εἰς τὴν διάκρισιν τῶν Τραπεζιτῶν τοῦ Φαναρίου. Αὐτοὶ τὰ ἀγόραζαν ἀπὸ τὸν Μουφτῆν ἀρχηγὸν τῆς θρησκείας καὶ τοῦ νόμου, καὶ ὄχι ἀπὸ τὸν Βεζύρη. Ὁ Μουφτῆς, ὅστις διὰ τῆς ἐκτεταμένης πληροφροσύνης, ἢ ὅποια ἐφηπλοῦτο καὶ εἰς πολλὰς ἄλλους κλάδους τῆς πολιτικῆς διοικήσεως διέθετεν ὅλα τὰ δικανικὰ ὑπουργήματα τῆς Αὐτοκρατορίας, παρεχώρει εἰς ἓνα Φαναριώτην ὅλους τοὺς ἀνονομάτους καὶ ἐξωφλισμένους διορισμούς. Οὗτοι οἱ προσδιορισμοὶ ἦσαν τόσα χειρόγραφα, δύναμι τῶν ὁποίων ὁ τραπεζίτης εὗρισκε νὰ δανείζεται τὰς ἀναγκαίας χρηματικὰς ποσότητας, διὰ νὰ δίδῃ εἰς τὸν Μουφτῆν τὰς συμφωνημένας προκαταβολάς. Ἀλλὰ τοῦτο δὲν ἦτον τὸ πλεόν ἀναίσχυντον ταύτης τῆς δυσφήμου παιδιᾶς χρημάτων. Ἀπὸ τὰς χεῖρας τοῦ τραπεζίτου αἱ ὀνομασίαι ἐπερῆσαν εἰς τὰς ἐπαρχίας, εἰς τὰς χεῖρας ἐμπόρων ὑπεξουσιῶν, οἵτινες, διὰ νὰ τὰς καταστήσουν εἰς ὑψηλοτέραν τιμὴν, ἔσπελλαν εἰς τὰς πόλεις καὶ εἰς τὰ χωρία ἀπεσαλμένους, οἵτινες ἀνακατόνοντο εἰς ὅλας τὰς φιλονεικίας καὶ εἰς ὅλας τὰς κρισολογίας, ἐπληρῶνοντο ἀπὸ μερικοὺς μὲν διὰ νὰ ἀφήσῃ εἰς τὸν τόπον ἓνα Καδῆν, ὅστις τὲς ἦτον εὐνους, ἀπὸ τινὰς δὲ διὰ νὰ διορίσουν ἓνα, ὅστις τοὺς ἔκαμε νὰ κερδήσωσι καμμίαν κρισολογίαν. Εἰς ὅλας ταύτας τὰς μυσικὰς ὑποχρεώσεις, οἱ ἰδιῶται ἐλαμβάνοντο συνήθως ὡς ἐντικείμενα ἐμπαιγμοῦ καὶ ἀπάτης. Ὁ Καδῆς κατέσρεφε συνεχῶς διὰ δημεύσεων καὶ χρηματικῶν ποινῶν ἐκείνους, οἵτινες ἐμηχανοργεύθησαν διὰ νὰ τὸν ψηφίσωσιν. Αὐταὶ ἦσαν τόσα ἔρμαια, ἀπὸ τὰ ὅποια ἀφαιροῦσε κατὰ πρῶτον

τὸ ἥμισυ διὰ τὸ μέρος του· τὸ ἄλλο ἥμισυ ἐχρησίμευεν εἰς νὰ νὰ πλετίση τὸν ἔμπηρον τῆς Ἐπαρχίας, τὸν τραπεζίτην τοῦ Φαναρίου, καὶ τέλος πάντων τὸν Μεφτιῆν, ὅσις ἀπελάμβανε μὲ τῆτο ἐν ἀπὸ τὰ πλέον ὠραιότερα εἰσοδήματα τῆς Ἀυτοκρατορίας.

Πρέπει νὰ προσθέσωμεν ὅτι οἱ Φαναριῶται, μὴ εὐχαριστούμενοι νὰ διοικῶσιν εἰς τὸ ὄνομα τοῦ Κορανίου, καὶ διὰ τῆς ἀπάθης τοὺς ἰδίους κυρίους των, ἦσαν ἀρχηγοὶ ὅλων τῶν κατ' ἰδίαν ὑποθέσεων τῶν Ἡγεμόνων καὶ εὐγενῶν Τέρκων, ὅτι ἠγόραζον, ἐπωλῆσαν, ἐδιοικοῦσαν εἰς ὀνομάτων ὅλα τὰ κτήματα, τὰ ὁποῖα ἡ Μουσουλμανικὴ ῥαθυμία ἤθελεν ἀφήσει νὰ χαθῶσι, καὶ ἐκέρδιζαν πρὸς σαράντα ἠπενῆντα τὰ ἑκατὸν εἰς ὅλας ταύτας τὰς μεταχειρίσεις τῶν ἀγρῶν, ὅτι εἰσχωροῦσαν καὶ εἰς τὰ μυσικὰ τοῦ Βασιλικῆ πηλατίου, ὅτι συνέρραπτον τεχνουργίας μὲ ποταποὺς Εὐνούχους διὰ νὰ λάβουν, τὸ αἰσχρὸν μονοπώλιον τῶν ἡδονῶν τοῦ Σουλτάνου, καὶ ἀνακατόνοντο εἰς τὰς ὑποθέσεις τῶν Παλλαίδων τοῦ Σουλτάνου. Τούλάχισον, οὗτοι οἱ χαμερπεῖς χρηματισμοὶ, (speculations) ἐπεβάρυναν πλαγίως τὴν δυσυχίαν τῶν συμπατριωτῶν των, ἀπὸ τοὺς ἰδρωτάς τῶν ὁποίων ἐκερδήθησαν ὅλαι αὐταὶ αἱ Μωαμεθανικαὶ περιουσίαι.

(Τὸ ἀξίωμα τοῦ διερμηνέως τοῦ σόλου, περὶ τοῦ ὁποίου δὲν ὠμιλήσαμεν εἰσέτι, καὶ τὸ ὁποῖον διὰ τὴν ἀξιολογότητά του, ἐνομιζέτο τὸ πρῶτον καὶ σημαντικώτερον μετὰ τὴν Αἰθιουείαν, καὶ τὸ ἐπέργημα τοῦ Διερμηνέως τῆς Πόρτας ἦτον ἐπικερδέσερον παρὰ τοῦτο τὸ τελευταῖον. (1) Ἐπρομή-

(1) Τὰ σαφερὰ εἰσοδήματα τῆς μεγάλης διερμηνέως ἐχρηματοῦντο ἕως.

θευεν εἰς τοὺς Φαναριώτας ἐξουσίαν σχεδὸν ἀπε-
ριόριστον εἰς τὰς νήσους τοῦ Αἰγαίου Πελάγους·
αὐταὶ αἱ νῆσοι, ἐκτὸς ἐκείνων τῆς Κύπρου, καὶ
Κρήτης, δὲν εἶχαν παντελῶς Πασάδες, ἀλλ' ἐξηρω-
το ἀπὸ τὸν Καπετᾶν Πασᾶν ἢ σολᾶρχην, ὅσιν
διώριζεν εἰς καθεμίαν Μουσελίμηδες κατ' ἐκλογὴν
του, ἀνανεωνομένους κατ' ἔτος. Ὁ Φαναριώτης,
ὅσιν ἐκτελοῦσε κοντὰ εἰς αὐτὸν τὸ ὑπεργήμα τῶ
διερμηνέως, διέθετεν ὅλες τούτους τοὺς διορισ-
μοὺς, τοὺς ἠγόραζε, καὶ τοὺς ἐπωλοῦσεν ἀκολέ-
θως δι' ἰδιόντου λογαριασμόν. Κατὰ τὴν συμ-
βλήν τε ὠδηγεῖτο ὁ Καπετᾶν Πασᾶς, καὶ ἐνῶ ἦτον ἀ-
πλοῦς διερμηνεὺς, ἐγίνετο σχεδὸν σύναρχός του
(collègue) καὶ συχνάκις ἐλάμβανε τὸν τόπον του
εἰς τὰ ὑπεργήματα.

Ἰδὲ εἰς τί συνίσαντο ταῦτα τὰ ὑπεργήματα τῶ
μεγάλῃ ναύαρχῃ. Ἀνεχώρει κατ' ἔτος ἀπὸ τὴν Κων-
σταντινέπολιν μὲ ἓνα σόλον διὰ τὰ ὑπάγηνά ἐπισκεφθῆ
τὰς νήσους τῶ Αἰγαίῃ πελάγῃ, καὶ τὰ συνάξῃ τὸν
φόρον. Εὐθύς ὅτε ἐφθάνεν εἰς ἓνα λιμένα, τὸ εἰ-
σόδημα τοῦ χρονιαίου φόρου ἐνεχειρίζετο εἰς αὐ-
τὸν, καὶ πολλάκις ἀπειτοῦσε καὶ μίαν αὐτεξούσι-
ον συνεισφορὰν, τὴν ὁποίαν οἱ κάτοικοι ἐβιάζοντο
να πληρώσῃ, διὰ τὰ ἀποφύγωσι τὰ ἔξοδα μιᾶς
διεξοδικῆς κατοικίας, ἐπειδὴ ἡ διατήρησις τῶν
ἐπιβατῶν ἦτον εἰς βάρος τῆς νήσου, ἐνόσω τὰ κα-
ράβια ἦσαν ἀρραγμένα ἐκεῖ. Ὅσοι ἀπὸ τοὺς ναύ-
τας ἤρχοντο ἔξω, ἐλάμβανον χωρὶς τὰ πληρώσῃ ὅλα,

ἐννενηντὰ τέσσαρα πεγγεῖα. Τὸ ὑπεργήμα τῶ διερμηνέως τῶ σόλε, ἔφε-
ρεν ἕως τριακόσια πεγγεῖα.

ὅσα τὲς ἐφαίνοντο ἀναγκαῖα, καὶ πρόβλητα εἰς αὐτὰς· καὶ αὐτὴ ἡ λαφυραγωγία δὲν ἐγένετο χωρὶς ἔκχυσιν αἵματος. Μερικαὶ νῆσοι ἔσαι κατὰ πολλὰ ὑποκείμεναι εἰς τὰς ἀποβάσεις τῶν ἐχθρικῶν εὐλῶν τῆς Πόρτας, δὲν εἶχον ἀρχηγὸν Μουσουλμάνον, ἀλλ' ἀρχόντο ὀνομαζομένους Ἐπιτρόπους, ἐλλελεγμένους εἰς τὸν τόπον, καὶ ἐπεσηριγμένους ἀπὸ τὸ Διβάνι· μὲ ὅλον τοῦτο αὐταὶ αἱ νῆσοι δὲν ἦσαν δι' αὐτὸ ἐλευθερώτεραι. Οἱ Ἐπίτροποι εἶχον χρέος νὰ συνάξωσι τὸν φόρον, καὶ νὰ τὸν ἔχωσιν ἑτοιμον διὰ τὴν διάβασιν τοῦ εὐλῶ, εἰ δὲ μὴ, ἐπλήρωσαν ἐξ ἰδίων, καὶ ἐνίοτε καὶ μὲ αὐτὴν τὴν ζωὴν, τὴν κατὰ πάντα τοὺς τρόπους ἀνικανοποίητον φιλαργυρίαν τῆς Πόρτας. Αὕτη ἡ διοίκησις, ἣτις διήρκεσεν ἕως εἰς τὰ μέσα τοῦ δεκάτου ὀγδόου αἰῶνος εἶχε καταστήσει εἰς τὸν ἔσχατον βαθμὸν τῆς ἀθλιότητος τὰς νήσους τοῦ Αἰγαίου Πελάγους, αἱ ὁποῖαι, διὰ τῆς ἐμπορικῆς θέσεώς των, καὶ τῆς εὐκαρπίας τοῦ ἐδάφους των, ἠμποροῦσαν πολλὰ καλὰ νὰ ἀκμάζουν, ἀλλ' ἡ πλέον φρικώδης ἀνοσιεργία εἶναι ὅτι, ὅταν αὐταὶ αἱ νῆσοι ἐξωλοθρεύοντο, ὥστε νὰ μὴν ἠμποροῦν πλέον νὰ πληρώσουσι τακτικῶς τὸ χρονικὸν δόσιμον, δὲν ἐλάμβανον πλέον τὸν κόπον νὰ τοὺς βάλουν ἕνα φόρον προσδιωρισμένον, ἀλλὰ τὰς ἐλαφυραγωγοῦσαν. Ἡ Τήνος, ἡ Κέως, ἡ Ἄνδρος, ἡ Μίκωνος, ἡ Νάξος, ὅλαι πληρέσονται ἀπὸ μνημεῖα, τὰ ὁποῖα ἐμαρτύρου τὸν πολιτισμὸν των, καὶ τὴν παρελθούσαν λαμπρότητα των, ἣσαν σχεδὸν ἔρημοι. Τὰ παραθαλάσσια των ὁμοιάζον μὲ τὰ εὐτελεῆ παράλια τῶ Νέε Κόσμε, εἰς τὸν καιρὸν τῆς Ἰσπανικῆς κατακτήσεως. Ὅταν ὁ

Τροπικὸς τόλος ἔρχετο εἰς τέτρες τὰς τόπας, οἱ κάτοι-
 κοι ἐφύγον εἰς τὰ πλέον μεμακρυσμένα μέρη, καὶ συ-
 νήθως εἰς τὴν κορυφὴν τῶν βενῶν. Οἱ Τῆρκοι ἐπιβά-
 ται ἐπηδῶσαν εἰς τὴν γῆν, τὰς κατεδίωκον, τὰς ἰχνη-
 λάτουν ἀπὸ βράχον εἰς βράχον, ὡς ἄγρια θηρί-
 α. Σπανίως οὔτοι οἱ δυσυχεῖς ἦσαν ἀρκετὰ ἀν-
 δρεῖοι, ἢ ἀρκετὰ καλὰ ὤπλισμένοι, ὥστε νὰ
 τολμήσωσιν ἢ ἀντισταθῶσιν. ὅσοι ἀπὸ αὐτοὺς ἐπιά-
 νοντο δὲν ἐφρονέοντο, ἀλλ' ἐσρεβλώνοντο, ἕως ὅτε
 εὔρισκαν μέσον νὰ πληρώσωσι ποσότητά τινα, μὲ
 ὄνομα λύτρον, καὶ κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον ὁ Φα-
 ναριώτης Αραγομάνος, ἠμποροῦσε νὰ ἀπαντήσῃ
 τὰς προκαταβολὰς, τὰς ὁποίας ἔκαμνεν εἰς τὸν
 Καπετᾶν Πασᾶν. Ὁ Αραγομάνος διεύθυνεν ἐνί-
 οτε, προσωπικῶς ταύτην τὴν ἀνθρωποδίωξιν, καὶ
 τοῦτο συνέβαινεν, ὅταν ἐπεφορτίζετο ἀπὸ τὸν σο-
 λάρχη μὲ τὴν Φορολογίαν, ἀλλὰ συνήθως ἔκαμ-
 νεν ὀλιγωτερον κακὸν, ἐπειδὴ δὲν εἶχεν εἰς τὴν ἐκ-
 στρατείαν του πάρεξ μόνον ἓν πλοῖον, καὶ ἦτον
 ὑποχρεωμένος νὰ φυλάξῃ κάποια μέτρα μὲ τὰς νη-
 σους, τῶν ὁποίων ἡ πολυανθρωπία ἦτον ἀρκετε-
 μεγάλη, ὥστε ἠμποροῦσε νὰ τὸν ἀντισταθῇ.

Ἡμεῖς ἠμπορούσαμεν νὰ προσθέσωμεν ἀπείρους
 λεπτολογίας ἐπίσης φρικώδεις καὶ ὀλίγον γνωσᾶς,
 ἀλλ' ὁ σκοπὸς μας δὲν ἦτον νὰ ἐπαριθμήσωμεν μὲ
 ἀδιάφορον ἀκρίβειαν τὰ πολυπληθέστατα πάθη τῆ
 Ἑλληνικοῦ ἔθνους. Διὰ νὰ συμπληρώσωμεν τοῦτον
 τὸν πίνακα τῶν φρικῶν, ἔπρεπε ἢ ἀποφύγωμεν
 τὸ αἰσθημα τῆς ἀγανακτήσεως, τὸ ὁποῖον ἐμπνέει-
 σιν. Ἀρκετὸν ἦτο νὰ εἰπῇ τις μερικὰς ἀπὸ τὰς
 πλέον τερατώδεις ὑπερβολὰς τῆς κυριαρχίας τῶν

Σδύλάνων . "Υπερον ἀπὸ ὅσα διηγῆθημεν περὶ τῆς ἀλώσεως, ἣτις ἐθεμελίωσε τὸ τῆς κστάκτησεως δικαίωμα των ἐπάνω εἰς μίαν γῆν, τὴν ὁποίαν κατέφαγαν εἰς διάστημα τεσσάρων αἰώνων, νομίζομεν ἀνωφελές νὰ ἀκυρώσωμεν τὴν ἰδέαν τῆς νομιμότητος, προσκολλημένην εἰς τὴν δύνανμίντων ἀπὸ μερικοὺς ἀνθρώπους βιασμένους νὰ συμφωνῶν μετὰς ἰδίης ἐαυτῆς των, καὶ νὰ ἐνομάζων δικαίωμα θεῖον εἰς τὰς Τέρες ἐκεῖνο, τὸ ὁποῖον εἰς ὅλα τὰ ἄλλα ἔθνη δὲν εἶναι τῷ ὄντι, πᾶρεξ δικαίωμα τὸ τῆς ἰσχύος. Ποῖος κάλαμος ὑπερον ἀπὸ ὅλα αὐτὰ θὰ θελήσει σπουδαίως νὰ παλεύσῃ κατ' ἐκείνων τῶν ἀναιδῶν συγγραφέων, οἵτινες ἀρνοῦνται εἰς τὴν Ἑλλάδα τῆς ἀποστασίας δικαίωμα της κατὰ τῆς Πόρτας; Ἐπρεπε νὰ ἠμπορῆ τις νὰ πληροφορηθῆ ὅτι οὗτοι οἱ ἀνθρωποὶ πληρωνόμενοι ἢ ὠφελούμενοι ἐκ τῆς καταστάσεως των εἰς τὴν διατήρησιν παραλόγων σφαλμάτων, πιεθεύων ὅσα γράφουν, καὶ ὅτι δὲν ψεύδονται ἐναντίον τῆς ἰδίας των φρονήσεως.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΤΕΤΑΡΤΟΝ

Περὶ τῶν δοκιμασιῶν ἐπαναστάσεως, αἱ
ὁποῖαι ἐπροηγήθησαν καὶ παρεσκευάσαν
τὴν ἐνεσῶσαν ἀποσασίαν.

Εἰς τὴν ἐκθεσιν, τὴν ὁποῖαν ἀνεγνώσαμεν, μὴ
δυνάμενοι νὰ προσδιορίσωμεν τὴν ἐποχὴν, εἰς τὴν
ὁποῖαν ἀνήκουν διάφοροι πληροφοροὶ ἀρκετὰ ἀ-
ξιόλογοι, ἐβιάσθημεν ἀθελήτως ν' ἀφίσωμεν ὀλί-
γα τινα ἀπροσδιόριστα ἀναμεταξὺ εἰς ἐκεῖνα, τὰ ὁποῖ-
α ἐπροσπαθούσαμεν νὰ γνῶστοποιήσωμεν, καὶ ἐξό-
χως εἰς τὴν χρονικὴν περίοδον τὴν πλησιεστέραν τῆς
Βουρκεκικῆς εἰσβολῆς. Ἀπὸ ὅσα ἀνεφέραμεν σοχα-
ζόμεθα τοῦλάχιστον ὅτι ὁ ἀναγνώστης ἔλαβεν αὐτὴν
τὴν πεποίθησιν, ὅτι τὸ ἔργον τῶν δορυκτητόρων εἶχε
μείνει ἀτέλές, καὶ ὅτι ἡ Ἑλλάς εἶχε φυλάξει ἀρκε-
τὰ βοηθήματα, ὥστε νὰ ἠμπορῇ μίαν φορὰν νὰ
ἀντενεργήσῃ μετὰ δύναμιν κατὰ τῆς ξένης δυναστείας.
Ἦτον ἀδύνατον, τῷ ὄντι, ὥστε ἀπὸ τὸ ἐν μέρος ἡ
τυραννία τῶν Τούρκων, ἣτις κατεφρόνει κάθε ἐγ-
κρατεῖαν ἐκεῖ, ὅπου δὲν ὑπῆρχε παντελῶς δικαίω-
μα ἀντιστάσεως, ἀπὸ τὸ ἄλλο, ἡ Ἐθνικὴ σοβαρό-
της τῶν Ἑλλήνων, ἣτις κατεφρόνει κάθε ἐξάρτη-
σιν εἰς τοὺς Ὀρεινοὺς τόπους, νὰ ἀντενεργῶσιν ἀ-
διακόπως χωρὶς νὰ συγκροτηθῇ τελευταῖον κάμμια
νέα πᾶλη, καὶ νὰ κάμῃ ἀμφίβολον τὴν κτῆσιν τῆς
γῆς. Ἐπειδὴ οἱ υἱοὶ τῶν δορυκτητόρων ἐπεθύμουν
φυσικῶς νὰ ἀκυρώσουν παλαιὰς πάραχωρήσεις, ἐ-

νῶ οἱ ἀπόγονοι τῶν τελευταίων ἑπερασπιδῶν τῆς Ἑλλάδος ἐπροώδευαν εἰς τὴν ἀπόλυτον ἐλευθερίαν, τὸ εἶδος τῆς ἀνακωχῆς ἄλλοτε γεννηθείσης ἀπὸ τὴν κοινὴν ἀδυναμίαν ἐμελλεν ὀλίγωρα ἢ εἴργα νὰ διαλυθῇ.

Εἰς τὰς τὰς ἀρχὰς τοῦ παρελθόντος αἰῶνος, ἡ σύστασις τοῦ ἀξιώματος τοῦ Ντερβεντζίμπαση, ἦτοι μεγάλου προσάτου τῶν ὁδῶν, ἐφάνη ὅτι εἰδοποιεῖ ἐκ μέρους τοῦ Διβανίου νέας ἐχθροπραξίας. Ἐως τότε, ὁ εἰς τὰ σώματα τῶν Κλεφτῶν γινόμενος πόλεμος δὲν ἦτο πολλάκις ἐκ μέρους τῶν Πασάδων πάρεξ μία ἀπλῆ ἀντίστασις, καὶ περισσότερον ἀποδείξεις τῶν ἀπεχθειῶν, καὶ τῆς ἰδιαίτερας αὐτῶν φιλοδοξίας. Τέλος πάντων ἡδιοίκησις ἠναγκάσθη νὰ τὲς βοηθήσῃ, καὶ δι' αὐτὸν τὸν σκοπὸν ἐσύσθη τὸ ἀξίωμα τῆς μεγάλης προσάτε τῶν ὁδῶν, καὶ ἐνώθη μετὰ τὴν χρῆσιν ὁποιοῦδήποτε Πασᾶ τῆς Ἑλλάδος. (1) Ὁ νέος ἀξιοματικὸς ἐλάμβανε προσαγὴν νὰ διοργανίσῃ διὰ τὴν πολιτικὴν εὐταξίαν καὶ ἀσφάλειαν τῶν ὁδῶν, καὶ μάλιστα διὰ νὰ ὀδηγῇ εἰς τὰ σενατῶν βουνῶν, ἐν ἰδιαίτερον τάγμα συνιστάμενον ἀπὸ στρατιώτας φυλῆς Τουρκικῆς, καὶ διοικούμενον ἀπὸ στρατηγού Τουρκικῆς ὑπὸ τὸ ὄνομα Ντερβεν-ἀγάδων, ἦτοι ἀρχηγῶν τῶν σενατῶν. Ἡ ἀναλογία, ἣτις ὑπῆρχε μεταξὺ τῆς διοργανίσεως τούτων τῶν λόχων, καὶ ἐκεῖνων τῶν ἀρματωλῶν, ἡ παρουσία των εἰς τοὺς ἰδίους τόπους, ἡ ὁμοιότης εἰς τὰ χρέη των, δὲν ἄργησαν νὰ τοὺς καταστήσωσιν εἰς κατάστασιν ἐχθροπραξίας. Οἱ φύλακες τῶν ὁδῶν ἦσαν διηρημένοι ὡς

(1) Fauriel, Εἰσαγωγή εἰς τὰ ἔθνη τῶν Τραγωδῶν, σελ. 49 — ὑποθέσεις τῶν τραγωδιῶν XIX, καὶ XX.

οι άρχοντες δι' επαρχιών, ήμποροῦσαν ως αὐτοὶ νὰ ἐνώνουνται καὶ νὰ κινῶνται μὲ ταχύτητα πάντοτε, ὅποτεν μία άνομος συνάθροισις άρματωλῶν ἐγένετο, μία παρομοία συνάθροισις νέων στρατιωτῶν ἤτον εἰς κατάσασιν νὰ τοὺς ἐναντιωθῆ, καὶ ὄχι μόνον, ὅταν ἐπανασατοῦσαν καὶ ἐπερνοῦσαν εἰς τὴν διαγωγὴν τῶν Κλεφτῶν, ἀλλὰ καὶ ὅταν ὑπετάσσοντο, καὶ ἐκτελοῦσαν τὰ νομικά των ὑπεργήματα, οἱ άρματωλοὶ ἐπιάνοντο συχνὰ μὲ τοὺς λόχους τῶν Ντερβέν-άγάδων.

Πληροφορέμεθα ἀπὸ πολλὰ ἐθνικὰ τραγῳδία, τὰ ὅποια ἔχομεν πρὸ ὀφθαλμῶν, ὅτι ἀπὸ αὐτὴν τὴν ἐποχὴν αἱ ἐπανασάσεις τῶν άρματωλῶν ἤσαν μὲν γενικώτεραι, δυσκολώτεραι εἰς τὸ νὰ καταπρῶνθῶσιν, ἀλλ' ἐξίσου ἐπωφελέσεται διὰ τὸν Ἑλληνικὸν λαόν. Τὰ κατορθώματα τοῦ Χρήσου Μηλιώτη καὶ τοῦ Μπεκοβάλλα, κατὰ τῶν Ντερβέν-άγάδων τῆς Ἀκαρνανίας, καὶ πρὸ πάντων κατὰ τοῦ Βελῆ, Μπέη τῆς Τεπελενίου, καὶ πάππου τοῦ περιφήμου Ἀλῆ-Πασᾶ ἀπέλαυσαν εἰς ὅλην τὴν Ἑλλάδα μίαν φήμην, τὴν ὅποίαν δὲν ἔβλαψαν στρατιωτικὰ ἔργα νεώτερα καὶ ἀξιολογώτερα. Εἶναι προγενέστερα τοῦ ἔτους 1740, ἐποχῆς, καὶ ἦν ἡ Πόρτα ἄρχησε νὰ ἀπομακρύνεται ἀπὸ τὸ γνομικόν, τοῦ νὰ μὴ δίδη παντελῶς εἰς Ἀλβανούς τὴν διοίκησιν τῶν Πασαλικιῶν τῆς Θεσσαλίας καὶ τῆς Ἡπείρου, καὶ πρὸ πάντων τὸ ἀξίωμα τοῦ Ντερβεντζίμπαση. Διὰ ταύτης τῆς πολιτικῆς εἶχαν ἀποφύγει τὸ νὰ ἐρεθίσουν εἰς ἐπανάσασιν τοὺς Ἑλληνας κατοίκους τούτων τῶν επαρχιών, ἧτις ἐμελλε νὰ συμβῆ ἀναμφιβόλως ἐπόμενον κάθε μέτρου, τὸ ὅποῖον ἤθελε βάλει τὸς

αυτεξουσιότητα και την δύναμιν ἐπὶ τὰς χεῖρας τῶν πλέον ἀσπόνδων ἐχθρῶν των . Ὅθεν διὰ τοῦτον τὸν λαὸν δὲν ἦτον καμμία μετριότης νὰ ἐλπίζη, ὁπότε Κουρδ, Ἀλβανὸς μωαμεθανὸς, ὀνομασθεῖς ἤδη Πασᾶς τοῦ Βερατίου, ἐπροικίσθη ἀκόμη και μὲ τὸ ὑπουργημα τοῦ Ντερβεντζίμπαση . Ὁ δρασι- κώτερος πόλεμος, τὸν ὁποῖον ἔκαμεν οὗτος ὁ Ἀλ- βανὸς ἀρχηγὸς μὲ τοὺς Κλέφτας τῶν βουνῶν ἔδωκεν αἰτίαν εἰς ῥωμαλαΐας προσπαθείας ἀντιστάσεως ἐκ μέ- ρος τούτων τῶν τελευταίων . Αἱ παραδόσεις μᾶς τοὺς παρασαίνουσι, ὅτι τάχα διετηροῦντο μὲ βίαν εἰς τὰς ἐπαρχίας των, ἢ τὰς ἄφιναι, και κατώρθωναι νὰ ξανασυστηθῶσιν ἐκεῖ, ἐνῶ τότε μόλις ἐξωρίζον- το . Ὁ Ζίδρος, ἀρχηγὸς τῆς Ἐλασσῶνος εἰς τὴν Θεσ- σαλίαν, ὁ Τόσκες, ἀρχηγὸς τῶν ἀρματωλῶν τῶν Γραιβενῶν εἰς τὴν Μακεδονίαν, ὁ Καράλης, ἀρχηγὸς τῶν Κλεφτῶν εἰς τὸν Ὀλυμπον, τέλος ὁ περίφημος Βλαχάβας ἀπὸ τὴν Κασσίαν, ἦσαν οἱ Ἡῤωες ταύτης τῆς ἐποχῆς, ἄνδρες, οἱ ὁποῖοι παντοῦ ἐκ- τύπησαν τοὺς νεοσυλλέκτες, και τὰ τακτικά στρα- τεύματα τοῦ Κουρδ-Πασᾶ, καὶ οὔτινες κατὰ τὴν ποιητικὴν διάλεκτον τῶν ἐθνικῶν τραγωδιῶν ἐγείναν αἴτιοι νὰ πενθηφορέσεν (μαυροφορέσεν διὰ λύπην) πάμπολλαι Ἀλβανίδες .

Ὁ μεταξὺ τῶν σωματίων τῶν Κλεφτῶν και τῶν νέων Τουρκικῶν στρατευμάτων πόλεμος δὲν ἐσβύ- σθη παντελῶς ὡς ὅλοι ἐκεῖνοι τοῦ αὐτοῦ γένους, ἀ τὴν ἔλλειψιν κρισίμων ἐπιπέδων . Τὰ πολεμι- κὰ συμβάντα, καταρχὰς ὀλίγον ἀξιοσημεῖωτα, ἀπέ- κτησαν βαθμηδὸν ἀξιολογότητα . Ἡ ἐνεσῶσα ἐπα- ρασασις δὲν εἶναι καθ' ἑαυτὴν ἄλλο τι πᾶρεξ ἡ με-

γαλλήτερα κατὰ τὸ δυνατόν ἀνάπτυξις ταύτης τῆς εἰς πολὺν καιρὸν κωφῆς, τυχηρᾶς καὶ προσωρινῆς πάλης, ἀλλ' ἡ ὁποία τελευταῖον ἐγένεε γενικωτέρα καὶ ἀσπονώτερα κατ' ἀναλογίαν τῶν ἐκ μέρους τῆς Πορτας προσπαθειῶν διὰ νὰ καθησυχάσῃ ὄλας τὰς ἀντιστάσεις καὶ νὰ βασιλεύῃ εἰς τὰ βουνὰ, καθὼς καὶ εἰς τὰς πεδιάδας. Δὲν σοχαζόμεθα ὅτι εἶναι χρεῖα νὰ ζητῶμεν ἄλλοῦ, μάλιστα ἔξω τῆς Ἑλλάδος, τὴν αἰτίαν τῶν μεγάλων συμβεβηκότων, τὰ ὁποῖα ἔχομεν νὰ γνωσοποιήσωμεν. Μ' ὅλον τοῦτο, εἰς ταύτην τὴν σειρὰν τῶν προσπαθειῶν, διὰ νὰ ἀντεπεργήσωσιν εἰς τὴν ξένην δυναστείαν, εἰς ταύτην τὴν πρὸς γενικὴν ἀποστασίαν διάθεσιν, τὴν ὁποῖαν τότε συμπτώματα ἐκοινοποίησαν περὶ τὰ τέλη τοῦ παρελθόντος αἰῶνος, πρέπει νὰ ἀποδώσωμεν εἰς τὴν αὐτοκρατορίαν τῆς Ρωσσίας τὴν ἐκ μέρους τῆς πρόκλησιν καὶ ἐπιρροήν.

Ἡ Ρωσσία πολὺν καιρὸν πρὸ τοῦ νὰ ἐκβῃ ἀπὸ τὸν βαθμὸν τῶν δευτέρων δυνάμεων, διὰ τὴν κοινότητα τῆς καταγωγῆς, τῆς Θρησκείας καὶ τῆς γλώσσης, ἣτις τὴν ἔνωσε μὲτ' ἐς Σλαβωνικὰς λαοὺς τῶν ἀρκτικῶν μερῶν τῆς Ἑλλάδος, εἶχεν ἀρκετὰς πολιτικὰς σχέσεις μὲ ταύτας τὰς ἐπαρχίας. Ἡ ἐπιθυμία τοῦ νὰ τὰς ἀφαρπάσῃ ἀπὸ τοὺς Τούρκους, ἢ τοῦλάχισον τοῦ νὰ συζήσῃ τὴν κυριότητάτης εἰς αὐτὰς, εἶχεν ἐλκύσει ἴσως εἰς τὰς ὄχθας τοῦ Προύτσε τὸν Κζάρον Πέτρον τοῦ Α'.^{ον}, (1) ἀλλὰ δὲν

(1) Τὸν πολιτικῶς τε καὶ ἠθικῶς μέγαν, ὡς παρὰ πάσης ἐγγένει τῆς Εὐρώπης ἐμαρτυρήθη, καὶ περὶ τοῦ ὁποίου λέγει ὁ σοφὸς Γερμανὸς Ἐρδερστ, ὅτι ἐὰν Μόναρχος εἶναι ἄξιος τοῦ ὀνόμα-

εἶναι πιθανὸν εἰς τὸν ἕως τότε ὁ παρστρατιζ πόλε-
 μός του κατὰ τῶν Σουηδῶν καὶ κατὰ τῶν ἐθνικῶν
 διαταγμάτων τῶν Ρώσων, ἤθελε τῷ συγχωρήσει
 νὰ ἐρέψη τὸν σοχασμόν του εἰς τὴν ἀπελευθέρωσιν
 τῆς Ἑλλάδος. (1) Τὰ μεγάλα σχέδια τὰ πρὸς τῷ-
 τον τὸν σκοπὸν ἐπινοηθέντα, καὶ τὰ ὁποῖα πολὺν
 καιρὸν ἐπράχθησαν μὲ προτίμησιν ἀπὸ τὴν Ρωσ-
 σικὴν πολιτικὴν, ἀνήκουσιν πιθανώτερον εἰς τὸν πε-

τος Μέγας, εἶναι βέβαια Πέτρος ὁ Ἀλεξιάδης. Αὐτὸς ἦτο ἡ διου-
 δυντητὴς καὶ οἰκονόμος τοῦ Βασιλείου του. Πνεῦμα, τὸ ὁποῖον
 ἐνήργει πανταχοῦ. Ἐδῶ ἐδημιούργει, διέτασσε, καὶ ἐκυβέρνησε. ἐκεῖ
 παύτρυνεν εἰς τὰ καλὰ, ἐβράβευε καὶ ἐτιμῶρει παντοῦ αὐτὸς
 ὁ ἴδιος ἐξ ἀκαμά του τινὸς ὁρμῆς, καὶ ὄχι δὲ αὐτοῦ ἄλλος. (Ὁ σο-
 φὸς Κωνσταντῖνος Μ. Κούμας, Ἱστορία τῶν ἀνδραπέτινων πράξεων
 Τόμ. 1. νέα Ἱστορία βιβλ. Δ'. Ρωσσία, σελ. 205.)

(1) Οἱ Κ. Bignon, εἰς τὸ σύγγραμμα τὸ ἐπιγραφόμενον,
 Les Cabinets et les Peuples, ἐνόμισαν ὅτι ἀνεκάλυψε πολὺ βα-
 θύτερα τὸ ἴχνη τῶν διὰ τὴν Ἑλλάδα σκοπῶν τῆς Ρωσσίας· μερι-
 κὰ χωρία τοῦ Βυζαντινοῦ χρονικοῦ τοῦ ἐφάνησαν βέβαια σημεῖα
 συστήματος ἀλώσεως, τὸ ὁποῖον ἤμπορεῖ ν' ἀναβῆ εἰς ἕνα αἰῶνα
 σχεδὸν πρὶν τοῦ καιροῦ τῆς ὑποδοχῆς τῆς Ἑλληνικῆς Θερησκείας πα-
 ρὰ τῶν Ρώσων, ἤγουν εἰς τὸν ἕνατον αἰῶνα. Πρὸς ὑποστήριξιν
 ταύτης τῆς γνώμης, ἦτις ἀναμφιβόλως ἀξίζει νὰ ἐξετασθῆ, ὁ Κ. Bi-
 gnon ἤνωσε μέγα πλῆθος κατορθωμάτων ἱστορικῶν, τὰ ὁποῖα ὁ ἴδι-
 ος ἀναφέρει ἐν βραχυλογίᾳ οὕτως.

„Εἶδαμεν εἰς τὸν ἕνατον αἰῶνα τοὺς Ρώσους εἰς τὰς κατὰ τῆς
 Κωνσταντινουπόλεως ἐπιδρομάς των, ὅτι ἐπεθύμουν νὰ κατασηθῶ-
 σιν ἐκεῖ σαθερῶς καὶ μονίμως.“

„Οἱ πρῶτοι ἀπὸ τοὺς Ἡγεμόνας των ἐφοβέριζαν τοὺς Κομνη-
 νοὺς ἀκόμη κτήτορας τῆς Ἑλληνικῆς Αὐτοκρατορίας, νὰ τοὺς ἐ-
 ζορίσωσιν ἀπὸ τὴν Εὐρώπην, ὡσάν νὰ ἐμεῖθεν ἀπὸ τότε ἡ Εὐρώ-
 πη νὰ γένη, καθὼς φαίνονται ὅτι τὸ θέλουσιν τὴν σήμερον, ἰδιοκ-
 τησία τῆς Ρωσσίας.“

„Οἱ Ἡγεμόνες, οἵτινες τότε δὲν εἶχαν μῆτε τὸν τίτλον τῶν
 Κζάρων, τὸν ὁποῖον παράγουσιν ἀπὸ τὸ Καῖσαρ, καὶ τὸν ὁποῖον
 διίσχυρίζονται ὅτι ἔλαβαν ἀπὸ τοὺς Ἑλληνας Αὐτοκράτορας,
 νυμφεύονται τὰς κόρας τούτων τῶν βασιλευόντων Αὐτοκρατῶν
 καὶ ἀκολουθῶσιν τὰς ἐγγονὰς τούτων τῶν Ἡγεμόνων τῶν σεσηθέντων

ρίφημον Μυννίχιον (Munich) (1) Αὐτὸς πρῶτον τουλάχισον τὰ ἐξέθεσεν εἰς τὸ συμβούλιον τῆς αὐτοκρατορίσσης Ἀννης (2) εἰκοσιτρεῖς χρόνους μετὰ τὴν συνθήκην τοῦ Προύτε. Ἐκαμε νὰ τὰ δεχθῆ ἴλων μὲ τόλμην, ὅτι ἐγνώριζε τὴν διάθεσιν τῶν πνευμάτων εἰς τὴν Ἑλλάδα, καὶ ὅτι ὅλοι ἐθεώρου τὴν Κζαρίαν ὡς νόμιμόν των βασίλισσαν. Μία πρόωρος εἰρήνη ἐμπόδισε τὸν Μυννίχιον νὰ ἐκτε-

τὴν Κωνσταντινούπολιν, διὰ νὰ ἀποκτήσῃσι δικαιώματα τυχηρὰ εἰς ταύτην τὴν Αὐτοκρατορίαν.

„Παραίτοι ἡ ἐθνικὰ των παράσημα καὶ παίρνουν τὰ τῆς Ἑλληνικῆς Αὐτοκρατορίας.“

„Ἀπομακρυνθέντες μερικὸν καιρὸν ἀπὸ ταύτης τὴν ἰδέαν ἐξ αἰτίας τῶν ἰδίων διχονοιῶν καὶ τῆς Κολοσσαίας δυνάμεως τῶν Τέρρων ἐπανέρχονται εἰς ταύτην ἀργότερα μετὰ τὴν ἐπιπέσει, καὶ ἐτοιμάζουν συστηματικῶς ἐκτελεστικὰ μέσα διὰ τὸ μέλλον.“

Πέτρος ὁ Α' δίδει εἰς τούτους τοὺς σκοποὺς μεγάλην σφαιρότητα, σχηματίζει νέους δεσμοὺς ἢ σχέσεις εἰς τὴν Ἑλλάδα, διατηρεῖ, ἐκείνας τὰς ὑποίας ἐσημάτισαν οἱ προκατοχοί του, ἑαυτῶν πλυναρίθμους ἐπιτρόπους (agens) εἰς τὸ Αἰγαῖον Πέλαγος καὶ εἰς τὸν Μωρέαν, καὶ παντοῦ κολακεύει τοὺς Ἑλληνας μετὰ τὴν ἐλπίδα πλησιαζούσης ἐλευθερώσεως.

Ἰδοὺ ὅσα παρουσιάζει ὁ Κ. Bignos ὡς ἐπόμενα τῶν ἀναζητηθέντων, ἀλλ' ἔσως δὲν ἠμποροῦμεν νὰ συμφωνήσωμεν μετὰ αὐτὸν περὶ τῆς σημασίας καὶ ἀξιολογότητος τῶν ἱστορικῶν κατορθωμάτων, τὰ ὅποια συνήθρισε διὰ νὰ ἐκβάλῃ ταῦτα τὰ συμπεράσματα.

(1) Αὐτὸς ἦτον Εἰγενὴς ἀπὸ Οὐλδερμποῦργον, ὅστις ἐκ τῆς Σαξωνικῆς μετέβη εἰς Σβετικὴν ὑπουργίαν, καὶ ἐκ ταύτης μετὰ τὸν θάνατον Καρόλου τοῦ ΙΒ' εἰς τὴν Ρωσικὴν, ὅπου ἐπροβιβάσθη εἰς τὰ πρῶτα πολεμικὰ ἀξιώματα. (ὁ σοφὸς Κωνσταντῖνος Μ. Κούμας, ἱστορία τῶν ἀνθρωπίνων πράξεων τόμ. Ι'. νέα ἱστορία βιβλίον Δ'. Σελ. 209.)

(2) Ἄννα Ἰωάννης, Δούκισσα τῆς Κουρλανδίας, Αὐτοκρατορίσσης τῆς Ρωσίας. (ὁ σοφὸς Κωνσταντῖνος Μ. Κούμας, ἱστορία τῶν ἀνθρωπίνων πράξεων τόμ. Ι'. νέα ἱστορία βιβλίον Δ'. Ρωσία, Σελ. 208.)

λέσῃ ἐκεῖνο, τὸ ὁποῖον εἶχε τὴν τόλμην νὰ συμβουλεύσῃ, καὶ ἔπειτα, κατὰ τὸ εὐμετάβολον τῶν ἀνλικῶν, ὁ σκοπὸς του ἐνομίσθη πότε μὲν ὡς μία ἰδέα ὀξύνους, πότε δὲ ὡς μία παραφροσύνη. Ἡ αὐτοκρατορίσσα Ἐλισάβετ ἔκαμε διὰ τὴν ἔκβασιν τῶν σχεδίων τοῦ Μυννιχίου, καὶ κινουμένη ἀπὸ εὐλάβειαν, ἐκεῖνο, τὸ ὁποῖον ἡ πολιτικὴ ἠθέλην ἠμπορέσει νὰ συμβαλεύσῃ ὡς φρονιμώτερον, Ἡ δὲ ὡς ῥά της, λέγει ὁ Ἱστορικὸς τῆς ἀναρχίας τῆς Πωλονίας, ἐκαλλώπισαν τὰς Ἐκκλησίας των, καὶ αἱ ἐλεημοσύνας της ἐπεδαψιλεύθησαν εἰς τοὺς Ἱερεῖς των. Διεσκορπίσθησαν πρὸ πάντων εἰς τὰ οἰκηματία (κελλία) τοῦ ὄρους Ἄθωνος, τότε ὀνομαζομένε Ἀγίου ὄρους, καὶ θεωρουμένου ὡς ἡ Μητρόπολις τῆς Ἑλληνικῆς Θεοκρατίας. Ὅθεν, ἀπὸ αὐτὰ τὰ μοναστήρια τοῦ ὄρους Ἄθωνος (1) τὰ ὁποῖα εἰς ταύτην τὴν ἐποχὴν, ἐπαρτίμοῦσαν ἕως δέκα χιλιάδας κοινοβιακῶν, ἀνεχώρουν τὰ πολυαριθμότερα ἀπ' ἐκεῖνα τὰ σώματα μοναχῶν ὀδοιπόρων, οἵτινες, ὡς εἶπομεν, ἐπεριφέροντο κατ' ἔτος εἰς τὴν Ἑλλάδα καθ' ὅλους τοὺς τρόπους, καὶ εἶχαν εἰς τὰς πόλεις τόπους διατριβῆς σαθεροῦς. Οὗτοι οἱ μοναχοὶ, οἵτινες ἐπλήρουν κατ' ἔτος διὰ τὴν ὑπεράσπισιν τῶν Τοῦρκων, διδάσκοντες ἐπ' ἄμβωνος εἰς τοὺς ραγιαδες τὴν ὑπομονὴν τῆς δουλείας ἐπλήρωσαν τότε τὰς μεγαλοδωρίας τῆς Κζαρίνας, γνωστοποιούντες καὶ ἐπαινοῦντες παντοῦ τὴν

(1) Ἴδε περὶ τῆς ἐσωτερικῆς διατάξεως, εἰσοδημάτων καὶ καταστάσεως τούτων τῶν μοναστηρίων, τὴν παρὰ τοῦ K. A. Rabbe ὡραίαν Ἱστορικὴν εἰσαγωγὴν εἰς τὰ ὑπομνήματα τοῦ K. Rayband

εὐσεβείᾳ τῆς τόσον, ὅσον καὶ τὴν φιλόσοργον πρὸς τοὺς Ἕλληνας ἀγάπηνης. Δὲν ἔλειπαν ἀπὸ τὸ νὰπροσαρμοζῶσιν εἰς τὰς Ρῶσσοις ἐκείνην τὴν πολλὰ πεπιστευμένην παρὰ τοῖς Ἕλλησι παράδοσιν, ὅτι ἐν ξανθὸν ἔθνος θέλει διώξει τοὺς Τούρκους πέραν τῆ Βοσπόρου. Εἰς τὸν καιρὸν τῆς ἰδίας βασιλείσσης Ἐνας Ἰερὺς Ρῶσσοι ἀνεχώρησε διὰ τὸν Μωρέαν, διὰ νὰ δοκιμάσῃ τὰς διαθέσεις τοῦ Γερατείου ταύτης τῆς ἐπαρχίας, εἰς τὴν ὁποίαν οἱ Ρῶσσοι ἦσαν ὀλίγον γνωστοί, καὶ ὑπῆρξεν ὁ πρῶτος τοῦ Θεσσαλοῦ Παπαῶ-Ὀγλί.

Ὁ Παπαῶ-Ὀγλὶς ἀπεκαλυμμένος ὡς παρατηρητὴς ἀπὸ τὴν Αἰκατερίναν τὴν Β'. (1) καὶ τὸν Κόμητα Ὀρλόφ, ἀφιερωμένος εἰς τοὺς φιλοδόξους σκοποὺς, τοὺς ὁποῖς ἤμποροῦσαν νὰ ἀκολουθήσουν κατὰ μέρος καθεὶς ἀπὸ τοὺς δύο Ἐραστὰς, ἐπιφορτισμένος ἀπ' αὐτοὺς νὰ μεταχειρισθῇ εἰς ἀφιρώματα πρὸς τὰς Ἐκκλησίας καὶ μοναστήρια τῆς Ἑλλάδος τὸ εἰσόδημα τῶν φορτίων δύο Ρῶσσοικῶν καραβίων, τῶν πρώτων, τὰ ὁποῖα ἤθελάν φανῆ εἰς

(1) Ἡ Αἰκατερίνα ἐγεννήθη τὴν 25 Ἀπρ. 1729 εἰς τὸ Στέτινον, ὅπου ὁ πατήρ της, Χριστιανὸς Αὐγουστος Πρίγκιψ τῆς Ἀσκανικῆς Σερβίας, ὑπουργῶν τὴν Πρωσσίαν, ἦτο ταξίαρχος τῆ Φρεξί. Ὡνομάζετο Σοφία Αὐγέστα, καὶ ἀνετράφητο ἀπὸ τὴν χρηστὴν μητέρα της μεὶ ὀλίγην λαμπρότητα. Ἡ Αυτοκρατορίσση Ἐλισάβετ διὰ μεσιτείας Φρειδερίκ Β'. τὴν ἐκλεξε σύζυγον τῆ ἀνεψιῆς Πέτρο, τὸν ὁποῖον εἶχεν ἀναδείξειν διάδοχον τῆς θρόνου της. Ἡ Σοφία ἐφέρθη ἀπὸ τὴν μητέρα της εἰς τὴν Πετροπολιν, ὅπου ἀνεδέχθη τὴν ὀρθόδοξον τῶν Γραικῶν Ἐκκλησίας, καὶ μετωνομάσθη ἀπὸ τὴν Αυτοκρατορίσσαν Αἰκατερίνα Ἀλεξιάς. (ὁ σοφὸς Κωνσταντῖνος Μ. Κούμας Ἰστορίαι τῶν ἀνδρωπίνων πράξεων, τόμ. Γ'. νέα Ἰστορία βιβλίον Δ'. Ρῶσσία, Σελ. 226.)

την Μεσόγειον, δεν ἔκαμε κατ' ἀρχὰς τόσην φήμην ὅσην ἤλπιζεν. Ἡ πρὸς τοῦτον τὸν βόσκον ἐρμύδεια διαγωγή τε ἠφανίσθη ἀπὸ ἐκείνην ἑνὸς πανέργου τολμηροτέρου, καὶ τοῦ ὁποίου ἡ ἐμφάνισις, ἰδιὰ τὰ εἶπω οὔτω, φαντασιώδης, εἰς τὸ μέσον τῶν Ὀρεινῶν τῆς Μοντενέγρου, ἔσῃσε, διὰ τοῦ ἀκαταμαχῆτου θελητήρου τοῦ θανμασίου, τὰ βλέμματα ὅλης τῆς Εὐρώπης εἰς ἓν ἔθνος ἐξ ἡμισείας ἄγριον, καὶ ἕως τότε ἄγνωστον. Ἡ φήμη διεδόθη εἰς τὴν Γαλλίαν, Ἀγγλίαν, Γερμανίαν, καὶ Ρωσσίαν, ὅτι ἓνας ἀγνώριστος, διὰ τοῦ μυστηρίου τῆς διαγωγῆς του, τῆς παραξενίας τῆς ἐνδυμασίας του, τοῦ ἀξιώματος τῆς ἐκφράσεώς του καὶ τῶν τρόπων του, εἶχεν ἐλκύσει τὴν προσοχὴν, ἔπειτα τὸ σέβας καὶ τὸν ἐνθουσιασμόν τῶν Μοντενεγρίνων, ὅτι τέλος πάντων ἐνομίζετο μεταξύτων, ὅτι εἶναι ὁ Αὐτοκράτωρ Πέτρος ὁ Γ'. δραπετεύσας ἀπὸ τὴν φυλακὴν, ἐνῶ τὸν ἐνόμιζαν δι' ἀποθασμένον, καὶ ὅτι κατέφυγεν εἰς τὴν Ελλάδα, ὅπου ἤρχετο νὰ θεμελιώσῃ μιαν νέαν Αὐτοκρατορίαν. (1) Οἱ Μοντενεγρίνοι εἶχαν δώσει εἰς τοῦτον τὸν νομιζόμενον σύζυγον Αἰκατερίνης τῆς Β'. φύλακας πρὸς τιμὴν, τοῦ ἐπλήρωσαν φόρους, καὶ ὑπετάττοντο εἰς τὰ ψηφίσματά τε, εἰ δ' ὅποια ὁ μυστηριώδης ξένος ὑπέγραφε „Στέφανος μικρὸς μὲ τοὺς μικροὺς, κακὸς μὲ τοὺς κακοὺς, καὶ καλὸς μὲ τοὺς καλοὺς“. Ἀπὸ τὴν πρώτην ἀποτάτας τὰς τροπολογίας τοῦ προῆλθε τὸ ὄνομα, Στέ-

(1) Ἀκολουθῶμεν ἐδῶ τὸν Rulhière, ποθὰ ἀξιόπιστον ὄδηγόν διὰ τοῦτο τὸ μέρος τῆς Ἱστορίας τῶν Νέων Ἑλλήνων, τὸ λαμπρότατον ἐπεισόδιον τῆς μεγάλης του Ἱστορίας τῆς Πολωνίας.

φανος μικρός, ὑπὸ τὸ ὁποῖον διευθύνθησαν εἰς αὐ-
τὸν αἰ ὑποταγαὶ τῶν δύο Ἐπισκόπων τῆς Σάβας
καὶ τοῦ Πέχ, αἱ τῆς πίσεως διαμαρτυρήσεις τῶν
Χριστιανῶν τῆς Βοσνίας, τῆς Σερβίας, καὶ πλῆ-
θους ἀρχηγῶν κλεφτῶν τῆς Ὄσσης, τοῦ Πηλίου,
καὶ τοῦ Πίνδου.

Ὁ θεν ἕτος ὀνομιζόμενος μεσσίας τῆ Ἐανθῆ Γένες,
ἦτον μόνον ἓνας ἀπλοῦς μοναχὸς ἢ καλόγηρος Ἑλ-
λην, ἄνθρωπος ἐξαιρέτως προικισμένος ἀπὸ ὅλα
τὰ προτερήματα, ὅσα ἀνῆκαν εἰς τὸ ὑποκείμενόν
του. Ἄν καὶ ἡ πονηρὰ ἀδιαφορία τῆς Αἰκατερίνης
εἰς ταύτην τὴν περίεσιν, ἐμελλε νὰ τῆ ἀφαιρέσῃ τὴν
πίσιν, ὁ μανιώδης ἐνθουσιασμὸς ἐγχαραχθεὶς μίαν
φορὰν βαθέως εἰς τὰς καρδίας τῶν Ἀρκετικῶν καὶ
Δουτικῶν κατοίκων τῆς Ἑλλάδος, καὶ πρὸ πάντων
τῶν Μοντενεγρίνων, δὲν ἠμπόρεσε παρευθὺς νὰ κα-
τασβέσῃ. Οἱ Ἄλβανοι, οἵτινες ἦσαν τὸ δραστηριώ-
τατον καταφύγιον τῆς Πόρτας εἰς ὅλας τὰς δοκι-
μασίας ἐπαναστάσεως, ὅσαι ἐδοκιμάσθησαν ἀπὸ τῆς
Ἑλλήνας, διευθύνθησαν πρὸς τὰς ἐπαρχίας, αἱ ὁ-
ποῖαι ἐγνώριζαν ὡς Κύριον Στέφανον τὸν μικρόν.
Εὐθὺς ὅτε ἐπλησίασαν ταῦτα τὰ τάγματα, φοβε-
ρώτερα ἀκόμη διὰ τὴν ἀγριότητά των, πάρεξ διὰ
τὴν γενναιοψυχίαν των, οἱ κλέφται, οἵτινες εἶχαν
φερθῆ ἔμπροσθεν τῆ ψευδῆ Πέτρος τῆ Γ'. ἐτραβίχ-
θησαν ταχύτατα πρὸς τὰ βουνά των. Οἱ Βοσνιακοὶ
καὶ οἱ Σέρβοι ἔβαλαν κάτω τὰ ὄπλα. Οἱ δὲ Μοντενε-
γρίνοι, ἐμπιστευόμενοι εἰς τὰ φυσικά των χαρακώμα-
τα, τὰ ὁποῖα ὑπερασπίζοντο ἀπ' ἔμπροσθεν τὴν
χώραν των, ἐνῶ ὀπισθεν ἐβροηθεῖτο ἀπὸ τὴν οὐδε-
τερότητα τῶν Βενετῶν ἀντεστάθησαν, ἀλλ' ἀφοῦ

ἡ Ἀρσενικρατία ἄφησε τὰ Ὀθωμανικὰ εἰσπτεύματα νὰ περάσωσι διὰ τῶν χωρῶν της, οἱ Μοντενεγρίνοι σχεδὸν ἐξολοθρεύθησαν, ἡ χώρα των παρεδόθη εἰς τὴν διάκρισιν τῶν Ἀλβανῶν, οἵτινες δὲν ἄφησαν ἐκεῖ οὔτε ἓνα οἶκον ὄρθον, μήτε ἓνα δένδρον ἄκον

1768

Ταῦτα συνέβαιναν πρὸς τὸ τέλος τοῦ ἔτους 1768, ἐποχῆς, καθ' ἣν ἐξερράγη ὁ μεταξὺ Πόρτας καὶ Ρώσσιας πόλεμος. Ὁ Παπᾶς-Ὀγλῆς προσαχθεὶς νὰ ἐτοιμάσῃ τοῦτον τὸν πόλεμον διὰ τῶν τεχνουργικῶν του, εἶχεν διατρέξει κατ' ἀρχὰς μὲ ἀρκετὴν ἀποτυχίαν τὴν Ἡπειρον, τὴν Θεσσαλίαν, τὴν μεσημβρινὴν Ἀλβανίαν, διαφθείρων τὰ αἰσχροκερδῆ μοναστήρια τῶν καλογήρων μὲ τὴν λαμπρὰν μεγαλοδορίαν τῆς βασιλίσης του. Πηγαίνων τέλος πάντων εἰς τὴν Μάνην, κατώρθωσε νὰ λάβῃ τὴν ἐμπισσύνην δύο ἀδελφῶν, Μαυρομιχάλη, καὶ Γοβάννη, ἀμφοτέρων ἀρχηγῶν μιᾶς ἰσχυρᾶς φυλῆς. Μ' ὅλον ὅτι οὔτοι οἱ ἄνθρωποι ὡς ἄκακοι καὶ εὐθεῖς τῇ καρδίᾳ, εὐκολώτατα παρεδόθησαν εἰς τὴν ἐμπισσύνην, μ' ὅλον τοῦτο δὲν εἶχαν δεχθῆ ἄνευ ἐξαιρέσεως προβλήματα τόσον νέα εἰς τοῦτον τὸν τόπον. εἶχαν ὑποσχεθῆ νὰ δώσουν χεῖρα βοηθείας εἰς μίαν ἐπιχείρησιν τῶν Ρώσσων, καὶ ἤθελαν τὸ κάμει, ἂν δὲν ἐγνωρίζετο βεβαιώτερον ὁ σκοπὸς καὶ τὰ ἐκτελεστικά μέσα αὐτῶν. Ἐπομένως, ὁ Παπᾶς-Ὀγλῆς ἐκτείνας τὰς συνεννοήσεις του πέραν τῶν συνόρων τῆς Μάνης, εὖρεν εἰς τοὺς κατοίκους τῶν ἀρκτικῶν ἐπαρχιῶν, τῆς Χερσονήσου πνεύματα πλέον εὐκολόπισα ἢ πλέον διατεθειμένα εἰς τὸ νὰ ριψοκινδυνεύσουν ὅλα, ἐπειδὴ ἦσαν πολλὰ καταδυ-

ναυευμένα. Μία σύναξις Ἐπισκόπων, Ἀρχιεπισκόπων, καὶ τῶν πλέον ἐπισημοτέρων ἀπὸ τοῦς κτηματοδεστότας (propriétaires), ἐνεπλέχθη εἰς ὅλας τὰς τεχνουργίας τοῦ Θεσσαλοῦ, καὶ ἔχουσα ὡς βάσιν τὴν ὑπόσχεσιν ὅτι δέκα χιλιάδες Ρώσων θὰ κάμειν ἀπόβασιν εἰς τὰ παραθαλάσσια τῆς Πελοποννήσου, ὑπεχρεώθη νὰ ἐτοιμάσῃ πανδημεὶ μίαν συλλογὴν ὄλων τῶν κατοίκων τῆς Χερσονήσου. Ὁ Παπᾶς-Ὀγλῖς ἔψησεν εἰς τὴν πόλιν τῆς Καλαμάτας ἐν ἔγγραφον ταύτης τῆς ὑποσχέσεως πεπροικισμένον μὲ τὴν ἐπίπλασον ἱπογραφὴν τῶν πρωτίτων ἀρχηγῶν τῆς Μάνης ἠρωσεν εἰς τοῦτο νομιζομένους καταλόγους συνδρομῆς, ὀνόματα, τὰ ὅποια ἐζήτουν τὴν Κζαρίαν δι' Ἀυτοκρατόρισσαν, καὶ ὅλα ταῦτα τὰ διπλώματα κατασκευασμένα μὲ περισσοτέραν ἢ ὀλιγωτέραν ἀβρυλίαν καὶ ἐπιτηδειότητα, ἐσάλθησαν εἰς Πετρέπολιν.

Μὲ πολλὴν προθυμίαν ἐδέχθη ἡ αὐτὴ τῆς Ρωσσίας ταύτας τὰς πληροφορίες, καὶ τὰς ἐπίσειυσεν ὡς ἀκριβεῖς. Ἀλέξιος καὶ Θεόδωρος Ὁρλόφ ἀνεχώρησαν εἰς Βενετίαν, ἔχοντες ταύτην τὴν πόλιν τόπων συνευρέσεως τοῦ πλήθους τῶν ριψοκινδυνευτῶν, οἵτινες ἐσράτειαν εἰς ταῦτα τὰ τυχηρὰ ὡς εἰς ἀσφαλῆ καὶ ἀφενκτον ἐπιτυχίαν. Ἀπὸ τοῦτο τὸ κατάλυμα τῶν Ὁρλόφ ἀνεχώρησαν πρὸς τὸ τέλος τοῦ ἔτους 1769 νέοι ἀπεσαλμένοι διὰ τὸν Μωρέαν, 1769 ἐνῶ ἀπ' ἐκεῖ ἐκανοῦσαν ἄλλοι πρέσβεις διὰ τὴν Βενετίαν. Ἄλλ' αὕτη ἢ ἀλληλογραφία, τῆς ὁποίας ὁ Παπᾶς-Ὀγλῖς ἦτον ὁ πρῶτιστος ἐνεργὸς, δὲν ἀνεκάλυψε σὴν ἀληθῆ κατὰστασιν τῶν πραγμάτων. Τὸ

ἴδιον σύστημα τῶν τεχνουργιῶν ἐξηκολέθησε νὰ ἐάλληεῖς κίνδυνον καὶ νὰ ἀπατᾷ τὰ δύο μέρη τὸ ἓν διὰ τῆς ἄλλης.

1770 Τέλος πάντων εἰς τὰς ἀρχὰς τοῦ 1770 ἔτους ἕνας σόλος Ρώσσιος μὲ στρατεύματα ἀποβάσεως ἐφάνη εἰς τὰ παραθαλάσσια τῆς Μάνης. Οἱ Τοῦρκοι μόλις τότε ἐκβῆκαν ἀπὸ ἐκείνην τὴν βαθεῖαν ἀφροντισίαν, ἣτις τοὺς εἶχεν ἐμποδίσει ἀπὸ τὸ νὰ ἔχουν ἰδέαν τῶν ὅσα ἐμηχανουργεῖοντο κατ' αὐτῶν· ἀλλὰ μὲ τοῦτο μόνον πάλιν ἀνεγνωρίσθη ἡ ἀδυναμία ταύτης τῆς συνωμοσίας, τὴν ὁποίαν οἱ ἄνω καὶ κάτω δρόμοι τόσων ἀπεσπασμένων εἶχαν ἀποκαταστήσει φοβεράν κατὰ τὸ φαινόμενον. Μετὰ μίαν πεισματώδη φιλονεικίαν μεταξὺ τῶν Ρώσσων καὶ Μανιατῶν ἀρχηγῶν, οἵτινες ἐπεπλήττοντο ἀμοιβαίως, ὅτι δὲν ἐφύλαξαν τὰς ὑποσχέσεις των, οἱ Σύμμαχοι, ὄντες τὸ πολὺ δύο χιλιάδες, ἀπὸ τοὺς ὁποίους μόλις τετρακόσιοι ἦσαν Ρῶσσοι, ἀπεφάσισαν νὰ ἐνεργήσωσιν, ἐπειδὴ δὲν ἦτο πλέον καιρὸς νὰ ὀπισθοδρομήσωσιν. Δύο μικρὰ στρατιωτικὰ τάγματα ἀπὸ Ρώσσους καὶ Ἑλληνας διευθύνθησαν τὸ ἓν πρὸς τὸ κέντρον τοῦ Μωρέως, καὶ τὸ ἄλλο διὰ τοῦ δυτικοῦ παραθαλασσίε διαρρῆ διεγείρουν τὸν λαόν, καὶ ν' ἀφαιρᾶσιν τὰς εἰς πόλεμον ἐπιτηδείας πόλεις κατὰ ταύτας τὰς εὐθυβολίας. Τὸ πρῶτον ἐκυρίευσε τὴν Καλαμάταν, ἔπειτα τὸν Μισρᾶν, καὶ ἦλθε νὰ πολιορκήσῃ τὴν Τριπολιτᾶν, τὸ δεύτερον ὑποσηριζόμενον εἰς τὴν ὀδοιπορίαν τε ἀπὸ τὸν Ρώσσιον σόλον, ἔπεσεν ἢ ἐπρόσκρουσε μὲν εἰς τὴν Κορώνην, κατώρθωσε δὲ νὰ κυριεύσῃ τὸν λιμένα, καὶ τὰ δύο φρούρια τῆς Ναβαρίνου, καὶ ἐπῆγε νὰ φοβερίσῃ τὴν Μοθώνην.

Ἐως ἐδὲ ἀποπερατοῦνται τὰ ἐπακόλουθα ταύτης τῆς ἐφημέρου (προσωρινῆς) συνεργίας τῶν Ρώσων. Παρητήθη διόλου ἡ ἐπιχείρησις εὐθύς ὅτε οἱ Τούρκοι, ἐπανελθόντες ἀπὸ τὴν πρώτην των ἐκπληξιν, εἶδαν μὲ ποῖον ἀριθμὸν ἀνθρώπων εἶχαν νὰ κάμουν.

Ὡς τόσον πέραν τοῦ Κορινθιακοῦ Ἰσθμοῦ, ἐπάνω εἰς ὄλον ἐκείνο τὸ ἀπὸ τὸν Μωρέαν διὰ τοῦ κόλπου τῆς Ναυπάκτου χωριζόμενον παραθαλάσσιον, πολλαὶ πόλεις δὲν ἐζητοῦσαν ἄλλο τι πᾶρξ τὴν βεβαιότητα τοῦ ὅτι θὰ ὑποσηριχθῶσιν ἀπὸ τοὺς Ρώσους· πολλοὶ ἀρχηγοὶ Κλεφτῶν καὶ Ἀρματολῶν δὲν ἐπρόσμεναν ἄλλο τι διὰ νὰ ὀρμήσωσιν ἐπάνω εἰς τὰ Τουρκικὰ στρατεύματα εἰς τοὺς πρόποδας τῶν βουνῶν των εἰ μὴ τὴν ἐκβασιν τῆς εἰς Μωρέαν ἀποσασίας· Πολλοὶ μάλιστα ἐξ αὐτῶν εἰς τὴν πρώτην εἶδησιν τῆς ἐπαναστάσεως, παρήτησαν τὴν μονήρη κατοικίαν των διὰ νὰ πετάξωσι πρὸς βοήθειαν τῶν ἀποστατησάντων, καὶ νὰ κόψωσι διὰ τοῦ Κορινθιακοῦ Ἰσθμοῦ τὴν ἀναχώρησιν τῶν Τούρκων. Ὁ Κοντογιάννης, ἀρχηγὸς τῶν Ἀρματολῶν τῶν Νέων Πατρῶν, καὶ ὁ Ἀνδρουτσος στρατηγὸς ἐνὸς τῶν Νομῶν τῆς Δειβαδίας ἀναφέρονται ὅτι διέπρεψαν μεταξὺ τῶν ὅσοι ἔδωκαν τοῦτο τὸ ἀξιόλογον καὶ εὐγενές σημεῖον τῆς καθιερώσεώς των. (1) Ὁ τελευταῖος ἔδειξεν εἰς ταύτην τὴν ἐκστρατείαν τόσην ἀγχίνοιαν καὶ τόλμην, ὥσε δὲν εἶναι παντελῶς ἀρχηγὸς Κλεφτῶν, ὅσις ν' ἄφησε

(1) Ἴδε τὰς Ἱστορικὰς ὑποθέσεις τῶν τραγηδίων XVII καὶ XX τῆς συλλογῆς τοῦ Κ. Φαυριέλ. (Fauriel)

φήμην ὑπεριέραν ἢ ἴσως καὶ ἴσην μετὰ τὴν ἐδικήν τε. Ἀναχωρήσας ἀπὸ τὴν Δειβαδίαν ἔχων ὑπὸ τὴν ἐξουσίαν τε τριακόσια σχεδὸν παλληκάρια, διέβη τὸν Κορινθιακὸν Ἰσθμὸν, εἰσχώρησεν ἀνεμποδίως εἰς ὄλον τὸν Μωρέαν, καὶ ἔφθασεν εἰς τὴν Μάνην· ἀλλ' οἱ Ρῶσσοι ἤδη, εἰδοποιηθέντες ὅτι πολλαὶ χιλιάδες Ἀλβανῶν ἐσφάτευαν κατ' αὐτῶν, εἶχαν παραιτήσει τὰς ἀποστάτας. ἀναβάντες εἰς τὰ πλοῖά των, ἀπεμακρύνοντο ἀπὸ τὸ παραθαλάσσιον, ἐνῶ ἀπὸ τὸ ἄλλο μέρος ὁ λαὸς τῆς Πελοποννήσου ἔφευγε διὰ θαλάσσης, ἢ ἐκρύπτετο εἰς τὰ βουνὰ διὰ νὰ φύγῃ ἀπὸ τὴν ἐκδίκησιν τῶν Τούρκων.

Ὁ Ἄνδρουττος, μείνας μόνος ἐν ὄπλοις εἰς τὸ μέσον ἐνὸς τόπου, τοῦ ὁποῖου δὲν ἐγνώριζε τὰ βοηθήματα, εἰς τὸν ὁποῖον ἤδη οἱ Ἀλβανοὶ διέτρεχαν καθ' ὅλας τὰς εὐθυβολίας, ἀπεφάσισε νὰ ἐπανέλθῃ διὰ τοῦ δρόμου, τὸν ὁποῖον εἶχεν ἀκολουθήσει καὶ νὰ εἰσχωρήσῃ εἰς τὸν Κορινθιακὸν Ἰσθμὸν. Ἦλθε τῷ ὀντιῶς εἰς τοῦτον τὸν πρὸς διάβασιν δύσκολον τόπον, καὶ ὀπισθοδρομήσας μετὰ καλὴν τάξιν, καὶ χωρὶς νὰ δυνηθῶσι τὰ ἀπὸ τὴν Τριπολιτσᾶν ἀποσπασθέντα πρὸς δίωξιν του ζυγατεῦματα νὰ εὗρωσι κάμμίαν εὐκαιρίαν τοῦ νὰ προσβάλωσι κατ' αὐτοῦ εὐσώχως. Ἀλλ' εἰς τὸν Ἰσθμὸν τῆς Κορίνθου, ὁ Ἄνδρουττος δὲν ἦτο πλέον κύριος τοῦ νὰ πολεμήσῃ εἰς ἓνα τόπον κατ' ἐκλογὴν του· ἔπρεπεν ὁ ἴδιος νὰ προσβάλλῃ εἰς δεκάχιλιάδας ἀνθρώπων καλῶς τοποθετημένων καὶ ἰσχυρῶς μεχαρακωμένων εἰς ὄλον τὸ πλάτος τοῦ Ἰσθμοῦ. Δὲν ἠμπόρεσεν ὁμοῦς νὰ μεταχειρισθῇ βίαν πρὸς τοὺς κατὰ ταύτην τὴν γραμμὴν ἐνεδρεύοντας.

Οἱ Τούρκοι οἷτινες ἐδύνατο νὰ τὸν περικυκλώ-
 σωσι, καὶ νὰ τὸν βιάσωσι νὰ βάλῃ κάτω τὰ ὄπλα,
 τὸν ἄφησαν νὰ ἐπανακάμψῃ, καὶ νὰ ἐξακολουθήσῃ
 τὴν ὀπισθοδρόμησίν του εἰς τὸ μῆκος τοῦ κόλπου
 τῆς Ναυπάκτου, ὅπερ ὁ Ἄνδρῆτσος ἠλπίζε γὰ εὖρη
 κἀνὲν καράβιον τῶν Ἰωνικῶν νήσων διὰ νὰ ἐμβῆ
 εἰς αὐτό. Δέκα ἡμέραι παρῆλθαν χωρὶς νὰ ἐπιτύχῃ
 τοιαύτην εὐκαιρίαν, καὶ εἰς τοῦτο τὸ διάστημα,
 τὸ μικρὸν στρατεῦμα τοῦ Ἄνδρῆττος πάσχον ἀπὸ
 τὸν κόπον καὶ ἀπὸ τὴν πείναν, ἦτον ὑποχρεωμένον
 νὰ φυλάττεται καὶ νὰ πολεμῇ νύκτα καὶ ἡμέραν
 ἐναντίον δυνάμεων πάντοτε πολυπληθεσέσρων. Τέλος,
 μερικὰ μίλλια μακρότερα ἀπὸ τὴν Πάτραν, ἐπε-
 ρικυκλώθη κατ' ἀγαθὴν τύχην κατεῖχεν ἰσ-
 χιωτάτην θέσιν. Οἱ Τούρκοι τὸ ἐκράτησαν πολιορ-
 κημένον τρεῖς ἡμέρας ἐπάνω εἰς ἓνα ξηρότατον
 βράχον, καὶ ἐνόμιζαν ὅτι τὸ κατήνησαν εἰς τὸ
 νὰ παραδοθῆ ἢ νὰ χαθῆ ἀπὸ δίψαν, ἀπὸ κόπον
 καὶ ἀπὸ πείναν· κατὰ τοῦτο ἴσως ἤθελαν ἐπιτύχει, εἰάν
 ὁ Ἄνδρῆτσος καὶ τὰ παλληκάρια του δὲν ἐπρό-
 φθάναν νὰ πέσωσιν ἐπάνω των ὡς ἀπελπισμένοι. Ἡ
 ἐξάντησις τῶν δυνάμεων τῶν ἀφόβων κλεφτῶν ἤ-
 το τόδον μεγάλη, ὥσε πολλοὶ ἔπεσαν ἀπὸ τὴν πείναν
 πρὸ τοῦ νὰ φθάσωσιν εἰς τὸ ἐχθρικὸν στρατόπεδον.
 Τὰ δύο τρίτα σχεδὸν τοῦ στρατεύματος εἰχώρησαν,
 ἔχοντες ἀρχηγὸν τὸν Ἄνδρῆττον, καὶ ἔφθασαν
 εἰς τὸν μικρὸν λιμένα τῆς Βοσίτσας, ὅπου πλοῖα
 τῆς Ζακύνθου, τῶν Κορφῶν καὶ ἄλλων πόλεων πα-
 ραθαλασσίων τὲς ἐδέχθησαν, καὶ τοὺς μετέφεραν
 εἰς τὴν Ἠπειρὸν.

Οἱ Ἀλβανοὶ, οἵτινες εἶχαν διώξει τοὺς Ρώσους ἀπὸ τὸν Μωρέαν, εἶχαν ἐμβῆ ἐκεῖ, λαβόντες ὑπόσχεσιν νὰ ἀπολαμβάνωσιν ἕως εἰς ἓνα καιρὸν προσδιωρισμένον τὰ εἰσοδήματα ταύτης τῆς ἐπαρχίας, καὶ νὰ δεχθῶσιν ὑποσατικά πρὸς ἀνταμοιβὴν τῶν Ἰδρυσεῶν τῶν. Λέγουσιν ὅτι ἀπῆντησαν ἐκεῖ (1) παλαιοὺς συμπατριώτας κατασημένους εἰς τὴν Λάλαν καὶ εἰς τὸ Βαρδοῦνι, καὶ ὅτι ἡ ἀκμάζουσα κατάστασις, εἰς τὴν ὁποίαν ἤσαν τοὺς ὀμοθρήσκους, τὲς ὀμοθήθεις καὶ ὀμογλώττους, τοῖς ἐνέπνευσε τὴν ἐπιθυμίαν τοῦ νὰ σερεωθῶσιν εἰς τὸν Μωρέαν. Εἰς διάστημα ἐννέα χρόνων, καὶ μ' ὅλον ὅτι εἰς αὐτὴν τὴν ἐποχὴν, ἤγουν εἰς τὸ 1774 ἡ Ρωσσία εἰς τὴν ἐν Καϊναρτζι συνθήκην, ἐπροσδιόριζε διὰ τοῖς κατοίκους τῆς Πελοποννήσου ἀμνησίαν, καὶ τελείαν λήθην τῶν παρελθόντων, δὲν ἐφαίνετο ἄλλο εἰς τοῦτον τὸν δυσυκῆ τόπον, πᾶρεξ πυρκαϊᾶ, ἐρημώσεις, φόνοι, καὶ καταδυναστεία. Οἱ Ἀλβανοὶ, ἐκτελοῦντες καθ' ὅλην τὴν ἔκτασιν καὶ αὐτεξουσιότητα τὸ δικαίωμα τῆς ἰσχύος, ἐπώλουν ὡς ἀνδράποδα εἰς τοὺς Βαρβαρέζους, καὶ εἰς τοὺς Τοῦρκους τῆς Ρωμελίας τοὺς κατοίκους πάσης ἡλικίας, πάσης τάξεως, καὶ ἀμφοτέρων τῶν γενῶν. Μόνη ἡ Μάνη ἐπροφυλάχθη ἀπὸ τὴν μανίαν των, ἐπειδὴ ἀπὸ τὸ μέρος τῆς ξηρᾶς οὗτος ὁ τόπος ἦτο σχεδὸν ἀπλησίαςος, καὶ διὰ θαλάσσης οἱ Ἀλβανοὶ δὲν ἐτολμοῦσαν νὰ κάμουν ἀποβάσεις, καθότι ἐφοβοῦν-

(1) Ἴδε τὸν Πονκεβήλλιον, Περιήγησις εἰς τὴν Ελλάδα, Τόμος V'.

το παρά πολὺ τὰ μικρὰ καράβια τῶν Μανια-
τῶν.

Ἡ Πόρτα ἠθέλησε νὰ καταστήσῃ τὴν Πελοπόν-
νησον εἰς τοιοῦτον βαθμὸν, ὥστε νὰ μὴν ἤμπορῇ νὰ
ἐπιχειρισθῇ τίποτε, καὶ ὄχι νὰ τὴν κατασφύρῃ καὶ
νὰ τὴν ἐρημώσῃ εἰς τρόπον, ὥστε νὰ μὴν εἰσάγῃ τί-
ποτε εἰς τὸ Βασιλικὸν Ταμεῖον, ὅθεν ἠθέλησε νὰ βι-
άσῃ τοὺς Ἀλβανούς νὰ διαβῶσι πάλιν τὸν Ἰσθμὸν
τῆς Κορίνθου, καθ' ὃν καιρὸν ἡ ἀποβολὴ τῶν τῆς
ἐφάνη ἐκπληρωμένη. Οἱ Ἀλβανοὶ δὲν ἔσερξαν ἰ-
σχυροσύνην ἐπὶ τὴν Χερσόνησον, καὶ ἡ δίωξις τῶν δὲν ἦ-
τον εὐκόλος εἰς τὴν Πόρταν, μήτε ἔργον μιᾶς ἐκ-
στρατείας· πολλοὺς χρόνους κατὰ συνέχειαν ἔσειλε
κατ' αὐτῶν στρατεύματα, τὰ ὁποῖα ἐνικῶντο. Ὁ
περίφημος Γαζι-Χασσάνης, ἐκεῖνος, ὅστις μετὰ
τὸν πόλεμον τοῦ Τζεσμέ, εἶχε σώσει τὴν Ὄθωμα-
νικὴν Ἀὐτοκρατορίαν, ἐπροσάχθη τέλος πάντων καὶ
καθάρισις τὸν Μωρέαν ἀπὸ τὰ τῶν Ἀλβανῶν σώ-
ματα, τὰ ὁποῖα τὸν ἐβλαπταν, καὶ ἐπροσκάλεσε
κατ' αὐτῶν τοὺς Μανιάτας καὶ τοὺς Κλέφτας τῶν
πρὸς ἄρκτον ὄρειων μερῶν τοῦ Μωρέως. Γνωστὸν
εἶναι ὁποῖα ἦτον ἡ τύχη τοῦ Ἀρχηγοῦ τῶν Κλεφ-
τῶν Κολοκοτρώνη, ὅστις συνεισέφερε κατὰ πολλὰ εἰς
τὴν ἥτταν τῶν Ἀλβανῶν. Ἡ Πόρτα, ἣτις τὸν ἐ-
φοβεῖτο, ἀφ' οὗ τὸν μετεχειρίσθη, τὸν ἐπίσσε,
καὶ ἐχάθη εἰς βασάνους, τὰς ὁποίας δὲν τολμῶμεν
νὰ ἐξισορήσωμεν. Οἱ δὲ Ἀλβανοὶ ἐξωλοθρεύθησαν
ἢ ἐπέρρασαν πέραν τοῦ Ἰσθμοῦ. Ὁ Γαζι-Χασσά-
νης ὑψώσεν εἰς τὴν πύλην τῆς Τριπολιτσᾶς ἐν τρώ-
παιον ἄξιον τῆς νίκης, καὶ τῶν ἐχθρῶν, τοὺς ὁποίους
ἐνίκησε· τοῦτο ἦτα μία πυρραμὶς σχηματισμένη ἀπο

πολλὰς χιλιάδας κεφαλῶν Ἀλβανικῶν.

Ὅσοι ἀπὸ τούτους Ἀλβανούς, διὰ τὴν ἀπεφυγῶσι τὴν ἐξολόθρευσιν, ἐβγήσαν ἀπὸ τὸν Μωρέαν, καὶ ἠθέλησαν νὰ ἐπιστρέψωσιν εἰς τὴν πατρίδα των, ἐρεθίσθησαν ἀπὸ τοὺς Κλέφτας, οἵτινες ἐφόνευσαν πλῆθος αὐτῶν, καὶ τὶς ἀφήρασαν μέρος τῶν λαφύρων τὰ ὁποῖα ἐδυσκόλευαν τὴν ἀναχώρησίν των. Μία ἀπὸ τὰς φάραγγας τοῦ Ἀρκτικοῦ Μωρέως ὀνομάζεται “ σενὰ τῆς Σφαγῆς,” ἀφοῦ ἐν ἀπὸ τὰ τμήματα αὐτῶν, τὸ ὁποῖον ἐξήτει νὰ ἐκβῆ ἀπὸ τὴν Χερσονήσον, εἶχε σφαχθῆ εἰς τοῦτο τὸ μέρος. Δέκα χιλιάδες τὸ πολὺ ἐξαναδιέβησαν τὸν Ἰσθμὸν (1) κατὰ πολλὰ τμήματα, καὶ αὐταὶ αἱ ἀγέλαι ὄρμίσασαι εἰς τὴν Κεντρικὴν Ἑλλάδα ἔπραξαν ὅλας τὰς λεηλασίας, ἀπὸ τὰς ὁποίας ὁ Γαζι-Χασσάνης ἠλευθέρωσε τὸν Μωρέαν. Τὸ ἐν ἀπὸ τὰ πλέον σημαντικώτερα (ἦτο δὲ σχεδὸν τεσσάρων χιλιάδων ἀνθρώπων) ἐρρίφθη εἰς τὴν Θεσσαλίαν, ἐλαφουργώγησε τὴν πόλιν τῆς Λαρίσσης, κατερήμωσεν ὅλην τὴν περίε πεδιάδα, καὶ δὲν ἀπεφάσισε νὰ ἐξακολουθήσῃ τὸν δρόμον του, ἕως ὅτου δὲν ἐγέμισεν ἀπὸ λάφυρα, φέρον μαζί του ὅλα τὰ ποιμνία, τὰ ὁποῖα εἶχεν ἔμπορέσει νὰ κυριεύσῃ.

Ἐπειδὴ τὸτο τὸ τμήμα ἐμελλε νὰ ὑπάγῃ ἀπὸ τὰ περὶχωρα τῆς Λαρίσσης, εἰς τὴν Ἀλβανίαν διὰ τῶν Γωαννίνων, καὶ ἦτον ἕτοιμον νὰ διαβῆ τὴν μεγάλην

(1) Μερικαὶ χιλιάδες ἔμειναν εἰς τὰ Ἀρκτικά του Μωρέως εἰς τὰ παράλια τοῦ Κόλπου τῆς Ναυπλίου. Ὁ Μωαμεδανὸς λαὸς τῶν Πατρῶν ἐσηματίσθη ἀπὸ ταῦτα τὰ τελευταῖα λείψανα τῆς Ἀλβανικῆς εἰσβολῆς.

σειράν τοῦ Πίνδου, κατὰ τὸ ζενὸν τὸ ὀνομαζόμενον, „Ζυγὸς τῶν Τρικκάλων“ ἡ μικρὰ δημοκρατία τοῦ Μετσόβου, ἣτις εὐρίσκεται πέραν τούτων τῶν ζενῶν, ὑπέκειτο εἰς ἀνατόφρευκτον καταστροφήν. Ἀυτὴ ἐνώθη μερικῶς ἀπὸ τὰς γειτνιαζούσας ἐπικρατείας διὰ νὰ συστήσῃ μίαν δύναμιν ἀρκετὰ σημαντικὴν πρὸς κλείσιμον τῶν ζενῶν. Ὅθεν οἱ Ἀλβανοὶ ἐβιάσθησαν νὰ κάμουν ἓνα μέγαν κύκλον διὰ νὰ διαβῶσι τὸν Πίνδον ἕως εἰς τὸ ζενὸν τὸ ὀνομαζόμενον „Ζυγὸς τῶν Γραιβενῶν“. Ταύτην τὴν περίεσιν εὐσώχως ἐπέτυχεν ἓνας ἀρχηγὸς Κλεφτῶν ὀνομαζόμενος Τόλιος μετὰ τὸ τάγμα του, τὸ ὁποῖον ἐσυνίστατο περισσότερον ἀπὸ ἑκατὸν πενήντα Παλληγάρια, ἔσπευσε νὰ φθάσῃ εἰς τὸ δεύτερον ζενὸν, καὶ διὰ νὰ σαματήσῃ ἐκεῖ τοὺς Ἀλβενούς, ἐπενόησε τοῦτο τὸ μονοειδὲς καὶ παράδοξον στρατήγημα. Ὑπὸ τῆς ἐπιτήρυξός τας γυναῖκας καὶ τὰ παιδία τῶν πλησιοχώρων χωρίων τοῦ Ζυγοῦ τῶν Γραιβενῶν, τὰς κατέστησεν εἰς τὰ βουνὰ, τὰ ὁποῖα καὶ ἀπὸ τὰ δύο μέρη περιορίζουν τὰ ζενὰ, καὶ ἄναψε δι' αὐτῶν πυρὰ κατὰ γραμμὴν, τὰ ὁποῖα ἀπὸ μακρὰν ἠμποροῦσαν νὰ ἔχουν σχῆμα στρατοπεδευμάτων κλεφτῶν. μετὰ τὸς ἄνδρας δέξασθη εἰς τὰ κοῖλα τῶν ζενῶν, καὶ ἔμεινεν ἐκεῖ ἐνεδρεύων. Οἱ Ἀλβανοὶ φθάσαντες τὴν νύκτα πρὸς θεωρίαν τῶν βουνῶν, ἤξευραν πολλὰ καλά ὅτι εἶχαν νὰ κάμουν μετὰ μίαν γενικὴν συνάθροισιν τῶν Κλεφτῶν τοῦ Πίνδου. Μ' ὅλον τοῦτο, ἐπειδὴ ἔβλεπον ἤτο κανὲν σημεῖον τοῦ ὅτι θέλουν ἔξανα ἔλθει πάλιν, καθότι ἦσαν πυρὰ ἔμπροσθεν τοῦ ζενου, μήτε εἰς τὸν κατήφορον τῶν βουνῶν, ἐνόμισαν ὅτι ἔπρεπε νὰ σπεύσουν νὰ διαβῶσι πρὶν τῆς ἡ-

μέρας, τὸ ὁποῖον καὶ ἐπιχειρήσθησαν χωρὶς περισοτέρας προφυλάξεις. Ἀλλ' εἰς τὸ μέσον τῶν ξενῶν, τὰ Παλληκάρια τοῦ Τόλιου ὤρμησαν κατὰ τοῦ Ἀλβανικοῦ Τάγματος, καὶ εὐνοούμενοι ἀπὸ τὴν γνώμην, τὴν ὁποῖαν εἶχαν περὶ τοῦ ἀριθμοῦ τῶν, τοῦ ἀφήρπασαν ὅλα του τὰ σκεύη καὶ ποιμνία, ἔκαμαν σχεδὸν ἄνευ ἀντιτάσεως μεγάλην σφαγὴν, καὶ δὲν ἀφῆσαν νὰ περάσῃ ἕτε καὶ τὸ εὐτελέσιρον μέρος τῆς στρατεύματος κατ' ἄλλον τρόπον, παρέξ μὲ τὴν συμφωνίαν νὰ βάλουν τὰ ὄπλα κάτω.

Ὅλαι αἱ πόλεις δὲν ὑπῆρξαν τόσον εὐτυχεῖς, ὅσον τὸ Μέτσοβον, μῆτε ὅλοι οἱ ἀρχηγοὶ τῶν Κλεφτῶν τόσον, ἐπιτήδειοι ὅσον ὁ Τόλιος. Εἰς διάστημα ἀρκετῆ καιροῦ ὅσοι ἀπὸ τοὺς ἐξορίστους Ἀλβανὲς ἔμειναν, ἔζησαν ἀπὸ ἀρπαγὰς καὶ λησείας εἰς τὴν Ἡπειρον, εἰς τὴν Θεσσαλίαν, εἰς τὴν Ἀκαρνανίαν καὶ εἰς τὴν Ἀλβανίαν. Ἡ τακτικῆ διοίκησις, τὴν ὁποῖαν κατέστησεν ὁ Γαζι-Χασσάνης εἰς τὸν Μωρέαν ἀντὶ τῆς Ἀλβανικῆς ἀναρχίας δὲν ἐσάθη ἱκανὴ νὰ ἀποδώσῃ εἰς ταύτην τὴν ἐπαρχίαν, ὅ,τι εἶχε χάσει διὰ τῆς Ρωσικῆς ἐκστρατείας· οἱ ἀξιωματικοὶ τῆς τοῦ ἔθνους, κάμνοντες ἀπόβασιν εἰς τὴν Πελοπόννησον, εἶχαν τρωθῆ εἰς τόσον βαθμὸν (1) ἀπὸ τὴν ὠραιότητα τοῦ τόπου, ὥστε, κατὰ τὸ λέγειν των, ἐνόμιζαν ὅτι εὐρίσκονται εἰς ἓνα ἄπειρον κῆπον. Ἀλλ' αὐτὴ ἡ ἀνανέωσις τῆς Οἰθωμανικῆς κυριαρχίας ἔγεινεν ἐπάνω εἰς ἐρείπια ἀκόμη καπνίζοντα, ἐπάνω εἰς γῆν, ἣτις πρὸ δέκα χρόνων δὲν εἶχε σπαρθῆ, καὶ δὲν εἶχε πιεῖ ἄλλο τι παρέξ αἷμα. Ὁ Γαζι-

(1) Ἰδε τὸν Rulhière

Χαοσάκης ἔκαμεν ἀπαρίθμησιν, καὶ εὐρέθη ὅτι ὁ θάνατος, ἡ αἰχμαλωσία καὶ ἡ ἐκουσία ἀπὸ τῆς πατρίδος μετανάσεις εἶχαν ἀφαρπάσει ἑκατὸν χιλιάδας ψυχῶν. Ὡς τόσον δὲν ὀλιγοσεύθη διὰ τοῦτο ὁ ἀριθμὸς τῶν φόρων καὶ χαρατσίων. Ὁ χωρικός, ὅστις συγκατένευσε νὰ ἐπανέλθῃ διὰ νὰ καλλιεργήσῃ ταύτην τὴν δυσυχῆ γῆν, ἔπρεπεν ὄχι μόνον νὰ πληρώσῃ, πρὸ τοῦ νὰ ἀνεγείρῃ τὴν καλύβαν του, καὶ πρὸ τοῦ νὰ ἠμπορέσῃ νὰ προμηθευθῇ ἀπὸ νέα γεωργικὰ ὄργανα, τὸν ἰδιαιτέρον κεφαλικὸν φόρον, ἀλλὰ καὶ διὰ τὰ θύματα, τὰ ὅποια ἡ καταστροφή εἶχε καταδαπανήσει. (Εἰς τὰς κεφαλὰς τῶν μεταναστάντων Μωραϊτῶν, οἵτινες ἐπέσρεψαν, καὶ ἐπεχειρήσθησαν ἐνθέρμως τὴν ἐργασίαν, πρὸς Κολοφῶνα τῶν δεινῶν ἐξεροῦράγη καὶ ἡ χρονικὴ φορολογία τῶν Μανιατῶν, καθότι ἡ Ὀθωμανικὴ Βουλὴ (τὸ Διβάρι) εἶχεν ἀποφασίσει νὰ ἐξαλείψῃ τοῦτον τὸν ἀκαταδάμασον λαὸν ἀπὸ τοὺς δημοσίους καταλόγους, καὶ ἀντὶ νὰ ὀλιγοσεύσῃ ἀναλόγως τὸ εἰσόδημα τῆς ἐπαρχίας, εἶχεν εὖρει ὡς ἀπλούστερον νὰ προσθέσῃ τοῦτο τὸ νέον βᾶρος εἰς ἐκεῖνα, τὰ ὅποια δὲν ἐδύνατο ἤδη νὰ ὑποφέρουν οἱ ἄλλοι κάτοικοι τῆς Χερσονήσου.)

Ὡς τόσον εἰς τὴν λοιπὴν Ἑλλάδα, ἡ ἀποσασία τοῦ Μωρέως δὲν ἐπροξένησεν ἄλλο τι πᾶρεξ ἀπεκατέστησε δρατικώτερον τὸν πόλεμον τῶν Πασάδων καὶ τῶν Ἀθρβεντζι-Μπασίδων ἐναντίον τῶν Κλεφτῶν. Ὅλα, ὅσα συνέβησαν εἰς διάστημα δέκα ἐτῶν εἶχαν ἀποδείξει εἰς τὴν Πόρταν ὅτι ἀλλέως δὲν ἐδύνατο νὰ δεσπόζῃ ἀκινδύνως, πᾶρεξ κατασρέφουσα ὅλας ταύτας τὰς ἀντιστατικὰς ἐξίας. Τότε, ὡς λέγεται

επροβλήθη εἰς τὸ Διβάνι τὸ πρόβλημα τοῦ νὰ διεγείρουν πανδημεῖ τὸν Τουρκοικὸν λαὸν τῶν Ἑλληνικῶν ἐπαρχιῶν, νὰ φέρουν εἰς τὴν Θεσσαλίαν ὅλας τὰς δυνάμεις τῆς Ἀυτοκρατορίας, καὶ νὰ ἐξολοθρεύσουν μέχρις ἐνὸς τοὺς Κλέφτας καὶ Ραγιάδες. Μία σκέψις ὄξια ταύτης τῆς χάυνου καὶ ωῖας διοικήσεως, “ ποῖος θὰ μᾶς πληρώνει τὰς φόρξες, ἀνεχαίτισε τὴν Βουλὴν. Ἀλλ’ ὁποῖοι δῆποτε καὶ ἂν ἦσαν τότε οἱ σκοποὶ τοῦ Ὄθωμανικοῦ Υἱπουργείου (Ministère) εὐθύς ἀπὸ τὴν συγγμὴν, καθ’ ἣν ἐπεφόρτισε μὲ τὴν ἐκτέλεσίν των τὸν Ἀλῆν ἀπὸ τὸ Τεπελένι, ἔπαυσε βαθμηδὸν ἡ δραστηριότης ἐπάνω εἰς ὅλας τὰς πρὸς δυσμᾶς τοῦ Βαρδαρίου κειμένας Ἐπαρχίας, καὶ ἀναλόγως ἀντικατεστάθη διὰ τῆς καθ’ ὅλα αὐτοπροσώπου δραστηριότητος τούτου τοῦ φιλοδόξου ἀρχηγοῦ, τοῦ πρώτου ἀπὸ τοὺς Ἐπάρχους τῶν Σουλτάνων, ὅσις μετὰ τριακοσίους χρόνους ἀφότου αὐτοὶ δεσπόξουν προσωρινὰ εἰς τὴν Ἑλλάδα, ἠσθάνθη τὴν ὠφέλειαν, τὴν ἵποιαν ἐδύνατο νὰ ἐβγάλη ἕνας ἐπιτήδειος ἄνθρωπος ἀπὸ τὴν ἀπέραντον πάλιν τῶν δύο Ἐθνῶν.

Εἴτε θελήσωμεν νὰ προσάψωμεν εἰς τὴν Ἰστορίαν τὸ δόγμα μιᾶς σοφῆς καὶ παντοδυνάμου Προνοίας, εἴτε θελήσωμεν νὰ ἐξηγήτωμεν τοῦτο ὡς ἀποτέλεσμα τῶν νόμων μιᾶς μυσικῆς καὶ παραδόξου Εἰμαρμένης, δὲν δυνάμεθα ν’ ἀποφύγωμεν τὸ νὰ θεωρήσωμεν τὴν ὑψωσιν τοῦ Ἀλῆ ἀπὸ τὸ Τεπελένι, ὡς ἐν ἀπὸ τὰ εἰς τὴν Παλιγγενεσίαν τῆς Ἑλλάδος ἀναγκαῖα συμβάντα. Ἐπ’ ἀληθείας, ὅτι ἕως τότε ἔλειπεν εἰς τοῦτο τὸ καταδεδυναστυμένον ἔθνος διὰ τὴν ἔκβασιν τῶν κατὰ τῶν Τούρκων προσπαθειῶν

του, ἤτοι ἡμεταξὺ τῶν ἀντιμαχομένων μερῶν ἔ-
 νωσις. Ἦτο μία φιλοπατρία, ἣτις δὲν ἐπεριο-
 ρίζετο εἰς τὰ ὄρια μιᾶς μόνης ἄκρας τῆς χώρας,
 ἀλλ' ἐκτείνετο εἰς ὁλόκληρον τὴν ἐπιφάνειαν
 τῆς Ἑλλάδος. Οἱ Ρωστικοὶ τοποτηρηταὶ, οἵτινες τὴν
 εἶχαν διατρέξει κατὰ διαφόρους ἐποχάς, εἶχαν συ-
 σῆσει κάποιας σχέσεις· ὡς τόσον οἱ Μανιάται εἰς
 τὴν σιγμὴν τοῦ κινδύνου ἐπεριορίζοντο εἰς τὸ νὰ
 ὑπερασπισθῶσι τὰ βουνά των, οἱ Μοντενεγρίνοι
 ὠχυρώνοντο εἰς τὰ ἐδικά των, κάθε ἀρχηγὸς Κλε-
 φτῶν ἀνεχώρει (ἐπεριμαζώνετο) εἰς τὸ χωρίον τε.
 Ὁ Ἀλῆς ἀπὸ τὸ Τεπελένι διηρέθισεν ἐνθεμελίον
 ὅλην τὴν εἰσέτι ἀνεξάρτητον χώραν, μετώκισε τὰς
 Ἀρματολούς καὶ τοὺς Κλέφτας μιᾶς ἐπαρχίας εἰς
 μίαν ἄλλην, εἶχεν εἰς τὴν Αὐλὴν τε τὰς περιφημοτά-
 τους ἀρχηγούς, τοὺς συνείθισε νὰ πολεμῶσιν ἐνω-
 μένοι, νὰ ἐνεργῶσιν ἐν συμφώνου ὑπὸ τὰς προσα-
 γάστων ἢ τῶν υἱῶν του, εἴτε κατὰ τῶν Χριστιανῶν,
 εἴτε κατὰ τῶν Τοῦρκων, καθὼς ἀπαιτοῦσεν ἡ χρεια.
 Εἰσχώρησεν εἰς ὅλα τὰ ὄρεινὰ χωρία, καὶ ἀν-
 τι τῆς ἐλευθερίας, τὴν ὅποιαν εἶχαν διατηρή-
 σει αὐταὶ αἱ μικρὰ ἐπικρατεῖαι, δὲν εἶχαν ἄλλο
 τι πλέον εἰ μὴ τὴν προσασίαν τοῦ Ἀλῆ Παῶ. Οἱ
 Τοῦρκοι καὶ οἱ Ἑλληνας, εἰς ὅλας τὰς ἐπαρχίας,
 ὅπου ἐδιοίκησε, τὸν εἶχαν ἀλληλοδιαδόχως ὡς ἀρ-
 χηγῶν ἢ ὡς κοινὸν ἐχθρόν. Αἱ προσπάθειά του διὰ
 νὰ φέρῃ πρὸς τὸ μέρος τοῦ ὅλα τὰ βοηθήματα τῆς
 Ἑλλάδος, ἐγράφησαν τέλος πάντων κατ' αὐτὸ τοῦ
 ἰδίου, καθ' ἣν ἐποχὴν καὶ οἱ Ἑλληνας, αἰσθάν-
 θησαν τὸν ἑαυτῶν ἀμετὰ δυνατόν, ὥστε νὰ ἐ-

νεργήσουν εἰς τὸ ἰδίον των ὄνομα κατὰ τῆς Πόρ-
 τας. Ἡμεῖς δὲν διίσχυριζόμεθα ὅτι ἡ ἀπαλευθέρ-
 ρωσις τῆς Ἑλλάδος προήχθη ἐξολοκλήρου ἀπὸ τὰ
 φιλόδοξα τεχνεύματα τοῦ Ἀλῆ Πασᾶ, ἀλλ' εἰς
 ὅσα ἔχομεν νὰ διηγηθῶμεν, οἱ ἀναγνώσται μας θέ-
 λουν κρίνει πόσον ὁ Ἀλῆς ὑπερμαχῶν ὑπὲρ εαυ-
 τοῦ ἢ ὑπὲρ τῆς οἰκογενείας του ὠργάνισε χωρὶς νὰ
 τὸ ἠξεύρη πρὸς συμφέρον τῆς Ἑλλάδος.

Ὁ Ἀλῆς, ὡς λέγεται, ἀγαποῦσε νὰ διηγῆται ὅ-
 τι σύγκαῖρα ἡμῆτηρ του τοῦ εἶχε κάμει συνήθει-
 τὰς γνώμας, αἱ ὁποῖαι τὸν διεύθυναν εἰς ὄλην του
 τὴν ζωὴν· ὅτι εὐθύς ἀπὸ τὴν τρυφεράν του νεότη-
 τα εἶχεν αἰσθανθῆ τὸν ἑαυτόν του καταφλεγόμενον
 ἀπὸ τὴν ἐπιθυμίαν τοῦ νὰ γένη ἰσχυρὸς· ὅτι τῆς
 τὸ πάθος εἶχε κυριεύσει εἰς αὐτὸν ὅλα τὰ τῆς ἐφη-
 βίας. Πεντεκαίδεκάετης ὢν εἶχεν ἓν τάγμα ἀρετα
 σημαντικὸν, τὸ ὁποῖον ἐμίσθωνε, καὶ τοῦ ὁποίου
 ὢν ἀρχηγὸς ἐπολέμει ἀδιαφόρως κατὰ τῶν Κλεφτῶν,
 καὶ κατὰ τῶν στρατευμάτων τῶν Πασάδων. Αὕτη
 ἡ κινδυνώδης ζωὴ, τὴν ὁποίαν διῆγεν εἰς διάστημα δέ-
 κα ἐτῶν τὸν ἔφερεν εἰς κατάστασιν νὰ γνωρίσῃ ὁ ἴ-
 διος λεπτομερέστατα ὅλα τὰ βουνὰ τῆς Ἀλβανίας,
 τῆς Ἡπείρου, καὶ τῆς Θεσσαλίας, ὁμοίως καὶ τὰ
 ἔθνη, ἡθῆ, καὶ τὸν τρόπον, τὸν ὁποῖον ἐμεταχειρί-
 ζοντο εἰς τὴν μάχην τὰ τάγματα τῶν Κλεφτῶν,
 τοὺς ὁποῖους πότε μὲν εἶχεν ἐχθρούς, πότε δὲ
 συμμάχους, κατὰ τὸ εἶδος τῶν ἐκστρατειῶν του. Ὁ-
 ταν ἡ ὑπόληψις του ὡς λοχαγὸς ἔγειεν ἀρεκτὰ με-
 γάλῃ, ὡσεὶ οἱ Τουρκικοὶ Ἐπαρχοὶ νὰ ἔχωσι χρεῖαν
 ἀπὸ αὐτὸν, ἐδωροδοκῆθη ἀπ' αὐτοὺς, ἔγεινε Μπέης
 τῆς μικρᾶς πόλεως τοῦ Τεπελενίου, πατρίδος του,

καὶ κατώρθωσε διὰ τῶν μηχανουργεμάτων τῶν νὰ νυμφευθῇ τὴν κόρην τῆς Καπελάνη, Πασᾶ τοῦ Δελβίνου. Εἰς ἓνα τόπον, ὅπου ἡ δικαιοσύνη καὶ ἡ φρίκη τῆς αἵματοχυσίας εἶναι ἀπόδειξις πολιτικῆς ἀνεπιτηδειότητος, ὁ Ἄλῆς ἐπροσπάθησε νὰ ἐλκύσῃ ἐφ' ἑαυτὸν τὰ βλέμματα τοῦ Κόσμου δι' ἀνοσιουργημάτων τολμηροτάτων καὶ ἀσυνήθων· ἀλλὰ μόλις μετὰ τρεῖς δολοφονίας καμωμένας μὲ πρόφασιν τῆς κοινῆς καλοῦ, καὶ εἰς τὴν ἰδίαν του οἰκογένειαν, κατώρθωσε νὰ παρατηρῆται ὡς ἀνὴρ ἐπιτήδειος. Ἐκεῖνοι, οἵτινες ἐπόλουν εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν τὰ πολεμικὰ ἀξιώματα τοῦ ἔδωκαν σημαντικώτερα χαρακτηριστικά, καὶ ἐπομένως ἔγεινε Πασᾶς τῶν Τρικιάλων.

• Τὰ πρῶτά τε βήματα εἰς τὸ εὐαίριον τῆς ἰσχύος προωδοποίησαν τὸ σύστημα, ἀπὸ τοῦ ὅποιον ποτὲ δὲν ἀπεμακρύνθη ἐπομένως, ἤγουν τὸ νὰ προσαρμοζῆ εἰς τοὺς πρὸς ἰδιαιτέραν αἵξησιν σκοπούς του τὴν ἀμοιβαίαν ἀπέχθειαν τῶν δύο Ἐθνῶν, τῶν ὁποίων κατεφρόνει ἐπίσης τὰς θρησκευτικὰς δοξασίας, τὰς εὐνοίας καὶ τὰ ἐθνικὰ μίσση. Ταῦτα τὰ φρονήματα, τὰ ὅποια δικαίως θεωροῦνται ἀπὸ ὄλους ἐπίσημα, ὁ Ἄλῆς, καταντίσας σχεδὸν εἰς τὸ τέλος τῆς φιλοδοξίας του διάτινας σειρᾶς ἀνοσιουργημάτων, τὰ ἑποῖα ποτὲ ἄλλος ἄνθρωπος δὲν ἐπιδείξευσε, εὐαρεσεῖτο νὰ τὰ ἐκθέτῃ ὁ ἴδιος. Εἶναι περίεργοι οἱ ἐξῆς λόγοι τοῦ ἰδίου. «Ὅταν, λέγει, ἐφθάσα εἰς τὰ Τρικιάλα (1) ἤυρα μίαν χώ-

(1) Ἄυτη εἶναι μία ἀπὸ τὰς πολυαρίθμους τοῦ Σατράπου πρὸς τὸν Κ. Πουκεβίλλιον ἐμπισσύνας. Ἄυτὴ μᾶς φαίνεται ὅτι δίδει

« ραν ἐξασθενήσασαν. εἶχαν κρεμάσει πλῆθος χωρι-
 « κῶν. οἱ ἀγάδες τῆς Λαρίσσης εἶχαν ἐφεύρει σχέδια
 « ἐπανασάσεως διὰ νὰ ἀφαρπάσουν πρόβατα, γυναι-
 « κας καὶ τέκνα, ἀπὸ τὰ ὁποῖα ἄλλα μὲν ἐπωλοῦ-
 « σαν, ἄλλα δὲ ἐτρωγαν. Ἐνατάλαβα παρενθὺς ὅ-
 « τι ποτὲ δὲν ἦτον ἐκεῖ ἄλλοι ἀποστάται καὶ λησαί,
 « πάρεξ οἱ Τερκοὶ. Εὐρέθην λοιπὸν εἰς ἐχθροπρα-
 « ξίας μὲ τούς Μπέηδες τῆς Λαρίσσης καὶ τῶν ἄλ-
 « λων πόλεων· ἄλλα πρὸ πάντων, διέφθειρα ἐξ ὁ-
 « λοκλήρου ὅλους τοὺς λόχους τῶν Ἀρματωλῶν,
 « ῥῖτινες ἐμόλυναν τὴν πεδιάδα, καὶ τοὺς ἐβία-
 « σαν νὰ μείνουν εἰς τὰ βουνά των. Ἐσεῖλα μερικὰς
 « κεφαλὰς εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν διὰ νὰ χαρο-
 « ποιήσω τὸν Σουλτάνον, καὶ τὸν λαὸν, χρη-
 « ματα εἰς τὰς Ἵπερογὰς τε, (Ministres) κτλ. κτλ.»
 Διὰ μέσος ταύτης τῆς διαγωγῆς τῆς Ἀλῆ-Πασᾶ, ἡ ἐπαρ-
 χία ὑποταγεῖσα εἰς τὴν διοίκησίν τε, μετὰ δεκάετις ἀ-
 ταξίας, εἰς τὸ διάστημα τῶν ὁποίων ἡ φορολογία εἶ-
 χεν ἐμποδισθῆ συνεχῶς, ἐξαναέγεινε διὰ τὸ Θεσαν-
 ροφυλάκιον εἰσόδημα φανερὸν καὶ ἀσφαλές. Ὁ Ἀ-
 λῆς ἐκπλήρωνεν ὅλας τὰς ὑποχρεώσεις του πρὸς τὰς
 τραπεζίτας τοῦ Φαναρίου, καὶ ἐκ μέρους του ἐθη-
 σαύριζε μὲ τοιαύτην ταχύτητα, ὥστε παρενθὺς ἠμ-
 πόρσεν νὰ διαπραγματευθῆ τὴν τιμὴν τοῦ ἀξιώματος
 τοῦ Δερβεντζι-Μπασῆ. ἡ φυσικὴ του κατὰ τὸ διοι-
 κεῖν ἀγκίνοια εἶχε μεγάλην ὑπόληψιν, ὥστε εὐκό-
 λως ἀπέλαυσε τοῦτο τὸ ὑπουργεῖον. Πρὸ τοῦ νὰ

περὶ τοῦ Ἱστορικοῦ προσώπου τοῦ Ἀλῆ Πασᾶ ἰδέαν πολὺ ἀκρι-
 βετέραν, παρὰ ὅλος ὁ σωρὸς τῶν ἀνεκδότων, πότε μὲν παιδαριω-
 δῶν, πότε δὲ σκληρῶν, ἐπίστε αἰσχυρῶν καὶ ἀηδῶν, μὲ τὰ ὁποῖα οἱ
 Κ. Πουκεβίλλιος ἐπεφόρτισε τὴν, Βιογραφίαν τοῦ Ἡρώδου.

μεταχειρισθῆναι κατὰ τῶν Κλεφτῶν καὶ Ἀρματωλῶν ὅλα τὰ ἀφανιστικά μέσα, τὰ ὅποια τοῦ ἐπρομήθευε τὸ ἱπύργημα τοῦ μεγάλου προσάτου τῶν ὁδῶν, ἡ φιλοδοξία του εἶχεν ἀκόμη νὰ κάμῃ ἓν βῆμα, εἰς τὸ ὅποιον ἡ συνεργία των ἦτον ἀναπόφυκτος, ὅθεν καὶ τοὺς εἶχεν εἰς τὴν εὐνοίαν του.

Ἐπεθύμει τὸ Πασαλήκι τῶν Ἰωαννίνων, ἔκδοτον τότε εἰς τοιαύτην ἀναρχίαν, ὡς καμμία τακτικὴ διοίκησις δὲν ἐδύνατο νὰ συστηθῆ ἐκεῖ, καὶ ἐπομένως δὲν ἔμβαινε τίποτε εἰς τὴν Πόρταν ἀπὸ τοὺς φόρους τούτου τοῦ μέρους τῆς Ἡπείρου. Διὰ τὴν αὐξήσῃ τὴν ἀταξίαν, καὶ νὰ φανῆ εἰς τοὺς Ὀθωμανικοὺς Ἰπουργοὺς ὁ μόνος ἄνθρωπος, ὅστις δύναται νὰ θεραπεύσῃ τοῦτο τὸ κακὸν, ἀνεπέωσε μὲ κάποιους ἀπὸ τοὺς ἀρχηγούς τῶν Κλεφτῶν τοὺς πλέον περιβοήτους, παλαιὰς συμμαχίας, ἢ καὶ φιλικούς δεσμοὺς, οἵτινες ἐπροχωροῦσαν ἕως εἰς τὸν καιρὸν, εἰς τὸν ὅποιον εἶχε διάξει μεταξὺ αὐτῶν τὴν ζωὴν τῆς λοχαγῆ. ἤξευρε μὲ ὑπερβολικὴν ἐπιτηδειότητα νὰ μεταχειρισθῆ ὅλα τὰ εἶδη τῶν ἐκφράσεων, ὠμίλησε περὶ ἐλευθερίας μὲ τοὺς Κλέφτας ἐκοινολόγησεν εἰς τὸν Παλαιόπουλον, Καναβὸν, Μπουκοβάλλαν, τοὺς πρωτίστους ἀρχηγούς των, κατὰ φαντασίαν νομιζόμενα ἢ ἀνύπαρκτα σχέδια ἀπελευθερώσεως τῆς Ἑλλάδος, τῶν ὁποίων ἡ πρώτη συνθήκη ἦτον ἡ εἰς Ἰωάννινα κατάσασίς του. ἔπρεπε, τοὺς εἶπε αὐτός, νὰ ὀρμήσωσι κατὰ τῆς Ἡπείρου, νὰ παραδώσουν ὅλα εἰς τὸν σουλεῖ καὶ εἰς τὸ αἷμα, διὰ νὰ ὑποσηριέουν τὰς ὡς πρὸς τοὺς Ὀθωμανικοὺς Ἰπουργοὺς πράξεις του. Εἰς αὐτὸς ἔγραφεν ὁ Ἀλῆς συγχρότως ὅτι τὸν φθά-

νει μόνον νὰ πατήσῃ τὸν πόδα εἰς τὴν Ἑπειρον, καὶ εὐθὺς θέλει φέρεי ταύτην τὴν ἐπαρχίαν εἰς τὴν κατάσασιν, εἰς τὴν ὁποίαν ἦτον ἡ Θεσσαλία· ὅτι ἐνώτων ταῦτα τὰ δύο ἀξιώματα μὲ τὸ ὑπουργημα τοῦ Ντερβεντζί-Μπασῆ, ἦτο βέβαιος ὅτι θέλει ἀκυρώσει ὅλας τὰς ἀντιστάσεις, ἐνατίον τῶν ὁποίων ἐπάλευαν εἰς μάτην πρὸ τόσων αἰῶνων. Ὁ εὐτυχῆς Ἀλῆς ἐπέτυχεν εἰς ταύτην τὴν διπλὴν μηχανουργίαν, καὶ κατὰ τὴν ἐπόσχασίν του μόλις ἔγεινε κύριος τῶν Ἰωαννίνων, καὶ εὐθὺς ἄλλαξε διαγωγὴν μὲ τοὺς Ἕλληνας, οἱ ὁποῖοι τὸν εἶχαν βοηθήσει. Χωρὶς νὰ λογισθῆ εἰς μέγα τὰς μὲ αὐτοὺς μυσικὰς ὑποχρεώσεις, τοὺς διεκήρυξε τοῦτον τὸν αἵματωδέσατον πόλεμον, ὅσις τέλος πάντων ἔκαμεν ἔκδοτον εἰς τὴν ἀρέσκειάν του τὴν πολιτικὴν ἐλευθερίαν τῶν μικρῶν ἐπικρατειῶν, αἱ ὁποῖαι ἕως τότε ἐπροσατεύοντο ἀπὸ τὴν ἀνδρείαν τῶν Κλεφτῶν.

Διὰ νὰ καταδαμάσῃ καὶ νὰ ἀδυνατίσῃ τοὺτους τοὺς τελευταίους ὑπερασπιστὰς τῆς προτέρας ἐλευθερίας τῆς Ἑλλάδος, ὁ Ἀλῆ Πασᾶς μετεχειρίσθη ἐναλλάξ τὰς διαπραγματεύσεις, τὴν ἀπισίαν, τὰς ὑποσχέσεις, τὰς παρακινήσεις, καὶ τὴν ἀναφανδὸν βίαν· Αἰ ἀπειλαὶ, καὶ ὑποσχέσεις τε ἐπέτυχαν εἰς μερικοὺς. τοὺς ἐλάμβανεν εἰς τὴν δούλευσίν του, τοὺς ἔκαμνε Δερβέν-ἀγάδες, Τοπάρχας ἢ Ἀρχηγὸς κανενὸς ἀοματωληκίου ἀπομεμακρυσμένου ἀπὸ τὸ βουνῶντων, καὶ, κατὰ τὴν ἐμπιστοσύνην ἢ φόβον, τὸν ὁποῖον τῷ ἐνέπνεαν μετὰ ταύτην τὴν ὑποταγὴν, ἐπεριορίζετο εἰς τὸ νὰ μετοικίξῃ, νὰ ἐπαγρουπνηθῆσῃ αὐτοὺς, ἢ διὰ νὰ εἰπῶ καλῆτερα, τοὺς ἐνέδρανε, καὶ τοὺς ἐδολοφόνει. Ἄλλοι, ὡς οἱ ἀδελφοὶ Μπε-

κοβάλλα, ὁ Ἀνδρουΐτσος ἀπὸ τὴν Λειβαδίαν, ὁ Καλιαζόνδας ἀπὸ τὴν Αἰτωλίαν, ὁ Δίπλας, ὁ Κατσαντώνης ἀπὸ τὰ βουνὰ τῶν Ἀγρῶν, ὁ Νικοταράς, ὁ Ἡρως τοῦ Ὀλύμπου, ὁ Βλαχάβας, πατήρ τοῦ Παπᾶ Εὐθυμίου, καὶ πλῆθος ἄπειρον ἄλλων (1) ἀντεσάθησαν κατὰ πρῶτον, καὶ πολὺν καιρὸν εἰς ὅλας τὰς ἀπειλὰς, ὑποσχέσεις, προσβολὰς καὶ παρακινήσεις τοῦ Ἀλῆ-Πασᾶ. Εἰς ταύτην τὴν παρακίνησιν τῆ Βεζίρη. « Κλέφται, τόσον καιρὸν εἰσθε εἰς τὰ ἕψηλὰ βουνὰ, κατάρητε ὅλοι ἀπὸ τὸν Ὀλυμπόν καὶ ὑποταχθῆτε εἰς τὸν Ἀλῆ Πασᾶν, (2) ἢ συνήθης ἀπόκρισις τῶν ἀρχηγῶν τῶν ταγματίων ἦτον ἐκεῖνη, ἣτις ἐχρησίμευσεν ὡς ὑποκείμενον εἰς τὸ μεγαλοπρεπὲς τραγῳδίον τῆ Στεργίε.

« Δὲν πειράζει, ὅτι τὰ γενὰ εἶναι ὑπὸ τοὺς Τέρκους, ὅτι οἱ Ἀλβανοὶ τὰ βασῶσαν, ὁ Στέργιος ἐνόσω ζῆ, καταφρονεῖ τοὺς Πασάδες. Ὅσον καιρὸν θὰ χιονίζει ἐπάνω εἰς τὰ βουνὰ, δὲν θὰ ὑποταχθῶμεν διόλου εἰς τοὺς Τούρκους. Ἄς ὑπάγωμεν νὰ κλεισθῶμεν εἰς τὰς φωλεὰς τῶν λύκων. Τὰ ἀνδράποδα κατοικοῦν εἰς τὰς πόλεις, εἰς τὰς πεδιάδας, μὲ τοὺς ἀπίσους, οἱ ἀνδρείοι ἔχουν πόλεις τὰς ἐρημίαις καὶ τὰ γενὰ τῶν βουνῶν, Καλῆτερα ἄς ζήσωμεν μὲ τὰ ἄγρια ζῶα πᾶρεξ μὲ τοῖς Τούρκους. »

Ἐν ἄλλο δημοτικῶν τραγῳδίον, τὸ τοῦ Διάκω, ζωγραφίζει μὲ τὰ πλέον ζωηρὰ καὶ σηηγογραφικὰ

(1) Ἴδε τὰ τραγῳδία XX, XXI, XXVII, XXIX, XXX, τῆς συλλογῆς τοῦ Κ. Φαυριέλου. (Fauriel)

(2) Τραγῳδίον, XXII.

χρώματα τὰς μανιώδεις ἐκτάσεις, ἀπὸ τῆς οποίας ἐκυριεύετο ὁ Ἀλῆ-Πασᾶς, ὅταν ἐδέχετο κἀμμίαν ἀπὸ ταύτας τὰς προκλήσεις, καὶ τὸν πεισματώδη πόλεμον, ὅσιν ἦτον ἐπακόλουθόντης.

„Υποτάξου εἰς τὸν Πασᾶν, Διάκε, ὑποτάξου εἰς τὸν Βεζίρην, διὰ νὰ ἦσαι πρῶτος ἀρματωλὸς, διὰ νὰ γένης Δερβὲν-ἀγάς.”

„Καὶ ὁ Διάκος ἀποκρίνεται εἰς τὸν Βεζίρην,
 „τὸν σέλνει ἐκ μέρους του νέας εἰδήσεις. „ ἐνόσῃ
 „ ζῆ ὁ Διάκος, δὲν ὑποτάσσεται παντελῶς εἰς τοὺς
 „ Πασάδες· ὁ Διάκος διὰ Πασᾶν ἔχει τὸ ξίφος του.
 „ διὰ Βεζύρην, τὸν Πύραυλον σίφωνα ἢ Πυραυ-
 „ λικὸν ὄργανόν του (Τουρκοχυδαιῖτῖ, τουφέκι.)
 „ Ὁ Ἀλῆ-Πασᾶς, εὐθύς ὡς ἀκούει ταύτην τῆς ἀ-
 „ πόκρισιν κυριεύεται ἀπὸ μανίαν. Γράφει, σέλλει
 „ γράμματα πρὸς αἰγὰς. Εἰς ἐσὲ, Βελῆ-Γκέκα,
 „ εἰς τὰς γαίας μου καὶ εἰς τὰς πόλεις μου. Θέλω
 „ τὸν Διάκον ζωντανόν, ἢ ἀποθαμμένον.

„ Ὁ Βελῆ-Γκέκας ἀναχωρεῖ μὲ τὸ σράτευμα, καὶ
 „ διώκει τοὺς Κλέφτας. Πηγαίνει, τοὺς πατεῖ αἰ-
 „ φνιδίως εἰς τὸ δάσος, εἰς τὸ κατάλυμά των, καὶ ἐ-
 „ κεῖ ἀρχίζει ὁ πόλεμος, ἡ βροχτώδης ἐξακολούθη-
 „ σις τῶν πυροβόλων κτύπημάτων, ἤτοι τουφεκιῶν.
 „ ὁ Κοντογιακούπης φωνάζει ἀπὸ τὴν θέσιν του.
 „ Γενναιοψυχία, τέκνα μου! τέκνα μου πολεμεῖτε!
 „ καὶ ὁ Διάκος προχωρεῖ, μὲ τὸ ξίφος εἰς τὸ σῶμα.

„ Πολεμοῦν ὅλην τὴν ἡμέραν καὶ ὅλην τὴν νύκ-
 „ τα τρεῖς ἡμέρας καὶ τρεῖς νύκτας· Αἱ Ἀλβανί-
 „ δες μέλλουν νὰ κλαύσουν καὶ νὰ ἐνδυσθῶν μαυρὰ.
 „ Ὁ Γκέκας ἐκυλίσθη καταβρεγμένος εἰς τὸ αἷμά
 „ του. καὶ ὁ Μουσαφᾶς ἀναχωρεῖ, ἀφ’ οὗ ἐπληρώθη

« εἰς τὸ γόνατον καὶ εἰς τὴν χεῖρα » (1)

(1) Ταῦτα τὰ δύο Κλέφτικα Τραγῳδία μετεφράσθησαν κατὰ τὸ Γαλλικὸν πρωτότυπον, ἀλλὰ πρὸς περισσοτέραν εὐχαρίστησιν τῶν Φιλομούσων καὶ περιέργων τούτων τῶν πολυτίμων λειψάνων τῆς παλαιᾶς Προγονικῆς εὐκλείας Ἀναγνωσῶν προσετέθησαν ἐν ταῦθα ἐν εἴδει σημειώσεως αὐτὰ τὰ ἴδια ἀρχέτυπα, ὡς ἐτραγουδοῦντο μέχρι τοῦδε, ληφθέντα ἐκ τῆς τῶν Ἑραϊκῶν καὶ ἔρωτικῶν Ἀισμάτων συλλογῆς ἐκδοθείσης εἰς δύο μέρη ἐν Ἀθήναις κατὰ τὸ 1835, ὑπὸ Ἀνδρέου Κορομηλά.

Κι ἂν τὰ δερβένια τούρκεψαν, τὰ ἤηραν Ἀρ-
βανίτες,

• Οἱ Στέργιος εἶναι ζωντανὸς, πασάδες δὲν ψηφάει.

• Ὅσον χιονίζεν τὰ βουνὰ, Τέρκες μὴ προσκυνῶμεν.

• Πάμεν νὰ λημεριάζωμεν, ὅπου φωλεάζεν λῦκοι.

• Σταῖς χώραις σκλάβοι κατοικοῦν, σοὺς κάμπους
μὲ τοὺς Τούρκους.

Χώραις, λαγκάδια κ' ἐρημιαῖς ἔχεν τὰ παλληκάρια.

Παρὰ μὲ Τούρκους, μὲ θηρία καλῆτερα νὰ ζῶμεν.

Προσκύνα, Διάκο, τὸν Πασᾶν, προσκύνα τὸν
Βεζύρην

Πρωῖος νὰ ἦσαι ἀνματωλὸς, δερβέναγας νὰ γένης.

Κ' αὐτῆνος ἀπεκρίθηκε, μαντάτα καὶ τῆς σέλνει.

• Ὅσο ναι Διάκος ζωντανὸς Πασᾶν δὲν προσκυνάει,

Πασᾶ χει Διάκος τὸ σπαθί, Βεζύρην τὸ τουφέκι.

• Ἀλλῆ Πασᾶς σὰν τ' ἄκουσε, βαρεὰ τοῦ κακοφάνη.

Γράφει χαρτὶ καὶ προβοδᾶ, προσάμματα καὶ σέλνει

• Σέβει, Βελλῆ Γιέκα μου, σταῖς χώραις, εὐὰ χω-

ριά μου.

Κ'.

Τὰ δημοτικὰ τραγῳδία ἐγκωμιάζεν ἄλλα κατορθώματα τοῦ ἰδίου Διάκου καὶ τῶν διαφορῶν ἀρχηγῶν, περὶ τῶν ὁποίων ἀνεφέραμεν, ἀλλὰ δὲν ἠμποροῦμεν νὰ καταχωρισωμεν ἐδῶ ὅλα ταῦτα τὰ ἰδιαίτερα ἔργα. σπεύδομεν μόνον νὰ εἴπωμεν ὅτι ἐνῶ ἡ Ἀλῆ Πασᾶς ἐξακολούθει μὲ ὅλας τὸν τὰς δυνάμεις τούτου τὸν κατὰ Κλεφτῶν πόλεμον, ἤγουν ἀπὸ τὸ 1787 ἕως εἰς τὸ 1790 ἡ Πόρτα καὶ ἡ Ρωσσία ἐμάχοντο εἰς τὰς ὄχθας τοῦ Δουνάβεως, καὶ ὅτι ἡ Ρωσσία ἐπροσπάθει νὰ διοργανίσῃ εἰς τὰ δυτικὰ τῆς Ἑλλάδος νέαν πολιτικὴν μεταβολήν. Κατὰ τὸ παρὸν δὲν ἠμποροῦσε νὰ σοχασθῆ διὰ τὸν Μωρῆαν, ἡ συμφορὰ τοῦ 1770 ἦτον ἀκόμη πολλὰ τεαρά, ἀλλ' ἐκλεξεν ὡς καθέδραν τῶν μηχανουργιῶν τῆς τὸ ὄρεινόν μέρος τῆς Ἡπείρου, τὸ ὁποῖον συνορεύεται μὲ τὴν κόλπον τῆς Κερκύρας. Αὕτη ἡ

Τὸν Διάκον θέλω ζωντανὸν, ἢ κἂν ἀποθαμμένον.
Ἐβγῆκ' ὁ Γκέκας παγανιά', νὰ κυνηγᾷ τοὺς Κλέφταις.

Κ' ἐπῆγε καὶ τοὺς, πλάκωσε σ' τὸν λόγγον σ' τὸ λημέρι.

Κ' ἀρχίσανε τὸν πόλεμον, τὰ βροντερὰ τσφέκια.
Κοντογιακούπης, φώναξε ἀπὸ τὸ μετερίζι.

Καρδιάν, παιδιά μου, κάμετε! παιδιά μου πολεμάτε.

Ὁ Διάκος ἔτρεξεν ἐμπρὸς μὲ τὸ σπαθὶ σ' τὸ σῶμα.
Ἡμέραν νύκτα πολεμοῦν, τρεῖς ἡμέρας καὶ τρεῖς.
ἡνύκτας

Κλαίουν ἡ Ἀρβανίτισαις, τὰ μαῦρα φορεμέσας.
Κ' ὁ Βελῆ Γκέκας γύρισε σ' τὸ αἷμά τε πνιγμένος
Κ' ὁ Μεσαφᾶς λαβῶθηκε σ' τὸ γόνα καὶ σ' τὸ χέρι.

χώρα ἡσὸν ἢ τῶν Σουλιωτῶν, λαοῦ πολεμικοῦ, σχηματισμένου, ὡς οἱ περισσότεροὶ ἀπὸ τοὺς λαοὺς τοῦ Εἰνδου, τοῦ Οὐλύμπου, καὶ τοῦ Πηλίου, ἀπὸ φυγάδας τῶν κάτω χωρῶν, ἀλλὰ νεωτέρου ἀπὸ τούτους τοὺς τελευταίους, καθότι ἢ εἰς τὰ βουνὰ συνάθροισις του δὲν ἦτο παλαιότερα περισσότερον ἀπ' ἓνα αἰῶνα. Ἡ χώρα συνίστατο ἀπὸ χωρία ἐνωμένα ὡς μία δημοκρατία ὁμόσπονδος, τῆς ὁποίας τὸ ἔσωτερικὸν Σύνταγμα ὁμοίαζεν ἀριστὰ μὲ ἐκεῖνο τῶν μικρῶν ἐπικρατειῶν, τὸ ὁποῖον ἐγνωσοποιήσαμεν. Αὕτη ἡ δημοκρατία συνισαμένη καταρχὰς μόνον ἀπὸ ἔνδεκα χωρία ἐνωμένα εἰς τὴν πρόποδα καὶ εἰς τὴν κορυφὴν ἑνὸς ὑψηλοῦ βενοῦ, εἶχεν ἀφαρπάσει ἀπὸ τὰς κάτω χώρας, εἰς ἡμιδιάμετρον σχεδὸν τεσσάρων ἢ πέντε λευγῶν περίε τὸ βουνοῦ, περὶ τὰ ἐξήκοντα χωρία, κατοικημένα ἀπὸ θραγαῖδες Ἑλλήνας ἢ ἀπὸ Ἀλβανοὺς Χριστιανούς, καὶ ὁ λαὸς τούτων τῶν ἀποκτημένων λαῶν ἐσχημάτιζεν εἰς ταύτην τὴν ἐπικράτειαν μίαν κλάσιν ὑποκειμένην καὶ διοικουμένην, ἐνῶ ὁ τῶν πρώτων ἔνδεκα χωρίων ἦτο ἡ ὑπερτάτη καὶ διοικοῦσα κλάσις. Οἱ κάτωτοικοι τῶν ἔνδεκα χωρίων ἦσαν οἱ κυρίως λεγόμενοι Σουλιῶται· οἱ ἄλλοι ἀνομάζοντο Παρασουλιῶται ἢ Σουλιῶται συνεργοί.

Ἡ Σουλιωτικὴ δημοκρατία εἶχε γνωσοποιηθῆ καὶ σεβαθῆ ἀπὸ ὅλους τοὺς Ἀλβανοὺς ἀρχηγούς γειτοκίας της. Οἱ Τοῦρκοι διοικηταί, πρὶν τοῦ Ἀλῆ Πασᾶ, δὲν τὴν εἶχαν ποτὲ προσβάλει, μάλιστα μήτε ἡ ἰδία δὲν εἶχε παρατηρηθῆ ἀκόμη εἰς κάμμίαν ἐθνικὴν κίνησιν, μήτε εἰς τὴν ἀποσασίαν τῶν Μοντενεγρίνων, ἧτις προηγήθη πρὶν τῆς δημο-

γεωργίας τοῦ Μωρέως, καὶ ἐκλόνισεν ὅλα τὰ δυτικὰ μέρη τῆς Ἑλλάδος. Αὐτὴ χρεωθεῖ ἀναμφιβόλως εἰς τὴν Γεωγραφικὴν τῆς θέραι περισσότερον, τὰρ εἰς τὴν Πολιτικὴν τῆς ὠφέλειαν ὅτι οἱ Ῥωσσοικοὶ Πρόξενοι τὴν ἐπροτίμησαν ἀπὸ τὰς ἄλλας ἐλευθέρως ἐπαρχίας τῆς Θεσσαλίας, τῆς Ἀκαρνανίας καὶ τῆς Ἠπείρου. Ἐπειδὴ εἶχε γένει εἰς τὸ Σουλὶ μία συνένυρεσις, κατὰ τὸ 1790, ἀπ' ὅλους τοὺς ἀρχηγοὺς Κλεφτῶν διὰ νὰ ἐνεργήσωσιν ἐκ συμφώνου κατὰ τῆς Πόρτας, οἱ περισσότεροι ἦλθαν ὄντες πρῶτοι τῶν ταγμάτων των, καὶ αὐτὰ ἠνωμένα μετὰς δυνάμεις τῶν Σελιωτῶν, ἐκτύπησαν ἐπαισθητῶς τρεῖς χιλιάδας στρατιωτῶν τῆς Ἀλῆ Πασᾶ. Κατὰ τὸν αὐτὸν καιρὸν ἕνας σολίσκος Ἑλληνικὸς ἀπὸ 12 καράβια, διοικουμένους ἀπὸ τὸν περίφημον Λάμπρου, ἐκτυποῦσε τὰς ναυτικὰς δυνάμεις τῶν Τούρκων εἰς τὸ Αἰγαῖον Πέλαγος. (1)

Ὁ Ἀλῆς ὑποχρεωμένος, κατὰ τὰς προσαγὰς τοῦ Σουλτάνου, νὰ ὑπάγῃ πρὸς βοήθειαν τοῦ στρατεύματος τοῦ Δανουβίου, ὅπου ἐτελείωσε τὴν ἐκστρατείαν τοῦ 1790, δὲν ἠμποροῦσε νὰ σοχάζεται νὰ ἐκδικηθῆ εἰς τοῦτο τὸ ἴδιον ἔτος τοὺς Σουλιώτας. Ἐπιστρέφων εἰς τὰ Ἰωάννινα, εἰς τὰς ἀρχὰς τοῦ 1797, δὲν ἠθέλησε νὰ ἐκθέσῃ καὶ πάλιν εἰς κίνδυνον τὴν πολεμικὴν ὑπόληψίν του κατ' ἐκείνου, τὸν ὁποῖον ὠνόμαζε λαὸν αἰγοβοσκῶν, πρὸ τοῦ νὰ ἐξουδενώσῃ διὰ τῆς περιπλοκῆς ταύτην τὴν σύσραξιν, ἣτις παρευθὺς εἶχε δειχθῆ τόσον φοβερά. Ὡμίλησεν ἀκνέου ἐλευθερίαν εἰς τοὺς παλαιοὺς τε φίλεις. τοῖς παρῆ-

(1) Faouric], ὑπόθεσιν τροχῶδια Σελιωτικῆ.

σησεν ὅτι ἡ Ρωσσία θέλει τοὺς παραιτήσει, ὅτι ἐν θύς ἢ ὑσερον θέλουν ὑπόπεσει, καὶ ὅτι ἡ ἀντίστασις τῶν θα ἀναβάλλει καὶ χωρὶς νὰ θέλῃ ὁ ἴδιος τὴν ἐκτέλεσιν τῶν σκοπῶν του διὰ τὴν ἀπελευθέρωσιν τῆς Ἑλλάδος. Διὰ τῆς ὑπεροχῆς τοῦ χαρακτηῆρός του κατώρθωσε νὰ διασειῇ καὶ νὰ μεταλλάξῃ τὰς ἀποφάσεις των. Νικόλαος Κογιάνης, Μπουκοβάλλας, ὁ γαμβρός του Στάθας, Εὐθύμιος Βλαχάβας, Μακρο-Ἀθανάσιος, καὶ Μακρο-Πάλιος, ἀπὸ τὴν ἐπαρχίαν τῶν Γραιβενῶν, Ζίδερος, ἀπὸ τὴν τῆς Ἐλασσῶνος, Ἀνδρουτσοσ ἀπὸ τὴν Λειβυδίαν, Χρησάκης ἀπὸ τὴν Πρέβεζαν ὑπεχρεώθησαν νὰ φυλάξωσι τὴν οὐδετερότητα. ἄλλοι, τυφλότεροι εἰς τὴν ἐμπισοσύνην των, συγκατένευσαν νὰ τὸν δουλεύσωσιν, καὶ ἀπὸ τῆτον τὸν ἀριθμὸν ἦσαν Καναβὸς καὶ Παλαιόπουλος.

Ὁ Ἄλῆς μὴν ἔχων πλέον ἄλλες ἐναντίες πάρεξ τῆς Σουλιώτας δὲν ἠθέλησε νὰ ἐκτεθῆ κατ' αὐτῶν εἰς μίαν ἰεαν ἦτταν πρὸ τῆ νὰ προσπαθήσῃ μὲ πανουργίαν. Συνήθροισεν ὅλας τὰς δυνάμεις του, δημοσιεύων ὅτι ἐξεστράτευσεν κατὰ τῆς πόλεως τῆ Ἀργυροκάστου, καὶ ἔγραψεν εἰς τῆς Σουλιώτας διὰ νὰ τοὺς ὑποχρεώσῃ νὰ συμπολεμήσωσιν μὲ αὐτὸν. Ὅθεν ἰδοὺ τὶ τοὺς ἦτο προτεχνευμένον νὰ πάθῃ, εἰς τὴν παγίδα. ἑβδομηκοντα ἄνδρες ὑπὸ τὴν διοίκησιν τοῦ Λάμπρου Τσαβέλλα, ἐνὸς ἀπὸ τοὺς ἥρωας τοῦ Σουλίου ἐλθόντες εἰς τὸ ἄνομα ταύτης τῆς δημοκρατίας, ὑπεδέχθησαν μὲ πᾶν εἶδος φιλικῆς ἐπιδείξεως. ἔπειτα παρὰ πᾶσαν ἐλπίδα καὶ ἐναντίον ὅλων τῶν νόμων τῆ δικαιοῦματος τῶν ἐθνῶν, ἐπιάσθησαν, ἐξωπλίσθησαν, ἐσιδηροτόμησαν, καὶ ἐρόφθησαν εἰς τὰς φυλακὰς τῶν

Γωαννίνων. Ὁ Ἀλῆς ἤθελε νὰ ταχύνῃ τὴν κατὰ τῆς Σελίε ἐκστρατείαν. χωρὶς νὰ εἰδοποιηθῆν περὶ ταύτης τῆς ἀπιστίας. ἀλλ' ἓνας ἀπὸ τῆς Σελιώτας, φυγὼν κρυφίως εἶδεν ὅτι ἐπρόλαβεν, καὶ ἐνόμισεν ὅτι πρέπει νὰ φερθῆ κατ' ἄλλον τρόπον. Ἐκραξε τὸν Τσαβέλλαν τὸν ἀρχηγὸν τῶν δεσμίων Σελιωτῶν, καὶ τὸν εἶπεν ὅτι ἔμελλε νὰ τὸν ψῆσῃ μὲ ὀλίγον πῦρ, ἂν, μετὰ μερικὰς ἡμέρας, δὲν καταπέσῃ τοὺς συμπατριώτας του νὰ ὑποταχθῶσιν. ὁ Τσαβέλλας ὑπεκρίθη τὸν πεφοβισμένον, ὑπεσχέθη νὰ ἀπολαύσῃ τὴν παράδοσιν τῶν Σουλιωτῶν, εἰὰν συγκατένευαν νὰ ὑπάγῃ αὐτὸς νὰ διοργανίσῃ τὴν ὑπόθεσιν. ὑπεσχέθη ὅτι θέλει στείλει νὰ φέρουν ἀπὸ τὸ Σοῦλι τὸν υἱὸν του Φῶτον Τσαβέλλαν, ὅσιν ἦτον εἰς ἡλικίαν δέκα ὀκτῶ χρόνων, καὶ νὰ τὸν ἀφήσῃ ὡς ἐνέχυρον εἰς τὰ Γωαννίνα, ἐνῶ αὐτὸς ἐπιτελέσῃ ταύτην τὴν παραγγελίαν. Ὁ Ἀλῆς συγκατένευσεν εἰς ὅλα. ἀλλ' ἐξεναντίας πολλὰ ἡμέρας ἐπέρασαν, καὶ ὁ Πασᾶς ματαίως ἐπρόσμενε καθέ σιγμῆν τὸ ἀποβησόμενον τῶν πράξεων τοῦ Τσαβέλλα. τέλος πάντων ἔλαβεν ἀπὸ αὐτὸν ἓν γρόμμα κατὰ τὰς ἀκολουθούς λέξεις.

• Χαίρομαι ὅτι ἠπάτησα ἐν πανούργον. Μὴ μὲ προσμένῃς Ἀλῆ. Φόνευσαι τὸν υἱὸν μου, θέλω τὸν ἐκδικηθῆ. Δὲν τὸν θυσιάζω εἰς τὴν ἐλευθέρωσίν μου, ἐπειδὴ, ἂν ἔπαιρνες τὸ Σοῦλι, ἤθελες τὸν φονεύσει, καὶ ὄχι μόνον αὐτὸν, ἀλλὰ καὶ ὅλην τὴν οἰκογένειάν μου. σὺ θὰ ἔμβῃς εἰς τὸ Σοῦλι μόνον μετὰ τὸν θάνατόν μου, καὶ εἰὰν νικήσωμεν, ὁ υἱός μου θ' ἀποθάνῃ εὐχαριστημένος, εἶδές με, θέλω τὸν ἀπαρηθῆ, θὰ εἶναι ἀνάξιος τοῦ γὰ ἦναι Σουλιώτης. Ἐλθέ λοιπὸν, τύραννε. φλέγομαι ἀπὸ

τὴν ἐπιθυμίαν τοῦ νὰ σὲ ἐκδικηθῶ.

Ὁ Ἀλῆς δὲν ἐπρόσμενε νὰ τῆ ἐπαναλάβῃ τὰ αὐτὰ, ἀλλὰ παρευθὺς λυσσάσας ἀπὸ τὸν θυμὸν τῆ ἐσράτευσε κατὰ τῆ Σελίε Ὀλος ὄλαος συμποσέμενος σχεδὸν εἰς ὀκτὼ χιλιάδας ψυχῶν, εἶχεν συγκεντρωθῆ, καθὼς εἶναι συνήθειαν εἰς παρομοίας περιστάσεις, εἰς τὰ τέσσαρα χωρία Κακο-Σούλι, Ἀβαρίκος, Σομονίβα, καὶ Κιάφα, τὰ παλαιότερα τῆς συμμαχίας, καὶ τὰ εὐκολώτερα πρὸς ὑπεράσπισιν. Τὸ Ἀμφιθέατρον, ἐπάνω εἰς τὸ ὁποῖον ταῦτα τὰ χωρία ἦσαν κτισμένα κατὰ σειράν τὸ ἐν μετὰ τὸ ἄλλο ὀνομαζόμενα περιληπτικῶς τὸ Τετραχώριον, ἦτον μία ἐξαιρετος πολεμικὴ θέσις. δὲν ἦτο ἐκκολοπλησίας πάρεξ διὰ ἀναβαθμῶν (σκαλοπατιῶν) καμωμένων εἰς τὸν βράχον πρὸς τὸ ἄνω μέρος, καὶ τὰ ὁποῖα πύργοι σερεῶς κτισμένοι ὑπερασπίζονται ἐκ διασημάτων. Οἱ Σουλιῶται εἶχαν μόνον χιλία τριακόσια παλληκάρια νὰ ἀντιπαρατάξουν ἐναντίον τῶν δώδεκα ἢ δεκαπέντε χιλιάδων ἀνδρῶν τοῦ Ἀλῆ-Πασᾶ. αὐτοὶ ἦσαν ἐν πρὸς ὀκτὼ ἢ δέκα, ἀλλὰ περισσότερον ἀπ' ὅσον ἐχρειάζετο διὰ νὰ ὑπερασπισθῶσι ταύτην τὴν θέσιν. καὶ περιπλέον αἱ πέτραι καὶ τὰ σελέχη, τὰ ὁποῖα ἐκρήμιζαν ἀπὸ τὸ βενδὸν αἱ γυναικες, ἔμελλαν νὰ κάμουν εἰς ταύτην τὴν περίσασιν ἐπαισθητότερον ἀποτέλεσμα πάρεξ αἱ βάλανοι τῶν πλέον ἀφόβων Σουλιωτῶν, καθὼς καὶ ἠκολέθησεν. οἱ Ἀλβανοὶ, εἰς τρεῖς κατὰ συνέχειαν ἐφόδους συνετρίβησαι ἀπὸ τὸ ὕψος τῶν ἀποτόμων πετρῶν παρὰ τῶν Σουλιωτισσῶν, ἀρχηγὸς τῶν ὁποίων ἦτον ἡ Ἡρώις. Μόσχω τὰ πτώματά των ἐγέμισαν καθ' ὑπερβολὴν τὰς κοιλάδας τῶν σενῶν, καὶ ὅταν οἱ ἄνδρες, ἐκ μέρους των ὤρμησαν μετὰ τὴν σπάθην καὶ

μέ τῶν πυραυλικῶν σίφωνα(τουφέκι) κατὰ τούτων τῶν κλονισμένων ἐφορητῶν, τοὺς ἐξωλόθρευσαν εὐκολώτατα, καὶ τοὺς κατεδίωξαν πολλὰ μακρὰν εἰς τὴν πεδιάδα. Μόλις διακοσίους ἀνθρώπους ἔχασαν οἱ Σουλιῶται εἰς αὐτὴν τὴν καταδίωξιν, ἐνῶ ὁ Ἀλῆς ὠπισθοδρόμει μὲ φθορὰν τριῶν χιλιάδων. Ἐταπεινώθη τόσον ἀπὸ αὐτὴν τὴν ἦτταν, ὥστε ἐξήτησε τὴν εἰρήνην ἀπὸ τοῦ Σελιώτας, τοὺς ἀπέδωκε τοὺς συμπατριώτας των, τοὺς ὁποίους ἐκράτησε διὰ προδοσίας, καὶ ἐπλήρωσε λύτρα διὰ τοὺς ἰδίους του αἰχμαλώτες.

Ἐπειδὴ κατὰ τοὺς πρὸς αὔξησιν σχεδιασμούς του ἀπαιτεῖτο νὰ ἐξουθενώσῃ ὄχι μόνον τὰς μικρὰς χριστιανικὰς ἐπικρατείας, ἀλλὰ καὶ ὅλας τὰς ἐπαρχίας ἀνεξαρτήτων ἀξιωματικῶν Τούρκων, ἀπεφάσισε νὰ ἐπιδιορθώσῃ ἄσον τάχιστα, καταδαμάζων μερικὰς ἀπὸ τούτους τοὺς τελευταίους, τὴν καταισχύνη, τὴν ὁποίαν ἐδοκίμασαν τὰ ὄπλα του διὰ τῆς διπλῆς νίκης τῶν Σουλιωτῶν. Τὰ σώματα τῶν Κλεφτῶν, τὰ ὁποῖα εἶχαν φυλάξει τὴν οὐδετερότητα εἰς τὸν κατὰ Σουλίου πόλεμον ἐσράτευσαν μὲ αὐτὸν κατὰ τῶν Τούρκων τοῦ Βοσσιγράδ καὶ κατὰ τοῦ Πασᾶ τῆς Σκόδρας. Τώρα κατὰ πρῶτον εἶχεν ἰδεῖ ὁ Κόσμος Μωαμεθανοὺς Ἀλβανοὺς διοικουμένους ἀπὸ Ἑλλήνας. Ὁ Παλαιόπουλος καὶ ὁ σύγγαμβρος του Καναβός, ἐκυρίευσαν μὲ ἔφοδον, ὄντες ἀρχηγοὶ τούτων τῶν σωμάτων, τὰς πόλεις τῆς Ὀχρίδας καὶ τῆς Γκεόρτσας. Οὗτος ὁ πανούργος ἀνὴρ μεταχειριζόμενος συγχρόνως μὲ τὰς ὄπλα τὰ διαπραγεύσεις καὶ τὴν δολιότητα ἐκυρίευσεν πότε μὲ βίαν, ἄλλοτε μὲ πανουργίαν, καὶ ἄλλοτε μὲ συνθήκας.

ὅλας τὰς χώρας, τὰς ὁποίας τοῦ ἤτο συμφέρον νὰ ἔχη ὑπὸ τὴν ἐξουσίαν τε. Κατώρθωσεν, ὡσεὶ ἡ Πόρ-
 τὰ νὰ τοῦ παραχωρήσῃ τὴν περιοχὴν τῆς Ἄρτας,
 δι᾽σχυριζόμενος ὅτι, διὰ νὰ κάμῃ τὴν πολιτικὴν εὐ-
 νομίαν εἰς τὰ παραθαλάσσια τῆς Ἡπείρου, καὶ νὰ
 ἐμπόδισῃ τὰς ἐξωτερικὰς μηχανουργίας, εἶχε χρείαν
 τούτου τοῦ κόλπου διὰ νὰ κρατῇ ἐκεῖ πλοῖα εἰς ἀσφά-
 λειαν, ἢ νὰ κατασκευάξῃ ἐκ νέου. Οἱ γείτονές τε Πασαάδες,
 ὁ τοῦ Μπερατίου, ὁ τῆς Σκόδρας, οἱ Ἐπαρχοὶ
 τῆς Μακεδονίας καὶ τῆς Ἄνω Ἡπείρου, συχνάκις
 παρεπονέοντο διὰ τὰς οἰκειοποιήσεις του, καὶ μα-
 ταιῶς διεύθυναν τὰς ἀπαιτήσεις των πρὸς τὴν Πόρ-
 ταν. Ὁ Ἀλῆ Πασᾶς ἐπλήρωσε τακτικῶς τὸν φόρον
 τῶν ἐπαρχιῶν, τὰς ὁποίας ἐκυρίευσεν, καὶ ἐπομένως ἔκα-
 μνε νομίμως κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον τὰς ἀρπαγὰς τε.

Ἐπιτήδειος ὢν εἰς τὸ νὰ ὠφελητῆται ἀπὸ ὅλας τὰς
 εὐκαιρίας, αἱ ὁποῖαι ἤμποροῦσαν νὰ ἀυξήσουν τὴν
 περιουσίαν καὶ δυνάμιν του, ὀλιγώτατα συμβάντα
 ἀπαντοῦσε, τὰ ὁποῖα νὰ μὴν ἤθελε μεταχειρισθῆ
 ὅπως δήποτε πρὸς ὄφελός του. Ὄταν κατὰ τὸ 1797,
 ἡ Γαλλία διὰ τῆς συνθήκης τῆς Καμπο-Φόρμιο ἔγεινε
 κυρία τῆς Ἰονίου Πελάγους μετὰ τὰς εἰς τὴν ξηρὰν ἐξαρτω-
 μένας ἀπὸ αὐτὸ χώρας, σχέσεις ἀφεντικοὶ ἄρχισαν νὰ
 συζαίνωνται μετὰ αὐτοῦ, καὶ τῶν νέων τε γειτόνων.
 Ἐγένετο συναδελφός (κατὰ τὴν Παλαιὰν Ἑλληνικὴν, ἐ-
 φράτρισε) μετὰ τὰς Γάλλους δημοκρατικούς, ἐπροσποίη-
 θη ὅτι πείθεται εἰς τὸ σύσημά των, τὰς ἐπρομήθευσεν
 ἐφόδια τοῦ πολέμου, καὶ μερικὰς ζωοτροφίας, καὶ
 ἀπέλαυσεν ἀπ' αὐτοῦ τὴν ἄδειαν τοῦ νὰ πλέῃ εἰς
 τὸ στενὸν τῆς Κερκύρας, πράγμα, τὸ ὁποῖον οἱ

Βενετοί, νεωσῑ ἐξωσθέντες, ποτέ δὲν τῷ εἶχαν παραχωρήσει. Αὕτη ἤ παραχώρησις τὸν ἐπροξένησε καρὰν ἀνέφρασον, ἀπὸ τὴν ὁποίαν βλέπεις, ὡς ἔυμενὲς Ἀναγνώσα, κατὰ τίνα φρικώδη τρόπον ἔλαβεν ὄφελος πρὸς ἀποπλήρωσιν τῶν πλεονεκτικῶν σκοπῶν τε. Πρὸ καιροῦ ἐμελέτα τὴν ὑποταγὴν ἢ ἐξουδένωσιν τῶν δύο μικρῶν Χριστιανικῶν λαῶν τῆς Νίβιτσα-Βούβας καὶ τοῦ Ἁγίου Βασιλείου, κατοίκων ἐνὸς μέρους τῆς παραθαλασσίου σειρᾶς τῶν Κεραυνίων ὄρων. Πρῶτον μὲν, ἡ δύσκολος πλησίασις τῶν βουνῶν τῶν δεύτερον, ὁ ἐμφανισμὸς τῶν Βενετῶν εἰς τὸ σενὸν τῆς Κερκύρας, εἶχαν διατηρήσει τὴν ἀνεξαρτησίαν τῶν δύο ἀποικιῶν. Πλοῖα τοῦ Ἀλῆ Πασᾶ ἄραξαν χωρὶς νὰ παρατηρηθοῦν εἰς ταῦτα τὰ ἀκόμη ἐλεύθερα παραθαλάσσια, καὶ ἐν τῷ ἄμα ἐξηλείφθησαν ἀπὸ τὸ πρόσωπον τῆς γῆς ἡ Νίβιτσα καὶ ὁ Ἁγιος Βασίλειος, ὅλαι αἱ κατοικίαι ἀπετεφρώθησαν, οἱ ἀγροὶ ἐλεηλατήθησαν, καὶ λαὸς περίου ἐξ ἑλιιάδων ψυχῶν μέρος μὲν κατεσφάχθη, μέρος δὲ διεσκορπίσθη εἰς τὰ βουνὰ, ἢ ἀπεσύρθη εἰς αἰχμαλωσίαν.

Ὡς τόσον, ἡ αὐστηρότης τῆς Ἰσορικῆς ἀληθείας ἀπαιτεῖ νὰ ὁμολογήσωμεν ὅτι ὁ ἑπαρχος τῶν Ἰωνικῶν Νήσων, Ἀρχιεράτης Γεντίλης, (Gentili,) μὴ δυνηθεὶς νὰ εἰσχωρήσῃ εἰς τοὺς δολιωτάτους σκοποὺς τοῦ Ἀλῆ Πασᾶ, καὶ ἐπομένως ἀπατηθεὶς, ἄφησεν εἰς αὐτὸν ἐλευθέραν τὴν εἴσοδον τοῦ σενοῦ τῆς Κερκύρας. Οἱ στρατιῶταί μας εἰς αὐτὴν τὴν ἐποχὴν εἶχαν ἀκόμη ὅλην τὴν εἰλικρίνειαν τῶν γενναίων καὶ μεγαλοφρόνων αἰσθημάτων, ὥστε μετὰ παρέλευσιν πολλοῦ καιροῦ συνείθισαν νὰ τὸν κλυ-

πήσσει καὶ με λόγους σκωπτικοὺς χωρὶς τὸν παρο-
 μικρὸν φόβον. Ἐνόμιζαν εἰσέτι ὅτι ἐπροσκαιέσθη-
 σεν διὰ τὰ πατριωτισίωσι (ἤγουν, νὰ κάμωσι πα-
 τριδα των,) ταύτην τὴν χώραν, καὶ τὸ ἔλεγαν με
 πολλὴν ἀσοχασίαν καὶ γενναιοψυχίαν, ἣτις δὲν ἐ-
 γνώριζε τίποτε ἀδύνατον. Οἱ Γάλλοι μεμακροσμέ-
 νη ἀπὸ τὸ νὰ ἔχουν διάθεσιν εἰς τὸ νὰ ἀμβλύνουν
 τὰ δεσμὰ τοῦ Ἑλληνικοῦ Ἔθνους, ἐπεθύμουν μά-
 λις ἀξ ἐναντίας νὰ τὰ συντρίψουν· διεμοίραζαν εἰς
 ὅλην τὴν Ἑλλάδα ἐπροκηρούξεις, δημοκρατικὰ ἄσ-
 ματα, καὶ ἐκείνο τὸ τρίχροον ἔθνοςσημον (la Co-
 carde) δεδεγμένον παντοῦ ὡς σύμβολον τῆς ἐλευ-
 θερίας. Ἐμελλαν, ὡς λέγουν, νὰ συνεργήσωσιν εἰς
 μίαν μεγάλην ἐθνικὴν κίνησιν, διὰ τὴν ὁποίαν ἐ-
 προσπαθοῦσε πρὸ πολλῶν ἤδη ἐτῶν ὁ Θεσσαλὸς
 Ρήγας, Θεμελιωτὴς μιᾶς μουσικῆς Ἐταιρείας, ἣτις
 ἐκτείνετο εἰς ὅλην τὴν Ἑλλάδα, καὶ ἣτις συγκατα-
 ριθμοῦσεν ἀναμεταξὺ τῶν ὀπαδῶντης ὄχι μόνον ἑ-
 λους τοὺς ἀρχηγοὺς Κλεφτῶν, ὅσοι ἦσαν σημα-
 τικώτατοι κατὰ τὴν ἀνδροσίαν, ἀλλὰ πρὸς τούτοις καὶ
 ἐν ἄπειρον πλῆθος Μπέηδων καὶ Ἀγάδων ἀνευχα-
 ρίστων. Μία γνωστοποίησις, τὴν ὁποίαν ἔχομεν προὐ-
 φθασμῶν (1) βεβαίωνει ὅτι ὁ Πασσαβάν - Οὔλοῦς

(1) Ἄντη ἡ γνωστοποίησις εἶναι τοῦ Κ. Νικολόπουλου. Εἶναι
 καὶ ἄλλη μία εἰς τὴν Συλλογὴν τῶν δημοτικῶν τραγουδιῶν τοῦ Κ.
 Φαυριήλου. Ὅμως δὲν ἔχει τὴν αὐτὴν ἀξιολογότητα καὶ ῥοπήν εἰς
 τοὺς πολιτικοὺς κόπους τοῦ Ρήγα. Οὗτος ὁ μέγας Ἄννης, ὅστις
 ἐπαξίως δύναται νὰ ὀνομασθῇ πρῶτος μάρτυς τῆς Ἑλληνικῆς Ἀ-
 νεξαρτησίας, ὡς ποιητὴς περισσότερον, κἀρεξ ὡς συνωμότης, ἐχη-
 ρίμωσεν εἰς τὰ συμφέροντα τῆς Ἐθνικῆς ἐπαναστάσεως τῶν Ἑλ-

ἐπανασατήσας τότε εἰς τὴν ἐπαρχίαν τοῦ Βιδίνι, ἐκοινοπράγει (συνεννοεῖτο) μὲ τὸν Ρήγαν, ἀλλὰ χρεωσοῦμεν νὰ ὁμολογήσωμεν, ὅτι αὐτὴ ἡ συνεννόησις φαίνεται πολλὰ ἀμφίβολος, καὶ ὅτι ἕως τῶρα εἰ-

λήνων. Τὸ ἐξῆς περίφημον τραγῳδίον, ληφθέν παρομοίως ἐκ τῆς προφῆθειας συλλογῆς τῶν Ἡρωϊκῶν Αἰσμάτων τοῦ Κ. Κορομηλά. —

Ἐλπίδες τῆς Ἑλλάδος.

Ὡς πότε παλληκάρια, νὰ ζῶμεν ἑστέ σενά,
 Μονάχοι σὰν λεοντάρια ἑσταῖς ῥάγαις, ἑστέ θανά;
 Σηλικαῖς νὰ κατοικῶμεν, νὰ βλέπωμεν κλαδιά;
 Νὰ Φεύγωμεν τὸν Κόσμον; γιὰ τὴν πικρὴν σκλαβιά,
 Ν' ἀφίνωμεν ἀδέλφια, πατρίδα καὶ γονεῖς,
 Τοὺς φίλους, τὰ παιδιάμας, κ' ὅλους τοὺς συγγενεῖς;
 Καλῆτερα μιᾶς ὥρας ἐλεύθερη ζωῆ,
 Παρὰ σαράντα χρόνων σκλαβιά καὶ φυλακῆ.
 Τί σ' ὠφελεῖ, ἂν ζήσης, καὶ εἶσαι ἑστὴν σκλαβιά,
 Στοχάσου πῶς σέ φένου, καθ' ὥραν ἑστὴν φωτιά,
 Βεζύρης, Δραγουμάνος, Αὐθέντης κὶ ἂν γενῆς,
 Ὁ τύραννος ἀδίκως σέ κάμνει νὰ χαθῆς.
 Δουλεύεις ὄλ' ἡμέρα, εἰς ὅτι κ' ἂν σ' εἰπῆ;
 Κὶ αὐτὸς κυττάζει πάλιν, τὸ αἷμά σου νὰ πιῆ.
 Ὁ Σοῦτσος, ὁ Μουρούζης, Πετράκης, Σκαναβῆς,
 Γαίικας καὶ Μαυρογένης καθρέπτει εἶν' νὰ ἴδῃς.
 Ἀνδρεῖοι Καπιτάνοι, παπάδες λαϊκοὶ,
 Ἐσφάχθησαν κ' ἀγάδες, ἀπ' ἀδικὸν σπαθί.
 Κὶ ἀμέτρητοι ἄλλοι τύσοι, καὶ Τούρκοι καὶ Ρῶμοι;
 Ζωὴν καὶ πλοῦτον χάνουν, χωρὶς τὴν ἀφορμῆ.
 Ἐλᾶτε μ' ἕνα ζῆλον, εἰς τοῦτον τὸν καιρὸν;
 Νὰ κάμωμεν τὸν ὄρκον, ἐπάνω ἑστὸν σαυρόν.
 Συμβούλους προκομμένους, μὲ πατριωτισμὸν,
 Νὰ βάλωμεν εἰς ὅλα, νὰ δίδουν ὁρισμὸν.
 Ὁ νόμος νὰ ἴται πρῶτος, καὶ μίνος ὁδηγός.

ναί ἀθύνατον νὰ ἐπικυρώσωμεν, ὅτι οἱ Γάλλοι εἰς
 ἑαυτοῦτων ἐνεργοῦσιν ὁμοφώνως μὲ τὸν Θεσσαλὸν
 πατριώτην. Ὅπως καὶ ἂν ἦναι, κατὰ τὸ 1798 ἔ-
 τος, ἡ Αὐστριακὴ Ἀστυνομία ἐξύπνισε τὴν Πόρταν

- Καὶ τῆς πατρίδος ἕνας, νὰ γένη ἀρχηγός.
 Ὅτι κ' ἀναρχία, ὁμοιάζει τὴν σκλαβιά.
 Νὰ τρώγῃ ἕνας τὸν ἄλλον, σὰν τ' ἄγρια θηρία.
 Καὶ τότε μὲ τὰ χέρια, ἴψηλά 'ς τὸν οὐρανόν.
 Νὰ ποῖμ' ἀπὸ καρδίας, ταῦτα πρὸς τὸν Θεόν.
 „ Ὡ βασιλεῦ τοῦ Κόσμου, ὀρκίζομαι 'ς ἑσέ,
 „ Σ' τὴν γνώμην τῶν τυράννων νὰ μὴν ἔλθῃ ποτέ.
 „ Μήτε νὰ τοὺς δουλεύσω, μήτε νὰ πλανηθῶ.
 „ Εἰς τὰ ταξίματά των, νὰ μὴ παραδοθῶ.
 „ Ἐν ὄσφ ζῶ 'ς τὸν Κόσμον, ὁ μόνος μου σκοπός,
 „ Τὸ νὰ τοὺς ἀφανίσω, νὰ ἦναι σαθερός.
 „ Πισὸς εἰς τὴν πατρίδα, συντρέβω τὸν ζυγόν,
 „ Κ' ἀχώριστος νὰ ζήσω, ἀπὸ τὸν στρατηγόν.
 „ Κ' ἂν παραβῶ τὸν ὕμνον, ἢ ἀστράψ' οὐρανός,
 „ Καὶ νὰ μὲ κατακαύσῃ, νὰ γέν' ὡσάν καπνός.
 Σ' ἀνατολὴν καὶ δύσιν, καὶ νότον, καὶ βορρῶν,
 Γιὰ τὴν πατρίδα ὅλην νὰ ἴωμεν μιὰν καρδιά.
 Βουλγάροι κ' Ἀρβανῖται καὶ Σέρβοι, καὶ Ῥωμιοί,
 Νησιῶται κ' Ἡπειρώται, μὲ μιὰν κοινὴν ὕμνην,
 Γιὰ τὴν ἐλευθερίαν, νὰ ζώσωμεν σπαθί,
 Πῶς εἴμεθα ἀνδρεῖοι, παντοῦ νὰ ἔξουκουσθῆ.
 Καὶ ὅσοι τοῦ πολέμου τὴν τέχνην ἀγροικοῦν,
 Ἐδῶ ἅς τρέξουν ὅλοι, τυράννοισ νὰ νικοῦν.
 Ἐδῶ Ἑλλὰς τοὺς κρᾶζει, μ' ἀγκάλας ἀνοικτάς,
 Τοὺς δίδει βίον, τόπον, ἀξίας καὶ τιμὰς.
 Ὡς πότε ὀΦθικῆς εἰς ξένους βασιλεῖς,
 Ἐλα νὰ γένης σκύλος, τῆς ἰδίας σου Φυλῆς.
 Κάλια γιὰ τὴν πατρίδα, κἀνεὺς νὰ χαθῆ,
 Ἡ' νὰ κρεμάσῃ φοῦντα, γιὰ ξένον 'ς τὸ σπαθί.
 Σουλιῶται καὶ Μανιάται, λεοντάρια ἔξουκουσά,

επομένως, ὁ Ρήγας, καὶ ἄλλοι ἐπτά Ἕλληγες Ἐμπου-
ροι ἢ Φιλολόγοι, πιασθέντες εἰς Βιένναν, ὡς ἔνοχοι
ἐπαναστατικῶν μηχανουργημάτων, παρεδόθησαν καὶ
ἴσως ἐπωλήθησαν εἰς τὴν Τουρκικὴν Διοίκησιν. Ὁ
Ρήγας ἐφρονεύθη εἰς Βελιγράδι. Εἰς τὴν αὐτὴν ἐποχὴν
ἡ Πόρτα διεκήρυξε τὸν Πασαβὰν Ὁγλᾶ εἰς ὅλην τὴν Αὐ-
τοκρατορίαν, καὶ ἐπρόσβαξεν ὅλας τὰς Πασάδες τῶν Ἐν-

Ὡς πότε ἴς ταῖς σπηλαιῖστας κοιμᾶσθε σφαλιστά;

Μαυροβουνοῦ καπλάνια, Ὀλύμπου τανραετοί,

Κ' Ἀγράφων τὰ ξεντέρια, γενῆτε μία ψυχὴ.

Τοῦ Σάββα καὶ Δουνάδου, ἀδέλφια χριστιανοί,

Μετ' ἄρματα ἴς τὰ χέρια, καθεῖς σας ἄς Φανῆ.

Τὸ αἷμά σας ἄς βράσῃ μετ' δίκαιον θυμὸν,

Μικροὶ μεγάλ' ὁμῶς, τυράννων τὸν χαμὸν,

Ἀνδρεῖοι Μακεδόνες, ὀρμήσατε ὡς θηριὰ,

Τὸ αἷμα τῶν τυράννων ῥοφήσατε μετ' μιᾶ.

Δελφίνα τῆς θαλάσσης, ἀσδέρια τῶν Νησιῶν,

Ὡς ἀεραπὴ χυθῆτε, κτυπᾶτε τὸν ἐχθρόν.

Θαλασσινὰ τῆς Ὑδρας καὶ τῶν Φαρῶν πουλιὰ,

Καιρὸς εἶν' τῆς πατρίδος, ἢ ἀκοῦτε τὴν λαλιάν.

Κ' ὅσ' εἶσθε ἴς τὴν ἀρμάδα, σὰν ἄξια παιδιὰ,

Ὁ νόμος σας προσάξει, νὰ βάλλετε φωτιά.

Μετ' μιὰ καρδίᾳ ὅλοι, μιὰ γνώμη, μιὰ ψυχὴ,

Κτυπᾶτε τοῦ τυράννου ἠέριζα νὰ χαθῆ.

Νεανάρωμεν μιὰν φλόγα, εἰς ὅλην τὴν Τουρκίαν,

Να τρέξ' ἀπὸ τὴν Βόσταν, ἕως τὴν Ἀραπλίαν.

Ψηλὰ εἰς τὰς σημαίας σηκῶστε τὸν Σταυρόν,

Κὶ ὡσὰν ἀερωπελέκια, κτυπᾶτε τὸν ἐχθρόν,

Ποτὲ μὴ σοχασθῆτε, ὅτ' εἶναι δυνατὸς,

Καρδιοκτυπᾶ καὶ τρέμει, σὰν τὸν λαγὸν ἢ αὐτό.

Τριακόσιοι Κιρζαλήδες, τὸν ἔκαμαν νὰ ἰδῆ,

Πῶς δὲν ἔμπορεῖ μετ' τόπια, ἐμπρός των νὰ σταθῆ.

Λοιπὸν γιατί ἀργεῖτε; τί σέκεσθε νεκροί;

Συμπήσατε, μὴν ἦσθε ἐνάντιοι, ἐχθροί.

ρωπαϊκῶν Ἐπικρατειῶντης νὰ ἐκκρατεύσεν κατὰ τῆς Βιδινίου, ὅπου εἶχε περικλεισθῆ ὁ ἐπανασάτης. Ὁ Ἀλῆ Πασᾶς ἐδέχθη μὲ τὸ φερμάνι τοῦ πολέμου, τὸ ὁποῖον τὸν ἐπροσκαλοῦσεν εἰς τοῦτον τὸν τόπον τῆς συνεννόσεως τὸ ἐπώνυμον „ Τρομερός“ κολακευτικὴν ἀνταμοιβὴν τῆς ἐξολοθρευσεως τῶν Χριστιανῶν

Ὡς οἱ προπάτορές μας, ὄρμουσαν ἄν θηριᾶ,

Γιὰ τὴν ἐλευθερίαν πηδοῦσαν ἔς τὴν Φωτιᾶ·

Ὅ·τω κ' ἡμεῖς ἀδελφια, ν' ἀρπάξωμεν μὲ μιὰ

Τὰ ὄπλα, νὰ ἐβγοῦμεν ἀπὸ πικρὰ σιλαβιά··

Νὰ σφάζωμεν τοὺς λύκους, ἑποῦ τὸν ζυγὸν βασιῶν,

Καὶ Ἑλληνας τολμῶσι, σκληρὰ νὰ τυρανοῦν.

Στερεῖας καὶ ἔς τὰ πελάγη νὰ λάμψη ὁ σαυρός,

• Νὰ ἴθῃ δικαιοσύνη, νὰ λείψη ὁ ἐχθρός.

Ὁ Κόσμος νὰ γλυτώσῃ ἀπὸ Φρικτὴν πληγὴν,

• Ἐλεύθεροι νὰ ζῶμεν, ἀδελφια, εἰς τὴν γῆν.

ἀπέλασεν, ὡς λέγειν, ἐπάνω εἰς τὴν Ἑλληνικὴν ἐπανάστασιν μιαν ἐπιβ-

ροὴν ἀξιολογῆτικὸν μὲ ἐκείνην, τὴν ὅποιαν ἐκτέλεσεν εἰς τὴν ἐδικὴν μας

ὁ Μασσαλιακὸς ὕμνος (1° Hymne Marseillense,) καὶ τὸ Ἀ-

σμα τῆς ἀποδημίας. (le Chant du départ.) Τοῦτα τὸ τραγῳ-

δίον, ὡς ποίημα Ἱστορικὸν εἶναι ἀξιολογώτατον, καθότι μᾶς μαν-

θάνει, ἂν ὅχι τὰ σχέδια καὶ τὰ ἐκτελεστικά μέσα τοῦ Ρήγα, τῆ-

λάχισον τὴν ιδέαν τοῦ ὅτι ἀπεκτοῦσε βοηθήματα πολεμικὰ τῆς

Ἑλλάδος κατ' αὐτὴν τὴν ἐποχὴν· καὶ αὕτη ἡ ιδέα, διότι σύμ-

φωνος μὲ ὅ,τι περιπλέον ἠξεύρομεν, δὲν εἶναι παντελῶς φαντασία

ποιητικὴ·

Τὸ τραγῳδίον τοῦ Ρήγα διευθύνεται εἰς τοὺς Ἑλληνας ὄλων

τῶν ἐπαγγελμάτων, καὶ ὄλων τῶν παρχιῶν, εἰς τοὺς ἰδίους Τούρκους.

Ἐνὲν λόγῳ εἰς πάντα ἀνθρώπον, ὅστις θέλει ν' ἀπολαμβάνῃ τὸ

οὐράνιον δῶρον τῆς ἐλευθερίας. Λέγει εἰς τὸν Φαναριώτην, „ Σὺ

„ καταλὺς εἶσαι Δραγουμάνος, Αὐθέντης ἢ Βεζύρης, ὁ τύραννος ἔ

„ κείνης θὰ σὲ κάμῃ νὰ χαθῆς ἀδικῶς, εἰς μάτην ὑπακούεις εἰς

τοῦ Ἁγίου Βασιλείου. Ἐφθασεν εἰς τὸ σφαιρόπεδον ἔχων ὑπὸ τὴν ἐξουσίαν τὰ καλλήτερα στρατεύματά τε, μὲ πομπὴν δυνάμεως καὶ τύφου, χωρὶς ἢ ἀφίη κἀνένα ἀπὸ τοὺς συντρόφους του νὰ τὸν ὑπερτερέσῃ κατὰ τὴν μεγαλοπρέπειαν. Εἶπεν ἔπειτα ὅτι δὲν ἐπῆγεν εἰς τὴν πρόσκλησιν τοῦ Σουλτάνου δι' ἄλλο τι, πᾶρεξ διὰ νὰ κρίνῃ αὐτοπροσώπως περὶ τῶν εἰσοδημάτων τῆς Αὐτοκρατορίας, νὰ ἰδῇ ὅποια εἶναι ἡ δύναμις καὶ ἀξιότης τῶν εἰς τὰ πολιτικά ἀνθρώπων, καὶ τῶν Τουρκικῶν Ἀρχιστρατήγων, καὶ ὅτι εἶχεν αἰσθανθῆ εἰς τὸν ἑαυτὸν του μίαν τόσον μεγάλην ὑ-

„ ὅ,τι λέγει. αὐτὸς παρομοίως θὰ πῆ τὸ αἱμάτου. Σοῦττος, Με-
 „ ρούξης, Πετράκης, Σκαναβῆς, Γκίκας, Μαυρογένης, εἶναι παρα-
 „ δείγματα, τὰ ὁποῖα ἠμποροῦν νὰ σὲ πληροφορήσωσι.“

Προσκαλεῖ παρομοίως τοὺς Βουλγάρους, τοὺς Σέρβους, τοὺς Ἀλβανούς, τοὺς Ἑλληνας τῶν νήσων, καὶ τῆς ξηρᾶς. „ Ἀση-
 „ κωθῶμεν μὲ τὴν αὐτὴν ἐρμῆν ἅς ζώσωμεν ὅλοι τὴν σπάθην διὰ
 „ τὴν ἐλευθερίαν. Ἄς μάθῃ ὅλος ὁ κόσμος ὅτι εἴμεθα ἀνδρεῖοι.
 „ Ὅτι ἐκεῖνοι, οἵτινες ἔμαθαν τὴν πολεμικὴν τέχνην, τρέχουν ὅ-
 „ λοι ὁμοῦ. Εἰς πότε θέλετε νὰ ἦσθε ἀξιοματικοὶ τῶν ξένων Βα-
 „ σιλέων; ἔλθετε, γενῆτέ σῦλοι τοῦ ἔθνους σας, εἶναι ὠραιότερον τὸ
 „ νὰ χαθῆ τις διὰ τὴν πατρίδα, πᾶρεξ νῆ κρεμάσῃ τὸν χρυσοῦν
 „ κόμβον εἰς σπάθην πωλημένην εἰς τοὺς ξένους.
 „ Σουλιοῦται καὶ Μανιάται, λέοντες ἐξικουσοί, ἕως πότε θὰ κοι-
 „ μᾶσθε ἤσυχα εἰς τὰ ἀπηλαιάσας, λεοντόπουλα τοῦ Μαυροβ-
 „ νίου, ἀετοὶ τοῦ Ὀλύμπου, ἰέρακες τῶν Ἀγραύφων, λάβετε ὅ-
 „ λοι μίαν καὶ τὴν αὐτὴν γενναιοκαρδίαν. Ἀδελφοὶ Χριστιανοὶ τῶν
 „ ἄκρων του Δουάβεως καὶ τῶ Σάβα, ἅς ἐκβοῦν καθεῖς ἀπὸ σᾶς
 „ μὲ τὰ ὄπλα εἰς τὰς χεῖρας. Ἀνδρεῖοι Μακεδόνες, ὀρμήσατε
 „ ὡς σαρκοφάγα ζῶα. Δελφίνες τῆς Θαλάσσης, δράκοντες τῶν
 „ νήσων Ἰδρας, καὶ Ἰψαρῶν, καὶ σεῖς, ὅσοι δουλεῖτε εἰς τὸν

περοχήν κατέπάνω εἰς τὰ δύο μέρη, ὡσεὶ ὅλα τὰ ἐμ-
πόδια, τὰ ὁποῖα ἐφοβεῖτο ἕως τότε ἡ φιλοδοξία
του, τοῦ εἶχαν φανῆ διόλου ἀξιοκαταφρόνητα καὶ

„σθλον, ἀνάψατε εἰς τὴν Τουρκίαν μίαν φλόγα, ἥτις ἀπὸ τὴν
„Βοσνίαν νὰ προχωρήσῃ ἕως εἰς τὴν Ἀραβίαν. Κτυπήσατε τὰς
„τυράννους σας, ἡ καρδιά των πάλλει, τρέμουν ὡς οἱ λαγυοί.“

Εἶναι ἀδύνατον ἐπὶ τῇ βίψει μιᾶς μεταφράσεως νὰ κρίνη τις πε-
ρὶ τῆς ποιητικῆς ἀξίας τούτου τοῦ τραγουδίου. Ὁ Κ. Φαυριῆλος δια-
κηρύττει ὅτι δὲν τὸ νομίζει ὡς κανὲν σημαντικὸν καὶ ἐξαίρετον
σύνθεμα, ἀλλὰ κρίνων τις αὐτὸ κατὰ τὴν ἐντύπωσιν, τὴν ὁποίαν
ἔκαμεν εἰς τὰ πνεύματα τῶν Ἑλλήνων, βιάζεται νὰ τὸ ἐκθειάσῃ. Ἐν
ἀνέκδοτον, τὸ ὁποῖον ἀναφέρει διὰ ν' ἀποδείξῃ ἕως εἰς ποῖον βαθ-
μὸν ὁ Ρήγας ἤξευρε νὰ ἐγγίξῃ τὴν καρδίαν καὶ Φαντασίαν τῶν
συμπατριωτῶν του θέλει ἡδύνη τὰς Ἀναγνώστας μας.

• Κατὰ τὸ 1817, ὁ Ἑλληὺν, ὅσις διηγῆθη τοῦτο τὸ ἀνέκδοτον, ἐ-
ταξείδευεν εἰς τὴν Μακεδονίαν, μαζὶ μὲ ἕνα μοναχὸν καὶ ἕνα
καλόγηρον. Ἐστάθισαν διὰ ν' ἀναπαυθῶσιν εἰς τὸν οἶκον ἑνὸς ἀρτο-
πώλου, ὅσις ἐβασούσε Πανδοχεῖον (Τουρκισί, Χάνι), καὶ εἰς
τὸ ἐργαστήριον τούτου τοῦ ἀνδρώπου εἶδαν ἕνα ἀρτοποιὴν δοῦλον.
τοῦ ὁποῖου ἡ θεωρία τοὺς ἐξέπληξεν. Αὐτὸς ἦτον, λέγει ὁ διηγῆ-
μενος, ἕνας νέος Ἡπειρώτης μεγαλοπρεποῦς ἀνασῆματος, σχήμα-
τος ὠραίου καὶ σοβαροτάτου, καὶ τοῦ ὁποῖου οἱ Ἑραχίονες, τὸ
εἶδος, καὶ τὰ σκέλη γυμνὰ ἤμποροῦσαν νὰ χρησιμεύσουν ὡς πρω-
τότυπον Φιλοκαλίας συλλερασμένης μὲ βωμολαιότητα. Ἡρώτησε
τὸν λαϊκὸν ἂν ἤξεύρῃ ν' ἀναγινώσκῃ. Οὗτος ἀπεκρίθη, Ναί. Τῆτο
ἀκούσας ὁ Νέος Ἡπειρώτης τὸν παρεκάλεσε νὰ καλοτελήσῃ νὰ ὑ-
πάγῃ κατόπιν του, καὶ ἀφ' οὗ ὀλίγον ἀπεμακρύνθησαν, ὁ νέος ἔ-
χωσε τὴν χεῖρά του εἰς τὸ εἶδος, καὶ ἔβγαλε ἕν μικρὸν βιβλίον,
τὸ ὁποῖον ἐφορῶσα κρεμασμένον εἰς τὸν λαιμὸν. αὐτὸ περιεῖχε
τὰ τραγῳδία τοῦ Ρήγου· ἐπαρακάλεσε τὸν ξένον νὰ τοῦ τὰ διαβάσῃ,
τὸ ὁποῖον καὶ παρεθύς ἔκαμεν ἀναβιβάζων ἐκ διαλειμμάτων τὰς
(Φθάλμας εἰς τὸν ἀκροατήν τε καὶ), ὡς λέγει, τὸ πρόσωπόν τε

μηδαμινὰ εἶχε λάβει τὴν διεύθυνσιν τῆς ἐπαρχίας του, ὁπότε, ἐξ αἰτίας τοῦ πολέμου, ὅσιν ἐξεβράγη μεταξὺ τῆς Πόρτας, καὶ τῆς Γαλλικῆς Δημοκρατίας, ἐξαναέλαβε τὴν σειρὰν τῆς διοικήσεώς του, προφασιζόμενος μὲν κατ' ἐπιφάνειαν ὅτι ἐφοβερίζετο ἀπὸ τὴν γειτονίαν τῶν Ἰωνικῶν Νήσων, ἔχων δὲ πραγματικὴν αἰτίαν, ὅτι ἤλπιζε νὰ ὠφεληθῆ ἀπὸ τὴν πάλην, τῆς ὁποίας αὐταὶ αἰ νῆσοι ἔμελλαν ἀναμφιβόλως νὰ γένων Ἰεάτρον, διὰ νὰ κυριεύσῃ τὰς παλαιὰς εἰς τὴν ξηρὰν κατακτήσεις τῶν Βενετῶν.

Ὁ Γαλλικὸς Ἀρχισράτης, Χαβότης (Chabot,) διοικητὴς τῶν Ἰωνικῶν Νήσων, εἶχε πολλὰ ὀλίγας δυνάμεις, ὥστε δὲν ἤμποροῦσε νὰ ἰδεασθῆ τὴν διαφύλαξιν τούτου τοῦ παραθαλασίου τῆς Ἠπείρου· ἀλλὰ, δι' ἐνὸς ἀπὸ ἐκεῖνα τὰ ἀλαζονεύματα, τὰ ὁποῖα συχνότατα συγγέονται μὲ ὅ,τι προστάζει ἡ τιμὴ τῆς σημαίας, ἐνόμισεν ὅτι πρέπει ν' ἀφήσῃ ἐκεῖ ἐν τάγμα ἀπὸ τριακοσίου πυροβόλους ὀπλίτας. Ὁ Ἀλῆ Πασᾶς, καθὼς ἐυκόλως ἤμποροῦσέ τις νὰ τὸ προβλέψῃ, δὲν ἐφοβήθη ἀπὸ τὴν παρουσίαν τούτου τοῦ ἀδυνάτου στρατεύματος, ὥρμησε κατ' αὐτὸ μὲ δεκαπέντε χιλιάδας Ἀλβανῶν οἱ τριακόσιοι Γάλλοι

ἦτο Φλογισμένοι· οἱ χαρακτῆρες του ἐξωγράφιζαν τὴν ἐκσασίτη καὶ οἱ ὀφθαλμοὶ τοῦ ἐδακρυρρόον κρηνηδόν.

Ὁ δὲν, κατὰ τὴν ὁμολογίαν τοῦ γέου Ἠπειρώτου, αὐτὴ δὲν ἦτον ἡ πρώτη φορά, ἀλλ' ἴσως ἡ ἑκατοστῆ, κατ' ἠνήκουε ταύτην τὴν ἀνάγκυσιν, καὶ κάθε φοράν ὁ ἐνθουσιασμός του ἦτο τόσον ζωηρός. Καὶ ἔλλα ταυτοειδῆ ἀνέκδοτα ἀναφέρει ὁ Συγγραφεὺς, ἀπὸ τὸν ὁποῖον ἐφανείσθημεν τὰ προβλεθέντα.

ἐφρονεύθησαν εἰς ταύτην τὴν ἀσήμαντον θέσιν, ὡς νῆτο λόγος νὰ ὑπερασπισθῶσι τὰς περιουσίας των, τὰ τέκνα των καὶ τὰς γυναῖκάς των· καὶ αὕτη ἡ νίκη, ἣτις ἐφάνη εἰς τὴν Ὀθωμανικὴν Πόρταν ἐν πολεμικῶν ἔργων ἀπαθραδειγματίσειον ὡς πρὸς τὴν ὑπόληψιν, τὴν ὁποίαν εἶχαν τότε οἱ Βασιλεῖς περὶ τῆς ἀνδρείας τῶν Γάλλων, παρέδωκεν εἰς τὰ στρατεύματα τοῦ Ἀλῆ Πασᾶ τὰς τρεῖς πόλεις, Βουθρωτὸν, Πρέβεζαν, καὶ Βόνιτσαν. Ὁ Σατράπης ἐξεστράτευσεν αὐτοπροσώπως κατὰ τῆς Πάργας, ἄλλης πόλεως ἀνεξαρτήτου εἰς τὰ παράλια τῆς Ἡπείρου, ἀλλ' εἰς μάτην, ἐπειδὴ συγχρόνως οἱ Ρῶτσοι, ἐμβαίνοντες εἰς τὸ Ἰόνιον πέλαγος διὰ νὰ ἐξορίσωσιν ἀπ' ἐκεῖ τοὺς Γάλλους, τὴν ἐκυρίευσαν.

Αὕτη ἡ ἀλλεπάλληλος φορὰ τῶν συμβεβηκότων, τὰ ὁποῖα συνεργοῦσαν τὴν φιλοδοξίαν τοῦ Ἀλῆ Πασᾶ, καὶ αὐξαναν τὴν ὑπόληψίν τε ὡς ἐμπείρου, τὸν ἤξιώσαν ν' ἀποκτήσῃ νέον βαθμὸν, τὸν τοῦ Βεζύρη. Τὸ Τουρκικὸν ὑπουργεῖον (Διβάνι) καθ' ἓνα μὲν τρόπον τὸν ἐκολάκνευε, αὐτὸς δὲ ἐκ μέρους του τὸ κατεφρόνει εἰς τόσον βαθμὸν, ὥστε ἐτόλμησε νὰ μηνύσῃ μὲ προκήρυξιν διευθυνομένην πρὸς τοὺς κατοίκους τῆς Ἡπείρου καὶ Ἀλβανίας, ὅτι ἡ Πόρτα ἐπλησίαζεν εἰς τὴν παρακμὴν της· ὅτι ὁ καιρὸς, τὸν ὁποῖον δείχνει τὸ Βιβλίον τῶν Πισῶν διὰ τὴν διάλυσιν τῆς Ὀθωμανικῆς Αὐτοκρατορίας ἐφθασε, καὶ ὅτι κατὰ τὸ ἴδιον βιβλίον, ἡ Ἀλβανία θέλει ἐπιζῆσει μετὰ ταύτην τὴν πανωλεθρίαν. Δὲν ἔκαμνε μὲ τοῦτο ἄλλοτι, πάρεξ διεκλήρυτεν ἀναφανδὸν τὸν σκοπόν της ἀνεξαρτησίας, τὸν ὁποῖον συνέλαβε· καὶ ἀναμφιβίβως ἠμποροῦσε νὰ ἐλπίζῃ εἰς τὴν συνήθη

ἀμεριμνίαν τῆς Πόρτας, ἐπειδὴ αὐτὴ ἢ αὐθόρως ἐκφρασις μὲν παρατηρήθη ἀπὸ τοῦ Υἱοῦ τοῦ Υπουργοῦ (Ministres) τοῦ Σουλτάνου. Τὸ ἔγγραφο, περὶ τοῦ ὁποίου εἶναι ἐδῶ (1) ὁ λόγος ἐτελείωνε μὲ φόβους ἐξολοθρεύσεως ἀρκετὰ ἀσαφείς καὶ διευθυνομένους σωρηδὸν κατὰ τῶν ἐχθρῶν τῶν Βεζύρη. εἶχε μίαν πρόσκλησιν καὶ τῶν δύο Ἀλβανῶν εἰς τὰ ὄπλα, χωρὶς νὰ ἦναι δυνατὸν νὰ προβλέψη τις ποῖον ἔμελλε νὰ καταποντίσῃ αὐτὴ ἡ τρικυμία. Ὁ Ἀλῆς ἐσκόπευε πάλιν κατὰ τῆς δημοκρατίας τοῦ Σουλτάνου. Εἶχε νὰ ἀποφασίσῃ νὰ ξαναλάβῃ κατ' αὐτῆς τὴν παλαιὴν σκοπὸν του. Αἱ προετοιμασίαι, τὰς ὁποίας ἐφρόντισεν ὡς ἔμπειρος στρατηγηματικὸς νὰ ἐκτελέσῃ μὲ ἀπίθανον ταχύτητα, καὶ νὰ κρατήσῃ, ὅσον ἐνδέχεται, μυστικώτατας, ἐγνωρίσθησαν μ' ὅλον τὸ ἀπὸ τοὺς ἰδίους Σουλτάνους διὰ τοῦ αἰφνιδίου ἐμφανισμοῦ ἐπὶ τοῦ στρατεύματος συνισαμένου ἀπὸ δεκαπέντε ἕως εἴκοσι χιλιάδας ἀνδρῶν εἰς τὴν Παρα-Σελλεῖδα, καὶ ἀκόμη διὰ τῆς θλιβερωτέρας λειποταξίας διακοσίων ἀπὸ τῆς πολεμιστῶν, καὶ τοῦ Γεωργίου Μπότσαρη, ἐνὸς ἀπὸ τοὺς στρατηγούς των. Κατ' ἀγαθὴν τύχην αἱ μηχανουργίαι τοῦ Ἀλῆ Πασᾶ δὲν ἐμπόρεσαν νὰ προχωρήσουν περισσότερον. Οἱ Σουλτάνοι ἐμετρήθησαν, καὶ μ' ὅλον ὅτι ἡ προδοσία τοὺς ἐπροξένησεν ἐπαισθητὴν φθορὰν, ἐνρέθησαν ἀκόμη εἰς ἀρκετὴν ποσότητα, ὥστε νὰ ῥιψοκινδυνεύσωσι καταφρονοῦντες ὅλα. Ἐμειναν ἀρκετὸν διάστημα

(1) Ἴδε τὸν Πουκεβήλιον, Ἱστορία τῆς Ἀναγενήσεως τῆς Ἑλλάδος, Τόμ. Α'. Βιβλ. III.

εἰς τοὺς τόπους, ὅπου ἐφύλατταν, φοβούμενοι τὰ
 ἐκείθι ἐπακόλουθα αἰφνηδίου τινὸς προσβολῆς
 καὶ κατ' ἀλήθειαν ἡ ὀρμητικὴ καὶ ὄξεϊα (ἀπροσδό-
 κητος) προσβολὴ τοῦ Ἀλῆ Πασᾶ μὲ ῥωμαλαιότητα
 ἀπεκρέσθη· ἀλλ' ἔχοντες εἰς τὰ βενάτων ὀλιωτάτα
 πολεμεφόνδια καὶ ζωτροφίας, ἦσαν ἀνίκανοι νὰ δια-
 τηρήσωσιν εἰς μᾶκρος τὴν ἀντίστασιν. Ὁ Ἀλῆ Πα-
 σᾶς κρίνων τοιοῦτοτρόπως, ἔβαλε κατὰ νοῦν νὰ τοὺς
 πολιορκήσῃ· δώδεκα φρούρια ὑψώθησαν πέριξ τοῦ
 Σουλίου κατὰ γραμμὴν διευθυνομένην εἰς τρόπον,
 ὥστε αἱ πλησιέστεραι πρὸς τὸ βουνὸν ἄκραι ἀπέειχον
 ἀπ' αὐτὸ δύο ὥρων ὀδοιπορίαν. Καθὲν ἀπὸ αὐτὰ
 τὰ φρούρια ἀπέκλειεν ὅποιανδήποτε συγκοινωνίαν
 τοῦ Σουλίου μὲ τὰς πέριξ ἐπαρχίας. Ὅθεν ἡ ἀμη-
 χανία καὶ μεγίστη ἔλλειψις τῶν ἀναποφεύκτων πρὸς
 ζωὴν ἀναγκαίων ἔγεινεν ἐντὸς ὀλίγου τόσοσιν μεγά-
 λη, ὥστε κατήντησαν νὰ κατατρόγουν τὸ χορτᾶρι
 τῆς γῆς, τὰς ρίζας, αἰ ὅποιαι ἐβλάσαναν εἰς τοὺς
 βράχους των, ἕως καὶ αὐτὸν τὸν φλοιὸν (φλέσαν)
 τῶν δένδρων. Μ' ὅλον τοῦτο ἡ γενναιοψυχία των δὲν
 ἀπέβη εἰς τὸ τέλος ἀσύμφωνος μὲ τὴν περὶ αὐτῆς ἐ-
 ξωθεν δόξαν, ἀλλ' ἔδωκεν εἰς τὴν Ἱστορίαν μεγάλα
 παραδείγματα τῆς ἀνυπερβλήτου ὑπεροχῆς τῆς ὀ-
 πόταν ἡ θανάσιμος ἐπιδημία ἀποκατέστη εἰς αὐτοὺς
 ἀρκετὰ ἐπαισθητὴ, ὥστε νὰ μὴν ἦναι πλέον χρεῖα νὰ
 συμβουλευώνται, ἀλλὰ μάλις ἐκ τοῦ ἐναντίου ν'
 ἀπελπίζωνται, ἐν τάγμα ἀπὸ ἑξακοσίων Σουλιώτας,
 ἀνδρας καὶ γυναῖκας, ἐσχηματίσθη ἀπὸ ὅλους ἐκεί-
 νους, οἵτινες ἀντεῖχον ἀκόμη εἰς τὰς βασάνους τῆς
 πείνας, εἰσεχώρησε διὰ τῆς γραμμῆς τῆς πολιορκίας,
 καὶ ἔλαβε τὸν δρόμον τῆς Πέργας διὰ νὰ ὑπάγῃ νὰ

ζητήση ζωοτροφίας εἰς ταύτην τὴν φιλικῶς πρὸς αὐτοὺς διακεκμημένην πόλιν. Εἶναι τῶν ἀδυνάτων φαντασθῆ τις οἰκτροτέραν ὑποδοχὴν ἀπ' ἐκείνην, τὴν ὁποίαν ἔδειξαν εἰς τοὺς περιλύπους ἀπεσαλμένους τοῦ Σουλίου οἱ κάτοικοι τῆς Πάργας· ἀλλ' ἡ ἐπισηροφὴ τῶν πρώτων, μετὰ τετραήμερον ἀπουσίαν, εἰς τὸ διάστημα τῆς ὁποίας ἡ μάσιξ ἐξηκολούθει τὸν λεηλατισμὸν τῆς, ἔδωκεν αἰτίαν εἰς σκηναὺς τόσον τραγικὰς, ὥστε εἶναι ἀδύνατον νὰ περιγραφθῶσιν. Ἦτο μία ὑπερβολικὴ διαφωνία μεταξὺ τῆς χαρᾶς ἐκείνων, οἱ ὁποῖοι ἐξαναέβλεπαν ζῶντας τοὺς συγγενεῖς των, καὶ τῆς ἀπελπισίας ἐκείνων, οἵτινες δὲν ἐξαναεὐρίσκαν πλέον ἄλλο τι, πᾶρεξ τὰ πτώματα τῶν φίλων, ἢ τῶν συγγενῶν, τοὺς ὁποίους ἤλπιζαν νὰ σώσουν. Ἄλλαι ἔξοδοι ἐσάθησαν ὀλιγώτερον ἐτυχεῖς, καὶ εἰς διάστημα δέκα μηνῶν, κατὰ τοὺς ὁποῖους δῆρκεσεν αὕτη ἡ πολιορκία, ἡ ἀνάγκη τῶν φρικωδεσάτων ἀνοσιβροχημάτων ἐπαρουσιάσθη συχνὰ εἰς τὸ πνεῦμα τῶν δυσυχῶν Σουλιωτῶν.

Τέλος πάντων, ἐπειδὴ ὁ Ἀλῆ Πασᾶς ἔλαβεν ἀπὸ τὴν Πόρταν τὴν προσαγὴν τοῦ νὰ ἐκστρατεύσῃ κατὰ τοῦ Γεωργίμ, Πασᾶ τῆς Ἀδριανουπόλεως, καὶ ἐνόμισεν ὅτι πρέπει νὰ κάμῃ προσωπικῶς καὶ μὲ τὸ μεγαλήτερον μέρος τῶν δυνάμεών του ταύτην τὴν ἐκστρατείαν, οἱ Σουλιῶται ὠφελήθησαν ἀπὸ τὴν ἀπουσίαν του διὰ νὰ συναθροίσωσι πολεμοφόδια καὶ ζωοτροφίας. Διῶρισαν εἰς αὐτὰς τὰς προετοιμασίας ἓνα μοναχὸν ὀνομαζόμενον Σιμουήλ, πατριώτην ἐνθερμον, ἱερέα ἐνθουσιασμένον, τὸν ὁποῖον αἱ μελέται εἶχαν ἀνάξει εἰς τόσον βαθμὸν, ὥστε τὸν ἔκαμιν νὰ βλέπῃ ὀπτασίας, καὶ ὅσιν εἶχε μεγίστην ἰσχύν

εἰς τὰς ἀποράσεις των. Χάρις εἰς τὴν δραστηριότητα τοῦ Μοναχοῦ Σαμουήλ, ὅταν ὁ Ἀλῆ Πασᾶς ἐπέσρεψεν ἀπὸ τὴν Ἀδριανούπολιν, οἱ Σουλιῶται εὐρέθησαν ἀφθόνως προμηθευμένοι ἀπ' ὅλα ἐκεῖνα, τὰ ὅποια ἐσεροῦντε εἰς τὴν πρώτην των πολιορκίαν, Ὁ Βεζύρης ἐβιάσθη καὶ ἐκ δευτέρου, λέγει ὁ Συγγραφεὺς, τοῦ ὁποίου τὰ ἔχνη ἀκολουθοῦμεν εἰς τέτους τοὺς ἡρωϊκοὺς τῶν Σουλιωτῶν πολέμους, (1) νὰ καταφύγῃ εἰς τὴν δολιότητα διὰ νὰ συντέμῃ τὴν ἐπίπονον ἀνάγκην τῆς ὑπομονῆς· ἐπρότεινεν εἰς τὴς Σελιώτας συνθήκας ἀρκετὰ ἐπωφελεῖς κατὰ τὸ φαινόμενον, καὶ τῶν ὁποίων ἡ σημαντικωτέρα ἦτο, ὅ νὰ ἀπομακρύνωσιν οἱ ἴδιοι τὸν Ἀρχηγόν των Φῶτον Τσαβέλλαν.

• Οἱ Σουλιῶται ἀδύνατοι ὄντες κατὰ τὸν νοῦν, καὶ θεωρήσαντες τὸ πρᾶγμα ἐπιτολαίως, ἐσοχάσθησαν ὅτι ἓνας μόνος ἄνθρωπος ἠμπορεῖ νὰ πάθῃ ὅ,τι καὶ ἂν τύχῃ πρὸς ἐκτελέσειν ταύτης τῆς συμβιβάσεως· εἶπαν εἰς τὸν Τσαβέλλαν ὅτι ἦτο τὸ μόνον ἐμπόδιον τῆς εἰρήνης, καὶ ὅτι ἡ σωτηρία τῆς πατρίδος ἀπαιτοῦσε νὰ ἀπομακρυνθῇ. Ὁ Τσαβέλλας σεβάζων διὰ τὴν τύφλωσιν περισσότερον, παρέξ διὰ τὴν ἀχαρισίαν τῶν συμπατριωτῶν του, ἀπεμακρύνθη. Μόλις ἐκβῆκεν ἀπὸ τὴν Ἐπικράτειαν τοῦ Σουλίου, καὶ εὐθὺς προσαγγελεῖς, (ἀπεσαλμένοι) τοῦ Ἀλῆ Πασᾶ τὸν ἐπροσκάλεσαν νὰ ὑπάγῃ εἰς τὰ Ἰωάννινα. Ὁ Φῶτος Τσαβέλλας ἐφοβεῖτο τὸν τύραννον ἀπὸ κοντὰ ἐξίσου, ὅσον καὶ

(1) Ὁ Κέρριος Φαυριέλ, (Fauriel)

ἀπὸ μακρὰν ἐπαρουσιάσθη εἰς αὐτὸν, καὶ κατὰ πρῶτον ἀπόθησε μὲ τὴν ἀξιοῦντα τῆς ἀρετῆς μερικὰς ἀπὸ τὰς ἐπιμόνους ἀπαιτήσεις, εἰς τὰς ὁποίας ἄλλοι ἀρχηγοὶ Σουλιῶται εἶχαν παραχωρήσει ἀνάδρους. Ἐρρίφθη εἰς μίαν φυλακὴν, καὶ εἰς τοῦτο τὸ ἀναμεταξὺ προδοσίαι προκατεσκεύαζαν τὸν ἐξολοθρευμὸν τῶν Σουλιωτῶν. Διὰ Κολοφῶνα τῆς δυστυχίας των, ἄρχισαν νὰ διχονοῶσιν ἀφότου ὁ Βεζύρης τὲς ἐπολέμει διὰ τεχνασμάτων. Ὁ ἄπιστος Ἀλῆς ἀπέλαυσε συγχρόνως μὲ τὴν ἔξωσιν τοῦ Τσαβέλλα καὶ τὴν ἀποκατάστασιν ἑνὸς ἀπὸ τοὺς υἱὲς τοῦ αὐτομόλου Βότσαρη. Ὁ Κίτσος Βότσαρης συστήσας φατριάν ἀπὸ ὅλους ἐκείνους, οἵτινες εἶχαν ψηφίσει τὴν ἀπομάκρυνσιν τοῦ Τσαβέλλα, ἐπέφερον εἰς τὸν ἑαυτόντου, πρὸς ἀμοιβὴν, τὴν ἔχθραν ὅλων τῶν Σουλιωτῶν τῆς φυλῆς τοῦ Τσαβέλλα, καὶ ὅλων ἐκείνων, οἵτινες ἐθεώρουν τὴν ἐξορίαν του ὡς ἀτιμίαν διὰ τὸ Σοῦλι. Ἡ ἐχθροπάθεια τῶν δύο φατριῶν ἀνεξωπυρεῖτο ἐπιμελῶς ἀπὸ τοὺς Προξένους τοῦ Βεζύρη καὶ ἀπὸ μερικὸς Σουλιῶτας, οἵτινες εἶχαν τὴν δυσφημίαν τοῦ νὰ δωροδοκηθῶσι. Μία προσβολὴ διωργανίσθη ἀπ' αὐταὺς εἰς τὸ μέσον τῆς ἀφροντισίας, τὴν ὁποίαν ἔπαπχαν ἐξ αἰτίας τῆς διχονοίας οἱ ἀνόητοι συμπατριῶταί των. Στρατεύματα τοῦ Ἀλῆ ἐφέρθησαν ἕως εἰς τὸ περίφραγμα τῶν τεσσάρων χωρίων ντῦ παλαιοῦ Σουλιου· ἀλλ' εἰς τὴν πρώτην προσβολὴν ὅλοι οἱ ἀληθεῖς Σουλιῶται ἀνεγνώρισθησαν (1) οἱ Τοῦρκοι καὶ οἱ προδόται, οἵτινες τοὺς ἐχρη-

(1) "Αὐτὸς ὁ πόλεμος, ἡ ἕνας ἀπὸ τοὺς ὅσοι συνέκροτήθησαν ὑπερον ἀπ' αὐτὸν περιγράφεται οὕτως εἰς ἓν ἀπὸ τὰ παρ-

σίμειναν ὡς ὄδηγοί, ἐξωλοθρεύθησαν· ἡ πολιορκία
ἔξαναήρχισεν.

Ὁ Φῶτος Τσαβέλλας ἔμαθεν εἰς τὰς φυλακὰς τῶν
Ἰωαννίνων τὰ τοῦ Σουλίου συμβάντα· ἔσειλε νὰ
εἰποῦν τοὺς ἐξῆς λόγους εἰς τὸν Βεζύρη. „ Ἀλλῆ, ἄ
„ φησαί με νὰ ἐπιστρέψω εἰς τὸ Σούλι· θὰ ὁμιλή-
„ σω μὲ τοὺς φυλέτας μου (1) καὶ μὲ τοὺς φίλους μου ,

(1) Φυλέτης, ὅστις εἶναι ἀπὸ τὴν ἰδίαν φυλὴν.

τοῦ Κ. Φαυρήλου συνηγμένα καὶ μεταφρασμένα ἐθνικὰ τραγῆ-
δια.

„ Ἡ γυναῖκα ἐνὸς παπᾶ Φανάζει ἀπὸ τὸν Ἀβαρῆνον. Ποῦ εἶ-
„ σθε σεῖς, παιδιά τοῦ Τσαβέλλα; τέκνα τοῦ Βότσαρη, ποῦ εἶ-
„ σθε; σύννεφον πολεμιστῶν ἐρχεται πεζῶν καὶ ἐφίππων. Δὲν εἶ-
„ ναι ἓνας, δὲν εἶναι δύο, δὲν εἶναι μήτε τρεῖς μήτε πέντε χιλιά-
„ δες· εἶναι δεκαοκτῶ ἢ δεκαεννέα χιλιάδες.“

„ Ἐ! Ἄς ἔλθῃ τοῦτο τὸ πλῆθος τῶν Τούρκων! τί θὰ μάς
„ κάμει, θὰ ἔλθῃ νὰ ἰδῇ πόλεμον, νὰ γνωρισθῇ μὲ τὰ πυραυ-
„ λικά ὄργανα (τουφέκια) τῶν κλεφτῶν, μὲ τὸ ξίφος τῆς Τσα-
„ βέλλα, μὲ τὸ μουσκέττον τοῦ Βότσαρη, μὲ τὰ ὄπλα τῶν γυ-
„ ναικῶν τοῦ Σουλίου, τῆς περιφύμου Μόσχῳ.“

„ Ὅταν τὸ πῦρ τῆς μουσκετταρίας ἀνέφθῃ, ὅταν ἡ μάχη
„ ἦλθεν εἰς ἐκεῖνην τὴν ἐκβρασιν, ὁ Τσαβέλλας ἐφώναζεν εἰς τὸν
„ Βότσαρη καὶ εἰς τὸν Ζέρβαν· „ Ἄς ἀναπαυθῇ τὸ πυραυλικὸν
„ ὄργανον, ἡ σιγμὴ τῆς σπάθης ἦλθεν· Ἀλλ' ὁ Βότσαρης ἀ-
„ ποκρίνεται ἀπὸ τὴν θέσιν του. „ Δὲν εἶναι ἀκόμη καιρὸς τῆ
„ σπάθης· μείνατε εἰς τὸ πυκνότερον δάσος, φυλάξατε τα
„ βοηθητικὰ μέρη ὀπισθεν τῶν σκοπέλων· ἐπειδὴ οἱ Τούρκο
„ εἶναι πολυάριθμοι, καὶ οἱ Σουλιῶται ὀλιγάριθμοι.“

„ Ὁ Τσαβέλλας ἐφώναζε τότε εἰς τοὺς ἀνδρείους του! θὰ

ΚΓ'.

„ οἴτινες εἶναι οἱ ἐχθροὶ τοῦ Βότσαρη· θὰ ἦμαι
 „ ἱκανὸς ὥστε νὰ τοὺς καταπέισω νὰ μὲ ἀκολουθή-
 „ σουν· θὰ τοὺς ὑπάγω εἰς ἓνα ἀπὸ ἐμὲ ἐκλελεγ-
 „ μένον τόπον, καὶ εὐθύς τὸ Σοῦλι θὰ εἶναι ἐ-
 „ δικόν σου· σὺ θὰ βασιλεύσεις εἰρημικῶς εἰς ἑ-
 „ κείνους ἀπὸ τοὺς Σουλιώτας, τοὺς ὁποίους ἡμό-

„ προσμεινόμεν ἀκόμη ἐκείνους τοὺς Ἀλβανοὺς σκύλλους; ἔπα-
 „ τα ἐπῆραν ὅλα τὰ θηκάρια τῶν σπαθίων των, καὶ τὰ συνέ-
 „ τριψαν, καὶ ἐδίωξεν τοὺς Τούρκους ὡς πρόβατα. Ὁ Βελῆ
 Πασᾶς ἐφώναζεν εἰς τοὺς ἐδικούς του νὰ μὴ σφέψωσι τὰ νῶ-
 „ τα· ἀλλ' οἱ ἐδικοῖτου τῷ ἀπεκρίνοντο δακρυρρόοι οὐνες. „ Δὲν εἴ-
 „ ναι ἐδῶ τὸ Δέλβινον, δὲν εἶναι ἐδῶ τὸ Βιδίνε· εἶναι τὸ περίφη-
 „ μον Σοῦλι, τὸ ἐξακουσμένον εἰς τὸν Κόσμον. Εἰδῶ εἶναι ἡ σπά-
 „ θη τοῦ Τσαβέλλα, ἐκεῖνη ἢ ἀπὸ Τουρκικὸν αἷμα βεβαμμένον
 „ σπάθη, ἣτις ἔκαμεν ὅλην τὴν Ἀλβανίαν νὰ μελανειμονήσῃ (μαυ-
 „ ροφορέσῃ) ἣτις προξενεῖ εἰς τὰς μητέρας θρηνηλογίας διὰ τὰ τέκ-
 „ να των, εἰς τὰς συζύγους διὰ τοὺς ἀνδρας των. “

Τοῦ πολέμου τῶν Σουλιωτῶν.

Μιά παπαδιά ἐφώναζεν ἀπὸ τὸν Ἀχαρῖνον.

„ Ποῦ εἰσθε, Λάμπρου τὰ παιδιά; ποῦ εἰσθε Μποτσαραῖοι;
 „ Πολλὴ μαυρήλλα ἔρχεται, πεζούρα καὶ ναβάλλα.
 „ Δὲν εἶναι μιὰ, δὲν εἶναι δυὸ, δὲν εἶναι τρεῖς καὶ πέντε.
 „ Εἶναι χιλιάδες δεκοκτῶ, χιλιάδες δεκαενεῖα.
 „ Ἄς ἔρχωνται αἱ παλαιότουρκοι! τίποτε δὲν μᾶς κάμνουν.
 „ Ἄς ἔρθουν πόλεμον νὰ ἴδουν, καὶ Σουλιωτῶν τουφέκια.
 „ Νὰ μάθουν Λάμπρου τὸ σπαθί, Μποτσαρη τὸ τουφέκι;
 „ Τ' ἄρματα τῶν Σουλιωτισσιν, τῆς ἑξακουσμένης Χαΐδως.
 „ Σὰν ἄρχισεν ὁ πόλεμος, κ' ἀναψαν τὰ τουφέκια, ὁ
 „ Τὸν Ζέρβαν καὶ τὸν Μποτσαρη φώναζεν ὁ Τσαβέλλας,
 „ Ἦρθεν ἡ ὥρα τοῦ σπαθιοῦ, κ' ἄς παύσῃ τὸ τουφέκι,
 „ Μποτσαρης ἀποκρίθηκεν ἀπὸ τὸ μιτερίζι.

νη μας παρουσία ἐμποδίζει ἀπὸ τὸ νὰ ὑποταχθῶσιν. Ὁ Ἀλῆς ἐδολώθη ἀπὸ αὐτὴν τὴν ὑπόσχεσιν. Ὁ Φῶτος ἐπροσδιώρισε τὴν Πάργαν, ὡς τόπον, ὅπερ ἤθελε νὰ ἀναχωρήσῃ μετὰ τὴν φυλὴν του, καὶ ἔτρεξεν εἰς τὸ Σούλι. Ἡ πᾶτῃσα τὸν Ἀλῆ Πασᾶν, εἶπεν εἰς αὐτὸν, «τὲς συμπατριώτας τε σοχάζεται ὅτι θὰ μὲ ἀκολουθήσῃτε εἰς τὴν Πάργαν· ἀλλ' ὄχι, ἐδῶ εἰς τὸ ἔδαφος τῶν προγόνων μας χρεωσοῦμεν νὰ φονευθῶμεν μέχρις ἐνός. Εἰς τὴν Πάργαν, θὰ κτελλομεν μόνον τοὺς γέροντας, τὰ τέκνα μας, καὶ τὰς γυναῖκας μας· καὶ τότε, μείναντες μόνοι, δὲν θὰ κτελλομεθα πλέον ἀπὸ ζωοτροφίας, οἱ Τοῦρκοι θὰ ἔχουν δι' ἡμᾶς. Εὐθύς ὅτε ὁ Φῶτος ἐκοινοποίησε τὴν γενναίαν του ἀπόφασιν εἰς τοὺς συμπατριώτας του ἐπῆγεν εἰς τὴν Πάργαν διὰ νὰ προετοιμάσῃ κατοί-

„ Δὲν εἶναι, Ὁφθαλμοὶ βαρεῖ, σπαθὶς κειρὸς ἀκόμα,
 „ Σταθῆτ' ἀκόμα σ' τὸ κουντρί, βασιὰτε τὸ λιθάρι,
 „ Ὅτι οἱ Τοῦρκοὶ εἶναι πολλοὶ, κ' ὀλίγοι οἱ Σουλιῶτες. “

Τότε τὰ παλληκαριάτου χουιάζει ὁ Τσαβέλλας.

„ Ἀκόμα τοὺς φυλάγομε τοὺς σκύλες Ἀρβανίταις; “

Κ' ὅλ' ἐπίασαν καὶ ἔσπασαν ταῖς θήκαις τῶν σπαθιδῶντους.

Καὶ ἐμπροσὰ τοὺς ἔβαλαν τοὺς Τοῦρκους σάν κριάρια,

Βελῆ πασᾶς τοὺς φώναξε νὰ μὴ γυρνοῦν ταῖς πλάται,

Κ' ἐκεῖνοι τ' ἀπεκρίνονταν μετὰ δάκρυα σ' τὰ μάτια.

„ Δὲν εἶν' ἐδῶ τὸ Δέλβινον, δὲν εἶναι τὸ Βιδίτι.

„ Εἶναι τὸ Σούλι τ' ἀκουσὸν, ε' τὸν κόσμον ἔξακουσμένον.

„ Εἶναι τοῦ Λάμπρου τὸ σπαθί, τὸ Τουρκοματωμένον.

„ Ἐναμὲ τὴν Ἀρβανητιὰν κ' ὅλη φορεῖ τὰ μαῦρα,

„ Καὶ κλαίουν μάνναις τὰ παιδιὰ, τοὺς ἀνδρας τῶν γυναῖκες.

(Ἐκ τῆς ἐν Ἀθήναις κατὰ τὸ 1835 ἐκδοθείσης συλλογῆς Διαφύ-

ων Ἀσμάτων ὑπὸ Ἀ. Κοραμηλά.)

κους, οἱ ὅποιοι ἤθελαν δεχθῆ τούς γέροντας καὶ τὰς γυναῖκας τοῦ Σουλῆ. Ἀλλ' ἡ Πάργα ἦτον ὑπὸ τὴν ὑπεράσπισιν τῶν Ρώσων, οἵτινες ἦσαν κύριοι τῶν Ἰωνικῶν νήσων· ἐπομένως δὲν ἤμποροῦσε νὰ κάμῃ τίποτε χωρὶς τὴν ἐπικύρωσιν τούτων τῶν τελευταίων. Ἐπρεπε λοιπὸν νὰ στείλουν νὰ λάβουν τὰς προσαγὰς τοῦ Ρώσικοῦ Διοικητοῦ· καὶ ἐνῶ ὁ Φῶτος Τσαβέλλας ἐτήκετο ἀπὸ τὴν ἀνησιχίαν καὶ ἀνηπομονησίαν εἰς τὴν Πάργαν, προσμένων τὸ ἀποβησόμενον τῆς ἀποκρίσεως, τὸ σχέδιόν του ἐματαιώθη. Διὰ νὰ εὔρεθῆ εἰς τὴν πατρίδα του καὶ νὰ κατασταθῆ ἀρχηγὸς τῶν παλληκαριῶν του, ἔπρεπεν ἀφεύκτως νὰ ἐπιστρέψῃ δρομαίως εἰς τὸ Σούλι, χωρὶς νὰ μάθῃ τὴν θέλησιν τοῦ Ρώσικοῦ διοικητοῦ.

Ὁ Φῶτος Τσαβέλλας ᾠδήγησε τὰς Σελιώτας εἰς τὴν τελευταίαν νίκην, τὴν ὁποίαν ἐκέρδησαν κατὰ τῆ Ἀλλῆ Πασᾶ. Ἡ φθορὰ τῶν Τέρκων, εἰς μίαν ἐφύδον φρικωδεσέραν ἀπ' ὅλας ἐκείνας, τὰς ὁποίας εἶχαν συγκροτήσῃ ἕως τότε, ἐξετιμῆθη ἕως δύο χιλιάδας ἀνθρώπων. Ἀλλ' ὁ Ἀλλῆς εἶχεν ἀκόμη δέκα ὀκτὼ χιλιάδας, καὶ αὐτὴν τὴν φορὰν ὠρκόθη νὰ μὴ σηκώσῃ τὸ στρατόπεδόν του, ἀν' δὲν κερλεύσῃ τὸ Σούλι, ὅπως δήποτε καὶ ἀν' ἦναι. Ἡξευρε δὲ πολλὰ καλὰ ὅτι οἱ Σελιώται δὲν εἶχαν πλέον ζωοτροφίας· καὶ κατάρθωσε νὰ κόψῃ τὴν πηγὴν, ἣτις τοὺς ἔφερε τὸ νερόν. Εἰς διάστημα ἑπτὰ ἡμερῶν οἱ Σουλιωῖται ἐδοκίμασαν τὴν φρικωδεσέραν ἀπ' ὅλας τὰς ἔσρησεις. Διότι δὲν τὰς ἔμεναν πλέον ἀνθρώπινοι δυνάμεις, ὥστε νὰ ἤμποροῦν νὰ προχωρήσουν εἰς τίποτε. Τὸ τελευταῖον καταφύγιον, τὸ ὁποῖον τοὺς ἔμενεν ἦτον, τὸ νὰ περάσουν εἰς τὰ ἔξω, ἢ νὰ φονευθῶσ.

μὲ τὴν σπάθην εἰς τὴν χεῖρα· ἀλλ' ἂν ἕκαμαν τῆ-
 το, ἄφιναν εἰς τὴν μάχαιραν τῶν Τουρικῶν στρα-
 τιωτῶν γυναῖκας ψυχορραγούσας, γέροντας, οἵτινες
 δὲν ἐσύροντο πλέον. Οἱ Σουλιῶται ἕκαμαν συνθή-
 κας, συγκατένευσαν νὰ παραιτήσων τὸ βουνόν, ἐσίαν
 τῆς ἐλευθερίας των, καὶ τὸ ὅποιον, εἰς τὰς ἑκτάσεις
 τοῦ πατριωτισμοῦ των, ὠνόμαζαν "Ἁγιον Σουλι,
 Διμοιράσθησαν εἰς αὐτοὺς μερικαὶ ζωοτροφίαι
 καὶ ἀνεχώρησαν. Μερικοὶ ὀδηγούμενοι ἀπὸ τὸν Φῶ-
 τον Τσαβέλλα, Δῆμον Δράκον καὶ Τσίμαν Ζέρ-
 βαν, ἔπιασαν τὸν ἰδρόμον τῆς Πάργας· ἄλλοι, ἔ-
 χοντες ἀρχηγὸν τὸν Κίτσον Βότσαρη, καὶ τὸν Κε-
 τσοῦνικαν, ἔλαβαν τὸν δρόμον τῆς Ζαλόγκας, πρὸς
 μίαν διεύθυνσιν ἀντικειμένην.

• Ταῦτα τὰ δύο τάγματα οὕτω χωρισμένα τὸ ἓν
 ἀπὸ τὸ ἄλλο ἐξ αἰτίας τῆς ὀλεθρίας ἐντιζηλίας, τὴν
 ὅποιαν εἶχαν διεγείρει αἱ ραδιουργίαι τοῦ Ἀλῆ, ἔλα-
 βαν διάφορον τύχην. Εὐκόλως μαντεύει τις ὅτι πο-
 τὲ δὲν ἐπερνοῦσεν ἀπὸ τὴν ιδέαν τῆς Ἀλῆ νὰ
 τὰ ἀφήσῃ νὰ ἐκφύγουν κατ' αὐτὸν τὸν τρό-
 πον. Ολίγον μακρὰν ἀπὸ τὸ ὄρος τοῦ Σουλίου·
 τὸ τάγμα τοῦ Τσαβέλλα ἐπροσβλήθη μ' ὅλον τῆτο
 ἕκαμὲ τὴν ὀπισθοδρομησίν του ἕως εἰς τὴν Πάργαν·
 τὸ τοῦ Βότσαρη ἔφθασεν ἕως εἰς τὴν Ζαλόγκαν χω-
 ρὶς νὰ πειραχθῇ διόλου, καὶ ἐμπνεόμενον ἀπὸ τὸ
 αἶσθημα τῆς ἀτιμίας ἐνεδυναμώθη ἐκεῖ. Ὁ κάλαμος πί-
 πτει ἀπὸ πῆν χεῖρα, ὅταν βιασθῶμεν νὰ γράψωμεν
 ὅτι ἓνας ἀπὸ τοὺς καταράτους υἱοὺς τοῦ Ἀλῆ ἔ-
 φθασε πραγματικῶς ἐμπροσθεν τοῦ Ζαλόγκας τρεῖς
 ἡμέρας μετὰ τὸν ἐδῶ ἐρχομὸν τῶν Σουλιωτῶν. Ἀ-
 μέσως ἕκαμε προσβολὴν κατὰ τῆς ἀποικίας· τότε

ἴσως καταρωθῶθη μὲ ὄλην τὴν ἐνδεχομένην εἰς τὴν ἀνθρώπινον φύσιν ἐντέλειαν ὅ,τι γενναῖον καὶ ἠρωϊκὸν φρόνημα ἢ παρουσία καὶ ὁ ἔρωσ τῆς πατρίδος ἐνέπνευσεν εἰς τοὺς Σουλιώτας.

Σχεδὸν χίλιοι Σουλιῶται, ἄνδρες καὶ γυναῖκες, εἶχαν ἀκολουθήσει τὸν Κίτσον Βότσαρην· δὲν εἶχαν πλέον εὐκαιρίαν νὰ σοχάζωνται διὰ νίκην, πόσῳ μᾶλλον νὰ ζῶσιν. Εἰς διάστημα μιᾶς ὀλοκλήρου ἡμέρας, οἱ ἄνδρες, καλὰ ὠχυρωμένοι, ἐπολέμησαν, ἔχασαν ὀλίγους, φονεύσαντες πολλοὺς ἀπὸ τὸ ἐχθρικὸν στρατεύμα· τὴν δευτέραν ἡμέραν, ὁ τουφεκισμὸς κατεσβέσθη βαθμηδὸν ἐκμέρους των, ἐπειδὴ δὲν εἶχαν πλέον ζωτροφίας. Οἱ Τούρκοι, ἄρχισαν τότε νὰ ἀναβαίνωσι τὸ βουνὸν· εὐθὺς καθὼς βλέπουν τοῦτο, ἐξῆντα νέαι γυναῖκες Σουλιώτισσαι, ὅλαι σχεδὸν μητέρες, ὅλαι σχεδὸν κνοφοροῦσαι, προφθάνουν καὶ πιάνουν μίαν πεδιάδα στενοχωρημένην πανταχόθεν ἀπὸ φρικώδεις κρημνούς· ὅλαι, ὡς ἐξ ὁμοψύχου καὶ ἀκαριαίας ἀποφάσεως, κρημνίζουσιν τὰ παιδιά των εἰς τὰς ἄκρας τῶν πέριξ βράχων. Παίρνονται ἀκολούθως ἀπὸ τὴν χεῖρα, ερέφονται κυκλοειδῶς, κάμνουν μερικὰ βήματα ἐνὸς εἴδους χοροῦ ἐπιηδείου, καὶ ρίπτονται εἰς τὸ χάος. Εἰς τοῦτο τὸ διάστημα οἱ ἄνδρες ἐπολεμοῦσαν ἀκόμῃ ἕως εἰς τὴν νύκτα ἀντεσάθησαν εἰς τοὺς τουρκικὰς στρατιώτας. Εὐθὺς ὅτε τὸ σκότος τὲς συγχώρησε νὰ προσπαθήσουν, ἐσχηματίσθησαν εἰς δύο τάγματα ἔχοντες εἰς τὸ μέσον των τοὺς ἐναπολειφθέντας γέροντας, γυναῖκας καὶ τέκνα, καὶ κατέβησαν εἰς τὸ βουνὸν, ἀποφασισμένοι ὄντες νὰ χαθῶσιν εἰς τὸ μέσον τοῦ στρατοπέδου τῶν Τούρκων, ἢ νὰ

περάσωσι, σῶσι εἰς τὸ ἀντικρὺ μέρος. Ἐβίασαν τὴν διάβαιον, πρᾶγμα, τὸ ὑποῖον δὲν ἐδύναντο νὰ ἐλπίσουν, ἀλλ' ἔπρεπε νὰ χωρισθῶσιν εἰς μικρὰ τάγματα διὰ νὰ μὴ περικυκλωθῶσιν ἀπὸ τὰ πρὸς διαξιν αὐτῶν ταχθέντα στρατεύματα. Ἄλλοι ἐστράτευσαν πρὸς τὴν Πάργαν, ἄλλοι πρὸς τὸ Βουργαρέλι τέλος πάντων μετὰ μερικὰς ἡμέρας, σχεδὸν ὀκτακόσιοι Σουλιῶται κατήντησαν νὰ ἐνωθῆν ἀπὸ διαφόρους ἐνθυβολίας εἰς ἐκεῖνο τὸ μέρος τῶν βενῶν τῶν Ἀγράφων, ὅπου εἶναι κτισμένον τὸ μοναστήριον τοῦ Σελσῶν, εἰς τὰς ὄχθας τοῦ Ἀσπροποτάμου, καὶ πλησίον εἰς τὸ χωρίον Βρεσινίτσαν. Μεταξὺ τούτων τῶν Σουλιωτῶν ἦτον ἀκόμη τριακόσιοι ἄνδρες ἄξιοι διὰ πόλεμον, καὶ ὁ Κίτσος Βότσαρης, ὅστις ἐξηγόραζε δυνάμει καθιερώσεως τὴν ἐντροπὴν τῶν πρώτων του χρόνων, ἦτον μὲ αὐτούς. Αὕτη ἡ ὀλιγαρχία τῶν Σουλιωτῶν ὑπερασπίσθη εἰς διάστημα πολλῶν ἡμερῶν τὴν νέαν των κατοικίαν κατὰ τῶν στρατευμάτων τοῦ Ἀλῆ Πασᾶ, τέλος δὲ ὑπέπεσεν. Ἐκατὸν ἐξήντα γυναῖκες, μὲ τὰ παῖδια εἰς τὰς ἀγκάλας ἐπανελάβαν τὸ τῆς ἀπελπισίας ἔργον τῶν Ἡρωίδων τοῦ Ζαλόγγου· ἀπὸ τὸ ὕψος μιᾶς σειρᾶς βράχων ὀρθίων αὐταὶ κατεκρημνίσθησαν εἰς τὴν φάραγγα, εἰς τὸ βάθος τῆς ὁποίας ῥέει τὸ Ἀσπροπόταμον. Ἀπὸ περὶ ὀκτακοσίους Σουλιώτας πάσης ἡλικίας καὶ ἀμφοτέρων τῶν γενῶν, οἵτινες κατέφυγαν εἰς τὸ Σελσῶν, πενήντα ἄνδρες καὶ μία μόνη γυνὴ κατώρθωσαν νὰ σωθῶσιν, οἱ δὲ ἐπίλοιποι ἐκρεμάσθησαν ἀπὸ τοὺς Τούρκους.

Ἐδῶ ἀποπερατῆται ἡ ἱστορία τῆς ἀντιστάσεως τῶν Σουλιωτῶν· μερικὰ λείψανα τῆς τῆς μικρῆς ἔθνης κατέ-

φυγαγ εἰς τὴν Πάργαν, ἄλλα διεσκορπίσθησαν εἰς τὰ βε-
 νὰ, καὶ ὁ Ἀλῆς δὲν ἔπαυσεν ἀπὸ τοῦ νὰ τὲς καταδιώκῃ, εἰ-
 μὴ μόνον ὅταν τὲς εἶδεν ὅτι δὲν ἐδύναντο νὰ χηματίσω-
 σιν ἀνέναντήσυχον καὶ ἀντιφερόμενον εἰς τὲς πολιτικῆς
 σκοπεῖς σύναγμα. Ἡ πολιτικὴ τὲς πολὺ περισσότερον
 πάρεξ τὸ αἰσθημα ἐνὸς τυφλοῦ καὶ ἀδιακρίτου μί-
 σους, τὸν παρεκίνησεν εἰς τὸ νὰ ἐξολοθρεύσῃ τῆ-
 τον τὸν λαὸν τοῦτο ἦτο μία ἀπὸ τὰς συνθήκας τῆς
 εὐρυχώρου καὶ ἀνυπερβλήτε σχεδίου, τὸ ὁποῖον
 εἶχε συλλάβει διὰ τὴν ἰδίαν του ἐκποίησιν, καὶ κατὰ
 τὴν τάξιν τῆς ἐκτελέσεως τοῦτο τὸ μέρος ἦτον τὸ
 ἀξιολογώτερον ἀπὸ ὅλα. Τῶ ὄντι, διὰ τῶν Σου-
 λιωτῶν, οἱ Κλέφται τῆς Ἡπείρου καὶ τῆς Θεσσα-
 λίας ἐχετίζοντο πάντοτε μὲ τὰς Ἰωνικὰς νή-
 σους, καὶ μὲ τὰς κατὰ διαδοχὴν κυρίας τῶν
 τῶν νήσων Δυκάμεις. Ὁ Ἀλῆ Πασᾶς θέλων νὰ
 μονώσῃ διόλου τοὺς εἰσέτι ἐλευθέρους Ὀρεινοὺς ἔ-
 πρεπε νὰ βάλῃ ὅλας τὰς προσπάθειάς του ἐπάνω εἰς
 τοῦτο τὸ μέσον μέρος, τὸ ὁποῖον τοὺς ἐχρησίμευε
 συγχρόνως ἅς λογιστήριον, ὡς τόπος συνευρέσεως μὲ
 τοὺς ἀπεσαλμένους τῶν ἐξωτερικῶν ἐχθρῶν ἄλλα
 μετὰ τὴν καταστροφὴν τῶν Σουλιωτῶν, ἔπρεπε νὰ
 ἐπαναλάβῃ κατ' ὅλων τῶν εἰσεσῶν τῶν Κλεφτῶν τὰς
 πρὸ πολλῶν χρόνων ἀναβεβλημένας ἢ παρητημέ-
 νας ἐχθροπραξίας· τὸ ὁποῖον ἔκκαμε καὶ ἐμπράκ-
 τως.

Γνωστὸν εἶναι ὅτι εἶχεν ἀρκετὴν ἐπιτηδεύματα εἰς
 τὸ νὰ μένῃ οὐδέτερος, καὶ μάλιστα εἰς τὸ νὰ προ-
 σκολλήσῃ, ἐκ διαλειμμάτων εἰς τὴν δούλευσίν του,
 μέγαν ἀριθμὸν Ἀρχηγῶν Κλεφτῶν. Πρὸ τοῦ νὰ
 ἐξαναρχίσῃ κατ' αὐτῶν τὸν πόλεμον, τοὺς ἐπρόσκα-

λεσεν ὅλος εἰς Καρπενήσιον τῆς Αἰτωλίας, καὶ ἐ-
 πῆγεν εἰς ταύτην τὴν συνέλευσιν συνωδευμένος με-
 τοὺς Ἀρχισρατῆγους του καὶ μετὰ τὰ καλλήτερά του
 στρατεύματα. Οἱ Καπιτάνοι τῶν Κλεφτῶν ὅλων τῶν
 μερῶν τῆς Ἑλλάδος ἦλθαν ἔχοντες ὑπὲρ ἐξουσίαν τὰ
 Παλληκάρια των. Ὁ Ἀλῆς ἐπρόβαλε τὰς βάσεις τῆς
 ὑπὲρ αὐτοῦ ὀνομαζομένης διαρκοῦς εἰρήνης, πλὴν ἀ-
 νωφελοῦς. Αὐτὴ ἢ προσκάλεσις, ἢ γενικωτέρα ἀφ' ὅ-
 τας ἔγειναν ποτὲ, ἀνεκάλυψε εἰς τοὺς Κλέφτας τὴν
 ἰδίαν των δύναμιν. Ἡ ἐκπληξις καὶ ἡ ἐμπιστοσύνη, τὴν
 ὁποίαν αἰσθάνθησαν βλέποντες τὰ τάγματά των τό-
 σον πολυαριθμὰ ἦτον διὰ τὸν Ἀλῆν καὶ διὰ τοὺς
 Ἀλβανοὺς του μεγάλη αἰτία ἀγανακτήσεως. Ὁ Γε-
 σοῦφ Ἄραφ, ὁμογάλακτος τοῦ Βεζύρη, ὅσις ἔκαμε
 τόσην βλάβην εἰς τοὺς Κλέφτας, ὡς οὐδεὶς ἄλλος
 τῶν ἐπάρχων του, εἶπεν εἰς τὸν Καπιτάνον Ἀθα-
 νάσιον „ Καὶ πῶς, ἀφοῦ σὰς ἐφρονεύσαμεν τόσας
 „ ἀνθρώπους, τὰ τάγματάσας εἶναι πολυαριθμό-
 „ τερα, παρὰ ἄλλοτε· ἰδὲ ἔμπροσθεν τῶν Παλ-
 „ ληκαρίων μου ἐκείνους τοὺς νέους ὀρθοὺς, ἀπε-
 „ κρίθη ὁ Ἀθανάσιος, καὶ οἱ πέντε ἔγειναν Κλέφται
 „ διὰ τὰ ἐκδικηθῶσι τὸν θάνατον ἑνὸς μόνοῦ ἀπὸ
 „ τοὺς συγγενεῶν των, τὸν ὁποῖον ἐφόνευσες· ἐξα-
 „ κολούθει, καὶ παρευθὺς ὅλη ἡ Ἑλλὰς θὰ ἦναι
 „ μετὰ ἡμᾶς. “ Αἱ συνελίσεις δὲν ἐτελεσφόρησαν·
 Ἕλληνες καὶ Ὀθωμανοὶ ἐχωρίσθησαν ἐχθροὶ ἑ-
 νορκοί. (1)

(1) Γαργίσι, Εἰσαγωγή εἰς τὰ Ἐθνικά Τραγῆδια.

Μετάτινας μῆνας, οἱ ἴδιοι ἀρχηγοὶ Κλεφτῶν ἠνώθησαν εἰς τὴν νῆσον τῆς Ἀγίας Μαύρας (τὸ πάλαι, Λευκάδος) μιᾶς ἀπὸ τὰς ὑπὸ τῶν Ρώσων κατεχομένης νήσους, καὶ διωρισμένης διὰ τὰ λαβῆ τὸν τόπον τοῦ Σουλίου, ὡς Ἐξίας τῶν μηχανορραφμάτων τούτων τῶν ξένων. Ὑπὸ τὴν ὑπεράσπισιν αὐτῶν, ἓνας Ἕλληνα, τὸν ὁποῖον δὲν ἤμποροῦμεν νὰ ὀνομάσωμεν ἐδῶ, καὶ τὸν ὁποῖον ἡδρασηριότης τοῦ πνεύματος ἀποκατέσαιεν ἄνθρωπον ἐπιτηδειότατον εἰς τὸ νὰ διοικήσῃ μίαν ὀξύνου συνωμοσίαν, ἠλπιζε νὰ κατορθώσῃ τὸ νὰ διεγείρῃ τανδημεὶ ἀποσασίαν κατὰ τοῦ Ἀλῆ Πασᾶ. Ἀλλ' οὗτος, εἰς τὸν ὁποῖον μία τοιαύτη συγκάλεισις δὲν ἤμποροῦσε νὰ κρυφθῇ, ἂν καὶ διωργανίσθῃ καθ' ὅσον ἐνδέχεται μυσικώτατα, εἶχεν ὀχυρώσει ὅλον τὸ παραθαλάσσιον μὲ στρατεύματα. Πολλοὶ ἀπεσαλμένοι ἐπιάσθησαν, καὶ οὕτως ὅλον τὸ σύρραμμα τῆς συνωμοσίας διεκόπη. Μ' ὅλον τοῦτο, ἐκτὸς ὅτι αὕτη ἡ συνένωσις εἶχεν οικειώσει γερεώτερα τὸν δεσμόν τῆς Ἐθνικότητος μεταξὺ τῶν ἀρχηγῶν τῶν Κλεφτῶν τῶν διαφόρων μερῶν τῆς Ἑλλάδος, εἶχε καὶ τοῦτο τὸ πρότερον τὸ ὅτι τὸς ἐσχέτισε μὲ τὴν συμμαχίαν τῶν Σλαβωνικῶν λαῶν τῶν Ἀρκτικῶν τῆς Ἑλλάδος, ἵτις προῦν χρόνων εἶχεν ὀπλισθῇ κατὰ τῆς Πόρτας. Ἡ Ἐπανάστασις τοῦ Πασᾶ τῶν Βιδινίου, Πασαβᾶν - Ὀγλῆ, καὶ ἡ τοῦ Ἀρχηγοῦ τῶν Σέρβων, Τσέρνι - Γεώργη, ἦτο τὸ προανάκρουσμα ταύτης τῆς ἀποσασίας. Ἡ Ἐκστρατεία τοῦ Καπιτάου τῶν Κλεφτῶν Νικοτσαρᾶ εἰς τὴν Μακεδονίαν, Ἐκστρατεία, τὴν ὁποῖαν ἤμποροῦμεν νὰ θεωρήσωμεν ὡς ἓν ἀπο τὰ ἐσφαμμένα ἐπακόλουθα τῆς συνωμοσίας τῆς Ἀγίας Μαύρας.

ρας, ἦτο. δυσεξευγμένη, ὡς βεβαιώνουν, μὲ ἐν κίθη-
 ρια, τὸ ὁποῖον ἠτοίμαζεν ὁ Ὑψηλάντης, Ἡγεμῶν
 Παναριώτης, Διοικητῆς τῆς Βλαχίας. (1)

Περί τὰ τέλη τῆς 1805, ἔτους ὁ Νικοτσαρᾶς, περι-
 φημος ἤδη μεταξὺ τῶν Καπιτάνων τῶν Κλεφτῶν,
 συναθροίσας τριακόσια Παλληκάρια ἀνεχώρησεν ἀ-
 πό τὴν Καρίτσαν, μικρὰν πόλιν τῆς Θεσσαλίας,
 ἣτις ἦτον ἡ συνήθης αὐτοῦ διαμονή, καὶ ἔλαβε τὸν
 δρόμον τῆς Βλαχίας. Διαβαίνων μερικὰ δίσκολα χω-
 ρα τῆς Θεσσαλίας εἰς τὴν Μακεδονίαν, ἀπήντησε
 εσρατεύματα σαλμένα ἀπὸ τὸν Ἀλῆ Πασᾶν διὰ τὰ
 ὄν σαματήσουν, τὰ ἐκτύπησε, καὶ σπρώχνων αὐ-
 τὰ πάντοτε ἔμπροσθέν του, ἔφθασεν ἕως εἰς τὰς
 ὄχθας τοῦ Καρασοῦ, τοῦ Στρυμόνος τῶν παλαιῶν.
 Ἡλπίζε νὰ περάσῃ τὸν ποταμὸν εἰς τὴν γέφυραν
 τοῦ Πράβι, μικροῦ χωρίου τῆς κεντρικῆς Μακε-
 δονίας, ἀλλ' αὐτὴ ἡ θέσις ἐφυλάττετο ἀπὸ τρεῖς
 χιλιάδας Τούρκων. Τὰ τριακόσια Παλληκάρια τῆ
 Νικοτσαρᾶ, ἐπερικυκλώθησαν εὐκόλως, καὶ εἰς διά-
 σημα τριῶν ἡμερῶν πολέμου δέν ἠμπόρεσαν νὰ ἐ-
 πιτύχουν ὥστε νὰ ἐλευθερωθῶσι. Τὴν τετάρτην ἡ-
 μέραν δὲν εἶχαν πλέον χαρτάνια. Οἱ Τούρκοι ἠμ-
 ποροῦσαν νὰ ἐλπίζων ἐν λαφυραγώγημα εὐκόλον,
 καὶ ἴσως ἔμεναν ἀκόμη εἰς τὰς φυλακάς των, καθ'
 ὃν καιρὸν οἱ Κλέφται ὄρμοῦν μὲ τὴν σπάθην εἰς
 τὴν χεῖρα κατ' εὐθυβολίαν τοῦ Πραβίου, τρέψεν
 εἰς φυγὴν ὅλα τὰ ἔμπροσθεν αὐτῶν παρατυχόντα,
 φθάνοντες εἰς τὴν γέφυραν, καταδαμάζον μεκτυπήματα
 σπάθης κοπτεροῦ τῆς τῆς ἀλύσας, αἱ ὁποῖαι τὴν ἔξαρ-

τῶσι, καὶ περὶ τὸ Καρασῆ, ἀφίνοντες ἀπὸ τοῦ ἄλλο μέρους τὰς Τέρκους. Ὁ Νικοτσαράς ἐλεύθερος ὢν ἀπὸ τοῦ νὰ ἐξακολουθῇ τὸν δρόμον του διὰ τῆς ἄνω Μακεδονίας πρὸς τὴν Βουλγαρίαν, καὶ βλέπων ὅτι δὲν ἐκρήγνυται καμμία ἀπὸ τὰς ἐπαναστάσεις, πρὸς ὁποίας ἴσως τοῦ εἶχαν ὑποσχεθῆ, εὐχαριστήθη νὰ συλλέξῃ σράτευμα εἰς τὴν χώραν. Ἀφ' οὗ σχεδὸν ἐδιπλασίασε τὸ γάμα του, ἐπέσρεψεν εἰς τὴν Θεσσαλίαν, ὅπου ἤδη ὁ κατὰ τῶν Κλεφτῶν πόλεμος τοῦ Ἀλῆ Πασᾶ ἔλαβε μεγάλην δραστηριότητα.

Οὗτος ὁ νέος πόλεμος διακρίνεται ἀπὸ ὅλους κείνους, τοὺς ὁποίους προλαβόντως ἐσχεδιάσαμεν, καθότι εἶχεν ἐκ μέρους τῶν Κλεφτῶν περισσοτέραν ἔνωσιν. Ἐπειδὴ ἡ συμμαχία των, ἐνῶ ἦτον ὑπερασπιστικὴ, ἔγεινε διόλου βλαπτικὴ, καὶ διότι αἱ γενναιοψυχικαὶ προσπάθειαι ἄρχισαν νὰ ὑποσηρίζονται διὰ κάποιων πολιτικῶν συμβάντων. Ὁ Παπᾶ Εὐθύμιος, καὶ ὁ Δημήτριος Παλαιόπουλος ἀπὸ το Καρπενήσιον εἰς τοῦτον τὸν πόλεμον ἀπὸ τοῦ 1806 ἕως εἰς τὸ 1807 ἔτος, ὅσιν ἦτον ἡ τελευταία τῶν ὀρεινῶν κατὰ τοῦ Ἀλῆ Πασᾶ πάλη, κατὰρθωσαν, ὅχι πλέον διὰ τῆς συνδρομῆς τῶν Ρώδων, ἀλλὰ διὰ μόνης τῆς ῥοπῆς τῶν Φώτων κατὰ τὴν ἐπιτηδειότητα αὐτῶν, νὰ ἐνώσουν εἰς κοινὴν κατὰ τοῦ Ἀλῆ Πασᾶ ἀντίστασιν ὅλους τοὺς τεγματάρχας τῆς Ἑλλάδος. Ὁ σκοπὸς των ἦτο τὸ νὰ κατασρέψουν τὸν Σατράπην, καὶ νὰ συστήσουν εἰς τὰς ἐπαρχίας τῆς Κυριαρχίας του Ἑλληνικὴν διοίκησιν. (1) Αἰπο-

(1) Ἀκολουθοῦμεν κατὰ τοῦτο τὴν γνώμην τοῦ Κ. Φαυρῆλου. Ὁ Κ. Πονναβήλλιος παρουσιάζει μόνον ὡς εἰσφοκίνδυνον

λεμικαὶ ἐργασίαι, αἵτινες ἐμελλαν νὰ φέρουσι εἰς
καλὴν ἔκβασιν ταύτην τὴν ἐπιχείρησιν, ἦσαν ἐπι-
τηδεῖας ἐτοιμασμένοι· ἀλλ' ἡ προδοσία ἐμφώλευεν
εἰς τὰς τάξεις τῶν συνωμοτῶν πρὸ τοῦ νὰ ἀρχίσω-
σι τὴν ὁλοκαύριον. Ὁ Θεόδωρος καὶ Δημήτριος, ἀ-
δελφοὶ τοῦ Παπαῦ Εὐθύμιου, ἦσαν ἤδη εἰς τὸν τό-
πον τῆς συνενόσεως μὲ μερικὰς ἑκατοντάδας ἀν-
δρῶν, ὅποτε ἐπαρουσιάσθησαν τέσσαρες χιλιάδες
Ἀλβανῶν, διοικουμένων ὑπὸ τοῦ Μουκτάρ, υἱοῦ
τοῦ Ἀλή. Ἡ ἀταξία καὶ ὀτρόμος εἰσχώρησαν ἐν-
κόπως εἰς ταῦτα τὰ ἐπ' αὐτοφώρῳ πιασθέντα τάγ-
ματα καὶ εἰς ἓν εἶδος πολέμου, εἰς τὸ ὁποῖον δὲν
ἦτον συνειθισμένα. Ὁ Θεόδωρος, καὶ ὁ Δημήτριος
καὶ ὅλον τὸ στρατόπεδόν των κατεκομματιάσθησαν·
τὰ πλέον προχωρημένα τάγματα ἐτραβίχθησαν καθ'
ὅλας τὰς ἐνθυβολίας διὰ στρατευμάτων, τὰ ὁποῖα
ὁ Ἀλῆ Ἡασῆς εἶχε διατάξει παρεμπρός. Ἐκτο-
τε ἐφάνη ὅτι οἱ Ἀρχηγοὶ τῶν Κλεφτῶν, μὲ τοῦτο
μόνον ὅτι εἶχαν ἀσθανθῆ πλέον τὴν ὑπεροχὴν τὴν ὁ-
ποίαν ἔχεν, ὅταν πολεμῶν ἐνωμένοι, ἦσαν ὀλιγότερον
ἄξιοι, ὅταν πολεμῶν ἀτομικῶς. Οἱ περισσότεροι ἀπὸ
τὰς συμμάχους Καπιτάνες ὑπετάχθησαν. Εὐθύμιος ὁ
Βλαχάβας κατεσφώθη διὰ νὰ σώσῃ ὅ,τι ἔμενεν ἀπὸ
τὸ τάγματον· ἦλθε νὰ παραδοθῆ εἰς τοὺς Τούρκους
καὶ παρεσύρθη εἰς Γωάννιμα, ὅπου τὸν ἐπρόσμε-
νε τιμωρία σκληροτάτη. Τὸν εἶδα, λέγει ὁ Γεο-
ριογράφος τῆς Παλιγγενεσίας τῆς Ἑλλάδος, προσ-

μαρτυροῦν τὴν ἀνωμοσίαν τοῦ Βλαχάβα. Κατ' αὐτὸν, αὕτη
ἀνωμοσία ἐπέσεν εἰς ληστείαν. Ἦδε τὸν Πουκεβήλληον, Γεοργιά τῆς
ἀνωμοσίας τῆς Ἑλλάδος, Τόμ. 1, σελ. 292.

» κολλημένον εἰς ἕνα πάσσαλον φυτευμένον εἰς τὴν
 » αὐλὴν τῆς γυναικωνίτιδος. Αἱ ἀκτίνες ἐνόησαν
 » τοῦ Ἡλίου ἐπλητταν τὴν χαλκοειδῆ κεφαλὴν τῆς
 » ὄφιδος ἐπροσκαλοῦσε τὸν θάνατον, καὶ ἕνας ἀφθο-
 » νος ἰδρῶς ἔρρεε ποταμηδὸν ἀπὸ τῆς πρυμνῆς γε-
 » νειάδα του. Ἐγνώριζε τὴν τύχην τῆς καὶ ἀνὰ ταρα-
 » χώτερος ἀπὸ τὸν τύραννον, ὅστις ἠδέως ἀπεγεύε-
 » το τὴν ιδεάν τοῦ ὅτι διαχέει τὸ αἷμά του, ἀνήγει-
 » ρε πρὸς ἐμὲ τοὺς πλήρεις γαλήνης ὀφθαλμούς τῆς
 » ὡσάν διὰ νὰ μὲ λάβῃ μάρτυρα τῆς ἐσχάτης ἀ-
 » ραξου τὴν εἶδε πλησιάζουσαν μετὰ τὴν γαληνιόση-
 » τα τοῦ δικαίου, ἢ εὐθάνθη χωρὶς νὰ φρίξῃ. καὶ χω-
 » ρὶς νὰ παραπονεθῇ τὰ κτυπήματα τῶν δεινῶν, καὶ
 » τὰ μέλη του, παρασυρόμενα διὰ τῶν ὁδῶν τῶν Γω-
 » αννίνων, ἔδειχναν εἰς τοὺς τρομασμένους Ἑλλη-
 » νας τὰ λείψανα τοῦ τελευταίου ἀρχηγοῦ τῆς Θεσ-
 » σαλίας.

Μετὰ τὴν ἦτταν τοῦ Βλαχάβα ἡ διάλυσις τῆς συμ-
 μαχίας τῶν Κλεφτῶν ἐπράχθη ἀπὸ τὸν Ἀλῆ Πα-
 σᾶν μετὰ τόσην ταχύτητα, ὡσην καὶ ἐκείνη. Διὰ νὰ
 καταπαύσῃ τὴν ἀντίστασιν, νὰ ἐλκύσῃ εἰς εὐνοίαν
 τοὺς ἀρχηγούς τῶν Κλεφτῶν, ἢ νὰ νικήσῃ ἀποδιώ-
 ξη, ὁ Ἀλῆς ἠκολούθησεν εἰλικρινῶς τὸ σύστημα,
 τὸ ὁποῖον ἐγνωστοποιήσαμεν ἀνωτέρω ἢ συνεχεῖα τῶν
 συμβεβηκότων θέλει μᾶλλον δεῖξει τῆς περιφημοτέ-
 ρους τῶν Κλεφτῶν Καπιτάνω ὅτι ἐγενῆσαν ὑπαρ-
 χοί του, καὶ ὅτι συμφώνησεν μετὰ αὐτὸν, χωρὶς νὰ τὸ
 αἰσθάνεται οὔτε αὐτός, οὔτε ἐκεῖνος, ἐπὶ ἡσπα-
 θοῦσαν μακρόθεν διὰ τὴν ἀπελευθέρωσιν τῆς Ἑλ-
 λάδος. Εἶναι καιρὸς νὰ εἰπῶμεν τι ἀπεγίνετο τὸ
 τέλος πάντων ἡ ἐλευθερία τῶν ὄρειων ἐπαρχιῶν τῆς

Ἑλλάδος, ὅποτεν ἡ ἀνδρεία τῶν Κλεφτῶν Καπι-
 τάνων δὲν τὰ ὑπερασπίζετο πλέον. Αὐταὶ αἱ ἐπαρ-
 χίαι δὲν ὑπεδουλώθησαν ὅλαι συγχρόνως, ἀλλ' ἀλ-
 ληλοδιασέχως ἐβιάσθησαν νὰ ὑποταχθῶσι. Μία σκια
 τῆς πολιτικῆς ὑπάρξεως, τὴν ὁποίαν εἶχαν φυλάξει
 πρότινων αἰώνων ταῖς ἀφέθη ἀπὸ τὸν Ἀλῆ Πασᾶν
 ἐξηκλούθησαν νὰ διοικῶνται ἀπὸ δημογέροντας.
 Ἀλλ' ὁ Ἀλῆς ἐκλεγεν αὐτοπροσώπως αὐτοὺς τοὺς
 ἄρχοντας, καὶ διώριζε περιπλέον εἰς κάθε χωρίον
 ἓνα Τερικὸν ἀξιωματικὸν καὶ στρατιώτας Ἀλβα-
 νοί. Διὰ τῆς ὑπερβολικῆς ἀσχηρότητος τοῦ Πασᾶ,
 ἡμίαν φορὰν ὑποταχθεῖσαι ἐπαρχίαι δὲν ἦσαν ἐκ-
 θεμιμέναι εἰς καμμίαν κάκωσιν ἐκ μέρους τῶν Τέρ-
 κων, ἀλλ' ἐπλήρωσαν ὑπερβολικὰ δοσίματα· ἡ ὑπε-
 ράσπισις τοῦ Ἀλῆ Πασᾶ ταῖς ἄξιζε τετράκις πε-
 ρισσότερον, πάρεξ ἡ παλαιὰ Κυριότης τῆς Πόρτας
 ἄρκει νὰ ἀναφέρωμεν τὴν ἐπαρχίαν τοῦ Μετσόβου
 εἰς τὸν Πίνδον, ἣτις, ἀπὸ τῆς δορυκρησίας, εἶχε
 πληρῶσει σαθερῶς εἰς τὴν Πόρταν ἐν δόσιμον συμπο-
 σέμενον εἰς ὄγδοον χιλιάδας τῶν ἡμετέρων Φράγ-
 κων (ἦτοι Τερικῶν Γροσίων, 320,000) καὶ τῶν ὁποίων
 ἡ χρονικὴ εἰσφορά εἰς τὸν καιρὸν τῆ Ἀλῆ Πα-
 σα ἀνέβαινεν εἰς ἑξακοσίας χιλιάδας Φράγκων (ἦτοι
 Τερικῶν Γροσίων 1,200,000) Εἰθὺς ἀπὸ τὸ 1807
 ἔτος, αἱ περισσότεραι ὄρειναι Ἐπαρχίαι ἦσαν ὑποτεταγ-
 μέναι, καὶ ἔδιδαν εἰς τὸν Ἀλῆ Πασᾶν ἐν εἰσόδημα δε-
 καπλοῦν ἀπ' ἐκεῖνο, εἰς τὸ ὁποῖον ἦτον εὐχαριστημένη
 ἕως τότε ἡ Πόρτα. Μερικὰ τάγματα ἀπομεμα-
 κρυσμένα εἰς τὰ φακύνια μέρη τῆς Αἰτωλίας καὶ
 τῆς Ἀκαρνανίας ἐβασοῦσαν ἀκόμη εἰς ἐπανάστασιν
 ταύτης τὰς δύο ἐπαρχίας· ὅλη ἡ λοιπὴ Ἑλλὰς εἰ-

χεν ὑποταχθῆ. Ὁ Ἀλῆς ἐπεθύμει νὰ γένη κύριος τοῦ Μωρέως καὶ τῆς Ρωμελίας διὰ τῶν δυνάτεων. Τοῦτο ἦτο τὸ ὠμολογημένον τέλος τῆς φιλοδοξίας του. Σχεδὸν κατήντησεν εἰς τοῦτο, ὅπου διὰ τῆς συνθήκης τοῦ Τίλσιτ, οἱ Γάλλοι ἔξαναέγειναν κύριοι τῶν Ἰωνικῶν Νήσων. ἔλαμε τότε τοὺς κινδυνώδεις γείτονας μὲ τὴν δύναμιν τῶν πολακειῶν καὶ λησμονήσουν τὰς παλαιὰς του ἀπιστίας καὶ τὰς διόλου νεωσὶ μηχανουργίας του κατὰ Σελῆμ τοῦ Γ'. συμμάχου αὐτῶν. Διὰ τῆς μπισοσύνης τοῦ ἐν Κωνσταντινουπόλει πρέσβεώσαντος, ἀπέλαυσεν ἀπὸ τὴν Πόρταν διὰ τὸν υἱὸν του Ἰλλῆν τὸ Βεζυράτον τοῦ Μωρέως, διὰ τὸν Μουκέρην τὸ Πασαλῆκι τῆς Ναυπάκτου. Βεβαιώνουν ὅτι κατήντησεν, ὥστε νὰ προσφέρῃ μυζικῶς εἰς τὸν Ναπολέοντα τὸν ἑαυτὸν του ὑποτελῆ τῆς Γαλλικῆς Αὐτοκρατορίας, μὲ συνθήκην νὰ τὸν γνωρίσουν Ἡγεμόνα τῆς Ἡπείρου καὶ τῶν Ἰωνικῶν Νήσων ὅλων ὁμοῦ, καὶ νὰ μείνῃ αὐτῇ ἡ Κυριαρχία κατὰ διαδοχὴν εἰς τὴν οἰκογένειάν του. Ἀλλ' ὁ Ναπολέων τότε δὲν ἐσοχάζετο παντελῶς (1) περὶ τῶ

(1) Ὁ Κ. Bignon φησυχρίζεται ὅτι εἰς τὰς συνδιαλέξεις τῆς εἰρήνης τοῦ Τίλσιτ εἶχε γένη λόγος, μεταξύ τῶν δύο Αυτοκρατόρων διὰ μίαν διαμοίρασιν τῆς Εὐρωπαϊκῆς Τουρκίας, διὰ τῆς ὁποίας ἤθελαν μείνει εἰς μὲν τὴν Ρωσσίαν ὅλαι αἰπαραδονάβιαι Ἐπαρχίαι ἡ Θράκη καὶ ἡ Μακεδονία ἕως εἰς τὸ Βαρδάρει, εἰς δὲ τὴν Γαλλίαν ὅλη ἡ Ἑλλάς, ἡ Ἰελοπόννησος, αἱ Ἰωνικαὶ Νῆσοι καὶ τὸ Αἰγαῖον Πέλαγος· ἀλλ' ἐξ ἀδυσκολίας τοῦ νὰ καταχωρίσεν τὴν Κωνσταντινούπολιν εἰς τὸν ἀπὸ ταῦτα τὰ μέρη ἀκύρωσε τοῦτο τὸ μέγα σχέδιον, τὸ ἔπειτα

διαμελισμοῦ τῆς Ὀθωμανικῆς Αυτοκρατορίας, ἀλλ' ἔκαμιν εἰς τὰ προβλήματα τοῦ Σατράπου ἀρκε-
τὰ κληρὴν ἀπόκρισιν, καὶ τὸν ἐφοβέρισε νὰ τὸν προ-
σώσῃ εἰς τὴν Πόρταν, εἰάν ἀκόμη ἐπέμενευ.

Ἡ Πόρτα, ἀντὶ νὰ ἦναι εἰς κατάστασιν νὰ τι-
μωρήσῃ τὸν Τολμηρὸν Ἀλῆν, ἔτρεμεν ἐξ ἐναντίας
εἰς τὴν μόνην ἀκοὴν τοῦ ὀνόματός τε. Κατὰ
τὸ 1807, βιασθεῖσα νὰ προσδράμῃ εἰς αὐτὸν διὰ νὰ
καθαρίσῃ τὴν Ρωμελίαν ἀπὸ τὰ τάγματα τῶν λη-
στῶν, τὰ ὁποῖα ἐμόλυναν ταύτην τὴν ἐπαρχίαν, εἶχε
καταντήσει εἰς τόσον τρόμον ἐξ αἰτίας τῆς ἰσχυρᾶς
πολεμικῆς παρασκευῆς, μὲ τὴν ὁποῖαν ὁ Ἀλῆς
εἶχεν ἐμφανισθῆ ἕως εἰς τὴν Θεσσαλονίκην, ὥ-
ς κατ' ἐκείνην τὴν ἐποχὴν εἶχε φοβηθῆ μὴ-
πως τὸν ἰδῆ πλησιάζοντα εἰς τὰς Πύλας τῆς Κων-
σταντινουπόλεως. Ὁ Ἀλῆς, ὅστις ποτὲ δὲν ὑπεχώ-
ρει εἰς τὴν προπέτειαν, δὲν ἐνόμισεν ὅτι πρέ-
πει νὰ ὠφεληθῆ ἀπὸ τῆτον τὸν τρόμον, ἀλλ' ἤθελε
νὰ προβαίη βαθμηδὸν καὶ συστηματικῶς· βλέπων
ὅτι τὸ Διδάυ τὸν φοβεῖται, δὲν ἀπεμακρύνετο ἀ-
πὸ τὸ σύστημα τοῦ νὰ ἀπολαμβάνῃ ὅλα ἀπ' αὐτὸ
διὰ τῶν ἐπιμαίων καὶ διὰ τῶν κολακειῶν.

Μὴ εὐχαριστημένος ὅτι ἐφόρησεν ἀπὸ τὴν ἐλευ-
θερίαν καὶ ἐβάρυνεν ἀπὸ περιμέτρους φόρους τὰ
ὄρεινά χωρία ἔκτεινε συεχῶς ταύτην τὴν ἀρπακτι-

ἦτο τὸν ἐυκαλοῦν εἰς ἐκτέλεσιν, ἴσων καὶ ἄλλα τόσα, ἔμπρο-
σθεν τῶν ὁποίων ἔσπον καὶ Ναπολέοντος δὲν εἶχεν ὠχρεῖσαι, ἦ-
τοι ἀπὸ τῆς διὰ διόλου δὲν ἐξεπλάγη. (Les Cabinet et les

κὴν κυριαρχίαν μὲ ξημίαν ὄλων τῶν μικρῶν Τερρικῶν δυνάμεων τῆς γειτονίας του. Εἰς τὰς παραθαλάσσιαις χώρας τῆς Θεσσαλίας, τῆς Ἡπείρου, εἰς τὴν Κισαξίαν Μακεδονίαν ἦτο πλῆθος χωρὶς κειμένων εἰς μίαν καρποφόρον περιοχὴν ἐγγεγάπλουσιῶν, ἐπειδὴ ἦσαν ἀπομεμακρυσμένα ἀπὸ τὸ συνήθες θέατρον τοῦ πολέμου, πληρώνοντα τοὺς φόρους τῶν εἰς τὴν Πόρταν, καὶ εὐρισκόμενα εἰς καλὴν κατάστασιν ὡς πρὸς τὴν διαδοχικὴν διοίκησιν τῶν Μπέηδων, Ἀλβανῶν ἢ Τούρκων κατὰ τὴν καταγωγὴν. Ὁ Ἀλῆς ἔσελλεν εἰς τοὺτους τοὺς τόπους λόχους Ἀλβανῶν, οἵτινες ἐσρατοπέδευαν ἐκεῖ ἀυτοπροαιρέτως, ἢ ἔσελλε στρατεύματα νὰ τοὺς διατρέχεν ἀλλεπαλλήλως, τὰ ὁποῖα ἐξαντλῆσαν τὰ βοηθήματα τοῦ τόπου, ἕως ὅτου οἱ κάτοικοι ἐξωλόθρευμένοι πανδημει ἐπεκαλοῦντο τὴν ὑπεράσπισίν του. Πωλήσατέμοι τὸν τόπον σας, τοὺς ἔλεγε τότε, καὶ παρευθὺς θέλω σας ἐλευθερώσει ἀπὸ ὅλες αὐτοὺς τοὺς ἄρπαγας « Ἡ προτεινομένη συμφωνία ἐκτελεῖτο, τὰ μωαμεθανὰ στρατεύματα παρεμέριζον διὰ παραγγελίας τοῦ Ἀλῆ, ἢ, ἂν δὲν συγκατένευαν νὰ ξαναὑποταχθῶσι εἰς τὸν ζυγὸν τῆς πολεμικῆς τακτικῆς, τὰ ἐξωλόθρευσε, καὶ ἐκυρίευσεν τὰ ὑπάρχοντα καὶ αὐτὸ τὸ ἴδιον ἀπαρμένον τοῦ Μπέη. Αἱ φυλακαὶ τῶν Ἰωαννίνων ἦσαν φραγμέναι ἀπὸ Τουρκοῦς ἀξιωματικούς οἵτω καθηρηπαγμένους, καὶ ὁμοίως λογαριασμοὺς, τὸν ὁποῖον ὁ Ἀλῆς ἐδίδεν εἰς τὴν Πόρταν περὶ ταύτης τῆς διαγωγῆς ἦτον ὁ ἕξής· ἔσελλεν εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν ἔγγραφον καλλωπισμένον μετὰ ἀπογραφὴν τῶν Τουρρικῶν κριτῶν, τὸ ὁποῖον

ρωνεν ὅτι τὸ δεῖνα χωρίον ἐπωλήθη εἰς αὐτὸν αὐτο-
προαίρετως, καὶ ὅτι οἱ κάτοικοι ἔλαβαν τὰς ὑπὸ τῆς
συνθήκης προσδιορισμένας ποσότητες. Μ' ὅλον τῆτο
δὲν ἐξώφευσε τίποτε διὰ ταύτην τὴν νομιζομένην ἀπό-
πτησιν. Καὶ οἱ κάτοικοι ἄλλαξαν τὴν τῆς περιλαβῆς ὁμολο-
γίαν τῶν μετὰ τὴν ἀφῆσιν δοσίματος ἐνὸς ἢ πολλῶν χρό-
νων, καὶ ἐπειδὴ ἡ ποσότης τῆς τῆς φόρος ἐπροσδιορίζετο
ἀπὸ τὸν Ἀλῆν, ἦτο φυσικῶς ἐπόμενον τὸ ὅτι ἡ πληρω-
μὴ ἦτο ἐπὶ ψιλῶ λόγῳ.

Εὐχαριστοῦμεθα νὰ χαρακτηρίσωμεν ταύτας τὰς
κατὰ τὸ μᾶλλον καὶ ἥττον ἀγνώστους ἀρπαγὰς,
καὶ τὰς ὁποίας ἠθέλε γένει ἀνυπόφορος καὶ ἐ-
νοχλητικὴ πολυλογία, εἰὰ τὰς διηγηθῶμεν καταλεπτῶς,
ἀλλὰ μετὰ τῶν μισητοτάτων καὶ αἱματωδεστάτων, αἰ-
ετοῦ ὁποῖαι ἔδωκαν φήμην εἰς τὴν τυραννίαν τῆς Ἀλῆ Πασᾶ,
πρέπει νὰ ἀναφέρωμεν τὰς λεηλασίας τῆς Μπερατίς, καὶ
τῆς περλοχῆς τοῦ Καρδικίου.

Ταῦτα τὰ δύο ἐγκλήματα ἔχουν ἓν εἶδος ἰδαι-
τέρας συγκοινωνίας εἰς τὴν διεξοδικὴν ἀλληλουχίαν
τῶν ἀνοσιουβημάτων τοῦ Ἀλῆ Πασᾶ. Εἰς αὐτὰ
ἡ φιλοδοξία δὲν ἦτο τὸ πρῶτισον ἐλατήριον. Ἐν μῖσος,
τὸ ὁποῖον ἠρξεν ἀπὸ τὴν ἐφηβίαν τοῦ Ἀλῆ Πασᾶ,
καὶ τὸ ὁποῖον εἶχεν ἀυξήσει ἐσνοχωρούμενον ἀπὸ
διεξοδικὴν καὶ ἐπίπονον πόρρισιν, τὸν ὑπαγόρευε
τὸν ἐξολοθρευμὸν τοῦ Γβγαῖμη, Πασᾶ τοῦ Βερατίς,
καὶ τῆτο τὸ μῖσος μῆτε κεν ἰκανοποιήθη, ὅταν ὁ δυ-
συχῆς ἐπ' ἄσθη ἀξιμάτωτο. (1) Κυριεῖομαι ἀπὸ ἀ-

(1) Εἰς τὸν πόλεμον, τὸν ὁποῖον ἔκαμεν ὁ Ἀλῆς μετὰ τὸν
Πασᾶν τοῦ Βερατίου, ἐφάνη κατὰ πρῶτον ὁ Ἀλβανὸς Ὁμῆρ-
Β. τῆς ὡς τοποτηρητῆς τοῦ Βεζύρη τῶν Γωαννίνων, ὡσαύτως καὶ

νέκρωτον φρίκην νὰ εἰπῶ ὅσας βασάνους ὑπέφερον εἰς τὰς φυλακὰς τῶν Ἰωαννίνων. Κατὰ τὸ 1810 ἔτος κατώρθωσε νὰ καθαρπάσῃ τὸν Ἰβραΐμην, πενθερὸν τοῦ Μουκτάρ καὶ Βελῆ, τῶν δύο υἱῶν του. Τὸν ἀκόλουθον χρόνον, ἐπέτελεσε κατὰ τοῦ Καρδίου σχέδια ἐκδικήσεως, προμελετημένα ἐκ νεαρᾶς ἡλικίας, καὶ εἰς τὰ ὁποῖα αὐτοὶ ἀπ' ἑαυτῶν οἱ κάτοικοι τέ του τοῦ χωρίου ἔδωκαν, ὡς ἔλεγον, αἰτίαν διὰ ὕβριν τινὰ, τὴν ὁποῖαν ἔκαμαν εἰς τὴν Χάμκω, μητέρα του, καὶ Χαϊνίτσαν ἀδελφὴν του.

Κατὰ τὸ 1811 ἔτος, τὸ Καρδίκι, εἰσεῖι ἀκμαῖον καὶ αὐτόνομον, ἦτον ὁμοῦ μὲ τὸ Ἀργυροκάστρον, ἡ μόνη πόλις εἰς ὅλην τὴν ἔκτασιν τῆς κυριαρχίας τοῦ Ἀλῆ Πασᾶ, ἣτις διετήρησε τὴν ἀνεξαρτησίαν της. Παρευθύς ὁ Ἀλῆς ἐξεστράτευσε χωρὶς σκοπὸν προκηρυγμένον τὸ Ἀργυροκάστρον, κατὰ πρῶτον προσβληθὲν ἐν τῷ ἄμα καὶ ἐκυριεύθη· τὸ Καρδίκι ὑπέπεσεν ἀκολέθως, ἀλλὰ μετὰ ὠραίαν ἀντίστασιν, καὶ συνθήκας ἐντίμους. Κατὰ τὴν συνθήειάν του, ὁ Ἀλῆς ἐπρόσβαξε νὰ δοθοῦν ἐξ ἀμφοτέρων τῶν μερῶν ἐνέχυρα. Ταῦτα τὰ ἐνέχυρα, τὸν ἀριθμὸν ἑβδομηκονταπέντε, καὶ παρμένα ἀπὸ τὰ σημαντικὰ ἔπαι ἰπο-

κάμπολλοι ἀρχηγοὶ κλεφτῶν ἔπρεψαν εἰς αὐτὸν τὸν πόλεμον αὐτοὶ καὶ τὰ Παλληκαριᾶτων ἀνεσέφεραν τὰ εἰς τὴν ἄλωσιν τῆς Βερατίας. Τὸ ἔθρικόν τραγῆδιον, τὸ ὁποῖον καθιερώσει τὴν μνήμην τούτου τοῦ συμβάντος ἀνακηρύσσεται μετὰ τῶν Χριστιανῶν βοηθῶν τοῦ Ἀλῆ, „ τὸν ἔσκον ἀπὸ τὴν Δόβριτζαν, τοὺς υἱοὺς „ τοῦ Γεωργίου Γρίβα, τὸν Ζόγγον, ἀπὸ τῆς ἡμέρας τὸν „ Γεώργιον Βαρονακιώτην, τοὺς ἀπογόνους τοῦ Μπου „ Βουλδομήμου, Διάκου, Πανουργίας, καὶ τὰς δύο Κο „ δε.“ (Ἐθρικὰ τραγῆδια, Τομ Β'. Ἡ ἄλωσις τοῦ Βερατίου.)

κειμένα τοῦ Καρδικίς ἔλαβαν τὸν δι' ἀρχόντης (κασιμάθρας) θάνατον εἰς τὰ Γιώαννινα. Πρὶν γὰρ φθάσῃ εἰς τὸ Καρδικί η̄ φήμη ταύτης τῆς θολοφονίας, ὁ Ἀλῆς ἐρωάτευσεν εἰς αὐτὴν τὴν πόλιν, ἀποφασίσας γὰρ τὴν ἡλερώσῃ με' ὅλους τοὺς κατοίκους δι' ἐνὸς πολεμικοῦ ἔργου. Στρατοπεδεύσας εἰς τὰ περίχωρα τοῦ Καρδικίου, ἔσειλε γὰρ εἰποῦν εἰς τοὺς κατοίκους ὅτι ἤρχετο ὡς φίλος, καὶ τοὺς ἐπροσκαλοῦσε γὰρ πάγωσιν εἰς τὸ στρατόπεδόν του διὰ γὰρ σκεφθῶσιν ὁμοῦ περιτίμων μέτρων διοικητικῶν. Οἱ Καρδικιώται, ἀπατηθέντες, ἢ μὴ τολμῶντες γὰρ δεῖξωσιν ἔπιψίαν τινὰ, ἢ τις ἤθελε τοὺς προξενήσει κίνδυνον ἐπίσης μέγαν, ὑπεχώρησαν εἰς τὴν πρόσκλησιν. Ἐσβράγησαν ὅλοι ὄχι ἀπὸ τοὺς στρατιώτας τοῦ Βεζύρη, ἀλλ' ἀπὸ τοὺς ὑπηρέτας, οἵτινες τὸν ἠκολούθουν, καὶ τοὺς ὁποίους εὐκόλως εἶχε μεταμορφώσει εἰς τάγμα δημιῶν.

Ἡ σφαγὴ τῶν Καρδικιωτῶν διεσκόρησεν ὑπερβολικὴν φρίκην εἰς ὅλην τὴν Ἀλβανίαν· ἠρέθισεν ἐγγενεὶ τὴν ἀγανάκτησιν τῶν Τούρκων καὶ ἐξόχως τῶν Ὀθωμανικῶν πουργῶν, (Ministres) Κατὰ τὴν συνθήκην τοῦ, ὁ Ἀλῆς ἔσειλε μίαν πομπὴν ἐξισόρησιν τοῦ τοῦ κατορθώματος, τὸ ὁποῖον αὐτὸς ἠνόμαζεν ἐπωφελεστάτην πούλευσιν εἰς τὴν Ἐπικράτειαν. Τὸ Λιβάνι ἐδέχθη τὴν ἀπολογίαν του, ἀλλὰ με' ἀδιαφορίαν καὶ ἀνυχρότητα. Τόσον μόνον ἐτολμαῖσαν οἱ σύμβουλοι τοῦ Σουλτάνου. Ὁ Σουλτάνος, Μανιμάτης ὁ Β', ἐμίσει προσωπικῶς τὸν Ἀλῆν, ἀλλὰ καθ' ἐνὸς ὑψηλοῦ τόσον ἰσομοσίαν ἐπαινήθη γὰρ εἰλη μυστικῶς Κασιτζίμπα-Β' με' προσαγγὴν γὰρ τὸν τυπῆσεν με' ἐπιφίδιον,

πλήν μήτε ένας ἀπὸ τοὺτους τοὺς ὑπουργοὺς τῶν ὑψηλῶν κριτηρίων τοῦ Ἀυτοκρατορικοῦ Παλατίου, δὲν ἐδύνατο νὰ φθάσῃ ἕως εἰς τὰ Ἰωάννινα. Λιό-
 τε ὁ Ἀλῆς εἶχε συστήσει ὡς ἀμυντήρια τῆς ὑγείας
 λοιμοκαθαρτήρια (Lazarets) καὶ μὲν σειρὰν
 στρατευμάτων (Cordon detroupes) εἰς ὅλον τὸ Ἰννορόν τε
 ἐκ μέρους τῆς Ρωμελίας. Ὅλα τὰ ἀπὸ Κωνσταν-
 τινούπολις ἐρχόμενα ἐσαματῶντο ἐκεῖ, καὶ ἐβιά-
 ζοντο νὰ κάμουν τὴν καθαρότητάν ἐπὶ προφάσει
 ὅτι ἡ πανώλη ἐπεκράτει εἰς τὴν Βασιλεύουσαν. Εἰς
 τοῦτο τὸ διάστημα τὰ γράμματα τοῦ ὁδοιπόρου
 σελλόμενα εἰς τὰ Ἰωάννινα, ἐξετάζοντο ἀπὸ τοῦ
 Βεζύρη, καὶ εἰς αὐτὸν τὸν τρόπον πολλὰ ἐνταλ-
 ματα, (φερμάνια) τὰ ὁποῖα ἐπρόσβαζαν ῥητῶς τὸν
 φόνον του ἐπὶ εἰς τὰς χεῖράς του ὁμοῦ μὲ τὰς
 ἐπιτρόπους τοὺς διορισμένους δι' αὐτὴν τὴν κιν-
 δυνώδη παραγγελίαν.

Ἄν καὶ καταβεβαρυμένος ἀπὸ καταδίκην διαμένε-
 σαν καὶ ζῶν μόνον, ὡς λέγει ὁ Κ. Πουκεβήλλιος, μὲ
 τὴν δύναμιν ἀναβολῆς, ἠκολούθει μὲ ἀπίθανον δρα-
 σηριότητα ἅπειρα τεχνουργήματα, ἅπειρα σχέδια
 διαφόρου εἶδους, ἀποβλέποντα ὅλα εἰς αὐξήσιν
 τε, καὶ εἰς τὴν προσωπικὴν τε ἀνεξαρτησίαν. Ἀφώ-
 τε ἡ Γαλλικὴ Διοίκησις ἐφέρθη μὲ αὐτὸν μὲ ἐ-
 περηφάνειαν, ἐπερικυλλῶντο ἀπὸ ἐπιτρόπους τῆς
 Ἀγγλίας. (1) μετεχειρίζετο παντοίους τρόπους

(1) Ἀναμεταξὺ τούτων, σχεδὸν ὅλα ἐπιγόντων εἰς τὸ Ἀγ-
 γλικὸν διπλωματικὸν σῶμα τῆς Σικελίας καὶ Ἰταλίας ἦσαν
 ἐκεῖνος ὁ Hudson-Lowe ἐναποτεταμιευμένος ἐπὶ τῆς
 τὸν βράχον τῆς Ἀγίας Ἐλένης, ἀγύπτου Προμηθεῶς τοῦ 1822

διὰ τὴν αἰξίση εἰς τὴν Μεσόγειον τὴν πολιτικὴν ἐπιρροὴν ταύτης τῆς δυνάμεως· τὴν εἶχε βοηθήσει εἰς τὴν κυριεύση μερικὰς ἀπὸ τὰς Ἰωνικὰς νήσους, καὶ ἐπροσπαθοῦσε μὲ αὐτὴν νὰ διώξῃ ἀπὸ τοὺς Κορσικοὺς τοὺς Γάλλους. Ἡ δὲ διὰ πάντα ἀξιοθρήητος ἀπιδυχία τῆς Ρωσικῆς ἐκστρατείας ἔλαβε χώραν εἰς ταύτας τὰς μηχανορραφίας, καὶ ἐξόχως ἐβοήθησε τὰς μηχανουργίας τοῦ Ἀλῆ Πασᾶ κατὰ τῆς Γαλλικῆς ἐπιρροῆς. Οἱ Ἕλληνες ἀπατηθέντες, καθὼς ὅλοι οἱ Εὐρωπαϊκοὶ λαοὶ, ὑπὸ ταύτης τῆς ἐνώσεως, ἴσως ἔκτοτε ἐμνηλογοεῖτο ὑπὸ τὸ ὄνομα τῆς Ἰσορῆς Συμμαχίας, καὶ ἦτις προσκαλέσα ἰποκριτικῶς τοὺς λαοὺς εἰς τὴν ἐλευθερίαν ἔδειχνε τὸν Ναπολέοντα ὡς τὸ μόνον ἐμπόδιον τῆς ἀπελευθερώσεώς των, ἠνώθησαν κατὰ τὰς εὐχὰς μὲ τὸν Ἀλῆ-Πασᾶν διὰ τὴν ἔξωσιν τῶν Γάλλων. Τὰ Ἰωάννινα, ἐὰν πιστεύσωμεν τὸν Ἰσορικὸν τῆς Παλιγγενεσίας τῆς Ἑλλάδος, ὑπῆρξαν εἰς τοὺς τελευταίους χρόνους τῆς Εὐρωπαϊκῆς δεινῆς περιστάσεως, ἦτις ἐτελείωσε διὰ τῆς πτώσεως τοῦ Ναπολέοντος, ἐστὶν δραστηρίων τεχνασμάτων, τῶν ὁποίων δὲν δυνάμεθα νὰ προσδιορίσωμεν τὴν ἐπιρροὴν εἰς τὰ μετέπειτα συμβάντα (1).

(1) Τοῦ τοῦλάχισον, Φίλτατε Ἀναγνώστα, ὅσα λέγει περὶ τῆς ὁ Κ. Πουκεδῆλλιος, τότε πρόξενος τῆς Γαλλικῆς Διοικήσεως εἰς Ἰωάννινα., Εἶναι ἔξω τῆς ὑποθέσεώς μου, νὰ ἀνακαλύψω τὰ ἐλατήρια, ἢ τὰ ὁποῖα διαργάνιζαν εἰς ταῦτα τὴν ἐποχὴν τὰς εὐρυχώρους μηχανορραφίας, τῶν ἰσποίων ἢ Μεσόγειος ἦτο τὸ κέντρον. Ὁ αὐτοῦ ἄνθρωπος δὲν ἠδύλεον εἶσθαι Ἰωσφτιστὸν ἀφ' αὐτοῦ καὶ ἀλλόπενη ἕως μὴν εἰπῆ καὶ γνωρίζων τὴν αἰτίαν, ὅσα συνέβησαν ἐν τῇ Κάλιαροι, ὅπου ἡ αὐτὴ τῆς Σαρδινίας εἶχε καταφύγει τὴν Μάλταν, καὶ πρὸ πάντων εἰς τὸ Παλέρμον, ὅπου

Κατὰ ταύτην τὴν ἐποχὴν, τόσον πλουσίαν εἰς συμβιβασμοὺς, οἷτινες ὅλοι εἶχαν σκόπιμον τὴν καταστροφὴν τῆς Αὐτοκρατορίας, ἢ συνθήκῃ τῶν Βουκουρεσίων εἶχε τελειώσει ἓνα πολυχρόνιον μεταξὺ Ρώσων καὶ Τέρκων πόλεμον, καὶ συγκατοίσει εἰς πέντε τὰς τελευταίας νὰ σρέψωσιν ὅλας τῶν τὰς δυνάμεις κατὰ τῶν Σέρβων, τῶν ὁποίων ἡ ἀποσασία, ἀφότου τὴν ἀνεφέραμεν ὡς πηικαντικὴν, ἔκαμνε πάντοτε νέας προόδους. Ἡ Πόρτα ἐθυσίασε ὑπερμέτρους ποσότητας, καὶ ἔχανε πολλὴν κόσμον χωρὶς νὰ δυνηθῆ νὰ καταδαμάσῃ τοῦτο τὸ πολεμικὸν ἔθνος (1).

Ἡ Τρισέβασος ἀδελφὴ τῆς Βασιλίσσης τῆς Γαλλίας Μαρία Ἀντωνέτα, ἐπάλατε μὲ γενναιοφυσίαν ὑπερφυσικὴν κατὰ τῆς πλάτης καὶ δυνατείας. Δύναμαι νὰ ὀμιλήσω... ἀλλ' οἱ καιροὶ, οἷτινες θέλουσιν ἐπικαλίψει ταύτας τὰς συναμοσίας δὲν ἐφθασαν ἀκόμῃ ὡς ὠχριάσωσιν οἱ κακεντρεχεῖς προσμένοντες! Οἱ τῆς Φοσφιζομένης ἐπάνω εἰς τὴν μίαν ἀπὸ τὰς ἰσχυρωτέρας σεφανωμένας κεφαλὰς, αἷτινες ἐβασίλευαν εἰς ταύτας τὰς δυσχεεῖς ἡμέρας, δὲν ἐξήλειψε, μὲ τὰ θνητὰ λάβανα ταύτης τῆς Ἡρωϊκῆς Ἡγεμονίης, τὸ μυσῆριον τῶν ἐψηλῶν ἰδεῶν καὶ θλίψων τῆς!... Αὐτὰ ἀποσιωπήσασαι εἶναι ὀλίγον ἱκαναὶ εἰς τὸ νὰ σαφισώσιν τὰ συμβῶντα, περὶ τῶν ὁποίων ἐδηλοποιήσαμεν τὴν ἀγνώσκοντες, καὶ μᾶς ἀρέσκοντες ἐκλάβωμεν ὅτι ὁ Κ. (Roumevite) ἐπιφορτισμένος τότε ἀπὸ τὰ συμφέροντα τῆς Αὐτοκρατορικῆς Διοικήσεως ἐπειροῦτο τὸ μέρος τῆς Ἑλλάδος, δὲν εἶχεν ὁ ἴδιος ἀκριβεῖς ἰδέας περὶ τούτων τῶν διπλωματικῶν μυστηρίων, περὶ τῶν ὁποίων ὀμιλᾷ μὲ λέξεις τόσο διακριτικὰς καὶ συνευαλμένας.

(1) Οἱ Σέρβοι εἶναι ἡ καθαυτὴ ἀναγωγὴ τῆς τῆς Σλαβωνικῆς γενεᾶς, ἥτις ἐκατοίχησε τὰς Ἀνατολικὰς καὶ Δυτικὰς ἐπαρχίας τῆς Βυρῶπης. Ἡ γλώσσά των δὲν εἶναι ἡμι-ραμικρὴν νόθευσιν, εἶναι τὸ πρωτότυπον εἶδος, εἰς τὸ ὁποῖον

Κατὰ τὸ 1813 ἔτος, ὅλαι αἱ δυνάμεις τῆς Τουρ-
κίας, ἐνωμέναι ὑπὸ τὴν διοίκησιν τοῦ Κουρσὶ
Πασᾶ, κατερίμωσαν κατὰ διαφόρους εὐθυβολίας
τὴν περιοχὴν τῶν Σέρβων. Ὁ ἔθνικός των ἀρχηγός,
Τσέρνι-Γεώργης, ἐπίσης περίφημος, ὡς πατριώτης,
αἰ ὡς ῥιποκίνδυνος, ἄγχιος στρατιώτης, σχεδὸν ἐ-
πίσης εἰς ὑπόληψιν καὶ εἰς φόβον ἐκ' ἑμέρους τῶν
Σέρβων, οἵτινες ἔκαμναν ὑπὸ τὴν ἀρχηγίαν τουτέ-
ρα ἀνδρείας, ὅσον καὶ ἐκ' ἑμέρους τῶν Τούρκων
συνετισμένων νὰ φεύγει ἔμπροσθέντε· πανούργος
ἐπιηροποιός, ὅσις συχνάκις ἀποκατέστησεν ἀπρακτοῦ
τὴν διπλωματικὴν δολοφροσύνην τῶν Ρώσων,
συμμάχων του, καὶ τὴν χονδροειδεσέραν ἀπάτην τῶν

ἀνήκουσαν αἱ Σλαβωνικαὶ διάλεκτοι αἱ ὁμιλούμεναι εἰς τὴν Ρωσ-
σίαν, Πολωνίαν καὶ Βοημίαν. Εἰς αὐτὴν τὴν γλῶσσαν, κατα-
Φρονουμένην ἀπὸ τοὺς σοφοὺς τοῦ τύπου, ὁ λαὸς ἔχει τραγῳδία
ἔθνικα, παλαιὰ κληρονομίαν τῶν πατέρων του. Ταῦτα τὰ τρα-
γῳδία, παρεκτανόμεναι δι' ἐπαιτῶν (ζητιάνων) ἢ τυφλῶν, πραγ-
ματεύονται σχεδὸν ὅλα περὶ τῶν ὑψηλῶν κατορθωμάτων τῶν πο-
λεμιστῶντων, καὶ περὶ τῶν κατὰ τῆς Πόρτας πολέμωντων· περιέχουσι
ἀποσπάσματα ἰστορίας κατ' ἄρῳς διαφυλαγμένα, καὶ ἐνίοτε ὁμιλοῦν
ἐν παραδόξῳ καὶ ἐπιτολίῳ τὰς καταγωγὰς καὶ τὰ μνημεῖα τῶν
πολὺ ἀπομεικρωσμένων λαῶν. Δὲν ἀναπνεύουσι ἄλλοτι, πᾶρεξ τὸ
μῖσος τῶν Τούρκων, τὴν Φιλοπατριάν καὶ τὸν ἐνθερμὸν ζῆλον
τοῦ Χριστιανισμοῦ. Τὸ νὰ συνάξῃ τις ταῦτα τὰ ἔθνικα τραγῳ-
δία καὶ νὰ τὰ βάλῃ ὁμοῦ εἰς τάξιν ἠθελεν εἶσθαι διὰ τὴν ἰ-
στορίαν τῶν ἰουδικῶν λαῶν τῆς Ἑλλάδος ἐν Φιλοπόννημα ἐπίσης
πολύτιμα, ὅσον ἀναίτητον, τὸ ὅποιον εἴκαμε διὰ τὴν δυτικὴν καὶ
ἐπὶ τῆς Ἑλλάδα ὁ Κ. Φαυριήλος, (ἴδε τὸν Globe
ἐπὶ τῆς Φιλολογικῆς, Ἀρ. 97)

Τούρκων, θανασίμων ἐχθρῶν του. Οἱ Τσάρκι-Γε-
 ώργης ἔκαμεν αὐτὴν τὴν φορὰν ἀνωφελεῖ προσ-
 παθείας ἐνικήθη, ἐβιάσθη νὰ φύγῃ, καὶ νὰ ὑπά-
 νὰ ζητήσῃ ἄσυλον εἰς τὴν Ρώσσιαν. Οἱ Τούρκοι ἐ-
 κυρίευσαν τὸ Βελιγράδιον καὶ τὴν Οἰσόβαν· μετε-
 χειρίσθησαν τὴν κατὰ τῶν Σέρβων νίκην των, καθὼς
 μετεχειρίσθησαν καὶ τοὺς κατοίκους τῆς Πελοποννήσου
 μετὰ τὴν ἀναχώρησιν τῶν Ρώσσων κατὰ τὸ 1710.
 Οἱ κάτοικοι κατέφυγον εἰς τὴν κινδυνώδη φιλοξενίαν
 τῆς Αὐστρίας, καὶ τὴν ἐπροτίμησαν ἀπὸ τῆς ἀμνη-
 σίας, τὴν ὁποίαν ὑπεσχέθησαν οἱ Τούρκοι, ὁπόταν
 ἠφρίκη μετεμόρφωσεν ἔμπροσθεν αὐτῶν τὴν Σερ-
 βίαν εἰς ἐρημίαν.

Ὡς τόσον δὲν ἦτον ἕως ἐδῶ τὸ τέλος ταύτης
 τῆς Σερβικῆς ἐπαναστάσεως, ἥτις ἐμελλεῖ νὰ
 προξενήσῃ εἰς τὴν Ἑλληνικὴν ἐλευθερίαν τὴν
 ἀσύγκριτον δούλευσιν τοῦ νὰ διαφθείρῃ προλι-
 βόντως τὰς δυνάμεις τῶν Τούρκων. Κατὰ τὸ
 1813 ἔτος, οἱ Σέρβοι φυγόντες ἀπὸ τὴν πατρι-
 δατων, μανθάτοντες ὅτι οἱ Τούρκοι εἶχαν τρα-
 βιχθῆ εἰς τὰ ὀπισθεν, καὶ δὲν εἶχαν ἀφήσει ἄλ-
 λο τι πᾶρεξ ἀδυνάτους φρουρὰς εἰς τὰ τειχόκα-
 ερα, ἐμβῆκαν σωρηδὸν εἰς τὸν τόπον, ἐπέπληξαν
 καὶ ἐπνιξαν τοὺς Τούρκους παντοῦ, ὅπου δὲν
 τοὺς εὔρισκαν εἰς τὸν τόπον τῆς φυλάξεως. Ἡ πᾶ-
 λη ἐξαναήρχισε, καὶ εἰς διάστημα δύο χρόνων ἀ-
 φήρεσεν ἀπὸ τὴν Πόρταν περισσοτέρως ἀνθρώ-
 πους καὶ χρήματα, ἀπὸ ὅσον τὴν ἐσθρησεν ἀπὸ
 τὴν ἀρχὴν τῆς ἐπαναστάσεως. Οἱ ἄλλοι δὲν με-
 τείχε παντελῶς εἰς τοῦτον τὸν πόλεμον, καὶ ὅλον ὁ-
 τὰ ἀρκτικά του σύνορα ἦσαν τὸ θέατρον αὐτοῦ.

αὐτὸς τὸν ἐχρησίμευε πλαγίως, καθότι ἠδυνάτιζε τὴν ~~Κορσικάν~~ και περιπλέον, μία φροντίς ἀξιωτόγη τῆς ἀπίσου πολιτικῆς του, ἐκείνη τοῦ νὰ ὠφεληθῆ καὶ αὐτὸς κατὰ τὸ μέροςτι ἀπὸ τὴν καταστροφὴν τῆς Γαλλικῆς Αὐτοκρατορίας, τὸν ἐκράτει τότε εἰς ἐνδελεχῆ ἐνασχόλησιν. Πρὸ πολλοῦ ἤδη ἡ Πάργα, παλαιὸν καταφύγιον τῶν Σουρῶν, ἐπέειραζε τὴν φιλοδοξίαν του, καὶ ἠρέθιζε τὴν ἀγανάκτησίν του.

Ἡ Πάργα, ἀπὸ τὸ 1807, εὑρίσκετο ὑπὸ τὴν ὑπερασπίσει τῆς Γαλλικῆς σημαίας· ὁ Ἀλῆς λαβὼν τὴν εἰδησιν τῶν τελευταίων μας ἀτυχημάτων κατὰ τὸ 1814, μὴ φοβούμενος πλέον τίποτε ἀπὸ μίαν δύναμιν, τῆς ὁποίας ἡ πτώσις εἶχεν ἀντηγήσει καὶ ἕως εἰς αὐτὸν, ὤρμησε κατὰ τῆς ἀδυνατοῦ Γαλλικῆς φρουρᾶς, ἣτις ἦτον εἰς τὴν Πάργαν. Ἀπεδιώχθη θαυμασιώτατα ἀπὸ τοῦτο τὸ ὀλιγάριθμον τάγμα τῶν ξένων. Ἡ Πάργα ἐσώθη προσκαιρως. Μετὰ μερικὸν καιρὸν ὁ ἀχάριστος λαὸς ταύτης τῆς πόλεως παρέδωκε τοὺς ὑπερασπιστάς τιν εἰς τὴν Ἀγγλίαν. Οἱ Γάλλοι ἀπατηθέντες αἰφνιδίως εἰς τὸ μέσον τῆς νυκτός ἀπὸ Ἀγγλικὰ στρατεύματα ἐμβάντα εἰς τὸ στρατόπεδόν των, εὐκόλως ἐξωπλίσθησαν καὶ ἠχμλωτίσθησαν. Δὲν τολμᾷ τις νὰ ἐπιπλήξῃ τοῖς κατοίκους τῆς Πάργας δι' αὐτὴν τὴν ἀπιστίαν, εἰὰν συλλογισθῆ τὴν ἀνταμοιβὴν τῆς. Παρεδόθησαν εἰς τὴν Ἀγγλίαν διὰ νὰ μὴ μέσουσι εἰς τὰς χεῖρας τοῦ Ἀλῆ Πασᾶ. Ὁ Ἀγγλικὸς ἀρχιεράτῃνος Καμπβέλλ, ὑψώνων εἰς τὰ τέλη των τὴν Βρετανικὴν σημαίαν, τοὺς εἶχεν ὑποχρεθῆ ῥητῶς ὅτι θέλουσι λάβει τὴν αὐτὴν τύ-

χην μὲ τὰς ἑπτὰ Ἰωνικὰς νήσους. δύο χρόνους οἱ Παργαῖοι ἄλλο τι δὲν ἐλάμβαναν ἀπὸ τῆς Ἀγγλικῆς Διοικήσεως, πᾶρεξ σκοτεινὰς ἀποκρίσεις εἰς τὰς παρακαλέσεις, τὰς ὁποίας διείδυναν διὰ τὰ ἀποφασίσασαι περὶ τῆς πολιτικῆς ἐπάρξεώς τῶν. Εἰς ὅλον αὐτὸ τὸ διάστημα ἦσαν τὸ ἀντικείμενον μιᾶς δυσφήμου συνθήκης ἀμφισβητουμένης μεταξὺ τοῦ Ἀγγλικοῦ Διοικητοῦ καὶ τοῦ Ἀλῆ Πασᾶ, ὅχι διὰ ἀξιώσεις τιμῆς ἢ ἐθνικοῦ συμφέροντος, ἀλλὰ διὰ δυσκολίας προερχομένας ἀπὸ τὸν ἀμοιβαῖον φόβον τοῦ ὅτι ἐπλήρωσε πολὺ, ἢ ὅτι δὲ ἐλαβεν ἀρκετὰ. Τέλος, κατὰ τὸ 1817, εἰς ἓν συμπόσιον, ὅπου ἔπιαν εἰς τὴν ὑγείαν τοῦ Γεωργίου, Βασιλέως τῆς Μεγάλης Βρεταννίας, Θωμᾶς Μαιτλᾶνδ, ὑπέρτατος διοικητῆς τῶν Ἰωνικῶν νήσων, καὶ ὁ Ἀλῆ Πασᾶς ἐπέτελεσαν ἀμοιβαίως, ἐνώπιον τῆς πεπολιτευμένης Εὐρώπης, τὸ μισητότερον ἀνοσιούργημα, ἀφ' ὅσα διωργάνισε κατὰ καιροῦς διπλωματικῆ ἕνωσις. Ἡ ποσότης, διὰ τῆς ὁποίας ὁ Ἀλῆς ἐδύνατο νὰ κατέχη τὴν Πάργαν, καὶ τὰ ἀπὸ αὐτὴν ἐξαρτώμενα μέρη ἐσυμφωνήθη τελευταῖον. Ὁ Θωμᾶς Μαιτλᾶνδ κατεδέχθη νὰ γνωστοποιήσῃ τοὺς Παργαίους περὶ τῆς ὑπεριότητος ἀποφάσεως, δυνάμει τῆς ὁποίας ἐμελλαν μετὰ τόσας ἡμέρας νὰ ἀδειῶσουν τὴν περιοχὴν των. Τοὺς ἐπροσφέρετο ἄσυλον εἰς τὰς Ἰωνικὰς νήσους, ὡς ἡ ἀξιογέλαστος ἐκτελέσει τῆς ὑπὸ τῆ Ἀρχιερατῆγε Καμπέλλ δοθείσης ὑποσχέσεως. Ἡ ὑποχώρησις τῶν κατοίκων τῆς Πάργας, ὀλίγον ἀξία τῶν παλαιῶν συμμάχων τῶν Σελιωτῶν ἔδωκε μὲ ὅλον τῆτο αἰτίαν εἰς σκληρὰ πατριωτισμοῦ καθ' ὑπερβολὴν ἐγγικτικῆς. Πρὸ

τοῦ νὰ ἐμβῶσιν εἰς τὸ πλοῖον διὰ τὰς Ἰωνικὰς
 ἡδονὰς, συνήθροισαν τὰ κόκκαλα τῶν πατέρων των,
 ἐλάμβαναν κλαιόντες φουκτιαῖς (θράκας, ἑλληνισί)
 ταύτης τῆς γῆς, ἣτις τοὺς εἶχεν ἀναθρέψει, καὶ
 τὴν ὁποίαν ἦσαν διασμένοι νὰ παραιτήσουν, βύναζαν
 κρυφίως τὰ σκορπισμένα χαλίκια εἰς τὸ παραθαλάσσιον,
 τὸ ὁποῖον δὲν ἤλπιζαν πλέον νὰ ξαναἰδοῦν.
 ἦσαν τὸν ἀριθμὸν τέσσαρες χιλιάδες. Ἡ ἀναχώ-
 ρησις των παρέδωκεν εἰς τὰ στρατεύματα τοῦ Ἀ-
 λῆ Πασᾶ τὴν τελευταίαν ἀνεξάρτητον γῆν, τὴν
 ἴποιαν ἠμπόρεσε νὰ ὀρεχθῆ, ἀλλὰ τοῦτο τὸ συμ-
 θεβηκὸς ἐγγίζει πλησίον εἰς ἐκεῖνα, τὰ ὁποῖα ἔ-
 μελλαν νὰ ἐλευθερώσωσι τὴν Ἑλλάδα ἀπὸ τὴν διε-
 ξοδικὴν καὶ μισητὴν τυραννίαν της.

ΚΕΦ ΑΛΛΙΟΝ ΠΕΜΠΤΟΝ.

Περὶ τῆς κατασάσεως τοῦ ἐμπορίου, τῶν
Φώτων καὶ τῆς βιομηχανίας εἰς τὴν Ἑλ-
λάδα πρὶν τῆς ἐπανασάσεως.

Οχι μόνον διὰ τῆς πολεμικῆς ἀντενεργείας, τῆς
ὁποίας ἐγνωστοποιήσαμεν τὰ κυριωδέστερα κατορθώ-
ματα οἱ Ἕλληνες ἀδηγήθησαν εἰς τὴν πολιτικὴν τῶν
ἀναγέννησιν τὴν εἰσέτι ἀτελῆ. Αὕτη ἡ ἀντενερ-
γεια ἐμποδισθεῖσα, ἢ τοῦλάχισον παρεκτραπέισα τῆ
σκοποῦ τῆς διὰ τῶν προσπαθειῶν καὶ τῆς πανουρ-
γίας τοῦ Ἀλῆ Πασᾶ, ἐσυμβοηθεῖτο καὶ εὐτυ-
χίαν εἰς ὅλα τὰ μέρη τῆς Ἑλλάδος ἀπὸ μίαν ἀρ-
κετὰ μεγάλην κίνησιν τῶν νοερῶν δυνάμεων. Τῆ-
το ἦτο τὸ ἀναπόφευκτον ἐπόμενον τῶν ἐμπορι-
κῶν σχέσεων, τὰς ὁποίας διετήρει ἡ Ἑλλὰς με-
τὰ Εὐρωπαϊκὰ ἔθνη, τὰ ὁποῖα ἔγειναν ἐλεύθερα,
ἢ τὰ ὁποῖα ἐπεθύμουν νὰ γνῶσιν,

Ἄς ρίψωμεν κατὰ πρῶτον ἓν σιγμαῖον βλέμμα,
εἰς τὸ ἐμπόριον, ἐπειδὴ διὰ τοῦτῃ ἐσχωροῦσαν
εἰς τὴν Ἑλλάδα ἐκεῖναι αἱ ἰδέαι, χωρὶς τὰς ὁποίας
ἤθελεν εἶσθαι ἀδύνατον νὰ καταστήσῃ τὸ ἔθνος
εἰς τὸ νὰ λάβῃ νέον σύνταγμα. Τὸ ἐμπόριον πο-
τὲ δὲν εἶχε χαθῆ διόλου εἰς τὴν Ἑλλάδα, πρὸ πάν-
των εἰς τοὺς ἀνοικτούς τόπους, καὶ σύγκαιρα ὑπο-
ταχθέντας εἰς τοὺς Τούρκους· ἀλλ' εἰς ταύτας τὰς

ἐπιτοχίας ἐκτελεῖτο συγχρότως ἀπὸ Τούρκους, ἀπὸ Ἑλλήνας, ἀπὸ Ἀρμενίους, ἀπὸ Ἑβραίους. Ἀφ' οἱ τελευταῖοι ἐδιώχθησαν δι' ἐνταλμάτων πολλῶν Σουλτάνων, οἱ Ἀρμένιοι καὶ οἱ Ἕλληνες εὐκόλως ὑπερίσχυσαν περισσότερον ἀπὸ τοὺς Τούρκους, ὡς ὀλιγώτερον νοήμονας, καὶ δραστηρίους. Ὡς ἐπακόλουθον τῆς ἀναπτύξεως, τὴν ὁποίαν αὐτοὶ μόνοι ὡς πλέον ἐπιχειρηματῆαι ἔδωκαν εἰς τὸ ἐμπόριον, κατώρθωσαν νὰ ὑπερέχουν τοὺς δορυ-
 ἀτήτορας, καὶ νὰ ἐμπορεύωνται τὴν Τυραννίαν διὰ νὰ ἐλευθερωθῶσιν ἀπ' αὐτὴν. Ἀλλὰ, καθὼς εἶ-
 πομεν, αὕτη ἡ ἐπιρροή τῶν ἐμπόρων τῶν κρεμα-
 μένων ἀπὸ ὅλας τὰς Φαναριωτικὰς περιπλοκὰς δὲν ἐπροξένησε καμμίαν ἀνακούφισιν εἰς τὴν τύχην τῆς καταδυναστευομένου ἔθνους. Δὲν θέλομεν νὰ ἐξα-
 κολουρήσωμεν τὰς προόδους ταύτης τῆς ἐμπορι-
 κῆς βιομηχανίας; διότι δὲν ἔκαμεν εἰς τὴν ἐθνι-
 κὴν ἀνέγερσιν ἄλλο τι, πᾶρεξ τὴν ἀξιοθρήνητον δούλευσιν τοῦ νὰ ἐκτείνῃ εἰς τοὺς Τούρκους τὸν ὕ-
 πνον τῆς νοήσεώς.

Τὸ ἐμπόριον τῆς Θράκης, τῆς Μακεδονίας, τῶ παράλιον τοῦ Εὐξείνου Πόντου, δὲν συνίστατο εἰς ἄλλο τι, πρὶν τοῦ τέλους τοῦ δεκάτου ἑβδόμου αἰῶνος, πᾶρεξ εἰς τὴν πώλησιν τῶν ποιμνίων καὶ τῶν μαλλίων, τὰ ὁποῖα ἐπρομήθευαν ποιμενικὰ χωρία, τὰ ὁποῖα εἶδαμεν σχηματισμένα μετὰ τὴν κατάκτησιν εἰς τὰς πρόποδας τῆς Ρόδου, τῆς Αἴμου, καὶ τῆς Παγγαίου, ὑπὸ τὴν ὑπεράσπισιν Μπέηδων ἀνεξαρ-
 τήτων, Ἡ ἐμφύτευσις εἰς τὴν Ρωμελίαν τοῦ βαμ-
 βακοφόρου δένδρου, καὶ τοῦ Ταβακοφόρου φυτῆς ἔδωκε ταχέως εἰς τὸ μεταξὺ τῆς Καρασῆ, Βαρδαρίδ,

καὶ θαλάσσης περιεχόμενον μέρος, μέγαλον ἐμπορικὸν ἄρθρον. Ἡμεῖς ὠμιλήσαμεν περὶ τῆς ἀκμαζούσης καταστάσεως τῆς κοιλάδος τῶν Σερόων εἰς τὰ τέλη τοῦ παρελθόντος αἰῶνος. αὕτη ἔχρεώζει ταύτην τὴν θῆσιν εἰς τὴν καλλιέργειαν τοῦ βαμβακίου. Τὸ εἰσόδημα ταύτης τῆς ωραίας κοιλάδος ὑψώθη, ὡς λέγουν, (1) εἰς τόσον, ὥστε ἐξισώθη μὲ τὸ εἰσόδημα τῆς πλουσιωτέρας ἀποικίας τῶν Ἀντίλλων. Ἡ ἐμφύτευσις τοῦ ταβάκου ἦτον ὀλιγώτερον ἐπωφελὴς εἰς τοὺς Ἕλληνας, πάρεξ ἐκείνη τοῦ Βαμβακίου, ἐπειδὴ οἱ Τούρκοι παρατηροῦντες τὰ ὑπερβολικὰ κέρδη, τὰ ὁποῖα αὕτη ἡ καλλιέργεια ἐπροξενούσεν, ἐκυρίευσαν τὰς γαίας, αἱ ὁποῖαι ἦσαν ἐπιτήδεια εἰς τῆτο, καὶ ταῖς ἔδωκαν διὰ τῆς μονοπωλείου τιμῆς μεγαλητέραν. Τὰ μαλλία καὶ τὰ βαμβάκια τῆς Ρωμελίας ἔτρεφαν εἰς τὸ ἐσωτερικὸν τοῦ τόπου κάποια ἐργοχειρεῖα χονδρῶν ρούχων καὶ ὑφασμάτων πολυτίμων. Ἐν μέρος τῆς ἐξαγωγῆς συνεκεντρῶντο εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν καὶ εἰς τὴν Ἀνατολὴν, τὸ ἐμπόριον τῶν Εὐρωπαϊκῶν μετέφερε τὸ ἄλλο μέρος εἰς τὰς διαφόρους ἀγοράς τῆς Εὐρώπης

(1) ὁ Κ. Féliz Beauzour, τὸν ὁποῖον ἤδη εἶχμεν εὐκαιρίαν νὰ ἀναφέρωμεν, προτείνει τοῦτο τὸ πρᾶγμα. Οὗτος ὁ συγγραφεὺς δίδει ἐξαιρετικούς ἀποδείξεις περὶ τοῦ ἐμπορίου τῆς Ἑλλάδος εἰς τὸ διάστημα μιᾶς συντομωτάτης περιόδου. Μὲ ὅλον τοῦτο αἱ παρατηρήσεις του, περιορίζονται μόνον εἰς τὰς ὑπεροχάς, τὰς ὁποίας τὰ Εὐρωπαϊκὰ ἔθνη χρεωσοῦν νὰ προσελκίσθωσιν νὰ ἐβγάλουν ὑπὸ τὸ ἐμπόριον ἐνὸς τόπου εσρημένου ἀπὸ πολιτικὴν ὑπαρξιν. Τοῦτο εἶναι τὸ σημεῖον τῆς ἐποχῆς, εἰς τὴν ὁποίαν ἔγραψε.

Εἶπαμεν ἥως ἐχηματίσθησαν εἰς τὰ ὄρη τῆς Θεσσαλίας, τῆς Ἡπείρου, καὶ τῆς Ἀκαρνανίας, ἐκεῖναι αἱ μικραὶ Δημοκρατικαὶ Ἐπικράτειαι, τῶν ὁποίων τὰ κλέφτικα τάγματα ἦσαν τὸ ἐπίμονον στρατιωτικόν. Ὁ πόλεμος δὲν ἦτο ποτὲ ἢ μόνη διαγωγὴ τῶν τῶν λαῶν, οἱ ὅποιοι ἔμειναν ἐλεύθεροι. Ἐξ ἀρχῆς καὶ ἄνωθεν συνίσταντο ἀπὸ ποιμένας καὶ κλέφτας. Ἡ ἐνκαρπία τῆς γῆς, ἣτις τὲς ἐχρησίμευεν ὡς καταφύγιον δὲν ἦτον εἰς φύσιν νὰ ἐξολοθρευθῇ ἀπὸ τὸν πόλεμον ἢ ἀπὸ τὴν ἔλλειψιν τῆς καλλιέργειας, Αἰβοςκαὶ τῆ Πίνδα, τῆ Ὀλύμπου, τῆ Πηλίου, ἦσαν εἰ ὠραιότεραι καὶ πλεσιώτεραι ὅλης τῆς Ἑλλάδος· ἐτρέφαν ἄπειρα ποίμνια, καὶ ἐχρησίμευαν ἄς ξεχειμάσῃ ὅλων ἐκείνων τῶν γειτονικῶν περιοχῶν, καὶ τῆς μωαμεθανῆς Ἀλβανίας. Τὰ πρόβατά των ἦσαν περίφημα διὰ τὴν τρυφερότητα τῆς σαρκός των, καὶ τὴν ὠραιότητα τῆς ἐρίου των (μαλλίον) Ὅθεν εἰς κάθε καιρὸν, ἦτον μεταξὺ αὐτῶν δύο ἀξιόλογοι κλώνοι βιομηχανίας, ἡ πώλησις, καὶ ἡ φροντίς τῶν ποιμνίων, ἡ ἐτοιμασία, καὶ τὸ ἐμπόριον τῶν μαλλίων. Ἐν μέρος τῶν τῶν μαλλίων ἐπήγαυεν εἰς τὴν Θεσσαλονίκην, διαπερνῶν τὴν Μακεδονίαν, τὸ ἄλλο ἐπερνᾷ εἰς τὴν Βενετίαν διὰ τῶν λιμένων τῆς Δαλματίας, τὸ ἐπίλοιπον ἐξωδεύετο εἰς τὸν τόπον.

Ἡ Ἐπαρχία τῆς Ζαγοράς εἰς τὴν Θεσσαλίαν ἐπαριθμᾷ εἰκοσιτέσσαρα χωρία ἐξαρτώμενα ἀπὸ τὴν Σελτάναν Βαληδὲ, καὶ κείμενα εἰς τὸν κατήφορον τῆς Πηλίου καὶ τῆς Ὀσσας· ἔδιδε τὸ μεγαλύτερον μέρος τῶν μεταξίων τῶν εἰς τὸ τῆς Θεσσαλονίκης ἐμπόριον

ἀνηκόντων μεταξίων· ἐν πέμπτον τῆς ποσότητος τῆς ἐκ τῆς Ἐπαρχίας τῆς Ζαγοράς προερχομένους μεταξίω ἔτρεφε μερικά ἐργοχειρεία εἰς τὸν ἴδιον τόπον· ἐν ἄλλο πέμπτον ἐξωδέυετο ἀπὸ τὰς φάβρικας τῆς Τερνάβη, εἰς τὸν Πίνδον· ἡ νῆσος τῆς Χίος, ἡ Γερμανία, ἡ Βενετία ἀγόραζαν παρομοίως τὰ μεταξία τῆς Ζαγοράς.

Αἱ πλέον δασώδεις Ἐπαρχίαι τῆς Ἠπειροῦ, τῆς Θεσσαλίας, καὶ τῆς Μακεδονίας ἔγεμαν ἀπὸ λαγὺς μετρίχα μακρὰν, πυκνὴν, μαλακὴν ὡς τὸ μεταξί. Οἱ κάτοικοι τῶν τῶν Ἐπαρχιῶν ἔκαμναν μέγα ἐμπόριον τῶν δευμάτων τῶν λαγῶν· τὰ ἔσελλαν εἰς τὴν Θεσσαλονίκην, ἢ τὰ ἐπωλῆσαν εἰς ἐμπόρους Γάλλους, Βενετῆς, καὶ Ἄγγλους.

Συνήθροισαν εἰς τὴν Βοιωτίαν τὸ ἀλίφαρι, οἷσαν χρωματίζεσαν, ἔυχρησον εἰς ὅλην τὴν Τερκίαν διὰ νὰ βάφην εἰς κόκκινον. Τέτο τὸ φυτὸν, ὑπέρτερον ἀπὸ τὸ Ἑυρωπαϊκὸν ἐρυθρόδρανον, (οἷζάρι) ἦτον ἕξι ἀξιόλογον ἀντικείμενον καλλιέργειας· εἰς τὴν Βοιωτίαν, καὶ εἰς τὴν Λειβαδιαν, τὸ ἐτοιμάζαν, καθὼς ἀρμόζει εἰς τὴν χρῆσίν τε, καὶ ἀπ' ἐκεῖ ἐπερνῶσεν εἰς τὰ ἐργοχειρεία τῆς Θεσσαλίας, καὶ τῆς Ἠπειροῦ.

Εἰς τὰ περισσότερα Χωρία τῆς Πηλίας, τῆς Ὀσσας, τῆς Πίνδος, καὶ τῶν ὀρέων Ἀγραφῶν, αἱ Γυναῖκες ἐναχολῶντο εἰς τὸ νὰ κλώθην τὸ βαμβάκι μετὰ τὸ ἀδράκτι. Ἀναρίθμητοι πηγαὶ εἰς ἀντὰ τὰ Βενὰ ἦσαν ἐπιτήδειαι εἰς τὸ νὰ σερρώνεν εἰς τὸ βαμβάκι τὰ χρώματα τῆς ἀλίφαρις. Ἦσαν βαπτῆρια εἰς τὴν Λάρισσαν, εἰς τὰ Φάρσαλα, εἰς τὸν Βαβᾶν, Ραψάνην, Τέρναβον, Χωρία κείμενα εἰς τὸ Πήλιον καὶ εἰς τὴν Ὀσσαν. Τὰ νερὰ τῆς κοιλάδος τῶν Τεμπῶν ἐξωγοῦνθῶσαν τὰ ἐργοχειρεία τῶν Ἀμπελακίων.

Εἰς τὸτο τὸ τελευταῖον Χωρίον, τῷ ὁποίῳ ὁ λαὸς δρα-
 τήσιος, πλέσιος, βιομηχανος, ἐξέσαν ὅλως διόλε εἰς τὰ
 βαπτήρια. (1) Ἦσαν εἰκοσιτέσσαρα ἐργοχειρεῖα, ὅπε
 κάθε χρόνον ἔβαφον ἕως δύο χιλιάδας πεντακοσίας
 μπύλλας βαμβανίς, ἀπὸ ἐκατὸν ὀκάδες ἢ μτάλλα.
 Τὰς ἐδίδαν εἰς ἐμπόρους τῆς Βιέννης, τῆς Δειψίας,
 τῆς Δρέσδας, τῆ Ἀναπαχ, τῆ Μπαρεστιῖς. Ἦ ὑπαρ-
 ξις τῆτων τῶν ἐργοχειρεῖων ἦτο προγενεστέρα ἀπὸ τὴν
 τῶν σημαντικωτέρων βαπτηρίων τῆς Γαλλίας. Βα-
 φεῖς τῶν Ἀμπελακίων ἤλθαν νὰ συζητῶσιν εἰς τὸ
 Μονπελιέ περὶ τὰ μέσα τῆ παρελθόντος αἰῶνος· ἔ-
 βαφον τὸ βαμβάκι κατὰ τὸν τρόπον τῆ τύπε των,
 καὶ ἠμπορῆν νὰ νομισθῆν ὅτι εἰσηῆξαν εἰς ἡμᾶς τάν-
 τὴν τὴν βιομηχανίαν (2)

Μετὰ τὰ ἐργοχειρεῖα τῶν Ἀμπελακίων, τὰ τῆς
 Ζεγοράς, τῆς Μακρυνήτσας, τῆς Πορτερίας ἦσαν τα
 πλέον ἀξιόλογα. Κείμενα εἰς τὴν γειτονίαν τῆ Βώλς,
 συνήθροισαν εἰς τὸτο τὸ βενὸν τὸ ἀλύζαρι. Αἱ ἐξα-
 γωγαί των εἰς τὴν Γερμανίαν ἦσαν ἀξιοσήμαντοι· ἀν-
 τὰ εἶχαν ἀνταποκριτάς εἰς τὰς σημαντικωτέρας πό-
 λεις, καὶ ἐσύζησαν τέλος πάντων ἐκεῖ γραφεῖα.

Περὶ τὸ ἔτος 1760, ὅλα τὰ ἐργοςάσια τῶν
 Ἀμπελακίων, τὰ ὁποῖα εἶχαν τὸ καθὲν ἓν γραφεῖον

(1) Τὰ Ἀμπελάκια, διὰ τῆς δραστηριότητός των, ὁμοιάζον περισ-
 σότερον μὲ μίαν κωμόπολιν τῆς Ὀλλάνδας πᾶρεξ μὲ ἓν Χωρίον
 τῆς Τερκίας. Τὸτο τὸ Χωρίον διαχέα διὰ τῆς βιομηχανίας τα
 τὴν κίνησιν, καὶ τὴν ζωὴν εἰς ὕλον τὸν πέριξ τόπον ὁ λαὸς τα
 ἐτριπλασιασθῆ πρὸ δεκαπέντε χρόνων. (Beaujour, Πίναξ τα
 ἐμπορίας τῆς Ἑλλάδος εἰς τὰ 1787.)

(2) Ἐξομοίωσις τῆ Κομήτος Chaptal εἰς τὸ Institut (ἔτος, Ε.)

ἰδιαίτερον εἰς διαφόρους πόλεις τῆς Γερμανίας, ἐσχη-
 ματίσθησαν ὡς ἑταιρεία διὰ τὴν ἐξαγωγήν πό-
 λησιν εἰς τὸ κοινὸν τῶν προϊόντων των. Οἱ ἀρχῆ-
 γοὶ καὶ οἱ ἐργάται ἐνωθέντες ἐσχημάτισαν ἕν κεφάλαιον
 ἑξακοσίων χιλιάδων γροσίων. Ἐβαλαν ἀνετέ-
 ρους τῆς ἑταιρείας τρεῖς διευθυντὰς, οἵτινες ὑπὸ ἕν
 ὄνομα ἀφηρημένον, ἐσχημάτισαν ἕνα ἐμπορικὸν
 οἶκον παρασαίνοντα τὴν ἑταιρείαν τῶν Ἀμπελα-
 κίων· τρεῖς ἄλλοι κατασημένοι εἰς τὴν Βιένναν
 ὑπὸ τὴν ἰδίαν ὑπογραφὴν, ἐπεφορτίσθησαν νὰ δέ-
 χωνται τὰς ἀποσολὰς, νὰ ἐνεργῶν τὰς ἐπιστροφὰς,
 νὰ συγχάζων εἰς τὰ πανηγύρια, καὶ νὰ εὐρίσκων ἐυ-
 κολίας ἐκκαθαρίσεως τῶν βαμβακίων τῶν Ἀμπελακίων.
 Ἡ διαμοίρασις τῆς κόπης ἦτον τόσον ἐντελής, οἱ διευ-
 θυνταὶ, οἱ ἀνταποκριταὶ, οἱ ἐργάται, ἔβαλαν τόσην
 δραστηριότητα, ζῆλον, καλοκαγαθίαν, νόησιν εἰς τὴν
 συνέργειάν των, ὥστε αἱ ἐργασμένοι ἀποσθλαὶ ἐγείναν
 βαθμηδὸν ἀξιόσημαντοι, ἔδωκαν ὀλίγον κατ' ὀλίγον
 ἕν κέρδος 50, 60, 80 καὶ 100 εἰς τὰ 100· ὥστε
 τέλος πάντων ὅλα τὰ μερίδια τῆς ἑταιρείας ἑδεκα-
 πλασιάσθησαν. „ Δὲν θὰ λησμονήσω ποτὲ, λέγει
 „ ὁ συγγραφεὺς, ἀπὸ τὸν ὅποιον δανείζομεθα τάν-
 „ τας τὰς λεπτολογίας, ὅ,τι εἶδα εἰς τὰ Ἀμπελά-
 „ κια καὶ εἰς τὰ περίχωρά των· λαὸς πολυάριθμος,
 „ ζῶν ὅλος διόλε ἀπὸ τὸ προϊόν τῶν ἐργοχειρείων των,
 „ παρασαίνων εἰς τὸ μέσον τῶν βράχων τῆς Ὀσ-
 „ σας τὴν θελκτικὴν ἔνωσιν μιᾶς οἰογενείας ἀδελ-
 „ φῶν καὶ φίλων· τὴν ἀρέσκειαν τῆς κόπης καὶ τῶν
 „ σαθερῶν πωσθῶν, ὅλα τὰ γενναῖα αἰσθητήματα, ὅ-
 „ λας τὰς μεγάλας ιδέας, ἐλευθερίας, βλαστοπέρας εἰς

„ μίαν γῆν πρὸ τόσων χρόνων παραδεδομένην εἰς
 „ τὴν αἰχμαλωσίαν. “

Τοιαύτη ἦτον τῷ ὄντι ἡ ἠθικὴ ἐπιρροή τῆς ἐμπο-
 ρίης καὶ τῆς ἐργασίας εἰς ὅλα τὰ μέρη τῆς Ἑλλάδος,
 ὅπερ ὑπῆρχε καμμία βιομηχανία. Ὅλα τὰ ἐργοσά-
 σια φθάσαντα εἰς κάποιον βαθμὸν ἐνδαιμονίας, εἶ-
 χαν κομμανδитаίρους ἢ συντρόφους, Ἑλληνας τὸ γένος,
 εἰς τὰς τόπους ὅπερ ἐπωλεῖντο τὰ εἶδη των. Οὐ-
 τοι οἱ Ἕλληνες ἐμποροὶ κατασημένοι εἰς τὰς μεγάλας
 Πόλεις τῆς Γερμανίας, τῆς Γαλλίας, τῆς Ῥωσσίας,
 δὲν εὐχαριστήθησαν μόνον νὰ δίδωσι εἰς τὰς οἰκογενείας
 των ἐλευθέριον ἀνατροφὴν, ἀλλ' ἐπροσκαλεῖσθαι ἐξέπι-
 τῆδες νέες, τὰς ἔβαζαν εἰς τὰ περιφημότερα Πα-
 νεπιστήμια (Universités) καὶ συνεισέφεραν μὲ
 τὰς ἐργοσάτας (Fabricants) τῆς ἐσωτερικῆς δια-
 νὰ θεμελιώσασθαι εἰς τὴν Ἑλλάδα σχολεῖα, δια νὰ ἐλ-
 κύνθαι ἐκεῖ ἐπαγγελματικὰς διδασκάλας, καὶ νὰ ἀ-
 πολύουσιν ἀπὸ τὴν μωσαλμανικὴν αἰσχροκέρδειαν τὴν
 ἐπικύρωσιν τῆς νὰ ῥίψωσιν εἰς τὴν ἀνδραποδώδη γῆν
 τῆς τὰς πολυτίμους σπόρους. Αἱ προσπάθειαι των ἐ-
 ξεφανώθησαν ἀπὸ ἐκβάσεις. Τὰ σχολεῖα τῶν Κυ-
 δωνιῶν (Τερκισί, Αἰβαλί) τῶν Ἀθηνῶν, τῆς
 Κορνησιαντινῆς πόλεως, τῶν Βενεζουελῶν, ἔλαβαν τελευ-
 ταῖον ἀκμὴν καὶ καλὸν ὄνομα, καὶ ἔκαμαν ἐξαιρε-
 τες μαθητάς. Οὗ πλεῖτος ἔφερε παντὲς τὴν παιδείαν,
 καὶ τὰ φῶτά μὲ τὴν ἐπιθυμίαν τῆς ἀπελευθερώσεως.

Ἡ εἰς τὸν Μωρέαν ἐκστρατεία τῶν Ῥώσων εἶ-
 χεν ἐξολοθρεύσει εἰς τόσον βαθμὸν τὴν τὴν ἐ-
 παρχίαν, ὥστε ἦτον ἀδύνατον πολὺν καιρὸν νὰ τὴν
 συγκαταριθμήσωμεν μεταξὺ ἐκείνων, αἱ ὁποῖαι ἐπροώ-
 δεσαν εἰς τὸν πολιτισμὸν διὰ τῆς ἐργασίας, καὶ τῶν

ἐμπορικῶν χέσεων· αὐτὴ μάλις ἀρχίζε νὰ ἐρημώνεται ἀπὸ τὸ 1770 ἔτος μὲ φρικτὴν ταχύτητα. Κατὰ πιθανὸν λόγον οἱ Τῆρκοι ἤθελαν βιασθῆ νὰ τὴν παραιτήσων, ἐπειδὴ ἀπερίγραπτος ἀθλιότης ἐπεκράτει ἐκεῖ, ἂν ἡ Γαλλικὴ ἐπανάστασις δὲν ἤρχετο ἐξ ἀπροόπτου νὰ τῆς δώσῃ ζωὴν νέαν καὶ ἀνέλπισον. Ἐξ αἰτίας τῆς φήμης, ὅτι ἡ μεγάλη πείνα ὑπεχρέωνε τὴν Γαλλίαν νὰ ἀγοράσῃ μὲ ὑψηλὴν τιμὴν τὰ σιτάρια τῆς Ἀνατολῆς, αἱ πεδιάδες τῆς Μωρέως ἔγεμαν ἀπὸ γεωργεῖς· οἱ ἀγροὶ πρὸ δέκα χρόνων μείναντες ἀκαλλιέργητοι ἐξαναήρχισαν νὰ καρποφορῶν. Οἱ λιμῆνοι τῆς Αἰγαίης Πελάγους καὶ τῆς Ἰωνικῆς Θαλάσσης, οἵτινες δὲν ἦσαν ἄλλο τι, πᾶρεξ ἄσυλον ἀθλίων ἀλιέων, εἶδαν ἐκ δευτέρου ἐμπορικὰ πλοῖα, καὶ ἐξανακατοικήθησαν ἀπὸ θαλασσοπλεύσας καὶ ἐμπόρους, οἵτινες ὁμοφώνως μὲ τὰς κατοίκους τῆς Ἰδρας, Σπετσῶν καὶ Ὑφαρῶν, μετέφεραν ἔκτοτε τὰ σιτάρια τῆς Μικρᾶς Ἀσίας, τῆς μεσημβρινῆς Ρωσσίας, καὶ τῆς Ταυρικῆς Χερσονήσου (Κριμαίας) εἰς τὰς λιμένας τῆς Γαλλίας, τῆς Ἰταλίας καὶ Ἰαπωνίας.

Σπέτσα, καὶ Ἰδρα εἶναι δύο βράχοι γείτονες τῆς ἀνατολικῆς παραθαλασσίας τῆς Πελοποννήσου, ἐν γένει πτωχοὶ καὶ ἄκαρποι, ἀλλὰ προμηθευμένοι ἀπὸ ἐξέχουσι λιμένας. Ἐκ τούτου προῆλθεν ὅλη ἡ ἀξιολογότης των, αἷς καὶ τῶν Ὑφαρῶν, ἄλλε βράχε ὀλίγον μεμακρυσμένε ἀπὸ τὴν Νῆσον τῆς Χίου. Ὅταν ἐξερρόαγῃ ἡ Γαλλικὴ ἐπανάστασις, πρὸ μερικῶν χρόνων οἱ κάτοικοι τούτων τῶν νησιῶν ἔκαμναν ἐπαφελῶς ἐν ὑπόγειον παραπλευσικὸν ἀρκετὰ σημαντικόν. Ἡ ἐνδοσθένια καὶ ἐλαφρότης τῶν πλοίων των, καθὼς καὶ ἡ ἀνδρεία καὶ ἐπιτηδειότης τῶν ναυτῶν, οἵτινες ἐπέβαιναν εἰς αὐτὰ

ἦσαν περίφημα εἰς τὰς θαλάσσας τῆς Ἑλλάδος. Ἀπὸ τὸ 1791 ἕως εἰς τὰ 1800, αὐτὰ ἔθρεψαν τὰς μεσημβρινὰς μας ἐπαρχίας, καὶ ἐξησφάλισαν διὰ τῆς μετακομιδῆς τῶν ζωοτροφῶν τὴν στρατοπέδευσιν τῶν στρατιῶν μας εἰς τὴν Ἰαπωνίαν, εἰς τὴν Αἴγυπτον, καὶ εἰς τὴν Ἰταλίαν. Τὰ πλοῖα τῆς Ἰδρας, τῶν Σπετσῶν, τῶν Ἰψαρῶν κάμνοντα τὰς τὰς ἐκστρατείας ὑπὸ Σημαίαν Ὀθωμανικὴν ἢ Ῥωσικὴν, δὲν εἶχαν τίποτε νὰ φοβῶνται ἀπὸ τὰς συμμαχικὰς Δυνάμεις τῆς Σελτάνης ἢ τῆς Ῥωσσίας· μὴ ὅλον τὸτο, ἐπειδὴ μία ἀνσυχρὰ πολιορκία ἐγένετο εἰς τὰ παραθαλάσσια, ὅτε τὰ ὠδηγῶσαν αἱ ἐμπορικαὶ προβλέψεις των, ἦτον ἀδύνατον νὰ ἤμπορῶν νὰ ἀποφεύγῃ τὴν ἀπάντησιν τῶν πλοίων των κατὰ τῆς Γαλλίας συνηνωμένων Δυνάμεων. Ἐμάχοντο τότε ὡς ἀπελπισμένοι, ἐπειδὴ καθεὶς νάυτης εἶχε τὸ μέρος τῆς ἰδιωκτησίας του εἰς τὸ φορτίον τῶν πλοίων. Συχνὰ-κις ἐθριάμβευαν, εἰσχωρῶσαν εἰς λιμένας πολιορκημένους, ἐξεφόρτωναν ἐκεῖ ζωοτροφίας ἢ πραγματείας, τὰς ἄλλαζαν μὲ ἓνα σημαντικὸν ὄφελος μὲ ἄλλας ζωοτροφίας, τὰς ὁποίας μετέφεραν εἰς ἄλλο μέρος, ὄντες ὑπερβέβαιοι ὅτι θὰ τὰς πωλήσῃ ἐνκόλως.

Πρὸς ὄφελος τέττε τῶν ἐμπορίων τῶν Ἑλλήνων ἐμπόρων συνέβαλον ὅλαι αἱ ξενοχωρίαι, ὅλα τὰ ἐμπόδια, ὅλαι αἱ ἐσρήσεις αἱ ἐπιφορτισμέναι ἀπὸ τὸ τῆς Ἠπείρου σύστημα εἰς τὰ ἀπὸ τῆς Ναπολέοντος βαλθέντα εἰς συμμαχίαν κατὰ τῆς Ἀγγλίας ἔθνη. Οἱ Ἀγγλοὶ ἐπέβαν εἰς τὴν Ἰδραν, εἰς τὰς Σπέτσας, εἰς τὰ Ψαρὰ, εἰς τὴν Θεσσαλονίκην, εἰς ὅλας τὰς λιμένας τῆς Μωρέως, τῆς Ἠπείρου, καὶ τῆς Ἀλβανίας, τὰς πραγματείας των ἐμποδισμένας εἰς κάθε

ἄλλο μέρος, καὶ οἱ Ἕλληνες ἔμποροι ἔυρισκαν μέσον νὰ τὰς εἰσάγῃν εἰς τὴν Στερεάν. Πολλοὶ ἀπ' αὐτοὺς, μετασχηματισμένοι εἰς μεσίτας Ἀγγλικῶν ἐταιρειῶν, κατεσῆθησαν εἰς τὴν Μελίτην, (Μάλταν) καὶ εἰς διάστημα δέκα χρόνων ἔκαμαν πλέτη κολοσσαῖα. Τὸ ἐπιχειρηματικὸν δαιμόνιον (φυσικὴ ἀγχίνοια) τῶν νησιωτῶν ἐμπόρων, ἢ σώφρων, δραστήριος, καὶ οἰκονομικὴ ζωῆτων τὰς εἶχαν κάμει κυρίες, εἰς τὰς πρώτας χρόνας τέτε τῷ αἰῶνος, ὅτε τῷ ἐμπορίῳ τῆς Ἀνατολῆς. Εἶχαν κατορθώσει νὰ τῆς χαρισθῇ μὲ χρηματικὴν τιμὴν ὁ ἐμπορικὸς Κώδιξ τῆς Γαλλίας, καὶ ὑπὸ τὴν ἐπιρροὴν ταύτης τῆς Νομοθεσίας δὲν ἐπλήρωναν εἰς τὴν Πόρταν ἄλλον φόρον, παρὰ μόνον ἔδιδαν πεντακοσίους νάυτας διατηρημένους μὲ τὰ ἔξοδά των, καὶ ἐβγαλμένοι ἀπὸ τὸ συγχρόνως στρατιωτικὸν καὶ ἐμπορικὸν ναυτικόν των. Οὗτοι οἱ νάυται ἐφθάναν εἰς διάφορα ὑπεργήματα εἰς τὸν σόλον τῷ Σελτάνῳ. Ἐγίνοντο πηδαλιῆχοι, νάυκληροί, ἀρχινῆται, ἐκυβερνῶσαν καὶ μικρὰ πλοῖα παντὶ ἀπελάμβαναν τὴν ἔυκολον ὑπεροχὴν τῆς νοήσεως καὶ δρασηριότητος ὡς πρὸς τὴν ἀγνοίαν καὶ τὴν ἀπίστευτον ἀφροντισίαν τῶν Τέρκων.

Ὁ λαὸς τῆς Ἰδρας ἦτο τριάκοντα πέντε χιλιάδες ψυχῶν ὁ τῶν Σπετσῶν, καὶ Ὑφαρῶν, ἀν καὶ ὀλιγανθρωπότερος, δὲν ἦτο μῆτε ὀλιγότερον πλέσιος, μῆτε ὀλιγώτερον ἀκμαῖος. Αὐταὶ αἱ νῆσοι, ὡς καὶ ἡ Ἰδρα, εἶχαν καράβια ἀντὶ ἀγρῶν, ναυκλήρους ἀντὶ γεωργῶν, μὲ τὰ καράβιά των ἐθέριζαν εἰς τὴν Αἴγυπτον, συνηθροίζαν, τὸν χρυσὸν εἰς τὴν Προβεντζαν (Provence) καὶ ἐτρυγῶσαν εἰς τὰς κατηφόρας τῆς Ἠλεί-

ρη. (1) Ὅ πάντοτε ἀνξάνων πλῆθος, τὸν ὁποῖον ἐπέλωσαν οἱ νησιῶται ἔμποροι τῆς ἔκαμεν ὑποληπτικώτατες εἰς τὴν Πόρταν, ἧτις τῆς ἐτιμῶσε μὲ τὸν τίτλον, βοηθοί, καὶ τῆς ἀφαιρῶσε τὸ ὄνομα, ραγιαῖς ἐπάνω εἰς αὐτὲς τῆς βράχες, πρὸ ὀλίγου εἰσέτι νομιζομένους ἀκατοικήτες, Παλάτια ἀπὸ μάρμαρον, λέγει ἓνας Συγγραφεὺς Ἄγγλος, (2) εἶχαν ἀντικατασταθῆ ἀντὶ τῶν ποταπῶν ἀλιευτικῶν καλυβῶν ὅλαι αἱ ἐυχρησίαι τῆς ζωῆς, ἕως καὶ αὐτὴ ἡ Ἐυρωπαϊκὴ πολυτέλεια, εἶχαν εἰσαχθῆ εἰς τῆς κατοίκους.

Ἀπὸ ὅλας τὰς πάλαι ποτὲ ἐνδόξους νῆσους, καὶ εἰς πολὺ διάστημα ὑπὸ τῶν Βενετῶν κυριευομένης, ἡ μόνη, ἧτις ἕως εἰς τῆς τελευταῖες χρόνας ἀπέφυγε, τὴν Ἀνατολικὴν βαρβαρότητα, ἦτον ἡ νῆσος τῆς Χίω· αὐτὴ ἐχρῶσε τῆς εἰς τὸ ἐμπόριόν τῆς· τὰ πλοιά τῆς, καὶ οἱ ναῦται τῆς δὲν ἦσαν τόσον περίφημα, ὅσον τὰ τῶν Ἰψαρῶν καὶ τῆς Ἰδρας, ἀλλ' αὐτὴ ὑπερῆρθε τὰντα τὰ ἀκαρπα νησιδία κατὰ τὴν ἐυκαρπίαν, κατὰ τὴν πλεσίαν καλλιέργειαν, ποικιλότητα προϊόντων ἐπίσης ἀσυγκρίτων. Ὀλη ἡ νῆσος παρωμοίαζε μὲ ἓνα κῆπον. Αἱ ἄμπελοί τῆς ἔδιδαν τὰ περίφημα κρασία τῆς Χίω· αἱ πεδιάδες τῆς φυτευμέναι ἀπὸ τὸ βαμβάκι, ἦσαν ἀντίζηλοι μὲ τὰς πεδιάδας τῶν Σερόρων, καὶ τῆς Θεσσαλονίκης· τὰ βλασάρια τῶν συκαμιῶν τῆς, πεφορτισμένα μὲ τὰ μεταξοσκώληκα, ἔγερμα ἀπὸ ἓν μετὰξὶ ὄχι ὀλιγώτερον ἀξιοτίμητον ἀπὸ ἐκεῖνο τῆς Ζαγοροῦς. Ὅλα ἦσαν ὠφελιμώτατα εἰς τὴν

(1) Τραγῶδιον δημοτικὸν τῆς Ἰδρας.

(2) Edward Blaquiére.

πολυτέλειάν της ἕως καὶ ἀντὰ τὰ δισάκρια τῶν τρια-
ταφυλλίων, τῶν ὁποίων τὸ ἐμπόριον ἀπελάμβανον
τὸ ὄφελος. Χωρία ὀλόκληρα περικυκλωμένα ἀπο-
τείχη, ἐκαλλιέργουν τὴν μασιχίαν, (σχίνος) δένδρον
ζεκαπέντε ἕως εἴκοσι ποδῶν, ἀπὸ τὸ ὁποῖον ἐκρέει ἕν πο-
λύτιμον κόμμι, ἀγαπητὸν εἰς τὰς γυναῖκας τῆς Ἀ-
νατολῆς, ὀνομαζόμενον μασίχη. Τέτο τὸ ἄρωμα
ἦτον ἐν ἀπὸ τὰ κυριαδέσπρα ἀντικείμενα τῆ ἐμ-
πορίας τῆς νήσου Χίος. Οἱ Τερκοὶ ἐλάμβανον πολλὰς χι-
άλιδας ἀπ' αὐτὸ, μὲ τίτλον ἐτησίαι φόροι, καὶ τέτο ἦ-
το τὸ μόνον δόσιμον, τὸ ὁποῖον τὰς ἐπλήρωνεν ἡ
νήσος τῆς Χίος. Ἦτιον εἰς αὐτὴν τὴν νήσον μία Σχο-
λὴ, ἣτις ἐδέχετο πολλὰς ἑκατοντάδας νέων, καὶ τῶν
ποίων αἱ σειραὶ τῶν Μαθημάτων ἦσαν ἀριετὰ δυνα-
ταί, ὡς εἴλωσαν σπεδασὰς ἀπὸ τὸ βᾶθος τῶν Ἡνω-
μένων ἐπικρατειῶν τῆς Ἀμερικῆς. Αὕτη εἶχε μίαν
Βιβλιοθήκην, μίαν Τυπογραφίαν, ἐν σπεδασήριον
Φυσικῆς, ὄργανα ἀστρονομίας, τὰ πάντα ἀπονη-
μένα μὲ τὰ θεληματικὰ δῶρα τῶν ἐμπόρων. Ἡ νῆ-
σος ἦτον, ὡς μερικαὶ ἐπαρχίαι τῆς Θεσσαλίας, ὑ-
πὸ τὴν ὑπεράσπισιν τῆς Σελτάνας Βαλιδέ, ἣτις ἐ-
καρπώνειο ἐξ αὐτῆς τὸ σημαντικώτερον μέρος τῆ εἰ-
σοδήματός της, καὶ ἦτις τῆς ἐπεσήριε μίαν ὑπερά-
σπισιν τόσον δραστήριον, ὅσον καὶ ἰσχυρὰν. Εἰς τέτο
πρέπει νὰ ἀποδώσωμεν τὴν ἀμφιβολίαν, τὴν ὁποῖαν
ἔδειξαν οἱ κάτοικοι τῆς Χίος, ὁπότεν ἔπρεπε νὰ ἐ-
νοτιλιοθῶσι κατὰ τῆς Πόρτας.

Ἡ Τερκικὴ διοίκησις εἶδε πολὺν καὶ ὄν χωρὶς καὶ μί-
μίαν ἀγανάκτησιν τὸν Ἑλληνικὸν λαὸν ὅτι εἰσέχον
εἰς τούτας τὰς σχολὰς, καὶ ἤκεε μὲ ἀπορταγίαν
τὰ μαθήματα τῶν ξένων επαγγελματικῶν διδασκάλων

λων. Δὲν ἐννοῶσε τὸν κίνδυνον κατασημάτων, τὰ ὁποῖα αὐτῆς ἔφεραν μεγάλον εἰσόδημα· ἀλλὰ δὲν ἦτο τὸ ἴδιον διὰ τὰς Φαναριώτας καὶ διὰ τὸν Ἑλληνικὸν κληρὸν. Οἱ Φαναριῶται καὶ οἱ Ἱερεῖς ἦσαν ἀρκετὰ φωτισμένοι, ὥστε αἰσθάνοντο τὴν δύναμιν τῶν τῶν προσπαθειῶν, καὶ τῶν τῶν νοερῶν προσόδων, αἱ ὁποῖαι ἐδηλοποιεῖντο εἰς ὅλην τὴν Ἑλλάδα. Ἐχοντες συμφέρον εἰς τὴν σταθερότητα καὶ πρὸ πάντων εἰς τὴν ἀσφάλειαν ἐνὸς δεσποτισμοῦ, ὅστις ἐπεσηρῖζετο εἰς τὰ προτερήματά των, καὶ ὅστις τὰς ἀποκατέβαινε ἐγγυητὰς τῆς ἐξαρτήσεως τῶν Ραγιαδῶν, ὄντες βέβαιοι ὅτι θὰ ἦναι τὰ πρῶτα θύματα τῆς ἐκπυροσφορῆσεως τῆς ματίας τῶν Τούρκων εἰς περίσσειαν ἀποσασίας, ἐπροσπάθησαν νὰ ζωγραφίσαν ὡς κινδυνώδη τὴν παιδείαν διεσπαρμένην μεταξὺ τῶν Χριστιανῶν. Ἡ σχολὴ τῆς Κωνσταντινέπολεως ὑπέπεσεν εἰς τὰς μηχανουργίας των, καὶ ἐκλείσθη ὁ σοφὸς Βενιαμὴν, ὅστις εἶχεν ἐβγάλει ἀρίστους μαθητὰς εἰς τὸ Αἰβαλί, ἐμηνύθη εἰς τὴν Κωνσταντινέπολιν, καὶ ἐπεπλήθη ἀντηρῶς ἀπὸ τὸν Πατριάρχην. (1) Ἀπέλαυσεν ὡς μεγάλην χάριν τὴν ἄδειαν τὴν νὰ ἐπιστρέψῃ εἰς τὸν οἶκόν τε, μετὰ συμφωνίαν νὰ προσαρμόσῃ τὴν διδασκαλίαν τε κατὰ τὰς μερικὰς σκοπὰς τῶν Φαναριῶτων. Οἱ κατωτέρων βαθμῶν κληρικοί, οἱ καλόγηροι, οἱ ἐπίσκοποι, οἱ κοσμικοὶ Ἱερεῖς, ἐπροσπαθῆσαν, εἰς τὸν ἄμβωνα, καὶ εἰς τὸ κριτήριον τῆς ἐξομολογήσεως, νὰ καταπέισαν τὸν λαὸν εἰς τὴν ὑπακοήν· τὸν ἔλεγον ὅτι ὁ Θεὸς σέλλει τὴν θλίψιν καὶ τὰς ταπεινώσεις εἰς τὰς παρ' αὐτῆς ἐννοσμένους λαὸς,

(1) Ζακλόνης, Δοκίμιον περὶ τῶν Φαναριωτῶν.

καὶ δὲν ἐξερῶντο ἀπὸ παραδείγματα ἐβγαλμένα ἀπὸ τὴν παράξενον ἰσορίαν τῆς Λαῶ τῆς Θεῶ. „ Οὐ Θεοῦ „ ἔλεγον, ἐγκρίνει τὴν ἐξουσίαν τῆς Σουλτάνου, ἐπειδὴ συγ- „ χωρεῖ τὴν ἐκτελέσιν της. Κατ' αὐτὴ διεγερόμεθα „ δίδοντες ἀκρόασιν εἰς ἐκείνας τὰς λέξεις τῆς ἐλευθε- „ ρίας, εἰς ἐκείνας τὰς πρὸς ἐπανάστασιν προσκλήσεις, „ αἵτινες δὲν εἶναι ἄλλο τι, πᾶρεξ δαιμονικαὶ ἐμπνεύ- „ σεις .

Ἄλλ' ἦτο σπάνιον νὰ ἀφίνωνται οἱ Ἕλληνες, ὡς νὰ τῆς ἀπατῆν ἄνδρες κακικεντροχεῖς, οἵτινες τοὺς ἐδί- δασκαν ἐπ' αὐβωνος τὰς γλυκείας ἀρετὰς τῆς χρι- σιανισμοῦ καὶ οἵτινες ὠφελῶντο τόσον ἐπιτηδείως ἀπὸ τὰ ἀάγρια δόγματα τῆς Κορανίς. Ὅταν τὰ παντοειδῆ ἐμ- πόδια ἐκράτησαν τὴν σειρὰν τῆς εὐτυχίας τῶν τῆς δη- μοσίας ἐκπαιδύσεως καταστημάτων, καὶ ἐβίασαν τῆς περισσοτέρους ξένους ἐπαγγελματικὰς Διδασκάλους (Professeurs) νὰ παραιτήσων τὴν Ἑλλάδα, αἱ πλέ- σιαι οἰκογένειαι ἐξέλλαν τὰ τέκνα των εἰς τὰ πανδι- δακτήρια τῆς Ἰταλίας, τῆς Γαλλίας, καὶ τῆς Γερμανίας, ἢ μᾶλλον εἰπεῖν μετοικῶσαν, ἂν καὶ, διὰ νὰ ἐκβῶσιν ἀπὸ τὴν Ἀυτοκρατορίαν, ἔπρεπε νὰ ἱκανοποιήσων ἀναποφεύκτως νομικὰς τάξεις, νὰ καταφρονήσων κιν- δύνους, καὶ νὰ καθυποβληθῶν εἰς τὸ χάσιμον τῶν ἡ- παρχόντων των . Ὁ πολιτισμὸς ἐμποδιζόμενος εἰς τὰς προόδους τῆς, συνεκρότησε μὲ τὴν Ὀθωμανικὸν δεσποτισμὸν μίαν πάλην διαφορετικὴν ἀπὸ ἐκείνην, τὴν ὁποῖαν διετήσων εἰς ὅλας τὰς ἐποχὰς οἱ ὄρεινοὶ καὶ τὸ ἀκαλλιέργητον μέρος τῆς λαῶ, ἢ ἔτισης ἀ- ξίαν εἰς τὸ εἶδος της, εἰάν παρκτηρηθῆ . Οἱ Ἕλλη- νες ἔμποροι, ὄντες ἀρχηγοὶ αὐτῆς τῆς ἀνεξαρτήσεως, ἦσαν σχεδὸν πάντοτε βέβαιοι εἰς τὴν ἐκβάσιν, προσ-

βάλλοντες τὴν μεσσημανικὴν αἰσχροκέρδειαν. Τὸ πνεῦμα τῆς συντροφίας, τὸ ὁποῖον, εἰς ταύτην τὴν πάλιν, ἀνεπτύσσετο μεταξὺ αὐτῶν εἰς σημαντικώτατον βαθμὸν, ἀπελάμβανε συνεχῆ πλεονεκτήματα, μετὰ τὰς μηχανουργίας καὶ τὴν δραστηριότητα τῶν Φαναριωτῶν. Ἡ θέσις τῶν τελευταίων ἐγένετο ἡμέραν παρ' ἡμέραν ψευδής, καθ' ὅσον ἐπλησίαζαν περισσότερο εἰς τὴν ἀναπόφευκτον διάλυσιν, προβλεφθεῖσαν πρὸ πολλῆ ἀπὸ τῆς, ὅσοι παρατηροῦσαν τὰ συμβαίοντα εἰς ταύτην τὴν γωνίαν τῆς Ἑυράπης. Κεφάλαια ἐνωμένα διὰ παντὸς εἰδωσκοπῆς καλητερέσεως ἐθεμελιώσαν εἰς τὴν Ἑλλάδα νοσοκομεῖα, ἀρχικὰ σχολεῖα, ἐχρησίμευαν εἰς ἐργασίας κοινωφελεῖς, ἐπλήρωναν τὸ λύτρον τῶν Ἑλλήνων, τῶν κρατηθέντων αἰχμαλώτων ἀπὸ τῆς Τούρκου διοικήτας, ἐπρομήθευαν ἐλαιτροφῶσεις εἰς ἐκείνους, τῶν ὁποίων δὲν ἠμποροῦσαν ἂν ἀπολάυσεν τὴν ἐλευθερίαν, ἐπλήρωναν εἰς τὸ ἔξωτερικὸν τὴν ἀνατροφήν ἐνὸς σημαντικοῦ πλήθους νέων. Οἱ Τούρκοι ἀνεβίβαζαν εἰς ὑψηλὴν τιμὴν ταύτην τὴν ἀνεξιδροσκίαν, καὶ ἡ ἔλλειψις προβλέψεως αὐτῶν τὴν ἔτεινεν εἰς ὅλα. Ὁ ἴδιος Ἀλῆ Πασᾶς, ἀλλὰ διὰ θεωριῶν προσκαλλημένων εἰς τὰ ἰδιαίτερά του σκέδια, ἐσυγχωροῦσε τὴν σύστασιν τῶν Σχολείων καὶ Νοσοκομείων, τὰς θεμελιώσεις διὰ τὴν βοήθειαν τῶν πολυαρίθμων αἰχμαλώτων, οἵτινες ἐξέναζαν εἰς τὰς ὑπογεῖς φυλακάς τε. ἡ φιλαργυρία τε καὶ περισσότερο ἀκόμη ἡ πολιτικὴ τε ἔδιδαν αἰτίαν εἰς ἀναριθμητὰς ἐπιχειρήσεις, αἵτινες εἶχαν διὰ σκοπὸν νὰ ἐνουνημύσεν τὸ Ἑλληνικὸν Ἔθνος.

Ἦσαν πολλοὶ μεταξὺ τῶν Ἑλλήνων ἐμπόρων τῆς ἡπείρου καὶ τῶν νήσων, οἵτινες, εὐθύς ἀπὸ τὰ πρῶ.

τα συμπτώματα τῆς ἀποσασίας ἐμέμφθησαν πᾶσαν ἔνοπλον ἀντενέργειαν, καὶ ἐσοχάσθησαν ὅτι εὐ-
 προεπεν ἀλλέως νὰ παλαίσουν κατὰ τῆς Πόρτας,
 πάρεξ προσπαθῆντες νὰ πολιτίσεν τὸ Ἑλληνικὸν Ἔ-
 θνος· ὅτι μὲ τὸν καιρὸν, ἀπολαμβάνοντες μὲ χρη-
 ματικὴν δόσιν καθημέραν νέας παραχωρήσεις, ἤ-
 θελαν ἐξολοθρεύσει μεληδὸν τὴν Ὀθωμανικὴν Κυρι-
 αρχίαν. Ἄλλοι ἐσοχάσθησαν ὅτι ἔπρεπε ν' ἀκολουθήσεν
 τὰ εἰσασιακὰ κινήματα τῶν κατοίκων τῆς Ἡπείρου
 καὶ τῆ Μωρέως. Κατὰ τὸ 1770 ἔτος, ὁ Περίφη-
 μος Βαρβάκης, ἔμπορος τῆς Ἰθάρας, ἐνώπλισεν ἕν
 πλοῖον, τὸ ὁποῖον ἔκαμε πολὺ κακὸν εἰς τὰς Τύρκους
 εἰς τὰυτα τὰ παράλια, καὶ τὸ ὁποῖον ἠκολούθησε
 τὸν Ῥωσικὸν στόλον, ἀλλὰ μετὰ τὴν ἀναχώρησιν
 τῶν τῶν τελευταίων, ὑπεχρεώθη νὰ φύγῃ. Με-
 τὰ δέκα ἔτη, ὁ περίφημος πειράτης Λίμπρος ἠΰ-
 ρε βοηθὸς μεταξὺ τῶν θαλασσοπλεύσων τῆς Ἰ-
 θάρας, τῶν Σπεισῶν, τῆς Χίος, καὶ τῶν Ὑφραῶν.
 Πρὸς ταύτην τὴν ἐπιχὴν ἤρχισεν ἡ ταχεῖα ἔκτασις
 τῆς ἐμπορίας, ἕως τότε ἀκαταλίπτει, τῶν νησιωτῶν
 τῆς Αἰγαίης πελάγους, καὶ τῶν ἐμπόρων, οἵτινες ἐγει-
 ναν ἔκδοτοι εἰς ἐνρυχωροτέρας προβλέψεις, ἔχοντες
 νὰ ὀψοκινδυνεύσεν σημαντικώτερας περιουσίας, ἐ-
 δείχθησαν ὀλιγώτερον διατεθειμένοι εἰς τὸ νὰ δια-
 τρέξεν τὰς κινδύνους μιᾶς ἀποσασίας. Μ' ὅλον τῆ-
 το βεβαιῶνεν (1) ὅτι εἰς τὰ 1808 ἐπρόσφεραν εἰς
 τὸν ἕνα ἀπὸ τὰς υἱὰς τῆς Ἀλῆ Πασᾶ νὰ τὸν γνωρί-
 σεν ἀρχηγὸν πολιτικὸν, εἰάν ἤθελε νὰ ἐπάγῃ εἰς αὐ-
 τὸς μὲ μερικὰ στρατεύματα, καὶ νὰ διατηροῦσιν

(1) Παναγιώτης, Ἱστορία τῆς Παλιγγενεσίας τῆς Ἑλλάδος.

ανεξαρτησίαν τῶν νήσων τῆς Αἰγαίης Πελάγους. ἄλλα σχέδια φαίνονται ὅτι μουσικῶς ἐταράχθησαν μεταξὺ τῶν νησιωτῶν ἐμπόρων διὰ τὰ ἐνεργήσαν διεργασίαι, καὶ τὰ ἀπολάυσαν θεσπίσματα ἐλευθέρια ὑπὸ τὴν ὑπεράσπασιν κάμμιᾶς μεγάλης δυνάμεως.

Ὅπως καὶ ἂν ἦναι δι' ὅλας ταύτας τὰς ἀποτυχέσας προσπαθείας εἰς ταῦτα τὰ ἀνεκτέλεστα μείναντα σχέδια, εἶναι βέβαιον ὅτι ἡ πεφωτισμένη, πλεοσία, βιομηχανος, καὶ ὑπὸ τῆς ἐμπορίας πλασθεῖσα ἐν τῷ μέσῳ τῆς Ἑλληνικῆς Ἐθνικῆς κλάσις, ἀπέβλεπεν ὡς ἐπακόλθον τῶν παντοειδῶν προόδων τῆς, τὰ συντριψῆ τὸ εἶδος τῆς ἰσορροπίας, τὸ ὁποῖον ὑπῆρχε πρὸ τεσσάρων ἡδη αἰῶνων μεταξὺ τῶν καταδυναστευτικῶν μέσων τῶν δορυκτητόρων, καὶ τῶν ἀντισατικῶν μέσων τῶν ἰποτεταγμένων. Ἡ μὲν νῆσος τῆς Ἰδρας εἶχεν εἰς τὸς 1813 ἑξήντα πλεῖα, ἔχοντα τὸ καθὲν ἐπιβάτας τριάκοντα ἄνδρας, καὶ πεντακόσια εἴκοσι πυροβόλα ὄργανα (κανόνια) διαμοιρασμένα εἰς τὰς διαφόρας ἐπλασίας τῆς. Πολλοὶ ἔμποροι, ὡς ὁ Βαρβάκης, Κονδεριώτης, οἱ ἀδελφοὶ Ἐμμανὺλ καὶ Ἰάκωβος Τομπάζης ἔκαμαν, ἐπίδειξιν καὶ συγκαταριθμῆντο ὡς κορυφαῖοι μεταξὺ τῶν πολυχρημάτων Ἐμπόρων τῆς Εὐρώπης. Ὁ πρῶτος εἶχεν ἐξοδύσει ἕως τριακοσίας χιλιάδας γροσίων διατὴν ἀύξησιν τῆς λιμένος τῆς Ἰδρας. Αἱ σχέσεις τέτων τῶν ἐμπόρων ἦσαν ἀπειροί, ἡ πῖσις αὐτῶν σχεδὸν ἀπεριόριστος.

Περί τῶν τῶν μεγάλων ἐμπορικῶν οἰκῶν ἐπεσφραγίσθη μέγας ἀριθμὸς ἐμπόρων, ἀρματολῶν, θαλασσιῶν Καπιτάνων. Ὅλον τὲτο τὸ μέρος τὸ πεφωτισμένον, πλεσίον, βιομηχανον τῆς Ἑλληνι-

κῆ Ἐθις ἐννοῶσε καὶ ἀκολοῦθεσε τὰς κινήσεις τῆς
 Εὐρωπαϊκῆς πολιτικῆς . Ἄν καὶ βοηθῆμενος ἀπὸ
 τῆτον τὸν διεξοδικὸν πόλεμον , ὅσιν τὸ εἶχε κάμει
 νὰ λάβῃ εἰς τὰς χεῖράς τε τὸ ἐμπόριον τῆς Μεσο-
 γείης , ἐμέθεξεν ἐναντίον τῆς Κολοσσαίας ἐπαυξήσεως
 τῆ Γαλλικῆ Ἐθις , ἀπὸ τὴν ἀποσοφὴν , καὶ ἴ-
 σως τὴν πλάνην τῶν ἄλλων τῆς Εὐρώπης ἐθνῶν .
 Ὅποτεν κατὰ τὸς 1813 αὐτὰ τὰ ἔθνη ἐσηκώθησαν
 σωρηδόν , διεγειρόμενα ὑπὸ τῆς ἐλπίδος τῆ νὰ ἀ-
 ποκτήσῃν δικαιώματα πολιτικά , οἱ Ἕλληνες ἔ-
 καμαν εὐχὰς διὰ τὴν συμμαχίαν τῶν λαῶν . Φανταζό-
 μενοι ὅτι ἡ ἀπελευθέρωσις των ἠθέλεν εἶσθαι τὸ ἀ-
 ναπόφευκτον ἀποτέλεσμα τῆ μεγάλῃς ἔργῃ τῆς Πα-
 λιγγενεσίας , τὸ ὅποιον ἐμηνύθη διὰ τῆ διακηρυκ-
 τικῆ γράμματος (Manifeste) τῆς Ἰερῆς Συμ-
 μαχίας , ἐνόμισαν ὅτι εἶναι ἔτοιμοι νὰ λάβῃν
 βαθμὸν εἰς τὴν μεγάλην Εὐρωπαϊκὴν οὐραγένεια .
 καὶ ἐντὶ περισσώτεροι ἀπὸ δεκαπέντε χιλιάδας
 συμπατριωτῶν των ἐπολέμῃν ὑπὸ τὰς σημαίας τῆς
 Ῥωσσίας, τῆς Αὐστρίας, καὶ τῆς Ἀγγλίας, ἠνοιξαν
 εἰς τὴν πατρίδα των συνδρομὴν διὰ νὰ βοηθήσῃν
 τὴν Ῥωσσίαν νὰ ἀνθέξῃ εἰς τὰ ἔξοδα τῆ πολέμου .

Ἡ Ἑλλὰς , καθὼς καὶ ὅλη ἡ Εὐρώπη ἠπατήθη
 εἰς τὰς ἐλπίδας τῆς , αὐτὴ ἐθυσίασε καὶ αὐτὰ τὰ
 πρὸς τὴν ὑπαρξίν τῆς ἀπαραιτήτως συντείνοντα σχέ-
 δια εἰς τὰ μεγάλα σοικεῖα σαθερότητος διακηρυχ-
 θέντα ἀπὸ τὴν νικήτριαν συμμαχίαν . Τὸ θαλασ-
 σινὸν ἐμπόριον τῆς ἐχαλάσθη ἀπὸ τὴν Γενικὴν Εἰ-
 ρήνην , ἥτις ἐσυγχωρῶσεν εἰς τὰς σημαίας ὅλων
 τῶν Ἐθνῶν τὴν θαλασσοπλοίαν τῆς Μεσογείας . Ἡ

ἔνδεια, ἣτις ἔγεινεν ἐπαισθητὴ εἰς τὴν Γαλλίαν, καὶ εἰς ἓν μέγα μέρος τῆς Εὐρώπης, κατὰ τὸ 1816, τῇ ἀπέδωκε διὰ ὀλίγον καιρὸν τὸ μονοπωλεῖον τῆν μετακομιδῆς τῶν σιταρίων· αὕτη ἡ δραστηριότης δὲν διήρκεσε, καὶ εἰς τοὺς ἀκολούθους χρόνους μετεβλήθη εἰς παντελῆ εἴασι. Εἰς τὸν ἴδιον καιρὸν, ὁ Ἀλῆ Πασᾶς διὰ τοῦ ἐξολοθρευμοῦ τῶν πολλὰ ἀκμαίεσων παραθαλασσίων πόλεων τῆς Ἡπείρου, καὶ οἱ Ἄγγλοι, διὰ τῆς δυσφήμου πωλήσεως τῆς Πάργας, ἐπλήγωναν ναρκοτικῶς καὶ σχεδὸν θανασίμως τὴν ἐργοχειρικὴν καὶ ἐμπορικὴν βιομηχανίαν τῶν Δυτικῶν ἐπαρχιῶν. Διὰ ὅλους ἐκείνους, οἵτινες εἶχαν ἐλπίζει ὅτι ἡ Ἑλλὰς νομιζομένη ὡς ἔθνος πεφωτισμένον καὶ βιομηχανον, ἤθελεν ἐμπνεύσει εἰς τὰς διοικήσεις ὡς καὶ εἰς τὰ ἔθνη τὸ συμφέρον, τὸ ὁποῖον δὲν εἶχαν ἀπολάσει τὰ διεξοδικὰ τῆς πάθης, μία σκληρὰ ἀπάτη τῆς φαντασίας εἶχε χαλασθῆ. Ἡ διορία τῆς ἀπελευθερώσεως ἀπροσδιορίζως ἀνεβάλλετο, καὶ ὁ ὀρίζων ἐπεφορτίζετο ἀπὸ ἀδιαπέραςα καὶ ἀπειλητικὰ σύννεφα. Οἱ πολεμικοὶ, τοὺς ὁποίους ἡ Γενικὴ Εἰρήνην ἐναπεταμίευεν εἰς τὸν πολιτικὸν βίον, καὶ οἵτινες μετέφεραν εἰς τὴν Ἑλλάδα τὸ αἶσθημα τῆς ὑπεροχῆς των ὡς πρὸς τὰς ἀπαιδεύτους στρατιώτας τῆς Πόρτας· οἱ σπουδααὶ, οἵτινες ἔκβαιναν ἀπὸ τὸν τοπον, ἢ ἐπέσρεφον ἐκεῖ μὲ τὴν φαντασίαν γέμουσαν ἀπὸ ποιητικὰς παραδόσεις τῆς ἐθνικῆς Ἴστορίας των, μὲ τὸ πνεῦμα, διηγειρόμενον διὰ τῆς συνεχοῦς καὶ φοικῶδες ἀντιθέσεως τῶν ἀπομνημονευμάτων των, καὶ τῶν ἀπὸ τοὺς ὀφθαλμοὺς παρισανομένων· σὶ

ἔμποροι, οἵτινες ἐπάλαιαν κατὰ τινος φθορᾶς, τὴν ὁποίαν ὄλα ἐπρομάντευαν, ἐδημοσίευσαν τῆς ἀπαρῆσκειάντων, τὴν ἀνυπομονησίαν των εἰς τὴν τᾶν πραγμάτων κατάσασιν, καὶ ἔδιδαν τὴν ἀπροσδόκητον εἶδησιν εἰς τὴν ὑποπτον Ἀστυνομίαν τῶν Τούρκων. Ἐπαρατηρεῖτο μεταξύ τούτων μία κίνησις, μία ἀνησυχία ἀσυνείθιτος. Καθημέραν ἡ γραμμὴ τοῦ συνόρου μεταξύ τῶν δύο Ἐθνῶν ἐγίνετο μεγαλητέρα ἔξ ἀμφοτέρων τῶν μερῶν τὸ μῖσος δὲν ὑπέκρυπτε πλέον βιαίους καὶ αἰμοβόρους σκοπὲς. Ἐπλησίαζαν εἰς τὴν ἐπανάσασιν.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΕΚΤΟΝ.

Διχόνοια τῆς Ἀλῆ Πασᾶ μετὰ τὴν Πόρταν. Ἐκστρατεία τῶν Ἐταιρεισῶν εἰς τὴν Μολδαβίαν καὶ Βλαχίαν. Ἀποστασία τῶν Σελιωτῶν, τῶν Ἀρματωλῶν τῆς Οὐλύμπου καὶ τῆς Πίνδου. Σήκωμα εἰς τὰ ὄπλα ὅλα τῆς Ἑλληνικῆς λαῆς τῆς Πελοποννήσου.

Ολοι αὐτοὶ οἱ σπόροι ἐνὸς μεγάλου πολιτικοῦ μέλλοντος, τὰς ὁποῖας ἐδείξαμεν ἀνωτέρω διεσκορπισμένους εἰς τὰ διάφορα μέρη τῆς Ἑλλάδος, ὅλα ταῦτα τὰ βιομηχανικὰ καὶ ἐμπορικὰ βοηθήματα, τὰ ὁποῖα ἔδιδαν τὴν ἠθικὴν ὑπεροχὴν εἰς τὰς Ἑλλήνας Ραγιαδες ὡς πρὸς τοὺς ἡλιθίους κυρίως των, εἶχαν λάβει καλὴν ἐπιτυχίαν, ἢ εἶχαν ἀπαντήσῃ ἐμπόδια εἰς τὰς ἀναπτύξεις των κατὰ τοὺς λογασμοὺς τῆς μουσουλμανικῆς ἀισχροκερδείας. Ὁ Ἀλῆ Πασᾶς, ὁ ἐπιτηδειότερος ἀπὸ τοὺς Τερκικοὺς διοικητὰς ἦτον ἐκεῖνος, ὅστις ἤξευρε νὰ ὠφελῆται κάλλιστα ἀπὸ τὴν βιομηχανίαν τῶν ὑπὸ τὴν κυριαρχίαν του ὑποτεταγμένων Ἑλλήνων. Αἱ διαβολαὶ του, αἱ ἀρνηρολογίαι του ἦσαν πάντοτε μὲ μέτρον εἰς τὸν σκοπὸν, ὥστε ἡ ἐκκάρπωσις δὲν ἀφάνιζε τὴν κατατεθειμένην χρηματικὴν ποσότητα. Τὸ μονοπωλεῖόν του, ἐκτανθὲν εἰς ὅλα τὰ εἶδη τῶν προϊόντων,

εἶχε κατακτήσει τοὺς περισσοτέρους ἐμπόρους, οἵτινες ἔφεραν τὸν ζυγὸν του νὰ μὴν ἦναι ἄλλο τι, πᾶρεξ ἐνοικιασαίτου, καὶ ὄλαι αἱ παραθαλάσσιαι πόλεις, τὰς ὁποίας εἶχε κυριεύσει ἀλληλοδιαδόχως, νὰ μὴν ἦναι ἄλλο τι, πᾶρεξ λογισήρια ἢ γραφεῖά τε. (comptoirs) Φθάσας, κατὰ τὸ 1820 ἔτος, εἰς τὸν ὑπέροτατον βαθμὸν τῆς δυνάμεώς του, ἦτον κύριος αὐτὸς ἀφ' ἑαυτοῦ, ἢ διὰ τῶν υἱῶν του, ἐνὸς τόπου ἴσου κατὰ τὴν πολυανθρωπῖαν μὲ τὰ δύο ἠνωμένα βασίλεια τῆς Σηθίας καὶ Νορβηγίας. (1) ἦτο κατὰ διαφόρους προφάσεις ἰδιοκτῆτης τῶν ἐννέα δεκάτων τῶν ὑποσατικῶν τῶν εἰς ταύτην τὴν εὐρύχωρον περιοχὴν εὐρισκομένων. Ἐκτίσεν εἰς τὴν Πρέβεξαν, Ἀρταν, Τεπελένι, Πάργαν, Γωάννινα, μεγαλοπρεπῆ παλάτια, σολισμένα μὲ μεγίστην μεγαλοπρέπειαν· τὰ ὑπόγειά του περιεῖχαν εἰς χρυσόν, εἰς ἄργυρον νομισματοκομμένον, εἰς ἀντικείμενα πολίτιμα, καρπὸς τῶν διεξοδικῶν λαφυραγωγῶν τε, πλῆθη, τὰ ὁποῖα αὐτὸς μόνος ἐδύνατο νὰ ἐκτιμῆσῃ. Ἡ λαμπρότης, μὲ τὴν ὁποῖαν ἐμίσθωνεν ὅλους τὰς Ὀθωμανικοὺς Υπουργοὺς, ὁ φόβος, τὸν ὁποῖον τὰς ἐνέπνευεν, ἐφαίνοντο ὅτι τῷ ἐγγυῶνται, ἀνεῖχε τὴν ἐκβασιν φιλοδόξων σχεδίων, τὰ ὁποῖα δὲν ὠμολόγησεν, τελάχισον τὴν εἰρημικὴν ἀπόλαυσιν ὅλων ἐκείνων, τὰ ὁποῖα εἶχεν ἀποκτήσει δι' ἐξηκονταετῶν κόπων καὶ ἀρπαγῶν.

Ἐνας ἄνθρωπος ἐνέπνευσεν εἰς ὅλους ἐκείνους, οἵτινες ἐβδελύττοντο τὸν Ἀλῆ Πασᾶν, καὶ τὸν ὁ-

(1) Γεωργία τῆς Παλιγγενισίας τῆς Ἑλλάδος.

ποίου ἐβασάνιζεν ἢ ἐπιθυμίατου νὰ κυριεύσῃ μετὰ τὴν πτώσιν του τὸ ἀξίωμα του καὶ ὅλην τὴν δόξαν του, τὴν τόλμην, ἣτις τοὺς ἔλειπεν ἕως τότε διὰ νὰ τὸν προσβάλεν. Οὗτος ἦτον ὁ Γεμαήλ Πασό-Μπεης, παλαιὸς τρόφιμος (τερκισὶ τζιράκι) τῆ Βεζύρου, ὅστις πεσὼν ἀπὸ κάποιας περιπέτειας ὀλιγοσημάντους εἰς τὴν ἐχθρὰν τῆ κυρίε τε, καὶ ἐκφυγὼν πολλάκις ἀπὸ δολοφόνους πληρωθέντες ὑπ' αὐτοῦ, εἶχεν ἐλθεῖ πνέων ἐκδίκησιν νὰ ζητήσῃ καταφύγιον καὶ ὑπεράσπισιν εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν. Ὁ Πασό-Μπεης, κατορθώσας τὸ νὰ φθάσῃν τὰ παράπονά του ἕως εἰς τὰς πόδας τοῦ Σελτανικοῦ θρόνου, εἶχε γένει περιπλέον τὸ ὄργανον ὅλων ἐκείνων, οἷτινες, ὀλιγώτερον τολμηροὶ ἀπὸ αὐτὸν, δὲν ἐτολμοῦσαν νὰ ἐβγῶλον καὶ νὰ φωνῆν παραπονητικὴν κατὰ τοῦ Πασᾶ τῶν Ἰωαννίνων. Ἡ ἀκάθεκτός τε ὀρμὴ εἰς τὸ νὰ κατατρέχη ἓνα ἄνθρωπον, ἔμπροσθεν τοῦ ὁποίου ἐσέκοντο ἔντρομοι καὶ οἱ μεγαλύτεροι ἀξιωματικοὶ τῆς Αὐτοκρατορίας, τὸν ἀπεκατέστησε σημαντικὸν, καὶ ὁ Σελτὰν Μαχμούτης ἔλαβε τόσον ὑψηλὴν ἰδέαν τῆς δραστηριότητός του, ὥστε τὸν ἐψήφισεν ἓνα ἀπὸ τὰς Καπιτζί-μπασηδες.

Ὁ Πασό-Μπεης δὲν εὐχαριστήθη μόνον εἰς ταύτην τὴν πρώτην ἐκβασιν, ἀλλ' ἐγκάλεσε πρὸς τούτοις τὰς τυραννίας τοῦ πρωτοτόκου υἱοῦ τοῦ Ἀλῆ εἰς τὸ πασαλῆκι τῆ Μωρέως, καὶ δυνάμει παρασάσεως τῶν ἀδικημάτων, ἀπέλαυσε τὴν ἀνατροπὴν του. Ὁ Ἀλῆ Πασᾶς ἔμαθε σχεδὸν συγχρόνως τὴν ὑψωσιν τοῦ σκληροτέρου του ἐχθροῦ καὶ δυσυχίαν τοῦ υἱοῦ του, τὸν ὁποῖον ἔγας ὑπέρτατος φετῆρας ἐξώρι-

ζεν εἰς τὴν Ναύπανκτον. Ἀπεφάσισε ἂν ἀποκριθῆ εἰς αὐτὴν τὴν διπλὴν ὕβριν διὰ μιᾶς ἀπ' ἐκείνας τὰς προσβολὰς, αἱ ὁποῖαι πολλάκις ἔφεραν τὸν τρόμον τοῦ ὀνόματός του ἕως εἰς τὰς Πύλας τῆς Ἀυτοκρατορικῆς Παλατίς. Δολοφόνοι τινὲς ἐπρόσβαλαν κατὰ τῆς Πασό-Μπεη ἐν τῷ μέσῳ ἐνὸς δρόμου τῆς Κωνσταντινουπόλεως· ἀλλ' ὁ Καπιτζί-μπασης, βοηθούμενος εἰς καιρὸν τὸν προσήκοντα, ἤλευθερώθη ἀπὸ αὐτὸ δι' ἐλαφρῶν πληγῶν, καὶ οἱ δολοφόνοι πιασθέντες, ὡμολόγησαν ὅτι ἦσαν ἄνθρωποι τοῦ Ἀλλῆ. Ταύτην τὴν νέαν ἀνοσιβροχίαν τὸ Διβάνι μαθὼν συνηθροίσθη· ὁ Σελτάνος, θυμωθεὶς καθ' ὑπερβολὴν διεκήρυξεν ὅτι ὁ γέρον Ζατράπης εἶχεν ἀποπληρώσει τὸ μέτρον τῆς συγκαταβάσεως· ὅτι ἡ ἀτιμωρησία δὲν ἤμποροῦσε νὰ ἦναι μακροτέρα, καὶ ὅτι ἤθελεν ἀποτέμει τὴν κεφαλὴν εἰς τὸν, ὅστις ἤθελε μεσιτεύσει διὰ τὸν μέγαν ὑπεύθυνον, τοῦ ὁποῖου ἡ ὑπαρξίς ἦτον ὕβρις διὰ τὴν Ὑψηλὴν Πόρταν. Τὸ ἔγγραφον, τὸ ὁποῖον διεκήρυττε τὸν Ἀλλῆ Πασᾶν φερμανλῆν, ἦτοι ἀντάρτην, καὶ τὸν ἐδηλοποιῖσε νομίμως νὰ ἔλθῃ εἰς τὸ ὑποπόδιον τῆς θρόνου, διὰ νὰ ἀποδώσῃ λογαριασμὸν τῆς διαγωγῆς τε, κατεσφώθη ἀμέσως· ὅλοι οἱ Πασάδες τῆς Ρωμελίας ἔλαβαν προσαγὴν νὰ λάβουν τὰ ὄπλα, διὰ νὰ συνευθῆσιν εἰς ταύτην τὴν ὑψηλὴν ἀπόφασιν· ὁ Ἰσμαὴλ Πασό-Μπεης, ψηφισθεὶς ἀρχιεράτηγος τέτου τῆς στρατοῦ, ἔλαβε τὴν διοίκησιν τῶν δύο Πασαλικίων τῶν Ἰωαννίνων καὶ τῆς Δελβίνου, ἐπιφορτισθεὶς νὰ τὰ κυριεύσῃ ἀπὸ τὸν ἀντάρτην· καὶ ἕνας μικρὸς εὖλος ἔκαμε πανὰ (Ἑλληνας,

ἀπῆρε) ἀπὸ τὸ γενὸν τῶν Δαρδανελλίων διὰ τὰ
 εἰπάκη τὰ πολιορκήσῃ τὰς λιμένας τῆς Ἀλβανίας.
 Ὁ Ἀλῆς ἐνόησε παρρυθὺς τὴν θέσιν του, δὲν εἶχεν
 ὅμως ἀρκετὰ στρατεύματα τακτικά, ὡς ν' ἀνθέξῃ εἰς
 ὅλας τὰς δυνάμεις τῆς Αὐτοκρατορίας· ἀλλ' ἔ-
 βλεπε τὸν ἐαυτόν του εἰς τὸ μέσον εἰδὸς τριπλοῦ
 περιφράγματος βουνῶν, καὶ ἐν ἐνὶ λόγῳ ἤμποροῦσε
 μεταχειριζόμενος ταύτην τὴν σειρὰν τῶν βουνῶν
 ὡς φυσικὴν καὶ δρασηριοιότατην ὑπεράσπισιν τὰ κα-
 ταδαμάσῃ τοὺς Τούρκους. Πάλιν ξαναεσύσθησε διὰ
 προσαγῆς ὅλα τὰ τάγματα τῶν Ἀρματωλῶν καὶ
 τῶν Κλεφτῶν, τὰ ὅποια εἶχε διασκορπίσει ἠπι-
 ᾶσει εἰς τὴν δέλευσίν τε, καὶ ἀμέσως ἀντήχησαν εἰς τὰ
 ὠτάτου φωναὶ ἐλευθερίας, αἱ ὅποια ἀπὸ τὸν και-
 ρὸν τῆς τιμωρίας τοῦ Εὐθυμίου Βλαχάβα δὲν
 εἶχαν ἀντηγήσει πλέον εἰς τὰ γενὰ τοῦ Ὀλύμπου
 καὶ Πίνδου. Ἀπ' ὅλα τὰ μέρη ἐπροσκάλεσεν
 εἰς τὰ ὄπλα τοὺς Χριστιανοὺς· τὰς ἀνόμα-
 ζε λαὸν του· οἱ χρόνοι ἐπληρώθησαν, ἔλεγεν αὐτὸς τὰ
 σχέδια, τὰ ἴποια εἶχε μελετήσει ὅλην τε τὴν ζωὴν
 διὰ τὰ ἐξαλείψῃ τὸ μισητὸν ὄνομα «Ραγιαῖς» καὶ
 τὰ δόξῃ εἰς τοὺς Χριστιανοὺς πολιτικά δικαιώματα,
 ἔφθασαν τέλος πάντων εἰς τὴν ὠριμότητά των· ὠ-
 μοφρόνει καὶ συνεφατρίαζε μὲ τοὺς Χριστιανοὺς·
 οἱ στρατιῶται μιᾶς ἀνοήτου διοικήσεως ἔμελλαν
 καὶ ἐκ δευτέρου τὰ ταφῶσιν εἰς τὰ βουνὰ τῆς
 Ἀλβανίας· ἐξαπατηθεῖς, εἴτε ὄχι, ὁ Χριστιανικὸς
 λαὸς ἔτρεγεν εἰς τὰ ὄπλα· διετάτετο ἰπὸ τὴν ἀρχη-
 γία τῶν βιῶν τῶν σημαντικώτερων του Καπι-
 τάνων. Οδυσσεύς, υἱὸς τοῦ Ἀνδρούτσου, Στουρ-
 γαροῦ, Λιάκος, Βαρνακιώτης, Ὑσκοκ, Ζόγγος, τοὺς

1820

ὁποίους ἀρκεῖ νὰ ὀνομάσωμεν διὰ νὰ ἀνακαλέσωμεν εἰς τὴν μνήμην τὴν δόξαν τῆς παλαιᾶς Κλεφτοριᾶς, ἔτρεχαν μὲ προθυμίαν εἰς τὰς ἀσφαλεῖς πολεμικὰς θέσεις, τὰς ὁποίας τὸς ἔδειχνεν ὁ Ἀλῆ Πασᾶς. Ὁ πανοῦργος Βεζύρης δὲν εἶχε τὰς ἐλπίδας τε εἰς ταύτας τὰς πολεμικὰς διατάξεις, ἀλλὰ προσέτι συνήθροισεν εἰς τὰ Ἰωάννινα μίαν σύγκλητον ἀπὸ τὸς πλέον σημαντικὰς Χριστιανούς· ἠνοίξε μὲ μεγάλην πομπὴν ταύτην τὴν πολιτικὴν συνέλευσιν, ἀλλ' ἔκαμε μίαν ἀπαίσιον ἐξήγησιν ὅλης τῆς πρὸς τὸ Ἑλληνικὸν ἔθνος διαγωγῆς τε. Ὑπεσχέθη νὰ θυσιάσῃ διὰ τὴν μυριοπόθητον ἐλευθεριάντων τὸς πρὸ ἐξῆντα χρόνων συσσωρευθέντας ἠθασαυροὺς, καὶ ἔκαμε τοῖς ἐπισκόπους, τὸς Ἀρχοντας τῆς Θεσσαλίας, τὸς δημογέροντας τῶν βενῶν νὰ ὑποσχεθῆν ὅτι θέλουν τὸν συμβοηθήσει εἰς αὐτὴν τὴν πάλην συγκροτηθησομένην, ὡς ἔλεγε, δι' αὐτὸς μόνους.

Ἡ διαγωγή τῆ Ἀλῆ πασᾶ ἐδίδασκεν εἰς τὸς Τέρκους ἐκείνην, τὴν ὁποίαν αὐτοὶ οἱ ἴδιοι ἔμελλαν νὰ κρατοῦν μὲ τὸ Ἑλληνικὸν ἔθνος. Ὁ Σελεῖμάν Πασᾶς, ὅστις ἐδιοικῆσε τὴν ἐμπροσθοφυλακὴν τῆς Τερρικῆς στρατεύματος ἐμβῆκε κατὰ μῆνα Μαΐου εἰς τὴν Θεσσαλίαν, καὶ ἀπεκρίθη εἰς τὰ διακηρυκτικὰ γράμματα τὰ ὑπὸ τῆ Ἀλῆ πρὸς τὸς Χριστιανὸς διευθυνθέντα, κάμνων εἰσέτι εἰς τρίτον τὸν Χριστιανικὸν λαὸν μίαν πρόσκλησιν κατὰ τοῦ Βεζύρη. Ἡ Πόρτα, ὡς ἔλεγεν, ἔσελλε τὸ στρατεῦμα εἰς τὴν Ἀλβανίαν διὰ νὰ ἐλευθερώσῃ τοὺς Ἑλληνας ἀπὸ τὴν Τυραννίαν του· οἱ Τοῦρκοι θὰ γένουν ἤ ἐπανορθωταὶ ὅλων τῶν ὑπὸ τοῦ Ἀλῆ πραχθεισῶν καδικιῶν.

1820

Ὡς ἀπόδειξιν τῆς ἐννοίας τῶν σκοπῶν τῆς, ἡ Πόρ-
 τα ἐπροσκαλεῖτο τὰς Σελιώτας· αὐτὴ ἔδιδεν ἐξουσίαν
 νὰ ἔμβωσιν εἰς τὰς γαίας των ὅλοι ἐκεῖνοι, τὰς ὁ-
 ποῖς εἶχε κερῆσει ὁ ἀνταρτις Πασᾶς· Κατὰ
 πρώτην φοράν τώρα οἱ δορυκτῆτορες ἐπροσκαλεῖσαν
 νὰ μεσολαβήσῃ εἰς τὰς φιλονεικίας των ἕνας λαὸς,
 τὸ ὅποις ἕως τότε μόλις ὑπέφεραν τὴν ὑπαρξιν,
 νομίζοντες καὶ τῆτο ὡς μέγα δῶρον καὶ προνό-
 μιον· Ἀλλ' ἡ αὐφιβολία τῶν Ἑλλήνων εἰς τὸ νὰ
 λάβωσιν τὴν μίαν ἢ τὴν ἄλλην ἀπὸ τὰς πατρίδας, αἱ
 ὅποιαι κατήντησαν εἰς εἶδος δημοκρασίας τὴν συν-
 δρομὴν τῶν Χριστιανῶν, ἔδειξεν ὅτι εἶχαν εὐγενέσε-
 ρα φρονήματα, καὶ ὄχι τοιαῦτα, ὥστε νὰ φο-
 νευθῶσιν ἀναμεταξύ των διὰ ξένα συμφέροντα.

• Λέγουσιν ὡς βέβαιον ὅτι ὁ Σελειμὰν Πασᾶς εἶ-
 χε διασπείρει προκηρύξεις, αἱ ὅποιαι διήγειραν τὰς
 Ἑλλήνας εἰς τὸ νὰ ἀπορρίψωσιν τὸν ζυγὸν τῆς Πόρ-
 τας· ἀγνοῶσιν τὴν γλῶσσαν τῶν Ραγιάδων, καὶ ὁ
 γραμματικὸς τῆς Ἀναγνώσεως, ἐπιφορτισθεὶς νὰ με-
 ταφράσῃ διὰ τῆς τῆς κατὰ τὴν Ἀλῆ πρόσκλησιν, με-
 τεσχημάτισε τῆτο τὸ τεμμάχιον εἰς μίαν ἀληθῆ ἰ-
 ἔραν κήρυξιν ἐπαναστάσεως· Οἱ ταχυδρόμοι τῆς Σε-
 λειμάνη τὴν εἶχαν φέρει εἰς ὅλας τὰς ἐνθυβολίας,
 καὶ διασκορπίσει ἕως εἰς τὰ παραμικρότερα χωρία·
 Ἀπ' ὅλα τὰ μέρη ὁ Ἑλληνικὸς λαὸς ἔλαβε τῶ ὄν-
 τι τὰ ὄπλα, καὶ ὁ Σελειμὰν Πασᾶς διόλε ἀπα-
 τηθεὶς περὶ τῆς φύσεως ταύτης τῆς ἐνρυχώρου κί-
 νήσεως, ἐφροντίζετο ὅτι βλέπει τόσους βοηθούς εἰς
 ὅλας ἐκεῖνας, οἱ ὅποιοι ἤρχοντο νὰ ἀυξήσωσιν τὸ στρα-
 τῶπεδόν τῆς· ἀγνοῶσιν τὴν ἀπάτην τῆς γραμμα-

1820

τικῆς τῆς Ὀ' Ἀναγνώσεως ἦτον Ἑταιρείτης .

Τῆτο τὸ ὄνομα ἔφεραν τὰ μέλη μιᾶς μυσικῆς Ἑταιρείας , εἰς τὴν ὁποίαν ἐπροσκολλῶντο ὅλαι αἱ πατριωτικαὶ συγκοινωνίαι , περὶ τῶν ὁποίων προλαβόντως ὠμιλήσαμεν . Μόνον τοιαύτη διοίκησις, καθὼς ἦτον ἡ Τερρική, ἦγεν ἀφυῆς καὶ ἀμέριμνος ἡμπορεῖ σενὰ ἀγνοῆ τὴν ὑπαρξιν καὶ τὰ σχέδια τάντης τῆς Ἑταιρείας , τῆς ὁποίας τὰ μέλη δὲν ἦσαν προικισμένα ἐν γένει ἀπὸ καμμίαν μεγάλην φρόνησιν, ἢ ἀπὸ καμμίαν μεγάλην διάκρισιν . Κατὰ τινὰς ἰσορικῆς, αὐτὴ ἡ Ἑταιρεία δὲν ἦτον ἄλλο τι, πᾶρεξ μίᾳ παραγωγῇ ἢ ἔκτασις ἐκείνης , τὴν ὁποίαν εἰχαν θεμελιώσει εἰς Βιένναν κατὰ τὸ 1814 , ὑπὸ τὸ ὄνομα , Φιλόμυθος Ἑταιρεία“ πολλοὶ Ἕλληνας καὶ ξένοι σημαντικοὶ , καὶ τῆς ὁποίας ὁ σκοπὸς ἦτο νὰ διασπείρη τὰ φῶτα εἰς τὴν Ἑλλάδα (1) . Δὲν εἶναι γνωστὸν ἀκόμη ὁποίαν χώραν ἡμπορέδεν νὰ ἐπέχεν εἰς τὴν Ἰσορίαν , καὶ τὶ ὠφέλειαν ἡμπορεῖ ἕνας ἰσοριογράφος φιλαλήθης καὶ ἀφατρίασος νὰ εἰπῇ ὅτι ἐπροξένησαν εἰς τὴν ἐλευθερίαν τῆς Ἑλληνικῆς Ἐθνῆς αἱ ἐργασίαι τάντης τῆς ἑταιρείας , ὁ διοργανισμὸς τῆς δὲν εἶχε τίποτε πλέον ἀξιοσημεῖωτον ἀπὸ τὸσας μυσικῆς ἑταιρείας , αἱ ὁποῖαι ἀνεφάνησαν κατὰ τὴν αὐτὴν ἐποχὴν , καὶ τὰς ὁποίας τὰ échafauds (2) ἀπέπνιξαν . Καθὼς καὶ πολλαὶ ἀπὸ τὰ

1820

(1) Ἱσορικὴ Εἰσαγωγὴ εἰς τὰ Ἀπομνημονεύματα τῆς Κ, Raybaud ὑπὸ Alph. Rabbe .

(2) Σαπίδωμα , ἐπάνω αἰς τὸ ἴσιον θανατώσων τῆς κατα

καθολικὰς Ἐταιρείας τῆς Γροιλάνδας, ἔτω καὶ αὐτὴ δὲν εἶχεν ἀρχηγόν ὄρατόν, ἀλλ' ἐνώνετο μὲ τὸ ὄνομα ἐνὲς ὄντος φαντασιώδους μουσικῶς ὀνομαζομένης „ Ἡ Ἀρχή “ Οἱ Ἐταιρεῖσαι ἦσαν διασκορπισμένοι ὡς πολυτικοὶ ἀπόστολοι εἰς ὅλα τὰ μέρη τῆς Ἑλλάδος εἰσχωρῶσαν διὰ προσποιήσεων εἰς τὰ συμβέλια τῶν Τέρκων, ἀλληλογραφεῖσαν μὲ τὸν Ἀλῆ Πασᾶν, καὶ καθὼς λέγουσιν οἱ ἐχθροὶ τῆς Ἑλληνικῆς ἐπαναστάσεως, μὲ ὅλας τὰς ἐλευθερίας Ἐταιρείας τὰς ὑπὸ τῆς Ἱερᾶς Συμμαχίας καταδικασμένας (1).

1820

Ὁ Ἐταιρεῖσης Ἀναγνώσης ἐγκαλεσθεὶς εἰς τὸν Σελεϊμᾶν Πασᾶν, ἤξευρε διὰ ταχείας φυγῆς νὰ ἐλευθερωθῆ ἀπὸ τὴν τιμωρίαν, ἣτις τὸν ἐπρόσμενον, Ἀλλ' ὁ Σελεϊμᾶν Πασᾶς, ὑπεύθυνος διὰ τὰ ἐπακόλθεθα μιᾶς τυφλοτάτης καὶ ἀδιακρίτου ἐμπιστοσύνης, ἐπλήρωσε μὲ τὴν κεφαλὴν τε τὰς μηχανουργίας τε Γραμματικῆς τε. Ὁ Πεχλεβᾶν-Μπαμπας, ἄνθρωπος ἄγριος καὶ στρατιώτης περιφημὸς, ἦλθε νὰ λάβῃ τὴν διοίκησιν εἰς τὸν τόπον τε, ὀντικατασταθεὶς ἀπὸ τὸν Ἰσμαήλ ΠασόΜπην. Ἐκτότε αἱ ἐχθροπραξίαι κατὰ τῆς Ἀλῆ Πασᾶ ἀρχίσαν νὰ γίνωνται βὲ περισσοτέραν δραστηριότητα, καὶ ὁ Ἑλληνικὸς λαὸς ἔπαυσεν ἀπὸ τὸ νὰ κολακεύεται, ἐνῶ τῆτο δὲν ἔλειπε προλαβόντως. Ὁ Ἰσμαήλ Πασᾶς δὲν ἐπροσκάλεσε τὰς Χριστιανὰς εἰς τὰ ὄπλα, ἀλλὰ διεκήρυξεν εἰς ἐκείνας, τὰς ὁποῖας

1820

ἔκκεν ἐν Γαλλίᾳ κατὰ τὸν Λεξικογράφον Planchie τὸ Φόριον πῆγμα. Σημ. τῆς Μεταφρασεῖς.

(1) Ὁ κ. waddington, εἰς τὸ σύγγραμμα ἐπιγραφ. Φ' μινον, A visit to Crecece, βεβαιώνει ὅτι ἀποδάξας, τῆς

ἔυρισκεν ἐτοιμὸς νὰ πολεμήσῃ ὑπὸ τὰς προσαχὰς τες, ὅτι ἡ Πόρτα, δεχομένη τὰς ἐκδουλεύσεις των, συγχωρῶσα εἰς ραγιαδες, οἵτινες εἶναι γεννημένοι διὰ νὰ ζῶσι καὶ νὰ ἀποθνήσκωσιν εἰς τὴν δουλείαν, νὰ φανῶσιν ὠπλισμένοι, καὶ συσσωματωμένοι μετὰ Μουσουλμάνους, τὸς ἔδιδεν ἔν σημεῖον εὐνοίας, τὸ ὁποῖον ἔπρεπε διὰ πάντα νὰ τὸς ἐμπνέουσι εὐγνωμοσύνην. Καθ' ὃν καιρὸν ὠμίλεσε μετὰ τοιαύτας Σελτανικὰς φράσεις εἰς τὸ Χριστιανικὸν εὐαγγέλιον, ἐπεφόρτιζε τελευταῖον τὸν τόπον ἀπὸ ὑπερμέτρους συνισφορὰς εἰς χρήματα καὶ ζωοτροφίας· ἔπρεπε νὰ θυσιάσῃ ἢ δυσυχὴς Ἡπειρος τὰ τελευταῖα τῆς βοηθήματα διὰ νὰ θρέψῃ τὸ εὐαγγέλιον, τὸ ὁποῖον ἤρχετο νὰ τὴν ἐλευθερώσῃ ἀπὸ τὸν ζυγὸν τῆς Ἀλῆ Πασᾶ, καὶ νὰ εὐχαρισήσῃ ὅλας τὰς φαντασιώδεις ἀπαιτήσεις ἀτάκτων στρατιωτῶν καὶ ἀπλήρων ἑσχηγῶν.

ταυτότητος τῆς Ἑταιρείας καὶ διαφόρων μουσικῶν συγκοινωνιῶν αἱ ὁποῖαι ἐκατηγορήθησαν ἀπὸ πολλὰ περίφημα ἱερὰ κριτήρια, ἐπαρετιάζθησαν εἰς τὴν συνέλευσιν τῆς Βερώνης. Διὰ τὸτο διακηρύχθη μεγαλοφώνως ὅτι δὲν ἔστι Φιλέλλην, πρᾶγμα, τὸ ὁποῖον παρατηρεῖται ἀμέσως, ὁ ἀγνώστης τὸ βιβλίον τες. Ὁ Κ. Waddington νομίζετο ὅτι ὁ ἴδιος Ἀλῆ Πασᾶς ἦτον Ἑταιρεῖσης καὶ περισσότερον καρμπονάρος. Καὶ κατὰ ταύτην τὴν τροπολογίαν, τὸν φέρεται μισήτορος παρὰ ὡς ἕνας ἀπὸ τὸς τυράννης, οἵτινες καθύβρισας εἰς ἄκρον τὴν ἀνθρωπότητα. "Ἐνας ἄλλος Ἄγγλος, ὁ Κ. Blaquiere, ἐπροσπάθησε ν' ἀποδείξῃ ὅτι δὲν ἦτο καμία σχέσηις μετὰ τῆς ὑπέρβου τῶν καρμπονάρων, καὶ τῶν Ἑταιρειῶν. Αὕτη ἡ ἐρώτησις ἔλαβε τὴν σήμερον πολλὴν ἀξιολογότητα, καὶ ἡ εὐγενὴς κίνησις τῶν Ἑλλήνων δὲν ἤμπορῶ πλέον νὰ κερδίσῃ ἢ νὰ χάσῃ τίποτε διὰ νὰ ἐκλαμπρυνθῇ.

Ὁ Ἀλῆς ἐδοκίμαζε τὴν χαρὰν τῶν καταχθονίων Θεοτήτων (1) βλέπων ὅτι ὀλίγοι οἱ ἐχθροὶ τῆς θύλων ἀποκατασταθῆ μισητότεροι παρ' αὐτὸς ὁ ἴδιος. Τὲς εἶχε παραιτήσῃ ἐπὶ ταυτὲ τὴν ἐξουσίαν, μένων κύριος ὅλων τῶν ἐνδυναμωμένων Φερσίων. Οἱ Υἱοὶ τῆς, οἱ Ἐγγονοὶ τῆς, οἱ πλέον ἀφοσιωμένοι Ἀρχηγοὶ τῆς, ἐδιοικῆσαν εἰς τὴν Μπερᾶν, Ἀυλώνα, Ὀχριδα, Πρεμίτι, Πόρτο Πάνορμον, Ἁγίοι Σαράντα, Βεθρωτόν, Δέλβιον, Ἀργυρόκασρον, Τεπελένι, Πάργα, Πρέβεζα, Σέλι, Παραμυθίαν, εἰς τὴν θέσιν τῶν Πέντε Πηγαδιῶν. Ἐν σημαντικὸν πυροβολικὸν τάγμα εἶχε διαμοιρασθῆ εἰς τὰυτας τὰς διαφόρους πόλεις ὅλαι εἶχαν ἀναγκαῖα καὶ ζωτροφίας διὰ πολλὰς χροῖνες· μερικαὶ εἶχαν κρυμμένους καὶ θησαυροὺς. Ὅσον δι' αὐτὸν, εἶχε κλεισθῆ εἰς τὰ Ἰωάννινα με ὀκτὼ χιλιάδας ἀνθρώπων ἀπὸ τὰ καλῆτερά τῆς στρατεύματα, μερικὰς λόχους Ἀρματωλῶν, ἐν σῶμα πυροβολιστῶν διδαγμένων κατὰ τὸν Ἑυρωπαϊκὸν τρόπον, καὶ διοικημένων ἀπὸ ἓνα μηχανικὸν ἐπιτήθειον, τὸν Ἰταλὸν Καρέττον. Κατὰ μῆνα Ἰένιον, εἰκοσι χιλιάδες ἀνθρώπων διοικημένων ἀπὸ τὸν Ἰσμαήλ Πασᾶν ἐμφανίσθησαν ἔμπροσθεν τῶν Ἰωαννίνων. Ὁ Ἀλῆς ἀπεφάσισε νὰ θυσιάσῃ τὴν πόλιν, ἥτις ἦτον χωρὶς ὑπεράσπισιν, καὶ νὰ περικλεισθῆ εἰς τὸ κάσρον, τὸ ὁποῖον ἐδύνατο

1820

(1) Ὁ Συγγραφεὺς, κατὰ τὴν γνώμην μου, ἐκφράζεται αἰτιολογικῶς, θέλων νὰ μᾶς δώσῃ νὰ καταλάβωμεν ὅτι ὅσις ἐνυχεται τὸ κοινὸν τῆς πλησίον τῆς εἶναι ὅμοιος μὲ τὰς Ἐρινύδας τῆς Ἄδης. Σημ. τῆ Μετάφρασεως.

1820 να ἐκληφθῆ ὡς ἀπόρρητον, ἐὰν ἤθελε παρατηρήσει τις τὰ τῆς προσβολῆς μεσα, καὶ τὴν ἀγνοίαν τῆ πολιορκεῖντος στρατεύματος. Ἐνας λαὸς τριάντα χιλιάδων ψυχῶν, φραγμένος εἰς τὰς σρεβλαῖς ὁδὸς τῶν Ἰωαννίνων ἔμαθε μὲ ἀπελπισίαν ὅτι ἡ πόλις ἔμελλε νὰ ἀποτεφρωθῆ. Ἐβιάσθη νὰ ὑπάγῃ νὰ ζητήσῃ ἄσυλον εἰς τὰ βεναὶ καὶ εἰς τὰ πέριξ δάση, καὶ μὲ τὴν λάμπιν τῆς πυρκαϊᾶς, ἣτις ἐπυρόλοι τὰ Ἰωάννινα, μέγα πλῆθος τέτων τῶν φυγάδων ἐσφάγησαν καὶ ἐλαφυραγωγήθησαν ἀπὸ τὸ Τροικικὸν ἰππικόν.

Μόλις ὁ Ἄλῆς, ἀποκλεισθεὶς εἰς τὸ κάστρον τὸ ἤρχιζε νὰ ῥίπτῃ τὰ πυροβόλα κατὰ τῶν πολιορκεῖντων, καὶ εὐθύς τῆ ἦλθαν λυπηραὶ εἰδήσεις. Οἱ δύο τε Γιοὶ, Βελῆς καὶ Μεντάρης ἀφέθησαν νὰ ἐλκυσθῆν. Ὑποχωρεῖντες εἰς ὠραίας ὑποσχέσεις, παρέδωκαν ὁ μὲν ἕνας τὴν Πρέβεζαν, ὁ δὲ ἄλλος τὸ Ἀργυροκάστρον. Ἦτο φόβος μήπως μιμηθῶσι τὸ παράδειγμά των καὶ ἄλλοι μὴ ἔχοντες τὸ ἴδιον χρέος πρὸς τὸν Ἄλῆν νὰ ἐκτελέσῃ. Ὡς τόσον ὁ γέρον δὲν ἀπεκαρδιώθη τὸ μῖσός τε ἐναντίον μιᾶς διοικήσεως, τὰς ὁποίας εἶχεν ὄνειροπολήσει πάλαι ποτε τὴν πτώσιν, ἔδιδε χώραν εἰς τὰς ἐλπίδας. Ἀκέραιος, ἐπειδὴ ἦτο δύσπιστος, μόλις ἐκοιμᾶτο, ἐπαγρυπνεῖσεν εἰς τὰ περιτειχίσματα, δὲν ἔχων ἀπὸ τὴν ὄρασιν τὸν παραμικρότερον φύλακα, καὶ πάντοτε φυλαττόμενος κατὰ τῆς προδοσίας, ἔχεε τὸν χρυσὸν εἰς τὸ στρατόπεδον τῶν πολιορκεῖντων, διὰ νὰ μάθῃ τεχνηέντως τὰ μυσικὰ τῆ συμβελίε, νὰ κλονίσῃ τὴν πίσιν τῶν Ἀλβανῶν, καὶ πρὸ πάντων τῶν Χριστιανῶν. Ἠγγίξε τὸς πρώτ

τες, υπενθυμίζων αὐτὲς τὴν δόξαν, τὴν ὁποίαν εἶχαν ἀποκτήσει μαζὺ, ὅταν ἦτο ὁ περίφημος Ἀυλῆς τῆς Τεπελενίς, ὁ Λέων τῆς Ὀθωμανικῆς Αυτοκρατορίας. Εἶλκυε τὲς Ἀρματωλὲς τρομάζων αὐτοὺς μὲ τὰ ἐπακόλθετα τῆς πτώσεως τε, λέγων ὅτι θέλει ἐπισύρει μετ' αὐτῶν καὶ τὴν Ἑλλάδα. Ἀπὸ τὸ μέρος τῆς λίμνης, τῆς ὁποίας εἶχε μείνει κύριος διὰ μέσος ἐνὸς σολίσκου καλῶς διωργανισμένον, ἀνταπεκρίνετο ἐυκόλως, ὄχι μόνον μὲ τὲς πολιορκήσας, ἀλλὰ καὶ μὲ τὴν Κωνσταντινέπολιν, Μωρέαν, μὲ τὰς νήσους καὶ μὲ τὰς πέραν τῆς Δανάβης ἐπαρχίας. Ἐνίοτε ἐκαμινεν ἀποβάσεις, αἱ ὁποῖαι ἐπήγαιναν μακρὰν γὰ ἀρπάξεν τὲς ταχυδρόμους, καὶ γὰ πιάσεν ἐπ' αὐτοφώρῳ τὰ πολεμικὰ καρὰβια τῆς Ἰσμαήλ Πασᾶ.

Ἡ ἀνέκφραστος βαθύνοια τῆς πνεύματός τε ἐξηγήσειτο εἰς παντοειδεῖς φαντασίας διὰ γὰ συνδέη καὶ γὰ βασᾶ συμφωνίαν ἐξωθεν τῆς Κάσρας τε. Τὰ λείψανα τῆς Σελιωτικῆς λαῆς εἶχαν ἐπιστρέψει ἀπὸ τὴν Νεάπολιν, καὶ ἀπὸ τὰς Ἰωνικὰς νήσους διὰ γὰ μεθέξεν εἰς τὴν πολιορκίαν ταύτης τῆς πόλεως, ὅπε ἦτο περιχλεισμένος ὁ θανασιμώτερος αὐτῶν ἐχθρὸς, εἰς τὲς ὁποῖες ὁ Ἀλῆς ἔδωκε γὰ καταλαβεν τὴν θέσιν, εἰς τὴν ὁποίαν εὐρίσκοντο, καὶ ἔρριψεν εἰς τὸ μέσον τῆς στρατοπέδου των βάρβας, αἱ ὁποῖαι κατ' ἀρχὰς τὲς ἐτροῦμαξαν, ἀλλ' οἱ Σελιώται παρατηρήσαντες ὅτι αὐταὶ αἱ βόμβαι δὲν ἐξέσπασαν, τὰς ἐρέυνησαν, καὶ τὰς ἤϊραν γέμάτας ἀπὸ φλοδρία τῆς Βενετίας ἀντὶ πυρὸς πιδος. (μπαρσιτίς, Τερκισί) καὶ ἀνέγνωσαν ἐν γραμμᾶτίσῳ, τὸ ὁποῖον διευθύνετο πρὸς αὐτῆς,

ὁ Ἀλῆ Πασᾶς τὲς ὑπεχρέωνε νὰ τῷ ζεῖλεν ὡς ἐπιτροπον ἓνα ἀπὸ τὲς ἐδικῆς των, διίσχυρίζόμενος ὅτι εἶχε νὰ τῷ γνωστοποιήσῃ ἐν μουσικὸν ἀξιολογώτατον καὶ σημαντικώτατον.

Οἱ Σελιώται, ἂν καὶ ἀγανακτησμένοι ἀπὸ δικαίας ἀπαρκειᾶς κατὰ τῷ Ἰσμαήλ - Πασᾶ, καὶ Πεχλεβάν - Μπαμπα, ἀρχηγῶν τῷ Τερικῆς στρατεύματος, δὲν ἐτολμῆσαν νὰ ἐμπιστευθῶν εἰς τὰς προτάσεις ἐνὸς ἀνδρὸς, τῷ ὁποίῳ εἶχαν δοκιμάσει τόσας φορὰς τὴν ἀπιστίαν. Οἱ πλέον ἄφοβοι πολεμισαὶ τῷ Σελίε ἤθελαν προτιμήσει νὰ δοκιμάσων τὴν ἐφοδον τῶν πύργων τῶν Ἰωαννίνων, παρὰ νὰ εἰσχωρήσων εἰς αὐτὲς μὲ τὰς ἀσφάλειαν ἐμπνεῖσας ὑποσχέσεις τῷ δολοφόνῳ τῷ Τσαβέλλα ὅτι ἓνας καλόγηρος, ὅστις εἶχε μεγάλην ὑπόληψιν μεταξὺ αὐτῶν καθιερώθη διὰ θρησκευτικῆς ἐκστάσεως νὰ καθυποβληθῇ εἰς τὲς κινδύνους τῆς ἐντέξεως. Προσευχηθεὶς καὶ ἐτοιμασθεὶς εἰς θάνατον διὰ μιᾶς νυκτερινῆς μεταλήψεως τῶν ἀχράντων τῷ Χριστῷ μυστηρίων, ἐπῆγε μόλις εἰς τὴν ἄκρην τῆς λίμνης, σρέφων, κατὰ τὴν διδασκαλίαν τὴν ἐυρεθεῖσαν εἰς τὰ φυσέκια τῶν βομβῶν, τὸ φᾶς μιᾶς κατῆλας ἐν μέρεσιν τῷ Κάσρου. Μὲ τῷτο τὸ σημεῖον, μία βάρκα ἀναχωρήσασα ἀπὸ τῆς πρόποδας τῷ περιτειχίσματος ἤλθε νὰ τὸν δεχθῇ, καὶ μετὰ μερικὰ λεπτὰ αἱ πύλαι τῷ Κάσρου εἰλείσθησαν. Ὁ Καλόγηρος ὠχρίασεν ἐυρεθεὶς αἰρνιδίως ἐπὶ παρουσίᾳ τῷ Ἀλῆ.

Οὗτος, μὲ ἀγρίαν φυσιογνωμίαν, τῷ ἔδωκε μιᾶν ἐπιστολὴν ἀνοικτὴν, προσάξων αὐτὸν νὰ τὴν ἀναγνώσῃ ὅτι ἦτον ἓνα γράμμα πιασμέτον ἀπὸ

τὸ δακρυόεις τῆ Ἀλῆ, καὶ τὸ ὅποιον ἀπεκάλυπτε-
 τὸ δεδεγμένον σχέδιον, ἢ τὸ ἐλάχιον κριθὲν εὐά-
 ρεσον ἀπὸ τὴν Πόρταν νὰ φονεύσεν ὅλες τὰς Χρι-
 στιανὰς, οἵτινες εἶναι εἰς κατάσασιν νὰ φορῶν ὄπλα,
 νὰ αἰχμαλωτίσεν τὰς κόρας καὶ τὰς γυναῖκας, καὶ
 νὰ ἀναθρέψεν κατὰ τὴν Ἑυρωπαϊκὴν τακτικὴν, καὶ
 εἰς τὴν Μωαμεθανικὴν Θρησκείαν τὰ ἀρσενικά, ὅ-
 σα εἶναι παρακάτω ἀπὸ ἡλικίαν τινά. Τῆτο τὸ
 τεμμάχιον, περὶ τῆς ἀξιοπιστίας τῆ ὁποῖα δικαίω
 τῷ λόγῳ διηγέρθησαν κάποιαι ἀμφιβολίαι, διευ-
 θύνθη εἰς τὸν Ἰσμαὴλ Πασᾶν, καὶ ἐσημείωκε τὴν
 ἀνοιξιν τῆ ἀκολούθε χρόνε ὡς ἐποχὴν τῆς ἐκτελέ-
 σεως. Ὁ Ἀλῆ Πασᾶς ἐξήγησε τῆτο τὸ γράμμα μὲ
 τὴν ἐπιτηδειότητα τῆς πανουργίας τε, καὶ ἔδωκε
 τὸν καλόγηρον νὰ καταλάβῃ πόσον ἦτον ἀναποφέν-
 κτως ἀναγκαῖον νὰ κάμνεν οἱ Σελιωταὶ μὲ αὐτὸν
 συμμαχίαν διὰ νὰ προλάβῃ τὰς φρικώδεις σκο-
 πὰς τῆ Σελιᾶνε. Ὁ Καλόγηρος ἀνεχώρησε κα-
 ταπεισθεὶς εἰς τὰς καλὰς σκοπὰς τῆ Ἀλῆ, καὶ κα-
 τὰ τὴν ἀναφορὰν τε, οἱ Σελιωταὶ ἀπεφάσισαν
 τὰ ἀπαιτήσωσι τὴν ἐκτέλεσιν τῶν ὑποσχέσεων, αἱ
 ὁποῖαι τοῖς εἶχαν γένει διὰ νὰ τὰς ὑποχρεώσεν νὰ λά-
 βῃ τὰ ὄπλα. Ἦτον ὁ λόγος κυριωδεσέρως περὶ
 τῆς ἐπιστροφῆς τῆς περιοχῆς των. Ὁ Ἰσμαὴλ Πα-
 σᾶς, εἰς τὸν ὅποιον αὐτοὶ διευθύνθησαν, τὰς ἐ-
 φοβέρισε νὰ τὰς ἐξοπλίση, καὶ ἔσειλεν ὀπίσω τὰς
 πρέσβεις των μὲ ὕβριν. (1)

1820

(1) Ὁ Κ. Rouquerville διηγείται λεπτομερέστατα καὶ
 μὲ ἑναετρόπον ἀρκετὰ ἐγγικτικὸν ὄλην αὐτὴν τὴν ὑπόθεσιν τῶν
 Σελιωτῶν. Ἐβλῆνετε παρόντες εἰς τὴν πολιορκίαν τῶν Ἰωαννίνων

ΑΑ.

1820

Ο Μπότσαρης, ἀγανακτήσας, ἀπεφάσισε νὰ ὑπάγῃ νὰ ἔσῃ αὐτοπροσώπως τὸν Ἀλῆ Πασᾶν, καὶ νὰ πραγματευθῇ μὲ αὐτὸν περὶ τῶν προτάσεων, τὰς ὁποίας εἶχε κάμει. Ἡ ἔντευξις δὲν παρομοιάζεως νὰ ἦτο δύο παλαιῶν καὶ ἀσπόνδων ἐχθρῶν. Ἐσυμφωνήθη ὅτι τὸ φρέριον τῆς Κιάφας, παλαιὰ μητρόπολις τῆ Σελίε, κατεχομένη κατὰ τὸ παρὸν ἀπὸ μίαν φρερὰν ὑπὸ τὴν διοίκησιν τῆ Ἀλῆ, θὰ δοθῇ εἰς τὰς Σελιώτας μὲ τὰ πολεμεφόδια, τὰ πρὸς τὸ ζῆν ἀναγκαῖα, καὶ τὰ ὄπλα, ἀπὸ τὰ ὁποῖα ἦτο προμηθευμένον, καὶ οἱ Σελιώται θὰ παραιτήσῃ τὸ ἔσρατευμα τῆ Ἰσμαήλ Πασᾶ. Οἱ δύο ἀρχηγοὶ ἔδωκαν λόγον ἀμοιβαίως, καὶ ἀπὸ τὰ δύο μέρη ἡ ὑποχρέωσις ἐπεκυρώθη δι' ἐνεχύρων. Εἰς τὴν σιγμὴν, καθ' ἣν τὸ Τέρικον ἔσρατευμα διόλε δὲν ἐσοχάζετο παρομοίαν ἀποσεσίαν, οἱ Σελιώται ἐβγήκαν ἀπὸ τὸ ἔσρατόπεδον, ὁδοιποροῦντες περιμαζωμένοι ὀλόγυρα τῆς σημαίας τῆς προσδιωρισμένης νὰ συνάξῃ τὰς Χριστιανὰς. παρ' αὐτῶν φωναὶ λύσσης ἠκρόσθησαν εἰς τὰς Τέρικας. μερικοὶ ἐξ αὐτῶν εἶχαν φονευθῆ θέλοντες νὰ καταδιώξῃ τὰς Σελιώτας καὶ διὰ νὰ ικανοποιήσωσι τὴν ἐκδίησιν τῆς τῆς ἔσρατιωτικῆς ὄχλης, ἔπρεπε νὰ διορίσῃ βραβεῖον διὰ τὰς κεφαλὰς τῆ Κίτσε, τῆ Νότιη, τῆ Μάρκε Μπότσαρη, καὶ παντὸς Σελι-

ων, καὶ τὰς ὁποίας ἐσυμβελέθημεν περὶ τῆς ἀκριβείας τῆς διηγήσεώς τε δὲν ἔχεν ἰδέαν περὶ τῆς ἐξόδου, διὰ τὴν ὁποίαν ὀμιλεῖ ἐδῶ, καὶ τὴν ὁποίαν ὀνομάζει δικαίως Ὁ μνηρικὰ πόλεμον, τὸσον εἶναι ἀσυνήθες καὶ ἀπίστευται αἱ ἀνδραγαθίαι, τὰς ὁποίας ἀπόδιδεν εἰς τὰς ἀρχηγὰς τῶν δύο ἔσρατεμάτων,

ὡς στρατιώτῃς . Ὁ Γαβριήλ , ἀρχιεπίσκοπος τῶν Ἰωαννίνων , ἔλαβε προσαγὴν νὰ κεραυνοβολήσῃ τὸς Σελιώτας μὲ τὸς κεραυνὸς τῷ ἀφορισμῷ, πρᾶγμα, τὸ ὁποῖον ἔκαμε μεγάλον θόρυβον εἰς τὸς Χριστιανούς , καὶ ἐπροξένησεν εἰς τὸ στρατόπεδον τῷ Σελειμὰν Πασᾶ τοιαύτας ἀταξίας , ὥστε οἱ Ὀθωμανοὶ ἀρχιστράτηγοι ἐφοβήθησαν μήπως διηρέθισαν καμμίαν ἐκρηξίν γενικὴν .

1820

Ὁ Ἄλῃς ἀποκαταστάνων τὸς Σελιώτας εἰς τὰ βενάτων , ἠκολέθει μίαν πολιτικὴν ἀντίστροφον μὲ ἐκείνην , ἣτις ἄλλοτε τὸν εἶχε διεγείρει εἰς τὴν ἐξολόθρευσιν τῆς τῷ ἥρωικῷ λαῷ , καὶ αἱ αἰτίαι , ἀπὸ τὰς ὁποίας προήρχετο αὐτὴ ἡ διαφορὰ , ἦσαν ἀπολύτως αἱ ἴδιαι . Εἶχεν ἀφανίσει ἄλλοτε τὸ Σέλιον , ὡς τόπον τῆς συναθροίσσεως τῆς συμμαχίας τῶν Ἀρματωλῶν ὅτε νὰ ξαναενώσῃ ταύτην τὴν συμμαχίαν διὰ νὰ τὴν ἀντιθέσῃ εἰς τὸς ἐχθρούς τε , τῆς ἔδωκε τὸ παλαιὸν λογιστήριόντης . Τῷ ὄντι , μόλις ἔγεινε γνωστὴ ἡ ἀποκατάστασις τῶν παλαιῶν ἡρώων τῷ Σελίῳ , καὶ εὐθύς πολυάριθμος λαὸς συναθροίσθη ἐκεῖ . Ἐννεακόσιοι ἄνθρωποι τὸ πολὺ εἶχαν παραιτήσει τὸ στρατόπεδον τῶν Ἰωαννίνων . καὶ μετὰ μερικὰς ἡμέρας , σχεδὸν τρεῖς χιλιάδες Χριστιανῶν ἐνώθησαν εἰς τὸς πρόποδας τῆς Κιάφας , καὶ ἐγνώριζαν διὰ πολεμάρχον τὸν Κίτσον Βότσαρη . Οἱ Τῆρκοι , ἀντὶ νὰ τὸς ἀφῆσεν εἰρημικῶς νὰ κατασηθῆν εἰς τὰ βενάτων , ἔπειλαν κατ' αὐτῶν , καθὼς καὶ τὸ ἤλπιζεν ὁ Ἄλῃ Πασᾶς , ἓνα κόμμα στρατιωτῶν ἀξιολήμαντων . Οἱ Σελιώται , ὄντες τὸν ἀριθμὸν τριακόσιοι , ἐτάθησαν αἰφνιδίως τὸ σῶμα εἰς τὰ περίχωρα τῶν

1820

Πέντε Πηγαδίων, καὶ τὸ κατεκομμάτιασαί. Τὸ-
 το ἦτο τὸ πρῶτον πολεμικὸν ἔργον τῆς ἀποσασιάς·
 ἔγινε κατὰ τὸν Δεκέμβριον μῆνα τῆ 1820 ἔτους
 ἐνέπνευσε τόσον μεγάλην φρίκην εἰς τὰς Ὀσμαν-
 λίδας, ὥστε ἄρχισαν νὰ προσπαθῶν τὴν ἰδίαν των
 ὑπεράσπισιν μέσα εἰς τὸ τῶν Ἰωαννίνων στρατό-
 πεδον, φοβέμενοι εἰς πᾶσαν συμῆν μήπως πο-
 λιορκηθῶσιν ἐκεῖ μέσα οἱ ἴδιοι ἀπὸ μίαν γενικὴν
 ἐπανάστασιν ὅλων τῶν πέριξ ἐπαρχιῶν. Προκηρύ-
 ξεις ῥιπτόμεναι ἀπὸ τὸν Ἀλῆ Πασᾶν, ἢ διασκορ-
 πιζόμεναι ἀπὸ τὰς Ἐταιρεῖσας εἰσχωρῶσαν καὶ ἔως
 εἰς τὰς σκηνάς των, φέρεσαι εἰς αὐτὰς τὰς πλέον
 τρομακτικὰς εἰδήσεις· ἡ πολιορκία τῶν Ἰωαννίνων
 δὲν ἐτροχώρει· ἀλλ' ἔγρετὸ Φεβρίον δὲν ἦτο ἐντε-
 λῶς πολιορκημένον·

1820

Ἡ ἡγὼ ὅλων τούτων τῶν τρόμων ἐφθάνεν
 ἔως εἰς τὴν Κωνσταντινέπολιν· τὸ Διβάνι ἀπέδιδεν
 εἰς τὴν ἀπειρίαν τῆ Ἰσμαήλ Πασᾶ τὴν ἀργότη-
 τα τῆς πολιορκίας τῆ ἀφήρπασε τὴν ἀρχηγίαν,
 καὶ ὁ ἐξολοθρευτὴς τῶν Σέρβων, Κερσιδ Πασ-
 σᾶς, ὅσας πολλαῖς φοραῖς ἤδη ἦτον ἀκράδαιτον
 σήριγμα καὶ ἡ μόνη ἄψευτος ἐλπίς τῆς Ἀυτο-
 κρατορίας, ἔλαβε προσαγὴν νὰ ὑτάγη εἰς τα
 Ἰωάννινα· Αἱ διδασκαλιαί τε ἦσαν δραστήριοι· ἐμ-
 πιστεύοντο περιπλέον εἰς τὴν ἐμπειρίαν τε· Ἡ
 τύχη ἐτρομήθευσεν εἰς τὸν Ἰσμαήλ Πασᾶν μίαν
 ευκαιρίαν νὰ κάμῃ εἰς τὸν ἐχθρόν τε ἀξιατώδεις
 ἀποχωρητισμοὺς, καὶ ὠφελήθη ἀπ' αὐτὴν μὲ μίαν
 δραστηριότητα, ἣτις ἐφαίνεται ὅτι μόνον ἀπὸ τὸ
 μῖσος προήρχετο· Ἐν γράμμα τῆ ἀποστάσε Πασᾶ
 πρὸς τὰς Σελιώτας ἐπιείσθη· Ὁ Ἰσμαήλ ἠύρεν

εἰς αὐτὸ τὸ μουσικὸν ὄλων τῶν μηχανηριῶν τῶν πολιορκημένων μετὰ τὴν Κωνσταντινέπολιν, μετὰ τὰς πέραν τῆς Δανάβεως Ἐπαρχίας, μετὰ τὸν Ταχίρ Ἀμπάν, Χαγκὸ Μπεσσιάρην, Χασσάνην, ἀρχηγὲς ἁλβανῆς, οἵτινες ἦσαν ἀπὸ τὸ πολιορκεῖν εὐράτευμα, τέλος πάντων μετὰ τὸν Ἑλληνα Ἀλέξιν Νῆτζαν, προμηθευτὴν τῶν ζωοτροφιῶν εἰς τὸτο τὸ εὐράτευμα. Ὁ Ἀλῆς εἰδοποιεῖς τὴς Σελιώτας ὅτι τῇ 26 Ἰανουαρίου θὰ κάμει ἔξοδον μετὰ ὅλας τὴς τὰς δυνάμεις, θὰ ἐνώσει μαζὺ τὴς τὴς παλαιῆς τὴς Καπιτάνης Ἀλβανῆς καὶ Χριστιανῆς, θὰ καταδιώξει τὴς πολιορκεῖντας ἕως εἰς τὸ Χωριὸν Βεσδῆνον, ὅπερ τὴς διώριζε νὰ προσμεῖνεν ἐνεδρεύοντες. Ἡ ἀνότης ἐπιστολὴ ἔδιδε δι' αὐτὴν τὴν κίνησιν τὰς λεπτομερεσέρας διδασκαλίας, καὶ περιεῖχε τὸ σύνθημα (1) τῆς προσδιωρισμένης ἡμέρας.

1821

Ὁ Ἰσμαὴλ Πασᾶς ἐκοινολόγησε ταύτην τὴν ἀνακάλυψιν μόνον εἰς τὸν Ὁμέρ Βρουόνην, ἐκεῖνον τὸν παλαιὸν δῆλον τῆς Ἀλῆ, γενόμενον παρομοίως ἕνα ἀπὸ τῆς σκληροτάτης ἐχθρῆς τὴς, συνεχρόνως καὶ ἕνα ἀπὸ τὰ πλέον προσηλωμένα ἀνδράποδα τῆς Πόρτας. Ἡ ἀποσασία τὴς εἶχεν ἀνταμειφθῆ διὰ τῆς ἀξίας τῆς Πασᾶ. Ἰδὲ ἐκεῖνο, εἰς τὸ ὁποῖον ἐσυμφώνησαν μαζὺ· ἐβιάσθησαν νὰ ἐνεργῶν πρὶν τῆς ἐρχομῆς τῆς Κερσιδ. δὲν

(1) Ἡ λέξις τῆς Στρατηγῆς, τὴν ὁποίαν δίδει εἰς τὴς ὕψ' αὐτὸν διὰ νὰ γυμνάζονται ἀναμεταξύ τῶν (Σημ. τῆς Μεταφρασῆς.)

ἐμπόδισαν τὰς προδότας τὰς ξεσκεπασμένους ἀπὸ γράμμα τῆ Ἀλῆ, ἀλλὰ τὰς ἐπεφόρτισαν μὲ ἀποσολὰς μεμακρυσμένας· ἐτοιμάζοντο χωρὶς κρότον νὰ δεχθῆν ῥωμαλαίως τὴν ἔξοδον· ἕνα σῶμα ἔκλεκτῆ στρατεύματος ἐνέδρευεν εἰς τὸν τόπον, τὸν ὁποῖον ἐφανέρωσεν ὁ Ἀλῆς εἰς τὰς Σελιώτας, καὶ ἔκαμνεν ὅλα τὰ εἰς αὐτὰς διωρισμένα σημεῖα. Ὁ Ὀμὲρ Βρυόνης ἐπεφορτίσθη μὲ τῆτο τὸ τελευταῖον μέρος τῆς ἐκτελέσεως. Κατὰ τὴν ῥηθείσαν ἡμέραν, ὁ Ἀλῆς, λογαριάσας τὰ πυρὰ, τὰ ὅποια ἔμελλαν νὰ τῆ γνωστοποιήσεν τὸ φθάσιμον τῶν Σελιωτῶν, ἐβγήκε μὲ τὰ καλῆτερά τε στρατεύματα, ἐπῆρε σχεδὸν χωρὶς ἀντίστασιν τὰς σειρὰς τῶν κανονίων τῶν Τερκων, τὰ ὅποια ἐυρέθησαν κερφωμένα. Οἱ Τερκοὶ ἀπισθοδρομῆσαν ἐξ ὀλοκλήρου, ὁ Ἀλῆς ἐπλησίαζεν εἰς τὸ χωρίον Βεσδῆνον διέκρινε τὰ ἄσπρα ἐπανωφόρια τῶν Σελιωτῶν· οἱ κομιζόμενοι σύμμαχοί τε ἀνταπεκρίνοντο εἰς τὰ σημεῖά τε μὲ τὸ ἰσοδύναμα σημεῖα, ὅποτε ἐν ῥίψιμον τερφεκίσματος ὅλων τῶν τερφεκίων, τὸ ὁποῖον ἔφθασεν εἰς τὸ ἡμισυ διάστημα, ἀπὸ ὅσον ἡμπορεῖ νὰ φθάσῃ τὸ τερφεκίον, τὸν ἔδωκε νὰ καταλάβῃ ὅτι ἐπαγιδέυθη εἰς τὸ ἴδιον μέρος, ὅπερ κατὰ τὰ φρονήματά τε ἐυρίσκειτο εἰς μεγίστην ἀσφάλειαν. Ὁ Ὀμὲρ Βρυόνης, ἐκβαίνων ἀπὸ τὸ χωρίον, ἐφώρμησε κατ' αὐτῆ εἰς τῆτον τὸν πρῶτον κρότον· οἱ στρατιῶται τῆ Ἀλῆ ἐτράπησαν εἰς φυγὴν, ἢ πρὸς τὰ Ἰωάννινα ἀναχώρησίς τε, δὲν ἦτον ἄλλο τι, παρὰ μία ἀθλιεστάτη φυγὴ. Ἡ ἐντροπή τε, διότι ἠπατήθη ἀπὸ ἕνα ἀρχιστάτηγον, τῶν ὁποῖον πάντοτε ὠνόμαζε δελόντε, ἦτον τόσον μεγάλη,

ὥστε ἐπέσρεψε πολλαῖς φοραῖς εἰς τὸ νὰ συγκροτή-
 ση πόλεμον, ἀφ' ἧ ἑσμικρύνθη κατὰ τὴν πολεμι-
 κὴν δύναμιν.

Ὁ Κερσιδ Πασᾶς, ὅστις εἶχε περάσει τὸν Ἰσ-
 θμὸν τῆς Κορίνθου μὲ δέκα χιλιάδας στρατεύμα-
 τος, καὶ ὠδοιπόρει πρὸς τὰ Ἰωάννινα, ἔμαθε φθά-
 σας εἰς τὴν Λάρισσαν τὴν νικητὴν τῆ Ἰσμαήλ Πασᾶ,
 εἰλλὰ συγχρόνως αἱ εἰδήσεις τῆ Μωρέως τὸν ἐπλη-
 ροφόρησαν, ὅτι ἐνθὺς μὲ τὰ τὴν ἀναχώρησίν τε,
 ἡ πόλις τῶν Πατρῶν εἶχεν ἐπαναστατήσει καὶ κακο-
 μεταχειρισθῆ τὴν τερικκὴν φρερὰν ὅτι συγχρό-
 νως ὁ ἄλβανικὸς λαὸς τῆς περιοχῆς Λάλας ἔλαβε τὰ
 ὄπλα, καὶ ἐλαφυραγώγησε πολλὰ χωρία καὶ μίαν
 χριστιανικὴν πόλιν. Ἐπειδὴ αὐτὰ τὰ δύο εἰσιώ-
 δη κινήματα ἐμποδίζοντο τὸ ἐν ἀπὸ τὸ ἄλλο ἀντὶ
 νὰ ἀποβλέπεν εἰς τὸν αὐτὸν σκοπὸν, ἐκτὸς μόνον
 ὅτι ἐσυμφωνῆσαν κατὰ τὴν ἀταξίαν, ὁ Κερσιδ δὲν
 ἐνόμισεν ὅτι εἶναι αὐτὰ ἔργον τῶν ἀπεσταλμένων
 τῆ Ἀλῆ, ἢ τῶν ἐπιτρόπων τῆς Ἐταιρείας τῶν ἐται-
 ρειῶν. δὲν ἐνόμισε τῆτο, μ' ὅλον ὅτι ἡ ἀποσα-
 σία τῆ Ταχίρ Ἀγᾶ, τῆ Χασσάνη, τῆ Ἀλέξι Νέτζα,
 καὶ ἡ ἐνόμισις τῶν Σελιωτῶν ἀπέδειχναν ὀφθαλ-
 μοφανῶς τὴν ὑπαρξιν μιᾶς ἐκτεταμένης συνωμοσί-
 ας. εὐχαρισήθη μόνον νὰ προσάξῃ, ὥστε οἱ ἐπανα-
 ξάται χωρὶς διάκρισιν θρησκείας μήτε γενεᾶς νὰ
 ἐξοπλισθῶσι καὶ νὰ φερθῶσιν εἰς τὰς φυλακὰς τῆς
 Τριπολιτσᾶς. Εἶχε πρὸς τέτοις τὴν ἀνοησίαν τῆ νὰ
 βάλλῃ εἰς ὅλον τὸν χριστιανικὸν λαὸν τῆς Πελοποννήσου
 διπλὴν κεφαλικὸν δόσιμον δι' ἐκεῖνον τὸν χρόνον.
 Αὕτη ἡ παράνομος πρᾶξις παρῴξυνε δυσαρρεσκείας

ἤδη πολλὰ διατεθειμένας εἰς τὸ νὰ ἐκραγῶσιν, ἢ ἄλλ' ἐκρηξίς ἀνεχαιτίσθη προσκαίρως .

1821

Εἰς τὴν νέαν τε στρατηγίαν ὁ Κερσίδ ἐσκόπευε νὰ διαλύσῃ τὴν κατὰ τόσον παράξενον τρόπον σερωθεῖσαν φιλίαν μεταξὺ τῆ Ἀλῆ Πασᾶ καὶ τῶν Χριστιανῶν . Ἐφέρθη φρονίμως μὲ τὲς τελευταῖας , ἐπροσπάθησε νὰ τὲς ἀποκαταστήσῃ ὀλιγώτερον βαρετὴν τὴν παρσῖαν τῶν Τσερκικῶν στρατευμάτων , ὑπεχρέωσεν αὐτὰ νὰ διάγωσι κατὰ τὴν πολεμικὴν τακτικὴν παραμεληθεῖσαν ἐπὶ τῶν ἡμερῶν τῆ Γισμαήλ Πασᾶ , καὶ συγχρόνως εἰδοποίησε τὸν Ἀλῆν ὅτι ἡ Πόρτα εἶχε διάθεσιν νὰ τὸν περιποιηθῆ μὲ τὰ μέτρα , τὰ ὁποῖα ἤρμοζαν εἰς τὴν προβεβηκυῖαν ἡλικίαν τε , καὶ εἰς τὰς διεξοδικὰς τε ἐκ δελεύσεις . Τὸν παρέσησεν , ὅτι ὁποῖα δῆποτε καὶ ἂν ἦναι ἡ κατάστασις τῆ φρενὸς τε , θέλει πέσει τέλος πάντων ἀπὸ τὴν ἀποστασίαν ἢ ἀπὸ τὴν ἔλλειψιν τῶν ζωοτροφικῶν . καὶ ὅσον δι' αὐτὴν τὴν συνδρομὴν τῶν Χριστιανῶν , εἰς τὴν ὁποῖαν ἐπεσῆριζεν ὅλας τὰς ἐλπίδας τε , τῆ ἀπεδείκνυε γεωμετρικῶς , ὅτι δὲν ἦτον εἰλικρινής . Οἱ Χριστιανοὶ , τῆ ἔγραφεν αὐτὸς , σὲ ἐφοβήθησαν πολὺ , ὥσε δὲν εἶναι τρόπος ποτὲ νὰ σὲ ἀγαπήσιν . τὰ συμφέροντά των καὶ τὰ τέλη , πρὸς τὰ ὁποῖα ἀποβλέπεν δὲν εἶναι τὰ ἴδια μὲ τὰ ἐδικά σε ἢ κυριωδεζέρεα καὶ πρωτίστη αἰτία τῆ ὅτι ἀποβλέπεν τόσον εἰς τὸ νὰ ἀπολάυσῃ τὴν ἐμπιστοσύνην σε , δὲν εἶναι ἄλλη , παρὰ νὰ τὴν προδώσῃν . προσφέρην σέβας εἰς ἐσέ, ἐξ αἰτίας τῶν θησαυρῶν , τὲς ὁποῖας ἐλπίζεν νὰ κυριεύσῃν , ἀλλ' εἰάν ἐπιτύχῃ ποτὲ , σὺ θέλεις εἰσθαι τὸ πρῶτον θῶμά των . Ὡς ἀπόδειξιν ἐκείνων , τὰ ὁποῖα ἐπρόβλεπεν

ὡς ἀληθῆ περὶ τῶν πραγματικῶν διαθέσεων τῶν Χριστιανῶν, ὁ Κερσιδῆς ἔδωκεν εἰς τὸν Ἀλῆ Πασᾶν ἓν γράμμα διευθυνόμενον εἰς τὰς Ἑλληνας Καπιτάνους τῆς Ἡπείρου, ἀπὸ τὸν Ἀλέξανδρον Ὑψηλάντην, ἕδον τῷ ὁμωνύμῳ Ἡγεμόνῳ, ὅστις κατὰ τὸ 1806 τερηθεὶς τὴν εὐνοίαν τῆς Πόρτας εἶχε ζητήσῃ καταφύγιον εἰς τὴν Ρωσίαν.

1821

Ὁ Ἀλέξανδρος Ὑψηλάντης, ἐμβὰς πολλὰ νέος εἰς τὴν δόξουσιν αὐτῆς τῆς Δυναμείας, καὶ καταντήσας ἕως εἰς ἓνα βαθμὸν ὑπέρτατον ἐνομιόθη ἀπὸ τῆς Ἐταιρείας ὡς ὁ σημαντικώτερος ἀνὴρ τῷ ἔθνῳ καὶ ἔτσι, αἰσθανόμενοι τὴν χρείαν τῷ νὰ ἀντικαταστήσουν, κατὰ τὴν εἰγμὴν τῷ ἐνεργεῖν, ἀντὶ τῷ ἀφηρημένου καὶ φαντασιώδους ὄντος, τὸ ὁποῖον ὠνόμαζαν Ἀρχὴν ἓνα ἄνδρα, τῷ ὁποῖοις τὸ ὄνομα καὶ ἡ κατάστασις νὰ ἦναι δυνατὰ εἰς τὸ νὰ ἐγγυῶνται διὰ κάθε ἐνδεχόμενον, τὸν ἐγνώρισαν ἀρχηγὸν τῆς μεγάλης συνεταιρείας.

Μετὰ μερικὰς μῆνας, ὁ Ἀλέξανδρος Ὑψηλάντης εἶχε παραιτήσῃ τὴν Ὀδησσὸν, κατοικίαν τῆς οἰκογενείας του, καὶ ἐπῆγεν εἰς τὴν Βασσαραβίαν. Ἀπὸ ἐκεῖ διωρμηλύνει καὶ συνεχίζει ὅλα τὰ ἐλατήρια τῆς ἐπιτεταμένης συνωμοσίας τῶν Ἑλλήνων πατριωτῶν. Τὸ γράμμα τὸ, τὸ ὁποῖον εἶχε πιάσει ὁ Κερσιδῆς ἔσχε διαλεξὴν εἰς τὰς Ἐταιρείας τῆς Ἡπείρου τὸν τρόπον τῆς προαποφάσεως, κατὰ τὸν ὁποῖον ἔπρεπε νὰ φέρωνται ὡς πρὸς τὸν Ἀλῆν καὶ ἔτσι, βιασμένος νὰ σοχάζεται ὅτι ἕως τότε ἠπατᾶτο, ἠκροάζετο ἀποφασιστικῶς τὰς προτάσεις τῷ Κερσιδῆ. Συγκατένευσε εἰς μίαν ἐναῖκωχὴν, ἣτις διετάχθη εἰς τὸ μέσον τῷ Μαρτίῳ.

1821

Εἰς τοῦτον τὸν ἴδιον καιρὸν ἀπέθανεν αἰφνιδίως ὁ Φαναριώτης Ἡγεμὼν, Ἀλέξανδρος Σούτσος Γοσποδάρου (1) τῆς Βλαχίας. Τοῦτο τὸ συμβῆν ἐπροξένησε μεγάλην ταραχήν. Οἱ ἄρχοντες τῆ τοπῆ, λεγόμενοι κατὰ τὴν ἐγχώριον γλῶσσαν Μπογιαῖρηδες, σχηματίσαντες κατὰ τὴν συνήθειάν των ἐν προσωρινὸν Διβάνι, διεύθυναν εἰς τὴν Πόρταν ταπεινοὺς λόγους διὰ νὰ ζητήσουν τὴν ἀνανέωσιν τῶν συνθηκῶν, δυνάμει τῶν ὁποίων ἀπελάμβαναν ἄλλοτε τὸ δικαίωμα τοῦ νὰ ἐκλέγουν μεταξὺ αὐτῶν τοὺς Γοσποδάρους τῆς πατρίδος των. Ἐνῶ ἐπρόσμεναν μὲ ἀδημονίαν τὴν ἀπόκρισιν τῆς Πόρτας εἰς ταύτην τὴν αἴτησιν, ἕνας ποταπὸς πανούργος μὴν ἔχων κἀνένα εἰσὶμον πόρον ζωῆς, ἀλλὰ ζῶν ἀπὸ τὰ τυχηρὰ, ὀνομαζόμενος Θεόδωρος Βλαδιμηρέσκος ἀπαίτησεν ἀπὸ τὴν πρόσκαιρον διοίκησιν ποσότητας, τὰς ὁποίας ἔλεγεν ὅτι προκατέβαλεν εἰς τὴν Ἐπικράτειαν, καὶ μὴν ἀπολαύσας ἱκανοποιήσιν, ἔλαβε τὰ ὄπλα, συνήθροισε κάμποσας ἑκατοντάδας ἀνδρῶν καὶ ἐπανασάτησε τὰ ὑπὸ τοῦ συμβουλίου τῶν Μπογιαῖρηδων εσλθέντα στρατεύματα διὰ νὰ τὸν πολεμήσουν. Νομίζεται ὅτι δὲν εἶχεν ἄλλον σκοπὸν, πᾶρεξ νὰ εὐχα-

1821 ρισήσῃ τὴν πλεονεξίαν του κυριεύων σημαντικὰς ποσότητας, ἢ τὴν φιλοδοξίαν του, γινόμενος Γοσποδάρου εἰς τὸν τόπον τοῦ ἡγεμόνος Καλλιμάχη, διορισθέντος διαδόχου τοῦ Ἀλεξάνδρου Σούτσου.

(1) Οὕτως ὀνομάζονται οἱ Ἡγεμόνες τῆς Βλαχίας, Μολδαβίας καὶ Σερβίας. Σημ. τῆ Μεταφραστοῦ.

Ἄλλ' οἱ Βλάχοι ἐταιρεῖσαι, οἵτινες ἀνταπεκρίνοντο μὲ τὸν Αἰθεντόπαιδα Ὑψηλάντην δὲν ἐκρίναν τὸ πρᾶγμα οὕτως. Ἐφαντάσθησαν ὅτι τὸ κίνημα τοῦ Βλαδιμηρέσκου ἦτον ἀποσασία κατὰ τῆς Πόρτας· ὅτι ἦτον ἐπακόλουθον τῶν πατριωτικῶν κηρύξεων των· ὅτι ἔπρεπε νὰ κυριεύσουν καύτην τὴν κίνησιν διὰ νὰ τῆς δώσουν διεύθυνσιν τινα. Ἡ φρόνησις καὶ ἡ ἀργοπορία σπανίως τιμῶνται ἀπὸ ἀνθρώπους, οἵτινες ἐμπιστεύονται εἰς τὴν τόλμην. Ὅλοι οἱ Ἐταιρεῖσαι ναυωσί ἐκβάντες ἀπὸ τὰ Πανεπιστήμια, καὶ εἰς τὴν διακαῆ ἡλικίαν, καθ' ἣν ἡ ἐλευθερία δὲν εἶναι ἄλλοτι, παρέξ μίαν ἰδέαν διόλου ἀφηρημένην, ἐφαντάσθησαν ὅτι μόνον δειλοίτινες ἀνθρώποι ἤμποροῦσαν νὰ προσδιορίσουν τὸ ἔτος 1825 δι' ἐποχὴν τῆς τίσον ἐπιθυμητῆς ἀποσασίας. Οἱ παθητικὸν λόγοντων, οἱ ἀσεῖσμοίτων, αἱ ὑπερβολικαὶ ἀναφοραῖτων ὑπεχρέωσαν τὸν Ὑψηλάντην νὰ ἐκλέξη τὴν ἀμφιβολίαν ἢ τὴν ἀυθάδειαν. Ἐπέρασεν τὸν Προῦτον μὲ κάμτοσας ἑκατοντάδας ἀνδρῶν, καὶ ὠδοιπόρησεν κατευθεῖαν εἰς τὸ Γάσσιον, προ-1821 τέυσαν τῆς Μολδαβίας. Εἶχε λάβει τὸν τίτλον ἀντιπρόσωπος τῆς Ἑλλάδος ἀναμφιβόλως ὡς ἀρχηγὸς τῆς ἐταιρείας, ὅσις, διὰ κακοῆθειαν κοινήν εἰς ὅλας τὰς παρομοίας ἐταιρείας, ἐνομιζέτο τὸ μόνον ὑγιὲς μέρος, ἢ τοῦλάχισον τὸ πλέον ἐξαιρετικὸν μέρος τοῦ ἔθνους.

Ὁ Ὑψηλάντης ὠμιλοῦσε περὶ τῆς βοηθείας μιᾶς μεγάλης δυνάμεως· αὕτη ἦτον ἐκεῖνη, ἣτις τὸν εἶχε ὀνομάσει Γενεράλ Μαχιόρον, καὶ τὸν εἶχε ἀφήσει τὴν ὀνομῶσιν δημοσίως εἰς τὴν Ἐπικρατείαν

της δύο χρόνους κατὰ τῆς Πόρτας· ἐκείνη, τῆς ὁποίας οἱ ἐν Γασιίῳ καὶ Βουκουρεστίοις Ἰσρό-
 ξενοι διεμαρτυρήσαντο, εὐθύς ἀπὸ τὴν ἐπανά-
 ρασιν τοῦ Βλαδιμηρέσκου, κατὰ τῆς εἰσόδου τῶν
 Ὀθωμανικῶν στρατευμάτων εἰς τὰς δύο ἡγεμονείας·
 ἐκείνη, ἣτις εἰς τὴν εἰρήνην τοῦ Καϊναριζιῖ κατὰ
 τὸ 1770, εἰς τὴν εἰρήνην τοῦ Γασιίου κατὰ τὸ
 1791, εἰς ὅλας τὰς μετὰ ταῦτα συνθήκας ἕως
 εἰς τὴν τῶν Βουκουρεστίων κατὰ τὸ 1812, εἶχον
 ὁμολογήσει πρὸς εὐνοίαν τῶν ὁμοθρόνων της
 συνθήκας, αἱ ὁποῖαι ἀπέδειχναν τὸ δικαίωμα-
 τής, ἢ τουλάχισον τὰς ἀξιώσεις της εἰς μίαν πο-
 λιτικὴν προσασίαν· ἐκείνη, ἣτις πρὸ τριάκοντα
 χρόνων ἐσκέπαζε μὲ τὴν σημαίαν της τὰ ὀκτώ
 δέκατα τοῦ ἐμπορικοῦ ναυτικοῦ, ἢ ὁποῖα εἰς
 ὅλους τοὺς κλάδους τῆς διοικήσεως της ὑπεδέχeto
 καὶ ἔκρινε τοῖς Ἕλληνας ἐμπόρους ὡς ἰδίους τῆς
 ὑπηκόους. Ὅλα ταῦτα τὰ ἔργα εἶναι τοιαῦτα,
 ὅποια μία ἀπάρησις, ἂν καὶ ἦναι ἀπὸ τόσον
 ὑπέρτατον μέρος, δὲν ἤμπορεῖ νὰ ἀκυρώσῃ καὶ
 ἀποδείξῃ ἀνίσχυρα· μόνον εἶναι πιθανὸν ὅτι ὁ Ὑ-
 ψηλάντης δὲν εἶχε λάβει ἐξουσίαν νὰ ἐκρήξῃ τὸ
 πρᾶγμα ἀμέσως.

1821

Εἰς τὴν εἰγμὴν, καθ' ἣν ὁ Ἀλέξανδρος Ὑ-
 ψηλάντης ἐμβήκεν εἰς τὴν Μολδαβίαν, αὐτῆς ἡ
 ἡγεμονία ἦτον ἀκόμη διόλου ἡσυχος· καὶ κατ'
 ἀρχὰς μερικὰ συμπτώματα ἀντιθέσεως ἐφανε-
 ρώθησαν. Ἀλλ' ἀφ' οὗ ὁ ἡγεμὸν, Μιχαὴλ Σου-
 τσοσ, Γοσποδάροσ τῆς ἐπαρχίας, διεκύρηξεν δη-
 μοσίως ὅτι ἐνώνεται μὲ τὸν Ὑψηλάντην, μέρος
 τῆς Μολδαβικῆς Νεολαίας συνέδραμεν τὸ Ἰ-

Ἰάσσιον, τὸ ὁποῖον ἔγενε Γενικὸν στρατόπεδον τοῦ Ὑψηλάντου. Ἦσαν κονιάτου ἄνδρες ἀξιοπαρατήρητοι οἱ ἐξῆς· ὁ Ἡγεμὼν Καντακουζηνὸς, προλαβόντως ταγματάρχης (colonel) τῶν Οὐλάων, Νικόλαος Σοῦτσος, Γεώργιος Σχινᾶς, Χαντζερῆς, Καρατζᾶς, ὅλοι ἀνήκοντες εἰς οἰκογενεῖας Φαναριωτικὰς, ἀπὸ τὰς ὁποίας ἔγειναν Γοσποδάραι εἰς τὴν Βλαχίαν. Δὲν εἶναι θαυμαστὸν ἂν ἡ σύστασις ταύτης τῆς πρώτης συνάξεως ἔδωκεν ἀριστοκρατικὴν μορφήν εἰς τὴν ἀποστασίαν τούτου τοῦ μέρους τῆς Ἑλλάδος. Ὁ Ὑψηλάντης εἶχεν αὐλήν, καὶ στρατιώτας ἀκόμη δὲν εἶχεν. Αἱ προκηρούξεις τε ἔνωσαν ὁμοῦ μὲ τὴν ἔκφρασιν τῶν αἰσθημάτων τοῦ πρὸς τοὺς Τούρκους μίσους, τὰ ὁποῖα ἐμψύχωναν ὅλας τὰς κλάσεις τοῦ ἔθνους, καὶ ἔχρησκοπαῖν ἰδιαιτέρων εἰς μίαν ὑπερτέραν κλάσιν. Ὁ Ὑψηλάντης ἐσαμάτησεν εἰς τὸ Ἰάσσιον, διὰ νὰ ἐκτελέσῃ κάποιαν πολιτικὰς καὶ θρησκευτικὰς νομιμότητας, αἱ ὁποῖαι ἔπρεπε νὰ δώσωσιν εἰς τὴν ἐνόπλισίν του ἓνα σεβαστὸν χαρακτῆρα, ἔπειτα διεπέρασεν τὴν Βλαχίαν, καὶ ἐμβῆκεν εἰς τὴν Μολδαβίαν, ὅπου ἤλπιζε ὅτι διακηρύττεται ἀπὸ το κράτευσμα τοῦ Βλαδιμηρέσκου. Οὗτος ὁ ἀρχηγὸς τῶν πανδούρων (1) κατεῖχε τὰ Βουκουρέσια μὲ δύο χιλιάδας ἀνδρῶν· εἶχε πολὺ περισσότερον κέσμον, παρ' ὅσον ἠμπόρεσε νὰ συνάξῃ ἕως τῶρα ὁ Αὐθεντόπαις Ὑψηλάντης· ὅθεν ὁ Βλαδιμηρέσκος δὲν ἔστρεψε πλέον νὰ γνωρίσῃ τοῦτον ὡς ἀρ.

1821

(1) Τάγμα Βλαχικῶν τῆς Οὐγγαρίας, Στ. κ. τῆ Μιτωθρακίας.

ηγρόν. Μόλις ὁ Βλαδιμηρέσκος μετὰ διεξοδικῆς
 καὶ δυσκόλου συνομιλίας συγκατένευσεν εἰς μίαν
 ἀπλὴν ἔνωσιν τῶν δουιάμεων, ἀλλ' ἐσυμφω-
 ῶσε καθείς ἀπὸ τοὺς δύο ἀρχηγούς θέλει ἐνερ-
 γεῖ κατὰ τὴν ἀρέσκειάν του κατὰ τοῦ κοινοῦ ἐχθροῦ.
 Ὄθεν, εὐθὺς ἀπὸ τὰ πρῶτα βήματα τῆς ἐπα-
 ναστάσεως εἰς τὴν Μολδαβίαν καὶ Βλαχί-
 αν, τρεῖς θελήσεις πολλὰ διακεκριμέναι ἐδείχθησαν
 εἰς αὐτὰς τὰς δύο ἡγεμονίας ἢ τῶν ἐταιρειῶν,
 1281 τὴν ὁποίαν καὶ πρὸ ὀλίγου ἐγνωστοποιήσαμεν ἢ
 τῶν χωρικοῦν, διεγερθεῖσα παρὸ τοῦ Βλαδιμη-
 ρέσκου, καὶ ἣτις ἦτο συγχρόνως ἀντίθεσις κατὰ
 τῆς Ἀριστοκρατίας τῶν Ἐταιρειῶν, τῆς Ἀρι-
 στοκρατίας τῶν Μπογιάρηδων, καὶ κατὰ τῆς Ὀ-
 θωμανικῆς Κυριαρχίας· τέλος πάντων ἡ θέλησις
 τοῦ σώματος τῶν Μπογιάρηδων. Οἱ Μπογιάρηδες
 δὲν ἠθέλουν παντελῶς νὰ συμπατριάσουν μετὰ τοὺς
 Ἕλληνας, ἀλλ' εὐχαριστοῦντο μὲ ἓνα δεσποτισμὸν μέ-
 τριον, καὶ ἐζητοῦσαν νὰ ξαναβαλθοῦν εἰς πρᾶξιν
 μετὰ δυνάμεως αἱ παλαιαὶ συθῆκαι. Ἀπὸ αὐτὰς
 τὰς τρεῖς φατρίας ἐκείνη, ἣτις ἦτο κατὰ τὸν
 ἀριθμὸν ἢ ἀδυνατωτέρα, καὶ τῆς ὁποίας ὅλη
 ἡ σαθερότης καὶ ἀκμὴ συνέτατο εἰς τὴν γνῶσιν,
 οὗ θὰ βοηθηθῆ ἀπὸ τὴν Ρωσίαν, ἔχασε
 διόλου τὴν πίσιν, ὁπότε ἡ δημοσία ἀπάρησις τῆ
 Ἀυτοκράτορος πασῶν τῶν Ρωσσιῶν ἐγνωρίσθη
 διὰ τῆς διακηρύξεως τοῦ ἐν Γασσίῳ Ρωσσικοῦ
 Προξένου.

Ἀλλ' ἡ μόνη εἶδησις τῆς εἰσόδου τοῦ Ἀὐθεν-
 τόπαιδος Ὑψηλάντου εἰς τὴν Μολδαβίαν ἐπετά-
 χυνε τὰ συμβάντα εἰς ὅλην τὴν λοιπὴν Ἑλλάδα.

Ἡ Σερβία. οὐσα πολλὰ πλησίον εἰς τὰς δύο Ἡγεμονείας, ὥστε δὲν ἠπατήθη εἰς τὰ ἐκεῖ συμβάντα ὑπῆρξεν ἡμόνη ἐπαρχία, ἣτις δὲν ἔκαμε κἀνὲν κίνημα. Εἰς ἐκείνας, τὰς ὁποίας κατεῖχε τὸ εὐρύτερον μα τοῦ Κουρσίδ, ἡ εἰδησις τῶν ἐκβάσεων τοῦ Ὑψηλάτη, ἡ κυκλοφορία τῶν διακηρυκτικῶν του γραμμάτων ἐπροξένησαν τὸ ποθέμενον ἀποτέλεσμα. Κατὰ μῆνα Ἀπριλλιον, ὁ Καπιτάνος Κοντογιάννης ἀπὸ του Πίνδου, Γούρας ἀπὸ τὴν Ὄθριμα, Δριβανούτης ἀπὸ τὸν Παρνασσόν, Διαμαντῆς ἀπὸ τὴν Θεσσαλίαν, Ὀδυσσεὺς υἱὸς τῆ Ἀνδρέισος, ἀπέσεισεν κατὰ διαδοχὴν τὸν ζυγὸν του Ἀλῆ πασᾶ, ἡ τῆς Πόρτας, καὶ διήγειραν εἰς ἐπανάστασιν τὰς βεγῶδεις ἐπαρχίαςτων. Ἀπὸ τὰς 20 Μαρτίου, ἡ Πάλις τῶν Πατρῶν ἐπαναστάτησεν ἐκ νέου, ἐλπίζουσα εἰς τὴν βοήθειαν τῶν Ρώσων, τὴν ὁποίαν εἶχεν ὑποσχεθῆ ὁ Ὑψηλάτης. Οἱ χριστιανικοὶ λαοὶ τῶν Καλαβρίτων καὶ τῆς Βοσιτζας λεηλατηθέντες εἰς τὴν παρελθούσαν ἐπανάστασιν ἐπὸ τῆς Ἀλβανοῦς Δαλιώτας, ἐνώθησαν εἰς αὐτὴν τὴν δευτέραν κίνησιν μέγιστην δραστηριότητα, ὥστε οἱ Τῆρκοι κάτοικοι τῆς 36 μέρες τῆς Πελοποννήσου μέρος μὲν ἐπέρασαν τὸν Ἀμβρακικὸν Κόλπον διὰ νὰ καταφύγουν εἰς τὴν Ναύπακτον, μέρος δὲ ἐκλείσθησαν εἰς τὴν ἀκρόπολιν τῶν Πατρῶν. Ἡ φωνὴ „ θάνατος εἰς τοὺς Τούρκους “ διήγειρεν εἰ μίαν σιγμὴν ὅλον τὸν λαὸν τοῦ Μωριάος ὁπότε τὰς Πάτρας ἔως εἰς τὰ περίχωρα τῆς Τριπολιτσᾶς. Οἱ Ἱερεῖς καὶ οἱ ἄρχοντες ἦσαν ἀρχηγοὶ τοῦ κινήματος. Οἱ Ἱερεῖς, διὰ νὰ ἐκδικηθοῦν τοῖς Τούρκοις, ἔν ὁποῖοι περιέτεμιον πρότινων ἐτῶν,

ἀρκετὰ Χριστιανικὰ παιδία, ἐβάπτιζαν καὶ αὐτὰ ὅλα τὰ Τουρκικὰ παιδία, τὰ ὅποια ἐπιπτον εἰς τὰς χειράς των. Αὐταὶ αἱ παδαριώδεις ἀνταμοιβαί δὲν ἦσαν αἱ μόναι, εἰς τὰς ὁποίας παρείδοντο οἱ ἀποστάται. Οἱ Τοῦρκοι ἐπνίγαντο παντοῦ, ὅπου ἐπιάνοντο. Δέκα χιλιάδες χωρικῶν ὀπλισμένων ἀπὸ τουφέκια κηνυγίς, ἀπὸ λόγχας, ἀπὸ σφενδόνας, ἀπὸ δίκρανα, ἀπὸ ποσσάλους σκληρομένους εἰς τὸ πῦρ, ἠκολούθουν τὸν ἀρχιεπίσκοπον Γερμανὸν μὲ ἕν εἶδος τάξεως, ἀσύμφωνόν μὲ τὴν πολεμικὴν τακτικὴν, ἀλλὰ τὸ ὁποῖον ἡ φρικτὴ ὁμόνοια τῆς μανίας εἰσάγει ἐνότῃ εἰς τοὺς ἐπαναστατημένους λαούς. Αἱ Πάτραι ἐπολιορκήθησαν ἀπὸ τούτους τοὺς πρώτους ἐσρατιώτας τῆς ἐπαναστάσεως, ἀλλ' εἶχαν πυριοβολικὸν τάγμα, καὶ ἐδυνήθησαν νὰ προσμείνῃν βοήθειαν ζητηθεῖσαν ἀπο τὸν Ἀρχιερέτηγον Κουρσιδ-Πασάν. Ἡ ἀπόβασις μερικῶν ἑκατοντάδων ἀνδρῶν εἰς τὸ παραθαλάσσιον τῶν Πατρῶν ἤρρησεν ἅ τὰς ἐλευθερώσῃ ἀπὸ τὴν πολιορκίαν διὰ ξηρᾶς, καὶ νὰ βιάσῃ τὸ ἐσράτευμα τοῦ Γερμανοῦ νὰ τραβιχθῇ εἰς τὰ βουνὰ, τὰ ὅποια ὑψιόνονται δύο λεύγας μακρὰν ἀπὸ τὰς Πάτρας, εἰς τὸν δρόμον πῶν Καλαβρύτων.

1821

Ταύτην τὴν ἀνάγκην τοῦ νὰ βιβθοῦν εἰς τὰ βουνὰ, τὰ ὅποια σχηματίζουν πολλοὺς δεσμοὺς συγκοινωνίας εἰς τὸ μέσον τῆς Πελοποννήσου, τὴν εἶχαν αἰσθανθῆ ἐπίσης καὶ οἱ Χριστιανικοὶ λαοὶ τῆς Ἀρκαδίας, τῆς Μεσσηνίας, τῆς Μάνης, τῆς Ἀργολίδος, καὶ ἐκ μέρους των, οἱ Τοῦρκοι, ἀντίστροφως ἰμπνευσμένοι ἀπὸ τὸ ἔμφυτον τῆς αὐτοκρατορίας τῆς

εἶχαν σωθῆ ἀπὸ τὸ μέρος τῆς θαλάσσης, καὶ ἐκλείοντο εἰς τὴν Κορώνην, Μοθώτην, Μονεμβασίαν, Ναυαρίνον, Ἀρκαδίαν ἢ μόνη Πόλις τῆς Τριπολιτσᾶς τὲς ἔμενον εἰς τὸ ἐσωτερικόν. Μετ' ὀλίγας ἡμέρας ἡ βειαιὰ διαχώρισις τῶν δύο λαῶν ἐνηργήθη εἰς ὅλην τὴν ἔκτασιν τῆς Πελοποννήσου, ὡσὰν νὰ ἐκυριεύθησαν παρευθὺς ἀπὸ φρίκην ὁ εἰς κατὰ τῆ ἄλλῃ. Τὸ Πάσχα, τὸ ὁποῖον εἶναι ἡ μεγάλη Ἑορτὴ τῶν Χριστιανῶν, ἐπανηγυρίσθη τῆτον τὸν χρόνον εἰς τὰ βενα ἀπὸ τῆς Ἑλλάδος τῆς Πελοποννήσου. Ὁ ὕμνος τῆς Ῥήγας ἐψάλλθη ὡς ἕνας ἀπὸ τῆς ψαλμῆς τῆς Λειτουργίας. Ἡ διπλῆ ἔκτασις τῆ πατριωτισμῆ, καὶ τῆ θρησκευτικῆ ἐνθουσιασμῆ ἐνώθησαν διὰ τὰ δώσαν εἰς ταύτην τὴν Ἑορτὴν τοῖστον χαρακτῆρα πανηγυρισμῆ, ὁποῖον δὲν εἶχε λάβει ποτὲ μεταξὺ τῶν Χριστιανῶν.

Ἡ Ἑυρώπη ἀντήχησεν ἀπὸ τὰς θανατηφόρας κραυγὰς, αἱ ὁποῖαι διηγέρθησαν ταύτην τὴν ἡμέραν, τῆ Πάσχα, ἀπὸ τὴν Πύλην τῆ Παλατιῆ τῆς Κωνσταντινουπόλεως ἕως εἰς τὰ παραθαλάσσια τῆς Σμύρνης. Ἡ ἀποκασία, πρόωρος ἴσως, τῶν πέραν τῆ Δουβέως Ἐπαρχιῶν, καὶ τῆ Μωρέως ἔδωκε κατὰ δυστυχίαν πρόφασιν εἰς τὰς αἰμοβόρους ἐποφάσεις τῶν Ὀθωμανῶν Ὑπεργῶν. Ἀφῆ μετὰ ὀλίγας ἡμέρας ἕνας ταχυδρόμος τῆ Ἀγγλικῆ Προξενεῖς τῶν Πατρῶν εἰδοποίησεν εἰς τὸ Λιβάνι τὴν δευτέραν ἐπανάστασιν ταύτης τῆς Πόλεως, ἐν γράμμα φέρον τὴν ὑπογραφὴν τῆ Ἀλεξάνδρου Ἐψηλάντη ἐσάλλθη εἰς τὸν Φαναριώτην Ἡγεμόνα

Μερόζην, τὸν ὁποῖον ἔλεγαν ἀρχηγὸν τῶν Ἐταιρειῶν εἰς Κωνσταντινέπολιν. Εἰτετιετο τὸ γράμμα τὸν ἐφανη ὑποπτον, εἴτε ἐτρόμαξεν ἀπὸ τὰς διδασκαλίας, τὰς ὁποίας τὸν ἔδιδε, τὸ παρέδωκεν εἰς τὴν Τερρικκὴν Ἀσυνομίαν. Περιέγραψε λεπτομερῶς τὸ σχέδιον μιᾶς ἀποστασίας εἰς τὸν ἴδιον κόλπον τῆς Κωνσταντινέπολεως, σκοπὸν ἀνεκτέλεσον, ἃν ὑποθέσωμεν ὅτι τὸν συνέλαβαν. Δι' ὑπερτάτης προσαγῆς τὸ γράμμα ἐτυπώθη, διεσκορπίσθη ἀφθοροπαρόχως, ἀνεγνώσθη εἰς ὅλας τὰς τριόδους, (σανροδρομία) εἰς ὅλα τὰ Τζαμιά, οἱ Ἰερεῖς τῆς Μωάμεθ εὐχαρίσεν τὸν Προφήτην δι' αὐτὴν τὴν ἀνακάλυψιν, ἣτις ἦτον μόνον δύσφημος μηχανουργία τῆς Ἀσυνομίας. Ὁ Τερρικκὸς χυδαῖος λαὸς ἐν τῷ ἅμα ἔμαθεν ὅλην τὴν ὑπόθεσιν, καὶ ἐκυριεύθη αἰφνιδίως ἀπὸ μιᾶν ἀπ' ἐκείνας τὰς προσβολὰς μανιώδους φρίκης, αἱ ὁποῖαι μόνον με' αἱματοχυσίαν καταπραῦνονται. Ὁ Μερόζης ἦτο τὸ πρῶτον θυμᾶ. Μερικοὶ εὐγενεῖς Φαναριῶται, ζωγραφισμένοι εἰς τὸν ὄχλον ἄς ἐχθροὶ ὑπὸ τὸ πρόσχημα φιλίας, καὶ τόσον πλέον ἀξιοφόβητοι, ἐσφάγησαν. Ὅλοι οἱ εἰς τὰς δρόμους ἀπαντῶμενοι Ἕλληνες ἐφονεύοντο ἢ με' τεφέκια, ἢ ἐμαχαιρῶντων ἢ ἐρόιπτοντο εἰς τὴν θάλασσαν.

Ἐνῶ ὁ τρόμος ἐκράτει εἰς τὰς οἴκας ὅλες τῆς Ἑλλάδας τῆς Κωνσταντινέπολεως, καὶ οἱ Πρόσβεις τῶν Χριστιανικῶν Δυνάμεων, φοβέμενοι καμμίαν παράβασιν τῆς δικαιοῦματος τῶν Ἐθνῶν εἰς τὸ πρόσωπόντων, ἐπεριμαζώνοντο με' δειλὴν καὶ ὀλίγον ἐντιμον προφύλαξιν, ὁ Πατριάρχης Γρηγόριος, σεβασμῖος διὰ τὴν ἡλικίαν τε, καὶ διὰ τὰς εἰς πολὺ

χρονικόν διάστημα ἀνηνθείσας εἰς τὸ βάθος τῆς
 ἐξουρίας ἀρετᾶς, ἐπαρσείασθη εἰς τὸ Παλάτιον τῆ Βε-
 ζύρη. Ὡς Ποιμὴν τῶν Χριστιανῶν, καὶ χωρὶς νὰ
 ἐξευτελισθῆ μὲ ἀναξίας παρακαλέσεις, ἠρώτησε
 πότε θὰ τελειώσῃ ἡ σφαγὴ, καὶ εἰς ὅποια ἐγκλή-
 ματα ἦσαν ὑπέυθυνοι οἱ Χριστιανοὶ. Ἡ ἀπόκρι-
 σις ἦτο μὲ τοιῷτον τρόπον, ὥσε τὸν ἕκαμε νὰ
 προβλέψῃ ὅτι μήτε ὁ ἴδιος δὲν θέλει ἀποφύγει τῆ-
 το τὸ εἶδος τῆ θανάτε. Μ' ὅλον τῆτο δὲν ἔχασε
 τὴν σταθερότητά του. Τὸ Πάσχα ἐπλησίαζε. Κα-
 τὰ τὰς ἡμέρας τῆς θρησκευτικῆς θλίψεως, αἱ
 ὅποιαι προηγῆνται ταύτης τῆς χαρμοσύνης ἡμέρας
 τῶν Χριστιανῶν, ἐξάθη ἔμπροσθεν τῆ Ἱερᾶ Βῆ-
 ματος, λέγων ἐκ σώματος μὲ μίαν ἐγγικτικὴν εὐ-
 λάθειαν ἠνωμένην μὲ ὑπόκλισιν καὶ θλίψιν τὰς
 συνήθεις Ἀκολουθίας, ἐναργεστάτην ἔκφρασιν τῆ
 πένθους καὶ τῶν τωρινῶν κινδύνων τῆς Ἑλληνικῆς
 Ἐκκλησίας. Τὴν ἡμέραν τῆ Πάσχα τὰ στασεῖδια
 τῶν Φαναριωτῶν Ἡγεμόνων ἦσαν ἄδεια. Τὸ Βῆ-
 μα τῆ Ῥωσικῆς Πρέσβευς, τόπος τιμητικὸς εἰς
 αὐτὴν τὴν ἡμέραν, καθ' ἣν ὁ Ἀντιπρόσωπος ἐνὸς
 Μονάρχου τέκνε τῆς Ἑλληνικῆς Ἐκκλησίας ἠμπο-
 ροῦσε νὰ προλάβῃ ἐν ἐγκλημα, ἢ νὰ τὸ ἀποκατα-
 ζήσῃ ἐντελές, τὸ Βῆμα τῆ Βαρῶν Στρογοπόφ
 ἦτον ἄδειον. Ὀλίγοι ἄνδρες πισοὶ ποταποὶ ἦ-
 σαν παρόντες εἰς ταύτην τὴν Κοσμοχαρμόσυνον
 τελετήν. Ὁ Πατριάρχης, μετὰ τῆς Συνόδου τε ἐ-
 λειτέργησε μὲ ὅλην τὴν ποιμπὴν, τὴν ὁποίαν θασ-
 αῖζεν οἱ Ἐκκλησιαστικοὶ Κανόνες. Ἀφ' εὐλόγησε
 τὰς περιεσῶτας καὶ ἔδωκε τὸ τῆς εἰρήνης καὶ εὐ-
 θυμίας φίλημα εἰς τὰς περὶ αὐτὸν ἐπισκόπους, ἰ.

φώναξεν ὁλος πλήρης αἰσθήματος ἐνός μακαρίας προορισμῆ : „ Αἱ Ἐυχαίμῃς ἐτελέσθησαν, κα-
 „ τεφλεγόμην ἀπὸ τὴν ἐπιθυμίαν νὰ φάγω μὲ
 „ σὰς τῆτο τὸ Πάσχα πρὸ τῆ ν' ἀποθάνω. “ Οἱ
 ὀλολυγμοὶ τῶν Γιανιτσάρων καὶ τῆ χυδαίς ὄχλῃς,
 οἴτινες ἀπὸ τὴν ἀρχὴν τῆς Ἀκολεθίας ἐπολιόρη-
 σαν ἀπ' ἔξω τὴν Ἐκκλησίαν, δὲν ἠμπόρουν νὰ
 ταράξουν κἂν μίαν στιγμήν τὴν γαλημιότητά τε.
 Ἀφ' ἧ ἐδόθη σημεῖον, τῆτο τὸ πλῆθος διψασμέ-
 νον ἀπὸ αἷμα ἐκυρίευσεν τὴν Πύλιν. Τὸ ἔγκλη-
 μα, τὸ ὁποῖον ἐπλημελήθη εἰς τὸ ὑποκείμενον τῆ
 Πατριάρχῃς καὶ τριῶν Ἀρχιεπισκόπων, καὶ τὸ
 ὁποῖον ἐμπνέει μεγάλην φρίκην ἂν το' διηγηθῶμεν
 μὲ ὄλην τὴν ἐνδεχομένην ἀκρίβειαν, ἔβαλε τὴν
 σφραγίδα εἰς τὴν φιλιώτιν μεταξὺ τῆ Ἑλληνικῆ
 Κλήρῃς καὶ τῆ Ἔθνεσ, τὸ ὁποῖον ὑπέφερε πολὺν
 καιρὸν τὴν διαφθορὰν καὶ τὴν φιλαργυρίαν
 τῶν Ἱερέων.

1821

Εἰς διάστημα τριῶν ἡμερῶν μετὰ τὴν βεβίλω-
 σιν τῆς μητροπόλεως τῶν Χοισιθανῶν, τὸ αἷμα
 ἔρρευσεν εἰς τὰς ὁδὸς τῆς Κωνσταντινουπόλεως. Αἱ
 μεγαλοπρεπεῖς κατοικίαι τῆ Φαναρίῃς διησπάρησαν,
 ἐλαφυραγωγῆθησαν οἰκογένειαι ὀλόκληροι ἐπωλή-
 θησαν μὲ δημοπρασίαν. (Τερκισὶ, μεζάτι) Ο
 Ἕλληνες Γραμματικοὶ, ἔμποροι, ἐργασησιάρχῃδες,
 τεχνῖται ἀπεσπῶντο ἀπὸ τῆς οἴκουσ των, ἐτινίγοντο
 εἰς τὸ κατάσενον, ἐτεφεκίζοντο, ἐμαχαιρώνοντο
 ἀπὸ Τέρκεσ, καὶ ἀπὸ τῆς Ἑβραίῃς, γενεᾶν, ἧ-
 τις ἔχασε τὸ δικαίωμα τῆ νὰ ὄπλοφορῆ, καὶ τὴν
 ὁποῖαν κἂνεῖς ἐνθουσιασμὸς δὲν ἐδύνατο νὰ ἐνοπλί-
 σῃ, ἀλλ' ὡς ἔμποροι συνέτρεχον εἰς τὴν μαρίαν,

τῶν Τέρκων. (1) Εὐρωπαῖοι, καὶ πρὸ πάντων Ἰσπανοὶ, καὶ Ρῶσσοι ἐχάθησαν εἰς αὐτὰς τὰς σφαγὰς, αἱ ὁποῖαι δὲν ἔπαυσαν ἄλλοτε, πάρεξ μετὰ τὴν παραφροσύνην τῆ λαῖ.

Ἐρωτᾶται τί ἔκαμναν τότε οἱ πρέσβεις τῶν Εὐρωπαϊκῶν Δυνάμεων, καὶ ἂν ἦτον ἀρκετὸν διὰ τὴν τιμὴν τέτων τῶν Διοικήσεων τῶν τόσον τοληρωῶν εἰς τὸ νὰ ὑπερασπίζονται τὴν Χριστιανικὴν θρησκείαν κατὰ τῶν προσβολῶν τῶν Φιλοσόφων νὰ ἀνοίξουν τὰ παλάτια των εἰς τὰς ὑπὸ τῶν Τέρκων κατασφαττιομένους Χριστιανὲς, καὶ νὰ ζητῶν παράκαιρα ἐξηγήσεις διὰ μίαν ὕβριν, ἣτις δὲν ἐπεδέχτο ἐκνοποίησιν. Εἰς τὰυτας τὰς ἀσημάντους παραστάσεις τῶν Χριστιανικῶν Καγκελλαριῶν, ἡ Πόρτα ἀπε-

(1) Μακρὰν ἀπὸ ἡμᾶς ἡ ἰδέα τῆ ν' ἀνεγείρωμεν κατὰ τῶν Ἑβραίων παλαιὰς καὶ ἀξιοκαταφρονήτους προλήψεις. Οἱ Ἑβραῖοι ὑπῆρξαν πολὺν καιρὸν δύματα τῆς δασυδαίμονίας τῶν Χριστιανῶν. Ἡμποροῦμεν νὰ δύσωμεν τὴν συγγνώμην εἰς τὰς οἰσο ἀνακατώθησαν εἰς τὰς δολοφονίας τῆς Σμύρνης, τῆς Κωνσταντινουπόλεως καὶ τῆς Χίε, ἂν κἀνὲν μῖσος ἑθνησκευτικὸν ἢ ἑθνικὸν ἐφάνη ὅτι τὰς διήγαγον. ἀλλὰ τὸ μέρος τὸ ὁποῖον ἔλαβαν εἰς τὰυτας τὰς σφαγὰς εἶναι τὸ βδελυκτότερον, τὸ ὁποῖον ἡμπορεῖ νὰ φαντασθῇ τις. ἔσφαζαν ὡς ἔμποροι οἰτενες κάμναν τὰς ὑποθέσεις των, καὶ διὰ νὰ ἔχον, νὰ ἐπῶ ἔτω, τὰ λάφορα ἐκ πρώτης προσβολῆς. Πιθανῶς δὲν προῆλθεν ἐπίσκι ἀπὸ μῖσος κατὰ τῆ Ἑλληνικῆ Ἔθνος τὸ ὅτι ἡ μικρὰ Ἱερὰ Συμμαχία, ἡ τῶν ἀδελφῶν Ροτσχιλδ ἐταράχθη μὲ ἓνα τρόπον τόσον σκανδαλωδῆ καθ' ὅλων τῶν κοινῶν θησαυροφυλακίαν τῆς Εὐρώπης διὰ νὰ κάμη νὰ ὑπερισχύσεν τὰ Τερκικὰ δάναα ἀπὸ ἐκείνων τὰ ὁποῖα ἔκαμναν ἤδη τόσον δυσκόλως τὸ δυε χεῖς Ἑλληνικὸν Ἔθνος.

1821

κρίθη, ἐρωτῶσα μὲ ποῖον λόγον βασιλεῖς, οἱ ὁποῖοι ἐθανάτωναν εἰς τὰς Ἐπικρατείας των τὲς ὅσοι διημαρτύροντο κατ' αὐτῶν ἔνοπλοι, ἤμπορῶσαν ἢ ἀνακατωθῆν εἰς Ὀθωμανὲς ὑπηκόες, ἀποδειχθέντας ὅτι συνώμεσαν κατὰ τῆ Σελτάνε, νομίμη κυρίσων. Καὶ αὐτὴ δὲν ἦτο μία ἀπ' ἐκείνας τὰς ἀλαζονικὰς ἀποκρίσεις, αἱ ὁποῖαι συνήθως καταφρονῶνται, ἐπεὶ δὴ κατὰ τὰς ἀντεγκαλέσεις τῶν Ὀθωμανικῶν Ἱππογῶν, οἱ πρέσβεις τῶν Χριστιανικῶν Δυνάμεων εἰς Κωνσταντινέπολιν διέυθυναν εἰς τὲς Προξένους των προσαγὰς νὰ μὴ δίδεν πλέον καταφύγιον εἰς τὸν καταδικασθέντα λαὸν, νὰ μὴν συγχωρῶν πλέον εἰς τὲς Κυβερνήτας τῶν ἐμπορικῶν πλοίων νὰ τὲς μεταφέρων κατὰ τὸ σῆμα ἐξω ἀπὸ τὰς Ὀθωμανικὰς ἐπικρατείας. (1) Τέλος πάντων οἱ εἰς τὰ πολιτικὰ Τῆρκοι ἔλαβαν ἐξουσίαν νὰ κάμνεν ἐπισκέψεις εἰς τὰ Εὐρωπαϊκὰ πλοῖα διὰ νὰ βεβαιωθῆν περὶ τῆς ἐκτελέσεως ταύτης τῆς συνθήκης. Τώρα κατὰ πρώτην φοράν ἔγινε παρομοία ὕβρις εἰς τὴν σημαίαν τῶν Χριστιανικῶν Ἐθνῶν.

Εἰς τὸ παραθαλάσσιον τῆς Ἑλλάσσονος Ἀσίας, ὅπερ ἀντήχησε ταχέως ἢ ἡχὰ τῶν σφαγῶν τῆς Κωνσταντινέπολεως, τὰ ὄρδια τῶν Γιανιτσάρων, μεμιγμένα μὲ ἓνα μανιώδη λαὸν, κατήντησαν εἰς ὅλας τὰς ὑπερβολὰς, διὰ τὰς ὁποίας εἶναι πρέπον καὶ δίκαιον νὰ ἐρυθριάσων αἱ Χριστιανικαὶ Δυνάμεις, ὡς συμβεθέξασαι, χωρὶς νὰ ἤμπορῇ ἡ πρόφασις τῆς ἑδδετερότητος νὰ τὰς δικαιολογήσῃ εἰς τὸ παραμι-

(1) Ο' Κ. Ραφφενέλ, Ἱστορία τῶν τελευταίων συμβάντων τῆς Ἑλλάδος.

κρόν, ἐπειδὴ τὰ ἐπιχειρήματα ἰσχυρῶς ἐδεδερό-
 ητος εἶναι διόλου σαθρά. Πλοῖα Ἀγγλικά καὶ
 Γαλλικά κατεφρονήθησαν ἀπὸ τὰς Τέρκας, εἰς τὰς
 λιμένας τῆς Νέας Σκάλας, εἰς τὰ παραθαλάσσια
 τῆς Σμύρνης. Ἐνας ἀξιόπιστος ἱστορικός (1) βεβαιώ-
 νει ὅτι ἔθαψε μὲ τὰς ἰδίας τὴν χεῖρα νάυτας Γενθη-
 σίς, καὶ Σαρδινέζες σφαχθέντας ἀπὸ τὰς Τέρ-
 κας, διότι συνήργησαν εἰς τὴν φυγὴν μερικῶν Ἑλ-
 λήνων τῆς Ἠλλάδος Ἀσίας. Ἐὰν μερικοὶ ἰ-
 διῶται εἶχαν τὴν γενναιοψυχίαν νὰ ἐκλάβον μὲ ἑ-
 ναντίον νόημα τὰς διδασκαλίας τῶν διοικήσεων τῶν
 ἡδύξεων εἶναι διόλου ἰδιαιτέρα, καὶ δὲν ἠμπόρε-
 σε ν' ἀπαιτηθῇ ἀπὸ καμμίαν σημαίαν. Οἱ μετα-
 γενέσεροι δὲν θὰ ἐρωτήσεν ἂν ὁ ἄφοβος Πρόξενος
 Δαβίδ, ὁ σωτὴρ τῶν Χριστιανῶν τῆς Σμύρνης,
 ἦτον Ἀγγλος, Γάλλος, ἢ Ρωσσοῦς. Δὲν θὰ δεχ-
 θῆναι πρὸς ἔννοιαν τῶν Διοικήσεων, αἱ ὅποια
 ἀπὸ τὸ 1815 ἔτος ἐπαρομοίασαν τὴν νομιμότητα
 τῶν Τέρκων μὲ τὴν ἐδικὴν τῶν, εἰς προῆλθεν ἐκ
 τῆς κάποια ἀναλογία μεταξὺ τῆς Ἑλληνικῆς Ἐ-
 παναστάσεως καὶ τῶν συνωμοτικῶν διαμαρτυρήσεων,
 εἰς τὰς ὅποιας ἀπεκρίθησαν διὰ τῶν échafauds

1821

1821

Κατὰ τὰς τρεῖς μῆνας τὰς μετὰ τὸ ὀλέθριον
 Πάσχα τῆ 1821 ἔτους, σχεδὸν τριάκοντα χιλιάδες
 Ἑλλήνων ἐσφάχθησαν ἀπὸ τὰς Τέρκας. Εἶναι ἀ-
 νεκδιήγητος ὁ ἀριθμὸς τῶν ὅσοι ἐχάθησαν δι' ὅλων
 τῶν εἰδῶν τῆς ἀθλιότητος. Δὲν θέλομεν διηγηθῆ
 λεπτομερῶς, ὅλας τὰς σφαγὰς ἔπρεπε πα-

(1) Ο' Κ. Ραφφινέλ, Ἱστορία τῶν τελευταίων συμβάν-
 των τῆς Ἑλλάδος.

ρομοίως νὰ διηγηθῶμεν τὰς κατ' ἀμοιβὴν ἀρ-
 παγὰς τῶν Ἑλλήνων, τὰς ὁποίας ἔκαμαν, ὅπε
 ἐυρέθησαν ὅπως ἐν δυνατοί, ὅπε ἡ τύχη τὰς πα-
 ρέδωκεν ἐνόπλις καὶ ὀλιγαρίθμους τὰς ὁμορρήσκει
 τῶν δολοφόνων τῆς Κωνσταντινουπόλεως, τῆς Θεσ-
 σαλονίκης, τῆς Ἀδριανουπόλεως, τῆς Αἰβαλὶ,
 τῆς Κύπρου, τῆς Ρόδου, τῆς Κρήτης, καὶ τὸ σχῆ-
 μα ταύτης τῆς Ἱστορίας μᾶς ὑποχρεώνει νὰ με-
 ταχειρισθῶμεν μίαν βραχυλογίαν διότι ἀδιάφορον,
 διότι ἀνυπόφερτον ὅταν πρόκηται λόγος περὶ πα-
 ρομοίων φρικῶν. Πρέπει νὰ σπέυσωμεν νὰ ἐμ-
 βωμεν εἰς τὰ πεδία τῆς μάχης, ὅπε ἡ χύσις τῆς
 αἵματος δὲν ἦτο μ' ὅλον τῆτο μῆτε πλέον κρίσι-
 μος, μῆτε ὀλιγώτερον ὑβριστικὴ διὰ τὴν
 ἀνθρωπότητα.

1521 Ἡμεῖς θέλομεν παραβῆ τὴν τάξιν τῶν χρόνων
 κατὰ τὸ πρότερον διὰ νὰ εἰπῶμεν ὁποῖον ἀπο-
 βησόμενον ἔλαβαν τὰ συμβάντα τῆς Μολδαβίας
 καὶ Βλαχίας, τὰ ὅποια ἀφόρτις ἐφρονέυθη ὁ Πα-
 τριάρχης Γρηγόριος εἶναι ἐνωμένα μετὰ τῶν ἄλ-
 λων μερικῶν τῆς Ἑλλάδος κατὰ τὴν κοινότητα τε
 σκοπεμένους. Περιπλέον, ἐπειδὴ τὸ συμφέρον μετε-
 τέθη ἀπὸ τῆτο τὸ πρῶτον θέατρον τῆς ἀποσα-
 σίας εἰς τὴν Πελοπόννησον, καὶ εἰς τὰς νήσους τῆς
 Αἰγαίης Πελάγους, εἶναι ἀναπόφευκτον, πρὶν ἐμ-
 βῶμεν εἰς τὴν πολὺ ταχυτέραν πορείαν τῆς Ἑλ-
 ληνικῆς ἐπαναστάσεως εἰς ταύτας τὰς ἐπαρχίας νὰ
 κάμωμεν μίαν ἐλενθέραν διήγησιν τῶν περιστασέων,
 αἱ ὁποῖαι συνήργησαν πολλὰ ὀλίγον εἰς αὐτήν.

Ὁ Ἀλέξανδρος Ὑψηλάντης βιασθεὶς ἀπὸ τῆς
 μοσίαν ἀπάργησιν τῆς Ρωσσίας, καὶ ἀπὸ τὴν

εἶδθαι ὅτι ἔρχονται κατ' αὐτῆ δύναμεις σημαντικαὶ
 νὰ πασχίσῃ νὰ διαυθεντευθῆ , ἐκλεξάν ὡς τόπον
 κτηρίματος τὴν δυνατὴν καὶ ὑψηλὴν θέσιν τῆ Τερ-
 χοβίτς , εἰς τὸ κέντρον τῆς Βλαχίας . Τὸ Βεκερέ-
 ριον, ἀδειασθὲν ὅταν ἐπλησίασεν ὁ Καρα-Μεχμέδ,
 Πασᾶς τῆς Σιλίτρας , ἐκυριεύθη ἀπὸ τῆτον τὸν
 Σερασκέρον ἀπὸ τὰς 10 Ἀπριλλίς, καὶ εἰς αὐτὴν τὴν
 ἐποχὴν ἕνας ἄλλος Πασᾶς, Ἰμπραῖμ, ἐμβὰς εἰς τὴν
 Μολδαβίαν ἀπὸ τὰ μεσημβρινὰ τάυτης τῆς Ἐπαρχίας,
 ἔφθασεν ἕως εἰς τὸ Ἰάσσιον, ἀφ' ἐκυριεύσε τὸ Γα-
 λάτσιον , ῥωμαλαίως διαυθεντευθὲν ἀπὸ μίαν ἀ- 1821
 δύνατον φρερὰν Ἐταιρειῶν . Ὁ Ἰμπραῖμης , ἕως
 εἰς τὸ τέλος τῆ Μαΐς , διέτρεξε καθ' ὅλα τὰ μέ-
 ρη τὴν Μολδαβίαν , κρεμῶν ἢ τσφεκίζων ὄλες ἐ-
 κείνης , οἷτινες τῆ ἐφανερῶθησαν ὅτι τάχα ἐμέθεξαν
 εἰς τάυτην τὴν κίνησιν . Εἰς τῆτο τὸ διάστημα ὁ σύ-
 ναρχός τε ἔμενεν εἰς τὸ Βεκερέρσιον εἰς παντελῆ ἀ-
 νεργησίαν , μεταχειριζόμενος τὰς ἀνέσεις τε εἰς τι-
 μωρίας , αἱ ὁποῖαι ἐξιλέωναν τὴν ἀπὸ τῆ λαῖ ὑπο-
 δοχὴν τῆ Ἀυθεντόπαιδος Ἰψηλάντις , καὶ τὰ συμ-
 πόσια , τὰ ὁποῖα τὸν ἔδιδεν ὁ Αὐστριακὸς Πρόσβυς .

Ὁ Ἀλέξανδρος Ἰψηλάντης ἤθελεν εἶσθαι ἀσυγ-
 γώρητος διότι ἐκάθητο ἀνεργος καθ' ὅλον τὸν Μῆ-
 να τῆ Μαΐς , εἰάν εἶχεν ὑπὸ τὴν ἐξουσίαν τε στρα-
 τέυματα γυμνασμέα εἰς τὴν πολεμικὴν τακτικὴν,
 ἢ μόνον διοικῆμενα ἀπὸ στρατηγὸς ἀφοσιωμένους εἰς
 τὴν Ἐθνικὴν ἐλευθερίαν . Ἀλλ' οἱ ἀντιστράτηγοί τε
 (Lieutenants) Δέκας , Μάνος , Σκεφᾶς , καὶ
 ὁ Βλαδιμηρόσκος μείνας σύναρχός τε κατὰ τὴν ἀρ-

χηγίαν , διαχωρισθέντες , δὲν ἀπελάμβαναν τὴν
 ἐμπιστοσύνην τε , καὶ ἐπραγματεύοντο μυσικῶς
 μὲ τὰς Τύρκας . Ὀλίγον ἔλειψε μάλιστα ὁ
 Βλαδιμηρέσκος νὰ παραδώσῃ εἰς τῆς ἕως καὶ τὸν
 τελευταῖον Ἐταιρείην . Ὁ Θεσσαλὸς Γεωρ-
 γάκης , Ἀρχηγὸς ἐνὸς ὀλιγαρίθμου Τάγματος Παλ-
 ληκαρίων , ἐματαίωσε μὲ μίαν δρουσῆριον καὶ διόλε
 ἀσυνήθη ὀρμὴν τὰς σκοπὰς τῆ Ἀρχηγῆ τῶν Πανδέ-
 ρων . Ἐπῆγε νὰ τὸν ἔνρη εἰς τὸ μέσον τῆ Στρα-
 τοπέδου τε , καὶ ἐλέγχων αὐτὸν μὲ τὰ ὀνόματα τῆ
 ἐπιόρκου καὶ τῆ προδότου , τὸν ἐπίασε μὲ τὰς ἰ-
 δίδας τε Στρατιώτας . Ὁ πολλὰ ἄτακτος τρόπος
 μὲ τὸν ὁποῖον ἐχάθη ὁ Βλαδιμηρέσκος μετὰ τῆτο
 τὸ πιάσιμον ἀποδείχνει ἀριετὰ ἕως εἰς ποῖον βαθ-
 μὸν ἀταξίας εἶχε καταστήσει τὸ Στράτευμα τῆ
 Ὑψηλάντε . Ἡμπορεῖ τις νὰ πισύσῃ ὅτι μήτε ὁ
 χαρακτήρ τε μήτε τὰ μέσα τῆς προσωπικῆς ἐξ-
 σίας τε δὲν ἦσαν ἐνάρμοσα μὲ τὸ μέγεθος τῆς ἐγ-
 γνήσεως καὶ τῶν δυσκολιῶν παρομοίας ἐπιχειρήσεως.
 Εἶχεν ἐλπίζει προῖμα εἰς τὴν διάθεσιν τῆς Ῥωσ-
 σίας , καὶ μὴ δυνάμενος , ἔμπροσθεν ἐκείνων ,
 τὰς ὁποῖας εἶχεν ἐκπλήξει, καταρχὰς μὲ τὴν μεγα-
 λοδότημον τῶν ἀξιώσεων τε , νὰ ἀποφασίσῃ
 νὰ νομισθῆ ὅτι ἠπατήθη ἢ ὅτι εἶναι ἀπαταιῶν ,
 διῖσχυρίζετο , μὲ ὅλον ὅτι προλαβόντως διεκήρυξε
 ὁ ἐν Ἰασσίῳ Πρόξενος , ὅτι ὁ ἀδελφός τε Δημή-
 τριος θὰ τὸν φέρῃ ἐπικερικὸν στράτευμα συν-
 σάμενον ἀπὸ εἴκοσι χιλιάδας Ῥώσων . Ἡ ἀνη-
 συχία τὸν κατέτρωγε· καὶ εἴτε διὰ νὰ δώσῃ χῶ-
 ραν εἰς αὐτὴν , εἴτε διὰ νὰ ἐπιδείξῃ γαληνότητά
 ψυχῆς ἔμπροσθεν ἐκείνης τῆς λαμπρᾶς νεολαίας ,

αὐτὸς εἰσάγει περὶ αὐτῶν τὰς τάξεις τῶν ἱερῶν λό-
 γων, ἔξη μὲ συναρμονίας, (soRoerts) χορείας
 (bals) καὶ συμπόσια. Ἄλλ' ἐκεῖνο, τὸ ὁποῖον
 εἶναι βαρύτερον, καὶ τὸ ὁποῖον ἀπέδειχεν ὅτι ἡ
 ἀποκαρδιώσις τε ἦτον ἰδία ἀνδρὸς ὀλίγον ἰκανῶς δια-
 μεγάλα πράγματα, εἶναι τὸ ὅτι ὑπέφερε τὴν
 ἀπειθείαν καὶ τὴν λαφυραγωγίαν, τὸ ὅτι ἄφινε
 νὰ διασκορπίξεν ἢ νὰ διαφθεῖρην βοηθήματα,
 τὰ ὁποῖα, φρονίμως βαλθέντα εἰς χρῆσιν, ἐδύ-
 ναντο νὰ ὑπερασπίσωσι τὸ στρατόπεδον τῶν Τερ-
 γοβίσιον, καὶ νὰ τὸν δώσωσι δύναμιν ὡς νὰ προσ-
 μῆναι τὰ συμβάντα. (1)

Περὶ τὰ μέσα τῶν Ἰβνίσι, ἐπειδὴ τὸ Τερρικὸν τάγ-
 μα στρατοπεδεῦσαν εἰς τὸ Βακρῆσιον ἐκινήθη κατὰ
 τῶν Τεργοβίσιον, ὁ Ἡγεμὼν ἐσήκωσε τὸ στρατόπεδόν
 τε, καὶ ὑπανεχώρησεν εἰς τὸ Ῥιμνικόν, μικρὰν
 πόλιν κειμένην εἰς τὴν δεξιὰν ὄχθην τῶν Ὀλτι, ἐ-
 νὸς ἀπὸ τὰ παραποτάμια τῆς ἀριστερᾶς ὄχθης τῶν
 Δανθίσι. Κατεδιώχθη ἀπὸ τόσον κοντὰ, ὡς εἰς
 τὰς 16 Ἰβνίσι οἱ Τῆρκοι ἐπλησίασαν καθ' ὅσον ἡμ-
 πορεῖ νὰ φθάσῃ ἐν κανόνιον πρὸς τὴν θέσιν, τὴν
 ὁποίαν ἐκράτει εἰς τὸ Μονασῆριον Δραγασάνι, με-
 τὰ μίλλια μακρὰν τῶν Ῥιμνίσι, ἔχων ὀπισθεν τὸν
 Ὀλτον. Εἰς ἓν πολεμικὸν συμβέλιον συστηθὲν μὲ βί-
 αν, ἀπέφασίσθη, κατὰ τὴν γνώμην τῶν Καραβιῶ-
 ὄσισι ἦτον Ἀρχηγὸς ἑνὸς σώματος ἰππικῶν, καὶ ἐ-
 ναντίον τῆς γνώμης τῶν Καπιτάνσι Γεωργιάκη, νὰ
 πολεμήσεν. Ἡ προσβολὴ ἔγεινεν ἀμέσως τὴν ἀκό-

(1) Εἰσαγωγή εἰς τὰ ἀπομνημονεύματα τῶν Κ. esybaud
 ἀπὸ τῶν Alph. Rabbe.

λεθον ἡμέραν μετὰ τὴν ἀπόφασιν · ἀλλὰ μόλις ὁ πόλεμος συνεκροτήθη, καὶ εὐθὺς ὁ ἄνθρωπος Καραβιάς ὀπισθοδρόμησε, κατέσρεψε φεύγων, μίαν σειρὰν πεζικῶν τεταγμένον ὀπισθὲν τε, καὶ ἐπέφερον εἰς τῆσιν τὸν πανικὸν φόβον ὅλον τὸ εὐρατευμα τῷ Ὑψηλάντῃ. Ὁ Ἡγεμὼν ἐπροσπάθησε παταίως διὰ τὰ συνάξῃ τὰς φυγάδας εἰς τὴν διάβασιν τῷ Ὀλτε, διότι δὲν ἠμπόρουνε τὰ τὰς εἰσαγωγὰς εἰς τὸν ἱερὸν λόχος ὑπερασπίσθαι τὸ πεδίον τῆς μάχης εἰς τὴν ἀριστερὰν ὄχθην. Αὕτη ἡ ἔντροπος νεολαία ἐδοκίμασε πολλὰς πολέμους, μετὰ τὴν γενναιοψυχίαν ἑνὸς παλαιῶν πεζικῶν· τέλος πάντων κατεκομματιάσθη σχεδὸν ἐξ ὀλοκλήρου.

Ὁ Ὑψηλάντης δὲν ἠσθάνθη τὴν γενναιοψυχίαν τῶν τὰ μετασχηματίσθη τῷ εὐρατευμα, τῷ ὁποίῳ ἔχασε τὸ ἐκλεκτότερον μέρος. Μὲ ὅλον ὅτι ἐπροσπάθησεν ἀρκετὰ ὁ Καπιτάνος Γεωργιάκης διὰ τὰ τὸν κρατήσῃ, παρεμέρισε, μετὰ σκοπὸν, καθὼς λέγου μερικοὶ, τὰ γέννη παρακαλεσῆς τῆς Ἀυσρίας, καὶ καθὼς λέγου ἄλλοι, μετὰ τὸν ἐνδοξότερον σκοπὸν τῶν τὰ ὑπάγῃ τὰ συνενωθῆ μετὰ τὰς ἀποστάτας τῆς Πελοποννήσου. Ἐπήγαινε δι' αὐτὸ εἰς τὴν Τερχέσην, ὁπότε μία προσαγὴ τῷ Ἀυτοκρατορικῷ Βασιλευτῆρι τῆς Βιέννης ἐπρόσβαλε τὸ πιάσιμόν τε, χωρὶς τὰ ἠμπορέσῃ τις τὰ μάθῃ, ἂν τῷ προῆλθεν ἀπὸ καμψίαν ἰδιαιτέραν ἀπέχθειαν, ἢ ἀπὸ φιλίαν πρὸς τὴν Πόρταν, ἢ διὰ τὰ καθησυχάσῃ τὴν Ῥωσσίαν περὶ τῆς διακρίσεως τῶν ὑποκειμένων, τὸ ὁποῖον τὸ Ἀυσριακὸν ὑπεργεῖον ἐπῆρεν ἐπάνω τε, μισητοτάτη παράβασις τῶν δικαιώματων τῶν ἐθνῶν.

Ὁ Καπιτάν Γεωργιάκης ἐξ ἀναήνωσεν ἓν μέρος τῶν

ὑπὸ τῷ Ὑψηλάντῃ παραιτηθεῖσάν δυνάμειν, ὠρ-
 μησεν εἰς τὴν Μολδαβίαν, καὶ εἰς διάστημα πέντε
 μηνῶν κατεδίωκεν ἀδιακόπως πολλὰ τάγματα Τερ-
 κικὰ τὰ ὁποῖα καὶ κατεδάμαζε παρευθύς. Βε-
 βαιῶνεν ὅτι εἰς τῆτον τὸν πόλεμον ἐφόρευσε πολ-
 λὰς χιλιάδας Τέρκων. Τέλος πάντων ἐπροδόθη κατὰ ἄν-
 συχίαν ἀπὸ τὸν ἐπίσκοπον τῆ Ῥωμάνου, ὅστις καὶ τὸν
 εἴλκυσεν εἰς ἓν Μοναστήριον, πέριξ τῶ ὁποῖοι οἱ Τέρ-
 κοὶ ἦσαν τοποθετημένοι μὲ σημαντικωτάτας δυ-
 νάμεις. Ὁ Γεωργάκης εἶχε μόνον πεντακοσίους Ἑλ-
 ληνας, καὶ μόλις ὅτε ἐμβῆκαν εἰς τὸ Μοναστήριον
 ἐπολιορκήθη ἐκεῖ ἀπὸ ὀκτὼ χιλιάδας Τέρκων. Δι-
 αυθεντεύθη ἐκεῖ πέντε ἡμέρας, καὶ μὴν ἔχων πλέον
 ζωοτροφίας, ἐπήδησε μὲ ὀκτὼ ἐδικές τε εἰς ἓν κωδονοσα-
 σιον, τὸ ὁποῖον εἶχεν ἐκλέξει ὡς τελευταῖον καταφύγιον.

1821

Ὁ Καπιτὰν Ἀναστάσις, μείνας ἀρχηγὸς ἐνὸς
 μέρους τῶ τάγματος τῆ Γεωργάκη, ἐσπρώχθη ἀπὸ
 μίαν Τερκικὴν μοῖραν (division) δώδεκα
 χιλιάδων ἀνδρῶν ἕως εἰς τὸν Πρῶτον, ὅστις χωρί-
 ζει τὴν Μολδαβίαν ἀπὸ τὴν Ῥωσικὴν Ἀυτοκρα-
 τορίαν. Παρεμέριζε πάντοτε πολεμῶν, καὶ ἐφθα-
 σεν εἰς τὴν δεξιὰν ὄχθην τῆ ποταμῆ χωρὶς νὰ χα-
 λασθῆ παντελῶς. Ἐκλέξας πλησίον εἰς τὰ Βαδέ-
 νι ἀρκετὰ δυνατὴν θέσιν, διαυθεντεύθη ἐκεῖ τρεῖς
 ἡμέρας κατὰ τῆς ἐχθρικῆς μοῖρας, ἔχασε τὸ ἡμι-
 συ σράτευμα, καὶ σερμημένος ὢν ἀπὸ ζωοτροφίας
 ἐρρίφθη εἰς τὸν Πρῶτον μὲ τὰ ὄπλα τε. Διακό-
 σιοι πενήντα ἄνθρωποι, μόνον λείψανον τῆς Ὑ-
 ψηλάντειος στρατιᾶς, ἠκολέθησαν τὸ παράδειγμα
 τῶ τῶ ὁποῖοις καὶ ὑπεδέχθησαν φιλοφρόνως εἰς τὴν
 ἀριστερὰν ὄχθην αἱ Ῥωσικαὶ ἐμπροσθοφυλακαί.

1821

Οὕτως ἐτελείωσεν ἡ ἐπανάστασις τῆς Μολδοβλαχίας, καταδικασθεῖσα ἐνθὺς ἀπὸ τὴν ἀρχὴν ὅτι ἦτο μόνον μία πολεμικὴ παρεκτροπὴ ὀλίγον ἐπωφελής. Ὁφείλησεν ὅπωςδήποτε τὴν Ἑλληνικὴν ἀποστασίαν, πρῶτον μὲν καθότι ἔβαλεν εἰς διχονοίαν τὰς διπλωματικὰς ἐπιτρόπας τῆς Πόρτας καὶ Ῥωσσίας· δεύτερον δὲ, ἐπειδὴ αὐταὶ αἱ ἔριδες ἐγένοντο καθ' ἡμέραν βαρύτεραι, τὸ Διβάνι ἔφερε τὴν προσοχὴν τε εἰς τὸν Δέναβιν, ἐνῶ ἡ ἀποστασία μόλις ἐπολεμείτο εἰς τὸν Μωρέαν.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΕΒΔΟΜΟΝ.

Ἀπὸ τῆς ἀποσασίας τῶν νήσων τῆς Αἰγαίης Πελάγους μέχρι τῆς ἐν Ἐπιδαύρῳ Ἐθνικῆς Συνελεύσεως.

Ολαι αἱ ἀξιόλογοι νῆσοι τῆς Αἰγαίης Πελάγους, καὶ πρὸ πάντων ἡ Ἰδρα, τὰ Ἰψαρά, ἡ Χίος, αἱ Σπέτσιαι, ἐπεσκέφθησαν ἀπὸ ἀπεσκαμμένους τῆς Ἐταιρείας πρὸ τῆς νῆας πέρασῃ τὸν Πρῶτον Ὁρῆμον Ἰψηλάντης. Οἱ Ἐμποροὶ τῶν νήσων, θεωροῦντες μίαν ἐνόπλιον ὡς πολλὰ κινδυνώδη, ὑπεχρεώθησαν μόνου νὰ συνεργήσῃ χρηματικῶς, προφυλαττόμενοι νὰ ἐνεργήσῃ, ὅποτε ἡ Ρωσσία, τῆς ὁποίας τὴν βοήθειαν τὸς ἐγγυεῖτο, διακηρυχθῆ πραγματικῶς. Αὕτη ἡ περίσκεψις, ὑπαγορευθεῖσα ἀπὸ τὰ ἐμπορικὰ συμφέροντα τῶν νησιωτῶν, δὲν εἶχε παντελῶς ἴχνη δειλίας, καὶ ἔδωκε χώραν εἰς μίαν τεράσιον ἀνάπτυξιν δραστηριότητος, ὅποτε τὰ μέτρα τῆς φρονήσεως δὲν ὑπῆρξαν ἰκανώτερα εἰς ἄλλο τι, πᾶρεξ νὰ ἐνθαυρῶνεν τὸς Τέρκους εἰς τὴν ἐξολόθρευσιν τῶν Χριστιανῶν. Περὶ τὰ μέσα τῆς Ἀπριλλίης, ἐμαθητεύθη εἰς τὴν Ἰδραν ὅτι οἱ Νῆυται τῆς Νήσου, οἵτινες ἦσαν εἰς τὰ ἐν τῷ λιμένι Τερκικὰ πλοῖα, ἐσφάχθησαν ἢ ἀλυσοδέθησαν εἰς τὸν λιμένα τῆς Πρέβεζας. παρομοία εἶδησις ἀκασθεῖσα ἀπὸ τὸς

κατοίους τῶν Φαρωῶν, τὸς ἔκαμε ν' ἀποφασίσαν ἄσε νὰ κηρύξεν ἐπανάστασιν.

Ἐνας Μηνυτὴς τῶν Φαριωτῶν ἐφθασε τῷ ὄντι εἰς Ἰδραὶν· ἦτο περιφλεγὴς ἀπὸ ἀγανάκτησιν καὶ πατριωτισμόν. „ Ἡ γενικὴ ἐξόπλισις ἐπρο-
 „ σάχθη, ἔλεγεν αὐτὸς, τῆτο εἶναι τὸ προσί-
 „ μιον τῆ ἐξολοθρευμῆ, τὸν ὁποῖον μελετῶν οἱ
 „ Τῆρκοι· ἀλλὰ κύματα τῆ αἱματός των πρέπει
 „ νὰ ῥέυσεν πρὸ τῆ νὰ μᾶς ἀρπάσεν τέσσαρας
 „ χιλιάδας πυροβόλων, καὶ ἑξήντα χιλιάδας τερφε-
 „ κίων, καρπὸν τῶν κόπων μας, καὶ μιᾶς μα-
 „ κροχρονίς οἰκονομίας· ταχύνατε νὰ ἐνωθῆτε
 „ μὲ ἡμᾶς. “ Ἐυθὺς ὅτε ἐφθασεν ἔτος ὁ ἀγ-
 „ γελος, ὅσις ἦτὸν ὑποσηριγμένος μὲ τόσον θλιβε-
 „ ρὰς εἰδήσεις, ἡ Βαβὴ τῆς Ἰδραὶς συνηθροίσθη
 ἐκτάκτως· ἐψήφισε δι' ἐκφωνήσεως τὴν ἀκόλεθον
 διακήρυξιν.

1821

„ Τὸ Ἑλληνικὸν Ἔθνος, βεβαρυμένον ἀπὸ τὸ
 „ νὰ σενάζη ὑπὸ τὸν σκληρὸν ζυγόν, ὅσις τὸ
 „ ἐπιβαρύνει τέσσαρας ἤδη αἰῶνας, σηκώνεται καὶ
 „ τρέχει εἰς τὰ ὄπλα διὰ νὰ συντρίψῃ τὰς ἀλύσεις τε.
 „ Οἱ κάτοικοι τῆς Ἰδραὶς, ἐπειδὴ καὶ αὐτοὶ ἐ-
 „ πιθυμῶν νὰ ἦναι ὁμοίως ὡς καὶ οἱ ἄλλοι ἔν-
 „ θερμοὶ πρὸς καταφρόνησιν τέτις τῆ κινδύνε,
 „ ἀπεφάσισαν νὰ μεταχειρισθῶσι τὰ βοηθήμα-
 „ τὰ των, τὰ ἰδιαίτερά των μέσα, καὶ τὰ πλεο-
 „ νεκτήματα τῆς θέσεως των διὰ νὰ πολεμήσεν
 „ τὸν κοινὸν ἐχθρόν. “

Αὕτη ἡ διακήρυξις, τὴν ὁποῖαν ἐδέχθη μὲ ἔκ-
 σαιιν ὁ λαὸς τῆς Ἰδραὶς ἐτελείωνε διορίζουσα κά-
 ποιας διατάξεις προσωρινὰς, καὶ ὡς ἴμαζε τὴν

Γάκωβον Τομπάζην Ναύαρχον. Ἐσάλθη εἰς τὰς ἑσπαρχίας τῶν Φαρῶν, καὶ τῶν Σπετσῶν, αἰόποιαί τὴν ἐδέχθησαν, καὶ ἐνώθησαν, μὲ τὴν τῆς Ἰθάκας διὰ νὰ ἀναγορεύσεν τὸν Τομπάζην Γενικὸν Ναύαρχον τῶν Χριστιανῶν, καὶ ἀμέσως εἰς μερικὰς ἡμέρας ὅλον τὸ ἐμπορικὸν ναυτικὸν τῶν Ἐνωθειῶν Νήσων μετέσχηματίσθη εἰς πολεμικὸν ναυτικόν. Ὀλόκληρος ὁ λαὸς ἔβαλε χεῖρα εἰς ταύτην τὴν πράξιν. Τὰ κανόνια ἐβγήκαν ἀπὸ τὴν ὀπλοθήκην διὰ νὰ ὀπλίωσιν ὡς καὶ αὐτὰ τὰ πλοιάρια τῶν ἀλιέων· πιθάρια μὲ πυρίτιδα, τσφέκια, ζωοτροφίαί μετεκομίσθησαν εἰς αὐτὰ τὰ πλοιάρια, τὰ ὅποια πολὺν καιρὸν δὲν ἦσαν ἱκανὰ νὰ βλάπτειν, ἀλλ' ἦσαν περίφημα διὰ τὴν ταχύτητα τῆς τρεξίματός των. Τὸν ἴδιον καιρὸν ἠνοιχθησαν συνδρομαὶ διὰ ν' ἀπαντηθῶσι τὰ ἔξοδα τῆς πρώτης ἐκστρατείας· καὶ πρὸ τῆς τέλους τῆς Ἀπριλλίς τριάκτα ἐμπορικὰ καράβια ἀπλισμένα διὰ πόλεμον ἦσαν ἔτοιμα νὰ ἐκβῶσιν ἀπὸ τὸν λιμένα :

Κατὰ τὴν 28 Ἀπριλλίς, ὁ σολάρχης Τομπάζης ἐδέχθη εἰς τὸ μέσον τῆς βελῆς διδασκαλίας διὰ σώματος καὶ ἐγγράφως περὶ τῆς ἐκστρατείας, τὴν ὁποίαν ἐμελλε νὰ διοικήσῃ, καὶ ἔκαμε τὸν ἐν τιμον ὄρκον νὰ σεβασθῆ εἰς τὰ ἐχθρικά πλοῖα ὄχι μόνον τὰς ἰδιοκτησίας τῶν Ἑλλήνων καὶ τῶν Ἑυρωπαϊῶν, ἀλλὰ καὶ αὐτὰς τὰς ἰδίας τῶν Τούρκων, ὅποτε αὐτοὶ ἤθελαν παραδώσει τὴν σημαίαν των χωρὶς κάμμιαν ἀντίστασιν. Ἀνεχώρησεν εἰς τὰς 2 Μαΐς. Καθεὶς ἀπὸ τῆς τριάκτα ναυάρχους, οἵτινες ἐδιοικῶσαν ὑπ' αὐ-

ΔΕ'.

1821

τὸν ἦτον ἐπιφορτισμένον νὰ διαμοιράσῃ εἰς τὸν δρόμον μίαν προκήρυξιν, εἰς τὴν ὁποίαν ἡ Ἰδριωτικὴ βελῆ εἰδοποίησε τὴν εἰσοδὸν τῆ Ἀλεξάνδρου Ὑψηλάντη εἰς τὴν Βλαχίαν, τὴν ἐπανάστασιν τῶν Πατρῶν, τὴν ἀποστασίαν τῶν τριῶν νήσων, καὶ ἐκάλεε, εἰς τὸ ὄνομα ὅλων τῶν γενναίων αἰσθημάτων, καὶ τῶν πλέον ἀκριβῶν συμφερόντων τῆς, τὸν λαὸν τῶν Νήσων νὰ λάβῃ τὰ ὄπλα. Ἡ Τήνος ἐπεσκέφθη κατὰ πρῶτον ἀπὸ τὸν Ἰδριωτικὸν σολίσκον, καὶ ἔδωκε παρευθὺς τὴν συγκατάνευσίν τῆς. Μία δημόσιος ἐνθυμία ἠτοιμάζετο διὰ νὰ πανηγυρίσῃ τὲτο τὸ συμβῆν, ὁπότε ἓνα πλοῖον Σπετσιατικὸν ἐμβῆκεν εἰς τὸν λιμένα ἦτο φορτωμένον ἀπὸ φυγάδας διασωθέντας ἀπὸ τὰς σφαγὰς τῆς Κωνσταντινουπόλεως, καὶ πρὸς τέτοις ἔφερε τὴν εἰδησίην ὅτι διακόσιοι ναῦται Ἰδριῶται ἐπνίγησαν εἰς τὰ νερὰ τῆ Βοσπόρου. Ὁ λαὸς τῆς Τήνε καὶ οἱ πολεμισαὶ τῶν πλοίων μετήλλαξαν αἰφνιδίως τὴν χαρὰν εἰς μανίαν. Ἡ κατοικία τῆ Ἀυσριακῆ Προξένου ἐπολιορκήθη, μερικαὶ ἑκατοντάδες Τέρκοι, οἵτινες εἶχαν καταφύγει ἐκεῖ ἔγειναν χρεῶσαι τῆς ζωῆς των εἰς τὴν γενναϊόψυχον σαθερότητα τῆ Τομπάζης, ὅσις κατώρθωσε νὰ κεντρίευσῃ τὴν κίνησιν. Ἡ ἠσυχία ἐξανασητήθη, ὅταν ἀφῆσεν αὐτὴν τὴν Νῆσον εἰς τὰς 4 Μαΐου. Μετὰ δύο ἡμέρας ἐπῆγε ἡ ἀράξῃ εἰς τὰ Φαρά, τὰ ὁποῖα ἐδέχθησαν τὴν συγκατάνευσιν τῶν νησιωτῶν τῆς Σάμου καὶ Ἄνδρου, καὶ ἔσειλαν ταχέα πλοῖα εἰς ὅλα τὰ περὶ παραθαλάσσια.

Ὁ Τομπάζης καὶ ἡ σολαχία τῶν Φαρῶν ἀπεφάσισαν περὶ τῶν μέσων τῆ νὰ ἐπαναστήσῃ τὴν

ζήν, τῆς ὁποίας ἡ ἀπραξία ἤμπορῶσε νὰ κάμη
 μεγάλην βλάβην εἰς τὴν ἐλευθερίαν τῶ Ἐθνους. Με-
 ρικοὶ κάτοικοι ταύτης τῆς νῆσε ἦσαν εἰς τὰ Ψαρά,
 οἵτινες δὲν ἔσερξαν νὰ δεχθῶν κάμμίαν ἀποσολὴν
 διὰ τὰς συμπατριώτας των. Δέκα πλοῖα Ψαρια-
 νὰ ἐνώθησαν τότε μὲ τὸν σόλον τῶ Τομπάζη, καὶ
 τὴν 8 Μαΐα ὁ συνηνωμένος σόλος ἔρριψε τὴν ἄγ-
 κυραν εἰς τὸν λιμένα τῆς Χίος, πλησίον τῶ τόπε,
 ὅσις ἀνομάζεται Βρούσις τῶ Πασᾶ. Εἰς διάστημα
 ἕνδεκα ἡμερῶν ἐσάθη ἐκεῖ χωρὶς νὰ δυνηθῆ νὰ κα-
 ταπέισῃ τὸν λαὸν νὰ δώσῃ κἀνὲν σημεῖον συγκα-
 τανύσεως. Ἐκτὸς τῆς, οἱ ἔμποροι καὶ σημαν-
 τικοὶ τῆς νῆσε συναθροισθέντες παρεδόθησαν εἰς
 τὴν διάθεσιν τῶ Τερικῆ διοικητῆ ὁμῶ μὲ τὰ ὑ-
 πάρχοντά των, καὶ τὸν παρεκάλεσαν θερμῶς νὰ ζη-
 τήσῃ βοήθειάν τινα, ἐπειδὴ ἦτο φόβος μήπως οἱ
 ἀποσάται ἀυθαδιάσῃν καὶ κάμνῃ ἀπόβασιν. (Τὸ
 Ἰταλιστὶ λεγόμενον disbarco) Αὕτη ἡ παράξενος
 διαγωγὴ τῶν κατοίκων τῆς Χίος δὲν δύναται ν' ἀπο-
 δοθῆ εἰς ἄλλην αἰτίαν, πάρεξ εἰς τὸν τρόμον, τὸν
 ὁποῖον τὰς ἐπέπνεε μία φερρὰ Τερικὴ κυρία τῆς
 πόλεως, τῶ λιμένος, καὶ τῶν κυριωδετέρων Χω-
 ρίων. Ὅντες εἰς τὴν ἀκμὴν, εἰς τὴν ὁποίαν τὰς
 ἔφερε τὸ ἐμπόριον, ἐπροτιμῶσαν πολὺ καλῆτερα
 νὰ μείνῃν ἐξ ὀλοκλήρου ὑπὸ τὸν ζυγὸν τῶν Τερικῶν,
 πάρεξ νὰ ἐκθέσῃ τὴν νῆσόν των εἰς τὸ νὰ γείνη
 θέατρον τοιαύτης πάλης, ἣτις ἤθελε τὰς ἐξολο-
 θρέυσῃ, καὶ ἰσως χωρὶς νὰ τὰς ἀπελευθερώσῃ.

Ὁ ἐπαναστατημένος σόλος ἀπεξημιώθη ἀπὸ τὴν
 ὀλιγὴν ἐκβασιν τῆς διὰ τὴν Χίον προσπαθείας τε
 πιάων μερικὰ τερικὰ πλοῖα. Αὐτὸς ἐμβῆκεν εἰς

1821

τὰς 22 Μαΐς εἰς τὸν λιμένα τῆς Ἰδρας, ἐλκύνον ὀπισθὲν τε δώδεκα ἐμπορικὰ πλοῖα, τῶν ὁποίων οἱ ναῦται περισσότερον ἐφρονέυθησαν ἀπ' ὅσον παρεδόθησαν, ἢ ἴσως δὲν ἀπέλαυσαν τόπον ξεχειμάσματος. Ἦυρε τὸν λιμένα ἐμφραγμένον ἀπὸ λεηλασίας καμωμένας μὲ μεγάλην ἐυκολίαν εἰς ταύτην τὴν πρώτην σιγμὴν, καθ' ἣν τὸ Τερικὸν ἐμπόριον ἀκόμη δὲν ἐπροφυλάττετο. Ἐνας μόνος Ἰδρωτικὸς περιπίπλες συνεκρότησε πόλεμον μὲ τὰ πλοῖα τῆς Ἀυτοκρατορικῆς Ναυτικῆς. Οὗτος ἐπαρσιάσθη ἔμπροσθεν τῆς λιμένος τῆς Μήλες, καθ' ὃν καιρὸν μία κορβέτα τριανταδύο κανονίων, καὶ ἕν πολεμικὸν μπρίκι ἐλάμβαναν χρήματα ἀπὸ ταύτην τὴν νῆσον. Τα δύο πλοῖα πιασθέντα ἐπ' αὐτοφώρῳ ἔκαμαν μίαν ὀλιγοχρόνιον ἀντίστασιν· οἱ κάτοικοι τῆς Μήλες, συνδραμόντες εἰς τὰ μονόξυλά των διὰ νὰ μεθέξουν εἰς τὸν πόλεμον, ἔσφαξαν τὰς ναύτας. Ὅλοι οἱ Μωαμεθανοὶ, οἵτινες εὐρίσκοντο εἰς τὴν νῆσον ἔλαβαν τὴν αὐτὴν τύχην. Παρομοίως καὶ εἰς τὴν Κέων, Μύκωνον, Νάξον, Ἀνάφη, ὁ Χριστιανικὸς λαὸς διαφθείρων πανωλεθρίαι τὰς Τέρικας ἔδειξε τὴν εἰς τὴν ἐπανάστασιν συγκατάνευσίν τε, καὶ ὅλα αὐτὰ τὰ συμβάντα συνέβησαν τὸν Μαΐου μῆνα. Εἰς τὸ τέλος τέτε τῆς μηνὸς ἦσαν ἐκτὸς τῆς κινήσεως μόνον ἡ Σκύρος, ἡ Μυτιλήνη, ἡ Χίος, ἡ Κύπρος, ἡ Ρόδος, καὶ ἡ Κρήτη. Οἱ Τέρικοι εὐρισκόμενοι ἐν δυνάμει εἰς ὅλας αὐτὰς τὰς τόπας, ἐπέτελεσαν τὴν ἐξόπλισιν τῆς Χριστιανικῆς λαῆς.

Οἱ Χριστιανοὶ ἤξευραν πολλὰ καλὰ ὅτι κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον ἡ Πόρτα ἠτοιμάζετο νὰ τὰς σφά-

εἰ σωρηδὸν ὄθεν ἀφε παρέδωκαν τὰ ὄπλα δὲν τὲς
 ἔμεινεν ἄλλο τι πάρεξ νὰ τραπῶσιν εἰς φυγὴν. Εὐ-
 δαίμονες ἐκεῖνοι, οἵτινες ἤμπορῶσαν ν' ἀπατήσαν
 τὴν ἄοκνον ἐπιμέλειαν τῶν Τερκῶν. Προσέτι ῥιπ-
 τόμενοι συγκεχυμένως, ἄνδρες, γυναῖκες καὶ τέκνα
 εἰς ἔτιδανὰ μονόξυλα, ἐρρίψονικινδύνευαν νὰ κατα-
 βυθισθῶν ἀπὸ τὸν παραμικρότερον ἄνεμον, καὶ νὰ
 ἀπαντῶν εἰς τὴν θάλασσαν Τερκικὰ πλοῖα. Τὰ Ψα-
 ρὰ, ἐξ αἰτίας τῆς γειτονίας των μὲ τὸ παραθα-
 λάσσιον τῆς Ἀσίας, ἔγειναν τὸ φυσικώτερον ἄσυ-
 λον τέτων τῶν φυγάδων ἔδέχθησαν εἰς διάστημα
 δεκαπέντε ἡμερῶν σχεδὸν δώδεκα χιλιάδας, τὲς ὁ-
 ποῖες καὶ ἐσκόρπισαν εἰς Ἰδραν, Σπέτσας, Νάξον,
 Ἄνδρον, ἐπειδὴ αὐτὴ ἡ νῆσος ἔχουσα μόλις τὸ νε-
 ρὸν καὶ τὰς ζωτροφίας τὰς ἀναγκαίας εἰς τὸν
 λαὸν της, ἦτον ἀνίκανος νὰ προβλέψῃ τὴν ζω-
 τροφίαν τόσον πολυαριθμοῦ πλήθους· περιπλέον τὰ
 Ψαρὰ ἦσαν ἡ ἐμπροσθοφυλακὴ τῆς γραμμῆς τῶν
 νήσων. Εἰδοποιηθεῖσα περὶ τῶν ἐτοιμασιῶν, τὰς ὁ-
 ποίας ἔκαμνεν ὁ Τερκικὸς στόλος διὰ νὰ ἐκβῆ ἀπὸ τὰ
 Δαρδανέλλια, ἔβλεπε πολλὰ καλὰ ὅτι αὐτὴν πρῶ-
 τὴν θέλει προσβάλει, καὶ ὁ ἐξολοθρευμὸς της ἦτο
 βέβαιος, ἐὰν οἱ Τερκοὶ, εὐθύς ἀπὸ τὴν ἀρχὴν τῆς
 ἐκστρατείας, κατώρθωναν νὰ γένων κύριοι τῆς θα-
 λάσσης. Ἐκεῖνο, τὸ ὁποῖον ἠῦξανε τὸν κίνδυνον τῆς
 θέσεως τῶν Ψαρῶν, εἶναι ὅτι δὲν ἤμπορῶσαν ν'
 ἐλπίσιν παρρυθὺς εἰς τὴν βοήθειαν τῶν ναυτικῶν τῶν
 ἄλλων νήσων. Εἶχεν ἀποφασισθῆ εἰς τὸ συμβῆλιον
 τῆς Ἐνώσεως ὅτι ὅλος ὁ στόλος θὰ ἐνωθῆ καὶ θὰ ὑ-
 πᾶγῃ ἀλληλοδιαδόχως καὶ μὲ ὅλην τὴν ἐνδεχομένην
 ταχύτητα νὰ ἐμφανισθῆεῖς τὲς ἕκ μέρους τῆς ἐρηῆς ὅ

πὸ τῆ λαῶ τῆ Μωρέως πολιορκημένους λιμένας. Ἡπιζαν μὲ τῆτον τὸν τρόπον νὰ τρομάξωσι τὰς Τερικαῖς φρερὰς, καὶ νὰ τὰς κατανήσων νὰ παραδοθῶσι. Τὰ Ψαρά κινέμενα ἀπὸ ἀφιλοκέρδειαν πατριωτισμῆ ὑπερβαίνουσαν πάντα ἔπαινον, συγκατένευσαν τὰ πλοῖά των νὰ συγκαταριθμηθῶν εἰς τὴν ἐκστρατείαν, ἔστειλαν εἴκοσι πολάκκας, καὶ ὀκτὼ ἔμπρηστικὰ πλοῖα, ὀνομαζόμενα Ἡφαίστεια. Ἡ Ὑδρα ἔδωκε τριανταῆς πλοῖα δώδεκα ἕως εἴκοσι κανονίων, καὶ ἔχοντα δύο χιλιάδας τετρακοσίους ναύτας, αἱ Σπέτσαι ἔδωκαν τριάντα πλοῖα, ἀπὸ τὰ ὁποῖα τρία ἦσαν ὀπλισμένα, καὶ διοικόμενα ἀπὸ τὴν χήραν ἐνὸς Σπετσιώτε ναυκλήρος, τὴν περίφημον Μπομπολίαν· ἡ Καλαυρία, ἡ Μύκωνος, ἡ Πάτμος, ἡ Κύμη, ἡ Ἄνδρος ἔνωσαν εἴκοσι σαμπέκια, ἀπὸ τὰ ὁποῖα μερικὰ εἶχαν δεκαῆς κανόνιχ.

Οἱ ἠσιῶται εἶχαν λογαριάσει τὴν ἔκβασιν τῆς ἐκστρατείας των κατὰ τὴν κατάστασιν τῆς ἐνδείας, εἰς τὴν ὁποῖαν ἐνόμιζαν ὅτι κατήντησαν αἱ Τερικαὶ φρεραὶ. Ἄνται ἦσαν κλεισμένοι, μὴ ἔχουσαι τὸν καιρὸν, μήτε τὰ μέσα νὰ κάμωσιν προβλέψεις ζωοτροφίας, ἀλλ' ἐπειδὴ οἱ πολιορκηντες λαοὶ ἦσαν ἀνίδεοι εἰς τὸν πόλεμον ἦσαν μακρὰν ἀπὸ τὸ νὰ ὠφεληθῶσιν ἀπὸ τῆτο τὸ πλεονέκτημα, ἢ μόνον νὰ τὸ διαφυλάξωσιν κάμνοντες μίαν ἀνυσηρὰν πολιορκίαν. Ὅταν ὁσόλος τῆς Ὑδρας ἔκαμε πανιὸν διὰ νὰ ἐπισκεφθῆ τῆς πολιορκημένους λιμένας ἀπὸ τὴν Ναυπλίαν ἕως εἰς τὰς Πάτρας, αἱ ἀδύναται Τερικαὶ φρεραὶ τῆς Φιλάτρας, Γαργιάνας, Ἀρκαδίας ἦσαν αἱ μόναι, αἱ ὁποῖαι ἔκαμαν συνθήκας. Περὶ τὰ τέλη τῆ Μαΐου,

οὗτοι Μαυριᾶται ἦσαν κύριοι τέτων τῶν τριῶν πό-
λεων, ὁμοίως καὶ τῆς Καλαμάτας. Εἰς αὐτὴν
τὴν τελευταίαν πόλιν ἠνοιχθῆ, ὑπὸ τὴν προε-
δρίαν τῆ Μαυρομιχάλη, πολεμικῆ ἀρχηγῆ τῶν
Μαυριᾶτῶν, ἡ πρώτη πολιτικὴ συνάθροισις τῶν
τῆς ξηρᾶς ἀποστατῶν. Αὕτη ἡ συνάθροισις δὲν ἔ-
λαβε τὸ σεβασμῆ ἔμπνευστικὸν σχῆμα τῶν σολαρ-
χιῶν τῆς νησιωτικῆς ἐνώσεως, δὲν συνέστατο ἀπὸ
πολίτας τοιάτους, ὅποιοι οἱ Ὀρλάνδοι, οἱ Κον-
δριῶται, οἱ Τομπάζιδες. Ἡ ἐξουσία τῆς ἔσα πολὺ
ἀδύνατος δὲν τῆς ἐσυγχωρεῖσε νὰ συναρμόση
ἑαῖς εἰς τὴν Χερσόνησον πολεμικὰς πράξεις μὲ τὸ
ναυτικὸν τῶν νησιωτῶν. Οὗτοι οἱ τελευταῖοι ἐφ-
θασαν τοιοτρόπως περὶ τὰ τέλη τῆ Μαΐς ἕως
εἰς τὰς Πάτρας, χωρὶς νὰ δυνηθῆν νὰ τελειώσεν τὴν
παράδοσιν, κἀνεὸς φρερὶς.

Οἱ εἰς Πάτρας κλεισμένοι Τῆρκοι βλέποντες τὸν
Χριστιανικὸν εὐλογον ἐκυριεύθησαν ἀπὸ τόσον με-
γάλην μανίαν, ὡς ὁ Ἰωσήφ-Πασᾶς, ὅστις διοι-
κῆσεν ἐκεῖ, διεκήρυξεν εἰς τὰς Πρέσβεις τῶν Χρι-
στιανικῶν δυνάμεων ὅτι δὲν ἐδύνατο νὰ γένη ἐγ-
γυητῆς περὶ τῆς ἀσφαλείας των, τὰς ὁποίας καὶ
ἡ Γαλλικὴ φρεγάδα ὑπεχρεώθη νὰ τὰς πάρη.
Ἡ ἐμπροσθοφυλακὴ τῆ Χριστιανικῆ εὐλογῆ ἐμβῆκεν
ὀλόκληρος εἰς τὸν κόλπον τῆς Ναυπάκτου, μὲ ἔλον ὅτι
ἐπυροβόλησαν δύο φρερῆα ὀνομαζόμενα μικρὰ Δαρδα-
νέλλια, ἔσειλε τὰ καλῆτέρα τῆς πλοῖα ἕως εἰς το
πλησιόχωρον παραθαλάσσιον τῆς Κορίνθου, καὶ ἀπὸ
ἐκεῖ ἐκίνησαν ταχυδρομοὶ, οἱ ὅποιοι διεπέρασαν
τὸν Ἰσθμὸν διὰ νὰ ἔμβεν εἰς συγκοινωνίαν μὲ
τὸ Αἰγαῖον Πέλαγος. Τὸ ἐπακόλουθον ταύτης τῆς

κατασκοπῆς ὑπῆρξεν ἡ ἀπόφασις, τὴν ὁποίαν ἔλαβεν ὁ στόλος νὰ βιάσῃ διὰ θαλάσσης τὴν πολιορκίαν τῶν Πατρῶν, καὶ δι' αὐτὸν τὸν σκοπὸν, τὰ Χριστιανικὰ πλοῖα ἐστῆθησαν εἰς σχῆμα ἡμικυκλῆς ἀπὸ τὸ παραθαλάσσιον τῆ Μεσολογγίης ἕως εἰς τὸ ἀκρωτήριο Ἀράξον, φανεράροντα τὸ ἔμβασμα τῆς κόλπε τῆς Ναυπάκτου. Ἀλλὰ παρευθὺς αὐτῇ ἡ γραμμὴ τῆς πολιορκίας διεκόπη. ἐν Ἀγγλικὸν πολεμικὸν πλοῖον, Ὁ Καμπριάν, ἐπλησίασεν εἰς τὰς Πάτρας, ἔβγαλεν ἐκεῖ ζωτροφίας καὶ πολεμικοὶα, χωρὶς νὰ ἔμπορέσῃ τὸ Ἑλληνικὸν ναυτικὸν νὰ ἀντισταθῇ εἰς ταύτην τὴν σιτοπομπειαν καὶ ἔκτοτε διεξοδικωτέρα πολιορκία ἐκρίθη ἀνωφελῆς. Ὁ Χριστιανικὸς στόλος ἔπρεπε νὰ συναθροισθῇ ὀλιγωρότατα καὶ νὰ ἐπιστρέψῃ εἰς τὸ Αἰγαῖον Πέλαγος, ἐπειδὴ οἱ τολμηροὶ περιπλέυσαι τῶν Φαρῶν, οἵτινες ἀπὸ τὸν κόλπον τῆς Σάρου ἕως εἰς τὸν τῆς Αἰγίνης διεσκόρπιζαν τὰς εἰδήσεις εἰς τὸν κόλπον τῆς Ναυπάκτου, εἰδοποιῶσαν ὡς πολλὰ πλησιάζουσαν τὴν ἐκστρατείαν τῆς Καπιτάν Πασᾶ.

1821

Ἐνας ἀπὸ τῶν ἀξιωματικῶν τότε τῆς σολάρχου, μετὰ ἀργοπορίας ἀκαταλήπτου, ἐπέρασε τὰ Ἰασηνέλλια μὲ πέντε πλοῖα παλεμικὰ, τέσσαρας φεργάδας, καὶ τόσας κορβέττας. Διευθύνθη κατὰ πρότον κατὰ τῆς Σάμου. Αὕτη ἡ νῆσος, πλησιόχωρος τῆ παραθαλασσίης τῆς Ἀσίας, εἶχε χρησιμεύσει ὡς καταφύγιον εἰς πολλὰς Ἑλληνας, καὶ ὑπῆρξε μία ἐπανάστασις. Ὁ λαὸς τῆς νῆσου ἐργυνάζετο ἀπὸ τῆτον τὸν καιρὸν εἰς τὴν μεταχείρησιν τῶν

ἔπλων. Πολλοὶ Σάμιοι, οἵτινες εἶχαν δελεῦσαι εἰς
 τὰς τάξεις τῆς Γαλλικῆς στρατίας, τὸν ἐγύμναζαν
 κατὰ τὸν Ἑυρωπαϊκὸν τρόπον. Αὕτη ἡ νῆσος ἦτον
 εὐκολοπλησίας μόνον εἰς ἓνα τόπον, εἰς τὸν λι-
 μένα Βαθύ, καὶ εἰς τῆτον τὸν τόπον οἱ νησιῶται
 ἤνωσαν ὅλα τὰ ὑπερασπιστικὰ μέσα των. Ὁ Τερ-
 κικὸς στόλος περιεερέφετο διὰ νὰ πλησιάσῃ εἰς αὐ-
 τήν, ὅποτε πολλὰ ἐπανασατημένα μπρίκια ἐδείχ-
 θησαν· αὐτὰ ἦσαν μερικὰ πλοῖα σαλμένα ἀπὸ
 τὸν Τομπάζην χάριν εὐγνωμοσύνης. Τὰυτα τὰ
 μπρίκια βλέποντα τὸν ἐχθρικὸν στόλον παρεμέρι-
 σαν εἰς μίαν σάσιν πλεον μακράν. Τὰ Τερκικα
 πλοῖα, τὰ ὁποῖα εἶχαν βαλθῆ νὰ τὲς καταδιώξεν
 εἶδαν τὴν δευτέραν σάσιν ὅτι παρεμέριζεν εἰς μίαν
 τρίτην, αὐτὴν εἰς μίαν τετάρτην, καὶ πάντοτε
 μὲ ἀνέκφρασον ταχύτητα. Ἀλληλοδιαδόχως ἐβδο-
 μῆντα Χριστιανικὰ μπρίκια ἐυρέθησαν τοιστοτρό-
 πως ἠνωμένα κατέμπροσθεν τῆς Τερκικῆς στόλε εἰν
 τὰ περίε τῆς Σάμης. Ἀναμεταξὺ εἰς αὐτὰ ἦσαν
 καὶ δεκαοκτὼ πυρφόρα πλοῖα (brûlots) τὰ
 ὁποῖα ἦσαν γεμάτα ἀπὸ ἀνθρώπους τολμηροτάτους.
 Οἱ δύο στόλοι ἐπλησίασαν, καὶ ἀφ᾽ ἐπαρατηρή-
 θησαν ἀναμεταξὺ των ἀρκετὸν καιρὸν ἐχωρί-
 σθησαν χωρὶς νὰ πολεμήσεν. Οἱ Ἕλληνες ἐφέρ-
 θησαν φρονίμως; ἐπειδὴ δὲν ἐπρεπε νὰ ἐκτεθῆν
 εἰς τὰς ἀθλιότητας μιᾶς μάχης πρὸ τῆς νὰ μάθην
 δι ὑποθέσεων ἰδιαιτέρων ὁποῖαν δύναμιν ἔχεν τὰ
 ἑλαφρά των καράβια ὡς πρὸς τὰς κυματιζομένας
 ἀκροπόλεις τῶν Τέρκων· οἱ Τέρκοι ἐφέρθησαν ἀ-
 νάνοφως, ἐπειδὴ, εἰς παρομοίαν περίεασιν, ἐν

1821

πλοῖον Ἀγγλικὸν ἢ Γαλλικὸν ἤθελε τὸς προσβάλλει
χωρὶς νὰ ἀμφιβάλλη παντελῶς.

1821

Ὁ Ὀθωμανικὸς σόλος ἐμβῆκεν εἰς τὴν ῥάδα ντῆς
Εὐρώπης, λιμένα τῆς Μυτιλήνης, καὶ ἐβγαλεν ἐν
πλοῖον ἑβδομῆντα τεσσάρων κανονίων, καὶ ἑνεα-
κοσίς νάυτας διὰ νὰ ἐπιστρέψῃ εἰς τὴν Κωνσταν-
τινέπολιν, καὶ νὰ ἐπιταχύνῃ τὴν ἀναχώρησιν τῆς
Καπιτὰν Πασᾶ. Τέσσαρα Ὑδριώτικα μπρίκια ἐ-
τόλμησαν νὰ κυνηγήσῃν τὸ πλοῖον· τὸ ἐπρόφ-
θασαν εἰς τὸ ὕψος τῆς Λέσβου, τὸ ἐβίασαν νὰ
προσκρέσῃ, καὶ τὸ ἔκαυσαν ἀφ᾽ τὸ ἐμανονο-
βόλησαν ἀρκετὸν καιρὸν. Ἐσώθη μόνον ἀπὸ ὅ-
λον τὸ ναυτικὸν εἰκοσι ἄνθρωποι, οἱ ὅποιοι ἐμ-
βάντες εἰς ἓν μονόξυλον ἐπέρασαν εἰς τὸ παραθα-
λάσιον τῆς Μικρᾶς Ἀσίας, καὶ ἀπ' ἐκεῖ εἰδο-
ποίησαν εἰς τὴν Μυτιλήνην τὴν ἀποουχίαν των.
Ὁ Τερικὸς σόλος, νομίζων ὅτι ὀψοκινδυνεύει
εἰάν μείνῃ περισσότερον καιρὸν εἰς τὴν Μυτιλή-
νην, ἐσήκωσε τὴν ἄγκυραν διὰ νὰ ξαναεμβῆ ὑπο-
τὴν σκέπη τῶν Λαρδανελλίων, καὶ ἕως ὑπὸ τὸ
πῦρ τῶν φρεσίων μὲ μεγάλην κατασχύνῃν ἀφέθη
νὰ τὸν κυνηγήσῃν τὰ ἴδια μπρίκια, τὰ ὁποῖα τὸς
ἐχάλασαν τὸ προῤῥηθὲν πλοῖον.

1821

Μετὰ ταύτην τὴν πρώτην ἀποχώρησιν τῆς Ὀθω-
μανικῆς σόλου οἱ νησιῶται Χριστιανοὶ ἐπροσπάθησαν
νὰ ἐκτελέσῃν τὸ σχέδιον, τὸ ὅποιον ἐχρησίμευσεν
ὡς πρόφασιν τῆς σφαγῆς τῶν κατοίκων τῆς Σμύρνης
καὶ τῶν Κιδωνιῶν. Τὸ συμβέλιον τῆς Ἐνώσεως, συ-
χαζόμενον ὅτι ἔπρεπε νὰ βεβαιώσῃ τὸς Χριστιανὸς τῆς
μικρᾶς Ἀσίας ὁποῖονδήποτε ἀταφύγιον, κατὰ τῆς
βαρβαρότητος τῶν Τέρκων, ἐπίσης καὶ ὑποσηρίγματα,

ὥστε νὰ ἐνεργήσεν κατὰ τῶτων, ἐπρόβαλεν εἰς τὰς κατοίκους τῆς Σμύρνης καὶ τῶν Κυδωνιῶν ἓν σχέδιον ἀνεγέρσεως ἐυκολοεκτέλεσον· ὁ σόλος ἔμελλε νὰ ἐβγάλη εἰς τὰς δύο πόλεις δυνάμεις, αἱ ὁποῖαι θὰ ἐνωθῆν μετὸν λαὸν διὰ νὰ διώξεν τὰς Τέρκας ἀμέσως ἢ θελαν δυναμωθῆ καθὼς εἰς τὴν Σάμον καὶ εἰς τὰ Ψαρὰ, εἰς τρόπον ὥστε νὰ ὑποχρεώσεν τὰς Τέρκας εἰς διπλὴν πολιορκίαν, τὴν ὁποίαν δὲν θὰ ἦναι εἰς κατάσασιν νὰ ἐπιχειρισθῶσιν. Οἱ Εὐρωπαῖοι ἔμποροι εἰδοποιήθησαν περὶ ταύτης τῆς συνωμοσίας, καὶ πρὸ τῆς νὰ ὑποσχεθῆν οἱ Χριστιανοὶ τῆς Σμύρνης καὶ τῶν Κυδωνιῶν τὴν μέθεξίντων, τὸ ἐμῆνυσαν εἰς τὰς Τέρκας. Παρευθὺς τὰ ὄρδια τῶν Ἀσιατικῶν Μεσσημάνων συνέτρεξαν εἰς τὴν Σμύρνην καὶ εἰς τὰς Κυδωνιάς. Ὁ Ἑλληνικὸς σόλος ἐυρισκόμενος εἰς τὴν γειτονίαν ταύτης τῆς τελευταίας πόλεως, δὲν ἐδίξασε παντελῶς νὰ κάμῃ ἀπόβασιν διὰ νὰ σώσῃ, ἔν ἦτο δυνατόν, τὸν λαόν. Συνεκροτήθη εἰς τὰς δρόμους τῶν Κυδωνιῶν ἓνας πόλεμος, εἰς τὸν ὁποῖον οἱ Τέρκοι κατηφανίσθησαν ἐξ ὀλοκλήρου, ἀλλὰ φεύγοντες ἔβαλαν πῦρ εἰς τὴν πόλιν. Ἐν μέρος τῆς λαῖς ἐσώθη εἰς τὰ Καρόβια. Οἱ δυσχεεῖς Σμυρναῖοι δὲν εἶχαν τῆτο τὸ καταφύγιον, ἐπίσης καὶ οἱ κάτοικοι τῆς Νέας Σκάλας· καὶ εἰς διάστημα πολλῶν ἡμερῶν, ὁ Ὀθωμανικὸς στρατὸς κατελέσθη εἰς κύματα Χριστιανικῆ αἵματος.

1821

Ὁ σόλος τῆς Καπιτάν Πασᾶ, ἐκβὰς κατ' αὐτὴν τὴν ἐποχὴν ἀπὸ τὰ Λαρδανέλλια, ἦλθεν εἰς τὰ ἀκρόμη καπνίζοντα ἡπαραθαλάσσια τῶν Κυδωνιῶν καὶ τῆς Νέας Σκάλας, νὰ πάρῃ τὰ Μωαμεθανικὰ ὄρδια, τὰ ὁποῖα κατέσρεψαν ταύτας τὰς δύο πό-

λεις . Μὲ αὐτὰ ἔκαμε πανία πρὸς τὴν Σάμον , καὶ
 ἐμβῆκεν εἰς τὸν λιμένα Βαθύ . Ἡ τύχη τῆς Σμύρ-
 νης καὶ τῆς Νέας Σκάλας ἐφυλάττετο εἰς τὰς νησι-
 ώτας τῆς Σάμου , εἰὰν ἤθελαν ἀφεθῆναι νὰ σφαχθῶν ὡς
 ἀδύνατα ποιμνία . Προσαχθέντες νὰ παραδώσων τὰ
 ὄπλα , ἐνχαρισήθησαν νὰ παραιτήσων τὸν λιμένα ,
 καὶ ἐνῶ ἐνεδρεύοντο πρὸς τὸ ὄρεινόν μέρος , ἐπρό-
 σμεναν νὰ ἔλθων οἱ Τῆρκοὶ εἰς αὐτὰς . Ἔτοι ῥιψο-
 κινδυνεύσαντες νὰ εἰσχωρήσων εἰς τὸ ἐνδότερον τῆς
 νήσου , ἐκτυπήθησαν μὲ τόσην ῥωμαλαιότητα καὶ
 ὀρμὴν ὥστε φεύγοντες ἤσαν τὴν παραθαλάσσιον .
 Τὰ Τερρικὰ πλοῖα ἀπομακρυνόμενα παραιτήσαν
 ἄρκετὰς , οἱ ὁποῖοι ἀνηλεῶς ἐσφαχθήσαν . Αὕτη ἡ
 αἰσχρῶς προσκρούσασα προσπάθεια ἦτον ἡ τελευταία
 τῶν Τερρικῶν ἐξουσιῶν εἰς τὸ Αἰγαῖον Πέλαγος . Ἄν καὶ
 συνίστατο ἀπὸ τριάντα πλοῖα , ἀπὸ τὰ ὁποῖα τὸ μι-
 κρότερον ἦτον ὑπέριστερον κατὰ τὸν βαθμὸν ἀπὸ τὸ
 μεγαλύτερον Ἐδριώτικον μπρίκι , μὴ ὅλον τῆτο ἀφέθη
 νὰ πολιορκηθῆναι εἰς τὸν Κόλπον τῆς Χίου ἀπὸ ἑκατὸν
 πενήντα Χριστιανικὰ Καράβια , τὰ περισσότερα μὲ
 πανία καμωμένα εἰς σχῆμα τριγώνου ὀρθογωνίου ταῦτα
 τῶν ἔκασταν μάλισα τέσσαρα ἀπὸ τὰ μετακομιστικὰ πλοῖ-
 α . (transports) Ἐνα μῆνα σχεδὸν οἱ δύο ἐξουσιῶν
 ἔτιω βλέπομενοι χωρὶς νὰ ἐπιχειρηθῆναι τίποτε ὃ εἰς κατὰ
 τῶν ἄλλων ἄλλὰ τὸ πλεονέκτημα τῆς ἐκστρατείας ἦτο φα-
 νερά πρὸς τὸ μέρος τῶν Ἑλλήνων , ὑποθέτοντες ὅτι ὁ
 σκοπὸς τῶν ἦτο μόνον νὰ ἐμποδίσων τὰς Τῆρκεσ ἀ-
 πὸ τῆς νὰ ὑπάγων νὰ εἰσάξων ζωοτροφίας εἰς τὰς λιμέ-
 νας τῆς Μωρέως .

Ἔως ἐδῶ ἡ σκηρὴν παρεσθαινετο σχεδὸν ἐξ ὀλοκλή-
 ρου ἀπὸ τῶν νησιώτων . Ἐν εἶδος χαυνότητος διεδέ-

χθη εἰς τὴν ξηρὰν τὴν ρωμαλαιότητα τῆς πρώτης
 πρᾶσπαθείας . Ἐκεῖνος ὁ ἐνθουσιασμὸς ἀνθρώπων
 πτωχῶν καὶ μόλις ὀπλισμένων ἀπαιτῶσε μίαν πάλ-
 λην βραχεῖαν καὶ κρίσιμον, καὶ δὲν ἤμπορῶσε ἢ ἀν-
 τισταθῆ εἰς τεῖχη ὀπλισμένα μὲ κανόνια, καὶ τὰ
 ὁποῖα ἔπρεπε νὰ πολιορκήσῃ χωρὶς τὰ ἀναγκαῖα
 εἰς μίαν πολιορκίαν, σχεδὸν χωρὶς ζωτροφίας,
 πρὸ πάντων χωρὶς ἐμπειρίαν πολέμου. Ὅθεν τί-
 ποτε δὲν εἶναι πλέον παράδοξον ἀπ' ὅ,τι συ-
 νέβαινε εἰς ταύτας τὰς ἀπροσοχάστες πολιορκίας.
 Αἱ διότις ἐμφυτοὶ διατάξεις τῶν πολιορκιέντων ἐπε-
 ρορίζοντο εἰς τὸ νὰ κατέχεν τὰ ὑψώματα, καθ' ὅ-
 σον ἤμπορεῖ νὰ φθάσῃ τὸ κανόνιον, καὶ νὰ ὠ-
 φελῶνται, διὰ νὰ πλησιάζεν εἰς τὸ περιτείχισμα,
 ἀπὸ ὅλα τὰ φυσικὰ βοηθήματα, τὰ ὁποῖα προσφέρει
 ὁ τόπος. Ἐξεργῶντο ἀπὸ τάφρου (χανθάνια) καὶ ἀπὸ
 προσοχασμένας προσβολὰς καθεὶς, κατὰ τὴν φαν-
 τασίαν, ἐπήγαινε νὰ ἐνεδρεύσῃ εἰς κανένα λάκ-
 κον, ὀπισθεν ἐνὸς βράχου ἢ ἐνὸς μέρους κατη-
 ραφισμένου τοίχου, καὶ ἐκεῖ ἐπρόσμενε μὲ ἀπίθα-
 νον ὑπομονὴν τὴν εὐκαιρίαν τῆ νὰ ῥίψῃ τὴν τε-
 φρεκίαν τῆ. Ἐνας ὄρεινός δὲν ἔχανε ποτὲ τὸ γέ-
 ρισμα τῆ τεφρεκίαν, ὁ ἐχθρός, τὸν ὁποῖον ἐση-
 μάθειεν ἦτον ἀφεύκτως χαμένος· ἀλλ' οἱ χωρικοὶ
 τῆς πεδιάδος, καὶ αὐτοὶ σχεδὸν ἦσαν οἱ περισσό-
 τεροι, ἐκτυπῶσαν ἀποσρέφοντες τὴν κεφαλὴν καὶ
 ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον χωρὶς ἐπιτυχίαν. Μόλις ἓνας Τέρ-
 κος, ἢ μόνον μία κίδαρις (τὸ παρά τοῖς Τέρκοις
 ἐν χρήσει κάλυμμα τῆς κεφαλῆς, ὀνομαζόμενον
 Καβῆκι) ἐμφανίζετο εἰς τὸ περιτείχισμα, ἐξαίφ-
 νης ἐν εὐτροφον πῦρ ἀνεκάλυπτε πλήθος ἐνεδρῶν,

τὰς ὁποίας τὸ Τερικὸν ἰππικὸν ἔμελλε παρευ-
θὺς νὰ ἀποκρῆσθαι. Κάθε ἡμέραν ἦτον ἀνακω-
χὴ καὶ ἀπὸ τὰ δύο μέρη. Αὕτη ἦτον ἡ ὥρα,
ἐνὸς εἶδος ἀγορᾶς ἢ πανηγυρὸς, καθ' ἣν οἱ ἀρχι-
γοὶ ἦσαν βιασμένοι νὰ ὑποφέρουν τὰ πάντα ἐπι-
τιμωρία τῆ νὰ παραιτηθῶν ἀπ' ὅλης. Οἱ Τερικοὶ
ἔβγαιναν ἀπὸ τὴν πόλιν, καὶ ἐσέκοντο κάμπο-
σον διάστημα μακρὰν ἀπὸ τὸ περικτεῖχισμα· οἱ Ἕλ-
ληνες ἐτήγαιναν εἰς προὔπαντησίν των· ἔκαμναν
καὶ ἀπὸ τὰ δύο μέρη σημεῖα εἰρήνης καὶ ἐμπιστο-
σύνης ἕως ὅτε ἐπλησίαζαν. Τότε ἐκάθηνε σιω-
πηλοὶ εἰς δύο τάξεις, αἱ ὁποῖαι ἀντικρῶσαν. Ἐ-
κάπνιζαν καὶ ἔκαμναν ἀνταλλαγὰς. Οἱ Ἕλληνες
χωρικοὶ ἔφεραν κύνιστρα μὲ ζωοτροφίας [καὶ ἐλάμ-
βαναν εἰς πληρωμὴν ξιφίδια (τερικισί, Χαντζέ-
ρια) πισόλια, σπάθας, καφτάνια, μηλωτὰς,
γένας) Καβέκια ἀπὸ ἓν εἶδος σόφας πλατείας. Ὅλα
ταῦτα τὰ ἀντικείμενα εἶχαν δι' αὐτῶν ἐν χωριστὸν ἐλκυ-
σικὸν, ὄχι ὡς πιλύτιμα, ἀλλ' ὡς σολίδια. Ἡ χω-
ρικὴ ματαιοφροσύνη των ἔυρισκεν ἐνχαρίσθησιν ἀρ-
κετὰ φυσικὴν ἀντικατασταίνουσα ἀντὶ τῆς Ραγια-
δικῆς ἐνδυμασίας τῆς τῶν ἐρλισμῶν, οἵτινες ἐκ-
τότε ἦσαν ἐναποτεταμιευμένοι μόνον εἰς τῶν ἐν Τερ-
κικῆς φυλῆς ἀνθρώπων. ταῦτα ἦσαν ἴδια τῆς δια-
γωγῆς, τὴν ὁποῖαν ἐπεθυμεν ἀκόμη νηπιόθεν·
ἐπειδὴ διὰ τῶν λαῶν, οἵτινες ἀνετράφησαν εἰς τὴν
δουλείαν εἶναι μέσον μετὰ τῆς ἀδυναμίας
καὶ τῆς δυνάμεως. Τὸ νὰ πάυσῃ τις ἀπὸ τοῦ νὰ
δουλεύῃ, θέλει νὰ εἰπῇ νὰ γένη κύριος.

1821

Γνωστὸν εἶναι πόσας δυσκολίας ἔπρεπε νὰ δοκιμάσῃ
τὸ πεφωτισμένον μέρος τῆς Γερμανίας τῆς Καλαμά-

τας, διὰ τὴν δώση εἰς τὸν πόλεμον τῆς ἀποσασίας τῆς Μωρέως ἕνα χαρακτῆρα, τὸν ὁποῖον νὰ ἠμπορέσῃ νὰ δεχθῆ ἡ πεπολιτευμένη Εὐρώπη. Ἡ ἀρχοειδὴς σύστασις ταύτης τῆς συναθροίσεως παρέβαι-
 νεν ἐναργέστατα τὸν Χριστιανικὸν λαὸν τῆς Πελοπον-
 νήσου. Ἐυθύς μετὰ τὴν ἔξωσιν τῶν Τούρκων, ἔ-
 τος ὁ λαὸς ἐυρέθη μεταξὺ δύο ἀντιζήλων καὶ σχεδὸν
 ἀναρχικῶν φατριῶν· ἀπὸ τὸ ἓν μέρος, ἡ κλάσις
 τῶν Προεσῶτων, ἔχοντες ἐπὶ Τούρκων ὑπερρημα-
 τὴν ἀργυρολογίαν τῶν φόρων καὶ τὰς παραμικρὰς ὑ-
 ποθέσεις τῆς Ἀστυνομίας, ἐπῆρεν εἰς χεῖρας τὴν πολι-
 τικὴν ἐξουσίαν ἀπὸ τὸ ἄλλο, οἱ πολεμικοὶ ἀρχηγοὶ ἦσαν
 κύριοι ὅλων τῶν ἐνόπλων συνάξεων. Κατὰ τὴν αἴ-
 τησιν τῶν Καπιτάνων, οἱ προεσῶτες ἔπρεπε νὰ
 προβλέψουν τὴν σύναξιν καὶ διαμοίρασιν τῶν ζωοτρο-
 φικῶν καὶ πολεμεφοδίων· κατὰ τὴν αἴτησιν τῶν
 προεσῶτων, οἱ καπιτάνοι ἔπρεπε νὰ ὑποσηρίζουν
 διὰ τῆς δυνάμεως ὅλα τὰ μέσα τῆς διοικήσεως.
 Αὗται αἱ δύο δυνάμεις μὴ λαμβάνουσαι κάμμιαν ὑ-
 περτάτην διέυθυνσιν, ἀλλ' ἐπισηριζόμεναι καὶ ἀν-
 τενεργῶσαι ἢ μία εἰς τὴν ἄλλην, διετηρεῖντο εἰς τὸ
 μέσον μιᾶς ὑπερβολικῆς συγχύσεως. (1) Οἱ Προ-
 εσῶτες εἶχαν βοηθὸς τὴν Ἱερειάν, καὶ μεταξὺ τῶ-
 των, τὸν Ἐπίσκοπον Γερμανὸν τῆ ὁποῖα ὁ θρη-
 σκευτικὸς ζῆλος, κατὰ πρῶτον ὠφελιμώτατος κα-
 τὰ τῶν Τούρκων δὲν ἦτο πλέον ἄλλο τι, παρέξ κινδύ-
 νώδης ταραχοποιήσεως, ὅταν ἐπρόκειτο λόγος περὶ δι-
 οργάνισμὸς τῆς κοινωνίας. Ὁ ἐπίσκοπος Γερμανός
 ἦτον ὁ ἐπίπερος τῶν προεσῶτων καὶ τῶν κλήρων, Ὁ

1821

(1) Ed. Blaquières.

1821

Κλέφτης Κολοκοτρώνης ἦτον ὁ ἀθλητὴς τῶν πολεμικῶν ἀρχηγῶν . Ἡ ἀντιζηλία τέτων τῶν δύο ἀνδρῶν διήγειρε πολὺν καιρὸν φοικῶδεις δυσυχίας . Ὁ Κολοκοτρώνης , γιὸς τῆς ὑπὸ τῶν Τούρκων κατὰ τὸ 1790 δολοφονηθέντος , ἦτο πρὸ τριάκοντα ἤδη ἐτῶν ὁ πλέον ἀδιάλλακτος ἐχθρὸς των . Ἡ ὑπόληψις τε , ὡς ἀρχηγῶν φατριασῶν , εἶχεν ἀρχίσει εἰς τὰ βεναὶ τῆς Ἀρκαδίας , ἀν καὶ ἐξώσθη ἀπὸ τὸν Βελῆν , Γιὸν τῆς Ἀλῆ-Πασᾶ , τὰ πολεμικά τε συμβάντα , οἱ πόλεμοί τε , τὰ στρατηγήματά τε , ἀπελάμβαναν ἀκόμη μίαν μεγάλην ἔννοιαν τῆς λαῶν εἰς τὸν Μωρέαν , ὁπότε εἰς τὴν σιγμὴν τῆς ἀποσασίας ἀνεφανή , καὶ ἤνωσε μεθ' ἑαυτῆς ὅλας τὰς ὀρεινὰς τῆς Ἀρκαδίας . Ἐν καιρῷ τῆς ἐξορίας τε εἶχε δαλέυσει εἰς τὰ Ἰωνικά στρατεύματα μὲ μισθὸν τῆς Ἀγγλίας , καὶ ἔμαθεν ἀρκετὰ τὴν Ἑυρωπαϊκὴν τακτικὴν , ὥστε ἐγνώριζε κάλλιστα τὰ πλεονεκτήματά τε , καὶ ἠσθάνετο ὅτι τέλος πάντων ἔμελλε νὰ ἐξεδενάσῃ τὴν δύναμιν τῶν ἀρχηγῶν τῶν Κλεφτῶν .

1821

Οἱ ἀρχηγοὶ τῶν Κλεφτῶν καὶ οἱ Ἕλληνες Προεσῶτες ἐσυμφωνῆσαν κατὰ τῆτο , ὅτι κάθε τελειοποίησις τῆς κοινωνίας τῆς ἐφαίνετο ὅτι ἀποβλέπει εἰς τὴν βαθμηδὸν ἀκύρωσιν τῆς πολεμικῆς ἢ πολιτικῆς ἐξουσίας των , καὶ ὑπὸ τὸ ὄνομα Ἐφοροὶ ἐσχηματίζαν μίαν ἀντικειμένην φατρίαν ὡς πρὸς τὴν τῶν Ἐταιρεισῶν ἐνθὺς ὅτε εἶσι οἱ τελευταῖοι ἐπαρσιάζθησαν εἰς τὴν Γερουσίαν . (1) Οἱ Ἐταιρεῖσαι ἤρχοντο , κυριευμένοι ἀπὸ θεωρίας διοικήσεως , τὰς ὁποίας ἤθελαν προσάγειν νὰ προσαρμό-

(1) Ed. Blaquières .

θεν εἰς ἓν ἔθνος, τὸ ὁποῖον ἀκόμη διὰ πολὺν καιρὸν ἦτο σημαδευμένον μετὸ ἐντύπωμα τῶν ἀλύσεων τε. Ἦτο τὸ λάθος νέων τινῶν, οἱ ὅποιοι, εἴσαντες εἰς τὸ μέσον τῶν Ἑυρωπαϊκῶν κοινωνιῶν, ἤλπιζαν νὰ μορφώσεν αὐτοσχεδίως μίαν τοιαύτην, καὶ δὲν ἐρευνῶσαν ὃ εἰς τὸν ἄλλον ὁποία συνέχεια ἀκαταστάσιων, ἀλλεπαλλήλων μεταβολῶν, καὶ μετασχηματισμῶν ἐπροξένησε τὴν κατάστασιν τῶν πραγμάτων, εἰς τὴν ὁποίαν ἐσκόπευαν νὰ φθάσεν τόσον ὀλίγωρα. Οἱ Ἐταιρεῖσαι ἠπατῶντο νομίζοντες ὅτι εἶναι πλησίον ἐν σκοπόμενον ἔνδοξον εἶχαν πάλυ θάρρος εἰς τὰς δυνάμεις των, καὶ κατεφρόνεν εἰς ἄκρον τὴν πίσιν τῶν ἐναντίων των. Κατηγοροῦντο ὅτι δὲν ἤθελαν ἄλλο τι, παρέξ ἐπιποίησιν ἐξ ἡμισείας πολιτικὴν, καὶ ὅτι εἶχαν μυσεικῶς συμφέρον εἰς τὸ νὰ περάσῃ ἡ Ἑλλὰς ἀπὸ τὸν Μεσσημανικὸν ζυγὸν ὑπὸ τὴν προστασίαν τῆς Ρωσσίας, ἔυκολον συμπέρασμα τῆς Ρωσικῆς βοηθείας, τὴν ὁποίαν αἱ προκηρύξεις τῆς Ἀλεξάνδρου Ὑψηλάντη ἔκαμαν νὰ ἀντηγήσῃ ἀπὸ τὸ ἐν ἕως εἰς τὸ ἄλλο μέρος τῆς Ἑλλάδος.

Ὁ Δημήτριος Ὑψηλάντης, τόσον συχνὰ εἰδοποιηθεὶς εἰς τὰς Μολδαβίας ὡς μέλλον νὰ φέρῃ ἀπὸ τὴν ἀριστερὰν ὄχθην τῆς Πρώτης εἴκοσι χιλιάδας Ρωσικῆς στρατεύματος, ἀνεπέωσε τάντας τὰς ἀνοήτους ὑποσχέσεις παρρησιαζόμενος εἰς τὸν Μωρέαν ὑπὸ τὸν μοιροειδῆ τίτλον γενικῆς Τοποτηρητῆ τῆς ἀδελφῆς τε. Ἡ ἐσχάτη διαγωγή τῆς Δημητρίου Ὑψηλάντη ἀπέδειξε ὅτι τροπολογούμενος τοιαυτοτρόπως δὲν συνέλαβε τὴν ἀξίωσιν νὰ ὑψώσῃ τὴν οἰκογένειάν τε εἰς τὸν βαθμὸν

τῶν ὑπαρχουσῶν νομιμοτήτων · περιπλέον ὄλαι αἰ
 αἰτιανοραὶ συμφωνεῖν νὰ τὸν παρασίσειν ὡς φρικτῶς
 ἐστρημέιον ἀπὸ τὰ προτερήματα, τὰ ὁποῖα ἐκλύ-
 ουν τὲς ἀνθρώπους, καὶ ἠμποροῦν ν' ἀτοκατασίσειν
 κινδυνάδη ἕα πολίτην ὠφέλιμον. Ὁ Δημήτριος Ὑ-
 ψηλάντης ἔδειξε προτερήματα ὠφέλιμα εἰς τὲς συμ-
 πατριώτας τε. Ὁ Δημήτριος Ὑψηλάντης ὦν ἐ-
 πίσης ἀφοβος, ἐπίσης σώρων, ὡσαύτως ἀκέραι-
 ος, καὶ πλέον πεπαιδευμένος ἀπὸ κάθε ἄλλιον πο-
 λεμικὸν ἀρχηγόν, ἀφ' ὅσος ἐδύσαιναν εἰς τὴν ἐπο-
 χὴν τῆ ἐρχομῆς τε τὴν συνέλευσιν τῆς Καλαμίας,
 πλέον φωτισμένος καὶ πλέον δεκτικὸς θεωριῶν ὑψη-
 λῶν, πᾶρξ ἐκείνοι ἀπὸ τῆς Προεσώτιας καὶ ἀπὸ
 τῆς Ἐπισκότιας, οἱ ὁποῖοι ἔκριναν ἄξιον νὰ διοι-
 κῆν τὸν λαόν, ἦτον, εἰς τὴν εἰρήνην, κατ' ἴν ἐ-
 λαβε τὴν ἀρχηγίαν τῶν ἠνωμένων δυνάμεων τῆς
 Πελοποννήσου, ὁ ἰκανώτερος ἄνθρωπος εἰς τὸ νὰ
 κατέχη τῆιο τὸ σημαντικὸν ὑπέργημα.

1821

Τῆς εἰς τὴν Μεσσηνίαν βελὴν ἐμρανίσεώς τε
 ἀποτελέσματα εἶναι κάποιαι διατάξεις κωμωμέ-
 ναι διὰ νὰ διευθετήσων καὶ νὰ κάμων δραστηριώ-
 τερον τὸν κατὰ τῶν Τέρκων πόλεμον. Μία ποσότης
 τριακοσῶν χιλιάδων φρέγγων, ἧτις ἦτον ἡ ἡρι-
 κα μίς ἀπὸ τὰς ὀδελφῆς τε, χωρισθεῖσα ἀπὸ
 αὐτον εἰς τὸ Δημόσιον Θησαυροφυλάκιον, ἐβρά-
 θησε μερικὰς ἀνιπορέυκτις ἀνάγκας· αἱ ἀρ-
 χηγαὶ δεμοιοράσθησαν, τὰ ὑπερχήματα διωρί-
 σθησαν μὲ περισσοτέραν τακτοποίησιν. Ὁ Ἡγε-
 μῶν Καντακζήρος, φθάσας εἰς Γεοργίην μὲ με-
 ρικὰς Γερμανὰς ἀξιωματικὰς καὶ μὲ μὲς Ἐται-
 ρίτας, αἷνες εἶχαν παραιτήσῃ, καθὼς αὐτοὺς

τὴν Μολδαβίαν, συνηώρη μὲ τὸν ἀρχηγὸν Μαυράτην Μαυρομιχάλην εἰς τὴν διένευσιν τῆς πολιορκίας τῆς Μονεμβασίας. Ὁ Κόμης Μερκάτης τῆς Ζακύνθου ὑπῆγε νὰ διοικήσῃ τὴν τῆ Ν.βερίας. Ὁ Κολοκοτρώνης ἐπολιορκῆσε καὶ ἐξενοχοῦρεσεν ἀπὸ πλησιέστατα τὴν πόλιν τῶν Ἀλβανῶν Δαλιωτῶν. Ὁ Κόμης Μεταξᾶς τῆς Κεφαλληνίας, καταδικασθεὶς ἀπὸ τὴν Ἐπιταγήσιον διοίκησιν, ἤστον ἀρχηγὸς τῆς φροσᾶς τῶν Πατρῶν, μὲ ἓν σῶμα χιλίων πεντακοσίων Ἰονίων ἐθελοντῶν, (βολουγγηδῶν) οἵτινες συνέδραμον πρὸς βοήθειαν τῶν συμπατριωτῶν των. Ἡ ἀκρόπολις τῆς Κορίνθου ἐπολιορκεῖτο ἀπὸ τὸν λαὸν τῆ Ἰσθμοῦ. Ὁ Ἡγεμὼν Ὑψηλάντης ἐρύλαξε διὰ τὸν ἑαυτὸν τε τὴν διοίκησιν τῆς πολιορκίας τῆς Τριπολιτσᾶς.

1821

Ἐνῶ ὁ Ἑλληνικὸς στόλος ἐκράτει τὸν Καπιτᾶν Πασᾶν πολιορκημένον εἰς τὸν κόλπον τῆς Χίος, τὰ Κάστρα τῆς Μονεμβασίας καὶ τῆ Ν.βερίας παρεδόθησαν. Εἰς τὴν πρώτην ἀπὸ ταύτας τὰς πόλεις ἡ Τερκικὴ φροσὰ εἶχεν ὑποφέρει φρικωδεστάτην καὶ διεξοδικὴν πείναν· ὁ Ἡγεμὼν Καντακζηνὸς ἤδεινε νὰ σιβασθῇ μίαν διαπραγματεύσειν, ἣτις διέσωζε τὴν ζωὴν εἰς τὸν φροσάρχον, καὶ εἰς τὰς λοιπὰς. Ὁ Κόμης Μερκάτης ὑπῆρξεν ὀλιγώτερον ἐυδαίμων ἢ ὀλιγώτερον σαθερός· ἡ σφαγὴ σχεδὸν πεντακοσίων Τέρκων, ἀπὸ τῆς ὁποίης συνίστατο ἡ φροσὰ τῆ Ναβαρίας, καὶ οἵτινες παρεδόθησαν κατὰ τὰς ἰδίας συνθήκας ὡς καὶ οἱ τῆς Μονεμβασίας, ἠτίμασε μίαν εὐπραγίαν φρετὰ ἐνὸς ἀποκτηθεῖσαν.

Δυσκόλως κατεπείσθησαν οἱ Μανιάται, οἱ ὁ-

1821

ποιοι ἐπῆραν τὴν Μονεμβασίαν νὰ ὑπάγουν εἰς τὸ στρατόπεδον τῆς Τριπολιτσᾶς, πόλεως ὀλίγον ἐπωφελῆς δι' αὐτὰς, ἐπειδὴ δὲν ἦτον εἰς τὴν περιοχὴν τῶν βενῶν των. Ἡ Τριπολιτσα ἦτον ἢ πλέον ἀξιόλογος καὶ ἢ καλῆτερα διαυθεντευομένη ἀπὸ τὰς πόλεις τῆς Πελοποννήσου. Εἰς τὴν ἐποχὴν τῆς ἀλώσεως τῆς Μονεμβασίας, αἱ δυνάμεις τῶν Ἑλλήνων εἰς τὸ στρατόπεδον τῆς Τριπολιτσᾶς ἐσυμποσῶντο σχεδὸν ἕως εἰς τὸ ἕν τρίτον τῆς Τερκιῆς φρεσᾶς· ὅθεν τίποτε ἀξιόλογον δὲν εἶχαν ἐπιχειρησθῆ ἰσχύμη· μάλιστα μίτε εἶχαν πῆλιδιάσει εἰς τὸ κάστρον· ἕξ χιλιάδες σχεδὸν Τερκικῶν ἰππέων περιέτρεχαν ἀτιμωρήτως τὴν πεδιάδα, εἰς τὸ μέσον τῆς ὁποίας ὑψώνεται αὕτη ἡ πρωτεύουσα τῆ Μωρέως. Ἀλλ' ἦλθαν ἀλληλοδιαδόχως τὰ στρατεύματα τῆς Ἀργολίδος, τὰ ὁποῖα εἶχαν πάρει τὸ Ναβαρίνον, οἱ Ἀρκάδες ὄρεινοὶ νικηταὶ τῶν Δαλιωτῶν ἐπὶ Κολοκοτρώνη, οἱ Μανιάται τῆς πολιορκίας τῆς Μονεμβασίας. Ξένοι πολεμικοὶ, τῶν ὁποίων ὅλη ἡ φιλοτιμία συνίστατο εἰς τὸ νὰ γείνουν ἄξιοι τῆ τιτλις „ Φιλῆλληνας “ ἤρχοντο καθημέραν νὰ προσφέρουν τὰς ἐκδελύσεις των· μερικοὶ ἔφεραν ὄπλα καὶ χρήματα.

Εἰς τὸ διάστημα τῆ Ἰσνίς Ἀντιπρόσωποι τῶν Πατρῶν, τῆς Ἰθάρας, τῶν Σπετζῶν, ἦλθαν εἰς τὸ στρατόπεδον διὰ νὰ συμβουλευθῶσι μὲ τὲς πρῶχοντας, τὲς Ἐπισκόπους, καὶ τὲς Καπιτάνους τῆ Μωρέως. Ὅλαι αἱ συσκέψεις ἔγειναν ταραχώδεις· ὁ Ἐπίσκοπος Γερμανὸς καὶ ὁ Κολοκοτρώνης ἐπεφορτίσθησαν ἀναμεταξύ των ἀπὸ ἐπιπλήξεις καὶ ὕβρεις; καὶ δὲν ἐυρέθησαν σύμφωνοι, πάραξ διὰ

1821

να ἔμπεριπλέξον εἰς τὰς σκοπὰς τῶν τῶν Ἰψηλάντην καὶ τὰς Ἀντιπροσάτους τῶν Νησιωτῶν. Οὗτοι οἱ τελευταῖοι ἔκαμαν ἀυσηρὰς νεθεσίας περὶ τῆς διαγωγῆς τῶν Ἐφόρων, παρέστησαν ὅτι μόνοι αὐτοὶ ὑπέφερον ἕως τῶρα ὅλα τὰ βάρη ἐνός πολέμου, ὅσιν εἶχε διὰ σκοπόμενον τέλος τὴν κοινὴν ἀπελευθέρωσιν, καὶ ἐφοβέρισαν ὅτι δὲν θὰ ἐνεργήσεν πλέον, πᾶρξεν διὰ μόνον τὸν ἑαυτῶν τῶν, ὄντες βίβαιοι ὅτι ἐδύναντο νὰ προφυλάξουν τὴν ἀνεξαρτησίαν τῶν καθ' ὅλων τῶν θαλασσίων δυνάμεων τῆς Πόρτας.

Μ' ὅλην αὐτὴν τὴν ὀλέθριον διχόνοιαν ἀπεφασίσθησαν μερικαὶ διατόξεις ἀρκετὰ σημαντικαί, ἀπὸ τὰς ὁποίας μία ἦτο καὶ ἡ εἰς Μεσολόγγιον ἀποστολὴ τῆς Ἑλληνος Σάκαρη, ἀνδρὸς πεπαιδευμένου καὶ ἐξεπαίνε, ὅστις διορίσθη νὰ προεδρεύῃ εἰς τὰς συνάξεις, αἱ ὁποῖαι θὰ γίνωνται μεταξὺ τῶν Καπιτάνων τῶν Ἀρματωλῶν, τῶν Ἀρχηγῶν τῶν Κλεφτῶν, τῶν Προεσῶτων, τῶν Ἐπισκόπων τῆς Ἀντικῆς Ἑλλάδος, καὶ τῶν Ἀλβανῶν Ἀρχηγῶν, οἵτινες ἔξω ἀπὸ τὰ Ἰωάννινα ἐβασίλευσαν ἀδιακόπως ἐπὶ μέρος τῆς Ἀλῆ Πασᾶ, παλαιᾶ κυρίως τῶν. Ὁ Σάκαρης, φθάσας εἰς Μεσολόγγιον ἐσχημάτισε ταχέως ἐκείνην τὴν δευτέραν πολιτικὴν εὐναξιν, εἰλικρινεσάτην μίμησιν τῆς Γερουσίας τῆς Μωρέως πρὸς τέτοις ἐν συμφέρον ἀγνώρισον, τὸ τῆς διαφυλάξεως τῆς Ἀλῆ Πασᾶ συνέπλεξεν εἰς τὸ Μεσολόγγιον τὰς φυσικῶς ὑπαρχέσας διχονοίας. Ὁ Ἀλέξιος Νάτσας, Ὁ Ταχιό-Αμπᾶς, Ὁ Χαγο-Μπεσσιάρης, καὶ κάμποσοι ἀρχηγοὶ ἀρματωλῶν δὲν ἤθελαν νὰ γνωρίσων

ἄλλον σκοπὸν τῆς ἀποστασίας, παρὰ τὸ νὰ ἐλευθερώσῃν τὸν Ἀλῆν, καὶ νὰ τὸν διακηρύξῃν Ἡγεμόνα τῶν τῶν Ἐπαρχιῶν. Οἱ σημεῖται Χριστιανοὶ συνηθροίσθησαν, ὅχι διὰ νὰ ἐλευθερώσῃν ἀπὸ τῆν πολιορκίαν τὰ Ἰωάννινα, ἀλλὰ διὰ νὰ ἐμποδίσῃν τὸν Κερσιδ Πασᾶν ἀπὸ τὸ νὰ ἐβγάλῃ ἐν σῶμα στρατεύματος κατὰ τῆς Τριπολιτσᾶς.

Ἡ ἀπέραντος πολιορκία τῶν Ἰωαννίνων ἦτο κατὰ τὰ φαινόμενα τὸ πρῶτον ἀντικείμενον τῶν φροντίδων, καὶ διὰ τὸ ὅποιον πάντοτε ἐσκέπτετο ὁ Κερσιδ. Ἐγνωμοδοίεσεν ὡς βέβαιον νὰ ξαναουσήσῃ τὴν εὐτυχίαν εὐθὺς μετὰ τὴν πτώσιν ταυτὲ τῆ φρενίς. Ὅθεν ἐπισηροίετο νὰ τὸ πολιορκήσῃ μὲ μίαν ἀνεσρότητα, τὴν ὅποιαν ἐμπόδιζαν συνεχᾶς οἰμηυιαὶ καὶ αἱ προτάσεις τῆ Ἀλῆ-Πασᾶ. Ὁ Κερσιδ εἶχεν ἐν στρατεμα σαράντη χιλιάδων ἀνδρῶν· ἐράει τα δύο τρίτα αὐτῶν εἰ ἐν κάστρον, τὸ ὅποιον ἦτο γνωστὸν ὅτι ἦτο προμηθευμένον ἀπὸ ζωτροφίας διὰ πολλὰς χρόις. Εἶχεν ἀρετὸν καιρὸν εἰς τὰ ὀπισθέν τε κατὰ τὴν διέυθυνσιν τῆς Ναυτάκτις καὶ τῆς Δεβιδίας, κόμματα σωαίτων, τὰ ὅποια ἐπροσδιόριζε διὰ τὸν Μωρέαν· τᾶντα τὰ κόμματα προσβληθέντα εἰς τὴν ὀδοπορίαν των, ἐκυπήθησαν καὶ ἐκλείσθησαν ἀπὸ τῆς Χριστιανῆς, τὸ μὲν ἐν εἰς τὴν Ἄρτιν, τὸ δὲ ἄλλο εἰς τὸ φρέμιον τῆς Βοδόνιτσας, πλησίον τῆς πταμῆς Μάουρα Νερεῆ. Οὕτως οἱ Τέρκοι σιλθέντες διὰ νὰ ἐλευθερώσῃν ἀπὸ τὴν πολιορκίαν τὰς Πάτρως καὶ τὴν Κόρινθον ὀφίνοντο νὰ πολιορκῶνται οἱ ἴδιοι ἀπὸ ἑνα λαὸν, εἰς τὸ μέσον τῆ ὀπίς ἦσαν βέβαιοι ὅτι θὰ

κοξιδεύσαν χωρίς να κάυσαν μήτε ένα ξύον. (1)

Ο Ίσμαηλ Πασῶς, ἕως ἐδιοικίσε τὸ εἰς Ἀρταν κτυπηθῆν σώμα, ἔμεινε πολὺν καιρὸν πολιορκέμετος εἰς ταύτην τὴν πόλιν. Ὁ Ὁμέρ Βρυόης, ὢν τολμηρότερος, καὶ περιπλέον ἠμπορῶν τὸ δεχθῆ ἔνδυναμώσας διὰ τῆς Μακεδοσίας, ἐμβῆκεν ἀπὸ τὴν Βυδοίτσαν, ξαναέλαβε τὴν κίησιν τε, ἐπέρασε τὸ ξενὸν τῶν Θερμοπυλῶν, ματαίως διαυθεντευόμενον ἀπὸ τὸν Καπιάνον Διάκον, καὶ ἐμβῆκεν εἰς τὴν Ἀττικὴν, ἔπε οἱ στρατιῶταί τε ἐπύρσαν ὅλα ἀπὸ τὴν σπάθην καὶ ἀπὸ τὸ πῆρ. Ὁμέρ Βρυόης δὲν εἶχεν ὄρετὰς δυνάμεις διὰ τὰ ἐξαιολισθήση τὴν ὕδοιπορίαν τε πρὸς τὴν Κόρινθον, ἀλλ' ἐπεριτορίσθη μόνον τὰ ὑποτάξῃ τὸν μεταξὺ τῆ Ἰσθμοῦ καὶ τῶν Θερμοπυλῶν τίπον. Τυίαυτη ἦτον ἡ θέσις τε, ὅπριε ὁ Σάκκρης ἦλθε τὰ διδοργανίσῃ τὴν συνέλευσιν τῆ Μεσολογγίε. Αὕτη ἡ συνάθροισις δὲν ἠμπύρεσε τὰ ἐμοφρονήσῃ περὶ τῆ πρακίε, εἴτε περὶ τῆς εἰευθερώσεως ἀπὸ τὴν πολιορκίαν των Ἰωαννίτων εἴτε περὶ τῆ τὰ ἐμποδίσαν τῆ Τροκῆς ἀπὸ τὸ τὰ διβῶσι τὸν Κορινθιακὸν Ἰσθμὸν.

1821

Περὶ τὰ τέλη τῆ Ἀγύεσε, οἱ ὑπὸ τῆ Ἀρχιστρατήγῃ Κερσιδ ληφθεῖσαι ἀπιφάσεις ἰδωκαν οἰτιανὰ πειρησωμην ἔν σχέδιον ἐκστρατείας ἀπιφασιοθῆν ἀ-

(1) Ἡ πυρὶς κόνις, ἡ ὁποία βράζεται εἰς τὴν τρίπαν τῆ πυρβόλε κατὰ τὸν Κύριον Γ. Ζαλίην, ἐγὼ ἔμας δὲν γνωρίζω τὴν λέξιν, ἀπὸ ἴσαν, ποὺ ἐμοὶ κριτῆ, τυπικῆ, καὶ ἔχε κοινὴν τῆ Ἐθνεσ. Σημ. τῆ Μεταφρασεῖ

πὸ τὴν Πόρταν . Ὁ Κερσιδ , δεχθεὶς εἶδῃσιν ὅ-
 τι ἐν εὐράτευμα εἴκοσι χιλιάδων ἀνδρῶν ὠδοιπόρει ἀ-
 πὸ τὰ ἀνατολικά μέρη τῆς Ῥωμελίας πρὸς τὴν Κό-
 ρινθον , καὶ ὅτι συγχρόνως ὁ σόλος , ἀνέστηθαι δια-
 νέων ἐπιβοηθειῶν , ἔμελλε νὰ ναυμαχήσῃ μετὰ τῆς
 νησιώτας , καὶ νὰ ἀρμενίσῃ κατὰ τῶν Πατρῶν ,
 ἐβιάσθη νὰ συνδιατάξῃ τὰς κινήσεις τε μετὰ ἐκείνας ,
 τῶν ὁποίων ἡ ἐκτέλεσις τῆ ἐφαίνετο βεβαία . Πε-
 ριέκλεισε γενῶς τὰ Ἰωάννινα , ἔσειλε πέντε χιλιάδας
 ἀνδρῶν διὰ νὰ ἐμπολιορκήσῃ τὴν Ἄρταν , καὶ νὰ ἐνω-
 θῆν μετὰ τὸν Πασό-μπεην , ὅσις ἔμελλε νὰ ἐβῆ ἀπ'
 αὐτὴν τὴν πόλιν , νὰ ἐνώσῃ τὰς φρερὰς τῆς Πρέβε-
 ζας καὶ τῆς Ναυπάκτε , νὰ καθαρίσῃ τὴν Ἀκαρνανίαν ,
 καὶ νὰ πολιορκήσῃ τὸ Μεσολόγγιον . Οἱ Χριστιανοὶ ἦ-
 σαν διεσπαρμένοι ἀπ' αὐτὴν τὴν πόλιν ἕως εἰς τὰς
 1821 Θερμοπύλας , μ' ὅλον ὅτι ὁ Ὁμέρ Βρυόνης ἦτον εἰς
 τὴν Λειβαδίαν . Αἱ δυνάμεις των δὲν ἐξαρκεσαν διὰ νὰ
 φυλάξῃ μίαν γραμμὴν ἀνεπτυγμένην τόσον σημαν-
 τικῶς . μόνον χίλιοι ἀνθρώποι ἦσαν εἰς τὸ Μεσο-
 λόγγιον , καὶ μόνον δύο χιλιάδες πεντακόσιοι εἰς τὰς
 Θερμοπύλας ὑπὸ τὴν ἀρχηγίαν τῆ Ὀδυσσεῶς καὶ Ἐρ-
 βε-Γέρα . Μεταξὺ τῶν τῶν δύο ἐσχάτων ἄκρων
 καὶ ἀπειλεμμένων ἀπὸ ὅλην τὴν προσπάθειαν τῶν
 Τούρκων , τὸ διάστημα ἦτο γεμάτον ἀπὸ τὰ ἠρω-
 μένα τάγματα τῆ Στεφαναῆ , Μακροῆ , Γόγς , Λεο-
 περιώτη , Ἰσκε , Βαφρακιώτη , καὶ μερικῶν κα-
 πιτάνων ὀλιγώτερον γενεῶν . Τάρτα τὰ μικρὰ
 σώματα τετρακοσίων ἕως ἑννεακόσιων ἀνδρῶν δὲν
 ἐσχημάτιζαν μίαν ποσότητα πέντε χιλιάδων , καὶ
 ἔμελλαν νὰ ἐξοθενώθῃν , εἰάν ὁ Τσερκιὲς σόλος , τὸν
 ποῖον ἐνόμιζαν ἤδη πολιορκούμενον εἰς τὸν κόλπον

τῆς Χίε, ἔμβαιναν εἰς τὴν Νάυπακτον, καὶ κα-
τώρθωσε νὰ ἐβγάλη ἀπὸ τὰ καράβια ζρατεύματα
εἰς τὰ ὀπίσθια αὐτῶν.

Ἡ ὑπὸ τῆς Κερσιδ διευθυνομένη κατὰ τῆς Ἀρ-
τας κίνησις εἶχεν ἔκβασιν καλὴν· αἱ συγκοινωνίαι με-
ταξὺ ταύτης τῆς πόλεως καὶ τῶν Ἰωαννίνων ἐξανα-
συσήθησαν, ἡ θέσις τῶν Πέντε Πηγαδίων ἀφηρ-
πάσθη ἀπὸ τῆς Σελιώτιας· ἡ Πρέβεζα ἐλευθερώθη 1821
ἀπὸ τῆν πολιορκίαν. Δὲν συνέβη τὸ ἴδιον μὲ τὴν
συγχρόνως ἐνεργηθεῖσαν κατὰ τῶν Θερμοπυλῶν
προσβολὴν. Τὴν 4 Σεπτεμβρίου, δεκαοκτὼ χιλιά-
δες ἀνδρῶν διοικημένων ἀπὸ τῆς Σερασκέρηδες
Χατσῆ-Μπεκίρ καὶ Μεχμέτ· Ἀλλῆ ἐκινήθησαν διὰ
νὰ περάσεν τὸ ζενὸν. Χίλια Παλληκάρια ὑπὸ τὴν
ἀρχηγίαν τῆς Ἐρβέ-Γέρα τὸ ἐκλείσαν κατὰ το
πλέον ζενοχωρημένον μέρος τῆς. Κάμπουσαι ἑκατον-
τάδες ἀνδρῶν κατεῖχαν τὰ πρὸς δεξιὰν καὶ ἀ-
ριστερὰν ὕψη. Οἱ δύο Σερασκέρηδες εἶχαν πυρο-
βολικὰ μηχανήματα, καὶ θαρρόεντες εἰς τὴν ὑπε-
ροχὴν, τὴν ὁποίαν ἔμελλε νὰ τῆς δώσῃ τὸ
τὸ εἶδος τῶν μηχανῶν, μὲ τὸ ὁποῖον οἱ Ἕλλη-
νες ἦσαν ὀλίγον συνειθισμένοι, ἀμέλησαν ὅλας
τὰς προφυλάξεις, τὰς ὁποίας μεταχειρίζονται συ-
νήθως εἰς τὰς παρομοίας ἐφόδες. Ὡσὰν νὰ ἀρ-
κῆσε μόνον ὁ κρότος τῶν κανονίων νὰ τρέψῃ τῆς
Ἕλληνας εἰς φυγὴν, ἐτράβιξαν ὅλα τὰ πυροβόλα
κατὰ τῶν ἐσθλῶν τῶν βράχων, αἱ ὁποῖαι ἐκρυ-
πταν αὐτῆς, καὶ ἐπροχώρησαν μὲ μεγάλην ἀσ-
φάλειαν ἕως εἰς τὰ χάσματα, τὰ ὁποῖα σκεπάζεν τὰ

1821

ἐμπροσθεν τῶν Θερμοπυλῶν. Ἐνῶ τὰ βαρέα κἀ νόνιά των ἐπρόσκειραν εἰς τῆτον τὸν ἐυκίνητον τόπον, αἱ Ἑλληνικαὶ ἐνέδραι ἔκαμαν πανταχόθεν ἐν ἐντραφέσατον πῦρ, τὸ ὁποῖον ἐφόνευσεν ὀλίγος ἄνδρας, ἀλλ' ἐνέπνευσα τὴν ἀταξίαν τῆ μετώπῃ εἰς τὰ νῶτα τῆς σήλης. Ὁ Ὀδυσσεύς, εἶχε κάμει κυκλοειδῆ περιτροφήν μετὰ τὸ ἡμῖσι τῆ στρατεύματος διὰ τὰ ὀρμήσεν κατὰ τῶν φυγάδων, τὲς ἔσφαξε καθ' ὑπερβολὴν, καὶ ἔγεινε κύριος τῶν πυροβόλων μηχανημάτων, τὰ ὅποια παραιτῶσαν.

Ἐγνωστοποιήθη εἰς τὸ στρατόπεδον τῆς Τριπολιτσαῆς ἢ τῶν δύο Σερασκίρων κατὰ τῶν Θερμοπυλῶν ἐκστρατεία, ἢ τῆ Ὀμέρ Βρυόννη κατὰ τῆς Κορίνθου, κινήματα συνεξευγημένα μετὰ τῆ Τερρικῆς εἰς τὴν ὄλῃ. Οὗτος δὲν ἐπολιορκεῖτο πλέον ἐμπροσθεν τῆς Κῶ, ἐπειδὴ ἢ ἐκ τῶν Ἀντιπροσώπων τῶν νησιωτῶν πρὸς τὴν Πελοποννήσιακὴν Συνέλευσιν δυσαρέσκεια διέβη εἰς τὸν Χριστιανικὸν εἰς τὸν ὄλον· οἱ νῆυται ἐσασίασαν· οἱ εἰς τῆς Ἰθάκης, τῶν Ψαρῶν, τῶν Σπετσῶν, ἐχωρίσθησαν διὰ τὰ ἐμβῶσιν ὁ καθεὶς ὀπίσω εἰς τὲς λιμένας των. Περιωρίσθησαν μόνον τὰ δώσαν εἰς τὴν Βελὴν τὴν εἰδήσιν ταύτης τῆς διαλύσεως τῆς πολιορκίας, καὶ τῆς διευθύνσεως, τὴν ὁποῖαν ἔλαβεν ὁ Τερρικὸς εἰς τὸν ὄλον ἐκβαίνων ἀπὸ τὸν Κόλπον τῆς Κῶ. Ὅλα ἅντα αἱ εἰδήσεις φθάσασαι εἰς τὸ στρατόπεδον τῆς Τριπολιτσαῆς ἐνέπνευσαν εἰς αὐτὸ μέγιστον φόβον, καὶ ἔδωκαν αἰτίαν εἰς ταραχώδεις ἀποφάσεις, εἰς τὰς ὁποίας ἀπεδείχθησαν ἐναργεστάτα ὅλα τῶν πατριῶν αἱ ἀντιθέσεις, ὅλα αἱ ἰδιαιτέρας φιλοδοξίαι, τὰς ὁποίας ἤδη ἐγνωστοποιήσαμεν. Κατὰ τὴς

1821

τελευταίας ἡμέρας τῆς Ἀυγῆς, ὁ Ἡγεμὼν Μαυροκορδάτος, ὡν προσδιορισμένος νὰ γένη ἀκολέθως σημαντικώτατος, ἐπαρθεσίσθη ὡς νέος ἀντίδικος τῆς Κολοκοτρώνη, καὶ τῆς φαρτρίας τῶν ἐκστρατειῶν· ἀλλὰ τὸ δυσχερέρον, ὡς ἀντίζηλος τῆς Ὑψηλάντης. Δὲν ἦτο τρόπος νὰ θεωρηθῆ ὡς ἐμπνευσμένος ἀπὸ καθαρωτέρης σκοπῆς πάρεξ ἕτος ὁ τελευταῖος· τὰ πολεμικά τε μέσα ἦσαν ἑδαμινὰ, ἐπειδὴ ποτὲ δὲν εἶχε δελέυσει, ἀλλ' εἶχεν ὑπόληψιν ὅτι ἦτον ἐμπειρος πολιτικός. Ἡ φυσικὴ τε ευγλωττία, καὶ ἡ πλήρης χαρίτων διαγωγή τε τὸν ἐπροίκισε μὲ τὴν εὐνοίαν τῶν Ἐταιρειῶν, καὶ τῶν ξένων στρατηγῶν. Ἀρκεῖεν εἰς τὸν Μαυροκορδάτον, διὰ νὰ ἐλαττώσῃ τὴν τιμὴν τῆς Ὑψηλάντης, νὰ τὸν ὑποχρεώσῃ νὰ προσδιορίσῃ τὰς θεμελιώδεις ἀρχάς, κατὰ τὰς ὁποίας ἐκτέλει τὸ τῆς Ἀρχιστρατήγευ ὑπέρογκμα, καὶ ἴσως ἐβιάσθη κατὰ πολλὰ νὰ μεταχειρισθῆ ταύτην τὴν πρόφασιν τῆς δημοσίας ἀγαθῆς. Ὁ Ὑψηλάντης ἀπέφυγεν ἐπιδεξίως τὸ ζητούμενον, καὶ μεταχειρίσθη τὴν πίσιν, ὅση τὸν ἔμεινε διὰ ν' ἀπομακρύνῃ ἀπὸ τὸ κέντρον τῶν ὑποθέσεων ἕνα ἄνδρα, ὅς τις διεφιλονεῖει μὲ αὐτὸν περὶ τῆς διευθύνσεως. Ὁ Μαυροκορδάτος ἀνεχώρησεν ἀπὸ τὴν Τριπολιτσάν ἐπιφορτισμένος ἀπὸ μίαν πρεσβείαν διὰ τὴν Αἰτωλίαν. Ὁ Καντακζηνὸς, σαλθεὶς εἰς τὴν Ἀργολίδα, κατ' ἐπακόλεθον παρομοίω μηχανορρημάτων, ἀνεχώρησε διὰ θαλάσσης ἀπὸ τότε παρήγγελε καθε μετοχὴν εἰς τὴν ἀπελευθέρωσιν τῆς πατρίδος τε.

Αἱ πολεμικαὶ πράξεις, αἱ ὁποῖαι ἦσαν σύγχρονοι μὲ ταύτας τὰς διαφορὰς ἐκ φιλοδοξίας προ-

ερχομένας πάλας ἦσαν ὀλίγον σημαντικά. Ὅλα τὰ πολεμεφόνια τῆς πολιορκήσεως στρατεύματος συνίσταντο εἰς μερικὰ κανόνια μετακομισμένα ἀπὸ τὸ Ναβαρίνον καὶ ἀπὸ τὴν Μαλβοαζίαν, καὶ ἑνὸς πλάτους σχεδὸν ἀπιδάνε, δύο κανόνια διὰ βόμβαις προσφερθέντα ἀπὸ τὸν Λόρδον Γορδὸν, ὅσις πρὸ ὀλίγου ἔφθασεν εἰς τὸ στρατόπεδον τῆς Τριπολιτσᾶς. Ἄπειροι δυσκολίαι, τὰς ὁποίας ἡ ἀνυπομονησία τῶν Ἑλλήνων κατεφρόνει, ἐμπόδιζαν τὴν χρῆσιν τῆς πυροβολικῆς τάγματος. Ἐχρειάζοντο προσπάθειαι συμφωνίας ἀμοιβαίας διὰ νὰ ὑπερβῶσι τὰ παραμικροτέρα ἐμπόδια. καὶ μεταξὺ τῶν ἀντικειμένων, ἀπὸ τὰ ὁποῖα ἦσαν βιασμένα νὰ εὐχαρισθῆνται, ἦσαν μερικὰ διόλε πρόσυχα, καὶ τῶν ὁποίων ἡ ἔλλειψις εἶναι σχεδὸν ἀπίθανος. (1) Περὶ τὰ μέσα τῆς μηνὸς Σεπτεμβρίου, τὸ πυροβολικὸν τάγμα ὑψώσεν εἰς τὸν ἀέρα μερικὰς πόδας τῆς ὑπερτάτης μέρους τῆς περιτειχίσματος, ἀλλ' ἡ ἐλπίς τῆς ἀνοίξεως ποτὲ εἰς τὸ τεῖχος καμμίαν τρύπαν εὐκολοπέρασην εἶχεν ἐξαλειφθῆ, μόνη ἡ πείνα ἐ-

(1) Πρέπει νὰ πισθώσωμεν κατὰ τὸτο τὸν Κ. Raycaud τῆς ὁποῖα ἀνεφέραμεν ἤδη τὰ Ἀπομονημονισματα, καὶ ὅσις ἦτον ἐπιφορτισμένος μὲ ὅλα τὰντα τὰ λεπτομερῆ πράγματα. Εἶχε βιασθῆ ν' ἀρχίσῃ τὴν ἐμπρησιν (ρίγμοντων λεμπάρδων, ἦτοι βομβῶν) χωρὶς νὰ μεταχειρισθῆ τὸ τέταρτον τῆς κύκλου καὶ μετὰ πολυήμερον ἐξακοντισμὸν ποτὶ ἀξέβαστον, τῆτο τὸ ὄργανον, τὸ ὁποῖον συνίσταται ἀπὸ μίαν σανίδα τετράγωνον καὶ ἐν σύρμα τῶν μολυβίων κατεσκευάσθη ἀπὸ ἑνὸς Ἀγγλον, τὸν Κ. Robretsen, ὅσις μ' αὐτὸν τὸν τρόπον ἐκαμεν, λέγα εἰ Κ. Raycaud, πρῶτον ἐκδάλουσι.

δύνατο να παραδώσῃ τὸ φρέριον, καὶ τὰ συνήθη εἰς παρομοίαν περιπτώσειν σημεῖα, ἢ ἔξοδος τῶν γυναικῶν, τῶν παιδίων, τῶν γερόντων, ἢ ὀλόκληρος ἀπεία τῆ ἐπιπέδου, ἐφανέρωσαν μὲ βεβαιώτατον τρόπον τὰς προόδους, τὰς ὁποίας ἔκαμεν αὐτὴ εἰς τὰς πολιορκημένους.

Ὁ πλησιασμός τῆ συμβάντος διήγειρεν εἰς τὸ στρατόπεδον τῶν Χριστιανῶν αἰσχροὶ πάθη· ἡ αἰσχροκέρδεια τῶν ἀρχηγῶν καὶ τῶν στρατιωτῶν ἀνειροπόλει κατ' ἰδίαν τὰ πλέσια λάφυρα, τὰ ὁποῖα ἔμελλαν νὰ ἦναι ἡ ἀνταμοιβὴ τόσον πολυχρονίᾳ ὑπομονῆς. Οἱ στρατιῶται, φεβόμενοι μήπως τὰς ἐκφύγη τῆτο τὸ λαφυραγώγημα, ἐζήτησαν ἔφοδον· οἱ ἀρχηγοὶ ἐζήτην ἓνα τρόπον παραδόσεως, ὅστις νὰ μὴ καθυποβάλλῃ εἰς κίνδυνον λαφυραγωγίας καὶ διασκορπισμῆ τὰς θησαυροὺς, τὰς ὁποίας ἠλπίζαν ὅτι θὰ κυριεύσεν μόνοι. Πρέπει μὲ ὅλον τῆτο νὰ διακρίνωμεν μεταξὺ αὐτῶν τὸν Νικήταν, τὸν ὁποῖον ἡ ὑπερφυσικὴ ἀφοβία τὴ καὶ τὰ ἔνδοξα πολεμικὰ κατορθώματά τὴ μετ' ὀλίγον τὸν ἐγνωστοποίησαν. Ὁ Νικήτας ἐπεσήριξε μὲ ὅλην τὴν ἐπιρροήν τὴ τῆς ἐξουσίας μέσα, μὲ τὰ ὁποῖα ὁ Ὑψηλάντης ἐπροσπαθῆσεν ὥστε νὰ μὴ προσαφθῇ εἰς τὸ ἐνγενὲς τῶν Ἑλλήνων ἐπιχείρημα τοιαύτη ἀτιμία· Ὅθεν, ὅσον περισσότερον τὰ συμπτώματα τῆς ἐλλείψεως ἐπολλαπλασιάζοντο εἰς τὴν πολιορκημένην πόλιν, τόσον περισσότερον ἡ ἀνάγκη τῆ ν' ἀπεμακρύνωσι τὸν Ὑψηλάντην ἐκρίνετο κατεπείγουσα ἀπὸ τὸν Κολοκοτρώνη καὶ τὰς ὁμοίους τὴ. Πολλὰ μέσα, τὰ ὁποῖα αὐτοὶ ἐφαντάσθησαν διὰ νὰ ἐλευθερωθῶσιν ἀπὸ ταύτην τὴν ὀχλη-

ράν παρσίαν, ὑπῆρξαν ἀνεκτέλεσα, ὁπότε παρσιάσθη μία πρόφασις ἀρκετὰ πιθανή.

1821

Ὁ Τερρικός εὐλογος, παύων ἀπὸ τῆς νᾶ παρατηρήται παρὰ τῶν νησιωτῶν, ἔκαμε πανιὰ πρὸς τὴν Κρήτην, κατὰ τὰς τελευταίας πληροφορίας, αἱ ὁποῖαι ἦλθαν εἰς τὸ στρατόπεδον τῆς Τριπολιτσᾶς. Δοκιμάσας μίαν ἀπόβασιν, ἔλλαξεν ἀμέσως διέυθυνσιν, ἔπλευσε πρὸς τὴν Κορώνην καὶ Μοθώνην, ἐπρομήθευσεν ἀπὸ ζωτροφίας τᾶντα τὰ δύο φρέγια, ἐπέρασε τὸ ἀκρωτήριο Ματαπῶν, καὶ ἐυφανίσθη εἰς τὸ δυτικὸν παραθαλάσσιον τῆς Πελοποννήσου. Κάνεν Χριστιανικὸν πλοῖον δὲν ἦτο εἰεὶ διὰ τὴν ἐμποδίση τῆς Τέρρας ἀπὸ τὸ νᾶ φέρειν ζωτροφίας εἰς τὰς Πάτρας, καὶ νᾶ ἔμβει εἰς τὸν κόλπον τῆς Ναυπάκτου. Ὁ εὐλογος, ὡς ἐβεβαίωσαν, εἶχε δύο χιλιάδας Ἀλβανῶν, προσδιορισμένων δι' ἀπόβασιν· ἀναμφιβόλως ἐπήγαινε νᾶ τὴν ῥίψη ἐδώθεν ἀπὸ τὸν Ἰσθμὸν ὡς ἐμπροσθοφυλακὴν τῆς Ὀμῆρ—Βρυόνη, καὶ ἐκεῖνων τῶν εἰκοσι χιλιάδων ἀνθρώπων, τῶν ὁποίων ἡ ἐν Θερμοπύλαις ἵστα δὲν ἦτον ἀκόμη γνωσὴ. Ὁ Ἡγεμὼν Ὑψηλάντης ἤλπισε καὶ ἀκέρση ὅτι φανερωνεται ἀπὸ τὴν φήμην τῆς στρατοπέδου τῆς Τριπολιτσᾶς ὡς ὁ μόνος ἰκανὸς νᾶ ἀπομακρύνῃ τῆτον τὸν κίνδυνον. Αὕτη ἦτον ἡ φήμη τῶν ἀρχηγῶν καὶ τῶν στρατιωτῶν. Μόνοι οἱ πρῶτοι εἶχαν ἀναμφιβόλως κρυφὸν σκοπὸν, ἀλλ' ἡ φιλαρτία τῆς Ὑψηλάντης ἠπατήθη. ἀνεχώρησε μὲ ἐν σώματι ἑπτακοσίων ἢ ἑννεακοσίων ἀνδρῶν προμηθευμένων ἀπὸ κάμποσιν πυροβολικὸν καὶ ἀφίνων εἰς τὸν Κολοκοτρόνην τὴν ἐμπροσθεν τῆς Τριπολιτσᾶς ἀρχηγίαν.

Ἀπὸ τότε ἠπαράδοσις τότε τῆς

φοβρὶς ἐπαυσεν ἀπὸ τὸ νὰ σενοχωρῆται μὲ τὰ
πολεμικὰ μέσα, καὶ ἔγεινε μεταξὺ τῶν ἀρχηγῶν
τῶν δύο φατριῶν ἀντικείμενον ἐμπορικῶν διαγρα-
φῶν μὲ τρόπον σκανδαλώδη διαφιλονεικημένων εἰς
καθημερινὰς συνεντεύξεις. Οἱ ζατιῶται, κα-
θὼς ἦτο καὶ ἔυκολον νὰ τὸ προβλέψῃ τις, εἶδαν
μὲ ἀνέκφραστον δυσαρέσκειαν τὰς τὰς συνδια-
λέξεις, αἱ ὁποῖαι τὸς ἀπεσέρην ἀπὸ τὸ τῆς λεη-
λασίας μέρος των, καὶ ὠφελήθησαν ἀπὸ τὸν πρῶ-
τον θόρυβον διὰ νὰ τρέξεν συγκεχυμένοι καὶ ἄ-
τακτοι εἰς τὴν ἔφοδον. Εἰς τὰς 5 Ὀκτωβρὶς
καὶ διὰ μιᾶς συνθήκης συστηθείσης μεταξὺ τῶν πο-
λιορκημένων καὶ πολιορκέντων, μία ἰδιαιτέρα φιλο-
νεικία μὲ ὕβρεις ἔδωκεν αἰτίαν εἰς αὐτὴν τὴν κα-
ταστροφὴν, τόσον ἐνγλώττως ἰσορηθεῖσαν ἀπὸ τὸν
γένον πολεμικόν, τὸ ὁποῖον τὰ Ἀπομνημονεύμα-
τα ἔχομεν πρὸ ὀφθαλμῶν. Βεβαιῶμεν ὅτι ἤδη
ἡ συνθήκη εἶχεν ἀποφασισθῆ διὰ ζώσης φωνῆς, καὶ
ὅτι αὕτη ἡ περίστασις πρέπει νὰ ἐξηγήσῃ τὴν ἔυκολίαν,
μὲ τὴν ὁποῖαν οἱ Ἕλληνες ἐκυρίευσαν τὸ πρῶτον πε-
ριτείχιμα. Ὅλον τὸ Χριστιανικὸν ζράτευμα ἐνε-
πλέχθη. Εἰς διάστημα ὀλιγώτερον ἀπὸ μίαν ὥραν ἔ-
κείνοι ἀπὸ τὸς Τέρκους, οἵτινες δὲν ἠμπόρουν νὰ
περικλεισθῆν εἰς τὴν ἀκρόπολιν ἐσφάχθησαν, καὶ ἀ-
πὸ τὸς ὀπλισμένους ἄνδρας ἡ μέθη τῆς ἐνδικήσεως
μετέβη εἰς τὴν ἀνυπεράσπιστον ἡλικίαν καὶ εἰς τὸ
γυναικεῖον φύλον. Εἰς διάστημα τεσσαράκοντα ὀκ-
τῶ ἄρων, εἰς μίαν ὁποῖαν διήρκεσεν ἡ αἵματοχυσί-
α, ἔξ χιλιάδες Τέρκων ἔχασαν τὴν ζωὴν. Ἡ λα-
φυραγωγία διήρκεσε πολὺ περισσότερον καιρὸν εἰς
τὸ μέσον τῶν πυρκαϊῶν, τὰς ὁποῖας ἔτε ἔβαναν

πλέον κατὰ νῦν νὰ σβύσεν . Εἰς διάστημα πολλῶν ἡμερῶν οἱ Ἕλληνες στρατιῶται , καὶ κατ' ἔξοχὴν οἱ Μανιάται ἐφαίνοντο εἰς τὰς δρόμους , οἵτινες ἦσαν φραγμένοι ἀπὸ πτόματα νεωσὶ φονευθέντα , ἢ πρὸ πολλῆς ἤδη χρόνου σηπόμενα ὅτι προσπαθῆν νὰ ἀνοίξεν τόπον διὰ νὰ περάσεν φορτωμένοι ἀπὸ λάφυρα , φέροντες μαζύτων ἕως καὶ τὰς θύρας καὶ παράθυρα τῶν οἰκῶν , τὰς ὁποῖας εἶχαν κατερμηώσει . Αὐταὶ αἱ δυσάρεστοι σκηναὶ διαρκῆσαν ἀκόμη ὅποτε ὁ Ἡγεμὼν Ὑψηλάντης ἐπέσπευεν ἀπὸ τὴν ἐκστρατείαν τς , εἰς τὰς 25 Ὀκτωβρίου .

Ἀπὸ τὰς 25 Σεπτεμβρίου ἀκόμη ὁ Τερρικός σόλας ἐμφανίσθη ἔμπροσθεν τῶν Πατρῶν , τὰς ὁποίας ἐπολιόρκεν τρεῖς χιλιάδες ἀνδρῶν , - ἀπὸ τὰς ὁποίας χίλιοι ἦσαν Ἀγγλο-Ἴωνες . Ανακαλύπτων καθ' ὅσον ἠμπορεῖ νὰ φθάσῃ τὸ κανόνιον τὰς γραμμὰς τῶν πολιορκούντων , ἄφησε κατ' αὐτῶν μίαν ὀλόκληρον σειρὰν κανονίων τῆ ἑνὸς πλαγίς , καὶ ἔτσιως ἐυκόλυσε τὴν ἔξοδον τῆς Τερρικῆς φρερᾶς . Οἱ Ἕλληνες καταρχὰς εἶχαν τραπῆ εἰς φυγὴν , ἀλλὰ μανθάνοντες ὅτι τὰ Τερρικὰ πλοῖα ἐξηκολέθεν τὸν δρόμον τῶν πρὸς τὴν Βοσίτσαν , ἐνώθησαν καὶ ἐξαναέλαβαν τὰς θέσεις των . Εἰς τὴν Βοσίτσαν οἱ Τερροι εἰδοποιήθησαν περὶ τῆ κινήματος τῆ Ὑψηλάντης· διὲν ἔκαμαν παντελῶς ἀπόβασιν· ἀλλὰ , διαβαίνοντες εἰς τὸ ἀντικρὺ παραθαλάσσιον , ἐπρόσβαλαν τὴν βιομηχανον καὶ ἀκμάζουσαν πόλιν Γαλαξίδι . Οἱ κάτοικοι , ἀπομακρυσμένοι ἀπὸ πᾶσιν βοήθειαι , ἐδιανθεντέυθησαν ἀφόβως εἰς διάστημα εἰκοσιτεσσάρων ὡρῶν , ἔπειτα παραμέρισαν , μὲν ὅτι ἠμπόρεσαν νὰ πάρον , εἰς τὰ πλησιόχωρα βενὰ τῆ Ζάλωνα .

Οἱ Τῆρκοι ελαφρυραγώγησαν τὴν πόλιν, καὶ ἀνεχώρησαν ἀφ' ἧς ἔβαλαν εἰς αὐτὴν τὸ πῦρ. Ὁ Ὑψηλάντης, τοποθετημένος κατάντικου τῆς ἄλλης μέρας τῆς κόλπε, εἶδε τρεῖς νύκτας τὴν ἀπὸ φλόγας συγκειμένην σῆλην, ἣτις κατεπυρπόλει τὸ Γαλαξίδι, καὶ δὲν ἠμπόρεσε νὰ δοκιμάσῃ τίποτε διὰ τὴν ἐπιτηρίαν ταύτης τῆς δυσυχῆς πόλεως. Στοχαζόμενος ὅτι ἀπὸ τῆτο τὸ ἔρημον παραθαλάσσιον οἱ Τῆρκοι θὰ ἀρμενίσαν πρὸς τὴν Κόρινθον, ὠδοιπόρησεν ἀπὸ τῆτο τὸ μέρος, καὶ εἰς τὸς πρόποδας τῆς Ἀκροπόλεως ἔμαθε τὴν παράδοσιν καὶ τὴν καταστροφὴν τῆς Τριπολιτσᾶς. Ἡ εἰδησις τῆτος τῆ συμβάντος ἐγένεν αἰτία νὰ ἐκβῆ ταχύτατα ἀπὸ τὸν κόλπον τῆς

1821

Ναυπάκτου ὁ Τερρικός στόλος, πρᾶγμα, τὸ ὁποῖον ἔδωκεν ἐνκαιρίαν εἰς τὸν Ὑψηλάντην νὰ πλησιάσῃ εἰς τὸ κέντρον τῆς Πελοποννήσου.

Εἶπομεν ὁποῖα ἦτον ἡ κατάστασις τῆς Τριπολιτσᾶς, ὁπότε ὁ Ἡγεμὼν ἀνεφάνη εἰς αὐτὴν περὶ τὰ μέσα τῆς Ὀκτωβρίου· αἱ προσπάθειαι τε διὰ νὰ θανατακασῆ τὴν εὐταξίαν ὑπῆρξαν ἀνωφελεῖς. Παρενθύς πανώλη ἐμπέσασα εἰς τὰντα τὰ ὀλέθρια ἐρείπια, ἐκτελεῖσε τὰ ἀποτελέσματα τῆς θανατηφόρου δρεπάνου τῆς εἰς τὸ στρατόπεδον τῶν νικητῶν· ἐπρεπε νὰ διασκορπίσῃ τὰ στρατεύματα, καὶ νὰ τὰ ἀπομακρύνῃ ἀπὸ αὐτὴν τὴν πρὸ δύο μηνῶν μολυνθεῖσαν γῆν διὰ τὴν ἔλλειψιν τῆς ταφῆς τῶν πτωμάτων. Ἡ Ἑλληνικὴ Βελλὴ μετετέθη εἰς τὸ Ἄργος, τὸ ὁποῖον ἐγένετο τόπος συνεννόσεως τῶν Ἀντιπροσώπων τῶν διαφόρων μερῶν τῆς Ἑλλάδος· ἐπειδὴ ἤλπιζαν ἀπὸ τῆς

ἀρχὴν τῆς ἐπαναστάσεως, νὰ κάμουν μετὰ τὴν ἀ-
 λωσιν τῆς Τριπολιτσᾶς μίαν συνάθροισιν, εἰς τὴν
 ὁποίαν ν' ἀποφασισθῇ ὁποῖαν μορφήν διοικήσεως
 ἤρμοζε νὰ λάβῃ ἡ Ἑλλάς ἔμπροσθεν τῆς Εὐρώ-
 πης. Πολλοὶ περιεσῆσαι ἠγοπόρησαν ταύτην τὴν
 ἀναπόφευκτον συνάθροισιν. Αἱ Πάτραι καὶ ἡ
 Ναυπλία, τὰς ὁποίας ἤλπιζαν νὰ πάρουν μετὰ τὴν
 παράδοσιν τῆς Τριπολιτσᾶς, δὲν παρεδόθησαν·
 1822 εἰδήσεις δυσάρεστοι ἤρχοντο ἀπὸ τὴν Μακεδονίαν
 καὶ ἀπὸ τὴν Ἀκαρνανίαν. Οἱ δύο μῆνες Ὀκτώ-
 βριος καὶ Νοέμβριος παρήλθαν χωρὶς νὰ συμβῇ
 ἀξιόλογόν τι τέλος πάντων κατὰ τὸν Δεκέμβριον
 ἄρχισαν πάλιν νὰ σχεδιάζεν περὶ Γενικῆς Συνε-
 λέυσεως, καὶ ἐπειδὴ τὸ Ἄργος ἦτο πολλὰ κοντὰ
 εἰς τὴν Ναυπλίαν, κατεχομένην ἀκόμη ἀπὸ τὰς
 Τέρκες, ἡ Ἐπίδαυρος ἔσα εἰς τὸν κόλπον τῆς
 Αἰγίνης, καὶ ἐπομένως ἀπομεμακρυσμένη ἀπὸ τὰς
 πολεμικὰς πράξεις, ἐκλέχθη ὡς ἀρμοδία διὰ τὸ
 ἀνοιγμα τῆς Συνελεύσεως.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΟΓΔΩΟΝ:

Ἀπὸ τῆς Συνελεύσεως τῆς Ἐπι-
δάυρου ἕως τὴν τῆ' Ἀσφρας.

Η μετακομιδὴ τῆς Συνελεύσεως ἀπὸ τῆς Ἀρ-
γυς εἰς τὴν Ἐπίδαυρον ἔβαλε τέλος εἰς τὸ πολι-
τικὸν σάδιον τῆς Δημητρίας Ὑψηλάντη. Αὕτη ἡ
μετακομιδὴ ἔγευε χωρὶς τὴν προσαγὴν τε, ἂν καὶ
ὁ ἴδιος συνεκάλεσε τὰς Ἀντιπροσώπους. Ἡ ἀνυ-
πομονησία, τὴν ὁποίαν ἔδειχναν ὅλαι αἱ φατρίαὶ
καὶ ὅλαι αἱ Κλάσεις νὰ ἴδῃν σχηματισμένην μίαν
Ἐθνικὴν Διοίκησιν ἀπέδειξεν εἰς τὸν Ἀυθεντό-
παίδα τὴν ἀνάγκην τῆς Συνελεύσεως· ἀλλὰ, διὰ
τῶν νομίμων, μὲ τὰ ὁποῖα εἶχε κάμει τὴν Συ-
νέλευσιν, ἡ γενικὴ κίνησις τῶν πνευμάτων, κα-
θὼς καὶ ἡ πρὸς αὐτὸν ἀντιπολιτευόμενοι, εἶχαν
ψυχραυθῆ. „ Εἶμαι πατήρ σας, εἶχεν εἰπεῖ εἰς
„ τὰς Πελοποννησίους, εἰς τὴν προκήρυξίν τε τῶν
„ ὁ Ὀκτωβ. εἰς τὰ βόθη τῆς Ῥωσσίας οἱ σεναγμοί
„ σας ἀντήχησαν ἕως εἰς ἐμὲ· ἦλθον νὰ σᾶς ὑπε-
„ ρασπισθῶ κατὰ τῶν τυράννων σας· ἔλθετε ἐμ-
„ προσθεν τῆς ἀρχιερατῆς καὶ ἀρχηγῆ σας νὰ
„ ἀπαιτήσῃε τὰ δίκαιά σας ὡς πολῖται ἐλεύθε-
„ ροὶ φανερώσατέ μοι ἐκείνης, οἷτινες ἠξιώθη-
„ σαν τὴν ἐμπιστοσύνην σας, καὶ ἐγὼ θὰ σᾶς τὰς
„ δώσω ὅτι Ἐφόρος, κτλ, κτλ. “ Οὗτοι οἱ λό-

γοι, ἀρμόδιοι μόνον εἰς Βασιλεῖς ἀδυνατισμένους ἢ φοβεριζομένους, οἱ ὅποιοι θέλουν νὰ οἰκιοποιηθῶσιν ὅ,τι δὲν τὲς ἀνήκει, ἦσαν διόλου ἀνάρμοστοι ἐκ μέρους ἐνὸς ἀρχηγῆ πολιτε. Δὲν ἦτο πλέον ἐπιτήδειος νὰ διατηρήσῃ τὰς τὰς ἐκφράσεις, ὅπτε ἡ ὀλεθρία ἡμέρα τῆ Δραγασανίς εἶχεν ἀπονεκρώσει ὅλας τὰς ἐλπίδας, τὰς ὁποίας μία οἰκογένεια ἤθελεν ἠμπορέσει νὰ συλλάβῃ σαθερῶς περὶ τῆς βοηθείας τῶν Ῥώσων. Οἱ παρὰ τῶν διαφόρων ἐπαρχιῶν τῆς Πελοποννήσου καὶ τῆς δυτικῆς Ἑλλάδος διορισθέντες Ἀντιπρόσωποι δὲν ἐτρόμαξαν ἀπὸ αὐτὰ τὰ περισσότερον ἀξιογέλασα πᾶρξιν κινδυνώδη προβλήματα· ἀλλ' ἐπειδὴ αὐτὰ ἤγγιζαν τὴν βᾶσιν, ἡ ὁποία ἐμελλε νὰ καθιερώσῃ τὸ σχεδιασθὲν Σύνταγμα, ἦτις ἐστὶ τὸ νὰ καταστήσῃ νόμον τὸ Δικαίωμα τῆς φύσεως, ἐγένετο ἐξ ἀνάγκης διχόνοια μεταξὺ τῶν, καὶ ὁ Ἀυθεντόπαις Ὑψηλάντης βλέπων τὸν ἑαυτὸν τε διόλου ἀπημαυρωμένον ἀπὸ τὸν Μαυροκορδάτον, ἀντιπρόσωπον τῶν Αἰτωλῶν, ἀπὸ τὸν Κολέτην καὶ Θεόδωρον Νέγγην, οἱ ὅποιοι εἰς τὰς προλαβέσας συνανθροίσεις εἶχαν δεῖξει ἀρκετὰ τὴν εἰς τὰς ὑποθέσεις ἐμπειρίαν τῶν, ἀνεχώρησεν εἰς τὴν Κόρινθον, ἀποφασίσας νὰ ἐνασχοληθῆ εἰς τὸ ἐξῆς μόνον εἰς τὰ πολεμικά.

Τῆ 15 Δεκεμβρίου τῆ 1821 ἔτος, ἀφ' ἧς ἐνώθησαν εἰς τὴν Ἐπίδαυρον πενήκοντα ἐννέα ἀντιπρόσωποι, ὁ Νεόφυτος, Ἀρχιεπίσκοπος τῆς Τελανθίτης, ἠνωίξε τὴν συνέλευσιν διὰ θρησκευτικῆς πανηγυρισμῆς.

(1) Ὑπὸ τοὺς ἰδιῶται ἔχοντες πρόεδρον τὸν Ἀνθεντόπαιδα Μαυροκορδάτον ἐνησχολήθησαν ἀμέσως εἰς τὴν σύνταξιν τῆς Κώδικος τῆς ἀνεξαρτησίας καὶ ἐνὸς σχεδίου προσκαιροῦ διοικήσεως. Τῇ 1 Ἰαννουαρίῳ τῆ 1822 ἔτους ἔδιακήρυξεν τῆς ἀνεξαρτησίας ἐκοινοποιήθη πανδημεῖ, καὶ τῇ 27 τῆ αὐτῆς μηνὸς διακηρύχθη ἡ πρόσκαιρος διοίκησις, συνιστάμενη ἀπὸ μίαν βελὴν νομοθετικὴν σχηματισμένην ἀπὸ τῆς Ἀντιπροσώπων τῶν ἐπαρχιῶν, καὶ ἐν σῶμα ἐκτελεστικὸν συνιστάμενον ἀπὸ πέντε μέλη. Οἱ τριάκοντα τρεῖς Ἀντιπρόσωποι τῆς νομοθετικῆς βελῆς, καὶ αὐτοὶ ληφθέντες ἀπὸ τὸν κόλπον τῆς Ἐθνικῆς Συνελεύσεως, διώρισαν πρόεδρον καὶ ἀντιπρόεδρον τῶν τὸν Δημήτριον Ὑψηλάντην, καὶ τὸν Σωτήριον Χαραλάμπην. Τὰ μέλη τῆς ἐκτελεστικῆς σώματος ἦσαν Ἀλέξανδρος Μαυροκορδάτος, πρόεδρος· Ἀθανάσιος Κανακάρης, ἀπὸ τὰς Πάτρας, ἀντιπρόεδρος· Οὐλάνδος, ἀπὸ τὴν Ὑδρῶν. Παπαγιαννόπουλος, ἀπὸ τὴν Καρύταιναν καὶ Λογοθέτης, ἀπὸ τὴν Δειβαδίαν.

1822

(1) Ὁ Κ. Περκεβήλλιος παριστάνει εἰς τὴν Ἱστορίαν τε τὸν ἀρχιεπίσκοπον τῆς Ταλαντῆς λέγοντα εἰς αὐτὴν τὴν ὑπόθεσιν ἕνα λόγον, ὅστις τελειώνει ὡς δημηγορία τῆς Προέδρου τῆς Βασιλικῆς Αὐλῆς, διὰ τῆς ἐπαίνου τῆς Βασιλείας τῶν Γαλλῶν, πρωτοκόμης τῆς καθολικῆς Ἐκκλησίας. Οἱ Κύριοι Raybaud, Raffanel, Blequière, οἵτινες ἐσύναξαν ἐπιμελῶς ὅλα τὰ τοιαῦτα ἰσορικὰ τεμμάκια δὲν ἀναφέρουν τῆτον τὸν λόγον, καὶ τὸ χαρακτηριστικὸν, τὸ ὁποῖον τὸν τελειώνει, μᾶς φαίνεται ἐν μέσῳ τῆς Κ. Περκεβήλλιος μία ὑπόθεσις ἐναντίᾳ τῆς ἰσορικῆς ἀξιοπρεπειᾶς; ἂν καὶ πηγάζῃ ἀπὸ αἰσθημα, τὸ ὁποῖον ὑπερέχει πάντα ἔπαινον.

1822

Τῆτο τὸ πρῶτον σύνταγμα κατηγορήθη μὲν ὡς ἀτελὲς καὶ μὴ ἐξαρκῆν , ἀλλ' εἶχε καὶ τὴν εὐτυχίαν τῆ νὰ ἔυρη καὶ ὑπέρασπιστὰς ἀπολογουμένους ὑπὲρ αὐτῆ ὅτι τῆτο δὲν ἦτον ἄλλο τι , πᾶρεξ πρόσκαιρος διοίκησις , ἀλλ' ἡ σύστασις τῆς βαλῆς καὶ τῆ ἐκτελεστικῆ συμβουλῆς ἀπέδειχναν τὴν νίκην μιᾶς φατρίας ἐπάνω εἰς ἄλλην . Οἱ παλαιοὶ Ἑταιρεῖσαι καὶ οἱ Νησιῶται γενόμενοι κύριοι τῶν ἀποφάσεων , εἶχαν ἀποκλείσει ἀπὸ κάθε μετοχῆν εἰς τὴν ἔξοσίαν τῆς πολεμικῆς ἀρχηγῆς , οἷτινες εἶχαν ἀρχίσει τὴν ἀποσασίαν . Αὕτη ἡ ἀποκλείσις , θεμελιωμένη εἰς τὸν πολλὰ ὑπέμετρον φόβον νὰ ἰδῆν τὴν νομοθετικὴν καὶ ἐκτελεστικὴν δύναμιν εἰς ἓν καὶ τὸ αὐτὸ μέρος , ἔμελλε νὰ ἔχη , καθὼς τὸ ἀπέδειξαν τὰ συμβεβηκότα , τὸ βαρὺ ἄτοπον τῆ ν' ἀποκαταστήσῃ ἀξιοκαταφρόνητον εἰς τὴν ιδέαν τῆ Ἑλληνικῆ ἔθνεος , μιαν ἔξοσίαν , ἣτις , δώσασα σημεῖον δυσπιστίας εἰς τῆς πολεμικῆς ἀρχηγῆς , δὲν ἦτον ἀρκετὰ ῥωμαλαία διὰ νὰ τῆς βιάσῃ νὰ ὑπαχέσῃ . Ὁ Ἵψηλάντης , ὅσις εἶχεν ἐβῆ ἀπὸ τὸ ὑπέροχημα τῆ ἀρχιστρατήγεα καὶ ἀπηνήθη τὴν προεδρίαν τῆς βαλῆς , ἐπειδὴ αὐτὸς κατὰ τὰς ἀξιώσεις , τὰς ὁποίας ἀνστήτας εἶχε κηρύξει , ἀπέβλεπεν ἐξ ὅλης ψυχῆς εἰς τὴν προεδρίαν τῆ ἐκτελεστικῆ σώματος , ὁ Ἵψηλάντης , λέγω , δυσαρρεσμένος , μ' ὅλον τῆτο ἐξηκολέθει τὰ πολεμικὸν τῆ σάδιον μὲ τὸν αὐτὸν ζῆλον . Ἐνῶ ἐπρότιμην ἀπ' αὐτὸν εἰς τὴν Ἐπίδαυρον τὸν Ἀυθεντόπαιδα Μαυροκορδάτον , αὐτὸς ἐνυρίευσεν εἰς ὀλίγον καιρὸν τὴν Ἀκρόπολιν τῆς Κορίνθου , μετὰ μίαν πολιορκίαν , εἰς τὴν ὁποίαν ἡ παρῆσία τῆ ἐπροξένησε μεγάλην δραστηριότητα . Ἀπὸ ταύτην τὴν πό-

λιν, ανεχώρησε με τὸν ἀνδρείον καὶ ἔντιμον Νικήταν διὰ τὰ παρατηρήσει τὰς Τέρκας ἀπὸ τὸ μέρος τῆς Ζητανίς. Ὅσον διὰ τὸν Κολοκοτρόνην, αὐτὸς ἐπέσρεψεν εἰς τὴν πολιορκίαν τῶν Πατρῶν μετὰ τὴν δημοσίευσιν τῆς Συντάγματος, καὶ δι' ὅλης τῆς διαγωγῆς τῆς, ἔδειξεν εὐθύς ἀπὸ τότε ὅτι δὲν ἦτο διατεθειμένος νὰ γνωρίσῃ τὴν ἐξουσίαν μιᾶς συναθροίσεως Νομικῶν, Ἱερῶν, καὶ ἐμπόρων. Πολλοὶ ἀρχηγοὶ ὑπάλληλοι ἐμολύνθησαν μετὰ αὐτὴν τὴν ὀχληρὰν πρόληψιν καὶ ἐκ τῆς προῆλθεν ἐκείνη ἡ ἔλλειψις τῆς ὁμονοίας, ἧτις ἔβλαψε τόσον τὰς ὑπερασπιστικὰς διατάξεις τῶν Ἑλλήνων εἰς ἓνα καιρὸν, καθ' ὃν ἓνας σόλος τρομερὸς ἠτοιμόζετο νὰ διαβῇ τὰ Δαρδανέλλια, ὅποτε ἡ βεβαιωτάτη ἀπραξία τῆς Ῥωσσίας ἔδιδε καιρὸν εἰς τῆς Πόρταν ν' ἀνακαλέσῃ πρὸς τὸν Μωρέαν τὰς δυνάμεις, τὰς ὁποίας εἶχε κρατήσῃ ἀπὸ τὴν ἀρχὴν τῆς ἀποσασίας εἰς τὰ παραδουναβία, εἰς τὸν καιρὸν τέλος πάντων καθ' ὃν ἐτελείωσεν ἡ ἕως τότε ἐνεργηθεῖσα ὑπὸ τῆς Ἀλῆ Πασᾶ παρατροπή.

Ὁ Ἀλῆ Πασᾶς, καταφυγὰν εἰς ἓν ἀπὸ τὰ χάσματα τῆς Κάσρας τῆς, ἀκόμη τρομερὸς, ἐπειδὴ εἶχε κατορθώσει νὰ κάμῃ τὰς ἐχθρὰς τῆς νὰ πίσειεν ὅτι αἱ εἰσοδοὶ τῆς τελευταίας τῆς ἀσύλῃ ἦσαν χαλασμέναι, εἶχε συγκατανύσει ὡς τόσον εἰς τὸ ν' ἀπέσῃ τὴν λέξιν τῆς συγχωρήσεως. Τῆ 10 Ἰαννουαρίῃς, οἱ Κερσιδὲς καὶ οἱ κυριωδέστεροι ἀξιωματικοὶ τῆς πολιορκίας ἐσρατεύματος διένθυναν εἰς τὸν γέροντα Σατράπην μίαν προκήρυξιν ἰπογεγραμμένην ἀπ' ὅλης, καὶ διὰ τῆς ὁποίας ὑποχρεώοντο ν' ἀπολύσῃ τὴν συγχωρήσιν τῆς ἐκ μέρες τῆς Σεπτε-

1822

1822

νη , εἰν παραιτῆσε κάποιας τοποθεσίας , αἱ ὁ-
 ποῖαι ἀνησυχῆσαν τὲς πολιορκηντας . Ὁ Ἀλῆς
 γενόμενος εὐκολόπιος διὰ τὴν ὑπερβολὴν
 τῆς ἀποκαρδιώσεως , ὑπεχώρησεν εἰς ταύτην
 τὴν πρότασιν , ἔκαμεν ὅτι ἐπεθύμεν ἀπ' αὐτόν ,
 καὶ κατήντησεν εἰς τόσην ἐμπιστίαν , ὥσε ἐκβῆκαν
 ἀπὸ τὸ χάσμα τε , καὶ ἐπῆγεν εἰς τὸ παλαιόν του
 φρέριον τοποθετημένον εἰς μίαν νῆσον εἰς τὸ μέσον
 τῆς λίμνης . Ὁ Κῆροσιδ τῆ εἶχε δώσει ὀπίσω ταύ-
 την τὴν τοποθεσίαν ὡς τόπον συνεντεύξεως ; καὶ ὁ
 Ἀλῆς ἀπεφάσισε νὰ κατοικήσῃ ἐκεῖ προσμένων τὴν
 ἀπόκρισιν τῆ ἀρχηγῆ τῆς αυτοκρατορίας . Ἐδέχε-
 το εἰς ἐκεῖνο τὸ μέρος καθ' ἡμέραν τὴν ἐπίσκεψιν
 ἐχθρικῶν ἀρχηγῶν , τὲς ὁποῖας ἐπεφόρτιζαν νὰ τὸν τρέ-
 φωσι μὲ χρησὰς ἐλπίδας ἀσφαλείας διὰ νέων διαμαρ-
 τυρήσεων , καὶ χαροποιῶν ὑπόσχέσεων ; καὶ εἰς
 αὐτὸ τὸ διάστημα ἐπροσπαθῆσαν νὰ κηριεύσεν αἰ-
 φνιδίως τὸ μέρος τῆ Κάσρου τῶν Ἰωαννίνων , ὅπε οἱ
 θησαυροὶ τε καὶ ἡ πυρίτις κόνις τε (Τροχιεῖ ;
 μπαρεῖτι) ἦσαν ὑπὸ τὴν φύλαξιν ἐνὸς σώματος
 πολεμικῆ ὀλιγαριθμοῦ μὲν , ἀλλὰ καθιερωμένε διόλε
 εἰς αὐτόν . Αὕτη ἡ μηχανουργία ἔλαβε καλὴν ἐκβα-
 σιν ὅταν ἦσαν βέβαιοι ὅτι δὲν ἦτο πλέον διὰ τὸν
 Ἀλῆν καταφύγιον ἐπάνω εἰς τὸ Κάσρον τῶν Ἰωαν-
 νῆνων , ὠρμησαν κατ' αὐτῆ εἰς τὴν νῆσον τῆς Λί-
 μνης . Βεβαιῶνεν ὅτι διαυθεντέυθη μὲ ἀφορίαν ,
 ἕως ὅτε μία πάλλα ἀφαιρέσασα ὅλας τε τὰς δυνά-
 μεις , ὥσε δὲν ἦμπορεσε πλέον νὰ πολεμήσῃ , ἐπιά-
 σθη ζωντανὸς ; καὶ παρευθὺς ἀπεκεφαλίσθη .

Μᾶς εἶναι ἀδύνατον νὰ εἰπῶμεν τὸ τί ἠθέλεν
 ἀκολοθήσει εἰς τὴν ὑπόθεσιν τῶν Ἑλλήνων ; εἰν ὁ

Κερσιδ με τὸ πολυάριθμόν τε κράτευμα ἤθελε διευθυνθῆ ἀμέσως κατὰ τῆς Πελοποννήσου. Ἡ ἐκτελεστικὴ βελή θεωρῶσα ταύτην τὴν κίνησιν ὡς ἀπαραίτητον, νομίζουσα περιπλέον ὅτι ὁ Κερσιδ θὰ ἐμβῆ εἰς τὸν Μωρέαν διὰ τῶν Πατρῶν, καὶ κατὰ πρῶτον ἤθελε καταθράυσει εἰς τὸν δρόμον τε τῆς ἀποστάσεως τῆς Ἀκαρνανίας, ἔσειλεν εἰς τὸν Κολοκοτρόνην τὴν προσαγὴν τῆ νὰ διαπεράσῃ τὸν Ἰσθμὸν με μίανμοίραν (division) Χριστιανικὴν, ἣν ἐπολιόρκει τὸς Πάτρας, διὰ νὰ ταρῶξῃ τὴν ἔμβασιν εἰς τὸ πλοῖον τῶν κρατευμάτων τῆ Κερσιδ. Ἀλλ' ὁ Κολοκοτρόνης δὲν ἔσερξεν νὰ παραίτησῃ τὴν Πελοπόννησον, ὅπε εἶχε τὴν ἐννοίαν τῆ λαῶ, τὴν συνήθειάν τε καὶ τὰ πολεμφοδία. Κατὰ μεγάλην ἐντυχίαν αὐτῆ ἡ ἀπειθεία ἐσκεπάσθη ἀπὸ τὴν ἀπραξίαν τῆ Κερσιδ, ὅσις ἔμενε παρὰ πᾶσαν ἐλπίδα εἰς τὴν αἰῶ Ἀλβανίαν, περιοριζόμενος εἰς τὸ νὰ κάμῃ εἰς τῆς Σαλιώτας με ἐν μέρος τῶν κρατευμάτων τε ἕνα πόλεμον ὅμοιον με ἐλείνον, τὸν ὁποῖον αὐτοὶ εἶχαν βασίξει κατὰ τῆ Ἀλῆ Πασᾶ. Ἡ πρόσκαιρος διοίκησις ἔκαμμεν ἐν δοκίμιον τῆς ἐξουσίας πολὺ δυστυχιστερον κατὰ τῆ Ὀδυσσεως. Ἀπὸ τῆ ἀρχὴν τῆς ἐπιανεστάσεως ἔτος ὁ ἀρχηγὸς εἶχε σαθῆ πάντοτε ἡ ψυχὴ τῆς ἀντιστάσεως εἰς τὴν κάτω Θετταλίαν, τὴν Λειβαδίαν, τὴν Βοιωτίαν, ὅπε ἡ πρὸς αὐτὸν ἐννοία τῆ λαῶ ἦτο μεγαλωτάτη: ἔλεγον εἰς τὸν Μωρέαν, ὅτι ὁ Ὀδυσσεύς, παλαιὸν πρωτοπαλληκᾶρι τῆ Ἀλῆ εἶχε παρραίτησει ἐπίτηδες καὶ κατὰ τὸ φαινόμενον ἴστον τὸν ἀγαπημένον κύριον, καὶ ἔτι αἱ παλαιαὶ με τὸν Κερ-

σὶδ σχέσεις τε δὲν εἶχαν διαλυθῆ ἕξ ὀλοκλήως . Μὲν ὄλον ὅτι ἢ εἰς Θεοδοπούλας νίκη τε ἔπρεπε νὰ ὑπερ-
 σχύση περισσότερον πάρεξ ἀδέσποτοι ὑποψίαι , ἢ
 ἐκτελεστικὴ βεβλή ὅμως , διὰ προτροπῆς τῆ Γραμ-
 ματέως Θεοδώρος Νέγρη , ἀπεφάσισε νὰ τὸν ἐξώσῃ
 ἀπὸ τὸ πολεμικόν τε ὑπέροχημα . Ἐκτὸς τῆς δὲν
 ἐγνώριζε καὶ διοίκησιν ὑπερτέραν τῆς ἐδικῆς τε , καὶ
 τῆτο ἦτιον ἀναμφιβόλως τὸ μέγιστον αἴτιον τῆς τῆ
 Νέγρη συμβεβλή . Ἀλέξιος Νέτζας , ὁ παλαιὸς δι-
 οικητὴς τῆς ζαταύματος τῆ Κερσιδ , καὶ ἕνας ἄλ-
 λος Ἕλληνα , Παλάσκας , νεωστὶ ἐββὰς ἀπὸ τὴν δὲ-
 λευσιν τῆς Ῥωσσίας , ἐπεφορτίσθησαν τὴν κιν-
 δυνώδη ἀποσολὴν τε νὰ ὑπάγῃν νὰ εἰδοποιήσῃν εἰς
 τὸν Γιὸν τε Ἀνδρότσος ὅτι ἐξέβασεν ἀπὸ τὴν ἔννοιαν
 τῆ λαῶ . Ὁ Ὀδυσσεύς προσκαλέσας εἰς τὴν τράπεζαν
 τῆς ἀπεσαλμένους τῆ Ὑπεργείας , τῆς ἐκράτησεν ἕως
 εἰς τὸ τέλος τῆ γένυματος εἰς μίαν σκληρὰν ἀπορίαν
 περὶ τῆ τί εἶχεν ἀποφασίσει νὰ πράξῃ . εἶπε τῆτος
 πάντων εἰς τῆς ἔγω φιλευθέντας ἀξιωματικῆς τε ὅ-
 ποίας προσαγὰς ἔφεραν οἱ δύο ξένοι , προσθέτων ὅ-
 τι ἔπρεπε νὰ γένη ἢ τελευταία ἀπόφασις μεταξὺ αὐ-
 τῶν , καὶ αὐτῆ . Οὗτοι οἱ λόγοι διηρημηνέθησαν
 ἀπὸ τῆς ἀνθρώπων τε Ὀδυσσεύς μετὸν πλείον ἀ-
 παίσιον τρόπον , καὶ βεβαιώνων ὅτι ὁ Παλάσκας
 καὶ ὁ Νέτζας μετὰ ἀρμετὰ κτυπήματα ἔπρασεν πι-
 ρουθὺς νεκροί . (1) Τῆτο τὸ ἐγκλημα , πραχθέν
 ἢ ὄχι διὰ προσαγῆς τῆ Ὀδυσσεύς , ἐμεινεν ἀτιμώ-
 ρητον , καὶ δὲν ὀλιγόσευσε παντελῶς τὴν ἔννοιαν τῆ

(1) Ἀπομνημονεύματα τῆ Κ. Raybaud, Τόμ. 11

λαῖ εἰς ἐκεῖνον, εἰς τὸν ὁποῖον ἐπεσφρεύθησαν ὅ-
λαι αἱ ὑποψίαι.

Ὡς τόσον σπευδαῖαι προσπάθειαι ἐγίνοντο ἀπὸ τῆν
ἐκτελεστικὴν βολὴν διὰ τὰ συζητῶν Κριτήρια αὐση-
τά. Ἐν πολεμικὸν Κριτήριον συζητῶν εἰς τῆν Κό-
ρινθον, γενομένην καθέδραν τῆς διοικήσεως, δι-
ώριζε διὰ μικρὰ σφάλματα τὴν κεφαλικὴν ποινὴν,
καὶ ἐτέλεσε μερικὰς ἀπ' ἐκείνας τὰς φρικτὰς ἀπο-
φάσεις. Ἀλλ' ἐχρειάζετο νὰ παρέλθῃ ἀκόμη πο-
λύς καιρὸς ἕως ὅτε αὐτὴ ἡ αὐσηρότης ἠμπορέσει ἄ-
νευ διακρίσεως νὰ ἐνεργῆται εἰς τὰς ὑπευθύνους ὅλων
τῶν βαθμῶν. Μάλιστα καὶ τῆτο ἦτο πολὺ πρᾶγμα
ὅτι δηλ. εἰς διάστημα μερικῶν μηνῶν κατώρθωσαν
νὰ βάλουν τὰς βάσεις ἐνὸς πολιτικῆ συντάγματος,
νὰ χωρίσῃν τὴν πολιτικὴν ἐξουσίαν ἀπὸ τὴν πολε-
μικὴν δύναμιν, νὰ ἀτιμάζῃν, νὰ τιμωρῶν, καὶ μὲ
αὐσηρὰς ποινὰς πράξεις, τὰς ὁποίας δὲν ἀπεδοκίμα-
ζαν (ἤτοι ἐσυγχώρῃν) αἱ προλήψεις μιᾶς διεξοδι-
κῆς δεξιότητος, καθὼς τὸν φθόρον ἢ τὴν πώλησιν ἀν-
δραπόδων καὶ αἰχμαλώτων Τέρκων, καὶ αὐτὰ εἰς
ἐνὸς καιρὸν, καθ' ὃν ὅλη ἡδρασηριότης τῶν νέων
διοικητῶν κατείχετο ἀπὸ τὴν ἀνάγκην τῆ νὰ ἀντιστα-
θῆ εἰς τὰς ἀπείρους ἐτοιμασίας, τὰς ὁποίας ἔκαμνεν
ἡ Πόρτα διὰ νὰ ἀποκαταστήσῃ χρήσιμον τὴν ἐκστρατεί-
αν τῆ 1822 ἔτις.

1822

Γνωστὰ εἶναι, ὅσα ἔκαμαν οἱ νησιῶται διὰ τὴν ἐ-
θνικὴν ἐλευθερίαν εἰς τὸ δεῦρον τῆς τελευταίας
ἐκστρατείας, καὶ πόσον ἐνοχλητικὴ εἶχε γένει ἡ
ἀναχώρησις των προξενηθεῖσα ἀπὸ τὴν ἀδυναμίαν
καθ' ὡς πρὸς αὐτὰς ἄδικον διαγωγὴν τῶν πολεμικῶν

1822

ἀρχηγῶν τῆς Πελοποννήσου . Ὁ Ἀυθεντόπαις Μαυροκορδάτος μόλις ἔλαβε τὸ ὑπέρογκμα , καὶ εὐθὺς ἐπῆγεν εἰς τὴν Ἰδραν , ὅπερ ἡ παρουσία τε ἐμψύχωσε τὸν πατριωτισμὸν τῶν ἀποκαρδιωμένων ἀρματωλῶν . Ὁ Ἀυθεντόπαις τὰς κατέπεισε νὰ ἀποφασίσουν νέας θυσίας , ὑποχρεωνόμενος νὰ τὰς ἀποζημιώσῃ εὐθὺς , ὅτι ἐκ κατὰσας τῆς διοικήσεως τὸ συγχωρήσει . Τὸ ναυαρχεῖον τῆς Ἰδρας δὲν εἶχε προσμείνει τούτην τὴν βεβαίωσιν διὰ νὰ βάλῃ τὸν στόλον τε εἰς τὴν Θάλασσαν . Ἐυθὺς ἀπὸ τὴν ἀρχὴν τῆς Ἰαννουαρίου , ὁ ναυαρχος Τουμπάζης ἔταμε πανία διὰ τὰ Λαρδανέλλια μὲ σκοπὸν νὰ παρατηρήσῃ τὰ κινήματα τῶν ἐχθρῶν . Ἀπολύσας κάποιαν πληροφορίας περὶ τῶν σχεδίων τῆς Ὀθωμανικῆς στόλης , ἐκινήθη πρὸς τὰ Φαρά διὰ νὰ ὑποχρεώσῃ τὸν σολᾶρχην ταύτης τῆς νύσος νὰ ἐπιταχύνη τὸν στόλον τε . Τὰ Φαρά ἦσαν τότε δυναμωμένα καθ' ὅλα τὰ μέρη , ἀπὸ τὰ ὁποῖα τις ἔμπορεῖτο νὰ πλησιάσῃ τριάκοντα μπρίκια πολεμικὰ καὶ ὀκτώ πυρφόρα πλοῖα *brûlots* ἦσαν ἔτοιμα νὰ ἐβγῶν ἀπὸ τὸν λιμένα . Ὅταν ὁ Τουμπάζης ἐφάνη εἰς τὴν Σάμον , ἡ δραστηριότης , τὴν ὁποῖαν εὐθὺς ἀπὸ τὴν ἀρχὴν τῆς ἀποστρέφει εἰδείξαν ἄτοι οἱ νησιῶται , εἶχε προσενήσει ἀπίθανα ἐπακόλθετα . Ὅκτὼ χιλιάδες Σαυίων κατεγράφησαν εἰς τὸ στρατιωτικὸν , καὶ ἐγυμναζόντο καθ' ἡμέραν κατὰ τὴν Εὐρωταϊκὴν τακτικὴν . ἐργοχειρεῖα πυροβόλων ὄπλων , σπαθῶν , πολεμικαὶ συναθροίσεις ἐνθεσίαζαν ὅλον τὸν λαόν . Εἶχαν εἰσεῖ νέα χαρὰκώματα πρὸς τὴν Θάλασσαν ἀπὸ τὸν καιρὸν τῆς ἀναφερέσης προσπαθείας τῶν Τσερκῶν εἰς τὴν ἀρχὴν τῆς πολέμου . ἡ νῆσος ὅχι μόνον εἶχε λάβει τε μὲ-

1822

του της να τὲς δεχθῆ, ἀν τύχη, ἐν δευτέρῃ κα-
 λήτερα, ἀλλὰ καὶ τὲς ἀνησυχῶσιν ἕως εἰς τὴν Ἡ-
 πειρον τῆς μικρᾶς Ἀσίας.

Ο Ἰθριωτικὸς στόλος δὲν ἔδωκεν εἰς τὲς Σα-
 μιθε ἀλλήν δάλευσιν, παρέξ τὸ να μεταφέρῃ ἀπὸ
 αὐτὴν τὴν νῆσον εἰς τὴν Κρήτην μερικὰς δυνά-
 μεις. Ἡ ἀποσασία ἐξερόσθη εἰς τὲς Κρήτας ἀ-
 πό τὸν καιρὸν, καθ' ὃν οἱ Τῆρκοι ἔκαμαν μίαν
 προαγὴν εἰς τὰ Κάνεα τὸν Ἰνίον τῷ 1821 ἔτις,
 ἀλλὰ μόνῃ ἠέπαρχία τῶν Σφακιῶν, ἐπὶ τῷ μεσημβρι-
 ῶ κατηφόρῃ τῆς Ἰδας ὑπεσῆριζε ταύτην τὴν
 κίνησιν. Ἐνῶ ἡ δαλεία εἶχεν ἀρχειώσει τὲς κατοί-
 κης τῶν ἄλλων μερῶν τῆς Κρήτης εἰς τόσον βαθ-
 μόν, ὡς ἀπημύρωσε καὶ τὰς ἠθικὰς τῶν δυνά-
 μεις, καὶ διέφθειρε τὴν φυσικὴν των κρᾶσιν τὴν
 ποτὲ επίσημον κατὰ τὴν ὠραιότητα, οἱ Σφα-
 κιώται εἶχαν διαφυλαχθῆ ἐλεύθεροι, καὶ εἰς τὴν
 εἰρήνην τῆς ἀποσασίας αὐτοὶ ἐβίασαν τὲς Τῆρ-
 κης να περικλεισθῆν εἰς τὰ Κάνεα εἰς τὸ κέν-
 τρον τῆς νῆσε. Ἦτο φανερόν ὅτι, εἰάν οὗτοι
 ἐλάμβαναν βοήθειαν, οἱ Σφακιῶται ἠθέλαν πα-
 ραμερίσει εἰς τὰ βενά των, καὶ ὅτι ἔτις ὅλον
 τὸ παραθαλάσσιον ἠθέλε παραδοθῆ εἰς τὴν φρί-
 κην μιᾶς γενικῆς ἐρημώσεως. Ἡ Πελοποννησιακὴ
 Βασιλὴ διὰ τὴν πρόλάβη, καθ' ὅσον τῆ ἦτο δυνα-
 τὸν ταύτην τὴν δυσυχίαν, εἶχε δώσει προαγὴν
 ὅτι ὅλοι οἱ Κρήτες, ὅσοι εἶναι διεσκορπισμένοι
 εἰς τὴν ξηρὰν καὶ εἰς τὰς νῆσε τῷ Αἰγαίῃ Πε-
 λάγῃς να εἰσθῆν καὶ να μετακομισθῆν εἰς τὸ στρα-
 τώπεδον τῶν Σφακιωτῶν. Ο Τομπάζης ἐφρόντι-
 σεν ἐπιμελέεσθαι περὶ τῆς ἐκτελέσεως ταύτης τῆς

προσαγῆς . Προσάζων ἀκολούθως τὰ πλοῖά τε καὶ περιπλέεν κυκλοειδῶς εἰς τὸ μέσον τῶν Κυκλάδων , κατώρθωσε νὰ ὑποχρεώσῃ τὰς κατοίκους τῶν νήσων νὰ πληρώσων τὰς φόρους μὲ τὸν πλέον βαρῦντα τοῦ δι' αὐτὰς τρόπου . Ὅ,τι ἐβύναξεν αὐτὴν τὴν ἡμέραν , οὐκ μὲ τὰ ἄλλα λάφυρα , τὰ ὁποῖα ἔμβαιναν εἰς τὴν ἐπικράτειαν , ἔφεραν τὴν ἐκτελεστικὴν βελὴν εἰς κατάστασιν νὰ προσδιορίσῃ τὴν πληρωμὴν τῶν κρατιωτῶν , τῶν ὁποίων ἤθελεν νὰ κενύσῃ τὴν δόλυσιν . Ὁ Τομπάζης ἀφ' ἐκείνου ἤρξατο εἰς τόσα διοικητικὰ μέσα πολλὰ σημαντικὰ , καὶ τὰ ὁποῖα κατώρθωσε νὰ ἐπιτελῶνται διὰ καταπίσεως , ἤνωσε μὲ τὸν σόλον τε τὰς τῆς Ἰδρας καὶ Σπετσῶν , μὲ σκοπὸν νὰ πολεμήσῃ τὰς Τέρκους .

4822

Ἐνας πρῶτος σόλος ἐκβὰς ἀπὸ τὰ Λαρδανέλια , ὑπὸ τὴν διοίκησιν τοῦ Ἰσμαήλ—Γιμπραλιάρου , περὶ τὰ τέλη τοῦ μηνὸς Ἰανουαρίου ἔκαμε πανταχόθεν κατὰ τῆς Ἰδρας . Ἐψύσθη ὁμως τῆς ἐλπίδος , ὡς πρὸς τὴν νομιζομένην συνωμοσίαν , ἥτις ἐμελλε νὰ τῆ παραδώσῃ τὴν νῆσον . (1) Διαφθαρεῖς ὅταν ἐπέρασε τὸ Ἀρωατήριον Ταίναρον , νικηθεὶς εἰς τὴν προσβολὴν τοῦ Ναβαρίου , ἐπήγε νὰ ἐβγάλῃ εἰς τὰ περαθαλάσσια τῆς Ἀχαΐας τέσσαρας χιλιάδας Ἀσιατῶν , οἱ ὁποῖοι κατεκομματιάσθησαν ἀπὸ τὸν Κολοκοτρόνην . Ἐν μέρος τοῦ Ἑλληνικοῦ σόλου , διοικέμενον ἀπὸ τὸν Μιαῤῥην καὶ Τομπάζην , τὸν ἀπῆντησεν ἐκβαίνοντα ἀπὸ τὰ νερά τῶν Πατρῶν , καὶ χωρὶς κάμμιαν ἀνεμοζάλην , ἥτις νὰ χωρίσῃ τὰς δύο σόλους , ἢ

(1) Πενεβήλιος , Ἱστορία τῆς Παλιγγενεσίας τῆς Ἑλλάδος .

Φρεγάδα τῆς Τεθρικῆς Ναυάρχου, πολὺν καιρὸν κα-
νενοβοληθεῖσα ἀπὸ κοντὰ, καὶ σχεδὸν ἐλθῆσα πλη-
σίον εἰς τὸ εἰκοσι κανονίων δίκροτον, εἰς τὸ ὀ-
μοῖον ἦτον ὁ Ὑδροῦτης Νάυαρχος, ἔπεσεν εἰς τὰς
χεύρας τῶν Χριστιανῶν. Εἰς τὸ τέλος τῶν δύο μη-
νῶν μετὰ ταύτην τὴν ἀσήμενον ἐκστρατείαν, ὁ
Τεθρικὸς στόλος ξαναεμβῆκεν εἰς τὸν πορθμὸν τῆς
Ἑλλησπόντις, προσενήσας ἐκ νέου ἐπιτοσίην εἰς τὴν
ναυτικὸν καὶ περὶκὸν ἐστρατεία τῶν ἀποσπιτῶν.

1822

Κατὰ τινὰ ἀξιοθρήνητον εἰμαρμένην, οἱ νη-
πιῶται δὲν ἐνρέθησαν εἰς κατάσασιν ἢ ἀκολοθή-
σαν τὰ κινήματα τῆς Τεθρικῆς στόλου, ὅποτε ἔτος
ἐνδυναμωθεὶς μετὰ ἑπτὰ καράβια τῆς γραμμῆς καὶ
εἰκοσι ἑξὺ φρεγάδας ἢ κορβέτιας, διέβη ἐκ νέου
τὰ Δαρδανέλλια περὶ τὰ τέλη τῆς Μαρτίου, καὶ
ἀρμένισε κατὰ τῆς νήσου Χίος. Γνώσθη εἶναι ἡ δια-
γνώγη τῶν κατοίκων ταύτης τῆς νήσου εἰς τὰς ἀρ-
χάς τῆς ἀποσασίας. Εἶχαν διατηρηθῆ εἰς τὴν
ἐπικίνδυνον ὀυδετερότητα τῶν, ὑποκειμένη εἰς πᾶν
εἶδος τυραννιῶν ἐκ μέρους τῶν Τεθρικῶν στρατιω-
τῶν σαλθέντων διὰ τὰ τῆς προφυλάξεν ἀπὸ τῆς
σασιατικῆς ἐπιδημίας, ἕως εἰς τὰς ἀρχάς τῆς Μαρ-
τίου, 1822. Εἰς ταύτην τὴν ἐποχὴν, ἐν σώμα ἀ-
πὸ πεντακοσίων Σαμίσις, ὑπὸ τὴν ἀρχηγίαν τῆς
Αυτάρχου Λογοθέτη, ὑπεστηριζομένη ἀπὸ ἑκατὸν
πεντήκοντα σχεδὸν φρεγάδας Χίους, ἐκάμαν ἀπό-
βασιν ἐνοπλοὶ εἰς τὰ παραθαλάσσια τῶν. Ὁ Σά-
μιος Λογοθέτης, ὅστις ἀπὸ τὴν ἀρχὴν τῆς ἀπο-
σασίας ἦτον τρόπον τινὰ ὡς εἶδος προεσώτος εἰς
τῆς συμπατριώτας τῆς, εἶχεν ἀποφασίσει αὐτὴν
τὴν δοκιμασίαν, καταπεισθεὶς ἀπὸ τὰς ἐπιμόνες

1822

θερμοπαρακαλέσεις ενός νησιώτη τῆς Χίης, ὀνομαζομένῃ Ἀντωνίᾳ Βρονία, ὅσις ὑπέσχετο ποτὲ τὸν ἐν Αἰγύπτῳ Γαλλικὸν στρατὸν, καὶ εἰς τὴν, περὶ ἧς ὁ λόγος, ἐκστρατείαν, ἐδιοικέσει τὰ σῶμα τῶν Χίων φυγάδων. Ὁ Λογοθέτης καὶ ὁ Βρονίας, λέγοντες ὅτι ἐσάλθησαν πληρεξέσιοι ἀπὸ τὸν Δημήτριον Ὑψηλάντην, μὴ ὅλον ὅτι προτριῶν ἤδη μηνῶν ἔταυσε νὰ γνωρίζηται ἡ ἰσχὺς τῷ Ἀυθενιόπαιδός, ὑπεδέχθησαν μὲ ἀρκετὴν φιλοπροσύνην ἀπὸ τὸν λαόν, ἐβίασαν τὰς Τέρκους νὰ κλεισθῶσιν εἰς τὸ κεντρικὸν φρούριόν των, καθίδρυται ἀμέσως ἐν Βασιλευτήριον πρόσκαιρον ὑπὸ τὸ ὄνομα „Ἐφοροί,“ καὶ ἔξεσαν εἰς τὴν Κόρινθον δύο Ἀντιπροσώπους Χίης διὰ νὰ ζητήσεν βοήθειαν πρὸς διατήρησιν τῆς ὑπὲρ ἐλευθερίας ἀγῶνις. Μητε δὲ καὶ ἡμέραι δὲν εἶχαν περάσει ἀφ’ οὗ ἐνεργεῖτο αὐτῇ ἡ ἐφήμερος ἀποστασία, ὅπου ὁ Τερκικὸς στόλος ἤλθε νὰ ἀράξῃ ἐμπροσθεν τῆς Χίης. Ἐδιχονόησαν ἤδη ὁ Λογοθέτης καὶ ὁ Βρονίας, καὶ ἐπομένως οἱ Χίοι στρατιῶται καὶ οἱ σύμμαχοί των Σάμιοι. Οὗτοι κατώρθωσαν νὰ ἐκβῶν ἀπὸ τὴν νῆσον, καὶ νὰ ἀπαλλαγῶσιν ἀπὸ τὴν καταδρομὴν τῶν Τέρκων. Ὁ λαὸς τῆς Χίης, πιασθεὶς ἐπὶ αὐτοφώρῳ, εἰσέει ἐξερημείος ἀπὸ ὄπλα, χωρὶς μεία ἀνιστύσεως, δὲν ἐδύνατο νὰ ἐμπνεύσῃ εἰς τὰς Τέρκους μίγαν φόβον· μὴ ὅλον τῆσι εἰς πολλὰ μέρη τῆ παραθαλασσίᾳ τὰς ἀπώθησεν. Οἱ Τέρκοι ἠθέλουν νὰ λεσθῶσιν εἰς τὸ αἶμα, μὲ τὰς παραμικροτέρας, ὅσον τὸ δυνατὸν, κινδύνους· μετεχειρίσθησαν, διὰ νὰ καταπέισεν τὰς Χριστιανὰς νὰ ὑποταχθῶσι, τὴν μεσολάβησιν τῶν Εὐρωπαϊκῶν

1822

Προξένων, οἵτινες ἔπασχαν τόσην ἀδυναμίαν, ὥστε ἐγγυήθησαν τὴν ὑπὸ τῶν Μωσουλμάνων χαρισθείσων ἀμνησίαν, εἰς τὰς ἀποστάτας. Ἡ πῖσις ὅλων τῶν διοικήσεων, αἱ ὁποῖαι τοις τοτρόπως ἐνεπλήχθησαν εἰς τάντην τὴν ὀχληρὰν ὑπόθεσιν ἐπατήθη διὰ τῆ φόνος ὅλων τῶν παραδοθέντων. Αὐταὶ αἱ πρῶται δολοφονίαι, πραχθεῖσαι ὑπὸ τὴν προστασίαν τῶν Χριστιανῶν Καγγελαριῶν, καὶ εἰς ἓνα τόπον κλεισόν, διήρκεσαν τρεῖς ἡμέρας, καὶ ἦσαν τὸ προοίμιον ἐνὸς ἐξολοθρευμῆ φρικωδέερος πολὺ περισσότερον κατὰ τὰς λεπτολογίας τε, πᾶρεξ διὰ τὴν ἀπειρίαν τε. Εἰκοσιπέντε χιλιάδες πτωμάτων ἐυρέθησαν εἰς τὴν Χίον μετὰ τὴν ἀναχώρησιν τῶν Τέρκων· τριάντα χιλιάδες γυναικῶν καὶ παιδίων κατήντησαν εἰς τὴν αἰχμαλωσίαν· καὶ ἀπὸ ἓνα λαὸν ἑκατὸν χιλιάδων ψυχῶν, τὸν ἀκμαιότερον τῆ Αἰγαίᾳ πελάγῃς, μόλις δέκα χιλιάδες συνήχθησαν ἀπὸ τὰς Χριστιανῆς τῶν ἄλλων νήσων. Ἴδὲ τὸ ἔγκλημα, περὶ τῆ ὁποῖα ἡ μακροθυμία τῶν διοικήσεων τῆς Δύσεως μόλις ἐκινήθη.

Τὴν εἰγμὴν, καθ' ἣν ὁ Χριστιανικὸς εὐλογοῦν εἰς τὰ παραθαλάσσια, τὰ ὁποῖα πρὸ ὀλίγου παρήτησεν εἰς ἀταξίαν ὁ Τερκικὸς εὐλογοῦν, ἓνας αἰγυπτιακὸς εὐλογοῦν ἐμφανίσθη εἰς τὰ περὶχωρα τῆς Κρήτης. Τὸ νὰ σώσῃ τούτην τὴν νῆσον ἐφάρνη εἰς τὸν ναύαρχον Τομπάζην τὸσον ἀναπόρευκτον διὰ τὰ ἐπιδημῆσιν κατὰ τῆ Τερκικῆ εὐλογοῦν τὴν ἀδύρθετον δυσυχίαν τῆς Χίος. Ἐπομένως ὁ Χριστιανικὸς εὐλογοῦν ἀρμένισε πρὸς τὴν Κρήτην, καὶ ἄφη

ΜΑ.

σεν ένα σόλον διά να παρατηρή τόν σόλον τῆ Καπι-
 τάν Πασά, ὑπό τήν ἀρχηγίαν τῆ Ἰδριώτε Μια-
 ἔλη. Ἀλλ' οἱ νησιῶται Θαλασσοπλευεῖσαι εἶχαν εἰς
 τήν καρδίαν μεγίστην ἐκδικησιν, ὥστε ἐπεριδρίζου-
 το εἰς τὸ νὰ κάμνεν μόνον τήν φύλαξιν· ἠκολέ-
 θησαν τόν σόλον, καί εἰς διάστημα πολλῶν ἡμερῶν
 ἐξήτησαν ματαίως ἐνκαιρίαν νὰ τόν διαφθείσεν.
 Τέλος πάντων ἀπεφασίσθη εἰς τὸ συμβέλιον τῶν
 Χριστιανῶν νὰ πάυσῃ ὁ σόλος ἀπὸ τὸ νὰ ἐμφανίζεται
 εἰς τὰς Τέρκες· δύο πυρφόρα, ὠφελόμενα ἀπὸ τήν
 ἀσφάλειαν τήν διασκορπισθεῖσαν διὰ τάυτης τῆς ἀ-
 ναχωρήσεως νὰ ὑπάγην νὰ προσπαθήσεν διὰ νὰ τὰς
 κάυσεν ἕως εἰς τὸ παραθαλάσσιον τῆς Μικρᾶς Ἀ-
 σίας. Τὰ δύο πηρικὰ πλοῖα ἐπέρασαν ὑπὸ σημαί-
 αν ἐμπορικῆν, καί διέβησαν εἰς τὸ μέσον τῆς Τερ-
 κικῆς ὀπισθοφυλακῆς χωρὶς νὰ πιασθῆν ἀπὸ κανέ-
 να· ἐφαίνοντο ὅτι διευθύνονται πρὸς τήν Σμύρ-
 νην, καί ἔπλεον συγχρόνως μὲ τόν ἐχθρικόν σόλον
 χωρὶς νὰ ἐμπνέυσεν τήν παραμικρὰν ὑποψίαν. Τῆν
 νύκτα τῶν 18 πρὸς τὰς 19 Ἰουνίς, καθ' ὃν και-
 ρόν ἐυφραίνοντο διὰ τήν εἶδησιν τῆς νίκης, τῆν ὀ-
 ποίαν ἐκέρδησαν εἰς τήν Κρήτην κατὰ τῆ σόλε, δύο
 καράβια τῆς γραμμῆς, τὸ τῆ ναύαρχε, καί τὸ
 τῆ Καπιτανά-Μπεη, ἀνταμώθησαν παρευθὺς ἀ-
 πὸ πλησίον μὲ τὰ δύο πυρφόρα, καί σχεδὸν ἐν τῷ
 ἅμα ἐπυρπολήθησαν. Οἱ πολεμισαὶ τῶν δύο
 πυρφόρων διεσώθησαν εἰς τὰ μονόξυλά των·
 φεύγοντες βλέπεν τόν Καπιτανά-Μπεην ὅτι
 ἀναχωρεῖ· ἀλλὰ τὸ πλοῖον τῆ ναύαρχε, ὅς
 ὄγδοῆκοντα κανονίων, τὸ ὅποιον εἶχε καί τόν
 θηριώδη ἐκείνον διατάκτωρα τῶν σφαγῶν τῆς Χίσι

καὶ ὅλες τὰς ἀρχηγὰς τῆς σόλης, καταβεβυθισμέναις εἰς τὰς τρυφὰς ἑνὸς συμποσίου, τὰς φωτίζει μὲ τὴν ἐνδικοητικὴν τε φλόγα, καὶ νικάται μὲ φρικώδη θόρυβον. Ὁ Φαριανὸς Κανάρης ἔλαβε τὴν δόξαν τέτις τῆς τολμηροτάτης κατορθώματος, τὸ ὁποῖον ὑπῆρξε πρῶτον μιᾶς σειρᾶς τερασιῶν τῆς αὐτῆς εἶδους.

Τὸ μέρος τῆς σόλης τὸ διοικημένον ἀπὸ τὸν Τομπάζην, ὀλιγώτερον ἐντυχὲς μὲ τὸν Αἰγυπτιακὸν σόλον, δὲν ἠμπόρесе νὰ ἐμποδίσῃ αὐτὸν ἀπὸ τὸ νὰ δώσῃ ἐνδυναμώσεις εἰς τὰς Τέρκας, οἱ ὁποῖοι ἐπολέμουν τὰς ἀποστάτας τῆς νήσου Κρήτης. Οὗτοι εἶχαν ἀρχηγόν των πρὸ δύο μηνῶν τὸν Βαλέσιον, γνωστὸν ἤδη εἰς τὸν Μωρέαν διὰ τὴν ἀφοβίαν του, καὶ διὰ τὸν διοργανισμὸν τῆς πρώτης κατὰ τὴν Ἑυρωπαϊκὴν τάξιν συζηθέντος σώματος. Ὁ Βαλέσιος, ὅστις εἶχεν ὑπεργῆσαι εἰς τὴν φρατὸν τῆς Γαλλικῆς Διοικήσεως, εἶχε σύντροφον τῆς πολέμου καὶ φίλον ἕνα Γάλλον ἀξιωματικόν, τὸν Δοχαγὸν Ἰεζῖνον, ὅστις συμμετεῖχεν ἀπὸ τὰς κόπας τες, καὶ ἐπάλασε μὲ αὐτὸν κατὰ τῶν μηχανουργημάτων μιᾶς Κρητικῆς φατρίας κυριευομένης ἀπὸ τὸν ἐθελομαχητὴν Ἀφεντέλην, Ῥωσικὸν ὀφθαλμολόγον, ὅστις ἐγενεαλόγει τὸν ἑαυτὸν τες ἀπὸ τὸν Βασιλικὸν Οἶκον τῶν Κομνηνῶν, καὶ ὅστις ἀντέλεγεν εἰς πάντα ὄργανισμὸν πολιτικὸν ἢ πολεμικόν. Τὴν 16 τῆς Ἰουλίου, ἀφ᾽ ἧς ὁ Αἰγυπτιακὸς σόλος ἐκβαλεν εἰς τὸν λιμένα τῆς Ρηθύμνης ἐν σῶμα τριῶν χιλιάδων Τέρκων, οἱ ἀποστάται, διοικημένοι ἀπὸ τὸν Βαλέσιον, ἐξράτευσαν κατὰ τέτων τῶν νέων ἐχθρῶν, καὶ ἐπρόσβαλαν κατ' αὐτῶν μὲ τόσην ὑπέροχην, ἃν καὶ ἦσαν ὀλιγώτεροι

1822

τὸν ἀριθμὸν, ὥστε οἱ Ἀπισοὶ ἐτρόπησαν εἰς φυγὴν. Τὸς κατεδίωκαν, ὅποτε ὁ Βαλέσιος, προσβάλλεται ἀπὸ μίαν πάλαν, καὶ ἐτράχηλιζεται τῷ ἵππῳ. Ὁ Λοχαγὸς Ἰεσῖνος ἦτο κατὰ δυσυχίαν ἀπομεμακρυσμένος εἰς ἄλλην θέσιν. Ὁ Ἀφεντῆ-λῆς Κομνηνὸς δίδει τὸ σημεῖον τῆς Ἐντροπῆς τρεπόμενος εἰς φυγὴν, καὶ ὁ Βαλέσιος, παρητημέ-σος ἀπὸ τῆς ἐδικῆς τε, πίπτει πληγωμένος, ἀλλὰ ζῶν, εἰς τὰς χεῖρας τῶν Αἰγυπτίων. Τοιαύτη ἦτον ἡ νίκη, τὴν ὁποίαν ἐπανηγύριζαν εἰς τὴν Ναυαρχίδα τὴν νύκτα τῆς 18 Ἰουνίου. Τὰ κολοβά λείψανα τοῦ Βαλεσίου, φερθέντα εἰς αὐτὴν τὴν τρυφήν κατεπτύσθησαν καὶ ἀναξίως καθυβρίσθησαν ἀπὸ τῆς ἀρχηγῆς τοῦ Ὀθωμανικοῦ ναυτικοῦ· ἀλλ' εἰπομεν ὅποιον αἰμοβόρον ἐνταφιασμὸν ἔκαμεν εἰς τὸ σῶμα τῆς τῆς γενναίας τὸ ἐμπυρόπλοιοι τοῦ Κανάρη.

Μετὰ τὰς δύο ἐκστρατείας τῆς Χίβου καὶ τῆς Κρήτης, δὲν ἀναφέρονται μερικὸν καιρὸν οἱ δύο πό-λοι. Τὰ κινήματά των, ἀρκετὰ δυσκολέητα ἢ τετλάχιστον δίσκολα εἰς τὸ νὰ προσκολλήσων κατὰ ἐν σχέ-διον ὅτιοιανδήποτε πολεμικὴν ἐφορσίαν, καταντῶν ἐξ ἀνάγκης νὰ γένων πληθὸς λεπτολογιῶν, τὰς ὁποίας μίαν ἰστορίαν σύντομος κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον δὲν ἤμπορεῖ νὰ παραστήσῃ. Περιπλέον εἰς τὴν ἡγεῖραν συνεκροήθησαν αἱ κρίσιμαί προσβολαὶ ταύτης τῆς ἐκστρατείας τοῦ 1822. Ἀπὸ τῆς πτώσεως τοῦ Ἀλῆ, τέσσαρες μῆνες παρήλθαν, καὶ μετ' ἐκείνας τὰς ἀ-πείρους δυνάμεις, αἱ ὁποῖαι, διευθυνόμεναι μετ' τὴν ἀπλετέραν ἐπιτηδειότητα, ἤθελαν ἐξεδενώσῃ μετ' ἑμὴν μόνην προσβολὴν τὴν ἐπανάστασιν, ὁ Κερσιδ' ἐκρατεῖτο

1822

ἀκόμη εἰς μεγίστην ἀμφιβολίαν καὶ ἰδειλίαν ἀπὸ τῆς Σελιώτας. Κατὰ τῆτον τὸν καιρὸν ἡ ἐκτελεστικὴ Βασιλὴ τελέμισον ὠφελήθη ὑπὸ ὅλα τὰ βοηθήματά της δύο λόχοι τῆς γραμμῆς, εἶχαν δὴματισθῆ ἀπὸ Ἑθνικῆς, οἵτινες εἶχαν ὑπεργήσει εἰς τὰ Ἑρωπαϊκὰ στρατεύματα. ἕνας τρίτος, ἀπὸ ὅλης τῆς ξένης ἐνωμένης ὑπὸ τὸ ὄνομα „Φιλέλληνες“ ἀπεσταλμένοι διὰ συλλογὴν νεοσυλλέκτες στρατῶ εἶχαν εὐαθῆ εἰς τὰς νῆσους, καὶ εἰς διαφόρους λιμένας διὰ νὰ προσπαθήσων ν' ἀυξήσων τὰυτα τὰ δύο σώματα, ἐκ τῶν ὁποίων ἤθελαν νὰ κάμουν τὴν βάσιν ἐνὸς διοργανισμοῦ τακτικῆς. Ὁ Μαυροκορδάτος ἔδειχνε πολλὴν ἀγχίνοιαν εἰς ὅλας τὰυτας τὰς πολεμικὰς ἐτοιμασίας. Ἡ ἀνάγκη τῆ ν' ἀντικαταστήσῃ εἰς τὴν δυτικὴν Ἑλλάδα ἀντὶ τῆς παρατροπῆς τῆς Ἀλῆ Πασᾶ μίαν παρατροπὴν δρασηριωτέραν, συνηνωμένην κατ' ὅλα καλλίτερον μὲ τὸ σκοπούμενον τῆς ἐπαναστάσεως, τὸν εἶχε πλήξει ἐνθὺς ἀπὸ τὴν ἐγκαθίδρουσίν τε εἰς τὴν ἔξωσίαν. Ἐκοινοποίησε τέλος πάντων εἰς τὴν Ἐκτελεστικὴν Βασιλὴν τὸ σχέδιον μίτῃς ἐκστρατείας εἰς τὴν Ἡπειρον, ἣτις θέλει ἀποδώσει τὴν τριπλὴν ἐκδέλευσιν, νὰ ἐκτείνῃ εἰς τὴν δυτικὴν Ἑλλάδα τὸ νέον σύστημα τῆς Διοικήσεως, καὶ ἐμποδίσῃ τὸν Κερσιδ ἀπὸ τὸ τὰ ἐκστρατεύσῃ κατὰ τῆ Μωρέως, καὶ νὰ βοηθήσῃ τῆς Σελιώτας, οἵτινες ἐδιαυθενιέοντο ὡς ἀηλιτισμέοι εἰς τὸ παλαιὸν τῶν φρέριον τῆς Κιάφας. Ἡ Ἐκτελεστικὴ Βασιλὴ ἀπεφάσισεν ἀμέσως, ὡς πέντε χιλιάδες ἀνδρῶν νὰ καθυποβληθῶν ὑπὸ τὴν ὁδηγίαν τῆ Προέδρου· ἀλλὰ κατ' ἐθένα τρόπον δὲν ἐδυνήθη-

σαν νὰ συνάξεν τόσον πλῆθος. Τὸ τάγμα τῆς Ταρέλλα καὶ τὸ σῶμα τῶν Φιλελλήνων, οἵτινες ἔμελλαν νὰ κατέχεν τὸ μέσον τῆς μοίρας; (division) δὲν ἐσημποσῆντο ἀκοῦη μῆτις εἰς χιλίαις, καὶ οἱ στρατιῶται τῆς Μωρέως ἔδειξαν ἀνεφραστὸν ἀδιαφορίαν καὶ ψυχρότητα εἰς τὸ νὰ ὑπάγουν νὰ πολεμήσουν μακρὰν τῶν πατρικῶν οἰκῶν. Ὁ Μαυροκορδάτος ἀνεχώρησεν ἀπὸ τὴν Κόρινθον, ἔχων μαζύτε μόνον χιλίαις ἑπτακοσίαις Ρῆμελιώταις· ἤλπιζε νὰ ἐκβάλῃ κάμποσας ἑκατοντάδας Παλληκαριῶν ἀπὸ τὸ στρατεύμα, τὸ ὁποῖον ἐπολιόρκει τὰς Πάτρας· ἀλλὰ δὲν ἐξάθη τρόπος ὡς ὁ Κολοκοτρώνης ν' ἀφήσῃ κἄν ἕνα ἀπὸ τὰς ἐδικὰς τε. Ὁ Πρόεδρος τῆς Βαλῆς δὲν ἐμποδίσθη ἀπὸ τάντην τὴν νέαν ἀπάρησιν, τὴν δευτέραν τῆς Ἰσθμίου ἄραξεν ἀπὸ τὸ παραθαλάσσιον τῶν Πατρῶν, καὶ εἰς καιρὸν νυκτὸς διεβη εἰς τὸ Μεσολόγγιον, ὅπερ τὰ τακτικὰ σῶματα ἔκαμαν ἀπόβασιν, ἐνῶ ἑπτακόσιοι Ἕλληνες ἄτακτοι, ὑπὸ τὴν ἀρχηγίαν ἑνὸς ὀνομαζομένου Κυριακέλη ἐπροχωρῶσαν πρὸς ἀρκτον, διὰ νὰ πλησιάσουν, ὅσον πλησίεστερα τὸ εἶναι δυνατὸν, εἰς τὴν Κιάφραν, περιτείχισμα τῶν Σηλιωτῶν.

Ὡς νὰ μὴν ἐπρόσμενον ὁ Κεραυρὸς Πατῆς ἄλλοτι, πάροξ τάντην τὴν κίνησιν διὰ ν' ἀρχίσῃ τὴν ἐδικὴν τε κατ' ἀντίστροφον τρόπον, ἦγεν ὡθέμενος πρὸς τὸν Μωρέαν, μόλις ὁ Μαυροκορδάτος εἶχεν ἐμβῆ εἰς τὸ Μεσολόγγιον, καὶ ἐνθὺς παραιτῶν εἰς τὸς τοποτηρητὰς τε τὴν φροντίδα τῆς νὰ καταδαμάσῃ τὸς Σηλιώτας, ὑπῆγεν εἰς Λίρισσαν, προσδ.ορισθεῖσα ὡς τρόπον συναθροίσεως εἰς διάφορὰ τόματα, τὰ ὁποῖα

ἔμελλαν νὰ ἐρημώσῃ τὴν Πελοπόννησον. Ὅταν ἐπλησίαζε ἔτος ὁ Χεῖμαρρός, ἡ ἐκτελεστικὴ Βασιλὴ ἀφῆκε τὴν Κόρινθον διὰ νὰ ὑπάγῃ νὰ κατασθῆ εἰς τὸ Ἄργος, καὶ δὲν ἔλαβε τὰ ἀναγκαῖα ἐκδικητικὰ μέσα διὰ νὰ ἐμποδίσῃ τὴν διάβασιν τῆς Ἰσθμοῦ, ἢ νὰ συνάξῃ δυνάμεις ἐπιτηδείας νὰ σματίσῃ τὰς Τέρους ἐδώθεν τῆς Κορίνθου. Εἰς ταύτην τὴν περιστασίαν, ἡ ταραχώδης πρὸς Κολοκοτρώνην εὐνοια τῆς λαῶ ἔσωσε τὸν Μωρέαν ἀπὸ μίαν τύχην παρομοίαν μὲ ἐκείνην, τὴν ὁποίαν εἶχε πάθει ἡ νῆσος τῆς Χίου. Τὰς 6 Ἰουλίου ἐσήκωσε παρευθὺς καὶ ἀτάκτως τὴν πολιορκίαν τῶν Πατρῶν, καὶ ἐκίνησε πρὸς τὴν Τριπολιτσάν, καταφρονῶν τὴν ἐπίπληξιν τῆς παρατροπῆς, τὴν ὁποίαν δὲν ἔλειψαν νὰ τῷ προσάψῃ δι' ἐχθροὶ τῆς. Ἀμέσως ἐκατάλαβον πόσον αὐτῇ ἡ παρηγοῖα ἦτο σωτηριώδης. Μόλις πρὸ ὀκτῶ ἡμερῶν ὁ Κολοκοτρώνης ἦτον εἰς τὴν νέαν τῆς θέσιν, καὶ ἐνθὺς ἔθερικός ἑαυτοῦ διαβάς τὰ μεγάλα Δερβενάκια, ἤσενά τῆς Λειβαδίας, ἐπροχώρησεν ἕως εἰς τὰ τεῖχη τῆς Κορίνθου. Αὐτῇ ἡ πόλις δὲν ἦτο προμηθευμένη πρὸς τὰ ἀναγκαῖα ἢ φρικτὰ, ἧτις ἦτον ὀλιγαριθμῶς, ἐδιοικεῖτο ἀπὸ ἓνα αἰδρα δειλότατον. Ὁ Κολοκοτρώνης, μεταχειριζόμενος πάντοτε τὴν ἐξουσίαν, τὴν ὁποῖαν οἰκιστοποιεῖτο, ἔσειλεν ἀπὸ τῆς τοῦ μέρους χιλίους διακοσίας ἀνδρας, καὶ κρίνων ὅτι ὁ σκοπὸς τῆς ἐχθροῦ ἦτο νὰ φέρῃ ζωοτροφίας εἰς τὴν Ναυπλίαν, ἐσράτευσε κατὰ τὰς φρεσὶς, διὰ νὰ διατηρήσῃ τὴν πολιορκίαν ταύτης τῆς πόλεως. Δὲν εἶχε περισσώτερον ὀπὸ δύο χιλιάδας· ἀλλ' ὅταν ἐφώνησε, τὰ στρατεύματα τῶν ἐπαρχιῶν, τὰ ὁποῖα διεσκορπίσθησαν εἰς τὸν καιρὸν τῆς ἀναχω-

ρήσεως τῆ Μαυροκοδάτε, ἐπέσρεψαν ὑπὸ τὴν αἰμαίαν, γνωρίζοντα αὐτὸν ὡς μόνον Ἀρχηγόν, ἐπειδὴ ἡ ἐκτελεστικὴ Βασιλὴ εἶχεν ἀναχωρήσει διὰ θαλάσσης εἰς μίαν νῆσον πλησιόχωρον τῆ Ἄργεος, χωρὶς ἂν ἀφήσῃ διδασκαλίαν εἰς τὰς ὑπερασπιστὰς τῆ Μωρέως.

1822

Ὁ Ἀθηναῖος Ὑψηλάντης ἔμεινεν εἰς τὰ περὶχωρα τῆ Ἄργεος μετὰ τριακοσίαις τὸ πολὺ ἀνθρώποις ὁ ἐρχομὸς τῆ Κολοκοτρώνη τὸν ἔσωσεν ἀπὸ μίαν φθορὰν ἀναπόφυκτον ὁ δὲ δύο ἀρχιστάτηγοι εἶχαν ὁμόνοιαν καθ' ὅλα εἰς τὰ στρατόπεδα τῶν ὁμοῦς ἢ ἀποκαρδίωσις καὶ ἡ φρίκη κατήντησαν εἰς τὸν ὑπερτατον βαθμόν. Οἱ ταχυδρόμοι ἔφεραν ἀλληλοδιὰδόχως εἰδήσεις θλιβεράς. Καμμίαν προστάθειαν δὲν ἔδειξαν οἱ Χριστιανοὶ τῆς Δεβραδίας καὶ Βοιωτίας ὁ Τεθρικός στρατὸς συνίστατο ἀπὸ τριάντα χιλιάδας ἀνδρῶν ἡ Κόρινθος εἶχεν ἀνοίξει τὰς πύλας τῆς, καὶ ἐνθὺς ἀπὸ τὴν 20 Ἰουλίου, μίαν εὐπροσθοφυλακὴν συνισαμένην ἀπὸ ἐπτὰ χιλιάδας ἀλογῶν ἔβγαινον εἰς τὴν πεδιάδα, ἐλθόντες τῆς Κόρινθος, ἐκστρατευομένη κατὰ τῆ Ἄργεος, Ἡ στρατηγὸς τῆς Ἀθηναῖος Ὑψηλάντης καὶ τῆ Κολοκοτρώνη ἀσάθησαν εἰς ταύτην τὴν μέλλουσαν Ἰουβυλίαν (1) Ὁ πρῶτος ἐκλείσθη εἰς τὴν κατηρησμένην ἀκρόπολιν τῆ Ἄργεος, καὶ ἐδυναμώθη ἐκεῖ. Ὁ Κολοκοτρώνης ἐσυστήθη εἰς τὴν Ἀθήναν, εἰς μίαν θέσιν ἰσχυρὰν, καὶ ἦτις τὸν ἔδιδε τὰ μέσα τὰ λαμβάνειν

(1) Ἀπ' ὅλης τῆς Ἱστορικῆς, τὰς ἐποικίας ἔχομεν πρὸ ὀφθαλμῶν, ἕνας μόνος, ὁ Κ. Edward Blaquière ὁμίλησε περὶ τῆς διαγωγῆς τῶν δύο ἀρχηγῶν μετὰ τὴν ἀνάστασιν.

δυναμώσας ἀπὸ τὰ δυτικὰ μεσημβρινὰ τῆς Χερσονήσου.

1822

Δεκαπέντε ἡμέραι παρήλθαν τότε, ἀφότῳ εἶχαν ἀρχίσει διαπραγματεύσεις μετὰ τὴν φρερὰν τῆς Ναυπλίας διὰ τὴν παράδοσιν τέττε τῶ φρερῶν. Ὁταν ἐπλησίασε τὸ ἐπιμερικὸν ἐράτευμα ὁ Τέρκος διοικητὴς παρέβη τὴν συνθήκην. Οἱ Ἕλληνες ἐκ μέρους τῶν ἐδιαυθεντέοντο. Ὁ Ἀυθεντόπαις Ὑψηλάντης ἐπροσβλήθη ἀπὸ δέκα χιλιάδας Τέρκων εἰς τὸ Ἄργος, καὶ τὸς ἀπόθησε. Μία ἄλλη μοῖρα, ὑπὸ τὴν ἀρχηγίαν τῶ Μαχμὺδ Πασᾶ, διοικέντος τὴν ἐκστρατείαν, ἐφοβήθη τὸ ἐρατόπεδον τῆς Λέρνας· ἀλλ' ἐυχαρισηθεῖσα ὅτι ἤυρεν ἐλευθέραν τὴν εἰσοδὸν εἰς τὴν Ναυπλίαν, ἐρρίφθη εἰς τῶτο τὸ φρερῶν, καὶ ἐκλείσθη ἐκεῖ. Ὁ σκοπὸς τῶν Ὀθωμανῶν ἦτο περισσοτερον νὰ ξαναπάρου τὴν Ναυπλίαν παρὰ νὰ λάβου ζωτροφίας. Ἐπειμαζώχθησαν εἰς τῶτο τὸ φρερῶν, ἤδη σεσημένον ἀπὸ ζωτροφίας, καὶ εἰς ὀλίγας ἡμέρας ἐτελείωσαν τὰς τροφὰς, αἱ ὁποῖαι ἦσαν. Δὲν εἶναι γνωστὸν ἂν πρέπη νὰ προσάψωμεν εἰς τὸν Κολοκοτρόνην τὴν τιμὴν, τῶ ὅτι προέβλεψε ταύτην τὴν ἀνόητον διαγωγὴν τῶν Τέρκων, ἀλλ' αἱ μάφοροι διατάξεις, τὰς ὁποῖας εἶχε κάμει προλαβόντως ἐυρέθησαν ὅτι εἶναι τὰ καλλήτερα μέσα, τὰ ὁποῖα ἐδύνατο νὰ κάμῃ. Ἐπρόσαξε νὰ κόψου, νὰ φθειροῦ ἢ νὰ πάρου μαζύ τῶν τὸν καρπισμὸν (σύναξιν τῶν καρπῶν) τέττε τῶ μέρους τῆς Πελοποννήσου, εἰς τρόπον, ὡσε, ἐυθύς ἀπὸ τὸ τέλος τῶ Ἰελίς, οἱ νεωστὶ ἐλθόντες

1822

καθυπεβάλλοντο εἰς φρικωδέστατην πείναν, καὶ τὸ ὠραῖον ἰππικὸν τῶν κατηφανίσθη ἔξολογ' ἦρος. Τὸ στρατόπεδον τῆς Λέρνας, εἰς ὅλην αὐτὸν τὸν καιρὸν δὲν ἔπαυσεν ἀπὸ τοῦ ἠ' ἀνξάνη ἀπὸ νέας ἐνδυμασίαις. Ὁ Ἀνθεντόπαις Ὑψηλάντης, μετὰ μίαν ὠραίαν ἀντίστασιν εἰς τὰ ἐρείπια τῆς Ἀργεῖς, καὶ διὰ μιᾶς ὑπαναχωρήσεως πολλὰ ἐπιτηδεύσας, ἦλθε νὰ ἐνωθῇ μετ' αὐτὴν τὴν θέσιν· περισσότεροι ἀπὸ ὀκτὼ χιλιάδας ἀνδρῶν ἠνώθησαν ἐκεῖ, ὁπότε ὁ Μαχμεδ' ἀπεφάσισε νὰ ἐπιστρέψῃ εἰς τὴν Κόρινθον. Ὅλα τὰ ξενὰ μεταξὺ Κορίνθου καὶ Μυκητῶν ἦσαν κυριευμένα. Τὰς 4' Αὐγύστου, μίαν ἡμέραν μακρὰν τῆς Ἀργεῖς, ὁ Κολοκοτρόνης παραιτήσας τὴν τῆς Λέρνας θέσιν τε, ὤρμησε κατὰ τῶν ὀπίσθεν τῆς στρατεύματος, ὅπερ σχεδὸν πέντε χιλιάδες ἰπέων ξεπεξευμένων ἢ πεζῶν στρατιωτῶν, ὁδοιπορεῖντες ἀτάκτως, ἐχάθησαν σχεδὸν χωρὶς ὑπεράσπισιν. Ἡ ὑπαναχώρησις τὴν ἀκλεῖσθαι τρεῖς ἡμέρας ἦτο μόνον μία φρικώδη, ταραχὴ. Ἐν σῶμα Μανιατῶν, τὸ ὁποῖον ὑπὸ τὴν ἀρχηγίαν τῆς Νικήτα ἐπροχώρησεν εἰς τὰ ἔμπροσθεν, διεφυλ' ἐκείνησε τὴν ἄκραν τῶν ξενῶν, τὰ ὁποῖα φερον εἰς τὴν Κόρινθον, καὶ ἐφόνευσε χιλίαις δρακοσίαις Τέρκες. Οἱ φυγάδες διήλθον διὰ ταύτης τῆς σφαγῆς, καὶ ἠνώθησαν μόνον εἰς τὰς πρόποδας τῆς ἀκροπόλεως Κορίνθου.

Ὁ Κολοκοτρόνης ἠσθάνθη ὅτι δὲν ἠμπορεῖσε νὰ διατηρήσῃ πολλὸν καιρὸν ἐνόπλις ἐκεῖναις, οἱ ὁποῖοι συγκατένευσαν νὰ τὸν ἀκολουθήσῃ, εἰάν ἡ διοίκησις δὲν εἰλάμβανε τὰ ταχύτερα μέσα διὰ νὰ ἀσφαλίσῃ

εἰς τὸ ἐπὶ τὸν μικρὸν στρατὸν ζωοτροφίας καὶ μισθός. Ἀφίπων εἰς τὸν Καλιόπελον, τὸν τοποτηρητὴν τε, τὴν διοίκησιν τῆς πρὸς παρατήρησιν ἔμπροσθεν τῆς Κορίνθου μείναντος σώματος, ὑπῆγεν εἰς τὴν Τριπολιτσᾶν, ὅπως συνηθροίσθῃ ἡ Πελοποννησιακὴ Βασιλῆα, διὰ τὴν ἐνεργήσῃ εἰς ἀπεσίαν τῆς ἐκτελεστικῆς Βασιλῆας. Ἀλλ' ἡ Γερουσία δὲν παρεχώρησεν ἀπλῶς εἰς ταύτας τὰς ἀποφάσεις, τῶν ὁποίων ἡ ὠφέλεια ἦτο τόσον μεγάλη. ἔγεινε θέατρον λογοτριβῶν μεταξὺ τῶν πολεμικῶν ἀρχηγῶν, οἵτινες ἤρχοντο τὴν Πυλοπόνησον, καὶ οἱ ὑπεργοὶ, οἵτινες ἐλυσθέντες ἀπὸ τὴν νίκην, ἔμπροσθεν τὴν ἀποθήσθῃ τὴν ἐπίπληξιν τῆς ἀδυναμίας, εἰς τὴν ὁποίαν ἡ διαγωγή των περιέπεσε. Δύο μῆνες παρήλθον, εἰς τὰς ὁποίας τὰ στρατεύματα, τὰ ὁποία ἐξηκολέσθῃ τὴν πολιορκίαν τῆς Ναυπλίας, καὶ τὰ τῆς εἰς παρατήρησιν στρατοπέδου τῆς Κορίνθου κατήντησαν εἰς σιτηρέσιον καθημερινόν, τὸ ὁποῖον δὲν ὑπερέβαινε μιστὴν λίτραν ἀπὸ τὸν χειρότερον ἄρτον. Μόλις ἴσαν ἐνδυμένως κακῶς σκεπασμένα εἰς τὸν τόπον τῆς περιμαζώσεως. Αἱ ἀρσενίαι, καὶ ἡ λειποταξία τῆς ἡφάνισαν μὲ τὸσον φορικώδη ταχύτητα, ὥστε εἰς πολλὰ ὀλίγον διάστημα καιρῶ ὁ Καλιόπελος ἦτον ἀρχηγὸς μόνου τριακοσίων ἢ τετρακοσίων ἀνδρῶν, ἔχων κατέμπροσθεν τὴν φρουρὰν τῆς Κορίνθου, καὶ ἐν στρατόπεδον τριῶν χιλιάδων Τερριων, τὸ ὁποῖον ἐπλημμύρει ταύτην τὴν πόλιν.

Οἱ Τερριωνοὶ γνωρίσαντες ταύτην τὴν ἀδυναμίαν ἔμελλαν τὴν ὠφελῆσθαι ἀπ' αὐτὴν, καὶ τὴν δοκιμάσθαι δευτέραν ἔφοδον ὅποτε ὁ Κολοκοτρώνης καὶ ὁ Νι-

κήτας ἦλθαν ὕψιστα ἀνταμώσεν τὸν Καλιόπελο, μὲ νεο-
 σύλλεκτον στρατεύμα . Ὁ Κολοκοιρόκος εἶχεν ἀ-
 ποφασίσει νὰ μὴ παραιτήσῃ τὰ ζεῖα τῆς Κορίνθου,
 ἕως ὅτε δὲν παραδοθῇ ἡ Ναυπλία· διετήρησαν αὐ-
 τὴν τὴν ἀπόφασιν, καὶ ἔκλεισε τόσοσιν ἰσχυρῶς τὸν
 Ἰσθμόν, ὥστε ὅλα τὰ ἐφόδια ἢ στρατιωτικὰ τάγ-
 ματα τὰ εὐλόγητα πρὸς βοήθειαν τῆς φρενὸς ἔπε-
 σαν εἰς τὴν ἐξουσίαν τῆς . Ὁ Δεκέμβριος ὑ-
 πῆρξε φορικωδέστατος διὰ τὴν φρενὰν τῆς Ναυ-
 πλίας, ἐπειδὴ ἐγράφειτο ἀπὸ τὰ πτώματα τῶν ὅ-
 σοι ἀπέθνησκαν ἀπὸ τὴν πείναν . Τοιαύτη ἐνδειὰ
 ἐνκόλυνεν ἀριετὰ τὴς Ἑλλήνας . Κατὰ τὰς τελευ-
 ταίας ἡμέρας τῆς Δεκεμβρίου ἀνέβησαν μὲ κλίμα-
 κας (σκάλας) τὸ φρεριον Παλαμίδι, ἀκρόπο-
 λιν κτισθεῖσαν ἀπὸ τὴς Βενετῆς, ἐπάνω εἰς ἕν βε-
 γόν, τὸ ὅποιον ἐπίκειται εἰς τὴν πόλιν, καὶ ἤν-
 ραν μόνον ἐκεῖ, τριάντα Τέρκος, σκελετὰ ζών-
 τα, οἵτινες δὲν ἔκαμαν κάμμιναν ἀντίστασιν . Ἡ
 ἄλωσις τῆς φρενὸς ἐπέφερε καὶ τὴν τῆς πόλεως,
 ἣτις παρεδόθη μὲ συνθήκην, ὥστε ἡ ζωὴ τῶν αἰχ-
 μαλώτων νὰ διασωθῇ, καὶ νὰ μετακομισθῶν εἰς
 τὴν μικρὰν Ἀσίαν . Ἐν Ἀγγλικὸν πλοῖον, le-
 Cambrian, ἐκεῖνο, τὸ ὅποιον, εἰς τὰς ἀρχὰς τῆς
 πολέμου, εἶχε προμηθεύσει ἀπὸ ζωοτροφίας τὰς
 Πάτρας, ἔκαμεν εἰς τὴς Τέρκος ἐιδέλευσιν ἐντι-
 μοτέραν εἰς τὴν Ἀγγλικὴν ἐδετερότητα, δεχό-
 μενον μέσα τὴν αἰχμαλωτισθεῖσαν φρενὰν, καὶ ὑ-
 ποχρεωνόμενον νὰ τὴν μεταφέρῃ εἰς τὴν Ἀσίαν . .

Μετὰ τὴν δυσυχὴ ἀναχώρησιν τῆς Μαχμέδ, ἕ-
 νας Τερκοὺς εὐλογεῖ εἶχε δοκιμάσει νὰ δώσῃ χεῖ-
 ρα βοήθειαν εἰς τὴν φρενὰν τῆς Ναυπλίας· ἀλλ'

υποδίσθη από εξήντα μπρίκια Χριστιανικά, διοικόμενα υπό τῆ Μικέλη. Μὴ δυνηθεὶς νὰ βιάσῃ ταύτην τὴν ἀδύνατον σειράν, ἐπέστρεφεν εἰς τὰ Δαρδανέλλια, καθ' ὃν καιρὸν τὸν ἀπήντησεν ἕνας σόλος Φαριανός, συνιστάμενος ἀπὸ μερικὰ μπρίκια καὶ ἓν ἐμπυρόπλοιον, διοικόμενον ἀπὸ τὸν Κανάρη. Οὗτος ὁ τελευταῖος, ἀνανεώνων τὴν τολημῆραν δοκιμασίαν τῆς Χίε, κατεδίωξεν ἓν πλοῖον ἑβδομηῆντα τεσσάρων κανονίων, τὸ ἐπρόσβαλε, τῆ ἐρόησε μὲ ὄρμηγὴν τὰ ἀγκισρωτὰ ἐργαλεῖά τε εἰς τὰ σκεύη τε, ἔβαλε τὸ πῦρ, καὶ διεσώθη μὲ ἀγκίνοϊαν καὶ εὐδαιμονίαν ἀπίθανον. Αἱ πυροκονίαι τῆ Τερικῆ πλοῖε, παρευθὺς φλογισθεῖσαι, ἐπήδησαν καὶ ἐγέμισαν τὴν θάλασσαν ἀπὸ πτώματα καὶ λείψανα. Ὁ ἐχθρικός σόλος ἐφυγε μὲ ὄλην τὴν δυνατὴν ταχύτητα, καὶ ἕως τὰ τέλη τῆ ἔτος 1822 κἀνὲν τερικὸν πλοῖον δὲν ἐτόλμησε γὰ ξαναφανῆ εἰς αὐτὰ τὰ παραθαλάσσια.

Εἰς τὴν δυτικὴν Ἑλλάδα, ἡ ἐκστρατεία, καταρχὰς διόλου δυσυχῆς διὰ τῆς Ἑλλήνας, ἐτελείωσε πάντων πρὸς ὄφελός των ὅ,τι δὲν ἐδυνήθη ὁ Αὐθεντόπαυς ν' ἀπολάβῃ νικῶν πάντοτε ἐπειδὴ δὲν ἐξαριξέσθαι τὰ μέσα του, τὸ κατώρθωσε διὰ τῆς ἐπιμοχῆς καὶ φρονίμου ἀναβολῆς καιρῶ. Ἐν γένει, αἱ ἐβάσεις τῶν Ἑλλήνων συνίσταντο ὀλιγώτερον εἰς τὴν διαφθορὰν πάρεξ εἰς τὴν σύγχυσιν καὶ τὴν διάσποράν τῶν δυνάμεων τῶν ἐχθρῶν των. Αἱ προσβολαὶ τοις τοτρόπως πραττόμεναι ἦσαν ὀλιγώτερον λαμπραὶ, ἀλλὰ κρίσιμαί. Ἐνας Τερικὸς σόλος, τὸν ὁποῖον ἐνόμιζαν ὅτι ἐξεδέσθαι, ἀνεφάνετο ἐκ δευτέρου σχεδὸν τόσον

δυνατός, ὅσον προτιήτερα, ἀλλὰ μὲν δυνάμει
 να φρονήματα, καὶ τὲτο ἔδιδεν εἰς ὅσον ὀλί-
 γον ἀριθμὸν ἀνδρῶν ἀφόβων τριάντην ἀπαρα-
 δειγμάτισον ὑπεροχὴν. Αἱ φθοραὶ τῶν πεδίων τῆς
 μάχης ἦσαν καὶ ἀπὸ τὸ ἓν καὶ ἀπὸ τὸ ἄλλο μέρ-
 ος ὀλιγοσήμαντοι, ἀλλὰ μετὰ μίαν παρατροπὴν, ἡ
 πείνα καὶ αἱ ἐπιδημικαὶ ἀσθένειαι ἐκτελέσαν εἰς
 τὴν Τέρκων λεηλασίαν φρικωδεστέραν παρὰ ἐκεί-
 νη τῶν τετρακισμῶν, ἢ τῶν ἀγχεμάχων ὀπλων
 (armes blanches) (1). Οἱ Ἕλληνες ἦσαν ἐνίο-
 τε ἐκτεθειμένοι εἰς αὐτὰς τὰς ταλαιπωρίας, ἀλ-
 λά πλέον ὑποφροτὰς δι' αὐτὰς, καθότι ἦσαν ὀ-
 λιγώτεροι τὸν ἀριθμὸν, καὶ εἶχαν τὰ τῆς ζωο-
 τροφίας μέσα, τὰ ὅποια ἀπελάμβαναν ἀπὸ τῶν
 Τέρκων.

Αἱ δυσυχίαι τῆς ἀρχῆς τῆς ἐκστρατείας προῆλ-
 θαν διότι ὁ Ἀυθεντόπαις Μαυροκορδάτος ἐμε-
 γαλορρήμονει τὴν δύναμιν τῶν δύο ταυτοποιη-
 μένων σωμάτων, τὰ ὅποια ἐστράτευον ὑπὸ τὴν
 ἀρχηγίαν τῆς. „ Τὰ ἐκτελεστικά μέσα μας, „ λέ-
 „ γει ἓνας ἀξιωματικὸς Γάλλος προσκολληθεὶς
 „ εἰς ἓν ἀπὸ τὰ αὐτὰ σώματα, (2) ἀντέκειντο
 „ γελοιοδῶς μὲ τὸ μέγεθος τῶν σκεπῶν, τὸν ὅποιον
 „ ἐσχεδίασαν ὅλοι μας αἱ δυνάμεις δὲν ἐσυμπο-
 „ σῶντο μῆτε τρεῖς χιλιάδες ἀνθρώπων. Εἰς
 „ μίαν ἡλιζαν νὰ εὗρον ἀκόμη τέλαχισον, τρεῖς

(1) Ἀγχέμαχα ὄπλα λέγονται, ἐκεῖνα, διὰ τῶν ὁποίων
 πολεμῶμεν πλησίον. Σημ. τῶν Μεταφραστῶν.

(2) Οἱ Κ. Max, Raybaud.

„ πλασιες ἄνδρας ἔδοκιμάσαμεν ἀκόμη μίαν φο-
 „ ράν τῆς ἀντιπάθειαν τῶν Ἑλλήνων εἰς τὸ ἰα-
 „ σχηματισθῆναι τρωτικὸν σῶμα, καὶ τὴν ἀνυ-
 „ πόσατον κλίσειν των εἰς τὸ νὰ πολεμῆν μὲ μι-
 „ κρὰ στρατεύματα, μεμονωμένα, ὑπὸ τὴν ὁ-
 „ δηγίαν τῶν μερικῶν ἀρχηγῶν, ἔχοντες μόνον
 „ κανόνας τὴν τύχην, τὰς χρείας των, ἢ τὰς
 „ φαντασίας των. “

Μὲ ὅλα αὐτὰ τὰ ἐμπόδια, τὰ ὁποῖα μόνος ὁ καιρὸς ἐδύνατο νὰ ὑπερνική-
 σῃ καὶ ἔχων ἐχθρὸν τε ἓνα στρατὸν, τὸν ὁποῖον
 ηριθυμῆσαν ἕως τριάντα χιλιάδας ἀνδρῶν, ὁ Αὐ-
 θεντόπαις Μαυροκορδάτος ἐπεχειρίσθη τὸν πόλε-
 μον. Ἐκβὰς ἀπὸ τὸ Μεσολόγγιον μὲ τὸ τάγ-
 μα τῆς Πιδεμοντίς Ταγματάρχης Ταρέλλα, τὸ σῶ-
 μα τῶν Φιλελλήνων, καὶ μερικὲς λόχες Αἰτω-
 λῶν καὶ Ἀκαρνανῶν, ὠδοιπόρησε πρὸς τὸ Ἀσπρο-
 πύταμον, τὸ ὁποῖον διέβη τὰς τελευταίας ἡ-
 μέρας τῆς Ἰβνίς, καὶ διευθύνθη διὰ τῆς Γουτρα- 1822
 κίς, διὰ τῶν ζευτῶν τῆς Μακρῆς Ὀρεῆς, ὅπερ ἤλ-
 πιζε νὰ ἀνταμωθῆ μὲ τὴς ἀρχηγῆς τῶν ἀρμα-
 τολῶν τῆς Ἀυτικῆς Ἑλλάδος. Ἀλλ' οἱ περισσό-
 τεροι ἀπ' αὐτῆς τῆς Καπιτάνης ἦσαν ὑπὸ τὴν
 ἀρχηγίαν τῆς Ὀδυσσεῆως, ἀρχηγῆ ἀπὸ τῆς ἰδίης ἐκ-
 ληλεγμένε, εἰς τὰ περὶχώρα τῶν Ἀθηνῶν, τῶν
 ὁποῶν ἡ Τρωικὴ φρερὰ διεπραγματεύετο συν-
 θήκας κατὰ τάντην τὴν ἐποχὴν. Οὕτως τὸ στρα-
 τευμα τῆς Προέδρου τῆς Βελῆς ἔμεινε πάλιν ὅ,τι
 ἦτο καὶ ὅταν ἐκβῆκεν ἀπὸ τὸ Μεσολόγγιον.

Τὰς 2 Ἰβνίς, μία Τρωικὴ κατασκοπὴ συνισα-
 μένη ἀπὸ ἑξακόσια ὄλογα ἐπαρρησιάσθη ἔμπροσθεν
 εἰς τὸ Κομπότι, καὶ ἀπεδιώχθη μὲ φθορὰν ἀπέ-

τὸν λόχον τῶν Φιλελλήνων· αὕτη ἡ πρώτη ἐκβα-
 σις ἐνέπνευσε θάρρος· ἀπὸ ἀνοησίαν δὲ ἀπέστα-
 σαν μὲ ἑξακοσίαις ἀνδράς τὸν Μάρκον Βόιτσαρν,
 ἀνυπόμονον νὰ πετάξῃ πρὸς βοήθειαν τῶν Σελιω-
 τῶν· καὶ διὰ νὰ τὸν ὑποσηρίξῃ, ἑξακολέθησαν
 νὰ ὁδοιπορῶν εἰς τὰ ἔμπροσθεν ἕως εἰς τὸ χωρίον
 Πέταν, κτισμένον εἰς τὸ βάθος μιᾶς κοιλάδος,
 ἀπέχον τῆς Ἄρτας μερικὰ μίλια· Οὗτος ὁ τό-
 πος ἦτον μάρτυς μιᾶς δυστυχίας τόσον φοικῶδες, ὅσον
 ἐκείνη τῆ Δραγασανίς. Οἱ Ἕλληνες ἐκτυπήθησαν ἐ-
 κὲ τὰς 16 Ἰουλίου ἀπὸ ἑξ ἑκατάδας Τέρκων, ἀπὸ
 τῆς ὁποίας οἱ χίλιοι διακόσιοι ἦσαν ἰππεῖς· Ἐ-
 νας Καπιτάνος Ἕλληνα ὀνομαζόμενος Γόγος παρή-
 τησε, συμπατριάσας μὲ τῆς Τέρκων μίαν θείαν,
 τῆς ὁποίας ἡ κατοχὴ ἔδωκε τὰ μέσα εἰς τῆς νὰ
 περικυκλώσῃ τὸ μικρὸν Ἑλληνικὸν εὐράτευμα· Ὁ
 λόχος τῶν Φιλελλήνων ἐθυσιάσθη εἰς τούτην τὴν
 περίεσιν· οἱ περισσότεροι ξένοι, ἀπὸ τῆς ὁ-
 ποίας ἐσυνίστατο, ἔπεσαν εἰς τὸ πεδίον τῆς μάχης,
 ἀφ᾽ κατῶρθωσαν ἀνήκεστα τέρατα καὶ σημεῖα· Ἡ
 ἀφοσιώσις των ἐσκέπασε τὴν τροπὴν τῶν Τέρκων
 καὶ πρὸς αἰσχύνην τέτων, ἀπεδείχθη, μετὰ τὴν
 μάχην, ὅτι ἡ φθορὰ εἰς φονεύμενους δὲν ἐσυμπο-
 σῆτο διακόσιοι ἀνθρώποι, (1) καὶ ὅτι τὸ Ἡρωϊ-
 κὸν ξένον τάγμα, συνιστάμενον τὸ πολὺ ἀπὸ ἑκα-
 τὸν ὀγδοήκοντα, ὑπέφερε μόνον τὰ τρία τέταρτα
 ταύτης τῆς φθορᾶς.

Ἐπρεπε νὰ ξαναπεράσῃ τὰ στενὰ τῆ Μακρῆ ὄ-
 ρου· Ὁ Μαυροκορδάτος ἔλαβε θέσιν ἔπισθεν τῆ

(1) Edward Blaquière's Ἑλληνικὴ Ἐπανάστασις.

Τῆς, μὴ ἔχων ἄλλον σκοπὸν, παρέξ νὰ διατηρήσῃ τὴν συγκοινωνίαν μεταξὺ τῆς Μεσολογίας καὶ τῆς Πελοποννήσου. Ἐπειδὴ ὁ Ἀρχιεράτης Norman πρῶτος, ἀξιωματικός τε ἐπληρώθη θανασίμως εἰς τὸ χωρίον Πέταν, ὁ Μαυροκορδάτος ἔδωκε τὴν ἀρχηγίαν προσκαιρῶς εἰς τὸν Βαρνακιώτην, παλαιὸν καπιτάνον Ἀρματωλῶν, ὅσις εἶχε μεγάλην ἐπιρροὴν εἰς τὸτο τὸ μέρος τῆς Ἑλλάδος, Ἐξ ἑβδομάδες ἐπέρασαν εἰς διακοπὴν ἐχθροπραξιῶν, χωρὶς νὰ κλεισθῇ καμμία ἀνακωχὴ· ἀλλὰ κατὰ τὸ παρὸν, ἡ ἀφροντισία τῶν Τούρκων δὲν ἦτον ἡ μόνη αἰτία τῆς ἀπραξίας. Ὁ Βαρνακιώτης ἐπραγματεύετο συνθήκας μυστικῶς μὲ ἀυτὸς· οἱ συμφατριασμοὶ τε μόλις ἐμαθητεύθησαν μὲ τὴν ἀναφανδὸν ἀποστασίαν τε, ἣτις ἠκολέθησεν εἰς τὰ μέσα τῆς Σεπτεμβρίου, καὶ εἰς τὴν ὁποίαν ἐπεσύρθησαν αἱ ἐπαρχίαι τῆς Βάλτε καὶ τῆς Σηρομέου. Τὸτο τὸ συμβᾶν ὑπεχρέωσε τὸν Μαυροκορδάτον νὰ ξαναπεράσῃ τὸ Ἀσπροπόταμον καὶ νὰ παραιτήσῃ ἐξολοκλήρως τὴν δεξιὰν ὄχθην τῆς ποταμῆς.

Ἐν ταύτῃ τὴν ἐποχὴν οἱ Σελιώται, μὴν ἐλπίζοντες πλέον εἰς τὴν πρὸ τεσσάρων μηνῶν ἐποχεθεῖσαν εἰς αὐτὸς βοήθειαν, εἶχαν συγκατανέυσει νὰ παραιτήσεν τὴν Κιάφαν, μὲ συμφωνίαν νὰ τὸς μετακομίσεν εἰς τὰς Ἰωνικὰς νήσους. Ὁ Ἀγγλικὸς Πρόξενος τῆς Πρέβεζας γενόμενος Ἐγγυητὴς τῆς μετακομιδῆς των, ἔκαμεν δι' αὐτὸς ὅ, τι Ὁ Cambrian ἔκαμε διὰ τὴν Τσερκιὴν φρερὰν τῆς Ναυπλίας, καὶ τὰ λείψανα τῆς τῆς γέ-

1822

ναιοψύχε λαβὲν εἰσάθησαν ἀκόμη μίαν φορὰν. Ἡ
 ἢ παράδοσις τῆ Σελίε ἰδωκε τέλος πάντων τὴν
 λευθερίαν εἰς τὸν Ὀμέρ-Βρούνην νὰ πείσῃ μὲ
 ὅλας του τὰς δυνάμεις κατὰ τῶν Ἀυθεντόπαιδος
 Μαυροκορδάτε. Δὲν ἐφαίνετο ὅτι μετὰ τὴν ὀ-
 λευθερίαν πείραν τῆς Πέτας, ἡ Ἰγερμὼν ἤθελε ἐ-
 χασθῆν ἢ ἀντιθέσῃ ἀκόμη μίαν φορὰν τὴν γενναιο-
 ψυχίαν εἰς τὸν ἀριθμὸν. Πολλοὶ ἄνθρωποι ἂν ἤ-
 σαν εἰς τὸν τόπον τὸ ἤθελαν ἐχασθῆν νὰ ἔμβαν
 ταχέως εἰς τὴν Πελοπόννησον. Ὁ Μαυροκορδάτε
 ἐπιδιόρθωσεν ὅλα τὰ σφάλματα τῆς ἀπειρίας τε δια
 μιᾶς ἐγγράφου ἀποφάσεως ἐξήρθη εἰς τὸ Με-
 σολόγγιον, ἀφ' ἧ ἔκαμε πολεμικὴν γυμνασίαν εἰς
 τρόπον, ὥστε ἢ ἀπατήσῃ τὸν ἐχθρὸν. Μόλις
 ὁ Μαυροκορδάτε ἐκλείσθη εἰς τῆτο τὸ φρούριον,
 τὸ ὁποῖον δὲν εἶχε κάμμιαν ἄλλην ὑπεράσπισιν,
 πάρεξ ἓν τεῖχος εἰς ἐραίπια, καὶ ἓνα τάφρον ἐμ-
 φραγμένον ἀπὸ λιθάρια ἄχρηστα, καὶ αὐτὸς ὑπέ-
 κρίθη ὅτι θέλει νὰ κάμῃ συνθήκας, καὶ συγ-
 χρόνως ἰδωκε προσαγὰς μὲ μεγάλην δεκτικότητά
 νὰ θαλεύειν εἰς τὸ τεῖχος, καὶ εἰς τὰς οἰκίας τὰς
 τοποθετημένας εἰς τὴν γειτονίαν τῶν πυλῶν.
 Ὁμέρ-Βρούνης, δυνάμενος μὲ μίαν ὑπερβολικὴν
 εὐκολίαν νὰ ἀνατρέψῃ τῆτο τὸ ἀδύνατον περιτεί-
 χισμα, εἰς τὸ ὁποῖον δὲν ἐσυμπύσεντο μήτε πεντακότ-
 σοι ὑπεράσπισαι, ἦτον ἴσως πλήρης ἐλπίδος ὅτι
 θὰ εὖρη εἰς τὸ Μεσολόγγιον κανένα Γόγον ἢ
 κανένα Βαρνακιώτην, ὅθεν ἔκαμνε συνθήκας τὴν ἡ-
 μέραν, καὶ τὴν νύκτα ἔβαλλεν εἰς ἐνέργειαν τὸ
 πυροβολικὸν τάγμα τε (artillerie) διοικόμενον
 μὲ μεγάλην ἀνεπιτηδειότητα. Ἀπὸ τὴν ἀρχὴν τῆ

1822

τοίχοις ἕως εἰς τὰ μέσα τῆ Νοεμβρίου, δὲν συ-
 ρῆν τίποτε. Ποτὲ δὲν ἤλπιζαν νὰ κερδήσεν τό-
 σον καιρὸν. Μία βοήθεια εἰδοποιηθεῖσα ἀπὸ τὴν
 Πελοποννησιακὴν Γερουσίαν τὲς ἔκαμε νὰ ὑποφέ-
 ρου τὴν ἀδημοσίαν διὰ μίαν προσδοκίαν ἴσους
 κενδυιάδῃ. Ἐτάπη τέλος πάντων τὰς 14 Νοεμ-
 βρίου χίλιοι διακόσιοι ἄνθρωποι ὑπὸ τὴν ἀρχη-
 γίαν τῆ Μαυρομιχάλη συνεισέφεραν εἰς τὴν ἦ-
 ταν τῶν Τέρκων εἰς τὰς πεδιάδας τῆ Λογυς.
 Οὕτως ἀυξηθεῖσα ἡ φρενὰ τῆ Μεσολογγίς ἔκα-
 μα μερικάς ἐξόδους, αἱ ὁποῖαι ὑπῆρξαν λαμ-
 πραι, καὶ ἔσειε μάλισα κατὰ τῶν ὀπισθεν τῆ
 πολιορκουμένου στρατῆ μερικὰ τμήματα, τὰ ὁποῖα
 τὸν εἰάραξαν κατ' ὑπερβολὴν.

Ἡ θέσις τῶν Ἑλλήνων τῶν περιλεισμένων
 εἰς τὸ Μεσολόγγιον ἐνιψύχωσε τὸν Χριστιανικὸν
 λαὸν τῆς Δικαφανίας, ὥστε καὶ ἐπροξένησεν
 τῆ τὸν Θμῆρ - Βρυόνην αἰσθαντικὰς ἀνησυχίας.
 Οὗτος ὁ ἀρχηγὸς ἠσθάνθη τὴν ἀνάγκην νὰ κά-
 μη ἔφοδον κατὰ τῆ φρενίς, ἣτις διωρίσθη τὴν 24
 Σεπτεμβρίου. Κατ' αὐτὴν τὴν ἡμέραν, τὸ πυ-
 ρρολικὸν τάγμα τῶν Τέρκων εὐρισκόμενον ἀρ-
 κετὰ πλησίον ἐκεραυνοβόλησε κατὰ τῶν περιτει-
 χισμάτων, καὶ ὑπὸ τὴν προσασίαν τε ἐν πε-
 ρικὸν πολυάριθμον ἐτήθησεν εἰς τὸν τάφρον, ἀ-
 κέμβησε τὰς κλίμακας τε, (σκάλας) καὶ ἀνεβῆ
 εἰς ὅλα τὰ μέρη συγχρόνως. Ἐκτυπήθησαν σώ-
 μα·ρὲ σώμα ἀρκετὰς ὥρας. οἱ Τέρκοι ἠφανί-
 σθησαν παντῆ, ἔχασαν χιλίους διακοσίους ἀνθρώ-
 πους, καὶ παρεμέρισαν μὲ μεγίστην ἀταξίαν.
 Ἡ χάσις αἴτη ἢ ἦστα διὰ νὰ διαφθείρη τὰ ἦθη

ενός ολοκλήρου στρατεύματος ἕως τότε τόσο ὑπερηφάνως διὰ τὴν ὑπεροχὴν τε, καὶ διὰ τὰ ἀλλάξῃ παρευθὺς τὴν τύχην τῆς ἐκστρατείας. Κατὰ τὰς πρώτας ἡμέρας τῆς Γανναρίας 1823, ὁ Ὁμερὶς Βρυόννης αἰσθανόμενος, ὅτι εἶναι ἀνίκανος νὰ διεγείρῃ τὴν γενναιοψυχίαν τῶν στρατευμάτων τε, ἐσήκωσε τὴν πολιορκίαν μὲ ταχύτητα τόσο μεγάλην, ὥστε ὀκτὼ κανόνια, δύο κανόνια διὰ βόμβας, πολεμεφόδια, καὶ αἱ περισσότεραι σκηναὶ παρητήθησαν εἰς τὸ στρατόπεδον. Ἡ φρερὰ ἐκυρίευσε ἀμέσως ὅλα ταῦτα τὰ ἀντικείμενα, ἔπεσεν εἰς καταδίωξιν τῶν Τέρκων, ἐκτύπησε τὴν ὀπισθοφυλακὴν των εἰς Κεράσοβα, ἐπνίξε τὰς ἀδυνατίαι των εἰς τὸ Ἀσπροπόταμον, τὰς ἔφερε πολεμῶν ἕως πέραν τῆς τοταμῆ, καὶ ἐμβῆκε μὲ αὐτὰς εἰς τὰ στενά τῆς Μακροῦ Ὄρου. Αἴτη ἡ ἀνέλπιστος ἐκβασίς ἦτον ἀνταμοιβὴ τῆς σαθερότητος, εἰδὲ μὴ, τῆς ἐπιτηδειότητος τῆς Ἀυθεντιότατος Μαροκορδάτε. Ἡ ὠραία τε ὑπεράσπισις ἀπέδειχνε τὴν ἀξιολογότητα τῆς Μεσολογγίε. Ἐπεχειρίσθησαν ἀμέσως καὶ τὸ ὀχυρῶσεν κατὰ τὸ Εὐρωπαϊκὸν σύστημα. Ἐν Βελευτήριον τοπικὸν, κατασαθέν εἰς ταύτην τὴν πόλιν εὐθὺς μετὰ τὴν ἐλευθέρωσίν της, ἔλαβε δραστήρια μέσα διὰ νὰ βάλῃ εἰς πρᾶξιν τὸ Σύνταγμα τῆς Ἐπεδαύρα καθ' ὅλην τὴν δυτικὴν Ἑλλάδα. Τοιοῦτον ὑπῆρξε καταρχὰς τὸ σκοπεύμενον τῆς Ἐκστρατείας τῆς Μαυροκορδάτε κατ' ὁρῶσεν αὐτὴν μετὰ μακροχρονίαις καὶ ἀλλεπαλλήλαις μεταβολαῖς, τὰς ὁποίας ἀνωτέρω ἰσορῆσαμεν.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΕΝΝΑΤΟΝ.

Ἀπὸ τῆς Συνελεύσεως τῆ Ἰσθμοῦ ἕως
εἰς τὰς ἔκλογάς τῆ 1825.

Επειδὴ τὰ πολεμικὰ συμβάντα ἐμάκρυναν
περισσότερον ἀπὸ τὴν ὑπὸ τῆ Συντάγματος τῆς
Ἐπιδάουρα προσδιορισθεῖσαν διορίαν τὴν πρώτην πε-
ρίοδον τῆς προσωρινῆς Διοικήσεως τῆς Ἑλλάδος,
μόλις κατὰ τὸν Φεβρουάριον τῆ 1823 ἠμπόρε-
σαν νὰ ἐνασχοληθῶσιν εἰς νέας ἔκλογάς. Ἡ πρώ-
τη ἐκτελεστικὴ Βεβλή, φθάνας εἰς τὸ τέλος τῆς
δυναμείας, διεύθυνεν εἰς τὰς Ἑλληνας προκήρυξιν,
ἧτις τὰς ἐκάλεσεν εἰς τῆτο τὸ μέγα ἔργον τῆς
ὑπεροχῆς, καὶ διὰ τῆς ὁποίας διεκηρύττειο ἐ-
τοιμὴ νὰ δώσῃ λογαριασμὸν τῆς διοικήσεώς της.
Ἡ μικρὰ πόλις τῆ Ἰσθμοῦ, εἰς τὴν Ἀργολίδα
ἐκπροσδιορίσθη ὡς τόπος τῆς συναθροίσεως. Πρὸ
τῆ νὰ ἔλθῃ οἱ Ἀντιπρόσωποι, ὁ Κωνσταντῖνος
Μεταξᾶς, ἀδελφὸς τῆ ἐκ τῆς αὐτῆς οἰκογενείας
Ἰωνικῆ Ἀρχηγῆ, διέτρεξε τὰς νῆσους τῆ Αἰγαίης
Πελάγους, διὰ νὰ συνάξῃ ἐν μέρος τῶν φέρων,
οἷτινες ἕως τότε ἐσυναζόντο ἀπὸ τὴν Πέρσαν.
Ὅλαι αἱ νῆσοι, ἐκτὸς ῥόνου μερικῶν ἔδωκαν μὲ
προθυμίαν, ὅτι ἀπαιτῶσαν ἀπ' αὐτὰς αἱ ἀνάγκαι
τῆς Ἐπικρατείας. Περὶ τὰς ἀρχάς τῆ Ἀ-
πριλλίος εἰς τὴν ἐπιστροφὴν τῆ Αἰθιοπίαδος Μαν-

ροκορδάτε εἰς τὴν Πελοπόννησον, ἀνοίχθησαν αἰσιν
καθροίσεις. Ὁ ἀριθμὸς τῶν Ἀντιπροσάπων ἐ-
περιορίσθη εἰς τριακοσίβς. Εἰρέεθησαν πολλὰ πε-
ρισσότεροι ἀπεσταλμένοι, ἔχοντες ὀπαιτήσεις ἢ
προτάσεις ἰδιαιτέρως, ἀλλ' ἔμειναν, εἰς τὸ
διάστημα τῶν ἀποράσεων, συνκεχθμένοι εἰς τὸ
ἄπειρον πλῆθος τῶν παρεδρευόντων.

Ἡ πρώτη φροντίς τῆς συνελεύσεως ἦτο τὸ νὰ
ἐπιθεωρήσῃ καὶ νὰ διορθώσῃ μερικὰ ἄρθρα τῆς
Συντάγματος τῆς Ἐπιδείρου. Εἰς αὐτὴν τὴν τε-
λευταίαν συνάθροισιν, μόλις ἕξ ἢ ὀκτὼ μέλη ἠμ-
πόρεσαν νὰ ἐφρασθῶσιν εἰς τὸ κοινὸν μὲ εὐκο-
λίαν. Περισσότεροι ἀπὸ τριάντα εἰς τὸ Ἄστρος
ἀκριβοξέτασαν μὲ σπανίαν ἀγχύοιαν ὑποθέσεις ἐ-
πωρελεις. Κατὰ τὴν μαρτυρίαν διαφόρων ἐπι-
τροπιῶν, συνίσταμένων ἀπὸ μέλη φωτισμένα, ἀ-
πεφασίσθη νὰ διαλυθῶσιν ὅλα τὰ τοπικὰ Βουλευτή-
ρια ὅλαι αἱ ἐταρχίαι, ἐπίσης καὶ ὅλαι αἱ ἦσοι νὰ
ὑποτάττωνται κατευθεῖαν εἰς τὴν ἐκτελεσικὴν Βε-
λὴν· ὁ γενικὸς ναύαρχος καὶ ὁ ἀρχιεράτῃρος τῶν
πεζικῶν δυνάμεων νὰ ἔχῃ δύνανμιν περιορισμένην
εἰς τὴν διάρκειαν τῶν ἐκστρεψιῶν των. Διωροῦ-
νισαν Κριτήρια προσωρινά, καὶ ἐπειδὴ ἔλιπεν
ἡ ἐνκαιρία διὰ τὴν σύνταξιν ἐνός Ἐγκληματι-
κῆ Κώδικος, ἐυχαριστήθησαν νὰ ἐκλέξωσι τὰ ἀ-
ναγκαιότερα κατὰ τὸ παρὸν ἀπὸ τὸν Κώδικα
τῆς Ναπολέοντος. Ἡ ἐπιτροπὴ τῆς Ἐθνικῆς θη-
σαυροφυλακίης δὲν ἠμπόρεσε νὰ παρσιάσῃ ἀκόμη
ἕνα λογαριασμὸν ἱκανοποιητικόν. Ὑπῆρξεν ἀδύ-
νατον εἰς αὐτὴν νὰ καταστήσῃ ἰσολογισμὸν μεταξὺ
τῆς ἀργυρολογίας, τὴν ὁποίαν ἔκαμαν εἰς τὰς ἀρ-

χας τῆ 1822, καὶ τῶν ἐξόδων, τὰ ὅποια ἔγει-
 ραν εἰς τὸ διάστημα τῆς φοινώδους καὶ δεινῆς πε-
 ριστάσεως, ὑπὸ τὴν ὁποίαν μόλις ἀπηλλάχθησαν.
 Ἐσοχάσθησαν καταρχὰς τὰ προμηθεύσει εἰς τὴν διοί-
 κησιν βραχίματα χρηματικά ἐξωτερικὰ διὰ τῆς πω-
 λήσεως τῶν ἀπό τῆς Τύρκου ἐφαρπαθέντων κτη-
 μάτων, καὶ γενόμενων ὑποσατινῶν ἐθνικῶν· ἀλλ᾽
 ἠδυσκολία μιᾶς τοιούτης πράξεως, εἰς μίαν κα-
 τάστασιν πραγμάτων τόσον ἴδηλον, ἐγενεὶν αἰτία
 νὰ τὴν ἀναβάλουν ὅλοι ὁμοψύχως.

Αἱ ἐργασίαι τῆς συναθροίσεως ἐτελείωσαν τὴν 30
 Ἀπριλλίς, καὶ ἐψηφίσθη ὅτι, παρεκτός ἐάν τύ-
 χεν ἀσυνήθη περιστατικά, ἡ τρίτη ἐθνικὴ συνέ-
 λευσις νὰ ἀναβληθῆ δι' ἄχρις παρμπρὸς ἀπὸ
 τότε. Μία δὴλωσις πρὸς τοὺς Ἕλληνας ἐγείρασε
 ποίησε τὴν διάλυσιν τῶν συνεδριάσεων· αὕτη ἐ-
 τελείωσε μὲ τέτις τῆς λόγος :

„ Ἡ παρῶσα συνέλευσις, ἐκλεχθεῖσα ἀπὸ τὴν
 ἐλευθέραν θέλησιν τῆ λαῶ, διακηρύττει ἐπὶ πα-
 ρασία ἐπάσης τῆς οἰκουμένης.

Α'. Τὴν δικαιοσύνην τῆ πολέμου, τὸν ὁποῖον
 ἐσυγκρότησεν ὁ Ἑλληνικὸς λαὸς διὰ τὴν διατήρη-
 σιν τῆς ἐθνικῆς ἀνεξαρτησίας.

Β'. Τὸν ἐνθέρμον ζῆλον τῆς τῆ λαῶ εἰς τὸ
 νὰ ξαναποκτήσῃ τὰς ἐπισημας, αἱ ἵποιαι ἐχά-
 ρθησαν εἰς ἐκεῖνες τῆς αἰῶνας τῆς καταδυναστεύ-
 σεως, καὶ νὰ ξαναλάβῃ τὸν βαθμὸν τε μεταξὺ τῶν
 φωτισμένων Ἐθνῶν τῆς Εὐρώπης, τῆς ὁποίας
 ἐλπίζει τὴν συμμέθεξιν καὶ βοήθειαν.

Γ'. Τὰς ἐυχαριστίας, τὰς ὁποίας διευθύσει
 ὁλόκληρον τὸ ἔθνος εἰς τὰ περὶ καὶ ναυτικά στρα-

τεύματα, τὰ ὁποῖα, εἰς τὰς δύο τελευταίας ἐκ-
 στρατείας, ὑπερασπίσθησαν μὲ τὴν ἀνδρείαν
 τὴν χώραν των, καὶ ἐξωλόθρευσαν περισσότερον
 ἀπὸ πενήντα χιλιάδας ἐχθρῶν.

Δ'. Τὴν ἐκφρασιν τῶν ἐγγνωμόνων αἰσθημά-
 των τε εἰς τὴν πρόσκαιρον διεξίτησιν, καὶ εἰς τὰ
 τοπικὰ Βασιλευτήρια, καὶ μερικώτερον εἰς τὴν
 Πελοποννησιακὴν Βαλὴν, καὶ εἰς τὸν Ἄρειον Πά-
 γον τῆς Δυτικῆς Ἑλλάδος, διὰ τὸν ζῆλον καὶ
 τὴν ἀφιλοκέρδειαν, μὲ τὰ ὁποῖα ἐκτέλεσαν τῆτοι
 τὸν δίσκολον ὄγωνα.

Μετὰ τὴν κοινοποίησιν τῆς δηλώσεως ἀμέσως
 ἡ Νομοδοτικὴ Βαλὴ μετετέθη εἰς τὴν Τριπολιτσαίαν.
 Καὶ ταύτης μὲν πρόεδρος ἐψηφίσθη Γεώργιος ὁ
 Κονδεριώτης, Ὑδραῖος, τῆς δὲ ἐκτελεστικῆς
 Βαλῆς Πέτρος ὁ Μαυρομιχάλης. Τέτο τὸ τε-
 λευταῖον ὑπέρογκμα ἐξήτει μὲ μεγάλην φιλοδοξίαν ὁ
 Κολοκοτρώνης, θεωρῶν αὐτὸ ὡς ἀνταμοιβὴν χρεω-
 σμένην εἰς τὰς ἐκδελύσεις, τὰς ὁποίας πρὸ ὀλί-
 γου ἔκαμεν. Ὁ παλαιὸς ἀρχηγὸς τῶν Κλεφτῶν
 μετεχειρίσθη ὅλα τὰ μέσα, ἕως καὶ αὐτὴν τὴν βίαν,
 διὰ νὰ ψηφισθῆ εἰς τῆτοι, καὶ μὴ ἠμπορέσας νὰ
 ἐπιτίχη, ἐτάραξε μὲ τὰς μνησικακίας τε ὅλον ἐ-
 κείνο τὸ μέρος τῆς Πελοποννήσου, ὅπε ἡ πρὸς αὐ-
 τὸν εὐνοια τε λαὸς ἦτον ἐπαισθητοτέρα καὶ σε-
 ριωτέρα. Ἐπειδὴ ὁ Μαυροκορδάτος ἐνομιζέτο ὅ-
 τι ἔλαβεν ἐπιθρόνην εἰς τὴν ἐκλογὴν τε διαδόχε τε,
 καὶ αὐτὲ διηγέρθησαν ἐξαιρετικῶς αἱ νῦν τετρακαλέσεις
 καὶ αἱ ἀπιλαὶ τε Κολοκοτρώνη. Ὁ Μαυροκορ-
 δάτος, ἔλεγεν, ἐψήφισε δύο ἄνδρας ἀδυνατῆς καὶ
 ἰσχυρῆς εὐνοίαν λαὸς μὲ σκοπὸν διὰ νὰ βασιλευῇ

εἰς ὄνομά των εἰς τὴν Γερμανίαν καὶ εἰς τὴν Βελγίαν, καὶ ἔγινε γνωστὸν ἀρκετὰ, ἐπρόσθετεν αὐτοῖς, διὰ τῆς διαγωγῆς τῶν μελῶν τῆς διοικήσεως εἰς τὴν τελευταίαν ἐκστρατείαν, ὅτι ἡ πολεμικὴ ἀρχηγία ἔσα εἰς τὰς χεῖράς τε ἠμπορῶσε μόνῃ νὰ ἀνδέξῃ εἰς τὰς κινδύνους, ὅτι αὐτοῖς μόνος ἤξευρε νὰ κάμῃ τὰς στρατιώτας νὰ ὁδοιπορήσεν, ὅποτε δὲν ἐγνώριζαν κανένα ἄλλον ἀρχηγόν.

1823

Αὗται αἱ δυσυχεῖς διχόνοιαι, ἀχώριστοι ἀκόλουθοι πάσης ἀρχῆς πολιτικῆς διοργανισμῶν, ἐδιάρκεισαν ἀκόμη, ὅποτε ὁ ἐχθρὸς ἀφέθη ἀπὸ τὴν ἀπραξίαν, εἰς τὴν ὁποίαν τὸν κατεδίκασαν, ἕως τὸ τέλος τῆς ἀνοίξεως, αἱ προλαβῆσαι ζημίαι τε. Περὶ τὰς ἀρχὰς τῆς Γεννῆς, εἰκοσιπέντε χιλιάδες Τερκικῶν συνηθροίσθησαν εἰς τὴν Λάρισσαν, καὶ διηρέθησαν εἰς δύο μοῖρας, ἀπὸ τὰς ὁποίας ἡ μία ἐμελλε νὰ διαβῇ τὰς Θεσσαλύρας, ἡ ἄλλη ἢ ἀκολοθηθῆ τὸ ἀρκτικὸν παραθαλάσσιον τῆς Κόλπης τῆς Ναυπλίου, διὰ νὰ ὁδοιπορήσῃ κατὰ τῆς Ζητενῆς. Ἡ λεπτομέρεια τῶν πολεμικῶν ἐργασιῶν, μετὰ τὴν ὁποίαν διηγήθημεν τὰς προλαβῆσας ἐκστρατείας ἐγνωστοποίησεν ἀρκετὰ τὸν χαρακτῆρα ταύτης τῆς πάλης. Διηγῆσεις μέλλουσαι ἤθελαν μᾶς πληροφωρήσει ἀκόμη, σχεδὸν εἰς τὸν ἴδιον τόπον, τὸν πρὸς βλάβην τῆς ἐχθρῆς ἢ πρὸς ὑπεράσπισιν ἑαυτῶν πόλεμον ἐξ ἀμφοτέρων τῶν μερῶν σχεδὸν συνήθη. Θέλομεν περιορισθῆ μόνον νὰ εἰπῶμεν ὅτι ἦλθαν δύο Τερκικαὶ μοῖραι, αἱ ὁποῖαι ἀνεχώρησαν ἀπὸ τὴν Θεσσαλίαν ἔστω τὸν χρόνον, καθὼς καὶ ἐκεῖναι, αἱ ὁποῖαι

1823

εἶχαν κινήσει ἀπὸ τὸν ἴδιον τόπον τὰς δύο πα-
ραλθόντας χρόνους ὅτι κατὰ πρῶτον ἐπέπνευσαν
φρίκην, καὶ παρευθὺς ὑπέπεσαν, μέρος μὲν διὰ
τὴν ἔλλειψιν τοῦ διοργανισμοῦ, καὶ τὴν διοικητικὴν
ἀπροβλεψίαν τῶν ἀρχιστρατηγῶν τῶν μέρους δὲ διὰ
τὴν συνεχῆ σύγκρουσιν τῶν ἀτάκτων ταγμάτων τῶν
Χριστιανῶν. Ὁ Ὀδυσσεὺς, ἐκεῖνος ἀπ' ὅλης τῆς
Καπιτάνης τῆς Ἑλλάδος, ὅσας ἐννοῶσα κάλλιστα τὰ
τοιαῦτα εἶδη τῶν πολέμων, εἶχε τὴν τιμὴν ταύ-
της τῆς διπλῆς ἐκβάσεως, καὶ ἐμπόδισε νὰ μὴ
καταληλατηθῇ ὁ Μωρέας. Τὰ ἀξιολογώτερα
συμβάντα ἠκολούθησαν εἰς τὴν Ἀκαρνανίαν, καὶ
εἰς τὸτο τὸ μέρος τῆς Ἑλλάδος οἱ Ἕλληνες ἐκ-
χεώσαν τὰς πρώτας ἐκβάσεις των εἰς τὴν διχό-
νοϊαν τῶν Τερρικῶν διοικητῶν Ὀμέρ-Βουόννη
καὶ Γετῆ-Πασᾶ. Οὗτοι οἱ δύο ἀρχιστρατη-
γοὶ ἐμελλαν νὰ ἐνεργῶν ἐν συμφῶνι μὲ δέκα
χιλιάδας ἀνδρῶν ἐναντίον δύο χιλιάδων Ἑλλήνων
σχεδόν, διοικημένων ἀπὸ τὸν Μάρκον Βότσα-
ρην. (1) Πρὸς χάριν τῶν τελευταίων κατορθω-
μάτων τότε τῆ ἡρωος, θὰ μᾶς συγχωρηθῇ ἀναμ-
φιβόλως ἐκ μέρους τῶν φιλοπεριέργων Ἀναγνωστῶν
νὰ ἐκβῶμεν ἀπὸ τὴν ἀλλῆ προσδιορισθεῖσαν συν-
τομίαν διὰ τὸν φόβον ὀχληρῶν ἐπαναλήψεων.

Ὁ Βότσαρης εἶχεν ἀφοσιωθῆ εἰς τὴν ὑπεράσπι-

(1) Ὁ ἐν μακαρίᾳ τῇ λήξει Σοφὸς Κωνσταντῖνος Μ. Κέ-
μας σολίζε καὶ τῷ ὄντι ἐπαξίως τῆτον τὸν ἀθάνατον ἄνδρα μετὰ
ἐξῆς τροπολογίας ἀνὴρ ἀλλῆς τὰ ἦθη, Λεωνίδας κατὰ τὴν
γαθρότητα, καὶ Ἐπαμινώνδας κατὰ τὴν ἀρετὴν. (Σημει-
τῆ Μεταφρασῆ.) Ἱστορία τῶν ἀνθρωπίνων πράξεων. Τόμ. Β'
Νεωτάτη Ἱστορία. Βιβλ. Γ'. Ἕλληνες, Σελ. 643.

τῆς Ἀκαρνανίας, καὶ ἀπὸ τὴν ἀρχὴν τῆς
 ἐκκρατείας, ἐκτελεῖσε τὸν τὸν δύσκολον ἀγῶνα
 μὲ ἀνέκφραστον ἐπιτηδειότητα. Ἐπάλασε κατὰ τῶν
 δύο πασάδων Ὁ μέρ-Βρυόννη καὶ Γεσέφ, δια-
 τηρῶν τὴν διχονοσίαν των, καθ' ὃν καιρὸν εἰδο-
 ποιήθη ὅτι τρίτη Ὄθωμανικὴ μοῖρα, ὑπὸ τὴν
 ἀρχηγίαν τῆ Μεσαφᾶ, πασᾶ τῆς Σκόδρας, κα-
 τέβαινε, τὸν Βάλτον διὰ τὰ ἔλθῃ τὰ ἐνωθῆ με-
 τὸν ἕνα ἀπὸ τῆς τῆς δύο ἐναντίας. Ἐμελλε
 βεβαίως νὰ χαλασθῆ ἐξ ὀλοκλήρου ἡ Δυτικὴ Ἑλ-
 λάς, εἰὰν ἐνεργεῖτο αὐτὴ ἡ ἐνωσις, ἐπειδὴ ἔ-
 μελλε νὰ βάλῃ εἰς μίαν μόνην χεῖρα σχεδὸν εἰ-
 κοσιπέντε χιλιάδας ἀνδρῶν, καὶ δὲν ἦτο δυνατὸν
 νὰ ἐνώσῃ περισσότερον ἀπὸ τέσσαρας ἕως πέν-
 τε χιλιάδας Ἑλλήνων. Ὁ Βότσαρης ἠσθάνθη
 ὅτι μόνον ἔν ἔργον τολμηρὸν καὶ σχεδὸν ἀπλη-
 ρισμένον ἦτον, τὸ ὁποῖον νὰ ἤμπορέσῃ νὰ σαματήσῃ
 εἰς τὴν κίνησιν τῆς τὴν μοῖραν τῆ Μεσαφᾶ. Ἀνε-
 χώρησεν ἀπὸ τὸ Κατόχι, θέσιν ὀχυρὰν κειμέ-
 νην μεταξὺ Μεσολογγίης καὶ Βόνιτσας, καὶ μὲ
 αἰτίθανον ταχύτητα, ἐπῆγεν εἰς τὸ Καρπενῆσι.
 Ἐφθασεν ἐκεῖ προτιήτερα ἔπὸ τῆς Τέρκης, ἔ-
 χων νὰ ἀντιθέσῃ μόνον δύο χιλιάδας ἀνδρῶν εἰς
 δεκατέσσαρας χιλιάδας. Συνήθροισεν ἐν πολεμι-
 κῶν συμβέλιον, ἐκήρυξεν εἰς τῆς στρατηγῆς τῆ ὀ-
 τι δὲν ἦλθε διὰ τὰ δοκιμάσῃ τακτικὴν ἐργασίαν,
 ἢ νὰ φευγομαχῆ, ἀλλὰ διὰ τὰ ἐμποδίσῃ, μὲ
 ὁποιονδήποτε τρόπον καὶ ἂν ἦναι, τῆς Τέρκης
 ἀπὸ τὸ νὰ εἰσχωρήσῃ εἰς τὴν Ἀκαρνανίαν. ὅτι
 ἦτο δι' αὐτὸ μόνον ἕνας τρόπος, καὶ ἦθελαν ἀ-
 κερδί ρι ἀνδρείότεροι, τί νὰ ἐκλέξῃ τὴν νίκην ἢ

τὸν θάνατον· ὅτι ἡ νίκη καὶ ὁ θάνατος, ἦσαν ἔξω-
 δὸν ἐπίσης βέβαια διὰ τὰς, ὅσοι ἤθελαν συμμα-
 θεῖν μὲν αὐτὸν ἀπὸ τὴν τιμὴν τὴν νὰ δάσεν τὰ
 πρῶτα κτυπήματα. Ὁ λόγος ἦτο νὰ ὀρμήσεν
 τὴν νύκτα ἐναντίον τῆς στρατοπέδου τῆς Μεσαφᾶ.
 Τὸ ἐκλεκτότερον στρατεύμα ἔμελλε νὰ εἰσχωρήσῃ
 χωρὶς κρότον ἕως εἰς τὴν σκηνὴν τῆς Πασᾶ,
 καὶ νὰ θανατώσῃ ἀνηλεῶς ὅλας τὰς Τέρκας· τρία
 ἄλλα τάγματα ἔμελλαν νὰ καλοθετηθῶν εἰς τὰς
 κυριωδεστέρας ἐξόδους τῆς στρατοπέδου, καὶ νὰ ὀρ-
 μήσεν παρεμπρὸς διὰ νὰ διώξεν τὰς φυγάδας
 πρὸς τὸ κέντρον εὐθύς ὅτε ἀκουσθῆ ἡ σάλπιγξ
 τῆς Βότσαρη. Τετρακόσιοι ἄνδρες, σχεδὸν ὅλοι
 Σελιώται ἀφωσιώθησαν εἰς τὴν κυριωδεστέραν προ-
 σβολήν. Ὁ Βότσαρης ἔλεξε τριακοσίους ἀπ' αὐ-
 τῆς. Τὴν νύκτα τῆς 19 Αὐγύστου, ἐστράτευσαν
 μὲν αὐτὸν φυλάττοντες θρησκευτικὴν σιωπὴν ἀν-
 θρώπων, οἱ ὅποιοι νομίζεν ὅτι εἶναι προσδιο-
 ρισμένοι νὰ διαβῶσιν ἀπὸ τὴν ζωὴν εἰς τὴν ἀθα-
 νασίαν. Αἱ μουαμεθανικαὶ ἔμπροσθοφυλακαὶ
 ἠπατήθησαν. Ὁ Βότσαρης εἶπεν, εἰς Ἀλβανικὴν
 γλῶσσαν, πρὸς τὰς ἐχθρικὰς φύλακας, ὅτι ἔφε-
 ρεν ἀπὸ τὸ μέρους τῆς Ὀ μέρ-Βρουόνη ἐν Ἀλβα-
 νικὸν σῶμα· τῆς ἔδειξαν τὴν σκηνὴν τῆς Πασᾶ,
 καὶ χωρὶς νὰ διεγείρῃ τὴν παραμικροτέραν ὑπό-
 ψίαν, ἐκίνησε πρὸς αὐτήν. Ὁ ἦχος τῆς φο-
 βερᾶς σάλπιγγός τε εἰδοποίησε παρ' αὐτῶν εἰς τὰ
 ἄλλα τάγματα τὴν σφαγὴν τῶν Τέρκων. Αὐ-
 τὰ ὤρμησαν εἰς τὰ ἔμπροσθεν, καὶ ἀπὸ τίτε
 ἄρχισεν ἡ τρομεροτέρα ταραχὴ. Ὁ Βότσαρης
 αἱ οἱ ἰδικοίτε, εἰς τὸ μέσον τῶν φυγάδων, τὰς

ὁμοίως ἐρόπιταν ἐπάνω των ἀπ' ὅλα τὰ μέρη, ἔλαβαν τὴν ἡρωϊκὴν ἀπόφασιν τῆ νὰ μὴ βάλλωσιν κατὰ νῆν νὰ διαπεράσωσιν τῆτο τὸ πληῖρος, ἀλλὰ νὰ φανεύσωσιν ὀλόχυρά των ἕως ὄτε ὑποπέσωσιν καὶ οἱ ἴδιοι. (1) Ἐφαίνετο ὅτι τῆτο τὸ ἐνδοξον τέλος τῆς ἀφοσιώσεως αὐτῶν δὲν ἔπρεπε νὰ προσμένεται πολὺν καιρὸν· ἀλλ' οἱ Τῦρκοι διακρίνοντες μόνις πόθεν ἤρχοντο ταῦτα τὰ κτυπήματα, καὶ μὲ ποιὸς ἐχθροὺς εἶχαν νὰ κάμωσιν, ἔκραξαν ὁ εἷς κατὰ τῆ ἄλλου „ προδοσία “ καὶ ἐσπράγησαν ἀναμεταξύ των. Δὲν ἐτόλμησαν νὰ τραπῶσιν εἰς φυγὴν διότι ἦτον σκότος· μόνις τὴν ἡμέραν ἐρόπιποκινδύνευσαν νὰ πιάσωσιν τὰ πλησιόχωρα βεναὶ μὲ τὸ στρατόπεδόν των. Βεβαιώσαν ὅτι τρεῖς χιλιάδες ἀπ' αὐτῆς ἔμειναν εἰς τὸ πεδῖον τῆς μάχης. Οἱ Χοιζιανοὶ μόνις εἶχαν χάσει

1823

„ (1) Εἰς τὴν σκητὴν, τὴν ὁποίαν τὸν ἔδαξαν ἔυρηκε
 „ τρεῖς ὀφικιαλίς, ἐκ τῶν ὁποίων ἓνα βαθυπώγωνα ἐνόμι-
 „ σε τὸν Πασᾶν. Μὲ ταχύτητα ἐκτότωσε τὰς δύο, καὶ ἤρ-
 „ πασε τὸν τρίτον ἀπὸ τὰ γένηα. „ Τί λάθος ἔναι ἐδῶ; “
 „ ἔκραξεν ὁ συρόμενος. — Δὲν ἔναι λάθος, ἀλλ' ἔναι ὁ Μάρ-
 „ κος Βύτσαρης “ ἐφώναξεν εἰς τὸν ἐνδοχισμὸν τε ὁ Ἡρωὶς
 „ Πληῖτος πυροβολημάτων ἐτοξέυθησαν ἐυθύς πανταχόθεν ἐ-
 „ πᾶνω τε. Ἀλλ' ὁ Μάρκος καὶ πληγωμένος ἀπεκεφάλισε τὴν
 „ νομιζόμενον Πασᾶν, καὶ φέρων τὴν κεφαλὴν ἐκβῆκεν ἀπὸ
 „ τὸ Τυρκικὸν στρατόπεδον. — „ Ἐνικήσαμεν, ἀδελφοί, ἔ-
 „ κραξε πρὸς τὰς ἐταίρους τε. Ἐὰν αἱ πληγαὶ μὲ φέρων τῆ-
 „ λος τῆς ζωῆς με, ἀποθνήσκω μὲ χαρᾶν. “ Ὁ ἀποκεφα-
 „ λιστὴς ὅμως ἦτον ὁ ἐπίτροπὸς τῆ Πασᾶ, ὅστις ἐκοιμᾶτο
 „ εἰς τὴν σκητὴν τῆ ἀνεψιῶς τε. (Ὁ Σοφὸς Κ: Μ: Κέμας
 Νεωτάτη Ἱστορία Βιβλ. Γ', Ἑλληνες, Σελ. 644,)

εκατὸν ἀνθρώπους, ἀλλ' ὁ Βότσαρη ἐπληρώθη θανασίμως. Ἐξῆσεν ἀρκετὰ ὥστε νὰ χαρῆ τῆν δόξαν τε, νὰ κρίνῃ πόσον τοῖ ἑσπατριώται τε ἐνόμιζαν ὅτι ἐπλήρωσαν ἀκριβὰ τῆν σωτηρίαν τῆς Δυτικῆς Ἑλλάδος.

Εἰς διάστημα δύο μηνῶν ἢ μεταξὺ τῶν Τέρκων διασκορπισθεῖσα φρίκη ἐξ αἰτίας τῆς τολμηρᾶς καὶ αἰφνιδίᾳ εἰσβολῆς τῆ Βότσαρη, ἐξεδένωσε τὰς ἐργασίας των εἰς τὴν Δυτικὴν Ἑλλάδα. Τὸν Ὀκτώβριον ξαναῆρξασαν τὸν ἐκδικητικὸν πόλεμον. Εἶχαν φθάσει εἰς αὐτὰς καὶ ἐνδυναμώσεις. Ξαναπέρασαν τὸν Ἀσπροπόταμον, σκοπεύοντες νὰ τελειώσωσιν τὴν ἐκστρατείαν μὲ τὴν ἄλωσιν τῆ Μεσολογγίς. Κατὰ πρῶτον ἐπολιορκήσαν τὸ Ἀνατολικὸν, μικρὰν πόλιν κειμένην τρεῖς λέυγας παρεμπρὸς ἀπὸ τὸ Μεσολόγγιον. Οἱ Τέρκοι διδαθέντες ἐκ πείρας, τὴν ὁποίαν εἶχαν κάμει εἰς τὴν προλαβῆσαν ἐκστρατείαν, ἔμπροσθεν τάτῃ τῆ φρερῆς, δὲν ἔβαλαν κατὰ νῦν νὰ κυριεύσωσιν ἐξ ἐφόδου τὸ Ἀνατολικὸν, μ' ὅλον ὅτι ἡ φρερά τε ἦτον ἄδύνατος, ἀμπροσθεν ἕως τετρακοσίαις ἀνδρας. Ἐρρίψαν, ἀπὸ ὑπέρομετρον διάστημα, σχεδὸν τρεῖς χιλιάδας ἀποβλητῶν (1), οἱ ἀποῖοι ἐφόρευσαν ἢ ἐπλήρωσαν μόλις πενήντα ἀνθρώπους εἰς τὴν πόλιν. Ἐν συμβεβηκὸς πολλὰ μονοειδῆς τέτον τῆ βουβαρδισμῆ εἶναι ὅτι οἱ κάτοικοι ἀρχίσαντες νὰ ξεροῦνται ἀπὸ νερόν, μία τερρική βοίβα, τεσσᾶρα εἰς τὸ μέσον μιᾶς ἀγορᾶς, ἐκυμῆ νὰ ἀκα-

(1) Βόμβα ἢ βόλι, καὶ ἐπομένως κατὰ ὄψμα ριπτόμενον ἀπὸ ὁποιαδήποτε δυνάμειν (Σημ. τῆ μεταφραστῆ).

βρύση μία πηγή, ἣτις ἐπρομήθευσε τὰς χρείας τῶν πολιορκουμένων. Τὴν 20 Νοεμβ. οἱ Τῆρκοι ἐξάντλησαντες τὰς ζωτροφίας των, ἐσήκωσαν τὴν πολιορκίαν μετὰ τὴν συνήθη ἀταξίαν, καὶ ἔκαμαν παραχώρησιν ὅχι ὀλιγώτερον δυσυχή παρά αἱ προλαβῆσαι ἐπιδρομαί.

Τὰ πολεμικὰ συμβάντα εἰς τὴν Πελοπόννησον περιωρίζοντο εἰς τὴν ἐξακολούθησιν τῶν πρὸ πολλῆς ἐκτελεσμένων πολιορκιῶν. ἡ τῶν Πατρῶν, ἐνεργηθεῖσα μετὰ τὴν συνήθη ἀταξίαν καὶ μαλακότητά διεκόπη ἐξ αἰτίας τῶν διχονοιῶν, τὰς ὁποίας θὰ ἦναι ἐπίπονον δι' ἡμᾶς νὰ γνωστοποιήσωμεν. Ἡ Κόρινθος ἐξανакυριεύθη μετὰ ῥωμαλαίαν ἀντίστασιν. Ἡ Τεργικὴ φρερὰ ἀπέλαυσε τὴν ἄδειαν νὰ μετοικήσῃ εἰς τὴν μικρὰν Ἀσίαν. Πλοῖα Ἀυστριακά ἐσπορτίσθησαν μετὰ ταύτην τὴν μετοίκησιν.

1823

Μὲ ὅλον ὅτι αἱ νίκαι, τὰς ὁποίας ἐκέρδησαν οἱ Ἕλληες εἰς τὴν Ἀνατολικὴν καὶ Δυτικὴν Ἑλλάδα ἐπροφύλαξαν ἐφέτος τὴν Χερσόνησον ἀπὸ νέαν εἰσβολὴν, μὲ ὅλον τῆτο ἢ σειρά τῆς Διοικήσεως ἦτο μακρὰν ἀπὸ τῆ νὰ κατασθῆ ἰσαθερά. Αἱ ἐλπίδες, τὰς ὁποίας εἶχαν εἰς τὴν σύστασιν καὶ διαγωγὴν τῆς συνελύσεως τῆ Ἀσρεε οὐλίωρα ἐξηλείφθησαν. Τὰ πατριασικὰ μίσση, ἀντὶ νὰ κατασβύνωνται εἰς τὴν ἔλλειψιν τῶν κινδύνων, εἶχαν γένει περισσότερον ἄσπονδα. Ὁ Κολοκοτρώνης, τῆ ὁποῖς ἡ ἐπιρροή εἶχε γένει ἰσχυρωτέρα, διότι ἐσυμπεθερίασε μετὰ τὴν οἰκογένειαν τῶν Δεληγιάννηδων ἀπὸ τὴν Καρύταιναν, ὅσις εἶχεν εἰνώσει τὴν ἀγανάκτησιν τῆ μετὰ τὸν Θεόδωρον Νέγγρην, μέλος τῆς πρώτης ἐπιτελεσικῆς Βουλῆς, καὶ

ἀποκλεισμένον ἀπὸ τὴν δευτέραν, ἐξέφρασε τὰς ἀξιώσεις τε μὲ ἐφρασιν τόσον ἀπειλητικὴν, ὥστε ἔγινε χρεία, διὰ τὰ τὸν καταπραῦνεν, τὰ τὸν ψηφίσεν Ἀντιπρόεδρον τῆς Ἐκτελεστικῆς Βουλῆς. Ἐκίοιτε ὁ Γεώργιος Κονδρυιώτης δὲν ἐδυνήθη τὰ μείνη πλέον πρόεδρος τῆς Νομοδοτικῆς Βουλῆς· παρητήθη ἀπὸ τὸ ὑπερῶνά τε, ἐπομένως τὰ μέλη τῆς Γερσίας ἐβιάσθησαν τὰ κάμειν νέαν ἐκλογὴν. Ὅλαι αἱ φωναὶ ἐπροσδιόρισαν τὸν Ἀνδρονόπου Μανροκορδάτον. Ἄυτὸς δὲν τὸ ἐδέχθη, λέγων ὅτι ἦτο καλῆτέρον τὰ παραιτήσεν ὅλην τὴν ἐπιρροὴν εἰς τὴν φατρίαν τῆ Κολοκοτρόνη, πάρεξ τὰ τὴν διαφιλονεικίησεν, καθ' ὃν καιρὸν ὁ ἐχθρὸς ἦτον εἰς τὰς πύλας. Ἡ νομοδοτικὴ Βουλὴ ἐβέβαιεν· ὅθεν ὁ Μανροκορδάτος ὑπῆκεσεν· ἀλλ' ὑποιασόμενος καθυπεβλήθη εἰς τὰς κινδύνες ἀπὸ μέρος τῶν ἐναντίων τε, ὥστε ἡ Βουλὴ ἐνόμισε πρέπον τὰ τὸν ὑποχρεώσῃ τὰ ἐκβῆ ἀπὸ τὴν Πελοπόννησον.

Ὁ Μανροκορδάτος ἀναχωρῶν εἰς τὴν Ἰθάραν ἀπέλαυσεν ἀπὸ τὴν Ἐκτελεστικὴν Βουλὴν καὶ ἀπὸ τὴν Γερσίαν τὸ τὰ ὑπάγειν αὐτὰ τὰ δύο σώματα εἰς τὴν Σαλαμίνα, καὶ ἔτιως ἐκεῖ ἠθέλειαν ἠμπορέσει ἐυκολώτερα τὰ συνεννοῦνται μὲ τὴν Σολαρχίαν τῆς Ἰθάρας διὰ τὰ καταπαύσει τὴν πολεμικὴν ἀναρχίαν, ἀλλὰ συνέβη τὸ ἐναντίον· μετὰ τὴν ἀναχώρησιν τῆ Μανροκορδάτος ὁ Πρόεδρος τῆς Ἐκτελεστικῆς Βουλῆς, καὶ δύο μέλη αὐτῆς, ὁ Ἀνδρέας Μεταξᾶς καὶ ὁ Σωτήριος Χαλαμῆς, ἠνώθησαν μὲ τὸν Κολοκοτρόνη, πρᾶγμα, διὰ τὸ ὁποῖον συνέβησε τὰ ἴσθαι τὴν ἀρχήν

φίαν τῶν πραγμάτων μία φατρία πολλά ἔλλειπής ἀπὸ ἀφιλοκέρδειαν καὶ φῶτα, ὡς ὁ θρίαμβός της ἔθλιψε τὰς φίλας τῆς Ἑλληνικῆς Ἐθνικῆς. Ἀπὸ τὴν σιγμὴν, καθ' ἣν ἡ πολεμικὴ ὀλιγαρχία ἔγεινε κυρία τῆς ἐκτελεστικῆς Βελῆς, τῆτο τὸ σῶμα, ἡ Νομοδοτικὴ σύναξις καὶ ἡ σολαρχία τῆς Ἰδρας εἶχαν διχόνοιαν ἀναφανδόν. Ἦτο χρεία ὅλης τῆς ἀξιοπιστίας τῆς Μαυροκορδάτε διὰ νὰ καταπέισῃ τὰς νησιώτας νὰ κάμνῃ νέας προσπάθειάς ὑπὲρ τῆς κοινῆς ἐλευθερίας. Μ' ὅλον τῆτο αἱ ναυτικαὶ ἐργασίαι ἐξενευρώθησαν ἐφέτος. Καὶ ἀπὸ τὰ δύο μέρη ἐμβῆκαν εἰς τὴν θάλασσαν πολλὰ ἀργά. Ὁ καπιτάν Πασᾶς ἐμβῆκε δύο φοραῖς εἰς τὸν Ἑλλήσποντον χωρὶς νὰ ῥίψῃ καὶ μὴτε μίαν σειρὰν κανονίων· οἱ ναυταὶ τε ἐμολύνθησαν ἀπὸ τὴν πανώλην, καὶ κατὰ μεγάλην ἐτυχίαν, παντῆ ἐμποδίσθησαν νὰ ἀποβῶσιν ἐξ αἰτίας τῆς παρουσίας μερικῶν Χριστιανικῶν πλοίων. Ὁ Ἑλληνικὸς στόλος, σχεδὸν πάντοτε καταδιώκων τὸν καπιτάν Πασᾶν, ἀπεχώρισε δι' αὐτὸν ματαίως μερικὰ ἐμπυρόπλοια· εἴτε ἐπειδὴ ἐδιοικῆντο κακῶς, εἴτε διότι τὰ ἀπώθησε μὲ ἐπιτηδεύματα ὁ ἐχθρὸς, δὲν ἐπροξένησαν κανέναν κακὸν εἰς τὰς Τέρικες. Ἡ μόνη θαλάσσιος καὶ ὀπωσῆν ἀξιόλογος ἐπιχειρήσις ἦτο τὸ σάλσιμον εἰς τὴν Κρήτην ἐνὸς στόλου ὑπὸ τὴν ἀρχηγίαν τῆς σολάρχης Ἐμμανεὴλ Τομπάζη, διορισθέντος ἀπὸ τὴν Συνέλευσιν τῆς Ἀτρως Ἀρμοσεῖ, ἡ Γενικῆς Ἀρχιστρατήγε τῆς νήσου. Ὁ Τομπάζης ἀράξε κατὰ τὰς ἀρχὰς τῆς Ἰουλίου εἰς τὴν Κίσαμον, πόλιν μικρὰν, τῆς ὁποίας ἡ φρουρὰ ἔκαμε συνθήκας, καὶ ἐμβῆκεν

1823

1823

εἰς πλοῖον διὰ τὰ Κάνεα. Ὅλαι αἱ δυνάμεις τῶν Τέρμιων ὑπεχώρησαν εἰς τὸ τελευταῖον φρέριον, καὶ ἐκλείσθησαν ἐκεῖ, προσμένονσαι κατὰ τὴν συνήθειαν τῶν προηγεμένων ἐκστρατειῶν, ὥστε ὁ ἐρχομὸς τῆ Αἰγυπτιακῆ σόλε νὰ τὲς δώσῃ ἑυκαιρίαν νὰ ξαναρχήσωσι τὸν πρὸς βλάβην πόλεμον.

Τὸν Νοέμβριον τῆ 1823, ἡ ἐκστρατεία εἶχε τελειώσει, ὡς προείπομεν, εἰς τὴν Λειβαδίαν καὶ εἰς τὴν Δυτικὴν Ἑλλάδα, καθ' ὃν καιρὸν ὁ Λόρδος Βυρὼν κατέβη εἰς τὸν λιμένα τῆ Μεσολογγίε. ἦτο συντροφευμένος ἀπὸ σοφῆς καὶ τεχνίτας, φερμένους καὶ διατηρημένους μὲ ἔξοδά τε, καὶ ἤρχετο νὰ προσφέρῃ εἰς τὲς Ἑλληνας μέρος τῆ ἀπείρου πλῆθους του. Προηγήθη ἀπ' αὐτὸν ὁ Λοχαγὸς Λεικέζεορ Στανχῶπ, Ἀντιπρόσωπος τῶν Ἀγγλων Φιλελλήνων, καὶ μ' ὅλον ὅτι τὸ ταξείδιόν τε δὲν ἦτο σύμφωνον μὲ τὴν Σύνοδον τῆ Λονδίνε, ἔστρεφε νὰ ἔχη κρυφίαν ἀνταπόκρισιν μὲ τὸν ἐπίτροπον ταύτης τῆς Ἐταιρείας διὰ νὰ ευκολύνη εἰς τὴν Ἑλληνικὴν Διοίκησιν ἔν δάνειον ἀπὸ τῆς τραπεζίτας τῆς Εὐρώπης. Ἡ Συνέλευσις τῆ Ἀσπὲς εἶχεν συλλάβει ἤδη τὴν ἰδέαν ἑνὸς δανείου, δοσμένου μὲ ὑποθήκην (1) ἐπὶ τῶν ὑπαρχόντων τῆ Βασιλείας, ὑποστατικῆς συνισταμένης ἀπὸ τὰ ὑπάρχοντα, τὰ ὁποῖα ἀφῆρασαν ἀπὸ τὰ Ἰσαμῖα· καὶ διὰ νὰ πραγματοποιηθῇ περὶ τῆς, εἶχε στείλει εἰς τὴν Λόνδρον ἕνα ἀπὸ τὰ μέλη της, τὸν Ἀνδρῆαν Ἀσ-

1823

(1) Ὑποθήκη, τὸ δίκαιον, τὸ ὁποῖον ἔχα ὁ δανειστὴ μὲ συμφωνίαν τῆ χρεωφιλῆτε ἐπάνω πρὸς ἀκίνητα τῆ αὐτῆ χρεωφιλῆτε. (Σημ. τῆ Μεταφρασῆ.)

βιώτην, ἀπὸ τὴν Ἄρταν. Ἔως τότε ἀπαντῶσαν τὰ δημόσια ἔξοδα μὲ τὰ ἐγχώρια ὑποσατικά. Δὲν εἶχαν δυνηθῆ ἀκόμη νὰ καταστήσῃ εἰς τὸν τόπον τῆ συστήματος τῶν ἀργυρολογιῶν τῶν Τέρκων τὰς βάσεις ἐνὸς φόρου ἀναλόγου μὲ τὰ βοηθήματα τῆ τοῦτε. Ἡ ἐπικράτεια εἶχεν ἀποκτήσει διὰ τῆς ἀποσασίας ὑποσατικά, τὰ ὅποια δὲν ἤξευραν τόσον πολὺ πῶς νὰ διατάξῃ. Ἐπρεπε κατὰ πρῶτον νὰ ἐνοικιάσῃ τὰυτας τὰς ἰδιοκτησίας, διὰ νὰ προσδιορίσῃ τὴν τιμὴν των καὶ νὰ τὰς πωλήσῃ ἀκολούθως, ἢ καλῆτερον ἔπρεπε νὰ τὰς βάλῃ εἰς δημοπρασίαν; Ἡ Συνέλευσις τῆ Ἄσρου δὲν ἐτόλμησε νὰ ἀποφασίσῃ ὡς πρὸς τῆτο ἢ ἀβεβαιότης τῆ μέλλοντος ἠθέλεν ἀποδιώξῃ ἀγρονόμους (ἐπνοικιασὰς ὑποσατικῶν) καὶ ἀγορασὰς, καὶ ἠθέλε προξενήσῃ μόνον πωλήσεις ἐπιζημίαις. Ἐν τοσούτῳ, εἶχαν περιορισθῆ νὰ συναθροίσῃ, καταπραῦνοντες τὸν τρόπον τῆς ἀργυρολογίας τῶν Τέρκων, τὸ κεφαλικὸν δόσιμον πρὸς ἓν γρόσιον τὸν καθένα δύο ἐκατόμμυρα (μιλλιόνια) γροσίων ἐπρομηθεύθησαν μὲ τῆτο τὸ μέσον, (1) ὡς λέγουσιν, εἰς τὴν ἐκτελεστικὴν Βελήν. Οἱ ὑπεργοὶ καὶ οἱ ἀρχηγοὶ τῶν φατριῶν, ἀπὸ τῆς ὁποίας ἐδιήχονόει ἡ Πελοπόννησος ἐρωτῶντο ἀναμεταξύ των, τὸ τί ἔγεινεν αὐτῆ ἢ ποσότης, εἰς ποίας ἔκδοσιμους ἐπροσδιορίσθη, ἀντεγκαλῶντες ὁ εἰς τὸν ἄλλον.

Περὶ τὰ τέλη τῆ μηνὸς Δεκεμβρίου, καὶ ἀπέχθησαι, τὰς ὁποίας ἤδη ἐγνωστοποιήσαμεν, ἔλαβαν

(1) Ἀπομνημονεύματα τῆς Διοχαρῆς Λακίνας Στανχάω.

θλιβερώτατον χαρακτήρα οξυθυμίας. Η Νομοδοτική Βεβλή, συνισταμένη ἀπὸ Ἀντιπροσώπων γενικῶς πιεσῆς εἰς τὰ ἱπροσαχθέντα ἐβιάσθη νὰ ἀποδοκιμάσῃ τὰ περισσότερα ἔγγραφα τῆς ἐκτελεστικῆς Βεβλῆς, τότε διόλου ἀφοσιωμένης εἰς μικροπρεπῆ συμφέροντα, εἰς τὰ ἄγρια πάθη τῶν πολεμικῶν ἀρχηγῶν, οἵτινες ἐφαίνοντο ὅτι ἔσωσαν τὴν ἐπικράτειαν ὄχι δι' ἄλλοτε, παρὰ διὰ νὰ τὴν ὑποδελώσῃ. Ἐκτοτε ἀμφότερα τὰ πολιτικά σώματα εἶχαν ἀναφανδὸν ἐχθροπραξίας. Ἡ θέσις τὴν ὁποίαν ἔλαβεν ἡ Γερμανία ἦτον ἡ σεμνοτέρα καὶ καρτερικωτέρα, ἀφ' ὅσας ἠξέυρομεν. Ἐκτελέσσα μὲ ζέσειν τὴν ἐξέσιαν, τὴν ὁποίαν τῆς ἐδίδε τὸ διάταγμα τῆς Ἐπιδάουρε, ἠξέυρε νὰ δώσῃ εἰς τὴν Ἐθνικὴν Ἀντιπροσωπίαν βαθμὸν ὑπολήψεως καὶ δυνάμεως, ἣτις ἐξήλειψε τὴν ἐκ μέρους τέλας ἔννοιαν πρὸς τὴν ἀντιπάλευσιν. Καταρχὰς ἐδίωξεν ἀπὸ τὴν ἐκτελεστικὴν Βεβλῆν τὸν Κόμητα Μεταξᾶν, διότι παρήτησε χωρὶς προσαγὴν τὴν καθέδραν τῆς Διοικήσεως· ἀργότερα ἐκβαλεν ἀπὸ τὴν ἀξίαν τὸν ἐπὶ τῷ δημοσίῳ ταμείῳ Ἰπποκρῶν διότι ἐσύσῃσε μὲ τὴν ἰδιαίτεραν ἐξέσιαν τε φόρον ἐπάνω εἰς τὸ ἄλλας. Τέσσαρες Ἀντιπρόσωποι ἐξάλθησαν ὀπίσω διότι δὲν ἐυρέθησαν παρόντες, ὅταν τὸ χρέος των τὴν ἐπροσκαλέσεν εἰς τὴν Ναυπλίαν. Ἡ ἐκτελεστικὴ Βεβλή ἐρεθισθεῖσα ἀπ' αὐτὴν τὴν διπλὴν ἀποχειροτονίαν ἐσειλεν εἰς τὸ Ἄργος τὸν Νικήταν καὶ τὸν νέον Κολοκοτρώνην μὲ διακοσίους ἀνδρας διὰ νὰ συνομιλήσῃ μὲ τὴν Γερμανίαν καὶ νὰ ζητήσῃ λόγον περὶ τούτου. Οἱ στρατιῶται κινήσαν ἄσυνεχως τὴν συνέθρῃσιν, καὶ κα-

ἤρτησαν τὴν προπέτειαν εἰς τόσον, ὥστε ἐκυρίευσαν καὶ τὰ δημόσια χαρτοφυλάκια. Ὁ Νικητάς ἦτον ἀρχηγὸς τέτων τῶν μανιωδῶν, καὶ ἐκφώνησε μὲ τόνον φοβερικὸν, ὅτι θὰ ἔχη ἀμέσως πολεμικὴν διοίκησιν, καὶ ὅτι δὲν ἐγνώριζεν ἄλλον νόμον, πᾶρεξ τὴν ἀπάθην τε· ἀλλ' ἐπειδὴ οἱ Γερουσιασαὶ τὸν ἔδαικαν νὰ καταλάβῃ ὅποια βαρῆρα ἐπακόλθετα ἤμπορῶσε νὰ ἔχη ἢ ὑπὸ τῶν στρατιωτῶν τε πλημμυληθεῖσα παράβασις, ἀπέδωκε τὰ ἀρχεῖα.

Ὁ λαὸς τῆς Ἀργεῖς, μανθάνων τὰ εἰς τὴν Γερουσίαν συμβάντα συνηθροίσθη καὶ ἔλαβε τὰ ὄπλα διὰ νὰ διάξῃ τὴν στρατιάν. Μὲ ὅλας ταύτας τὰς εὐνοϊκὰς διαθέσεις τῆς λαῶ, ἡ Νομοδοτικὴ Βεβλή ἐνόμισεν ὅτι πρέπει νὰ παραιτήσῃ τὸ Ἀργεῖς, καὶ ἐμετοίμησεν εἰς τὸ Κρανίδιον, μικρὰν πόλιν ἐπάνω εἰς τὴν Χερσονήσον, ἣτις κλείει, πρὸς ἀνατολὰς, τὸν κόλπον τῆς Ναυπλίας, καὶ τὴν ὅποιαν ἡ γειτονία τῆς Ἰθάρας ἀποκατέβαινον ἀσφαλεστέραν. Κατὰ τέττες τὴν χρόνον ὁ Κολοκοτρώνης ἔγραψεν εἰς τὴν στρατιάν τῆς Πελοποννήσου, τῆς Ἀνατολικῆς καὶ Δυτικῆς Ἑλλάδος, νὰ ἔλθουν νὰ τὸν εἶδον εἰς τὸ Γασῆν, διὰ νὰ σχηματίσῃ πολεμικὴν διοίκησιν. Τὰς προτάσεις τε ὑπεδέχθησαν κακῶς, πρὸ πάντων εἰς τὴν Δυτικὴν Ἑλλάδα, ὅπερ ἡ δυσυχία τέτων τῶν ὀλεθρίων διχονοιῶν ἦτο κατ' ἐξοχὴν ἐπαισθητὴ, ἐπειδὴ αὐταὶ αἱ ἐπαρχίαι ἦσαν ἐσρημέναι ἀπὸ τὰς βοηθείας, τὰς ὅποιαις ἤθελον δυνηθῆναι νὰ λάβωσιν ἀπὸ τὴν Πελοπόννησον. Εἰς τὴν νεανίαν τῆς καθέδραν, ἡ Νομοδοτικὴ Βεβλή ἔδωκε πολλὰς προ-

σαγὰς μὲ σκοπὸν νὰ περιορίσῃ τὸν ἀριθμὸν τῶν εἰς ἑκάθενα στρατηγὸν προσκολλημένων πολεμικῶν, νὰ ὀλιγοσέυῃ τὴν δύναμιν τῶν καπιτάνων, καὶ νὰ ἐμποδίσῃ τὴν διαρπαγὴν τῶν δημοσίων χρημάτων. Ἡ Ἐκτελεσικὴ Βεβλή, πάντατε κυρία τῆς ἐξουσίας ἀπεκρίνετο εἰς ταῦτα τὰ ἔγγραφα τῆς Γερουσίας δι' ἀπειλητικῶν προκηρῦξεων. Ἀλλ' οἱ Γερουσιασταί, οἵτινες κατὰ πρῶτον μὲ μεγάλην εὐγένειαν καὶ ἐλευθεροφροσύνην ἐνόμιζαν ὅτι ἡ ἀνταμοιβὴ τῶν συνίσταται εἰς τὴν δοκιμασίαν τῶν Εὐρωπαϊῶν πεφωτισμένων φίλων τῆς Ἑλληνικῆς, ἐλευθερίας, ἐκέρδιζαν καθ' ἡμέραν τὴν συγκατάνευσιν τῶν συμπατριωτῶν των, καὶ εὐρέθησαν τέλος πάντων ἀριετὰ δυνατοί, ὥστε καθήρεσαν τὴν Ἐκτελεσικὴν Βεβλήν καὶ ἐψηφίσαν νέες Βεβλευτάς. Τὰς πρώτας ἡμέρας τῆς Ἰαννουαρίου τῆς 1824, ὁ Γεώργιος Κονδεριώτης, Ὑδραῖος, ἐψηφίσθη πρόεδρος ἐνὸς νέου ἐκτελεσικοῦ συμβουλίου, τὸ ὅποιον ἐσυνίστατο ἀπὸ τῶν Γεωργίου Κολέτην, Παναγιώτην Μποτέζην, Νικόλαον Λόνδον Πατριῶν. Μετὰ ἕνα μῆνα, τὰ μέλη τῆς καθαιρεθέντος συμβουλίου κατηγορήθησαν, ἔμπροσθεν μιᾶς ἐπιτροπῆς συσταμένης ἀπὸ ἐννέα μέλη τῆς Νομοδοτικῆς Βεβλής.

Ὅτι μετεχειρίσθησαν κακῶς τὰ εἰσοδήματα τῶν ὑποσητικῶν, καὶ τὰς θαλασσίας δυνάμεις.

Ὅτι ἐσυγχάρησαν εἰς δύο μέλη καθαιρεθέντα νὰ ἐξακολουθῶν τὰς ὑπεργίας των εἰς τὴν Βεβλήν.

Ὅτι ἀνόμως ἐπροβίβασαν ἀξιωματικὰς.

Ὅτι ἐπώλησαν τὰ κανόνια, τὰ ὅποια ἐτῆραν ἀπὸ τὴν Ναυπλίαν χωρὶς νὰ συμβουλευθῶν τὴν νομοδοτικὴν Βεβλήν,

1824

1824

Ὅτι ἐπώλησαν αἰχμαλώτους Τέρους .

Ὅτι ἐδημοσίευσαν τὴν πώλησιν τῶν ἐθνικῶν ἐπιπλοχόντων χωρὶς τὴν συγκατάνευσιν τῆς Νομοδοτικῆς Βουλῆς .

Ὅτι κατέσκησαν τὸ μονοπωλεῖον τῆς Ἀλάτος .

Ὅτι δὲν ἠθέλησαν νὰ γνωρίσων ὡς μέλος τῆς Νομοδοτικῆς σώματος τὸν Κολέτην , ψηφισθέντα ἀντὶ τῆς Κόμητος Μεταξᾶ .

Ὅτι ἐσυγχώρησαν εἰς ἓνα σῶμα ὀπλισμένον νὰ παραιτήσῃ τὴν Ναυπλίαν καὶ νὰ ἐκτελέσῃ ἐχθροπραξίας κατὰ τῆς Νομοδοτικῆς Σώματος καθεδρεύοντος εἰς τὸ Ἄργος .

Αὗται αἱ κατηγορίαι καὶ ἡ σέρισις τῆς ἐπαγγελματος τῶν μελῶν τῆς συμβουλῆς ἐδημοσιεύθησαν εἰς μίαν προκήρυξιν συνταγμένην ἀπὸ τῶν προέδρων τῆς Νομοδοτικῆς καὶ τῆς νέας ἐκτελεστικῆς σώματος .

Τῆτο τὸ ἔγγραφον , σταθερὸν καὶ ἀξιέπαινον , ἐπροξένησεν εἰς τὴν Πελοπόννησον πολιτικὸν σχίσμα . Τὰ μέλη τῆς παλαιῆς συμβουλῆς ἠνώθησαν εἰς τὴν Τριπολιτσᾶν , συνήθροισαν μαζύτων ἀδυνατωτάτες καὶ ὀλιγωτάτες ἀπὸ τὸ Νομοδοτικὸν σῶμα , καὶ διεκηρύχθησαν ὡς μόνη νόμιμος διοίκησις . Ἐψηφισαν τὸν Ὑψηλάντην προεδρόντων . Ὁ Νικήτας ἦτον ἤδη εἰς τὰς τάξεις των ἠμπόρεσαν νὰ ἀποκλύσων τοις τοτρόπως τὴν ἐξουσίαν τῶν δύο ἀρχηγῶν , τῶν ὁποίων τὰς δημοσίας καὶ ἰδιαιτέρας ἀρετὰς γενικῶς ἐτίμων . Μ' ὅλον τῆτο αὐτὴ ἡ φιλιώσις μὲ ἀνθρώπους , τῶν ὁποίων οἱ σκοποὶ διέφεραν διόλου ἀπὸ τὰς ἐδικίας τε , ὀλίγον ἐτίμησε τὸν χαρακτῆρα τῆς Ὑψηλάντε . Οἱ σασιασαὶ ἐσυσῆθησαν εἰς Τριπολιτσᾶν , Κόρινθον , Ναυπλίαν

καὶ ἐδημοσίευσαν ὅτι θέλουν συγκροτῆσαι τὸν Ἀπρίλλιον μῆνα γενικὴν Συνέλευσιν. Αὐτὰ τὰ ἀξιοθρήνητα συμβεβηκότα εἶχαν διαλύσει τότε εἰς δύο μεγάλας φατρίας τὰ διάφορα μέρη, τὰ ὅποια ἀπὸ τὸν καιρὸν τῆς ἀποεσασίας ἐτάρατταν κατὰ διαφόρους τρόπους. Τὸ ἓν μέρος συνίστατο ἀπὸ τὸν μεγαλύτερον ἀριθμὸν τῶ Νομοδοτικῶ σώματος, ἀπὸ τὰς νησιωτικὰς σολαρχίας, ἀπὸ τὴν φατρίαν τῶ Μαυροκορδάτε εἰς τὴν δυτικὴν Ἑλλάδα, ἀπὸ τὸ πλῆθος τῶ λαῶ εἰς τὴν Πελοπόννησον· τὸ ἄλλο συνίστατο ἀπὸ τὴν Κολοκοτρῖνην, ἀπὸ τὸν Μαυρομιχάλην, ἀπὸ τὸ μεγαλύτερον μέρος τῶ στρατεύματος, καὶ μετεχειρίζετο τὸν Ἀψθεντόπαιδα Ὑψηλάντην ὡς δανειστὴν τῶ ὀνόματός τε.

1821

Ὁ Ὀδυσσεὺς, ὅστις κατῴρθησε νὰ συστήσῃ εἰς τὴν Ἀνατολικὴν Ἑλλάδα διοίκησιν ἰσχυρὰν καὶ θεμελιωμένην εἰς τὰς βάσεις τῶ Συντάγματος τῆς Ἐπιδαύρου, ἐπηγγέλετο ἀπόλυτον ἐδετερότητα. Μὲ ὅλην τὴν ἀνατροφήν, τὴν ὅποιαν εἶχε λάβει πλῆσιον τῶ Ἀλῆ Πασᾶ, ἔτος ὁ ἀρχηγὸς ἔδειξε μεγάλην εὐφυΐαν εἰς τὸ νὰ καταλάβῃ τὸ μέτρον τῶν καλητερεύσεων, τῶν ὁποίων τὸ δημόσιον πνεῦμα ἦτο δεκτικόν. Αὐτὸς, ὅστις καταρχὰς εἶχε τὴν διαγωγὴν εσσιώδους στρατιώτε, ἔργεινεν ἀνεπαισθήτως ἐλευθέρως καθ' ὅλα. Ἀφῶ ἐβασίλευσε διὰ τῆς δυνάμεως εἰς τὰς ὑπὸ τὴν διοίκησίν τε ἐπαρχίας, ἐζητήσε νὰ βάλῃ εἰς τὴν εὐνοίαν τῶ λαῶ τὴν ἐξουσίαν τε κάμων προσπάθειας διὰ νὰ διασκορπίσῃ τὴν διδασκαλίαν καὶ τὰ συνταγματικὰ ἀξιώματα· ὑπεδέχετο μὲ διάκρισιν τὴς ξένες, ζητῶν νὰ τῆς ἐμπνεύσῃ ἓν εἶδος προτιμησεως διὰ τὰς ἐ-

παρχίας, τὰς ὁποίας ἐδιοικῶσε. Κατώρθωσεν ἔ-
 τω νὰ προσδιορίσωσι τὸν Σάλωνα διὰ τὸν σχη-
 ματισμὸν μιᾶς συνλεύσεως, ὅτε ἔμελλαν νὰ
 ἐξετασθῶν ἀκριβῶς μεγάλα ἐθνικὰ συμφέροντα. Αὐ-
 τῇ ἡ συνέλευσις συνηθροίσθη τὸν Ἀπρίλιον μῆνα.
 Ἀπεφάσισαν ἐκεῖ περὶ τῶν μέσων τῶ νὰ δώσεν δύ-
 ναμιν εἰς τὰς νόμους καὶ εἰς τὸ σύνταγμα, περὶ
 τῆς ὁδοῦ, τὴν ὁποίαν μέλλεν νὰ ἀκολουθήσεν εἰς τὸ
 δημόσιον ταμεῖον, περὶ τῶ καλητέρος χειρὸς τῆς
 ἐκστρατείας, τὸ ὁποῖον μέλλεν νὰ δεχθῶν κατὰ τῆς
 Πόριτας· ἔβαλαν τέλος πάντων ταύτην τὴν ἐρώ-
 τησιν· Ποία εἶναι ἡ νόμιμος διοίκησις, ἡ τῆς Τρι- 1824
 πολιτῶς ἢ ἡ τῶ Ἀργεῶ; Ἡ συνέλευσις δὲν ἐδίσα-
 σε νὰ κρίνη τὸ τελευταῖον.

Ἀλλὰ δὲν ἀρκῶσε μιᾶς ἀπόφασις συνεδρῶν διὰ νὰ
 κάμῃ νὰ ὑπερισχίση ἡ διοίκησις τῶ Ἀργεῶ ἀπὸ
 τῶς σασιασῶς. Εἶδε τὸν ἑαυτὸν τῆς εἰς τὴν ἀ-
 γάμην τῶ νὰ τῶς πολιορκήσῃ εἰς τὰ φρούρια, τὰ
 ὁποῖα κατεῖχαν, καθὼς ποτὲ εἶχαν κάμει μὲ τῶς
 Τέρκῶς. Ἡ διοίκησις τῶ Ἀργεῶ μετεχειρίζετο
 κατὰ τῶν ἐναντιῶν τῆς κατηγορίας φρικωδεσέραν
 ἀπὸ ὅλας ἐκείνας τὰς ὁποίας ἔλεγον ἤδη κατ' αὐ-
 τῶν. Τὸ Ἑλληνικὸν δάνειον διεπραγματεύετο τό-
 τε εἰς τὸ Λονδίνον. Εἶχαν κάμει τὸν λαὸν νὰ
 κηταλάβῃ τὴν κατεπειγῶσαν ἀνάγκην ταύτης τῆς
 ἐργασίας τῶ δανείσ, τὸν ἔλεγον ὅτι οἱ Ἀγγλοὶ
 τραπεζίται δὲν ἐπρόσμεναν ἄλλο τι πάρεξ τὴν ὑ-
 ποταγὴν ἢ τὴν ἐξόπλσιν τῶν σασιασῶν διὰ νὰ πα-
 ραδώσῃ τὰ κεφάλαιά των. Τῶτο ἐφαίνεται βαρὺ εἰς
 τὸν Κολοκοτρώνην, Μαυρομιχάλην, καὶ εἰς τῶς ἄλ-

Με.

1824

λας πολεμικὰς ἀρχηγέας. Ἦσαν ἐχθροὶ τῆς δανείας, ἐπειδὴ ἐνόμιζαν ὅτι αὐτὴ ἢ διαπραγματεύσεις θὰ τὲς ἐσρήσῃ ἀπὸ τὴν ἐπιρροήν, ἢ ὅποια τὲς ἐδίδοι πλέτη κολοσσαῖα. Περὶ τὰ τέλη τῆς Μαΐου, ἢ Τριπολιτσαῖα παρεδόθη· ἢ Ἀκροκόρινθος καὶ ἢ Ναυπλία ἢ κολέθησαν τῆτο τὸ παράδειγμα. Οἱ διοικηταὶ τῆτων τῶν φρεσίων παρητήθησαν ἀπὸ τὰς φρεσάς των, καὶ διὰ μίαν σιγμὴν οἱ δύο ἀρχηγοὶ Κολοκοτρόνης καὶ Πετρόμπεης εἶδαν τὸν ἑαυτόν των, ὑπὸ τὴν διάκρισιν τῶν ἐναντίων των.

Μετὰ τὴν σαθερότητα, τὴν ὅποιαν ἔδειξεν ἢ διοίκησις τῆς Ἀργεῖς, δὲν ἐδύνατο νὰ εὐτελισθῇ εἰς τόσον, ὥσα νὰ ἐκδικηθῇ, ὥσαν νὰ μὴν ἦτον ἄλλο τι πάρεξ ἀντιπρόσωπος μιᾶς πατρίας, Ἐφάνη ὅτι ἐγγίχθη ἀπὸ αὐτὴν τὴν μεγάλην ἀλήθειαν, ὅτι ἢ ἐλευθερία εἶναι ἐν ἀγαθὸν εὐκολώτερον νὰ τὸ ἀποκτήσῃ τις, πάρεξ νὰ τὸ συμμαθῆξῃ μὲ ἄλλον. Ἐπαρατήρησεν ὅτι ἔτοι οἱ στρατηγοὶ, ὠπλισμένοι ἐναντίον μιᾶς καταστάσεως πραγμάτων, τὴν ὅποιαν δὲν ἐνέκριναν τόσον πολλὰ, εἶχαν κάμει ἀπειροὺς κωδελύσεις κατὰ τῶν Τέρκων, καὶ ἐτίμησε τὴν νίκην τῆς μὲ φρονιμωτάτην μετριοφροσύνην. Περιωρίσθη μόνον εἰς τὸ νὰ ἐκφωνήσῃ τὴν ἐξουσίαν τῶν ἀρχηγῶν τῆς πολεμικῆς ἀντιθέσεως, τὴν ἔξωσίν των ἀπὸ τὰ ὑπεργήματα τῆς Γερουσίας καὶ τῆς συμβουλίας τῶν ὑπεργῶν ἐφέτος καὶ τὸν ἐρχόμενον χρόνον. Ἐκτοτε ὅλα ἔλαβαν τὴν προτίραν τάξιν.

Ὁ Λόρδος Βυρὼν δὲν εἶδε τῆτο τὸ τέλος τῆς ἐμφυλίου πολέμου τῶν Ἑλλήνων. Ἐθὺ θάνατός τε, ταχυθῆς, ὡς λέγουσιν, ἀπὸ τὸν βαρῦν ἐρεθισμόν,

1824

τὸν ὁποῖον τῷ ἐπροξένησαν αὐταὶ αἱ διχόνοιαί, συνέβη τὸν Ἀπρίλλιον μῆνα. Ἐπολιτογραφήθη εἰς τὴν Ἑλλάδα. Δὲν εἶναι δυνατόν νὰ εἰπῆ τις ὁποῖαν ἐπιρροὴν ἤθελεν εἶσθαι ἄξιός νὰ λάβῃ ὡς πρὸς τὰς τύχας τῆς νέας πατρίδος τε· ἀλλ' αἱ ἐκτεταγμέναι δυνάμεις, τὰς ὁποίας εἶχεν ἀφιερῶσει εἰς αὐτήν, δὲν ἤσαν πῶ νὰ προσαρμοσθῶν μὲ τόσην δόξαν, ὅσην ἠλπιζεν ἀναμφιβόλως. Ψηφισθεὶς ἀπὸ τῆς Ἑλληνικῆς Ἀρχιερατικῆς τῆς Ἀνατολικῆς Ἑλλάδος, εἶχεν ἀποφασίσαι νὰ γνωσοποιηθῆ ὡς πολεμικὸς στρατηγὸς κυριέων τὸ φρέριον τῆς Ναυπάκτου, καὶ κλειῶν εἰς τὰς Τέρες τὴν εἴσοδον τῆς κόλπου· τῆτο ἦτο μία ἀξιωματικὴ ἰδέα, ἀλλ' ὑπερτέρα τῶν ἀδυνάτων πολεμικῶν μέσων τῶν Ἑλλήνων, ἀλλ' ἔτε ἡ ἐκτέλεσις ἐδοκιμάσθη ἐνθέρμως. Ἐν σῶμα πεντακοσίων Σαλιωτῶν, τὸ ὁποῖον ὁ Ἐυγενὴς Λόρδος εἶχε μισθώσει, τὸ ὁποῖον ἐμελλε νὰ ἦναι τὸ ἐμφύχωμα τάντης τῆς ἐκστρατείας, τὸν ἐπροξένησε τόσας δυσαρσεκειάς, ὥστε ἔπρεπε νὰ χάσῃ τὴν ἐλπίδα τῆ νὰ ἠμπορέσῃ ἄλλοτε νὰ ἐπιχειρησθῆ τίποτε μὲ αὐτὸς· καὶ ὅταν ἔπαυσαν εἰς τὴν καρδίαν τε ἡ στρατιωτικὴ ὁρμὴ καὶ αἱ φαντασίαι τῆς δόξης, αἱ ὁποῖαι τὸν εἶχαν καταντήσει εἰς ἔκστασιν, δὲν ἔδειξε πλέον εἰς τὸ ἐξῆς ἄλλο τι, πᾶρεξ θλιβεράν διάθεσιν, καὶ εἰάν πισεύσωμεν τὸν ἐπίτροπον τῆς Ἀγγλικῆς συνεδρίας, τὸν Συνταγματάρχην Στανχῶπ, ἐν εἶδος ἀγανακτήσεως κατὰ τῶν ἐλευθεριῶν γνωμῶν, καὶ τῶν Φιλανθρωπικῶν σοικείων, τὰ ὁποῖα ἐτιμῶντο διὰ τὰς ἀπειρας θυσίας τε.

1824

Ζωηραὶ λογογραφίαι διηγήθησαν μεταξὺ τῆς Λόρδ

Βυρών, και τῷ Συνταγματάρχῃ Στανχώπ περὶ τῶν μέτρων, τὰ ὁποῖα μετεχειρίσθη τὸ συνέδριον τῶν Ἀγγλῶν Φιλελλήνων διὰ τὴν διασπίρην εἰς τὴν Ἑλλάδα τὴν ἐνεργεσίαν τῆς πολιτισμοῦ. Τὸ ἐν αὐτὰ τὰ μέτρα ἦτον ἡ σύστασις δύο Πιεσηρίων εἰς τὸ Μεσολόγγιον καὶ εἰς τὰς Ἀθήνας, καὶ ἡ ἔκδοσις μιᾶς ἐφημερίδος ἐπιγραφομένης, „Ἑλληνικὰ Χρονικά“. Ὁ Συνταγματάρχης Στανχώπ ἦτον εἰς γνώμην ὅτι τᾶντα τὰ δύο Πιεσηρία ἔτι ἀπολαμβάνου ἀπόλυτον ἐλευθερίαν· ἐκρινεν ἄξιον ὅτι τὸ μόνον μέσον τῷ νὰ συμφωνήσεν τὰς φατρίας ἦτο τὸ νὰ εἰσάξεν μεταξὺ αὐτῶν ἐκεῖνο τὸ ὄπλον, τὸ ὁποῖον βοηθεῖ τὰ φατριασικὰ μίσση εἰς τὰ πεπολισμένα ἔθνη· καὶ τῷ ὄντι, τὰ δύο ἀγγλικὰ Πιεσηρία ἐνέπνευσαν παρευθὺς φόβον εἰς ὅλας τὰς ἀνθρώπους φανερά. Ἄλλ' αἱ προσβολαί, τὰς ὁποίας τοιστοτρόπως ἔφεραν ἦσαν διόλου κινδυνώδεις. Οἱ Ἕλληνες ἦσαν πολλὰ μακρὰν ἀπὸ τὴν κατάστασιν τῆς πολιτισμοῦ, ἣτις δικαιώνει τὰς ὑπερβολὰς τῆς Πιεσηρίας. Ἐμπροσθεν τῶν τῶν ἀπηνῶν ἀνθρώπων, ἡ γραμμὴ ὕβρις δὲν ἐδύνατο νὰ ἐκδινηθῆ μετ' ὕβριν ἢ ἐπανόρθωσιν τῆς αὐτῆς εἶδος, ἀλλὰ μετ' αἷμα· ἔτω τὰ κακὰ τῆς ἐμφυλίου πολέμου ἤθελαν παρεκτανθῆ ἀπροσδιόρισως. Μερικὰ μέτρα κολαστικὰ ἐδέχθη τὸ ἐκτελεστικὸν συμβέλιον, τὰ ὁποῖα ἔκαμαν μέγα καλόν. Ὁ Λόρδ Βυρών, πρὸ τῆς νὰ ἀποθάνῃ, τὸς εἶχε παρακινήσει, ὅχι διότι εἶχεν αἰτίαν προσωπικᾶς νὰ παραπεμφθῆ, ἀλλ' ἡ δύναμις τῆς πνεύματός τε ὑπερέβη μίαν πολυδάπανον πείραν.

Ἡ Πόρτα δὲν ἔμεινεν ἀδιάφορος εἰς τὰς διχο-

νοῦσας τῆ Μωρέως · εἶχε συμφέρον νὰ ὠφελῆται ἀπ' αὐτὰς · ὅθεν τὸ ἔβαλεν εἰς πράξιν πολλὰ ὀφλίγωρα . Αἱ βλάβαι , τὰς ὁποίας ἔπαθε τὸν παρελθόντα χρόνον , καὶ ἐπροξενήθησαν κυριωδέερον ἀπὸ τὴν πανώλην, ἤμπορῶσαν νὰ ἐπανορθωθῆν μόνον εἰς τὸ τέλος τῆς ἀνοίξεως . Ὁ Ἀντιβασιλεὺς τῆς Αἰγύπτου , Μεχμέτ Ἀλῆς ἠτοίμαζε διὰ τὴν ἰδιαν ἐποχὴν σημαντικὴν ὀπλασίαν · αἱ δύο συμμαχήσασαι κατὰ τῆς ἐλευθερίας τῶν Ἑλλήνων διοικήσεις ἐμελλαν νὰ κάμνεν τὰς μεγαλητέρας προσπάθειας , διὰ νὰ γένη κρίσιμος ἡ ἐκστρατεία ἐφέτος καὶ διὰ ἡρᾶς καὶ διὰ θαλάσσης . Αὐταὶ εἶχαν βάσει εἰς πράξιν χρηματικὰ βοηθήματα εἰσέτι σημαντικὰ , ἐνῶ , δι' ἔλλειψιν χρηματικὴν , τὰ Ἑλληνικὰ πλοῖα ἐμειναν ἀνετοίμασα εἰς τὰς λιμένας τῆς Αἰγαίης Πελάγους . Εὐδαίμων ἡ Ἑλλάς ! λέγει εἰς αὐτὴν τὴν περίρασιν ὁ Κ. Edward Blaquières ἐπειδὴ καὶ αἱ ἰδιαὶ ἐλλείψεις τῆς ἠμπόρῶσαν νὰ χρησιμεύσεν εἰς τὴν σωτηρίαν τῆς . Ἐὰν τὸ πολιτικὸν χίσμα τῆ Μωρέως ἤθελεν ἐκτραγῆ μερικὲς μῆνας ἀργότερα , καὶ ὅταν ὁ Αἰγυπτιακὸς στόλος ἐμελλε νὰ ἐμφανισθῆ εἰς τὰντα τὰ παράλια, μεγάλαι δυσυχίαι ἦσαν ἀναπόφευκτοι · ἀλλὰ ἡ Πύρσις βιασθεῖσα νὰ ὠφελῆθῆ ἀπ' αὐτὰς τὰς ταραχὰς , ἡ μεγάλη ἐνέργεια διαιρεθεῖσα εἰς δύο μερικὰς προσπάθειας δὲν ἐπέτυχε τὸν κυριωδέερον σκοπὸν τῆς .

1824

Ἡ πρώτη ἀπ' αὐτὰς τὰς προσπάθειας ἐπρόσκειρε δια θαλάσσης εἰς τὸν βράχον τῆς Σκοπίου , τόπον πολυμικρὸν , ὅστις διοικετὶ τὰς κόλπας τῆ Βώλε , τῆς Μαγνησίας , ἀποκλείει τὴν θαλάσ-

1824

σοπλοῖαν τῆς Θεσσαλονίκης καὶ τῆς Ἐυβοίας. Λαὸς ἀπὸ δώδεκα χιλιάδας Ἑλλήνων, ὑποσηριζόμενος ἀπὸ μίαν ἀδύνατον φρερὰν ὑπὸ τὴν ὀδηγίαν ἐνὸς ἀρχηγῆ ὀνομαζομένη Διαμαντῆ, ἐβίασε τὸν Καπιτὰν-Πασᾶν ν' ἀπομακρυνθῆ, μετὰ ἓνα βομβαρδισμόν εἰκοσιτσεσάρων ὥρων. Διὰ ξηρᾶς, αἱ ὑπὸ τὸν Δερβίς-Πασᾶν ἠνωμένοι δυνάμεις ἐρρύποκινδύνευσαν εἰς τὰς Θερμοπύλας· ἔχασαν ἐκεῖ δύο χιλιάδας ἀνδρῶν, ἀρετὸν πλῆθος σκευῶν, καὶ ὅλον τὸ πυροβολικὸν τάγμα των. Ὁ Δερβίσης ἐμελλε νὰ ὑποσηριχθῆ ἀπὸ μίαν ἀπόβασιν ἐνεργηθεῖσαν εἰς τὴν Εὐβοίαν· ἀλλ' ὁ Καπιτὰν-Πασᾶς δὲν ἔκαμεν αὐτὴν τὴν ἀπόβασιν, τὴν ὁποίαν αἱ διδασκαλίαι τε τὸν διώριζαν ὡς ἀναγκαῖον δεσμὸν μεταξὺ τῶν τῆς ξηρᾶς καὶ θαλάσσης πράξεων. Αὕτη ἡ ἀπίθανος ἀδυναμία ἐκτελέσεως δοκιμασθεῖσα ἀπὸ τῆς Τέρκης εἰς ὅλην τὴν ἐκστρατείαν των, ἔκαμε νὰ πισένσωμεν ὅτι τὰ χεδιά των δὲν ἦσαν ἔργον αὐτῶν. Κατ' εὐτυχίαν διὰ τῆς Ἑλληνας δὲν ἦτον εἰς τὴν δύναμιν τῶν κρυμμένων ἐχθρῶν των ν' ἀνταμείψεν μὲ μίαν σοφὴν διένθυσιν τὸ ἀνιάτον ἐλάττωμα τῆς διοργανισμῆ, τὸ ὁποῖον θὰ ἐξολοθρένει πάντοτε ὀλίγον κατ' ὀλίγον τὰς φρικωτάτας ὀπλάσιαι τῶν Τέρκων.

1824

Ἡ δευτέρα προσπάθεια τῆς Πόρτας συνέβη τῶν Ἰῆλιον μῆνα, αἱ ταραχαὶ τῆς Πελοποννήσου εἶχαν καταπαύσει· τὰ κεφάλαια τῆς δανείας εἶχαν φθάσει εἰς τὴν Ζάκυνθον· τίποτε δὲν ἐμπόδιζεν εἰς τὸ νὰ ἐγχειρισθῶσιν· ἢ ἐγχειρίσεις ἐμελλε νὰ ἐκτελεσθῆ, καθ' ὃν καιρὸν ὁ Τερκικὸς σόλος, ἀναχωρήσας ἀπὸ Μετλήνην, ὅπερ εἶχεν ἐνδυναμωθῆ

με̄ ἕξ χιλιάδας στρατεύματος Ἀλβανικῆ, καὶ ἐννέα
 χιλιάδας Ἀσιατικῆ, ἐνεφανίσθη κατέμπροσθεν
 τῶν Φαρῶν. Ἡ νῆσος ἦτον ἀπὸ τὴν ἀρχὴν τῆς
 ἐπαναστάσεως εἰς μίαν κατάστασιν σεβαστῆς ὑπερα-
 πείσεως· πολλὰ νεωσι εἶχεν ἀκόμη λάβει ἕξ χιλιά-
 δας ἀνδρῶν διὰ βοήθειαν· αὐτὴ ἕσα θαλάσσιος
 ἐμπροσθοφυλακῆ τῶν Ἑλλήνων, ἤλιπζε καθε
 κερὸν νὰ γένη ὁ πρὸς ὃ ὄρος μιᾶς φοβεραῆς προ-
 σβολῆς. Ἐφέτος, ἡ πρόβλεψις τῆς ἀπεδείχθη κα-
 τὰ πολλὰ ἀληθινή. Τὴν 3 Ἰουλίου, ὁ Τερικὸς
 σόλος ἐχωρίσθη εἰς δύο μοίρας, αἱ ὁποῖαι ἐπα-
 ρσιάσθησαν εἰς τὰς δύο τόπους τὰς πλέον ἐυκολο-
 πλησιάστους τῆς νῆσος. Αὐταὶ αἱ θέσεις ἦσαν ἐνδυ-
 ναμωμέναι εἰς τρόπον, ὥστε ἀποκατέβαιναν δυ-
 σκολωτάτην τὴν ἐργασίαν τῆς ἀποβάσεως, ἀλλ'
 ἡ μία ἀπὸ αὐτὰς, ἡ κανονιοσασία τῆς Ἀμύν-
 δας, διοικημένη ἀπὸ ἕνα προδότην ὀνομαζό-
 μενον Κόιταν, παρεδόθη. Οἱ Τερκοὶ κατέ-
 βησαν χωρὶς ἐμπόδιον, ὄντες δεκαπέντε χιλιάδες
 τὸν ἀριθμὸν, ἐσχηματίσθησαν εἰς τήλας προσβο-
 λῆς, ἐκστράτευσαν κατὰ τῶν κανονιοσασιῶν τὰ ὁ-
 ποῖα ὑπερασπίζοντο τὴν πόλιν, καὶ εὐθύς ἀπ'
 αὐτὴν τὴν πρώτην ἡμέραν ἐπῆραν μερικὰς με̄ με-
 γάλην αἱματοχυσίαν, ἕξ ἀμφοτέρων τῶν μερῶν.

Τὴν νύκτα, οἱ ναῦται τῶν πλοίων ἤλθαν νὰ ἐν-
 δυναμώσων τὰς Τέρκας, καὶ τὴν ἐπαύριον ὁ πόλε-
 μος ἐξανήρχισε με̄ νέαν μανίαν. Οἱ Τερκοὶ
 ἐπέμειναν με̄ ἀπαραδειγματίσον ὄρμην ὀλόγουρα
 ἐνὸς μεγάλου προσόλου, περιτειχισμένους με̄ ξύλινα
 πλέγματα, πεσφραγμένους με̄ πασσάλους, καὶ τῆ
 ἵστοις αἱ διὰ περίπτωτον σοαὶ ἦσαν γεμάται ἀπὸ πυ-

ρίτιδα κόνιν· (μπαρῶτι) Οὗτος ἦτον ἡ Τάμπια, τῆς ὁποίας τὸ ὄνομα θὰ ἦναι μέγα εἰς τὰ Χρόνικὰ τῆς Νέας Ἑλλάδος, καὶ τὸ μόνον, τὸ ὁποῖον ἄλλο ἔθνος ἠθέλεν ἠμπορέσει νὰ παραβάλλῃ μετὰ τὸ τῆς Γαλλικῆς Πλοῖς le Vengeur. Οἱ ὑπερασπισαὶ τῆς Τάμπιας γεμίσαντες ἀπὸ νεκρῶν τὰς κατωφρεεῖς καὶ ἴσως τοίχους τῆς προβόλου, καὶ μὲ ὅλον τῆτο μὴ δυνάμενοι νὰ σταματήσῃ τὸν πάντοτε ἀυξανόμενον σωρὸν τῶν ἐφορμώντων, ὑψωσαν σημαίαν λευκὴν, σημεῖον ἀπορίας καὶ παραδόσεως, καὶ ἔπαυσαν τὸ πῦρ. Εἰς μίαν στιγμήν, περισσότεροι ἀπὸ δύο χιλιάδας Τούρκων ἐπλημύρησαν τὰς τάφρους, τὰ παραπετάσματα, καὶ τὸ ἐσωτερικὸν τῆς προβόλου· οἱ πρῶτοι ὀρμήσαντες ἄρχισαν πόλεμον συζάδην, καθ' ὃν καιρὸν μία τρομερὰ ἐκρηξις ἐκλόνησε τὰ Φαρά, καὶ ἔκαμε τὴν θάλασσαν νὰ μεγγρίζῃ μακρόθεν. ἡ Τάμπια, οἱ ὑπεράσπισαί τῆς, καὶ δύο χιλιάδες ἐχθρῶν εἶχαν γενεὶ ἀφαντοί. (1) Ἡ μανία τῶν Τούρκων ἦτο τόσον μεγάλη, ὥστε αὐτὴ ἡ τρομερὰ προσβολὴ ἀπελπισίας δὲν τὰς ἐσταμάτησε παντελῶς, εἰσχώρησαν εἰς τὴν πόλιν, ὅπως ἐπολέμησαν εἰς πᾶσαν δὲν εἰς πᾶσαν οἰκίαν ὅλην τὴν ἡμέραν τῆς 4. Τὸ ἑσπέρας ταύτης τῆς ἡμέρας οἱ Φαριανοὶ ἦ-

1824

(1) Οὗτοι οἱ τὰ ὄντι μεγαλόφρονες καὶ ἄξιαι ἀπόγονοι ἐκείνων τῶν ἐν Θερμοπύλαις τριακοσίων ἀναφαν, τὸ δοχεῖον τῆς πυροκονίας, καὶ ἠφάνισαν καὶ ἑαυτὰς καὶ τὰς περικυκλῆντας ἐχθρὰς. (ὁ Σοφὸς Κ. Μ. Κέμας. Ἱστορία τῶν ἀνδρωπίνων πράξεων. Τίμη, ἸΒ' Νεωτάτῃ Ἱστορία Βιβλ., Γ'. Ἑλληνες, Σελ. 651.)

σαν ἀκόμη κύριοι ἐνὸς μέρους τῆς πόλεώς των, με-
ρικῶν θέσεων κυριαρχικῶν, καὶ τῶν δύο τειχο-
στάσεων τῆ Ἁγίας Νικολάε καὶ τῆ Παλαιοκάστρε.
Αὐταὶ αἱ δύο τελευταῖαι θέσεις ἦσαν ἐνδυναμω-
μέναι μὲ πυροβολικὸν τάγμα· οἱ Τῆρκοι εὐχαρι-
σῆθῆσαν μόνον νὰ τὲς πολιορκήσεν.

Κατὰ τὸν αὐτὸν καιρὸν, ἡ νῆσος τῆς Κάσε,
πρὸς τὰ μεσημβρινὰ τῆ Αἰγαίε Πελάγος ἐπροσ-
βλήθη ἀπὸ μίαν μοῖραν Αἰγυπτιακὴν, ἐδυναμώ-
θη ἀπὸ πλοῖα ἐκβάντα ἀπὸ τὲς λιμένας τῆς Ρό-
δε καὶ Κρήτης. Ἡ Κάσος κατεμιάνθη ἀπὸ αἵ-
ματα, ὡς τὰ Φαρά. Ποτὲ ἐκστρατεία δὲν ἄρ-
χισεν αἰσιώτερον διὰ τὲς Τέρκους. Εἰς ἓνα πόλε-
μον συνήθη, δύο παρόμοια πολεμικὰ ἔργα ἤθε-
λαι διασπείρει τὴν φρίκην εἰς αὐτὲς, καὶ ἀχρειώ-
σει πᾶσαν ἀντίστασιν· ἀλλ' ἐκ μέρος τῶν Ἑλλή-
νων δὲν ἦτο τὸ πρᾶγμα τοιοῦτρόπως. Ἡ δι-
πλῆ καταστροφή τῆς Κάσε καὶ τῶν Φαρῶν ἠμ-
πορῆσε νὰ ἀποδοθῆ εἰς ἔλλειψιν ταχύτητος εἰς τὰς
θαλασσινὰς ἐτοιμασίας τῶν Ἑλλήνων, σφάλμα,
τὸ ὁποῖον ἔτοι ἀπέροπτον εἰς τὰς συμβάσας βρα-
δύτητας, εἰς τὴν διαπραγματεύσειν τῆ δανείε. Ἀλ-
λὰ μόλις ἡ φωνὴ τῆς ἐκδικήσεως ἀντήχησεν εἰς τὸ
Αἰγαῖον Πελάγος, καὶ ἀμέσως ὅλοι ἐνωπλίσθησαν,
ὄχι διὰ νὰ προσμένεν τὸν ἐχθρὸν, ἀλλὰ διὰ νὰ
ἐκστρατεύσεν εἰς συναπάντησίντε. Ἀπὸ τὰς 5
Ἰουλίου, δύο ἡμέρας μετὰ τὴν ἐκρηξίν τῆς Τάμ-
πιας, αἱ Σπέτσαι ἔσειλαν εἰς τὴν Ἰδραν τὸν εὐ-
λογων, συνισάμενοι ἀπὸ εἰκοσι πλοῖα. Ὁ Μιαέ-
λης εἶχε συνάξει ἤδη εἰς τὸν λιμένα ἐξήντα μπρι-

1824

νια ἀνεχώρησεν ἀπ' ἐκεῖ εἰς τὰς 6 μὲ ὀγδοήκοντα
 Χριστιανικὰ πλοῖα, καὶ εἰς τὰς 7 περὶ τὰ ξημέ-
 ρώματα, ἦλθε κατέμπροσθεν τῶν Φαρῶν. Ὁ
 Καπιτάν-Πασᾶς ἦτον ἀραγμένος ἐγγεῖ, καὶ ἐξέ-
 πλάγη ἀπὸ τοῖστον θάμβος, ὥστε ἐπρόσβαξε νὰ ἀ-
 ναχωρήσεν τάχις, καὶ ἔδωκεν ὁ ἴδιος τὸ παρά-
 δειγμα βάλλων ὅλα τὰ πανιὰ, καὶ κόπτων τὰ πα-
 λαμάρια τῆ. Ὁ Ἑλληνικὸς στόλος τὸν κατεδίωξε,
 τῆ ἀφήρησε τέσσαρα μεγάλα πλοῖα, ἐξήντα με-
 τακομισικὰ πλοῖα, καὶ μὴ δυνηθεὶς νὰ τὸν ἐμ-
 ποδίσῃ ἀπὸ τὸ νὰ ἔμβῃ εἰς τὸν λιμένα τῆς Μι-
 τυλήνης, ἐπέσρεψεν εἰς τὰ Φαρά, ὅπε, εἰς τὴν
 ὁρμὴν τῆ, ὁ Καπιτάν-Πασᾶς παρήτησε τὰ ἀπο-
 βάντα στρατεύματα τὰς προλαβέσας ἡμέρας. Αἱ
 φρεραὶ τῆ Ἁγίε Νικολάε, τῆ Παλαιοκάσσε καὶ
 τῶν Ἀντιφαρῶν ἐμβῆκαν ἔμπροσθεν τῶν ἐλευθε-
 ρωτῶν τῶν δὲν ἦτο τόπος ξεχειμάσματος διὰ τῆ
 Τέρκεε. ὅλοι ἐξωλοθρεύθησαν. Εἰς τὴν Κάσσον,
 ἔγεινεν ἡ αὐτὴ ἀντενέργεια ἐκ μέρου τῶν Χρυσια-
 νῶν, οἵτινεε κατέφυγαν εἰς τὰ βενάτων, ἡ αὐ-
 τὴ ἐνδίκησιε ἐκτελέσθη καὶ εἰς τὰ παρητημέια εἰς
 τὴν ξηρὰν στρατεύματα ἀπὸ τὸν φεύγοντα, στόλον.
 Εἰς ἐξ μῆνας, ὅλον τὸ Αἰγαῖον Πέλαγος ἐπασρεύ-
 θη. Ἡ Μιτυλήνη ἦτον ἀκόμη ὁ τόπος τῆε συ-
 νάξεωε τῶν Τερκιῶν στόλων. αὐτοὶ ἐπέρασαν ἐ-
 κεῖ εἰς ἀπραξίαν, προσμένοντεε τὸν ἐρχομὸν τῆ
 Αἰγυπτιακῆε στόλεε.

Εἰς τὸν καιρὸν ταύτηε τῆε ταχεῖε διαδοχῆε τῶν
 συμβάντων ἡ καταβολὴ τῆε δαεἰε ἐκτελέσθη. Ὁ
 Καπιτάνοε, Blaquières τῆε ὁποῖε τῆε ἐκθεσεἰν διηγέ-
 μεθα ἐδῶ, εἶχεν ἐγχειρήσειε τὸ το ῥογύριον εἰς τὴν

Ελληνικὴν Διοίκησιν, ἀπὸ τοῦ ὁποῖον κατ' εὐτυ-
 χίαν ἐπροηγῆθη ἡ ἐπιτροπὴ τῆς νίκης. Ἡ κί-
 ησις εἶχε γένει· τὰ κεφάλαια τῶν δανείων ἔδωκαν
 ὄχι περισσότερον ζῆλον καὶ δραστηριότητα, ἀλλὰ
 περισσοτέραν ἔνωσιν καὶ σπεδὴν εἰς τὰς προσα-
 θείας των. Ὅλος ὁ λαὸς τῶν Μωρέως ἐσηκώθη·
 τὸ ἐκτελεστικὸν συμβῆλλον διεμοίρασεν αὐτὴν τὴν
 ἀσυνήθη δύναμιν εἰς πέντε μοίρας, αἱ ὁποῖαι
 ἔλαβαν τοιαύτην θέσιν· ὀκτὼ χιλιάδες ἀνθρώπων
 εἰς τὴν πεδιάδα τῆς Γαστρῆς, τρεῖς χιλιάδες ἔμ-
 προσθεν τῶν Πατρῶν, τέσσαρες χιλιάδες ἔμπρο-
 σθεν τῆς Κορώνης καὶ Μοθώνης, τρεῖς χιλιάδες
 φυλάττοντες τὸν Ἰσθμὸν, δεκαπέντε χιλιάδες
 στρατοπεδευμένοι εἰς τὴν Ναυπλίαν. Κατὰ πρῶ-
 τον ἔπρεπε νὰ ἀντισταθῆ εἰς τὸν Δερβίς-Πασᾶν,
 νικηθέντα τὸν παρελθόντα μῆνα εἰς τὰς Θερμο-
 πύλας ἀπὸ τὸν Ὀδυσσεᾶ, καὶ ὅσιν ἐπέσχεφεν εἰς
 τὸν πόλεμον μὲ εἴκοσι χιλιάδας ἀνθρώπων. Ἐπει-
 δὴ ἡ ἀλληλογραφία τῆς τῆς Πασᾶ, τὴν ὁποίαν
 εἶχε μὲ τὸς δύο Τερμικῆς Σιολάρχας καὶ μὲ τὸν
 Οἰμῆρ-Βρονόννην, ὅσιν ἐδιοικῆσεν ἀκόμη εἰς τὴν
 Δυτικὴν Ἑλλάδα, ἐπιάσθη, οἱ Ἕλληνες ἐπληρο-
 φορήθησαν ὅλα τὰ μυτικά, τὰ ὁποῖα ἐμελέτα ἡ
 Πόρτα, καὶ ἐσθένωσαν ὅλα τὰ ἐξ Ἀυστριακῆς κα-
 τάσκευης σχέδια, πρὸ τῆς νὰ ἠμπορέσεν νὰ σοχα-
 σθῆν νὰ ἀντικαταστήσεν εἰς τόπον αὐτῶν ἄλλα. Ὁ
 Δερβίς Πασᾶς καὶ ὁ Οἰμῆρ Βρονόννης ἐμελλαν νὰ
 ἐκστρατεύσεν πρὸς συναπάντησιν ὁ εἰς τῆ ἄλλῃ, ἀ-
 κολοθεῖντες τὸ μεσημβρινὸν παραθαλάσσιον τῆς Κόλ-
 πες τῆς Ναυπάκτου· τῆτο ἦτο τὸ μέσον τῆς νὰ
 βιάσεν τὸς Ἕλληνας νὰ ἐνεργῆν εἰς δύο διαφόρους

1824

βάσεις ἀλλ' ἡ ἔνωσις δὲν ἐκτελέσθη. Ὁ Δερβίσης διὰ τὴν φθάσιν εἰς τὸν κόλπον τῆς Ναυπάκτου, ἔμελλε νὰ διαβῆ εἰς μίαν σειρὰν χαρακωμάτων ὑψωθέντων ἀπὸ τῆς Ἑλληνικῆς εἰς τὰ πέρατα τῆς Μεσονίτσας. Ἐπρόσβαλεν αὐτὰς τὰς θέσεις εἰς τὰς 18 Γκιλις μὲ ἕξ χιλιάδας ἀνδρῶν, τὰς 22 μὲ δώδεκα χιλιάδας, εἰς τὰς 26 μὲ ὅλας τὰς δυνάμεις τε, καὶ εἰς καθεμίαν ἀπ' αὐτὰς τὸς προσβολὰς ἀπεκρῆσθη μὲ σημαντικὴν φθοράν· εἰς τὴν τελευταίαν ἔχασε δύο χιλιάδας ἀνδρῶν, πρὸς τῆτοις καὶ τὸ πυροβολικόν τε τάγμα, (l'artillerie) ὀκτὼ σημαίας, τὰς σιηνάς τε, τὰ σκεύη τε, τὰς ζωοτροφίας τε, καὶ πολλὰς ἡμέρας διέτριψε καταδαμάζων πρὸς μερικὰς ἑκατοντάδας ὄρειων ἀποσπασθέντων πρὸς καταδιώξιν τε. Ὁ Ὁμέρ-Βρυόννης εἶχε κινήσει διὰ τὴν ἀνταμώσιν τὸν σύντροφόν τε, καθ' ὃν καιρὸν πλέον αὐτὸς συνεπλέκετο μὲ τῆς ἐχθρῆς. Μερικαὶ ἀποδείξεις τῆς Ἀυθεντικῆς παιδος Μαυροκορδάτου, ὅστις ἐδιοίκει εἰς τὴν δυτικὴν Ἑλλάδα ἤρκεσαν νὰ τὸν ἐμποδίσεν. Ἀνεχώρησε χωρὶς νὰ πολεμήσῃ, καὶ ἐπειδὴ ἔλαβε τὴν εἶδησιν ὅτι τὸ σράτευμα τῆς Δερβίσης ἐτράπη ἐξ ὀλοκλήρου εἰς φυγὴν.

1824

Ὁ Τερρικός στόλος, τὸν ὁποῖον ἀφήσαμεν εἰς τὸν λιμένα τῆς Μιτυλήνης πολιορκούμενον ἀπὸ τὸν Μιασίην, ἐνεβίβαζε ταχέως δώδεκα χιλιάδας Ἀσιανῶν, τῆς ὁποίας ἐπροσδιόριζε νὰ ἐκδικηθῆν κατὰ τῆς Σάμου διὰ τὴν διπλὴν ἀποτυχίαν τῆς Κάσσε καὶ τῶν Φαρῶν. Ὁ Μιασίης ἐνόμισεν ὅτι πρέπει ν' ἀπομακρυνθῆ διὰ τὴν ἐλπίσιν τῆτον τὸν στόλον εἰς τὴν θάλασσαν. Καθὼς εἶπεν, τὸ χέ-

δον τῶν Τσρκικῶν ἦτο γνωστὸν εἰς τὰς Ἑλληνας· ὁθεν οἱ Σάμιοι ἐπέκοντο εἰς τὰς τόπας των, καὶ ὁ Μιαέλης ἐπρεπε νὰ τοποθετηθῆ εἰς τρόπον, ὥστε νὰ τὰς βοηθῆσῃ ὅταν ἤθελεν εἰσθαι καιρός. Τὰς 9 Ἀυγέ-
 ρα, ὁ Καπιτάν-Πασᾶς ἐμβήκεν εἰς τὸ καράβι ἀρμενίζων κατὰ τῆς Σάμου, καὶ διαιρέσας τὸν στόλον τε εἰς δύο μοῖρας, τὴν μίαν, διὰ προσβολὴν, τὴν δὲ ἄλλην διὰ νὰ σένηται κατὰ μέρος, καὶ νὰ ἦναι πρόχειρος εἰς καιρὸν ἀνάγκης. Ἡ
 πρώτη, δυναμωμένη μὲ ἕνδεκα φρεγάδας, δύο κορβέττας, ὀκτὼ μπρίκια, δύο γολέττας, ἀνεγνώρισε τὴν Σόμον τὴν ἡμέραν τῶν 10· ἐν σημάδι καμωμένον ἀπὸ τὰς νησιώτας μὲ τὸν μόνον σκοπὸν τε νὰ κερδήσεν καιρὸν, ἔκαμε τὸν Καπιτάν-Πασᾶ νὰ πισέυσῃ ὅτι ἤθελαν νὰ κάμνεν συνθήκας. Συνομιλίας ἀνοίχθησαν, καὶ ὁ Τσρκικὸς Ναυαρχος μόλις ἐγνώριζε τὸ λάθος τε, καθ' ὃν καιρὸν ὁ Μιαέλης ἔφθασε μὲ ὅλα τὰ πλοῖα, διέβη ἔμπροσθεν τῆς Σάμου, καὶ ὑπῆγε νὰ τοποθετηθῆ μεταξὺ ταύτης τῆς νήσου, καὶ τῆ παραλίας τῆς Μικρᾶς Ἀσίας, χωρίζων τὴν τῆς προσβολῆς μοῖραν ἀπὸ τὴν κατὰ μέρος διὰ χρεῖαν φυλαττομένην. Ὁ τρομερὸς Κανάρης εὐρίσκειτο μέσα εἰς ἓν πυρφόρον πλοῖον, καὶ διένθυσε τέσσαρα ἄλλα ἀκόμη, ἔχοντα ἀρχηγὸς ἐπίσης ἀφόβους καθὼς καὶ αὐτός. Εἰς μίαν στιγμήν ἢ τῆς προσβολῆς μοῖρα ἐ-
 πλησιάσθη· δύο φρεγάδες πενήντα τεσσάρων, μία κορβέττα εἴκοσι κανονίων ἐπήδησαν εἰς τὸν ἀέρα· εἴκοσι μετακομιστικὰ πλοῖα ἐπιάσθησαν, ἐνῶ οἱ Σάμιοι ἤδη ἠφάριζαν εἰς τὴν θάλασσαν τὰ ἡδ' ἀποβάντα στρατεύματα, καὶ ἡ κατὰ μέρος μο

ρα ἔφευγε πανδημεὶ, χωρὶς νὰ βάλῃ κατὰ τὸν νῆα συνάξῃ τὸν ἐπίλοιπον στόλον. Ὁ Καπιτάν-Πασῶς ἔλαβε τὴν διέθυνσίν τε κατὰ τῆς Χίε, καὶ εἰς αὐτὸς τὸς τόπος ἠνωθῆ με τὸν Αἰγυπτιακὸν στόλον.

Οὗτος ἦτον εἰς ἀπραξίαν ἀφόρτε ἀνεχώρησεν ἀπὸ Ἀλεξάνδρειαν. Ἡ πανώλη ἐθέρριζε τὸς νῆαυτας τε χωρὶς νὰ πολεμήσῃ ἀκόμη· ὁ ἐρχομὸς τῆ Καπιτάν-Πασῶ τὸν ἐβίασε νὰ ἐνεργῇ. Ὁ Τερκικὸς σολάρχης, ἀναλαμβάνων ὄλην τε τὴν ἀλαζονείαν διὰ τὴν αὐξησιν τῶν δυνάμεών τε, ἠθέλησε νὰ ξαναρχίσῃ παρευθὺς τὴν κινήσιν τε κατὰ τῆς Σάμου· ἀλλ' ὁ Μιαέλης δὲν τὸν εἶχε χάσει μήτε μίαν στιγμήν ἀπὸ τὴν ὄρασιν. Εἶναι ἀδύνατον νὸ ἔυρωμεν ἐκθέσεις διηγηματικὰς ἀρκετὰ συντετριμμένας διὰ νὰ δώσωμεν μίαν ἰδέαν τῆς δραστηριότητος τῆτε τῆ τρομεροῦ σολάρχε τῶν Χριστιανῶν. Κατὰ τὸ παρὸν, ἐκρατῶσεν ἠνωμένους τῆτε τὸς δύο ἐχθροὺς, ἀπὸ τὸς ὁποῖοις ἕως τότε ἦτο βιασμένος νὰ φυλάττεται ἐπιμελῶς καὶ ἀπὸ τὴν μίαν ἄκραν τῆ Αἰγαίε Πελάγος ἕως εἰς τὴν ἄλλην. Τὴν 10 Σεπτεμβρίε, τὸς ἐπρόσβαλε μεταξὺ τῆς Χίε καὶ τῆς παλαιᾶς Ἀλικαρνασσῆ. Ὁ πόλεμος διήρκεσεν ὄλην τὴν ἡμέραν ἐξ ἀμφοτέρων τῶν μερῶν, τὰ πλοῖα ἔχασαν τὰ κατάρτια τῶν· ἀλλ' ἐπειδὴ μία Αἰγυπτιακὴ φρεγάδα καὶ ἐν Τερκικὸν μπρῖκιον ἐπλησιάζθησαν ἀπὸ Χριστιανικὰ ἐμπυρόπλοια, ἡ ἐκρηγίς των διέλυσε τὴν Ὀθωμανικὴν γραμμὴν, ἣτις ἔχασεν, ἀναχωρῶσα, μερικὰ μετακομιστικὰ πλοῖα. Τὰς 21 Σεπτεμβρίε ἐπρόσβλήθη ἐν νέε εἰς τὸ Ἰκάριον Πέλαγος μεταξὺ Πάτμου καὶ Ἰκάρε, ἔχασε μεταμερικὰς ὄρας

πύλεις, δύο μπρίκια καὶ μίαν κορβέτταν, καὶ ἐ-
 πήγεν εἰς τὴν Μιτυλήνην, τῆς ὁποίας ὁ ὠραῖος καὶ
 αἰσφαλὴς αἰγιαλὸς ἐδύνατο μόνος νὰ τὴν διαυθεν-
 τεύσῃ κατὰ τῶν Χριστιανῶν. (1) Εἰς τῆτον τὸν
 λιμένα, ἔγεινε παρευθὺς διχόνοια μεταξὺ τῶν Τέρ-
 κων καὶ Αἰγυπτίων. Ὁ Καπιτὰν-Πασάς, ἀποθ-
 ῥίπτων ὅλας τὰς ἤττας τε εἰς τὴν μαλακὴν συνέρ-
 γειαν τῶν τῶν τελευταίων, ἀπεφάσισε νὰ ἐμ-
 βῆ εἰς τὸν Ἑλλήσποντον. Κατὰ τὰς πρώτας τῆ
 Οὐκιωβρίθ, ἀνεχώρησε, καὶ μ' ὅλον ὅτι ἦτο ἀρ-
 κετὰ φρόνιμος, μ' ὅλον τῆτο δὲν ἠμπόρεσε νὰ
 ἐμποδίσῃ τὰ κατὰ τῶν πειρατῶν περιτρέχοντα Ἑλ-
 ληρικὰ πλοῖα ἀπὸ τοῦ νὰ ἐνοχλῶν τὸν ζόλον τε.
 Ὁ Κανάρης ἔκαμε μίαν φρεγάδαν νὰ πηδήσῃ εἰς
 τὸν ἀέρα εἰς τὰ περὶχωρα τῆ Πόρτιο-Σίγρι, Θεά-
 τος τῆ πρώτῃ θαλασσίᾳ κατορθώματος τῶν Ἑλ-
 λήνων· μία κορβέττα καὶ ἓν μπρίκι ἔλαβαν τὴν
 αὐτὴν τύχην. Ἡ ναυαρχίς, εἰς αὐτὴν τὴν ἀνα-
 χώρησιν, τόσον ῥωμχαίως καὶ ἀκαταπαύσως ἐκα-
 νοβορλήθη, ὥστε ἔπρεπε νὰ τὴν ἐφελκύσωσι διὰ
 μέσσω ἄλλῃ πλοῖσι κωπηλατῆντες (Ἑλληνισί, ῥυ-
 μελκεῖν) εἰς τὸ ἔμβασμα τῆ ζενῆ· τὰ κατάρ-
 τιά της συνετρίφθησαν, καὶ τὰ ναυτικὰ σκεύη της
 κατεγαλάσθησαν διόλῃ.

1824

Ἦτον ἡ ἀράδα τῆ Αἰγυπτίᾳ Ἰβραϊμὴ νὰ ἀν-
 τισταθῆ εἰς τὸν Μιαέλην. Εἶχεν ἐκβῆ ἀπὸ τὴν
 Μιτυλήνην, διὰ νὰ προμηθεύῃ ἀπὸ ζωοτροφίας

(1) Ὁ Κ. Edyard-Blaquierez, Γενεῶσα ἐπανάστασις
 τῆς Ἑλλάδος. Ὁ Κ. Raffael, Ἱστορία τῶν τελευταίων συμ-
 βάντων τῆς Ἑλλάδος.

καὶ ἄλλα τὴν Κρήτην, ὅταν εἰς τὸ ὕψωμα τῆς Χίς, ὁ Χριστιανικὸς στόλος ἐπρόσβαλε τὴν ἔμπροσθοφυλακὴν τς, τῷ ἐπῆρεν ἢ ἔκαυσε κάμποσα μετακομιστικὰ πλοῖα, καὶ ἤχαλωτίσε δύο χιλιάδας Αἰγυπτίων. Ὁ Ἰβραΐμης, ὅσις ἤλπιζεν εἰς τὴν ἀρχὴν τῆς ἐκστρατείας ν' ἀρπάσῃ τὴν Ἰθρὰν εἰς ἑπτὰ ὥρας, καὶ τὸν Μωρέαν εἰς ἓνα μῆνα (1), ὑπῆρξεν εὐτυχέστατος, διότι ἠμπόρεσε νὰ καταφύγῃ εἰς τὸν λιμένα Μαρμαρινὰ. Ἐμεινεν ἐκεῖ περισσότερον ἀπὸ ἓνα μῆνα χωρὶς νὰ τολμήσῃ νὰ ἐκβῆ. Ἀλλὰ τὴν νύκτα τῆς 23 πρὸς τὴν 24 τῷ Νοεμβροῖς, ὠφελήθη ἀπὸ ἐν βαθὺ σκότος διὰ νὰ σηκωθῆ εἰς τὰ πανιά, πάντοτε σκοπεύων νὰ προμηθεύσῃ ἀπὸ ζωοτροφίας τὴν Κρήτην, τὴν ὁποίαν ἡ Πόρτα πρὸ ὀλίγου εἶχεν ἐνσωματώσει μὲ τὴν ἐπικράτειαν ἢ Ἀντιβασιλείαν (Vice-Roqauté) τῷ πατρὸς τς. Δὲν ἦτο πρᾶγμα εὐκόλον τὰ ἀπατήσῃ τὴν ἀπελπισμένην ἐπαγρυπνίαν τῷ Μιαέλλῃ. Μόλις ὁ Ἰβραΐμης ἐμβῆκεν εἰς τὴν θάλασσαν, καὶ ἀμεσῶς ἐπροσβλήθη. Τὰ ἔμπυρόπλοια τῶν Φαρωῶν, τὰ ἐλαφρὰ μπρίκια τῆς Ἰθρὰς ἐταξείδευσαν τὰ νερὰ, εἰς τὰ ὁποῖα ἔθαλασσοπλόει ὁ στόλος τς· καθὲν ἀπὸ τὰ πλοῖα τς ἐπροσβλήθη ἀπὸ πέντε ἢ ἕξ Χριστιανικὰ μπρίκια· ἡ ὠραιότερα φρεγάδα τς ἐπήδησεν εἰς τὸν αἴρα. Δώδεκα ἀπὸ τὰ πολεμικὰ πλοῖα τς ἔφεραν τὴν σημαίαν· ἑπτὰ μετακομιστικὰ πλοῖα, φορτωμένα μὲ ὀρύζιον, καφὲν, καὶ μὲ ἄλλας ζωοτροφίας διωρισμένας διὰ τὰ φρέγια τῆς Κρήτης, ἠρπάσθησαν

(1) O' Blaquières:

εφόλος, διότι διασκορπισθεὶς, ἐμβήκε μὲ ἀταξίαν εἰς τὸν λιμένα τῆς Ἀλεξανδρείας. Ὁ Μιασιὰς, ἐμβήκεν εἰς τὰς 8 Δεκεμβρίου εἰς τὴν Ὑδραν, ὀδηγῶν μὲ ῥυμελκίαν (τράβιγμα πλοῖς ὑπὸ ἄλλοις) ὅσα ἐπῆρξεν ἐσχάτως, καὶ δοκιμάσας ὁ ἴδιος πολλὰ ὀλίγας ζημίας.

Τοιαύτη ὑπῆρξεν ἡ ἔκβασις ταύτης τῆς ἐκστρατείας τῆς 1824, τῆς ὁποίας ἡ ἀρχὴ ἐπροξένησεν εἰς τὴν Εὐρώπην τόσῃν ἐπαισθητῇ θλίψει. Εἰς τὰ μέσον τῶν νικητικῶν φωνῶν, αἱ ὁποῖαι ὑψώνοντο ἀπὸ ὅλα τὰ μέρη, συνηθροίσθησαν οἱ Ἀντιπρόσωποι οἱ προσκαλεσθέντες νὰ τελειώσῃν τὴν 1824 δευτέραν περίοδον τῆς Ἑλληνικῆς Διοικήσεως. Οἱ ἴδιοι Ἀντιπρόσωποι διέμειναν ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον εἰς τὸ ὑπεργημάτων. Ὁ πρόεδρος τῆς ἐκτελεστικῆς Βουλῆς, Γεώργιος Κονδρυιώτης, ὁ Ἀντιπρόεδρος Βοτῆσης, ὁ ὑπουργὸς Κολέτης ἔμειναν εἰς τὰ ὑπεργήματα, τὰ ὁποῖα ἐτέλεσαν μὲ τόσῃν τιμῇ. Τί ἐλπίδας ἔμπορῶσαν νὰ συλλάβῃν τότε οἱ φιλόανθρωποι φίλοι τῆς Ἑλλάδος! Ποῖος προφήτης δυστυχῶν ἠθέλη τολμήσει νὰ εἰπῇ εἰς τὸ μέσον τῆς ἐνθουσιασμῆς, τῶν εὐχῶν, τῶν παγκοσμίων ἐπαίνων, εἰς ὁποῖα φρικώδη ἀτυχήματα ἤγγιζαν ἔτοι οἱ ἐκπληκτικοὶ θρίαμβοι!

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΔΕΚΑΤΟΝ.

Απὸ τὸν χειμῶνα τῆ 1824 ἕως εἰς τὴν
μεσολάβησιν τῶν Εὐρωπαϊκῶν Δυνά-
μεων.

Τον χειμῶνα τῆ 1824 πρὸς τὸ 1825, αἱ ἐ-
σωτερικαὶ διχόνοιαὶ ξαναἤρχισαν, καθὼς συνέβαι-
νε πάντοτε, ὅποτε ἡ νίκη ἐπροξενῆσεν ἀνάπαι-
σιν. Οἱ πολεμικοὶ ἀρχηγοὶ, οἱ ὁποῖοι ἀπὸ τὴν
ἀμνησίαν τῆ 1823 εἶχαν πᾶσαι ἀπὸ τὸ νὰ διοι-
κῆν εἰς τὴν Πελοπόννησον, ἐμβῆκαν εἰς κίνησιν,
εὐθὺς ὅτε ἔφθασεν ἡ ἐποχὴ τῆς ἀνανεώσεως τῆ ἐκ-
τελεσικῆ συμβουλῆς. Ὁ Κολοκοτρώνης καὶ οἱ φί-
λοι τε ἤθελαν νὰ διοικῆν ὅσον ἐκ μέρους των ἀ-
πῆκτησαν. ὥστε τὸ συμβέλιον, μὲ ὅλην τὴν παρά-
τασιν τῆς δυνάμεως, ἤτις τὸ ἐδόθη ἀπὸ τῆς ἀν-
τιπροσώπου, νὰ παύσῃ τὰ ὑπεργήματά τε. Ὁ
Κολέτης, διὰ νὰ τῆς βίασῃ νὰ ὑπακούσῃ, ἐξείλε
κατ' αὐτῶν ἐν σώμα Ῥωμειωτῶν διότις ἀφοσιω-
μένων εἰς τὴν Βελλήν· ἐγεινεν ἕνας πόλεμος ὀλίγων
ῥωῶν· τὰ στρατεύματα τῶν ἐπαναστατημένων ἀρ-
χιερατῆγων διεσκορπίσθησαν· μερικὰ παρέδωκαν τῆς
ἀρχῆς των. Ἐνας υἱὸς τῆ Κολοκοτρώνη ἐσφάγη
ἀπὸ τῆς ἐδικῆς τε. Ὁ Γέρον Κολοκοτρώνης καὶ ἄλ-
λοι ἀρχιερατῆγοι ἐφέρθησαν εἰς τὴν Ἰθρᾶν· τῆς
ἐφυλάκωσαν μέχρι δευτέρας προσοχῆς,

Ἡ ἔκβασις τὴν ὁποίαν ἀπέλαυσεν ὁ Κολέτης ἐναντίον ἀνθρώπων εὐνοημένων κατὰ πολλὰ ἀπὸ τὸν λαὸν, καὶ ἐπομένως ἀξίων φόβου, ἐνέπνευσε φθόνον εἰς τὰ ἄλλα μέλη τῆ Συμβουλῆς, καὶ εἰς τὸν ἴδιον Γεώργιον Κονδεριώτην. Αἱ ψῆφοι τῶν περισοτέρων, οὔτινες ἔκλιναν ὅλως διόλου εἰς τὸ μέρος τῶν νήσων ἐδιόρισαν νὰ ὀλιγοσεύσῃ ἡ ἐπιρροή τῆ Κολέτης εἰς τὰς Ῥωμελιώτας, καὶ δυσηρέτησαν ἐπαισθητῶς αὐτοὺς, ἀντὶ νὰ τὰς ἀποσπᾶσιν ἀπὸ τὸν ἀρχηγόν, ὑπὸ τὴν ὁδηγίαν τῆ ὁποίᾳ εἶχαν νικήσει τὴν ἀποσασίαν. Οὕτως ἡ Διοίκησις ἐυρέθη εἰς ἀντίθεσιν μὲ ὅλην τὴν ἡπειρον τῆς Ἑλλάδος. Μ' ὅλον τῆτο τότε ἡ ὁμόνοια ἤθελεν εἶσθαι κατὰ πολλὰ ἀναγκαία. ὠργανίζετο εἰς τὸ Λονδίον ἡ διαπραγματεύσις ἐνὸς νέου δανείου, ἡ ἐγγύησις τῆτε τῆ δανείου ἔπρεπε νὰ ἦναι ἀκόμη εἰς τὰς ἐθνικὰς Ἰδιοκτησίας, ὅλας τοποθετημένας εἰς τὴν ἡπειρον, καὶ ἐξόχως εἰς τὸν Μωρέαν. ἡ ἀσυμφωνία μεταξὺ τῆς διαπραγματευομένης διοικήσεως καὶ τῆ τῶτε, ἐπάνω εἰς τὸν ὁποῖον μόνον ἠμπορεῖσε νὰ ἐξασφαλίσῃ τὴν πίσιν τῶν χρημάτων, ἐτρόμαξε τὰς δανιστάς. Οἱ Χειμῶν παρῆλθε χωρὶς νὰ τελειώσῃ τίποτε. καὶ ἐπειδὴ τὰ κεφάλαια, τὰ ὁποῖα ἐπρομήθευε τὸ νέον δάνειον ἦσαν τὰ μέσα, εἰς τὰ ὁποῖα ἡ Διοίκησις ἤλπιζεν, ὥστε νὰ ἐτοιμασθῇ διὰ τὴν μέλλουσαν ἐκστρατείαν εἶπετο ὅτι δὲν εἶχεν ἐτοιμασίαν διὰ τὸ 1825.

Κατὰ τῆτον τὸν ἴδιον χειμῶνα τῆ 1824, ἡ Πόρτα ἐξ ἐναντίας εἶχε προμηθευθῆ δι' ἀτίμων καὶ μωσικῶν συνθηκῶν, ἀπὸ βοηθήματα μεγάλῃ-τερα παρὰ ὅλα ἐκεῖνα, τὰ ὁποῖα εἶχε μεταχειρι-

ἔσθῃ ἕως τότε, Ὅλαι αἱ φθοραὶ ἀνθρώπων, πολεμεφοδίων, πλοίων, ἐδιορθώθησαν. Ἐν πλεον μεγαλόβελον σχέδιον ἐργασιῶν εἶχε χεδιασθῆ, καὶ ἔπρεπεν ἐφέτος νὰ κάμῃ νὰ συντρέξεν τὸ ναυτικὸν καὶ τὸ ἐράτευμα τῆς Ἀντιβασιλείως τῆς Αἰγύπτου εἰς νέας καὶ κρισιμωτέρας προσπάθειας. Ἐπρόκειτο ὁ λόγος νὰ ἐρημώσεν τὸν Μωρῆαν μέγαν κατὰ τὰ μεσημβρινὰ ἀπόβασιν, ἐνῶ τὰ ἀρκτικὰ ἐρατεύματα τῆς Αυτοκρατορίας θέλουν ἐξακολουθεῖ τὸν πόλεμον εἰς τὴν Θεσσαλίαν, Λειβαδίαν καὶ Ἀκαρνανίαν. Ὁ Πασᾶς τῆς Αἰγύπτου ἔπρεπε νὰ ἦναι ἔτοιμος νὰ ἐμβῆ εἰς τὰ πλοῖα, τὸν Φεβρουάριον τῆς 1825. Ἐυρωπαϊοὶ ἀξιωματικοὶ διεύθυναν τὰ ἐργασήριά τε, (1) ἐγύμναζαν εἰς τὴν πολεμικὴν τακτικὴν τὰ ἐρατεύματα τε, τὰ ἐδιοικῆσαν, καὶ τὰ ἐπρόσασαν. Σαρδινικὰ, Ἰαπωνικὰ, Ἰταλικὰ φορτηγὰ πλοῖα τὸν εἶχαν ὑποσχεθῆ διὰ νὰ δεχθῶσι τὰ πολεμεφοδία τε καὶ τὰ ἐρατεύματα τε. Ὅλα ἐυρέθησαν εἰς ῥηθείσαν ὥραν. Ὁ Αἰγυπτιακὸς στόλος ἀνεχώρησε τὸν Φεβρουάριον, καὶ ἐπῆγε καταρχὰς νὰ ὑποτάξῃ τὴν νῆσον τῆς Κρήτης, ἣ ὅποια, ἐκτοτε, δὲν ἐπαρυσιάσθη πλέον εἰς τῆτον τὸν πόλεμον.

Ὁ Στόλος τῆς Σελτάνου ἐπρομηθεύθη, ὡς ἔκεινος τῆς Πασᾶ τῆς Αἰγύπτου, ἀπὸ μετακομιστικὰ πλοῖα

(1) Ὁ τόπος, ἐς τὸν ἑποῖον συνάζονται οἱ Μαθηταὶ τῆς Ζωγραφικῆς, Γλυπτικῆς, Ξυλουργικῆς, καὶ παρομοίων τεχνῶν, καὶ μανθάνουσιν, ἢ δαδύουσι. (Σημῆ: τῆς Μεταφρασῆς.)

μερικῶν Χριστιανικῶν Ἐθνῶν. Αὐτὸς ἐνεβίβασεν ἑπὶ δέκα ἑδτεράς σημαίας Ἀσιανὰ ὄρδια, τὰ ὁποῖα παρευθὺς τῶν Ἀπριλλίων μῆνα, ἐρρίφθησαν εἰς τὴν Μακεδονίαν. Ἡ Δάρισα ἔγεινε παρευθὺς γενικὸν κατάλυμά των· ἔλας ὁ πρὸς μεσημβρίαν ταύτης τῆς πόλεως τόπος ἐπλημμύρυσε. Τὸ Μεσολόγγιον, τὸ Ἀνατολικόν, ὁ Σαλωνας ἐπερικυκλώθησαν. Αἱ Ἀθήναι ἔμελλαν νὰ παραδοθῆν, Ὁ Ὀδυσσεὺς τὰς εἶχε πωλήσει εἰς τὰς Τούρκας· ἡ προδοσία τὴν ἐγνωρίσθη ἀκολέθως. Ὁ Ἑρβέ-Γέρας ὄξοποτηρητὴς τῆς, καὶ ὁ ἀγαπητότερος σύντροφός τῆς εἰς τὰ πολεμικά, ἔμεινε πιστὸς εἰς τὴν Ἱερὰν κίνησιν τῶν Ἐθνῶν, καὶ ἐφέρθη τόσον καλά, ὥστε ἐσαμάτισε τὰς Τούρκας εἰς τὰ σύνορα τῆς Λειβαδίας.

Ἡ Διοίκησις διχονοῦσα, ὡς εἶδομεν, καὶ μὴ δυναθῆσα νὰ πραγματοποιηθῆ κἀνὲν δάνειον, ἐυρέθη ἀδύνατος, ὥστε νὰ ἀντισταθῆ ὅπως ἀπ' αὐτὸ τὸ μέρος εἰς τὰς Τούρκας. Νομίζεται ὅτι ἡ κακὴ τῶν προαίρεσις καὶ ἀδυναμία ἐυρίσκοντο τῶα σύμφωνοι, καὶ ὅτι ἡ Ρωμέλια ἠθέλε παραίτηθῆ εἰς μόνας τὰς δυνάμεις τῆς, καθ' ὃν καιρὸν μάλις ἡ Βεσλή ἠμποροῦσε νὰ τὴν βοηθήσῃ. Ἡ ἀδιαφορία τῶν κατοίκων τῆς Μωρέως διὰ τὰς συμπατριώτας των Ρωμελιώτας, ἦτον ἔνοχος ὅλων τῶν δυσυχῶν, αἱ ὁποῖαι συνέβησαν εἰς τὸ τοῦτο μέρος τῆς Ἑλλάδος, κατὰ τὰς δύο χρόνας 1825 καὶ 1826. Δὲν θὰ ἐμβῶμεν εἰς τὴν διήγησιν τῶν ἀντιτάσεων, τὰς ὁποίας ἔβαλαν ἀντέμπροσθεν πολλὰι πάλεις σερμημένοι ἀπὸ βοήθειαν, ἧτις ἠμποροῦσε νὰ τὰς σώσῃ, καὶ τὴν ὁποίαν δὲν ἠθέλησαν, ὡς λέγουσιν, νὰ τὰς τὴν δώσῃ. Ὅλος ὁ κόσ-

1824 μος ἐφύλαξε τὴν ἐνθύμησιν τῶν διεξοδικῶν φρικῶν καὶ τῆς καταστροφῆς τῆ Μεσολογγίᾳ· δὲν ἐπαύσεν ἐπίσης ἀπὸ τὸ νὰ ὀμιλῇ ἕως τῶρα περὶ τῶν προσπαθειῶν, τὰς ὁποίας ὀλιγώτατοί τινες Φιλέλληγες ἔκαμαν ὑπὸ τὴν ἀρχηγίαν τῆ Γαλλικῆς Λοχαγῆς Fabvier, διὰ νὰ ὑπερασπισθῆν τὰς Ἀθήνας, καὶ νὰ διοργανίσεν τακτικὰ στρατεύματα εἰς τὸ τὸ μέρος τῆς Ἑλλάδος. (1) Ὅλα αὐτὰ θέλουν δώ-

(1) Ὁ Συγγραφεὺς, ὁ ὁποῖος πρῶτος ἔκλυσε πρὸς τὰς Ἑλλήνας τὴν συμπάθειαν τῆς Ἑυρώπης, καὶ ἐκῆνος ἀπὸ τὰς ἱστοριογράφεσ τῆς ἐπαναστάσεως τῶν, ὅσις νομίζεσται, ἂν ὄχι ἐντελέστατα πληροφορημένος, τὴν ἀλάχιστον ἀφιλοκερδέστατος εἰς τὰ λάθη, τὰ ὁποῖα ἠμύροσε νὰ πλημμελήσῃ, ὁ Raffenei ἀπέθανεν εἰς τὰς Ἀθήνας, κατὰ τὴν τελευταίαν ἐκστράτειαν, τὴν τῆ 1827. Τότε δευτέρων Φορὰν ἐπῆγε νὰ ἐπισκεφθῇ μίαν χώραν, εἰς τὴν ὁποίαν ἠ ὑπόληψί τε ὡς συγγραφεὺς, καὶ ὁ ἐνθερμὸς πρὸς τὴν ἐλευθερίαν ἔρωσ τὸν ἐπροσκόλλησεν ἐπίσης. Κατὰ τὸ 1820. ὑπῆρξε μῖνον μάρτυς τῶν συμβάντων· ἠθέλησε τὸ 1826 νὰ μετέξῃ εἰς αὐτὰ, καὶ νὰ ἐξακολουθήσῃ, εἰς τὸ μέσον τῶν συμπλοκῶν, τὰς σκεδῆσ τε ὡς ἱστοριογράφος τῆς Ἑλλάδος. Ἀφ᾽ ἐπληγῶθ ἀπὸ ἐν βόλιον εἰς τὰς Ἀθήνας. μίλις ἀνέφεραν περὶ αὐτῆ εἰς τὰς περὶ τῆς Ἑλλάδος δημοσιευθείσας δηλοποιήσεις, καὶ ἠκοινή γνώμη, εἰς τὴν ὁποίαν ἐνόμισεν, ὅτι ἀφωσιώνεται, δὲν τὸν ἐνθυμήθη. Πολλοὶ ὀλίγη ἀνταμοιβὴ εἶναι ὡς πρὸς τὴν ἀξίαν τῆς τῆ σπανίς ἀνδρὸς ὁ πόθος ἐνὸς φίλου, ὅσις ἐκφράζεται εἰς τῆ τὸ βιβλίον διωρισμένον καὶ αὐτὸ ν' ἀξιοθῇ μικράν τινα προσοχὴν ἀπὸ ἐκῆνος, ὅσις μεταδίδει ἐδοὶ διὰ τῆς γραφῆς μίαν ἐνθύμησιν κατὰ δυσυχίαν πῶδα ἀδύνατον ἦρε τὰ περὶ τῆ Raffenei αἰσθημάτων τε εἰς τὴν καρδίαν ὄλων ἐκείνων, ὅστινες ἐγνώρισαν τῆ τὸν νέον καὶ ἔξοχον ἄνδρα. Οἱ τελευταῖοι πολεμικοὶ σύντροφοι τῆ Ραφφηνίλε θέλουν γράψαι καμμίαν φο-

σει ὕλην, κάμμιαν φορὰν, εἰς μεγάλην Ἴσορίαν, σερόμεθα ἀκόμη ἀπὸ διηγήσεις ἀρκετὰ ἐντελείς. πρέπει νὰ τὰς προσμένωμεν, ὅθεν, εἰς τὸτο τὸ βιβλίον, τὸ ὁποῖον πλησιάζει εἰς τὸ τέλος τε, δὲν θέλομεν ἐναχοληθῆ ἄλλο πλεον εἰς τὰ πολεμικὰ συμβῆντα, ὅσα ἐγένοντο πρὸς ἄρκτον τῆ Ἰσθμοῦ τῆς Κορίνθου. Πρέπει νὰ περιορισθῶμεν εἰς τὸν Μωροῦσαν μὲ τὰς ἐλπίδας καὶ τὰ τελευταῖα βοηθήματα τῆς Ἑλληνικῆς ἐλευθερίας. Ἐκεῖ ἐφοβήθησε μίαν σιγμὴν νὰ τελειώσῃ διὰ πάντα, καὶ ἐκεῖ πάλιν ἡ μεσολάβησις τῶν Εὐρωπαϊκῶν Δυνάμεων ἠθέ-

ρὰν τὴν βιογραφίαν τε, καθὼς πρέπει ἀφ' ἑαυτῶν νὰ ἐλπίζωμεν. Ἡ μνήμη τε ἔχει νὰ προσμένη πολλὰ ἐγκώμια ἐπὶ τὰς αὐτοφει μαρτυρίας των. Εἶναί οὐ γενεῖδ κηδεῖαι, τὰς ἐποίας οἱ ἄνδρες οὐκ ἔμπορῶν ἢ ἀπο λαύσαν μόνον ἀπὸ τῆς, ὅσοι μέλεισαν ἀπὸ τῆς κινδύνου καὶ κόπης των. Τοιαῦτα καὶ ὁ Ραφηνῆλος θέλει ἀπολαύσει μετὰ χρονικὸν τι διάστημα, ἔλαβε τόπον στρατιώτη εἰς τὴν Ἴσορίαν τῆς Βλαχίας, ἀφ' ἧς ἡμέρας ἠπάθη μετὰ τὴν τὸν κάλαμον, ὅσις ἔγραφε μὲ τόσον διακίη ἔρωτα διὰ τὴν ἐλευθερίαν, ἐκείνην τὴν ἴσορίαν. Ὅλιγα βιογραφία ἀποφύγειν κατὰ τὸ παρὸν τὸν νόμον τῆς τῆς, ὅσις καταδικάζει μίαν γενεὰν νέαν, ἐνθερμον, φωτισμένην, ὅταν παρέλθῃ ἐν παρέρῳ χωρὶς νὰ κάμη αὐτὸν τίποτε διὰ τὴν μεγάλην αἰτίαν τῆς ἐλευθερίας καὶ τῶν ἀνθρωπίνων προόδων. ὅθεν, εἶναί εἰς τὸν καιρὸν μας μία κίνησις τῆς ζωῆς ἀρκετὰ ἐσημαντικῆ. εἰς τὴν βραχεῖαν διάρκειάν της, καθὼς ἐκείνη, ἡ ὁποία ἀνήκει ἐξ αἰτίας πικρῶν χρόνων τῆς εἰς τῆς ἴσοριῆς κόπης οἵτινες ἔκαμαν σημαντικὸν τῆτον τὸν καιρὸν καὶ τῶν ὁποίων τὸ τέλος παραβάλλεται μὲ τῆς γενναῖας θανάτου τῆς Ἀγίας Ρόζας, Ροβέρτου, Ταρέλλου καὶ βαλίσου.

λησε τέλος πάντων να την κάμη να αναγεννηθῆι.
 Ο Μωρέας ἦτο τὸ πᾶν διὰ τὴν Ἑλλάδα, ὡς
 εἰέχυρον τῶν δανείων, τὰ ὁποῖα ἐδύναντο νὰ δια-
 πραγματεύσεν εἰς τὰ ἔξω. Ἡ Πόρτα εἶχε λά-
 βει καλωτάτας συμβελας. ἢ εἶχε κρίνει καὶ ἡ ἰ-
 δια πολλὰ καλὰ, ἀποφασίσασα νὰ ἐκστρατεύσῃ κα-
 τὰ ταύτης τῆς Χερσονήσου· ἐπειδὴ, ἂν κατώρθω-
 νε νὰ κυριεύσῃ αὐτήν, ἤθελε χαλασθῆ ἡ πίσις
 τῶν Ἑλλήνων εἰς τὰ ἔξω. Φθάνει μόνον νὰ
 ρίψωμεν ἓν βλέμμα εἰς ἓνα χάρτην, διὰ νὰ κα-
 ταλάβωμεν πόσον σημαντικὸς πρέπει νὰ ἦναι ὁ
 Μωρέας διὰ τὴν ωραίαν τοποθεσίαν τε, εἰς ἓνα
 πόλεμον, εἰς τὸν ὁποῖον πρόκειται περὶ κτήσεως
 γῆς. Ο Μωρέας ὀλίγες χρόνους πρὶν τῆς τωρι-
 νῆς ἀποσασίας, καὶ μὲ ὅλον ὅτι ἀδιακόπως καὶ κα-
 τὰ συνέχειαν ἐρημώθη εἰς διαφόρους ἐποχὰς, μὲ ὅ-
 λον τῆτο ἦτον ἀκόμη τὸ πολυανθρωπότερον μέρος
 τῆς Ἑλλάδος, καὶ ἐκεῖ ὁ Χριστιανικὸς λαὸς ὑπε-
 ρίχουε κατὰ πολλὰ τὸν Τερικόν. Ἐνῶ εἰς τὴν
 Ρωμελίαν ἐλογάριαζαν μόνον χιλίς κατοίκες εἰς
 κάθε τετραγωνικὸν μίλλιον, καὶ σχεδὸν ἑπτακοσίους
 εἰς τὴν Μολδαβίαν καὶ Βλαχίαν, εἰς τὸν Μω-
 ρεῶν ἐλογάριαζαν ἕως χιλίς ἑνεακοσίους κατοίκες
 εἰς κάθε μίλλιον. Ἦσαν εἰς τὴν Ρωμελίαν χί-
 λιοι ὀκτακόσιαι χιλιάδες Ὀσμανλήδων πρὸς χί-
 λίας ἑξακοσίας χιλιάδας Ἑλλήνων. Εἰς τὸν Μω-
 ρεῶν, ἐκ τῆ ἐναντίου ἦσαν πενήντα χιλιάδες Τέρ-
 κων πρὸς ἑκατὸν χιλιάδες Χριστιανῶν. Ἀπὸ τὸν
 καιρὸν τῆ πολέμου, ὁ Χριστιανικὸς λαὸς ἤυξσε κα-
 τὰ πολλὰ εἰς τὸν Μωρεῶν, φυσικὸν ἄσυλον τῶν
 φυγάδων τῶν ἄλλων μερῶν τῆς Ἑλλάδος. Ο Τερ-

μικὸς λαὸς, ἐξ ἐναντίας, ἠκατὰ τὴν ἐποχὴν τῆς Αἰγυπτιακῆς ἐκστρατείας, εἶχε γένει διόλθ' ἀφαντοῦς. Ὁ Μωρῆας διὰ τῆς δυνάμεως τῆς τοποθεσίας καὶ ὑπεροχῆς τῆ λαῶν ἦτο μὲ φυσικὸν λόγον ἢ ἀκρόπολις τῆς Ἑλληνικῆς ἐλευθερίας. Ἡ αἰτία τῆ ὅτι ἡ διοίκησις εἶχεν εἰς τὸν Μωρῆαν, πλῆτη κτημάτων. σημαντικώτερα, παρὰ εἰς πᾶν ἄλλο μέρος, εἶναι ὅτι οἱ Τῆρκοι εἶχαν πάντοτε ἐκεῖ ἰδιοκτησίας χεδὸν ἐξαιρουμένας ἀπὸ τὸ ἔδαφος. Εἰς τὴν Θεσσαλίαν, καὶ ὅλην ἐκεῖνην τὴν χώραν, τὴν ὁποίαν ὀνομάζομεν Δυτικὴν Ἑλλάδα, οἱ Χριστιανοὶ ἦσαν ἰδιοκτῆτορες τῆ ἡμίσεως ἐδάφους, μ' ὅλον ὅτι δὲν ἦσαν ὁ ἡμισυς λαὸς. Εἰς τὸν Μωρῆαν, οἱ Τῆρκοι ἦτο χεδὸν ἐν δέκατον τέταρτον τῆ λαῶν, καὶ ἐπιῶντο τὰ τέσσαρα πέμπτα τῆς γῆς. Εἰς τὸν καθρὸν τῆς ἀποσασίας, τὸ ἀποβηδόμενον μιᾶς διανομῆς τόσον τερατωδῶς ἀνίς ἦτο φυσικὰ ἐπισροφή πολὺ σημαντικώτερα πάρεξ ἀλλῆ, καὶ αὐτὴ ἢ ἐπισροφή, ἣτις ἐγεινεν εἰς τὴν διοίκησιν καὶ ὅχι εἰς τῆς ιδιώτας, ἦτον ἢ βάσις τῆς ἐθνικῆς πίσεως εἰς τὴν Ἑλλάδα.

Ἡ Αἰγυπτιακὴ ἐκστρατεία, καλῶς χεδιασθεῖσα, δὲν ἠμπορῆσε νὰ λείψη, εἰάν ἐδιοικεῖτο καλῶς, ἀπὸ τὸ νὰ ἐξολοθρεῖσθαι ταχέως τὰς ὑποθέσεις τῆς Ἑλλάδος. Κατὰ δυστυχίαν δι' αὐτὴν, ὁ υἱὸς τῆ Μεχμέτ-Ἀλῆ δὲν ἦτο μανιώδης καὶ ἀνάξιος, ἦγεν τοιῦτος, ὁποῖς ἡ Πόρτα εἶχε διορίσει τοσαύτις ἀρχηγῆς τῶν στρατευμάτων τῆς. Χωρὶς νὰ ἔχη τὴν διδασκαλίαν καὶ τὰ ἤθη πολεμικῆς Ἑυρωπαϊκῆς, εἶχε τὸν βαθμὸν τῶν φώτων καὶ τῆς πολιτικῆς, ΜΘ'.

τὸν ὁποῖον ἡ παρυσία πολλῶν πολεμικῶν, ἐμπόρων καὶ ὀψοκινδυνευτῶν Γάλλων εἶχεν εἰσάξει πρὸ δέκα χρόνων εἰς τὴν αὐλὴν τῆ πατρόστε· Στρατηγοὶ πεπαιδευμένοι ἐδέλευαν ὑπὸ τὴν ἀρχηγίαν τῆ. Ἀπέβη εἰς τὴν Μοθῶνην μὲ δεκατέσσαρας χιλιάδας ἀνδρῶν, τῶν ὁποῖων ἕν τρίτον ἦτον ἱππικόν· ὅλοι γυμνασμένοι καὶ ἀσκέμενοι εἰς τὴν πολεμικὴν τακτικὴν κατὰ τὸν Ἑρωπαϊκὸν τρόπον. Ἡ Ἑλληνικὴ Διοίκησις, πιασθεῖσα ἐξ ἀπροσδοκῆτε, χωρὶς χρήματα, μὲ ἀνευχαρίστητα στρατεύματα, καὶ εἰς τὸ μέσον ἐνὸς λαῶ, ὅσις ἦτο καὶ αὐτὸς ἐπίσης, ἠθέλησε πολλὰ παράκαιρα νὰ ἀντιπαθῆ εἰς τὰς Αἰγυπτίους καὶ νὰ διορίσῃ τὸν πρόεδρον Κοινδριώτην νὰ ἐκστρατεύσῃ κατ' αὐτῶν. Οἱ Μωραῖται δὲν ἀπεκρίθησαν παντελῶς εἰς τὴν πρόσκλησιν τῆ νέε ἀρχιστρατήγε. ἠθέλαν νὰ διοικηθῆν ἀπὸ τὰς ἀρχηγέσ των, οἷτινες τότε ἦσαν κλεισμένοι εἰς τὴν Ἰδραν. Οὕτως οἱ στρατιῶται τῆ Κολοκοτρώνη, τῆ Δελῆ-Γιάννη, τῆ Ζαΐμη Λόνδε, ἔμειναν εἰς τὰς ἐξίας των, προσμένοντες τὸν ἐχθρόν. Παρευθὺς ὁ Πρόεδρος Κοινδριώτης ἐβιάσθη, αἰσθανόμενος τὴν ἀναξιότητά τῆ, νὰ παραιτήσῃ τὴν στρατηγίαν. Τὴν ἔδωκεν εἰς ἕνα στρατιώτην ὀνομαζόμενον Σκέρτην, ἀπαραδειγμῶτισον μὲν εἰς τὰ ναυτικά, ἀπειρον δὲ εἰς τὰ πεζά. Ὁ Σκέρτης ἐνίκηθη εἰς τὴν πρώτην συμπλοκὴν μὲ τὰς Αἰγυπτίους. Ἰπῆγε μὲ μερικὰς χιλιάδας εἰς τὸ Κρανίδιον, χωρίον ὀλίγον μακρὰν ἀπὸ τὸ Ναβαρίνον, καὶ ἠθέλησε νὰ σκεπάσῃ τῆτο τὸ φρούριον μὲ ἕν στρατιόπεδον ἐνδυναμωμένον. Ἀλλὰ τὰ στρατεύματα, τὰ ὁποῖα

ἐκλείσθησαν εἰς τὸ το σρατόπεδον διελύθησαν
 διὰ τῆς λειποταξίας, ἐνῶ ὁ Ἰβραΐμης ἐξενο-
 χωρῆσε δραστηρίως τὰς Ἀβαρίνας, τότε ἀρκετὰ
 σεραμένους ἀπὸ τὰ ἀναγκαῖα εἰς πόλεμον. Πεν-
 τακόσιοι Σελιωῖται ἦσαν οἱ πρῶτοι, οἵτινες ἀ-
 νεχώρησαν· χίλιοι πεντακόσιοι Ῥωμελιῶται ἠκο-
 λήσθησαν κατὰ τάγματα τὸ παράδειγμά των·
 καμμία παράσσις δὲν ἤμπορῆσε νὰ ἐμποδίσῃ καὶ
 τὸ ἓν μέρος καὶ τὸ ἄλλο ἀπὸ τὸ νὰ ἔμβεν εἰς
 τὴν χώραν, τὴν ὁποίαν ἤθελαν νὰ ὑπερασπισθῆν.
 Ὁ Σιέρτης, μὲ ὀλιγώτατον κόσμον, ὑπανεχώρη-
 σεν ἀπὸ τὸ Κρανίδιον εἰς τὴν Καλαμάταν. Ὁ
 λαὸς τῆ Μωρέως ἔμενε πάντοτε εἰς ἐντελῆ ἀ-
 πραξίαν, καὶ ὡς ἀδιάφορος εἰς τὰ συμβαίνοντα.
 Ἡ πτώσις τῶν δύο Ναβαρίνων ἔκαμε παρευθὺς
 τὸν Ἰβραΐμην νὰ κυριεύσῃ ὅλον τὸν δυτικὸν Μω-
 ρεῶν. Ἡ Ἁγία Ρόζα ὑπερασπιζομένη τὴν νῆ-
 σον τῆς Σφακτηρίας, κειμένην μεταξὺ τῆ παλαιᾶ
 καὶ νέας Ναβαρίνας, ἀπέθανε.

Ὁ λαὸς τῆ Μωρέως, ἀντὶ νὰ κινήθῃ ἀπὸ
 τὴν πάντοτε ἐπαναλαμβανομένην φήμην τῶν ἐκ-
 βάσεων τῆ Ἰβραΐμη, ἐξηκολογήθη νὰ ζητῇ τὴν
 ἀνάκλησιν τῶν ἐξωρισμένων τε σρατηγῶν, ἕως ὅ-
 τε τέλος πάντων ἡ διοίκησις, ἔσα καλῶς πλη-
 ροφορημένη ὅτι δὲν εἶδύνατο τίποτε χωρὶς τὴν
 βοήθειαν τῶν, ἀπεφάσισε νὰ τὰς προσκαλέσῃ.
 Ὁ Κολοκοτρόνης ἐκβῆκεν ἀπὸ τὰς φυλακὰς τῆς
 Ἰθάρας, καὶ κατέβη εἰς τὴν Ναυπλίαν ἡ διοί-
 κησις τὸν ἐδέχθη μὲ πανηγυρισμὸν, καὶ ὁ λαὸς
 ξαναἔλαβε τὰ ὄπλα μὲ ἐνθουσιασμὸν. Ὁ Κο-
 λοκοτρόνης, ἐναντίον τῆ ὁποῖς ἔδιηγέρθησαν, ἀ-

να μεταξὺ καὶ εἰς ἄλλας ἀνταξίας κατηγορίας, πολλὰ παράπονα μὲ πολλὰ ὀλίγην κρίσιν, δὲν ἔδειξε παντελῶς εἰς αὐτὴν τὴν περίεσιν προπέτειαν βαρβαρικὴν. Ἐφάνη βαθέως ἐγγυμένως διὰ τὰς δυσυχίας τῆς πατρίδος τε, ὠμίλησε περὶ συμβιβασμῶ μὲ ἐκφράσεις ἰχυρὰς, καὶ αἱ ὁποῖαι ἐφάνησαν εἰλικρινεῖς. Οἱ παλαιοῖ τε στρατιῶται ἐνωθέντες μὲ αὐτὸν, δὲν ἐζήτην πλέον παρὰ νὰ ἐκστρατεύσῃν κατὰ τὸ ἐχθρῶ ἀλλ' ἦτον ἤδη πολλὰ ἀργά. Ὁ Ἰβραῖμης, γενόμενος παρευθὺς κύριος ὅλων τῶν πόλεων τῆ παραθαλασσίας, ἐκτὸς τῆς Ναυπλίας, καὶ κάμων τὴν ἐκστρατείαν μὲ στρατεύματα, τῶν ὁποίων ἐμεγάλυναν διὰ τῆς ὀμιλίας τὴν ἐκπαίδευσιν καὶ πολεμικὴν τακτικὴν, ἀλλὰ τετράχισον ἦσαν ὑπέριτερα ἀπὸ ἐκεῖνα, τὰ ὁποῖα εἶχαν νὰ πολεμῆν οἱ Ἕλληνες ἀπὸ τὸ 1800, ἕως τὸ 1822, δὲν ἔμελλε πλέον νὰ ἀπαντήσῃ, εἰς τὴν ἀπελπισίαν τῶν ἀγυμνάσεων καὶ σχεδὸν ἀνόπλων στρατευμάτων τῆ Κολοκοτρώνη, πάρεξ ἐν ἐμπόδιον πολλὰ κατώτερον ἀπὸ τὰς δυνάμεις τε. Ὅθεν δὲν ἠμποροῦμεν νὰ εἰπῶμεν ὅτι, κατὰ τὰς χρόνας 1826 καὶ 1827, ἡ μεταξὺ τῶν Αἰγυπτίων καὶ Ἑλλήνων πάλη ἦτο πόλεμος. Ὅταν Ἰβραῖμης ἠμπόρεσε νὰ διαβῆ τὸν Ἰσθμὸν, καὶ νὰ ὑπάγῃ νὰ προσβάλλῃ τὰς ἰαεὲς, οἵτινες εἶχαν ἀδειάσει τὸν Μωρῆαν καθ' ἣν ἐποχὴν αὐτὸς ἐπλησίαζεν, ὁ Μωρῆας ξαναέγεινε πάλιν ὅτι δὲν ἔπαυσε νὰ ἦναι ἔκτοτε, ἦτοι καταφύγειον τῶν Χριστιανῶν ὅλων τῶν μερῶν τῆς Ἑλλάδος· οἱ Ῥωμηλιῶται ἐπέρασαν ἐκεῖ, ὄντες παρὰ πολλοὶ τὸν ἀριθμὸν, ἄνδρες, γυναῖκες καὶ παιδιὰ, παραχωρῶν

τες εις τὸ ἔμφυτον, τὸ ὁποῖον τες εἴλκυεν εἰς τὸ νὰ ζητῆν ἄσυλον εἰς τὰς μεγάλας συναθροίσεις.

Ολον τὸ μέρος τῆ Ἑλληνικῆ ἔθνεσ, τὸ ὁποῖον ἦτο κλεισμένον ἀπὸ τῆσ εἰς τὸν Μωρῆαν, ἔζησεν ἐκεῖ, περιπλανώμενον ἀπὸ βενὸν εἰς βενὸν, ταξιδύσον μόνον καθ' ὅσον ἔπρεπε διὰ νὰ ἦναι ἔξω τῆσ προσβολῆσ τῶν Αἰγυπτίων, χάνον πολ- λὰ ὀλίγον κόσμον ἀπὸ τῆν σπάθην αὐτῶν, καὶ περισσότερον ἀνησυχέμενον πάρεξ κατατροχόμενον ἀπ' αὐτῆσ. Κατὰ τῆσ πρὸ τῆσ ναυμαχίασ τῆ Ναβαρίνε δύο χρόνεσ, ἦτον ἀξιοθρήνητον θέαμα διὰ τῆσ πρὸσ βοήθειαν τῆσ Ἑλλάδοσ συνδραμόν- τασ ξένεσ ἕνασ λαὸσ χωρίσ κατοικίαν, ἐνδυμένοσ μὲ ῥάκη, καὶ καταντήσασ εἰσ τοιαύτην κατάσασιν ταλαιπωρίασ, ὡσε δὲν ἐδύνατό τισ χεδὸν πλέον νὰ προσμένῃ ἀπ' αὐτὸν, μήτε τάξιν, μήτε ἀν- τίσασιν, μήτε πατριωτικὰ αἰσθήματα. Ἀξιό- πησοι περιηγηταὶ βεβαιώνεν ὡσ τόσοσ ὅτι ἔτοσ ὁ λαὸσ καὶ εἰσ τὸν κόλπον μιᾶσ τεταπεινωμένησ ἀθλιότητοσ θὲν ἔχασε παντελῶσ τὰ σημεῖα τῆσ ἠ- θικῆσ μεγαλειότητοσ, τὰ ὁποῖα μαρτυροῦν ὁποῖων προγόνων ἀπόγονοι εἶναι. Οἱ ἄνδρεσ, αἱ γυναῖ- κεσ, τὰ παιδιὰ ἔξων ἀνακατωμένα, δοκιμάζοντεσ κόπεσ, καὶ σερήσεισ πολλῶν πραγμάτων. Οἱ κά- τοικοι τῶν πόλεων, αἱ ὁποῖαι ἦσαν ποτὲ εἰσ τῆν ἀφθονίαν, καὶ αἱ γυναῖκεσ, τὰσ ὁποῖασ μία ἀ- βροδίατοσ ζωὴ ἐκράτει ἀπομεμακρυσμένασ ἀπὸ τῆσ χοντροειδεῖσ κόπεσ δὲν διεκρίνοντο μεταξὺ τῶν ποιμενικῶν οἰκογενεσῶν, οἵτινεσ ποτὲ δὲν παρήτη- σαν τὰ βενά. Ὡσ τόσοσ αἱ γυναῖκεσ ἐσεβάζοντο ὡσπ' ἦσαν εἰσ τῆν ἀκριβεσέραν κοινωνικῆν τάξιν.

1826

Δὲν ἤκοντο μήτε κλοπαὶ, μήτε δυναστεῖαι, μήτε φιλονεικίαι, ἂν καὶ τὰ μὴν ἦτο καμμία ἀσυννομία εἰς τὰ χωρία, καὶ πολλὰ πολίτιμα πρῆματα εὐρίσκοντο ἀκόμῃ. Ἐν γενικὸν αἰσθημα ἀδυναμίας ἐμπόδιζεν, ὥσε κανέν σρατεύμα, καὶ ἠμπορέση τὰ ἐνωθῆ δια τὰ ἐνεργήση κατὰ τῶν Αἰγυπτίων, ἀλλ' ἐν ἄλλο αἰσθημα ὑπομονῆς καὶ προβλέψεως ἐμπόδιζε παρομοίως ἀπὸ τὸ τὰ ἀπελοπίζωνται περὶ τῆς ἐθνικῆς ἐλευθερίας. Ἡ μόνη ἀρετὴ, ἣτις ἐδύνατο τὰ λάμπη καὶ εἰς τὸ μῦσον τοιείτων δυσυχῶν, ἢ σαθερότης ἔμενευ εἰς τῆς Ἑλλήνας ἀποθνήσκοντας ἀπὸ πείναν, καὶ καταφρανομένους ἀπὸ ἀρρώστιας. αὐτὸ μόνον ἀντέθεσαν εἰς τὴν ἐφόρμησιν τῶν Αἰγυπτίων.

Οἱ Ἕλληνες τῶρα ἐχρειάζοντο μεγαλητέρας δυνάμεις διὰ τὰ ἀντισαθῶσιν εἰς τὸν ἐξαπλωθέντα πανταχῆ ἐχθρόν. ἀλλὰ καὶ τῆ ἐχθρῆ αἰ δυάμεις ἀπεσάθησαν. Τὰ σρατεύματα τῆ Ρεσχιδ κατέφαγε τὸ Ἑλληνικὸν ξίφος εἰς τὸ Μεσολόγγιον καὶ εἰς τὴν Ἀττικὴν. Τῆ Ἰβραῖμ οἱ Αἰγύπτιοι, μέρος ἐτάφησαν ἐμπροσθε τῆ Μεσολογγίε, καὶ πολὺ περιοσότερον ἔφαγαν οἱ κόρακες τῶν ὀβενῶν τῆς Λακωνίας. Ἐχρειάζοντο λοιπὸν καιρὸν ἕως τὰ τὰ λάβωσι βοήθειαν ἰκανὴν, τὰ ἐτοιμάσωσι τὰ χρειώδη, καὶ ἔτω τὰ ἐξακολεθῆσωσι τὸν πόλεμον. Εἰς τῆτο τὸ μεταξὺ ἐφάνη ἐπαισθητῶς ὅτι ἡ Ἑλλὰς μὲ ὅλας τὰς δυσυχίας της ἐσκεπάζετο ὑπὸ τὴν πρόνοιαν ἀοράτε ἀσπίδος. Τὴν 6 Ἰουλίου 1827, ὑπεγράφη ἡ ὑπὲρ αὐτῆς συνθήκη τῆς Ἀγγλίας Γαλλίας καὶ Ρωσσίας εἰς Λονδίον.

Ἡ περὶ τῆς Ἑλλάδος συν-

δήκη τῶν 6 Ἰουλίου 1827.

Εἰς τὸ ὄνομα τῆς Πα-
ναγίας καὶ Ἀδιαίρετης

Τριάδος.

Ἡ Μεγαλειότης τῆς Ὁ Βασιλεὺς τῆς ἡνωμένης
Βασιλείας τῆς Μεγάλης Βρεταννίας καὶ Ἰρλαν-
δίας, καὶ ἡ Μεγαλειότης τῆς Ὁ Βασιλεὺς τῆς Γαλ-
λίας καὶ Ναυάρχου, καὶ ἡ Μεγαλειότης τῆς Ὁ Ἀυ-
τοκράτωρ πασῶν τῶν Ῥωσιῶν, παρακινούμενοι ἀ-
πὸ τὴν ἀνάγκην τῆς νὰ βάλουν τέλος εἰς τὸν αἱμα-
τώδη ἀγῶνα, ὅστις, ἐνῶ καθυποβάλλει τὰς Ἑλ-
ληστικὰς Ἐπαρχίας καὶ τὰς νήσους τῆς Ἀρχιπελάγους
εἰς ὅλας τὰς ἀταξίας τῆς ἀναρχίας, προξενεῖ κα-
θημερινῶς κτὰ ἐμπόδια εἰς τὴν ἐμπορίαν τῶν Εὐ-
ρωπαϊκῶν Ἐπαρχιῶν καὶ γεννᾷ τὰς κατὰ τὴν θά-
λασσαν λησείας, αἱ ὅποιαι ὄχι μόνον ἐπιφέρουσιν
αἰσθητὸς ζημίας εἰς τὰς ὑπηκόους τῶν τριῶν συμ-
φωνησῶν δυνάμεων, ἀλλὰ κάμνουν ἀναγκαῖα καὶ
τὰ βαρῆα μέσα τῆς προσασίας καὶ ἀμύνης.
Ὁ Βασιλεὺς τῆς Μεγάλης Βρεταννίας, καὶ Ὁ Βα-
σιλεὺς τῆς Γαλλίας παρακαλεσθέντες προσέτι ἀ-
πὸ τῆς Ἑλλήνας νὰ μεσολαβήσωσιν ὑπὲρ αὐτῶν
εἰς τὴν Ὀθωμανικὴν Αὐλὴν, καὶ ἀναφλεγόμενοι,
καθὼς ἐπίσης καὶ Ὁ Ἀυτοκράτωρ τῆς Ῥωσίας

ἀπὸ τὴν ἐπιθυμίαν τῆ νὰ παύσωσι τὴν χύσιν τῆ ἀνθρωπίνε αἵματος καὶ νὰ σταματήσωσιν τὸν δρόμον τῶν παντοδαπῶν κακῶν, τὰ ὅποια δύνανται νὰ γεννηθῶσιν ἀπὸ τὴν συνέχειαν τοιαύτης ἀτάξιας τῶν πραγμάτων, ἀπεφάσισαν νὰ ἐνίσωσι τὰς δυνάμεις των, καὶ διὰ τακτικῆς συνθήκης νὰ ἐκαστοὺς νίσωσι τὸν τρόπον τῆς μεσολαβήσεώς των, τῆς ὁποίας σκοπὸς εἶναι νὰ ἀποκαταστήσωσιν εἰρήνην μεταξὺ τῶν διαμαχομένων μερῶν διὰ μέσσω διατάξεως ἀπαιτημένης καὶ ἀπὸ τὴν ἀνθρωπότητα ἐπίσης καὶ ἀπὸ τὴν ἡσυχίαν τῆς Εὐρώπης.

Ἐπομένως ἀνόμασαν πληρεξούσιος νὰ ἐξετάσωσι τὸ πρᾶγμα, νὰ συντάξωσι καὶ νὰ ὑπογράψωσι τὴν προκειμένην συνθήκην. δηλαδή

« Ὁ μὲν Βασιλεὺς τῆς Ἀγγλίας τὸν Πανέντιμον Βιλιάμον Δεδλέην, Πατρίκιον τῆ Βασιλείας, μουσικὸν βουλευτὴν τῆς Μεγαλειότητός τε, καὶ πρῶτον γραμματέα ἐπὶ τῆς συναρχίας τῶν ἐξωτερικῶν ὑποθέσεων· ὁ δὲ Βασιλεὺς τῆς Γαλλίας τὸν Πρίγγιπα Ἰέλιον Πολιγνάκιον, Πατρίκιον τῆς Γαλλίας, καὶ πρέσβυν τε εἰς τὴν Βρεταννικὴν τε Μ. Ὁ δὲ Ἀυτοκράτωρ τῆς Ῥωσίας τὸν Πρίγγιπα Χριστόφορον Δειβήνον κτλ. ἔτακτον Πρέσβυν καὶ πληρεξούσιον λειτουργόν τε εἰς τὴν Βρεταννικὴν τε Μεγαλειότητα. »

Οὗτοι ἀφῆ ἔδειξαν εἰς ἀλλήλους τὰ πληρεξούσια γράμματά των, καὶ τὰ εὗρηκαν εἰς καλὴν καὶ προσήκυσαν μορφήν, ἐσυμφώνησαν περὶ τῶν ἐφεξῆς ἄρθρων :

Ἄρθ. α'. Αἱ συντιθέμεναι δυνάμεις θέλουσιν προσφέρειν εἰς τὴν Ὀθωμανικὴν Ἀυλὴν τὴν μεσιτείαν

των με σκοπόν να κατορθώσῃ διαλλαγὴν μετα-
ξὺ αὐτῆς καὶ τῶν Ἑλλήνων. Τῆτο δὲ θέλει γενῆν,
ἐκθὺς ἀφ' ἐπικυρωθῆ ἡ συνθήκη αὕτη διὰ κοινῆς
δηλώσεως ὑπογεγραμμῆς ἀπὸ τῆς ἐν Κωνσταντι-
νουπόλει πληροξείσεως τῶν συνδεδεμένων αὐτῶν, καὶ
κατὰ τὸν αὐτὸν χρόνον θέλει ζητηθῆν καὶ ἀπο-
τὰ δύο ὀπλοφόρα μέρη ἄμεσος ἀνακωχὴ ὄπλων, ὡς
ἀναγκαία προκαταρκτικὴ συνθήκη διὰ τὴν ἑναρξιν
τῶν διαπραγματεύσεων.

Ἄρθ. β'. Τὸ εἰς τὴν Ὀθωμανικὴν Ἀσλὴν προ-
βληθησόμενον θέλει σηρίζεσθαι εἰς τὰς ἐφεξῆς
βάσεις. Οἱ Ἕλληνες θέλουν γνωρίσειν τὸν Σουλτᾶ-
νον ὡς κυριάρχην των (Suzerain), καὶ ἐπομέ-
ως θέλουν τῆ πληρῶνειν εἰτήσιον φόρον, τῆ ὁποίῃ
τὸ κεφάλαιον θέλει προσδιορισθῆν ἐκ συμφώνε μιᾶν
φορᾶν διὰ πάντα. Οἱ ἄρχοντες των θέλουν ἐκλέ-
γεσθαι καὶ ἀναγορεύεσθαι ὑπ' αὐτῶν ἡ δὲ Ὀ-
θωμανικὴ Ἀσλή θέλει ἔχειν διορισμένην τινὰ μέ-
θεξιν.

Διὰ τὴν ερεωθῆ ἐντελῆς ἀποχωρισμὸς τῶν ἀ-
τέμων τῶν δύο ἐθνῶν, καὶ διὰ τὴν ἐμποδισθῶ-
σιν αἱ συγκρούσεις, ἀπαραίτητοι συνέπειαι εἰνὸς τό-
σον μακροῦ ἀγῶνος, οἱ Ἕλληνες θέλουν λάβειν
τὰ Τριτικὰ ὑποσατικά τὰ κείμενα εἰς τὴν ἡπει-
ρον τῆς Ἑλλάδος καὶ εἰς τὰς νήσους με συνθήκην
να ἀποζημιώσῃ τῆς προῆν κτήτορας ἢ διὰ πλη-
ρωμῆς εἰτησίε τινὸς ἀργυρίε προσιθεμένε εἰς τὸν
εἰτήσιον φόρον, ἢ δι' ὁποιασδήποτε ἄλλης τοιαύ-
της συμφωνίας.

Ἄρθ. γ'. Οἱ ἀκριβέστερος προσδιορισμὸς τῆς
Ν'.

συμφωνίας ταύτης, καθὼς καὶ τὰ σύνορα τῆς ἐπικρατείας τῆς ἡπειρῆς Ἑλλάδος καὶ τῶν νήσων, ἐπάνω τῶν ὁποίων θέλει προσαρμοσθῆν, θέλει σερεωθῆν δι' ὑμέρας διαπραγματεύσεως μεταξύ τῶν Ὑψηλῶν Δυνάμεων καὶ τῶν διαμαχομένων μερῶν.

"Αρθ. δ'. Αἱ συντιθέμεναι Δυνάμεις ὑποχρεώνονται νὰ ἐνεργήσωσι τὸ σωτήριον ἔργον τῆς εἰρηνεύσεως τῆς Ἑλλάδος κατὰ τὰς ἀρχὰς τὰς ἐκτεθειμένας εἰς τὰ προλαβόντα ἄρθρα, καὶ χωρὶς παραμικρὰν ἀναβολὴν νὰ χορηγήσωσι εἰς τὰς ἐν Κωνσταντινουπόλει πληρεξούσις τῶν τὰς διαταγὰς τὰς ἀναγκαίας πρὸς ἐκτέλεσιν τῆς ἤδη ὑπογραφομένης συνθήκης.

"Αρθ. ε'. Αἱ συντιθέμεναι δυνάμεις δὲν θέλουσι κατ' ἐξένα τρόπον διὰ τῶν μέσων τέτων ἔτ' ἀυξήσωσι τῶν ἐπικρατειῶν των, ἔτ' ἀποκλειστικὴν ἐπιρροήν, ἔτ' ἐμπορικὰ κέρδη διὰ τὰς ἐμπόρους των, τὰ ἅποια δὲν δύνανται νὰ λάβωσι ἐπίσης καὶ οἱ ὑπήκοοι παντὸς ἄλλης ἔθνης.

"Αρθ. ς'. Οἱ συμβιβασμοὶ τῆς διαλλαγῆς καὶ τῆς εἰρήνης, οἱ ὁποῖοι δύνανται νὰ γείνωσι ἀποφασιστικῶς μεταξύ τῶν δύο διαμαχομένων μερῶν, θέλουσι σερεωθῆν μετὰ τὴν ἐγγύησιν ἐκείνης ἐκ τῶν τριῶν συντιθεμένων δυνάμεων, ἣτις κρίνει ἀφέλιμον ἢ δυνατόν νὰ ἀναλάβῃ μίαν τοιαύτην ἐγγύησιν. Ἡ ἐγγύησις αὕτη θέλει κριθῆν ἔπειτα ἀπὸ τὰς Ὑψηλὰς Δυνάμεις.

"Αρθ. ζ'. Ἡ συνθήκη αὕτη θέλει ἐπικυρωθῆν, καὶ θέλει ἀλλαχθῆν πρὸς ἀλλήλους αἱ ἐπικυρώσεις τῶν τριῶν δυνάμεων εἰς δύο μῆνας, ἢ, εἰ δυνατόν, καὶ ἄρχητερα.

Τὸ πρωτόγραφον ταύτης τῆς συνθήκης ὑπέγραψαν οἱ σεβασοὶ Πληρεξέστοι καὶ το ἐσφράγισαν μετὰ παράσημά των .

Ἐγράφη ἐν Λονδινίῳ τὴν 6 Ἰουλίου, 1827. Δεδόθη . Πολιγνάκιος . Δειβήνος .

Ἀρθρον πρὸς δετον καὶ μυσικόν .

Ἐάν η Ὀθωμανικὴ Αὐλὴ εἰς διάστημα ἐνὸς μηνὸς δὲν ἐρέξη τὴν προβαλλομένην μεσιτείαν, αἱ ὑψηλαὶ συντιθέμεναι Δυνάμεις συμφωνῶσι ἢ ἀπολεσθήσῃσι τὰ ἐφεξῆς .

1. Θέλει δηλωθῆν εἰς τὴν Ὀθωμανικὴν Αὐλὴν διὰ τῶν ἐν Κωνσταντινῶν σεβασμιῶν Πρέσβεστων, ὅτι αἱ ἀναρμοσῖαι καὶ τὰ κακὰ τὰ ἀναφερόμενα εἰς τὴν συνθήκην ὡς ἀναπόσπαστα τῆς καταστάσεως τῶν πραγμάτων τῆς Ἀνατολῆς ἐπὶ τῶν ἔξ τελευταίων ἐνιαυτῶν καταστάσεως, τὴν ὁποίαν ἡ Ὀθωμανικὴ Αὐλὴ φαίνεται ὅτι δὲν ἔχει τὰ μέσα γὰρ τὴν Θεραπείην, ὑποχρεῶνεν τὰς συντιθέμενας Δυνάμεις γὰρ πλησιάσῃσι εἰς τὰς Ἑλλήνας χωρὶς ἀναβολὴν καιρῶν .

Ἐσυμφωνήθη γὰρ γείνη ἡ πλησίασις αὕτη μετὰ τὸ γὰρ συνδέσῃσι αἱ Δυνάμεις πρὸς τὰς Ἑλλήνας ἐμπορικὰς χέσεις εἶλλοσαι καὶ δεχόμεναι παρὰ αὐτῶν Διακτόρες διὰ τὴν ἐμπορίαν, ἐνάτω, θέλῃ ὑπάρχει μετὰ αὐτῶν ἀρχαὶ καὶ ἐξουσίαι δυνάμεναι γὰρ συντηρήσῃσι τοιαύτας χέσεις .

2. Ἐάν εἰς διάστημα ἐνὸς μηνὸς δὲν δεχθῆ ἡ

Ὁθωμανικὴ Αὐλὴ τὴν προβαλλομένην ἀνακοχὴν εἰς τὸ πρῶτον ἄρθρον τῆς δημοσίου συνθήκης, ἢ εἰάν οἱ Ἕλληνες τὴν ἀπορρίψωσιν, αἱ συντιθέμεναι Δυνάμεις θέλου φανερώσειν εἰς ἐκεῖνο ἐκ τῶν πόλεμοφόρων μερῶν, τὸ ὁποῖον ἀκολουθεῖ τὸν πόλεμον, ἢ καὶ εἰς τὰ δύο, εἰάν ἦναι ἀνάγκη, ὅτι αἱ εἰρημέναι ὑψηλαὶ Δυνάμεις ἔχου σκοπὸν νὰ μεταχειρισθῶσιν ὅλα τὰ μέσα, τὰ ὁποῖα θέλου τὰς δεῖξειν αἱ περιστάσεις πρόσφορα διὰ νὰ ἐκτελέσω ἀμέσως τὴν ἀνακοχὴν, ἐμποδίζουσαι, ὅσας τις εἶναι δυνατὸν, πᾶσαν σύγκρουσιν τῶν διαμαχομένων μερῶν καὶ ἀμέσως μετὰ τὴν προειρημένην δῆλωσιν αἱ συντιθέμεναι Δυνάμεις θέλου μεταχειρισθῆν ὅλα τὰ μέσα, ὅσα ἔχου εἰς τὴν ἔξουσίαν των, διὰ νὰ ἐπιτύχου τὸν σκοπὸν ταύτης τῆς δηλώσεως, χωρὶς ὅμως νὰ μεθέξου κατὰ κανόνα ἕρπον ἀπὸ τὰς ἐχθρικὰς πράξεις τὰς μεταξύ τῶν δύο διαμαχομένων μερῶν.

Ἐπομένως αἱ συντιθέμεναι Δυνάμεις ἀμέσως μετὰ τὴν ὑπογραφὴν τῆ παρόντος προσθέτω καὶ μυσικῶς ἄρθρον θέλου ζεῖλειν εἰς τὰς ναυάρχους τῶν εἰς τὴν Ἀνατολὴν ευρισκομένων στόλων των διαταγὰς συμφερέουσαι εἰς ἐκτέλεσιν τῆ παρόντος ἄρθρου.

3. Τέλος, εἰάν τὰ μέτρα ταῦτα δὲν ἀρκέσω νὰ ὑποχρεώσω τὴν Ὁθωμανικὴν Αὐλὴν νὰ ἐξέρξη τὰς προτάσεις τῶν συντιθεμένων Δυνάμεων, ἢ οἱ Ἕλληνες δὲν ἐβλήσωσι τὰς διὰ τῆς συνθήκης ἀποφασισθείσας πρὸς χάριν των συμφωνίας, αἱ ὑψηλαὶ συντιθέμεναι Δυνάμεις δὲν θέλου πάυσειν νὰ ἐνεργῶν πρὸς ἐκτέλεσιν τῆς προκειμένης εἰρηνεύ-

σφωσι κατὰ τὰς ἀρχὰς τὰς συμφωνηθείσας μεταξὺ τῶν καὶ ἐπομένως ἔδωκαν τὸ πληρεξέσιον εἰς τὴν ἐν Λονδίνῳ τοποτηρητὰς τῶν νὰ διακροτήσωσι καὶ νὰ προσδιορίσωσι τὰ τελευταῖα μέτρα, τὰ ὅποια θέλει γενεῖν ἀναγκαῖον νὰ μεταχειρισθῶσι.

• • Τὸ παρὸν πρόσθετον καὶ μουσικὸν ἄρθρον θέλει ἔχει τὴν αὐτὴν ἰχὺν καὶ ἀξίαν, τὴν ὅποیان ἤθελεν ἔχειν, ἐὰν ἦτο παρεντεθειμένον εἰς τὴν σημερινὴν συνθήκην. Θέλει επικυρωθῆν, καὶ αἱ ἐπικυρώσεις θέλει ἀλλαχθῆν συγχρόνως μὲ τὰς ἐπικυρώσεις τῆς συνθήκης. Πρὸς δὲ πίσωσιν τῆς οἱ πληρεξέσιμοι τὸ ὑπέγραψαν καὶ τὸ ἐσήμαναν μὲ τὰ παρὰσημα, τῶν σφραγίδων τῶν.

Ἐγράφη ἐν Λονδίνῳ τὴν 6 Ἰουλίου 1827. Ἀσ- δλῆς Πολιγνάκιος Δειβῆνος. «

Κατὰ τὴν συνθήκην λοιπὸν ταύτην ἐπροσάχθησαν οἱ ναύαρχοι τῶν σόλων, τὴς ὁποῖας μέρος μὲν εἶχαν, μέρος δὲ ἔσειλαν αἰτροῖς Δυνάμεις εἰς τὴν Ἑλληνικὴν θάλασσαν, ὁ Ἄγγλος Κοδριγγτῶν, ὁ Γάλλος Ριγνῦς, καὶ ὁ Ρῶσος Εἰδήνος νὰ παρακινήσωσι τὸν Αἰγύπτιον Ἰβραῖμ ν' ἀναχωρήσῃ ἀπὸ τὴν Πελοπόννησον, καὶ ἔτω νὰ παύσωσι τὰς ἐρημώσεις, τὰς ὁποῖας ἔκαμνεν ὁ ἄγριος ἐκείνος εἰς τὴν δυσυχῆ χώραν. Ἀλλ' οἱ λόγοι τῶν ναύαρχων ἐγίνοντο εἰς μάτην, ἐπειδὴ οἱ Τῆρκοι ἀπ' ἀρχῆς τῆς Ἑλληνικῆς Ἐπαναστάσεως δὲν εἶδαν ἐπ' ἡμέραν σφοδρότητα τινὰ ἐν μέρεσι τῶν Χριστιανικῶν Δυνάμεων. Διὰ τῆτο οἱ ναύαρχοι, ἐὰν ἤθελαν νὰ ἐμπνεύσωσι φόβον καὶ νὰ μὴ περιγελασθῶσι ὡς οἱ διπλωματικοί, ἠναγκάσθησαν νὰ λάβωσι θέσιν ἐπαπειλητικὴν ἐναντίον τῆς λιμένος τῶν Ἀ-

βαρίνων, ὅπερ ἔσκεν ἀραγμένος ὁ Τερκικοαιγυπτιακὸς σόλος. Τὴν 20 Ὀκτωβ. ἔκαμαν πάλιν δοκίμιον νὰ συνδέσῃσι μὲ τὸν Αἰγύπτιον διαπραγματέυσει. Ἀλλ' ἐπειδὴ οἱ Τέρκοι τὲς ἀπεκρίνοντο μὲ πυροβολήματα, καὶ ἔδειχναν τὸν σκοπὸν τῶν ὅτι ἤθελαν νὰ στείλῃν πυρφόρα πλοῦντὰ μεταξὺ τῶν ἠνωμένων σόλων ἐκ τέττε ἐξερόραγῃ ναυμαχία, εἰς τὴν ὁποίαν μετὰ ματαίαν ἀντίστασιν, κατεκῆ ὅλος χερδὸν ὁ Τερκικοαιγυπτιακὸς σόλος.

Ἡ ἀπόφασις, τὴν ὁποίαν ἔλαβαν τρεῖς μεγάλαι δυνάμεις, τὲ νὰ μεσολαβήσωσιν ἱπὲρ τῶν Ἑλλήνων, καὶ ἡ σερεότης, τὴν ὁποίαν ἔδωκαν εἰς ταύτην τὴν ἀπόφασιν διὰ τῆς διόλου ἀπροσδοκήτης ναυμαχίας τῆ Ναβαρίνε, ἔκρινε τὴν σωτηρίαν τῆς Ἑλλάδος. Μὲ πώϊας συνθήκας, δὲν εἶναι γνωστὸν ἀκίμη, ἀλλ' ἠμποροῦμεν νὰ εἰπῶμεν ὅτι μὲ τὴν μάχην τῆ Ναβαρίνε ἐτελείωσεν ἡ ἰδιαιτέρα πάλη τῆς Ἑλλάδος κατὰ τῆς Πόρτας. Τὸ πρόβλημα τῆς ἀπελευθερώσεως τέττε τῆ μικρῆ λαῶ, γενόμενον πόρισμα ἐνὸς ἄλλε προβλήματος πολὺ πλέον μεγαλονηερόε, τῆ περὶ τῆς ὑπάρξεως τῆς Ὀθωμανικῆς Πόρτας ὡς Εὐρωπαϊκῆς Δυνάμεως, ἐφάνη μίαν εἰγμὴν ὅτι χάνει τὴν ἀξιολογότητά τε εἰς τὸν ἴδιον καιρὸν, καθ' ὃν ἐφάνη ὀλιγοτερον ἀμφίβελον. Καθ' ἣν εἰγμὴν γράφομεν τέττο, ἀποβησόμενα ἐναντία εἰς ὅλας τὰς προσράσεις, αἱ ἀποτυχίαι τῶν Ῥώσων, αἱ ἐκβάσεις τῶν Τέρκων, ἡ ταπεινώσις μιᾶς δυνάμεως, τὴν ὁποίαν ἡ Εὐρώπη ἐθεώρει μὲ φρίκην, ἡ πολιτικὴ καὶ πολεμικὴ ἀποκατάστασις ἐνὸς λαῶ, περὶ τῆ ὁποῖε ὤμιλεν μὲ ὑπερβολικὴν καταφρόνησιν. φέρειν τὰ πνεύματα εἰς θεωρίας καὶ παρα-

τηρήσεις, ἀπὸ τὰς ὁποίας καταρχὰς ἦσαν ἀπομεινωμένοι, καὶ ἀρχίζεν νὰ ἐρωτῶν μὲ ὀλίγην ἀνησυχίαν, ἂν τελάχισον ἡ Ἑλλὰς ἐλευθερωθῆ.

Ἡ ἀναχώρησις ἀπὸ τὸν Μωρῆαν τῶν περισσοτέρων Αἰγυπτιακῶν δυνάμεων, καὶ ἡ παρθεσία ἐνὸς Γαλλικῆ στρατεύματος εἰς ταύτην τὴν Χερσόνησον μέλλεν σχεδὸν νὰ ξαναβάλῃ τὸν Ἱερόν ὑπὲρ ἐλευθερίας ἀγῶνα τῶν Ἑλλήνων εἰς τὸν βαθμὸν, εἰς τὸν ὁποῖον εἶχε φθάσει διὰ τῶν μόνων ἐθνικῶν δυνάμεων εἰς τὰ τέλη τῆ 1824 ἔτους. Ἐὰν ἡ Ῥωσσία, καθὼς ὅλα φαίνονται ὅτι τῆς ἐμπνέου ἔτιτο ὡς χρέος, ἐπιμένῃ εἰς τὴν κατὰ τῆς Πόρτας ἐπιχείρησίν της· εἰ, καθὼς πρέπει νὰ τὸ σοχασθῶμεν, μὲ ὅλην τὴν πατριωτικὴν ἐπαρσιν καὶ ἀνδρείαν, τὴν ὁποῖαν τὸ Τσερκικὸν ἔθνος καὶ ἡ Πόρτα δείχνει, δευτέρα ἐκστρατεία ἠδύναται εἶσθαι ἐννοικωτέρα εἰς τὰ Ῥωσικὰ ὄπλα· εἰ εἰς τὸ ἀπὸ ταύτης τῆς πρώτης ἐκστρατείας ἕως εἰς τὴν δευτέραν διάστημα ἡ ἔνωσις τῆς Μεγάλης Βρεταννίας καὶ Γαλλίας διατηρῆται· εἰ, δι' ὅλων τῶν τῶν περιβάσεων, ἡ κατοικία καὶ ἐπιρροή τῆ μικρῆς μας στρατεύματος παρεκτείνεται ἀρκετὸν καιρὸν διὰ νὰ καταστηθῆ εἰς τὴν Ἑλλάδα ἀρκετὰ ἰχυρὸς πολιτικὸς καὶ πολεμικὸς ὀργανισμὸς, διὰ νὰ ξανακατοικηθῶν αἱ πόλεις, καὶ αἱ ἐργασίαι τῆς γεωργίας νὰ ξαναρχίσων, τότε, δὲ μὲναι πλέον ἀμφιβολία, ἡ Ἑλλὰς θέλει ἐκτελέσει τὴν Παλιγγενεσίαν της.

Ἔως τὴν ὥρα ὁ Κόσμος ἐσοχάζετο περὶ τῶν δυσκολιῶν, τὰς ὁποίας ἡ Γαλλικὴ μοῖρά μας (Division) θὰ ἠμπορέσει νὰ εὖρη, καθαρίζουσα ἐξ ὀλοκλήρου τὸν Μωρῆαν ἀπὸ τῆς Τσερκίας, εἰ αἱ πε-

ρισάσεις τῆς Εὐρώπης ἐξακολοθῶν νὰ βοηθῶν τῆς
 ἐκτέλεσιν τέτοις τῶ ἀγῶνος . Οἱ Ἀναγνώσαι μας ,
 ἀφ' ἣν ἐκολέθησαν τὴν σειρὰν τῆς Ἑλληνικῆς ἀπο-
 στασίας , τοιαύτης , ὅποιαν ἐπροσπαθίσαμεν νὰ τὴν
 παραστήσωμεν , δὲν θὰ πεισῶσιν ὅτι ὅλα ἡμποροῦν
 νὰ τελειώσιν εἰς ταύτην τὴν πολλῶν λόγῳ ἀξίαν χά-
 ραν διὰ τῆς ἐντελῆς ἐξώσεως τῶν Τέρκων . Αἱ φα-
 τριασικαὶ διχόνοιαι ἔπρεπε νὰ ἐξαλειφθῶσιν εἰς
 μίαν σιγμὴν ἀπὸ μίαν ἀθλιότητα ἐπίσης λυπηρὰν
 δι' ὅλους ἄλλ' εἶναι ἀδύνατον νὰ μὴν ἀναγεννηθῶσιν
 ὁμοῦ μὲ τὰς ἐλπίδας , καὶ αἱ ἀξιώσεις μὲ τὴν ἐν-
 ζωϊαν . Οἱ συμπατριῶται μας , παρσοιαζόμενοι
 εἰς τὸ μέσον ἐνὸς λαῶς , ὅσις ἐξέπνεεν ἐπάνω εἰς
 ἐρεΐπια , δὲν ἔπρεπε νὰ εὔρωσιν ἄλλο τι , πᾶρεξ τὴν
 μελαγχολικὴν συναδελφότητα , τὴν ὅποιαν ἐπροξένι-
 σε διεξοδικὴ κοινότης τάλαιπωριῶν . Ἀλλὰ τὸ λεί-
 ψανα τῆς βραχείας πολιτικῆς ὑπάρξεως τῆς Ἑλλά-
 δος θὰ ξαναλάβει ὅλους τὰς χαρακτῆρας , οἵτινες
 τὰ διέκριναν , ὅταν θελήσιν νὰ τὰ ἐνώσῃν ἐκ δευτέ-
 ρου . Τὰ ἀντικείμενα συμφέροντα τῶν προεσῶτων , τῶν
 Ἰερέων , τῶν Ἐμπόρων , τῶν Ταγματάρχων , τῶν Νι-
 σιωτῶν , τῶν Πελοποννησίων , τῶν Ρωμελιωτῶν , θὰ ἀ-
 ναζήσιν εὐθὺς ὅτε γένη λόγος νὰ μεθέξῃ καθεὶς ἀπ'
 αὐτῆς εἰς μίαν πολιτικὴν ἀμετάστροφον τάξιν . Ἰ-
 σως θλιβεραὶ διχόνοιαι ἐσωτερικαὶ θὰ ξαναφα-
 νῶν . Ἴσως πολλοὶ δυσαρέσκειαί φυλάττονται διὰ
 τὴν μεσολάβησιν μας ἄλλα μὲ τὸν κρότον τοῖς
 παλαισμάτων ἢ ἐθνικῆ ζωῆ γνωρίζεται εἰς μίαν
 χώραν , καὶ ἡ βοήθειά μας ἐννοῶσα καὶ σεβασί-
 νη ταύτην τὴν ἀνάγκην θὰ ἡμπορέσει νὰ ὠφελήσῃ
 τὴν Ἑλλάδα , καὶ νὰ γένη διὰ ἡμᾶς ἐνδοξος .

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΕΝΔΕΚΑΤΟΝ .

Ἀπὸ τῆς μεσολαβήσεως τῶν Εὐρωπαϊκῶν Δυνάμεων ἕως τῆς θανάτου τῆς Κυβερνήτου τῆς Ἑλλάδος Ἰωάννης τῆς Καποδίστρια .

Ενῶ προλαβόντως ὁ Ἦρωσ Καραισκάκης Καπιτάνος τῶν Ἀγρῶν μὲ τὰς ὀλίγας δυνάμεις τῆς εἰσελάτης εἰς τὴν Βοιωτίαν καὶ Ἀττικὴν καὶ ἔστησε πανταχῶς τρόπαια ἔνδοξα , συνεκάλεσαν οἱ Ἑλληνικοὶ ἄρχοντες συμβέλιον Πολιτικόν· καὶ ἐπειθὴ ἦσαν διεσχισμένοι εἰς δύο , πᾶσα μία φατρία ἔκλεπεν ἰδικόν της τόπον τῆς συμβελίης· καὶ ἔτιως ἦσαν δύο συμβέλια , τὸ μὲν εἰς τὴν Ἐρμιόνην , τὸ δὲ εἰς τὴν Ἐπίδαυρον . Τὰ δύο ταῦτα ἀντισυμβέλια , ὅμοια μὲ τὰς ἀντισυνόδους τῆς μεσαιωνοῦ , ὅπερ ἕνας Πάπας ἀφώριζεν ἄλλον ἀντίπαπαν , δὲν ἔκαμναν ἄλλο , εἰ μὴ νὰ καταβοῶν κατὰ τῶν φατριῶν , ἦγεν ἢ μία κατὰ τῆς ἄλλης , καὶ αὕτη πάλιν κατὰ τῆς πρώτης . Οὐνόματα λοιδοροῦ δὲν ἔλειψαν ποτὲ ἀπὸ ὅλας τὰς φατρίας τῆς κόσμου . Ἐπάνω εἰς αὐτὴν τὴν ταραχὴν ἐφθασεν ὁ ἀπὸ τὴν Ἰσορίαν τῆς νοτιᾶ Ἀμερικῆς γνωστός μας Κοχράνης , ὅστις ἐπροσμένετο πρὸ πολλῶ μὲ πολλὰς ἐλπίδας· ἡμέρας τινας πρὸ αὐτῆς εἶχε φθάσειν ἄλλος Ἀγγλος , ὁ στρατηγὸς Χέρσχιος (Church) . Καὶ οἱ δύο ἐπροσπάθησαν νὰ φιλιώσων τὰ δύο ἀντισυμβέλια ,

ΝΑ.

καὶ διὰ τῆς μεσιτείας των συνεκροτήθη ἔν ὁμόφω-
νον καὶ ὁμόγνωμον εἰς τὴν Τροιζῆνα . Τὸ συμβέ-
λιον τῆτο, ὡς ἐκ τρικυμίας, ἔφερε γαλήνιον καὶ
λαμπρὸν ἀποιέλεσμα . Ἐκλεξε (4 Ἀπριλ . 1827)
κυβερνήτην τῆς Ἑλλάδος τὸν Ἰωάννην Καποδίστριαν .

Ἰωάννης ὁ Καποδίστριας, Κερκυραῖος τὴν πα-
τριδα (γενν. 1780) καὶ ἀπὸ τῆ 1813 ἕως τῆ
1822 ἔτρε ἰπρωγῆσας τὸ Ῥωσικὸν Κράτος, συ-
νυπογράψας ὡς Ῥωσικὸς λειτουργὸς τὴν ἐν Παρι-
σίοις εἰρήνην τῆ 1815 ἔτρε, καὶ ἔκτοτε συνεδριά-
σας εἰς ὅλας τὰς τῶν Βασιλέων συνόδους, πλὴν τῆς
ἐν Βερῶνῃ, ἀνὴρ πολιτικὸς καὶ ἀγαθόφρων, ἔζη
ἀπὸ τῆ 1822 ἔτρε εἰς Γενεύαν, φλογιζόμενος πάν-
τοτε τὴν καρδίαν ὑπὲρ τῆς εὐτυχίας τῶν ὁμογε-
νῶν τε Ἑλλήνων . Ἐκεῖ ἔλαβε περὶ τὰ μέσα Ἰο-
λῆς τὴν πρόσκλησιν τῆς Ἑλληνικῆς πολιτείας, νὰ
ὑπάγῃ καὶ νὰ τὴν κυβερνήσῃ μὲ ἑπταετῆ ἔξουσίαν .
Ἐῶς δὲ τῆς τέτρε ἐλεύσεως ἐκυβερνᾶτο ἡ Ἑλλάς
ἀπὸ Ἀντικυβερνητικῆν Ἐπιτροπὴν
ὀνομασθεῖσαν, συγκειμένην ἀπὸ τρεῖς ἀνδράς, Γ:
Μαυρομιχάλην, Ἰ: Μαυρῆν Μιλαίτην, καὶ Ἰ:
Νάκον . Ὁ Καποδίστριας λαβὼν τὴν πρόσκλησιν
ὑπῆγεν εὐθὺς εἰς Πετρέπολιν, καὶ ἔλαβε τὴν ἄ-
δειαν τῆ Ἀυτοκράτορος Νικολάου, ἐκεῖθεν μετέβη
εἰς Λονδίνιον καὶ Παρισίους, καὶ ἐσυνωμίλησε μὲ
τὲς λειτουργὸς τῶν Δυνάμεων ἐκείνων· καὶ ἐκ Πα-
ρισίων δι' Ἀγκῶνος ἔφθασεν εἰς τὴν Αἴγινα τὴν
20 Ἰαννουαρίου 1828 . Διὰ Δηλώσεως ἀρχομένης ἀ-
πὸ τοῦ: » εἰάν ὁ Θεὸς μεθ' ἡμῶν, ἔδεῖς καθ' ἡμῶν
ἀνῆγγειλεν εἰς ὅλον τὸ Ἔθνος τὸν ἐρχομὸν τε . Βεβ-
λὴν εἰκοσι ἑπτὰ ἀνδρῶν ὀνομασθεῖσαν Πανελλήνιον

παρέλαβε βοηθόντες εἰς τὴν διοίκησιν. Ἡ Ἑλλάς ὅλη ἀνεξωώθη βλέψασα εἰς τὸ μέσον τῆς τῆτον τὸν κτίσιν τῆς εὐδαιμονίας τῆς, ὅσιν ἐγνωρίσθη καὶ ἐτιμήθη ἀπὸ τῶν Ἐνδοξοτάτων Μονάρχων τῆς Εὐρώπης, καὶ ἤξευρε τί καὶ πῶς νὰ διατάξῃ πρὸς ἀνάστασιν χώρας, ἣτις ἐγεμίσθη ἀπὸ ἐρείπια.

Ἀκόμη ὅμως ἔμεναν οἱ Αἰγύπτιοι εἰς τὰ φρέρια τῆς Πελοποννήσου, καὶ ἔκαιαν τὰ πέριξ χωρία καὶ εἰς τὴν Ἑλλάδα δὲν ἔλειπαν ἀπὸ καιρῶ εἰς καιρὸν νὰ κινῶνται τὰ εἴφη τῆς Ρεχίδ. Κατὰ τῶν ἐσάλθη ὁ Ὑψηλάντης, ἀναδειχθεὶς ἀρχιστράτηγος ἀπὸ τὸν Κυβερνήτην. Μὲ 5000 Ἕλληνας ἐκτύπησεν οὗτος πλησίον Λομοτίκας κατὰ τὴν 3 Ἰανουαρίου τῶν Τέρκων στρατευομένους ὑπὸ τὸν Μαχμέτ Πασάν, καὶ τὴν 3 Δεκεμβ. ἐκυρίευσεν τὴν Δειραδίαν. Ἔως τὴν 17 Μαΐου 1829 ἦσαν εἰς χεῖρας τῶν Ἑλλήνων ἡ Βόνιτσα, τὸ Ἀνατολικὸν, καὶ τὸ Μεσολόγγιον. Κατὰ δὲ τῶν Αἰγυπτίων τῆς Πελοποννήσου ἐσάλθη στρατὸς Γαλλικὸς στρατηγούμενος ἀπὸ τὸν Μωσσῶνα. Πρὶν ὅμως φθάσῃ ὁ στρατὸς ἔτος, ὑπῆγεν ὁ Ἄγγλος ναύαρχος Κοδριγκτών εἰς Ἀλεξάνδρειαν, καὶ ἔκλεισε μὲ τὸν Μεχμέτ-Ἀλή συνθήκην, 6 Αὐγούστου, 1828, διὰ τῆς ὁποίας ὑπεχρεώοντο νὰ σηκώσῃ ἀπὸ τὴν Πελοπόννησον ὅλας τὰς Αἰγυπτίας. Ἡ συνθήκη αὕτη, καὶ μάλιστα ἡ ἐνέργεια τῆς τὴν 19 Αὐγούστου φθάσαντος εἰς Πελοπόννησον Γαλλικῆς στρατῆς ἐκαθάρισα τὴν χώραν ἔως τὸν Ὀκτώβριον ἀπὸ τῶν ἐρημωτῶν τῆς καὶ οἱ Ἕλληνες παρέλαβαν ὅλα τὰ φρέρια.

Ὁ ἀγαθὸς κυβερνήτης συνεκάλεσεν εἰς ζῆτο τὰ

μεταξὺ τὴν ἐθνικὴν σύνοδον κατὰ τὴν 21 ὀκτωβρίαι 1829, τὴν ἤρχισε μὲ λόγον ἄξιον τῆς σοφίας τῆς καὶ παρέστησε τὸν λογαριασμὸν τῆς πολιτείας ἀπὸ τὸν Ἰαννουάριον 1828, ἕως τὸν Ἀπρίλλιον 1829. Τὰ ἔξοδα ἦσαν 23,787,022 Τερικῶν γροσιῶν· τὰ δὲ εἰσοδήματα 8,539,969. Ταῖς ἐλλείποντα ἀνεπληρώθησαν ἀπὸ Γαλλικὴν βοήθειαν (8,255,000) καὶ Ῥωσικὴν (4,383,000). Εἰς τὴν σύνοδον ταύτην ἀπεφασίσθη καὶ ἐχαράχθη ἐθνικὸν νόμισμα οἰφοίνιξ (σύμβολον τῆς ἀναγεννήσεως τῆς ἔθνης) ἰσοδύναμος ἐνὸς Γαλλικῆς φράγκου, καὶ περιέχων ἑκατὸν χάλκινα λεπτά, τῶν ὁποίων ἕκασον εἶναι ἰσοδύναμον μὲ ἓνα Τερικὸν παρᾶν. Ἐξ δὲ φοίνικες ἰσοδυναμεῖσι μὲ ἓν Ἰασηνικὸν θάληρον. Ἡ Βασιλὴ τῆς Πανελληνίας ὠνομάζεσθη τῶρα Γερουσία. Κατεστάθη δὲ καὶ τάγμα, τῆς Ἁγίας Σωτῆρος, τῆς ὁποίας τὰ παράσημα νῦν οἰδῶνται εἰς τὰς μεγάλας βοηθὰς καὶ συνεργὰς τῆς κατὰ τῆς Πατρίδος.

Διὰ τῆς ἐν Ἀδριανουπόλει εἰρήνης ἐγνώρισεν ὁ Σουλτάνος τὴν συνθήκην τῆς 6 Ἰουλίου 1827, καὶ τῆς ἐν Λονδίνῳ 22 Μαρτίαι 1829 ὑπογραφείσαν, ὑπὸ τῶν πληρεξουσίων τῶν τριῶν συμμάχων δυνάμεων. Αὐτοὶ δὲ ἔτοι οἱ πληρεξῆσαι διὰ πρωτοκόλου τῆς 4 Ἰαννουάριαι 1830 ἔστησαν τὰ σύνορα τῆς νέας Ἑλλάδος περιλείσαντες τὴν εἰς τὴν Πελοπόννησον, καὶ εἰς μέρος τῆς ἐκτὸς τῆς Ἰσθμοῦ Ἑλληνικῆς χώρας, τὸ ὁποῖον σημειοῦναι γραμμὴν ἀρχομένην ἀπὸ τὰς ἐκβολαῖς τῆς ποταμοῦ Ἀχελώου (κοινῶς, Ἀστροποταμοῦ), καὶ παρὰ τὰς ὄχθας αὐτῆς ὑπάγασα ἕως τὴν λίμνην Ἀγγελόκασρον, καὶ θὰ μῆσε αὐτῆς

φθάνουσα εἰς τὸ ὄρος Ἀρτολίνον, καὶ διὰ τῆς κορυφῆς τῆ ὄρος Ἄξε, καὶ τῆς κοιλάδος τῆ Κελερῖς καὶ τῆς κορυφῆς τῆ ὄρος Οἴτης καταπτῶσα εἰς τὸν κόλπον τῆ Ζητενῖς, ὅπε ἐκβάλλει ὁ Σπερχεῖος ποταμός. Τὰ νότια μέρη ταύτης τῆς γραμμῆς ἀνήκουν εἰς τὴν νέαν Ἑλλάδα, τὰ δὲ βόρεια εἰς τὴν Τυρκικὴν ἐπικράτειαν. Ἐκ δὲ τῶν νήσων ἀπέδωκαν εἰς τὴν Ἑλλάδα τὴν Ἐυβοίαν, καὶ τὰς πρὸς βορρῶν αὐτῆς κειμένας Σκιάθον, Σκόπελον καὶ Σκῦρον, καὶ ἄλλας τινὰς μικρὰς, καὶ προσέτι ἐκ τῶν Κυκλάδων ὀνομαζομένων νήσων ὅλας ἐκείνας, ὅσαι κεῖνται μεταξύ 36° καὶ 39° πλάτους, καὶ μεταξύ 26° καὶ 29° τῆ ἀπὸ τὸν μεσημβρινὸν τῆ Γραμβίκε (Greenwich) μετρομένης μήκους, ἢ μεταξύ 43°, 45¹ καὶ 46°, 45¹ τῆ ἀπὸ τὸν μεσημβρινὸν τῆς νήσου Φέρος. Τὰ ὄρια ταῦτα συνεσάλθησαν ὡς πρὸς τὰ διοριζόμενα ἀπὸ τὸ πρωτόκωλον τῆς 22 Μαρτίου 1829, κατὰ τὸ ὅποιον ἡ προειρημένη γραμμὴ ἤρχιζεν ἀπὸ τὸ νότιον πέρασ τῆ Ἀμβρακικῆ κόλπης καὶ ἐτελείωνε τὸν δρόμον τῆς εἰς τὸ νότιον ἄκρον τῆ Παγασητικῆ· ἀλλ' ἐκεῖνο μὲν ἐδιώριζε τὴν Ἑλλάδα ὑποτελῆ φέρου εἰς τὸ Τυρκικὸν κράτος· τῆτο δὲ τὸ πρωτόκωλον τὴν ἐγνώρισε ἀπολύτως αὐτόνομον καὶ ἐλευθέρην. Εἰς τὴν νέαν ταύτην πολιτείαν ἔδωκαν αἱ τρεῖς δυνάμεις εἶδος μοναρχικῆς κυβερνήσεως, καὶ ἐφρόντιζαν νὰ εὔρην κυριάρχην Ἀνακτα, τῆ ὁποῖς τὸ γένος νὰ διαδέχεται κληρονομικῶς τὴν ἐξουσίαν, ἀλλὰ μόνον οἱ ἀρσενικοὶ αὐτῆ ἀπέγονοι κατὰ τὰ πρεσβεῖα τῆς συγγενείας. Πρωτόκωλον δεύτερον τῆς 3 Φεβρουαρίου 1830 ἐφανέρωσεν, ὅτι κυριάρχην τῆς Ἑλλάδος ἐκλεξαν

τὸν Πρίγκιπα Κοβέργε Λεοπόλδον, ὅσις ἦτο σύζυγος τῆς θυγατρὸς τῆ Βασιλέως Γεωργίς Δ', ἀποθανόντος προῦ ἐτῶν δεκατεσσάρων. Ὁ Πρίγκιψ ἔτος, σολισμένος μὲ παιδείαν καὶ ἤθη εὐγενικὰ, τεσσαρακοντέτης τὴν ἡλικίαν, προσκαλεσθεὶς διὰ τρίτου πρωτοκόλου τῆς 20 Φεβρουαρίου 1830 ἀπὸ τῶν τρεῖς πληρεξουσίων τῶν τριῶν δυνάμεων νὰ ἀναλάβῃ τὴν ἀξίαν ταύτην, ἀπεκρίθη εἰς αὐτὸς μὲ εὐγένειαν, ὅτι δέχεται τὴν τιμὴν, ζητεῖ δὲ νὰ γένη μεσιτεία πρὸς τὴν Ὀθωμανικὴν Αὐλὴν διὰ νὰ συναφθῶν αἱ δύο νῆσοι Κρήτη καὶ Σάμος τελάχισον μὲ πληρωμὴν φόρου τινος, καὶ νὰ ἐκταθῶν τὰ ὅρια τῆς εὐρωπαϊκῆς Ἑλλάδος, καὶ νὰ μὴ λείψω τὰ Γαλλικὰ εὐρωπαϊκά ἀπεκεί ἕως ἔτι νὰ ὀργανισθῆ ἑγχώριος δύναμις, καὶ προσέτι νὰ ἐγγυηθῶσιν αἱ τρεῖς δυνάμεις τὴν ἀσφάλειαν τῆς νέας πολιτείας καὶ δάνειον 60 μυλλιονίων φράγκων ἀναγκαιῶν πρὸς ἀνάγκισιν τῶν κρημνισμένων, καὶ εἰσαγωγὴν τῶν ἀναγκαιότερων τῆ πολιτισμῶ μέσων. Ἄλλ' εἰς μὲν τὰ περὶ ἀυξήσεως τῆς χώρας οἱ πληρεξουσιοὶ ἀπεκρίθησαν, ὅτι δὲν δύνανται νὰ ἐνεργήσωσιν, ὡς ἀποφασισμένον ἔτιω ἀπο τῶς ὑψηλῶς Μονάρχες των, εἰς δὲ τὰ ἄλλα ὑπεχέθησαν τὴν ἐκτέλεσίν των. Ὁ Πρίγκιψ ἔξερξε καὶ ἔτιω νὰ ἡγεμονεύῃ τὴν Ἑλλάδα. Τέταρτον Πρωτόκολον τῆς 26, Φεβρουαρίου ἐδιώριζε τῶς ἐν Κωνσταντινουπόλει πρέσβεις τῶν τριῶν δυνάμεων νὰ ἀναφέρωσιν εἰς τὸ Ὀθωμανικὸν κράτος τὴν ἀπόφασιν τῶν τριῶν Μονάρχων, καὶ νὰ λάβω τὴν συγκατάθεσίν των. Ἐν ταυτῶ δὲ οἱ εἰς τὴν Ἑλλάδα Διάνκτοροι τῶν τριῶν αὐτῶν νὰ ἰδώσων τὰ πρωτόκολλα ὅλα εἰς τὴν προσωρινὴν κυβέρνησιν

ης, διὰ τὰ μάθη τὰ περὶ αὐτῆς διαταχθέντα.

Τὴν 8 Ἀπριλλίς ἐπροβλήθη εἰς τὴν Ὀθωμανικὴν Αὐλὴν ἐγγράφως ἡ ἀπόφασις τῶν τριῶν Δυναμέων ἀπὸ τῆς ἐν Κωνσταντινπόλει πρέσβεις των Ὁ Ρῆισεφένδης τῆς ἀπεκρίθη τὴν 23 τῆ αὐτῆ, ὅτι ἐπειδὴ διὰ τὴν κοινὴν ἡσυχίαν καὶ ἀσφάλειαν ἐκρίθη ἕτως ἀπὸ τὸ ἐν Λονδινίῳ συνέδριον τῶν ῥηηλῶν Δυναμέων, σέργει ὅλα τὰ ἀποφασισθέντα διὰ τὸ κοινὸν καλὸν, καὶ διὰ τὰ κάμη χάριν εἰς τὰς ὑψηλὰς τρεῖς Δυναμείας ἢ ὑψηλὴ Αὐλὴ. Τὴν 8 Ἀπριλλίς ἐκοινοποίησαν εἰς τὸν Κυβερνήτην τῆς Ἑλλάδος ἀνθεντικῶς οἱ τρεῖς Διάκτοροι τῶν συμμάχων Δυναμέων τὰ ἐκ Λονδινίου σαλθέντα πρωτόκωλυ. Ὁ Καποδίστριας εὐχαρίστησεν ἐγγράφως τὴν 16 Ἀπριλ. τῆς Διακτόρους διὰ τὴν χαρμόσυνον ταύτην κοίνωσιν ἐπαινέσας τῆς τρεῖς ἐκλεεῖς Μονάρχους, ὅτι ἀπὸ ἀγαθότητα καὶ σοφίαν κινηθέντες διέταξαν ἕτω τὴν νέαν πολιτείαν τῆς Ἑλλάδος· ἐπρόσθεσε δὲ, ὅτι θέλει ἀναφέρειν ἰδίως εἰς τὸν κυριάρχην "Ανακτα ὅσα ἔχει χρέος νὰ τῆ φανερώσῃ, ἢ ἐκεῖνος ἀνάγκην νὰ τὰ ἀκίσῃ. Ὁ Κυβερνήτης, ἀποκρινόμενος εἰς ἐπιστολὴν τῆς Πρίγκιπος γραφεῖσαν τὴν 28 Φεβρουαριου, παρέστησεν εἰς τὸ βασιλικὸν Ἔγγραφο τὴν χαρὰν τῆς Ἐθνους, καὶ τὴν πληροφορίαν τῆς, ὅτι ὁ Θεὸς τὸ προνοεῖ μὲ τὴν ἐκλογὴν τοῖσδε λαμπροῦς κυριάρχους, ἐνταύτῳ ὅμως ἐξήγγησεν, ὅτι χωρὶς Ἐθνικὴν Συνέλευσιν δὲν δύναται τὰ δεχθῆ ἐντελῶς τὰ ἀποφασισθέντα κωλυόμενος ἀπὸ ψηφίσματα τῆς ἐν Ἀργεῖ Ἐθνικῆς Συνελεύσεως (Ὀκτωβ. 1829), ἐνῶ μάλιστα τὰ νέα σύνορα τῆς Ἑλλάδος ἀποκλείου χωράς κατοικημέ-

νας ἀπὸ Χριστιανῶν, οἵτινες ἐθυσίασαν τὰ πάντα ὑπὲρ τῆς ἐλευθερίας των, καὶ ὅτι πρεσβεία τῆς Γερμανίας τὸν εἶπε φανερὰ ὅτι ἰδὲν δύναται νὰ δώσῃ τὴν γνώμην των εἰς τὰ διατασσόμενα διὰ τὴν πρωτοκόλου τῆς 3 Φεβρουαρίου. Μὲ ὅλα ταῦτα τὸν ἐπαρακάλεσε νὰ ταχύνῃ τὴν ἔλευσίν τε διὰ νὰ ἐκτελέσῃ ἢ παρῆσθε ὅσα φαίνονται δυσκατόρθωτα ἀπὸ αὐτὸν κτλ. Ὁ Πρίγκιψ Λεοπόλδος ἰδὼν τὰς δυσκολίας ταύτας ἐπροσάσθησε μὲ ἐπισολήν τε τῆς 15 Μαΐου πρὸς τὴν ἐν Λονδίνῳ πληρεξέσιον νὰ τὴν καταπεισῇ νὰ μεταβάλῃ τὰ σύνορα, καὶ μὴ ἐπιτυχάν τὸν σκοπὸν τῆτον ἐπαραίτησε τὴν κυριαρχίαν τῆς Ἑλλάδος δι' ἐπισολῆς τε διευθυνθείσης πρὸς τὴν αὐτὴν πληρεξέσιον τὴν 21 Μαΐου. Αἱ γνώμαι τε Ἀγγλικῶν κοίνοβουλίας ἐμοιράσθησαν ἐκ τῆς παραιτήσεως ταύτης. Ἐκατάκριον τινὲς τὸν παραιτηθέντα Πρίγκιπα καὶ τὴν εἰς τῆτον κινήσαντας αὐτὸν λόγους. Πολλοὶ ὅμως ἐδικαιολόγησαν καὶ αὐτὸν καὶ τὰ δίκαια παράπονα τῆς Ἑλληνικῆς Γερμανίας.

Οἱ Πληρεξέστοι τῶν τριῶν Δυναμίεων ἐφανερώσαν εἰς τὴν Ἑλλάδα, ὅτι ἐντὸς ὀλίγου θέλουσιν τελειώσῃ ὅσον δύναται ἐπωφελῶς τὴν διαταγὴν τῶν πραγμάτων τῆς. Ἀλλ' ὁ θάνατος τῆ Βασιλέως τῆς Ἀγγλίας, καὶ ἡ μετὰ ταῦτα συμβῆσα μεταπολίτευσις τῆς Γαλλίας, καὶ ὁ κλύδων τῆ Βελγίου, καὶ ἡ ἐπανάστασις τῆς Πολωνίας ἔτρεψαν εἰς ἄλλα ἀναγκαιότερα πράγματα τὴν προσοχὴν τῶν Βασιλικῶν λειτουργῶν, καὶ ἡ Ἑλλὰς προσμένει ἕως τὴν σήμερον (Ἰούνιον 1831) Κυριάρχην Ἀνακτα καὶ σερέωσιν τῶν συνόρων τῆς.

Ὁ ἄγγλικος Καποδίστριας, ἀληθῶς ἔργον κυβερ-

ἤτε ἐκπληρῶν, διευθύνει εἰς τὸ το μεταξὺ τὴν πολιτικὴν ναῦν τῆς Ἑλλάδος μὲ ὄλας τε τὰς δυνάμεις. Διὰ τῆς φροντίδος τε ἀνακίζονται πόλεις καὶ χωρία, καλλιεργεῖται ἡ χώρα, συνισῶνται σχολεῖα, διατάσσονται δικαστήρια, καὶ ἐκτελεῖται πᾶν ὅ,τι εἶναι ἀναγκαῖον γὰ θεραπεύσει τὰς πολλὰς πληγὰς τῆ πολυπαθῆς Ἑθνος. Ὁ λαὸς τὸν σέβεται καὶ τὸν ἀγαπᾷ ὡς κοινὸν πατέρα, καὶ εἰὰ τὰ εἰς τὴν ἀνθρωπότητα ἔμφυτα πάθη ἐκβάλλει καποτε ἀηδεῖς κραυγὰς, τὰς κοιμίζει εὐκόλως ἢ ἰλαρότης καὶ ἢ φρόνησις τῆ σοφῆ Κυβερνήτε.

Μ' ὄλον τὸτο αὐτὴ εὔρηκεν ἀποτρόπαιον ἀμοιβὴν ἐκ φατρίας τινὸς τῶν Ἑλλήνων. Ἐπρόκεινα γὰ μὴ ὑπάρχω πλέον εἰς τὸν Κόσμον παρὰ γὰ προσθέσω εἰς τὰς ἰσορίας τῆ ἀνασηθέντος Ἑθνος με καίρημα (εἰὰ καὶ μερικὸν καὶ μὴ ἀποδιδόμενον εἰς ὄλον τὸ Ἑθνος), τὸ ὁποῖον κατὰ δυσυχίαν κινδυνεύει γὰ δεῖξη βεβαίαν καὶ ἀνατίρρητον τὴν γνώμην τῆ Ἡρωδιανῆ. » Ἀρχαῖον τὸτο πάθος Ἑλλήνων, οἱ πρὸς ἀλλήλας σασιάζοντες αἰεὶ, καὶ τὲς ὑπερέχειν δοκῶντας καθελεῖν θέλοντες, ἐτρώχων τὴν Ἑλλάδα. Ἀλλὰ τὰ μὲν ἐκείνων γηράσαντα καὶ παρὸ ἀλλήλας συντριβέντα, Μακεδόσιν ἐνάλωτα καὶ Ῥωμαίοις δῆλα γεγένηται (καὶ τελευταῖον Τέρκοις). Τὸ δὲ πάθος τῆτε τῆ ζήλε καὶ φθόνε μετῆλθεν εἰς τὰς καθ' ἡμᾶς πόλεις “ (Ἡρωδ. Γ.2.)

Εἶθε γὰ συννενοήσωσι, τὴν ἀλήθειαν ταύτην οἱ ἀμειλικτοί σασιάζαι, καὶ διὰ τῆς ὁμονοίας των ὕ ἀποπέμψωσιν ἀπὸ τὴν πολυπλοτῆ Ἑλλάδα τὸ δι αὐτὲς προσερχόμενον νέφος τῶν φρικτῶν δυσυχιῶν.

Ἡ κυβέρνησις τῆ Ἰωάννης Καποδίστρια φαίνεται ὅτι ἐξ ἀρχῆς δὲν ἐυηρέησεν εἰς ἄνδρας, οἵτινες ἐπεθύμουν νὰ ἄρχωσιν αὐτοί. Ἐνδέχεται νὰ ἐφάνη δυσάρεστος καὶ εἰς πολλὰς ἀδιαφόρους. Οὗ δὲ Ζεὺς πᾶσιν ἀνδράνει, λέγει ἡ παροιμία. Ὁ ἀνὴρ, διὰ νὰ βάλῃ τάξιν εἰς χώραν ἔρημον καὶ πλήρη δυσυχίας, ἔπρεπε νὰ δοκιμάσῃ διάφορα μέσα, τὰ ὅποια δὲν ἠδύνατο ἐξ ἅπαντος νὰ ἐπιτυχάνωσιν ὅλα τὸν ποθέμενον σκοπὸν. Εὐγνωμοσύνης ἦτο νὰ τὸν εὐχαρισῶσι διὰ τὰ εὐτυχῆντα, παραβλέποντες τὰ ἀτυχῆ, καὶ προσμένοντες τὰ καλύτερα ἀπὸ τὸν καιρὸν. Ἀλλὰ δεδόσθω ὅτι καὶ ἰδιοτέλεια παρήδρευεν εἰς τὰ ἔργα τῆ Κυβερνήτορος. Δὲν ἠδύνατο ὅμως κἀνεὶς νὰ ἀρνηθῆ, ὅτι ὁ ἔγδοξος ἀνὴρ, γνωστὸς εἰς ὅλας τὰς Μονάρχους τῆς Εὐρώπης προσωπικῶς, γνωστὸς εἰς ὅλας τὰς πρώτας λειτουργίας των, καὶ φίλος πολλῶν, συνέδεε τὰ Εὐρωπαϊὰ Κράτη μὲ τὴν Ἑλλάδα σὺνδεσμον σωτηριωδέστατον εἰς αὐτὴν διὰ τὰς περιστάσεις της. Παρεκτὸς τῆτων, εἰάν οἱ ἀρχηγοὶ τῆς πατρίδας, εἴτε ἐκ βαθυτάτης συνέσεως καὶ πολιτικῆς ἐπιστήμης, εἴτε δι' ἄλλας, λόγους, ἔβλεπαν βλαβεράν τὴν παρῆσαν τῆ ἀνδρὸς εἰς τὴν Ἑλλάδα. οἱ αὐτοὶ ἦσαν βέβαιοι, ὅτι τρεῖς μεγάλας Δυνάμεις τῆς Εὐρώπης μὲ γνώμην καὶ τῶν λοιπῶν ἐσκέπτοντο νὰ στείλωσιν ἐντὸς ὀλίγου Ἡγεμόνα εἰς τὴν Ἑλλάδα, καὶ νὰ παύσωσι τὴν Καποδιστριακὴν κυβέρνησιν, καὶ ἂν ἤθελαν καὶ ἂν δὲν ἤθελαν οἱ Ἕλληνες τὸν Κυβερνήτην. Ὁ πόθος τῶν πολιτικῶν τέτων ἐμελλεν ἐξ ἅπαντος νὰ πληρωθῆ. Πρὸς τί λοιπὸν ἡ ταραχὴ; πρὸς τί ζημίαι τεράστιαι; πρὸς τί πράξεις ἀναπολόγητοι;

Ἡ ἀντίθεσις, εἰσαγαγὼν τὴν καθέδραν τῆς εἰς τὴν Ὑδραν ἀπεφάσισε νὰ μεταβάλῃ τὴν Κυβέρνησιν καὶ ἤρριξεν ἀπὸ τὸν Φεβρ. τῆ 1831 ἔτος νὰ προετοιμάσῃ εἰς τῆτο τὰ πνεύματα τῶν Ἑλλήνων. Ἐφημερίς Ἀπόλλων ὀνομασθεῖσα, ἐκδιδομένη ἐκεῖ μὲ προσασίαν τῶν ἀντιπάλων ἤρριξε νὰ πολεμῇ τὴν κυβέρνησιν χωρὶς νὰ ὀνομάσῃ ῥητῶς τὸν κυβερνῶντα. Λόγιοι τινες συνηρησμένοι ἀπὸ τὰ μυσήρια τῆς τῶν Γάλλων πολιτικῆς διέδιδαν εἰς τὸ γένος διατριβὰς, διὰ τῶν ὁποίων ἀπέδειχναν τυραννεμένην τὴν Ἑλλάδα, ἐπειδὴ ἡ κυβέρνησις δὲν ἐφύλαττε τύπας τινὰς ἀγαπητὰς εἰς τὴν Γαλλικὴν πολιτείαν. Ἀπρόληπτοι ἀναγνώσαι, ἐξεύροντες ὅτι οἱ Ἕλληνες δὲν εἶναι ἀκόμη Γάλλοι, ὅτι τὰ πολιτεύματα χηματίζονται φυσικῶς καὶ βαθμηδὸν ἐκ τῶν ἐπικρατέντων ἐθῶν καὶ ἠθῶν καὶ χρεῶν ἐκάσθε ἔθνεσ, ἐλυπῶντο τὴν ὀλέθριον ταύτην κίνησιν, τὴν ὁποίαν ἐκίνησεν φιλαρχία τινῶν, καὶ ἄλλων συνηρησμένοι ἐνθουσιασμός. Οἱ δὲ ἀπλοὶ καὶ ἀκακοὶ νησιῶται, καὶ ἐξαιρέτως οἱ εἰς τὴν Σύραν ἐμπορευόμενοι, ἐπίστευσαν ἐκ τῶν χρησιμοδοτημάτων τῆ Λοξίε, ὅτι ὑπόκεινται εἰς ζυγὸν Νερωνικόν, καὶ ὅτι πᾶν μέσον εἶναι ἅγιον, μὲ τὸ ὁποῖον ἠδύνατο νὰ καθαιρεθῇ ὁ τύραννος. Παρὰ τὸν Ἀπόλλωνα προδιέθεσε τὸν λαὸν καὶ μυσηκήτις ἐταιρεία, ἣτις κολακεύσα τὰς Ἀρμεντωλὰς, τὰς ναύτας, καὶ ἐξαιρέτως τὰς ἰερεῖς, ὡς τέχα καταφρονεμένοι ἀπὸ τὴν κυβέρνησιν, ἔκαμεν ὅλας τὰς Ἑλληνικὰς νήσους, παρεκτὸς τῆς Τήνε, νὰ συνορκηθῶσι κατὰ τῆς κυβερνήσεως.

Περὶ τὰ τέλη Ἰουλίου, ἀφ᾽ ἐνόμισαν οἱ πρωτερογοὶ ὅτι ἐκέρδησαν εἰς τὸ μέρος των ὅλας τὰς καρ-

δίας τῶ ἔθνεσ, ἤρχισαν νὰ ζηλιτεύωσι ῥητῶσ τὸ πρόσωπον τῶ Κυβερνήτη . Π . . Σῆτος ἐτύπωσεν ἐν Ἐρμεπόλει τῆσ Σύρασ Λίβελον ἐπιγραφόμενον „ Διαγωγή τῶ Κόμητοσ Ἰωάννεσ Καποδίστρια , “ ὅπε , ἀφῶ τὸν ὕβρισε τὰ ἐξ ἀμάξης , ἐπρόσθεσεν ἐπὶ τέλουσ καθαρά . „ Τὸ ἔθνοσ δὲν σὲ θέλει , φύγε ἀπὸ τὴν Ἑλλάδα . “ Διάφοροι ἄλλαι κωμικαὶ καὶ τραγικαὶ διατριβαὶ ἐτυπώθησαν εἰς Ἰδραν καὶ Σύραν .

Ὁ δὲ περικληῆσ Κυβερνήτωρ εἰσ τὴν προφανῆ ταύτην διαίρεσιν τῶ γένεσ ἔδειξεν ἀνεξικακίαν καὶ ἀμεριμνίαν, ἣτισ ἔβλαψε τὴν Ἑλλάδα περισσότερον, παρὰ εἰάν ἦτο ἀναντιρῶητοσ ἡ διακηρυττομένη τυραννία τε . Κανὲν μέσοσ ἀυσηρόν δὲν ἠθέλησε νὰ μεταχειρισθῆ ἔδ' ἀπολογία κἂν ἕωσ περὶ τὰ τέλη Λυγέσε δὲν ἐφαίνετο εἰσ τὴν Κυβερνητικὴν ἐφημερίδα πρὸσ τὰσ πολλὰσ κατηγορίασ τῶν ἀντιπάλωτεσ . Βέβαιοσ ὢν περὶ τῆσ καθαρότητοσ τῶν σκοπῶν τῶ ἀφινεν εἰσ τὸν καιρόν , ὡσ ἔγραφε πρὸσ τὸν φίλον τε Εἰνὸρδον, νὰ μαρτυρήσῃ τὴν ἀγαθότητα ἡ κακίαν τῶν πράξεών τε . Κανὲν ἀμυντήριον κατ' ἐνδεχομένησ προσβολῆσ δὲν ἦταν ἔτοιμοσ . Καὶ αὐτὴ ἡ περίφημοσ φρεγάτα τῶ ἔθνεσ Ἑλλὰσ ἔσατο εἰσ τὸν λιμένα τῶ Πόροσ μετ' ἄλλων πολεμικῶν πλοίων ἄοπλοσ καὶ κενὴ ἀπὸ ναύτασ στρατιώτασ .

Τὴν ἀμεριμνίαν τε ταύτην παρατηρήσαντεσ οἱ ἀντίπαλοὶ ἀπεφάσισαν νὰ μὴ χρονοτριβῶσιν , ἀλλὰ νὰ βάλωσιν εἰσ ἔργον τὰσ βελάσ των . Ἐσειλαν τὸν Μιαέλην καὶ Μαυροκορδάτοσ μετ' ἑῶσ Ἰδριωτῶν εἰσ τὸν Πόρον καὶ ἐκυρίευσαν τὸν ναύσταθμόν, τὸ μέγα πλοῖον καὶ ἄλλα τινὰ μικρότερα καὶ τα

φρέριον τῆ Πόρῃ. Ἐχασε τώρα πλέον τὴν ὑπομονὴν ὁ Κυβερνήτης, καὶ ἀνήγγειλεν εἰς τὰς Διακτόρας τῶν τριῶν μεσιτεντριῶν δυνάμεων τὸ γεγονός. „ Οἱ κύριοι πλοίαρχοι (λέγει ἡ ἀυθεντικὴ ἀγγελία τῆς κυβερνήσεως δημοσιευθεῖσα τὴν $\frac{3}{15}$ Αὐγῆς) Λιὼνς καὶ Λαλάνδ καὶ Ρίκορδ, διοικηταὶ τῶν μοιρῶν Ἀγγλικῆς καὶ Γαλλικῆς καὶ Ρωσικῆς. πλεύσαντες εἰς Πόρον, ἐπανέλαβαν πρὸς τὰς ἀρχηγὰς τῆ ἀνταρτικῆς κινήματος ὅσα προσεήρξαν οἱ τρεῖς ἀντιπρόσωποι ἐν ὀνόματι τῶν αὐτῶν τῶν, καὶ τὰς ἐπρόσαξαν ν' ἀναχωρήσεν παραδίδοντες εἰς τὴν κυβέρνησιν τὰ ἐθνικὰ πλοῖα· ἀλλ' ὁ Μαυροκορδάτος καὶ ὁ Μιαέλης ἀπεκρίθησαν ὅτι ἦσαν προσαγμένοι ἀπὸ τὸ κοινὸν τῆς Ἰδρας νὰ μὴ ὑπακύνοντες εἰς τὴν προσαγγήν των. Οἱ μὲν Κύριοι Λιὼνς καὶ Λαλάνδ ἀπέπλευσαν εἰς Ναύπλιον διὰ νὰ συνδιαλεχθῶσι περὶ τῆς μετὰ τὰς ἀντιπρόσωποι καὶ μετὰ τὴν Ἑλληνικὴν κυβέρνησιν· ὁ δὲ κύριος Ρίκορδ ἔμεινεν εἰς τὸν Πόρον καὶ ἐφύλαττε μετὰ τὸ δίκροτόν τε καὶ ἐν ἐκ τῶν βρικόκων τε τὸ μέγα ζόμιον τῆ λιμένος ἐνῶ τὸ μικρόν ἐφυλάττετο ἀπὸ ἕτερον βρικόκιον Ρωσικὸν τὸν Τηλέμαχον. “

Τὸ ἑσπέρας, ἀφ' ἀνεχώρησαν οἱ κύριοι Λιὼνς καὶ Λαλάνδ, κορβέτα ἐξ Ἰδρας ἐρχομένη ἐπροσπάθησε νὰ εἰσέλθῃ εἰς τὸν λιμένα διὰ τῆς μικρῆς ζομῆς. Τὸ Ρωσικὸν πλοῖάριον, τὸ ὁποῖον ἐξάλθη ὑπὸ τῆ Ρωσικῆς βρικόκῆς νὰ εἴπῃ εἰς τὴν κορβέτα ν' ἀναχωρήσῃ, ἀπεκρῆσθη τῆς φρεκίζομένου. Πάραυτα δὲ τὸ φρέριον τῆ Πόρῃ παραδοθὲν δι' αἰχρῶς προδοσίας εἰς τὰς ἀντάρ-

„ τας, καὶ ἡ κορβέτα Σπέτσαι, κυριευθεῖ-
 „ σα ἤδη παρ' αὐτῶν, ἐκανονιοβόλεν ταυτοχρό-
 „ νως τὸν Τηλέμαχον, καὶ μετὰ δύο ἁρῶν μάχην ἡ
 „ μὲν κορβέτα Σπέτσαι ἀφηρέθη τὰ κατάρτια, ἡ δὲ
 „ ἐτέρα ἐβιάσθη νὰ ὀπισθοδρομήσῃ. “

„ Οἱ Ὑδραῖοι ἐνδυναμώσαντες ἐκ νέας τὰ πλοῖα
 „ των καὶ ζητήσαντες καὶ βοήθειαν ἀπὸ τῶν κοι-
 „ νῶν των ἠτοιμάσθησαν πάλιν εἰς ἀντίστασιν. Ὁ
 „ δὲ κύριος Ρίκορδ ἔκρινε τώρα ἀναγκαῖον νὰ κυ-
 „ ριεύσῃ τὰς δύο κορβέτας τὰς ὀρμέςας εἰς τὸν μι-
 „ κρὸν κόλπον τῆς Μονασηρίε. Ἐν βρῖκκιον Ρωσ-
 „ σικὸν καὶ τρία Ἑλληνικὰ ἐμβήκαν εἰς τὸν ἀγῶ-
 „ να τῆτον· καὶ εἰς ὀλίγας στιγμὰς, ἡ μὲν κορ-
 „ βέτα Σπέτσαι ἐπέταξεν εἰς τὸν ἀέρα, ἡ δὲ ἄλ-
 „ λη παρεδόθη. Οἱ ἀντάρται ἐτρόμαξαν καὶ ἐ-
 „ λειποτάκτεν, καὶ οἱ Πορῖται ἐζήτην νὰ παρα-
 „ δοθῆν εἰς τὴν κυβέρνησιν. Ὁ δὲ Μιαέλης, μεί-
 „ νας εἰς τὴν φρεγάταν Ἑλλάδα μὲ εἴκοσιν ἀνθρώ-
 „ πους, ἐμήνυσεν εἰς τὸν Ρίκορδ, ὅτε εἰάν πολε-
 „ μηθῆ, θέλει καύσειν τὴν νᾶυν Ἑλλάδα καὶ
 „ τ' ἄλλα πλοῖα. Αὐτὸς τὸν ὑπέχέθη, ὅτι μέ-
 „ νει ἡσυχος ἕως νὰ ἔλθωσιν οἱ συναδελφοὶ τε ἀπὸ
 „ τὸ Νάυπλιον. Ἐγενε μετὰ τῶν συνθήκη,
 „ νὰ ἀναχωρήσεν οἱ Ὑδραῖοι ἀπὸ τὰ Ἐθνικὰ
 „ πλοῖα, 150 ἀνθρώποι νὰ ἐμβῆν εἰς τὴν πόλιν
 „ Πόρον, καὶ ὁ Μιαέλης νὰ μείνῃ μὲ 50 Ὑ-
 „ δραῖες εἰς τὴν Ἑλλάδα ἕως ἢ νὰ φθάσιν οἱ κύ-
 „ ριοι Λιὸν καὶ Λαλάνδ. Μέρος τῆς συνθήκης
 „ ταύτης ἐβάλθη εἰς πρᾶξιν τὸ πρῶτ' τῆς 1/3 Αὐγ.
 „ καὶ ἐπροσμένετο τελεία κατάπαυσις τῶν κακῶν.
 „ Ἀλλὰ τί συνέβη πάραυτα, τὸ ἐφανέρωσε μὲ τὴν

„ λακωνικὴν ἐπισολὴν τε ὁ γενναῖος ἀληθῶς Κα-
 „ νάρης. » Ο Μιαῖλος παρέδωκεν εἰς τὰς φλό-
 „ γας τὴν Ἑλλάδα καὶ τὴν κορβέταν Ἰθραν ἑϊ-
 „ θε παραδοθῆ τὸ ὄνομά τε εἰς αἰῶνιον ἀνάθε-
 „ μα. « Εἰς τὰ ἀτμοκίνητα (προσθέτει ἡ ἄγγε-
 „ λία) καὶ εἰς τὰς ὑπονόμους τῆς πόλεως εὐρέθη-
 „ σαν φιλίλια , διὰ τῶν ὁποίων εἰς ἐπρολάβρα-
 „ ναν οἱ ἀντάρται , σκοπὸν εἶχαν νὰ κατασφύω-
 „ σιν ὅλην τὴν πόλιν Πόρον , κ.τ.λ. « (1)

Ἡ φρεγάτα Ἑλλάς, τὸ μόνον κέρδος τῶν βα-
 ρυιᾶτων χρεῶν τῆ γενεῆς, καταναλωθεῖσα ἀπὸ φλό-
 γας, ἐμήνυεν, ὅτι οἱ ἀντίπαλοι, διὰ νὰ ἐπιτύχουν
 τὸν σκοπὸν των, δὲν ἐφρόντιζαν, εἰς ἐπυρπόλεν
 ἄλην τὴν Ἑλλάδα. Πόθεν ἔλαβαν τὴν πληρεξε-
 σιότητα οἱ κατηγοροῦντες τὴν αὐτογνωμίαν τῆ Κυ-
 βερνήτε νὰ καύσωσι τὸ Ἐθνικὸν κτήμα; Ἀλλ'
 ὡς φαίνεται τὴν αὐτογνωμίαν εἰς ἑαυτὰς ἐσυγχώ-
 ρον, εἰς δὲ τὸν Κυβερνήτην ἔκριναν ἀσυγχώρητον ἀ-
 δίκημα. Ἀγαθὲ ποτὲ Μιαῖλη, κοσμοπεριβόητε διὰ
 τὰς κατὰ τῶν ἐχθρῶν ἀνδραγαθίας σε. πῶς ἔσερ-
 ξας νὰ γείνης ὄργανον ἀδικίας ἀνηκῆς, καὶ νὰ
 περικαλύψης μὲ ὄνειδος τὴν μέχρι τῆδε μὲ κλέος
 σφραγισμένην κεφαλὴν σε; Δὲν εἶναι ἄνθρωπος μὲ
 νῆν, ὅσις δὲν θαυμάζει καὶ δὲν τιμᾷ τὸν ἥρωα
 Μιαῖλην, τὸν διὰ δέκα ἐτῶν παλαίσαντα τὴν Τερ-
 κικὴν ὑπεροπλίαν· καὶ πάλιν κἀνεὶς δὲν δύναται
 νὰ μὴ τρομάξῃ τὸ μέγα ἀδίκημά τε, τὸ ὁποῖον

(1) Κατ' ἐπιτομὴν ἐκ τῆς Γενικῆς ἐφημερίδος τῆς Ἑλλά-
 δος, 1831, Ἀυγέσε 17, ἀρ.μ. 59.

ὁ ἀπατημένος Μιαέλης αὐθαδεία νὰ κάμνη χάριν σκοπῶν ἄλλοτρίων.

Ἡ κυβέρνησις τῶρα διεκήρυξεν εἰς ὅλον τὸ Ἕθνος τὰ συμβάντα, καὶ διὰ διανοικῆ γραμματος ἀπέδειξε τὰς σκοπὰς τῶν ρασιωτῶν, καὶ δεκατέσσαρας ἐξ αὐτῶν (τῶν ὁποίων κορυφαῖος φαίνεται ὁ Ἀλέξανδρος Μαυροκορδάτος) ἐκήρυξεν ὑπευθύνους ἐξετάσεως καὶ τῆς κατὰ τὰς ἐγκληματικὰς νόμους κρίσεως.

Ἐν ταύτῳ δὲ ἠτοίμαζε τὰ χρειώδη εἰς τὴν Ἐθνικὴν συνέλευσιν, τὴν ὁποίαν δι' ἐγκυκλίε ἐπισολῆς ($\frac{1}{13}$ Ἀυγῆς.) εἶχε προσκαλέσειν εἰς τὸ Ἄργος ἡ ἀρχὴ τὰς συνεδριάσεις τῆς τῆν $\frac{8}{20}$ Σεπτεμβρ. Ἀλλ' οἱ εἰς Ἰδραν διατρίβοντες πυρτοληταὶ τῶν Ἐθνικῶν κτημάταιν, ὡς νὰ ἔπραξαν ἔργον ρεφάνων ἄξιον, δι' ἀντικηρύξεως πρὸς τὸ Ἕθνος ($\frac{6}{18}$ Ἀυγῆς.) προέτερον τὰς ἀντιπροσώπων νὰ συνέλθουν ὄχι εἰς τὸ Ἄργος, ἀλλ' εἰς τὴν Ἰδραν διὰ νὰ κηρυνίσωσι τὴν τυραννίαν. Ἀλλὰ δαίμων συγερὸς ἔμελλε νὰ προσθέσῃ εἰς τὰ μέγιστα κακὰ τὸ τρομερώτατον τῶν κακῶν, καὶ νὰ φέρῃ τὴν Ἑλλάδα εἰς τὸ χεῖλος τῆς ὀλέθρου τῆς, εἰ μὴ δὲν προφθάσῃ καὶ τῶρα, ὡς πρότερον, νὰ τὴν σώσῃ ἡ θεία προμήθεια.

Πρὸ μηνῶν τινῶν ἦσαν φυλακωμένοι εἰς Ναύπλιον Κωνσταντῖνος ἀδελφὸς καὶ Γεώργιος υἱὸς τῆς Σπαρτιάτις Πέτρος Μαυρομιχάλη. Ἡ φυλακὴ τῶν ἦτο μετρία τόσον, ὥστε συνοδευόμενοι ἀπὸ δύο στρατιώτας τῆς κυβερνήσεως εἶχαν ἄδειαν νὰ υπάγωσιν εἰς τὸν ναὸν, ἴσως καὶ εἰς ἄλλας περιπάτους. Τὴν

27 Σεπτ.

9 Οκτωβ.

ἡμέραν Κυριακὴν, περὶ τὴν 6' πρωϊνὴν ὥραν συνήντησαν ἕτοι εἰς τὴν θύραν τῆς ναῆς τῆς Ἁγίας Σπυρίδωνος τὸν Κυβερνήτην ὑπάγοντα νὰ προσευχηθῇ μὲ ἕνα Σπαρτιώτην ἀκόλουθόν τε. Ἐἶχαν ἐμβεβάσει οἱ δύο Σπαρτιᾶται εἰς τὸν κακόβελον σκοπόν των τὰς δύο φύλακᾶς των. Ἐνῶ λοιπὸν ἐκίνει τὰς πόδας τε ὁ Κυβερνήτης εἰς τὴν εἴσοδον τῆς ναῆς, ὁ μὲν Κωνσταντῖνος πυροβολήσας τὸ μέτωπόν τε μὲ πισόλαν, ὁ δὲ Γεώργιος ἐμπήξας μάχαιραν εἰς τὸ σῆθός τε, ἐξόρισαν καταγῆς νεκρὸν τὸν Καποδίστριαν, ὅστις ἐλειτέργησε δέκα ἔτη μὲ κλέος τὴν Ῥωσικὴν Ἀυτοκρατορίαν, τὸν ὁποῖον ἐτίμησαν δεκαπέντε ἱπποτικά παράσημα τῶν πρώτων συνάμεων τῆς Εὐρώπης, καὶ τὸν ὁποῖον ὅλοι οἱ Ἕλληνες, πρὶν προσκαλεσθῆ Κυβερνήτης, εὐφή-
~~κων~~ καὶ ἐξεθείαζαν ὡς τὸν ἐναρετώτατον, πολιτι-
~~κόν~~ καὶ φιλογενέστατον ἄνδρα τῆς κόσμου. Γενικὸν πένθος ἐκυρίευσεν ὅλην τὴν Πελοπόννησον καὶ τὴν ἠπειρον Ἑλλάδα. ,, Ἀυτόματοι οἱ πόλιται καὶ ὁ πολὺς αὐτὸς λαὸς (γράφει ἐκ τῆς Ἑλλάδος ἀπρό-
ληπτος καὶ συνετὸς παρατηρητὴς) ἐμαυροφόρησαν, καὶ τὸ πένθος εἶναι γενικόν. Τῆτο εἶναι λαμπρὸς θρίαμβος τῶν ἀρετῶν τῆς μεγάλης ἀνδρός. Τῆτο μαρτυρεῖ τὴν καθαρότητα τῶν πράξεών τε, ὅσον καὶ ἂν προσπαθῇ ἡ κακοβελία νὰ τὰς ἀμαυρώσῃ κτλ. " Τὴν αὐτὴν ἡμέραν ἢ Γερσσία, κατὰ τὸν
γ'. τῆς Ἀριθ. Β'. ψηφίσματος τῆς ἐν Ἀργεῖ Δ. ἐθνικῆς συνελεύσεως, ἀνηγόρευσε Ἐπιτρο-
πήν Διοικητικὴν τριμελῆ, ἣγεν Πρόεδρόν
ΝΓ'.

της τὸν περίλυπον ἀδελφὸν τῷ δολοφονηθέντος Ἀυγυστίνου Καποδίστριαν, καὶ συνάρχοντάς τε τὸν Κολέτην καὶ τὸν Θεόδωρον Κολοκοτρώνην, καὶ ἡ τριμελὴς αὕτη ἐπιτροπὴ ἤρχισε μὲ δραστηριότητα τὰ ἔργα της κατὰ τὰ χρέδια τῆς κυβερνήσεως τῷ πεσόντος.

Οἱ δὲ ἐναγεῖς δολοφονηταί, φεύγοντες μετὰ τὴν πτώσιν τῷ Κυβερνήτῃ, ὁ μὲν Κωνσταντῖνος ἐσκοτώθη ἀπὸ τὸν δορυφόρον ἐκείνους καὶ κατεκομματιάσθη ἀπὸ τὸν παρωργισμένον λαόν· ὁ δὲ Γεώργιος καὶ οἱ δύο στρατιῶται, καταφυγόντες εἰς τὸν οἶκον τῷ Γαλλικῷ Διακτόρῃ, παρεδόθησαν ὑπ' αὐτῷ εἰς τὴν Κυβέρνησιν. Ἡ κρισολογία των ἔγεινε, καὶ ὁ μὲν Γεώργιος εἰσφεκίσθη τὴν $\frac{10}{22}$ Ὀκτωβρίου τῶν δὲ στρατιωτῶν ὁ μὲν κατεδικάσθη εἰς θάνατον, ὁ δὲ εἰς δεκαετὴ φυλακὴν. Ἀλλ' ὁ πρῶτος, φερόμενος εἰς τὴν καταδίην, ἐφανέρωσε συνενόχους καὶ συνωμοτίας δώδεκα πρῶην Γερουσιασὰς, τῶν ὁποίων ἐδιωρίσθη ἐξέτασις καὶ κρισολογία.

Ὁ νεκρὸς τῷ Κυβερνήτῃ ἐνεβαλσαμώθη, καὶ ἡ κηδεῖα τε ἔγεινε μὲ λαμπροτάτην παράταξιν τὴν $\frac{18}{30}$ Ὀκτ. συνακολεθέντων καὶ τῶν Διακτόρων τῆς Ἀγγλίας, Γαλλίας, καὶ Ῥωσίας.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΔΩΔΕΚΑΤΟΝ

Ἀπὸ τῆς θανάτου τῆς Ἰωάννης Καποδίστριας μέχρι τῆς ἐλεύσεως τῆς Α. Μ.

Ὁθωνος τῆς Α΄.

Μετὰ τὸν θάνατον αὐτῆς ἐσυστήθη τριμελὴς ἐπιτροπὴ, τῆς ὁποίας Πρόεδρος ἦτον Αὐγυστίνος ὁ Καποδίστριας, δεύτερος ὁ Κολοκοτρώνης, καὶ τρίτος ὁ σοφὸς Κολέτης. Διὰ τὴν ἡσυχάσῃ ὁ λαὸς ἐκάλεσαν συνέλευσιν εἰς τὸ Ἄργος· οἱ Πληρεξέστοι ἔφθασαν καὶ ἀμέσως ἐσυγκρίσθησαν, διότι οἱ μὲν Καποδιστριακοὶ ἤθελαν τὸν Αὐγυστίνον Κυβερνήτην τῆς Ἑλλάδος, οἱ δὲ λεγόμενοι Συνταγματικοὶ δὲν τὸν ἤθελαν, μάλιστα ὁ Γρίβας ἔλεγε, ὅτι παντελῶς δὲν δέχεται τὸν Αὐγυστίνον ὡς Κυβερνήτην, διὸ μετὰ ταῦτα καὶ πόλεμος ἠκολούθησε μὲ κανόνια, καὶ ἔτι οἱ μὲν Συνταγματικοὶ ἐυρέθησαν εἰς τὰ Μέγαρα, οἱ δὲ λοιποὶ ἐλθόντες εἰς Ναύπλιον ἐσύνησαν πάλιν τὴν συνέλευσιν των. Ἐνῶ ἔτοι ἐκαταγίνοντο τὰ κάμειν τὸν Αὐγυστίνον Κυβερνήτην, αἱ συμμαχικαὶ δυνάμεις ἐσπλαγχνίζόμεναι τὴν Ἑλλάδα ἀπεφάσισαν Βασιλέα τῆς Ἑλλάδος. Μόλις ἡ εἶδησις ἦλθεν εἰς Ναύπλιον καὶ Μέγαρα καὶ ἀμέσως ἐχειροτόνησαν τὸν Αὐγυστίνον Κυβερνήτην τῆς Ἑλλάδος. Οἱ ἐν Μεγάροις μαθόντες ἔτιτο ἐθύμως ἔτι πλέον, καὶ ψηφίσαντες τὸν Κύριον Κολέτην πρόεδρον καὶ τὸν Γρίβαν στρατη-

γὸν μὲ χιλίαις πεντακοσίαις ἐμβῆκαν εἰς τὴν Πελοπόννησον διὰ τὰ διώξαι τὸν Αὐγεσίον . Ὁ κύριος Κολέτης τότε ἐμβῆκεν εἰς Ναύπλιον μετ' εὐφημίας, καὶ οἱ πολῖται συναχθέντες εἶπαν εἰς τὸν Αὐγεσίον τὰ φύγη διὰ τὰ μὴ γένη τὸ πρᾶγμα χειρότερον . Ὁ δυσυχὴς Αὐγεσίος ἕνδεκα ἡμερῶν Κυβερνήτης συνάξας τὰ πράγματά τε ἀνεχώρησε τὴν νύκτα διὰ τὴν Κωνσταντινέπολιν, ὅθεν φόβος καὶ τρόμος ἐκυρίευσεν τότε τὰς Καποδιστριακὰς .

Ἡ τότε εὐρεθεῖσα Γερουσία σκεφθεῖσα οὐκ μὲ τὰς λοιπὰς ἐσύσθηεν ἑπταμελῆ Διοικητικὴν Ἐπιτροπὴν . διὰ τὰ διοικῆ τὰ πράγματα τῆς Ἑλλάδος . μόλις αὕτη ἐσύσθη καὶ ἀμέσως τὴν 14 τῆς Ἀπριλλίαις μηνὸς τῆς 1832 ἔγραψε συγχαρητικὰς καὶ προσκλητικὰς ἐπιστολάς πρὸς Ὁ Θ Ω Ν Α τὸν νέον Βασιλέα τῆς Ἑλλάδος . Ὁ σκοπὸς τῶν συνταγματικῶν ἦτο τὰ σμικρύνειν τὴν ἐπιρροήν τῆς Ὁ Κολοκοτρώνη, ὁ ὁποῖος ἐφαίνετο ὁ αἴτιος ἐκείνων τῶν ταραχῶν . Τινὲς φίλοι τε δι' ἀπέχθειαν τῶν ἔξω Ἑλλαδιτῶν καὶ δι' ἄλλας τινὰς σκοπὰς τῶν ἐβοήθησαν τὸν Κολοκοτρώνη τὰ μέγιστα, ἕτις δὲ ἐνδυναμωθεὶς ἀπελάττισεν καὶ ἐκαταφρόνησεν τὰς φίλας καὶ ἐνεργέτας τε . Ὁ Κολοκοτρώνης προεβήσας ἔκαμε συμμαχίαν μὲ ὅλας σχεδὸν τὰς ψευδοσυνταγματικὰς, καὶ ὀπλαρχηγὰς τῆς Ἑλλάδος ἐκτὸς τῆς Γρίβα . Οὗτοι ἅπαντες ἐνωθέντες ἐσύσθησαν τὴν ποθεμένην πολεμικὴν διοίκησιν, τῆς ὁποίας πρόεδρος ἦτον πάλιν ὁ Κολοκοτρώνης . Πᾶς ἀρχηγὸς τότε ἦτον ἀπόλυτος Βασιλεὺς, οἱ ὁποῖοι μοιρασθέντες εἰς τὰς ἐπαρχίας ἐφορολόγησαν καὶ ἐπαίδευσαν τὰς δυσυχεῖς λαοὺς . Αὕτη λοιπὸν ἡ τυραννία τῶν

Χριστιανῶν καὶ ἡ λεηλάτησις τῶν Ἐπαρχιῶν, τὰς ὁποίας ἔκαμναν τότε ἔτοι οἱ ἄσπλαγχοι ἄνθρωποι εἶναι ἀνεκδιήγητος, ἐκτὸς μερικῶν πόλεων, αἱ ὁποῖαι προσκαλέσασαι τὰς φιλελευθέρους Γάλλους ἐφυλάχθησαν ἀβλαβεῖς.

Κατ' ἐκείνας τὰς ἡμέρας ἐγένετο καὶ συνέλευσις Ἐθνικὴ εἰς τὸ προάσειον τῆς Ναυπλίας, ἡ ὁποία ψηφίσασα ἐπέμψε συγχαρητικὰς καὶ προσκλητικὰς ἐπιστολάς πρὸς τὸν Ὀθωνα, τὸν νέον Βασιλέα τῆς Ἑλλάδος, καὶ πρὸς τὸν πατέρα αὐτῆ τὸν Βασιλέα τῆς Παυαρίας. Ἡ συνέλευσις ἐκείνη τότε ἐγένετο ὡσὰν ἐκείνη τῶν ἀρχαίων Ἀμφικτυόνων εἰς τὰς Θερμοπύλας, πλὴν τινὲς κήκιμοι στρατιῶται πρὸ Κ. Γριζιώτη καὶ τῆ Ζέρβα, φοβρὰ τῆς συνελεύσεως, πληρωθέντες ἀπὸ τῆς ὑπεναντίας, ἢ ἀπὸ τὴν κακίην των διάθεσιν, ἔφθασαν εἰς τὴν συνέλευσιν ἐπὶ μαχαίρων καὶ ξύλων, καὶ ἀρπάξαντες τὰς δυσυχεῖς Πληρεξούτους τὰς ὑπῆγαν εἰς τὰ ὄρη καὶ εἰς τὰ βενὰ, ὑβρίζοντες καὶ δέροντες αὐτὰς, πρῶτα κήκισον, τὸ ὁποῖον πώποτε δὲν εἶχε γένει εἰς τὸν κόσμον. Τινὲς ἀνόητοι ἔχαιρον εἰς αὐτὸ τὸ δυσύχημα, καὶ ἐκόμπαζον.

Κατ' ἐκείνας τὰς ἡμέρας ἠκέετο, ὅτι ὁ Βασιλεὺς ἐκίνησε διὰ τὴν Ἑλλάδα, καὶ αὐτοὶ ἔτι μᾶλλον ἐσκληρύνοντο εἰς τὰς τυραννίας τῆ λαῶ, καὶ εἰς τὴν λεηλάτησιν τῶν Ἐπαρχιῶν· τέτων γενομένων ἐσοχάσθησαν νὰ κάμωσι κέντρον τῶν ὀπλων των τὰ Ἄργος, καὶ ὅταν ἔλθῃ ὁ Βασιλεὺς, νὰ ἦναι πλησίον τῆ δια τὰ τέλη των, νομίζοντες νὰ κάμωσι τὰ ἴδια τῆ Καποδίστρια. Ἡ Διοίκησις σκεφθεῖσα ἐπέμψεν ἀπὸ τὴν Ναυπλίαν εἰς τὸ Ἄργος

πεντακοσίαις Γάλλαις, ἐν ταυτῷ ἄλλοι τόσοι Γάλλοι ἔφθασαν καὶ ἀπὸ τὴν Μοθώρην, καὶ προφθάσαντες μὲ κανόνια ἐκυρίευσαν τὸν στρατῶνα τῆς Ἀργεῖς· ὁ Τσόκρης Καπιτάνος, μέλος τῆς Ἐπιτροπῆς, καὶ οἱ λοιποὶ τε σύντροφοι ἀμέσως ἔγραψαν εἰς Κορίνθον νὰ προφθάσῃ ὁ Γριζιώτης, ὁ Ζήσβας, ὁ Χελιώτης, καὶ ὁ Στραίτος, κατὰ τὴν συμφωνίαν των.

Μόλις ἔτοι ἔφθασαν εἰς Ἀργεῖς καὶ ἀμέσως ὁ Στρατὸς δὲν ἠθέλησε νὰ σηκώσῃ ὄπλα ἐναντίον τῶν Γάλλων. Ὁ Γριζιώτης σενοχωρηθεὶς ἐπροσκύνησεν εἰς τὰς Γάλλαις, ὁ δὲ Τσόκρης μόνος τε ἐκρύπτετο ἐδῶ καὶ ἐκεῖ, ἕως ὅτε τὴν νύκτα ἔφυγε κρυφίως. Τινὲς στρατιῶται τῆς Καλέργῃ ὀρμήσαντες εἰς τὸν οἶκόν τε ἠθέλησαν γὰρ πολεμήσειν μὲ τὰς Γάλλαις, ἀλλ' οἱ γενναῖα Γάλλοι ὀρμήσαντες κατέλαβαν τὴν οἰκίαν, καὶ τὰς ἀρχηγὰς ἐκείνων κατὰ νόμον πολεμικὸν ἐθανάτωσαν. Ἀλλ' ἐπειδὴ στρατιῶται τινὲς ἐπυροβόλησαν ἀπὸ τὰς οἰκίας τὰς Γάλλαις, αὐτοὶ ὀρμήσαντες εἰς τὴν πόλιν ἐθανάτωσαν ἀρκετὰς, μάλιστα καὶ ἀθώους πολίτας· ἐθανατώθησαν ὅμως καὶ μερικοὶ Γάλλοι· ὅθεν φόβος καὶ τρόμος ἐκυρίευσεν τότε τὰς Ἀργεῖς, καὶ μάλιστα ἐκείνας τὰς περὶ τὸν Τσόκρη καὶ Γριζιώτην ἀτάκτας στρατιώτας· διὰ τῆτο ἐν ῥοπῇ ὀφθαλμῷ ἄφαντοι ἔγειναν ἀπὸ τὸ Ἀργεῖς.

Ὁλος ἐκεῖνος ὁ 1832 χρόνος ἐφάνη ὁ πλέον θλιβερός καὶ κακός εἰς τὰς δυστυχεῖς Ἑλληνας· ἐπειδὴ ὅταν ἐβλεπαν ὀπλισμένον στρατιώτην ἔτρεμαν ἀπὸ τὸν φόβον των, μάλιστα ἀπὸ τὸ ἐν μέρος οἱ κλέπται καὶ οἱ κακοὶ ἄνθρωποι ἐλεηλάτησαν καὶ ἐχάλασαν τὰς ἐπαρχίας, ἀπὸ τὸ ἄλλο μέρος ὁ βαρὺς χειμὼν,

οἱ σκληροὶ ἄνεμοι καὶ αἱ δειναὶ λαίλαπες ἔθλιβαν τὰς Ἑλληνας περιοριώτερον. Ὁ Οὐρανὸς, ἡ Γῆ καὶ αὐτὴ ἡ σκληρὰ θάλασσα ἐσκληρύνθησαν ἐναντίον εἰς τὰς ἀδυνατὰς Ἑλληνας, ὥστε πολλοὶ ἐζήτην τὸν θάνατον· πλὴν τέλος πάντων ὁ πανάγαθος Θεὸς, ὁ πατὴρ τῶν ὄρφανῶν, καὶ ἀντιλήπτωρ τῶν χηρῶν ἤκασε τὴν θλίψιν τῶν πενήτων, καὶ τὰς ἀναστεναγμὸς τῶν υἱῶν αὐτῶν, καὶ ὠδήγησε τάχις τὸν Σεβαστὸν Βασιλέα τῆς Ἑλλάδος μετὰ τὴν Ἑψηλὴν καὶ κατὰ πολλὰ συνειτὴν Ἀντιβασιλείαν αὐτῆς, οἱ ὁποῖοι μόλις ἔφθασαν κατὰ τὴν 25 τῆς Ἰαννουαρίου μηνὸς 1833, καὶ ἀμέσως ὁ Οὐρανὸς, ἡ Γῆ καὶ ἡ Θάλασσα ἠσύχασαν, οἱ κλέπται ἠφανίσθησαν, καὶ αἱ δυσυχίαι τῶν Ἑλλήνων ἔπαυσαν.

Ἡ Ἑλλὰς τῶρα ἐγένετο Βασιλείον ἀνεξάρτητον· τὸ ὄνομα τῆς Ἑλλάδος ἠκέσθη εἰς ὅλον τὸν παλαιὸν καὶ νέον Κόσμον· αὐτὴ τῶρα ἔχει Βασιλέα Χρῆστῖανόν με νόμους καὶ κανόνας· ἔχει νόμισμα, σημαίαν, ἀνταποκρίνεται μετὰ τὰ βασιλεία τῆς Νέας καὶ Παλαιῆς Κόσμου, καὶ θέλει γένειν ἔτι λαμπροτέρα ἢ Ἑλλὰς, ἐὰν οἱ Ἕλληνες μιμηθῶσι τὰς προγόνους των καὶ ἐγκολπωθῶσι τὴν μάθησιν καὶ φιλοσοφίαν, ἡ ὁποία εἶναι ἡ ἀρετὴ τῶν προγόνων μας· διότι οἱ Ἕλληνες σοφίαν ζητῶσι κατὰ τὸν Ἀπόστολον Παῦλον, ἡ ὁποία εἶναι ἀπαύρασμα τῆς δόξης τῆς Πατρὸς τῶν φώτων, κατὰ τὸν Σολομῶντα, διότι εἶναι ἐντροπὴ μεγάλη εἰς τὰς Ἑλληνας, ἐνῶ ἔχου προγόνους σοφῆς καὶ ἐναρέτους; Ὀμηρον, Σωκράτην, Πλάτωνα, Ἀριστοτέλην, Θεμιστοκλέα, Περικλέα, Φωκίωνα, καὶ Ἐπαμεινώνδα, αὐτοὶ γὰρ μείνασι, εἰς τὸν κόσμον ἀμαθεῖς, ἀγράμματοι καὶ κακοῦροί-

ζικοι . Ἡ Ἑλλὰς εἶναι τόπος ἀρμόδιος διὰ μάθη-
 σιν καὶ σοφίαν , μάλιστα αἱ λαμπραὶ Ἀθῆναι , αἱ
 ὁποῖαι φαίνονται ὅτι ἔγειναν καὶ ἀπὸ τὴν φύσιν
 καὶ ἀπὸ τὸν Θεὸν , διὰ τὰ ἦναι Ἑστία τῶν Φώτων ,
 κατοικία τῶν Μουσῶν , διατριβὴ τῶν Φιλοσόφων ,
 καὶ περιβόλι τῶν ἐναρέτων ἀνδρῶν . Ὁ ἀῆρ , τὸ
 νερὸν καὶ τὸ κλίμα τῆς τόπῃ συντρέχουσι πολὺ εἰς
 τὸν ὄργανισμόν τῶν Ἑλλήνων , οἱ ὁποῖοι γνωρίζον-
 τες τὰ ἦθη καὶ τὴν γλῶσσαν τῶν σοφῶν προγόνων
 τῶν , εἶναι οἱ ἀρμοδιότεροι ἄνθρωποι καὶ οἱ ἐπι-
 τηδειώτεροι εἰς τὴν προσάρμοσιν καὶ ἐπίδοσιν τῆς
 μαθήσεως καὶ φιλοσοφίας· φθάνει μόνον τὰ ἔχειν
 ὁδηγὸς σοφὸς καὶ κλίσειν πρὸς τὰ καλὰ , καὶ ἄς
 μὴν ἐλπίσωσιν εἰς τὸ ἐξῆς οἱ Ἕλληνας τὴν δόξαν,
 τὴν τιμὴν καὶ τὴν εὐδαιμονίαν τῶν εἰς τὸν πλεῖστον
 καὶ εἰς τὰ πολλὰ μέταλλα τῆς γῆς , τὰ ὁποῖα μὲ τὴν
 ἀμάθειαν καὶ ἀνοησίαν αὐτῶν χάνονται , ἀλλ' εἰς
 τὴν μάθησιν καὶ φιλοσοφίαν , εἰς τὴν τιμιότητα ,
 καὶ θεῖαν δικαιοσύνην .

Τέλος .

Κατάλογος τῶν Φιλελλήνων καὶ Φι-
λομέσων Συνδρομητῶν .

Οἱ Ἐνβοῦκοὺρεςτίοις :

Οἱ Πανερώτατοι Ἀρχιερεῖς .

Ἀντίτυπα .

Οἱ Πανερώτατος Μητροπολίτης Βελλᾶς καὶ Πωγωνιανῆς Κύριος Ἰωσήφ .	1
Οἱ Πανερῶτ. Ἐπίσκ. Παλμύρας Κ. Ἀθανάσιος .	1
Οἱ Πανερῶτ. Ἐπίσκ. Ἰεραπόλ. Κ. Νεόφυτος .	1
Οἱ Πανερῶτ. Ἐπίσκ. Συνάδ. Κ. Σαμεὴλ .	1

Οἱ Πανοσιώτατοι Ἡγέμενοι :

Οἱ Πανοσιώτατος Ἀρχιμανδρίτης καὶ Ἡγέμ. τῆ ἐν Βεκερ, Ἀγ. Ἰωάννης Κ. Διονύσιος .	3
Οἱ Πανοσιῶτ. Ἀρχιμ. καὶ Ἡγέμ, τῆ Ῥάδελ Βόδα Κ. Ἀβράμιος ὁ ἐξ Ἄνδρος .	1
Οἱ τῆς Ἀγ. Αἰκατερίνης Ἀρχιμ. Ἀμβρόσιος .	2
Οἱ πρώην Ἡγέμ. τῆ ἐν Φωξανίῳ Ἀγ. Ἰωάν- νης Κ. Κυπριανός .	2
Οἱ Σταυρεπόλεως Ἀρχιμ. Λεόντιος .	1
Οἱ Ἀρχιμ. Βασίλειος Βλάση .	1
Οἱ Ἀρχιμ. Χρῦσανθος Πενάτης ὁ ἐξ Ἄνδρος .	2
Οἱ Πανοσιῶτ. Ἀρχιμ. καὶ Ἡγέμ. τῆ Ἁγίᾳ Λεωργίᾳ Κ. Γαβριήλ .	1

μεταφέρονται Ἀντίτυπα . 17

Ὁ Πανοσιώτ. Ἀρχ. Μίδεσος Βακαρσεῖς Ἄγιοταφίτης Μιτυληναῖος .	1
Ὁ Πανοσιώτ. Ἡγέμ. τῷ Μιχαήλ Βόδα Κ. Θεοδόσιος Κοντόπελος .	2
Ὁ Πανοσιώτ. Ἡγέμ. Σαρανταρῖς Κύ- ριλλος Ἰβηρίτης .	1
Ὁ Μαρτζινεῖς Ἀρχιμ. Ἰωακείμ .	3
Ὁ τῷ Βλαχσαραγῖς Ἡγέμ. Κύριλλος Ἀρχιμανδρίτης Μεγασπηλαιώτης .	1
Ἀνξέντιος Ἱερομ. Νικολαῖδ. Πολιγυρίτης .	1
Ὁ Πανοσιώτ. Ἡγέμ. Κοδρενῖς Κ. Ἰωαννίνιος .	1
Ὁ Πανος. Πρωτοσίγ. Δανιήλ Ἡγ. Κομάνων .	2
Ὁ Πανοσιώτ. Ἀρχιμ. καὶ Ἡγέμ. Πλαταρσεῖς Καλλίνικος .	1
Ὁ Πανοσιώτ. Ἱερομ. Καλλίνικος ὁ ἐκ Κώμης Τσαριτσάνης τῆς Θεσσαλίας .	1
Ὁ Παναιδεσιμώτ. Ρεφερενδάριος Κ. Παντελέων .	1
Ὁ Πανος. Ἱερομ. Κ. Σαμψήλ Ἐφημ. τῷ Ἀγ. Ἰωάννη .	1
Ὁ Πανοσιώτ. Ἀρχιδιάκονος Κ. Ἰώβ .	2

Οἱ Πανευγενέστατοι Ἀρχοντες .

Ὁ Πανευγενέστατος Ἰωάννης Σκαρλάτς Γκίκα .	2
Ὁ Πανευγενέστατος Ἀλέξανδρος Σκαρλάτς Γκίκα .	3
Ὁ Πανευγενέστατος Δημήτριος Σκαρλάτς Γκίκα .	2
Ὁ Πανευγενέστατος Ἀλέξανδρος Γκίκα .	3
Ὁ Πανευγενέστατος Γεώργιος Φιλιππέσκος .	2
Ὁ Πανευγενέστατος Γρηγόριος Κ. Φιλιππέσκος .	2

μεταφορὰ Ἀντίτυπων. 49

Ο Πανευγενέσατος Δημήτριος Φιλιππέσκος .	1
Ο Πανευγενέσατος Γ. Α. Μάνος .	2
Ο Εὐγεν. Ἀρχ. Βαρῶνος Χρισόφ. Σακελλάριος .	2
Ο Εὐγενέσατος Α. Β. Κύρ . Κωνσταντῖνος Σακελλάριος, Πρόξενος τῆ Ἑλληνικῆ καὶ Πρω- σιακῆ Προξενείας .	3
Ο Εὐγενέσατος Μέγ. Σπαθάρης Κ. Νικόλαος Γρηγορίδης Σῆτσος .	5
Ο Μέγας Ποσελίμικος Κωνσταντῖνος Σῆτσος .	2
Ο Εὐγενέσατος Κύριος Ἰωάννης Καμπινιάνος .	4
Ο Εὐγενέσατος Κ. Κωνσταντῖνος Μπαλατσάκος .	3
Ο Εὐγενέσατος Κ. Στέφανος Μπαλατσάκος .	2
Ο Εὐγενέσατος Κ. Κωνσταντῖνος Βαλατσέσκος .	1
Ο Εὐγεν. Μέγ. Βόρνικος Κ. Πάνος Κωσέσκος .	3
Ο Εὐγενέσατος Κ. Α. Φλωρέσκος .	2
Ο Εὐγεν. Μέγ. Χάτμανος Κ. Μιχ. Φιλιππέσκος .	2
Ο Εὐγενέσατος Κ. Μανολάκης Ἀργυρόπελος .	1
Ο Εὐγενέσατος Γ. Μιχαλέσκος .	2
Ο Εὐγεν. Στόλ. καὶ Καβαλ. Ἰ. Κατςνιάνος .	1
Ο Εὐγενέσατος Δ. Τζεπέσκος .	1
Ο Εὐγεν. Ἀρχ. Μέγας Παχάρ. Δ. Τοπλητσάκος .	2
Ο Εὐγεν. Ἀρχ. Μέγ. Βόρνικος Γεώρ. Γολέσκος .	2
Ο Εὐγεν. Κ. Δημήτριος Γρετσάκος .	1
Ο Εὐγεν. Κ. Γιάγκος Ἀριών .	1
Ο Εὐγενῆς Κ. Μ. Δάρβαρις .	1
Ο Εὐγεν. Ἀρχ. Σλετςιάρ. Νικ. Ἀλεξανδρέσκος .	1
Ο Εὐγ. Ἀρχ. Σλετςιάρ. Παναγ. Βετσόπελος .	1
Ο Εὐγεν. Κ. Ἀρχ. Ἄγας Κωνσ. Ραλέτος .	2

μεταφέρονται Ἀντίτυπα. 97

μεταφορὰ Ἀντιτύπων .		97
Ὁ Ἐυγεν. Κ. Ἐυσάθ. Παρδαλός.		1
Ὁ Ἐυγεν. Ἀρχ. Κ. Α. Βελλαράς.		2
Ὁ Ἐυγεν. Κ. Νικόλαος Παυλιάνος.		1
Ὁ Ἐυγεν. Γιάγκος Κόκκινος.		1
Ὁ Ἐυγεν. Μ. Λογοθ. Κωνσ. Καντακωζηνός.		1
Ὁ Ἐυγεν. Κ. Μανηλ Ἀγγελίδης.		1
Ὁ Ἐυγεν. Κωνσταντῖνος Μπαλτσέσκος.		1
Ὁ Ἐυγεν. Νικόλαος Μπαλτσέσκος.		1
Ἡ Εὐγεν. Κ. Ζωὴ Μπαλέτσα.		1
Ὁ Εὐγεν. Κ. Ἰωάννης Βοϊνέσκος.		2
Ὁ Εὐγεν. Κ. Ἀλέξ. Μπαρότσης.		2
Ὁ Εὐγεν. Ἀρχ. Μέγ. Κλωτσιάρ. Ἀλ. Μιχελέτσος.		2
Ὁ Εὐγεν. Κ. Θεόδωρος Ὁρασιάνος.		1
Ὁ Εὐγεν. Ἀρχ. Μ. Σερδάρ. Ἀθ. Ξενοκράα.		2
Ὁ Εὐγεν. Κ. Δημ. Παρίσης.		2
Ὁ Εὐγ. Ἀρχ. Σλτζιάρ. Κ. Χρισόδ. Μαρίνογ.		1
Ὁ Εὐγεν. Μέγ. Βισιάρης Κ. Γρηγόριος Γραδισιάνος.		2
Ὁ Εὐγεν. Μ. Κόμισ. Κ. Ἰωάν. Γραδισιάνος.		2
Ὁ Εὐγεν. Κ. Γρηγόριος Γραδισιάνος.		2
Ὁ Εὐγεν. Μ. Κόμισος Ἀλ. Σαμωρκιάσης.		1
Ὁ Εὐγεν. Ἀρχ. Στόλνικος Εὐθύμ. Ράσσετζάνος.		2
Ὁ Εὐγεν. Ἀρχ. Σλτζιάρης Θωμ. Ἀποσολίδης.		1
Ὁ Εὐγενής Κωνσταντῖνος Μαργαριτέσκος.		1
Ὁ Εὐγεν. Ἀρχ. Μ. Σερδάρης Ράλτσάκης.		1
Ὁ Εὐγεν. Ἀρχ. Βεσιάρης Ἀνδρέας Λέσος.		1
Ὁ Ἐυγεν. Ἀρχ. Σερδάρης Μανηλ Παππαδάτ.		2
Ὁ Ἐυγεν. Ἀρχ. Παχάρ. Κωνσταντ. Στεφανέσκ.		1

μεταφορὰ Ἀντιτύπων . 135

Ο' Ἐυγεν. Ἀρχ. Σερο. Κωνσταντ Φλωρέσκος .	1
Ο' Ἐυγεν. Μιχαὴλ Δρούνος .	1
Ο' Ἐυγεν. Υἱὸς τῆ Ἀρχ. Σερο. Ἀνέστη Νικλ. Α. Χατσόπουλος .	1
Ο' Ἐυγ. Υἱὸς τῆ ἐν Μακαρίᾳ τῇ λήξει γενο- μένης Γεωργίᾳ Σλατινιάνας Ἀλέξανδρος Γ. Σλατινιάνος μαθητῆς μὲ .	10
Ο' Ἐυγεν. Κ. Βασίλειος Κετσαρίδ. μαθητῆς μὲ .	1
Ο' Ἐυγεν. Κ. Ἰωάννης Κετσαρίδας .	5

Οἱ Εὐγενέστατοι Κύριοι .

Ο' Εὐγεν. Κ. Ἀλέξανδρος Σχινᾶς .	10
Ο' Ἐυγεν. Κ. Εὐστάθιος Σχινᾶς .	3
Ο' Ἐυγεν. Νικόλαος Ἰωάννης Σχινᾶς .	1
Ο' Ἐυγεν. Νικόλ. Εὐστάθ. Σχινᾶς .	1
Οἱ Εὐγενεῖς Κύρ. Γεώργιος, Ἀναστάσιος, Ἀημοσθ. καὶ Ξενοφ. Ἀυτάδελ. Βαρόντζη .	4
Ο' Ἐυγεν. Κ. Σεβαστιανὸς Ζήσος .	2
Ο' Ἐυγεν. Κ. Δημήτ. Νικολαέσκος μαθητῆς μὲ .	1
Ο' Ἐυγεν. Κ. Στέφανος Μπορανέσκος .	1
Ο' Ἐυγεν. Κ. Μιχαὴλ Δεπενιάνος .	1
Ο' Ἐυγεν. Κ. Γεώργιος Linhee .	1
Ο' Ἐυγεν. Κ. Ἰωάννης Ἀθ. Μπαλατσάνος .	1
Ο' Ἐξοχώτ. Ἰατρ. Κ. Σεραφεῖμ Βρετιῶν .	1
Ο' Ἐξοχώτ. Ἰατρ. Κ. Κωνσταντ. Μιμῆς .	1
Ο' Ἐξοχώτ. Ἰατρ. Κ. Ζήσος Κονοφάος .	1
Ο' Ἐξοχώτ. Ἰατρ. Κ. Ε. Πατρίκιος ὁ ἐκ τῆς νῆσος Κέας .	1

	μεταφορὰ Ἀντιτύπων .	184
Οἱ	Ἐξοχώτ. Ἱατρ. Κ. Δ. Πατσέρας .	1
Οἱ	Ἐξοχώτ. Ἱατρ. Κ. Χ. Νικολαΐδης .	1

Οἱ Ἐντιμότατοι Ἐμποροὶ .

Οἱ	Ἐντιμ. Κύριος Ἰωάννης Σακελλάριος .	1
Οἱ	Ἐντιμ. Κ. Χατζῆ Λεκάς Μεξίξης .	1
Οἱ	Ἐντιμ. Κ. Ἰωάννης Δ. Πολύξος .	1
Οἱ	Ἐντιμ. Κ. Βασίλειος Λάμπρος .	1
Οἱ	Ἐντιμ. Κ. Ι. Σισανόπελος .	2
Οἱ	Ἐντιμ. Κ. Παρασκευᾶς Δημητρίδης .	1
Οἱ	Ἐντιμ. Κ. Μιχαήλ Μάκας .	1
Οἱ	Ἐντιμ. Κ. Π. Γ. Καραπιπέρι .	1
Οἱ	Ἐντιμ. Κ. Λάζαρος Καλενδέρογλου .	2
Οἱ	Ἐντιμ. Κ. Ἰωάννης Χ. Ἀγγέλος .	1
Οἱ	Ἐντιμ. Κ. Γεώργιος Βαλάννος .	1
Οἱ	Ἐντιμ. Κ. Κωνσταντῖνος Ν. Μεσακόβ .	1
Οἱ	Ἐντιμ. Κ. Κωνσταντῖνος Νάγκοβιτς .	1
Οἱ	Ἐντιμ. Κ. Ἀπόσ. Χ. Βασίλ. Φιλιππεπολ .	1
Οἱ	Ἐντιμ. Κ. Ἀδελφοὶ Μ. Δημητρίδης .	1
Οἱ	Ἐντιμ. Κ. Νικόλαος Σταματίδης .	1
Οἱ	Ἐντιμ. Κ. Χ. Θεόδωρος Κωνσταντῖνος .	1
Οἱ	Ἐντιμ. Κ. Γεώργιος Νικολόπελος .	1
Οἱ	Ἐντιμ. Κ. Βασίλειος Μιχαήλ .	1
Οἱ	Ἐντιμ. Κ. Ἀδελφοὶ Χριστόδ. καὶ Κωνσ. Πολυχρονιάδης .	1
Οἱ	Ἐντιμ. Κ. Κωνσταντῖνος Ἀγγέλος .	2
Οἱ	Ἐντιμ. Κ. Σπυρίδων Λενδρινός .	1

μεταφορὰ Ἀντιτύπων . 211

Οἱ Ἐντιμ. Κ. Ἰωάννης Γ. Σκεφᾶς .	1
Οἱ Ἐντιμ. Κ. Γεώργιος Κωνσταντῖνος :	1
Οἱ Ἐντιμ. Κ. Δημήτριος Α. Σολάκογλης :	1
Οἱ Ἐντιμ. Κ. Ἰωάννης Πάυλοβιτς Σαράφης .	1
Οἱ Ἐντιμ. Κ. Γεώργ. Ν. Βακάλογ. Μαρκετ.	1
Οἱ Ἐντιμ. Κ. Δημήτριος Χατζῆ Συμεών.	1
Οἱ Ἐντιμ. Κ. Κωνσταντῖνος Ἀγγέλης .	1
Οἱ Ἐντιμ. Κ. Χρησάκης Χ. Παρασκευᾶ .	1
Οἱ Ἐντιμ. Κ. Χριστόφορος Στοϊάνοβιτς .	1
Οἱ Ἐντιμ. Κ. Κυριάκος Πάνος Κύροβιτς .	1
Οἱ Κύριος Δ. Ἀνδρέας Βατάχος τῆ Πειζαδὲ Κωσάκη Γκίκα .	1
Οἱ Ἐντιμ. Κ. Ἄνδρ. Δανήλοβ.	1
Οἱ Ἐντιμ. Κ. Κωνσταντῖνος Χ. Νικολός .	1
Οἱ Ἐντιμ. Κ. Συμεών Ῥωμανόφ .	1
Οἱ Ἐντιμ. Κ. Μιχ. καὶ Ἀνασ. Π. Κατσέλη ἐκ Ζήτης Κωμοπόλεως Ἰωαννίνων .	1
Οἱ Ἐντιμ. Κ. Χρησάκης Ἀθανασίς .	1
Οἱ Ἐντιμ. Κ. Ἰωάννης Δ. Χ. Βακάκογλης .	1
Οἱ Ἐντιμ. Κ. Ἀδὰμ Ἀνασασίς .	1
Οἱ Ἐντιμ. Κ. Ἰωάννης Τσοκίνης .	1
Οἱ Ἐντιμ. Κ. Ἰωάννης Σύμης Γεράσης .	1
Οἱ Ἐντιμ. Κ. Μιχαήλ Π. Γεράσης .	1
Οἱ Ἐντιμ. Κ. Ἀλοΐζιος Μεσοξύδης .	2
Οἱ Ἐντιμ. Κ. Ἰωάννης Π. Κέσοφ .	1
Οἱ Ἐντιμ. Κ. Βασίλειος Γρηγορίδης .	1
Οἱ Ἐντιμ. Κ. Μιχαήλ Ἰωάννης .	1
Οἱ Ἐντιμ. Κ. Ἰωάννης Γεωργίς .	1

Ο Ἐντιμ. Κ. Ἰωάννης Θεογνώσης .	1
Ο Ἐντιμ. Κ. Γεώργιος Κυράνης .	1
Ο Ἐντιμ. Κ. Φίλιππος Ἰεσαϊ ἐξ Ἀγκίρας .	1
Ο Ἐντιμ. Κ. Δ. Πολύζος .	1
Ο Ἐντιμ. Κ. Ἰάκωβος Γ. Πιτσιπιός .	1
Ο Ἐντιμ. Κ. Πέτρος Δ. Πέτροβιτς .	1
Ο Ἐντιμ. Κ. Παναγιώτης Ἰωάννης .	1
Ο Ἐντιμ. Κ. Ἐλευθέριος Ταμάρας .	1
Ο Ἐντιμ. Κ. Βασίλειος Μπίτζας .	1
Ο Ἐντιμ. Κ. Ἀναστάσιος Φιλήτης .	1
Ο Ἐντιμ. Κ. Δημήτριος Κέλογλε .	1
Ο Ἐντιμ. Κ. Ράλλης Δημητρίας .	1
Ο Ἐντιμ. Κ. Ἰωάννης Δ. Καλόγνωμος .	1
Ο Ἐντιμ. Κ. Στέφανος Μεσηνήζης .	1
Ο Ἐντιμ. Κ. Ἀλέξανδρος Δ. Πολύζος .	1
Ο Ἐντιμ. Κ. Δημήτριος Ἀνασ. Πολύζος .	1
Ο Ἐντιμ. Κ. Παναγιώτης Ζαφύρης .	1
Ο Ἐντιμ. Κ. Εὐστράτιος Ἰωαννίδης .	3
Ο Ἐντιμ. Κ. Ἰωάννης Κροσνόβ .	1
Ο Ἐντιμ. Κ. Στέφανος Ράϊκοβιτς .	1
Ο Ἐντιμ. Κ. Πέτρος Πίκκολος .	1
Ο Ἐντιμ. Κ. Θεμελῆς Γεωργίς ἐξ Ἰωαννίνων .	1
Ο Ἐντιμ. Κ. Κυριάκ. Π. Κύριαξη ἐξ Ἰωαννίν .	1
Ο Ἐντιμ. Κ. Νικόλαος Κ. Τριανταφύλλε .	1
Ο Ἐντιμ. Κ. Ἀλέξ. Δανιηλόπελος .	1
Ο Ἐντιμ. Κ. Νικόλαος Βάρδα .	1
Η Ἐντιμ. Ἀναστασία Παπᾶ Δημητ. Βερούσιαις .	1
Η Ἐντιμ. Χατζῆ Ἐλένη Κατσατζᾶ Κωνσταντ. .	1

Ο Ἐντιμ. Κ. Λεονταρῆς Ἐξακῆς.	1
Ο Ἐντιμ. Κ. Ἰωάννης Γραμματ. τῆ Μαριζιανίς.	1
Ο Ἐντιμ. Κ. Πέτρος Στεφάνος ἐκ Κλεισέρας.	2
Ο Ἐντιμ. Κ. Χρισόφορος Σαλόνησσης.	1
Ο Ἐντιμ. Κ. Νικόλαος Δημητρίος.	1
Ο Ἐντιμ. Κ. Ἰωάννης Ν. Τριανταφυλλίς.	1
Ο Ἐντιμ. Κ. Μανθῆλ Καπετανάκης Κορῆς.	1
Ο Ἐντιμ. Κ. Δημήτριος Σύμης.	1
Ο Ἐντιμ. Κ. Γεώργιος Β. Βασιλόγλης.	1
Ο Ἐντιμ. Κ. Θεόδωρος Κωνσταντινίδης.	1
Ο Ἐντιμ. Κ. Ἀθανάσιος Βερόπελος.	1
Ο Ἐντιμ. Κ. Δημήτριος Στάμης.	1
Ο Ἐντιμ. Κ. Σκαρλάτος Σκανάβης.	1
Ο Ἐντιμ. Κ. Σέργιος Παππάζογλος.	1
Ο Ἐντιμ. Κ. Μ. Παπαδονάτος.	1
Ο Ἐντιμ. Κ. Ἰωάννης Τσελέπης.	1
Ο Ἐντιμ. Κ. Κωνσταντῖνος Ρόλλας.	1
Ο Ἐντιμ. Κ. Δ. Χαλεπλόγλης.	1
Ο Ἐντιμ. Κ. Διαμαντῆς Ἰωάννης.	1
Ο Ἐντιμ. Κ. Γεώργιος Χαμαμτζόγλης.	1
Ο Ἐντιμ. Κ. Θ. Σαβρόπελος.	2
Ο Ἐντιμ. Κ. Μιχαῆλ Ξανθός.	2
Ο Ἐντιμ. Κ. Παναγιώτης Διαμάντης.	2
Ο Ἐντιμ. Κ. Σταῦρος Μοιρασιδῆς.	1
Ο Ἐντιμ. Κ. Γρηγόριος Καρακάσης.	1
Ο Ἐντιμ. Κ. Θεόδωρος Πέγκοβιτς.	1
Ο Ἐντιμ. Κ. Νικόλαος Σερβάνος.	1
Ο Ἐντιμ. Κ. Μ. Κράνοβιτς.	1

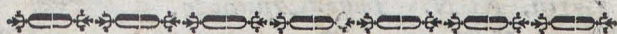
μεταφορὰ Ἀντιτύπων.	300
Οἱ Ἐντιμ. Κ. Βασίλειος Βασιλόπτελος.	1
Οἱ Ἐντιμ. Κ. Ζ. Δέδος.	1
Οἱ Ἐντιμ. Κ. Ἀλ. Σάρφος.	1
Οἱ Ἐντιμ. Κ. Μαρτίνος Μπόγδαν.	1
Οἱ Ἐντιμ. Κ. Ἰωάννης Βάλοτας.	1
Οἱ Ἐντιμ. Κ. Κωνσταντίνος Πύργος.	1
Οἱ Ἐντιμ. Κ. Προκόπιος Βαλάνογλες.	1
Οἱ Ἐντιμ. Κ. Χ. Δημήτριος Ἰωαννόπελος.	1
Οἱ Ἐντιμ. Κ. Ἀβραάμ Χαλφών.	1
Οἱ Ἐντιμ. Κ. Ἀναστάσιος Κοιτρός.	1
Οἱ Ἐντιμ. Κ. Μ. Καλλιφάροβ.	2
Οἱ Ἐντιμ. Κ. Ἰωάννης Στάμυς.	1
Οἱ Ἐντιμ. Κ. Χ. Ἰωάννης Ζώη.	1
Οἱ Ἐντιμ. Κ. Γεώργιος Θ. Σλάβ. Ζαγορίσιος.	2
Οἱ Ἐντιμ. Κ. Ἀλέξανδ. ὁ Παχαρ. τῆ Καρατζᾶ.	1
Οἱ Ἐντιμ. Κ. Κωνσταντίνος Δ. Καραμπέλα.	1
Οἱ Ἐντιμ. Κ. Δημήτριος Θεοδώρ.	1
Οἱ Ἐντιμ. Κ. Γεώργιος Ἰωαννίδης.	1
Οἱ Ἐντιμ. Κ. Κωνσταντίνος Εὐσαθ. Πέγκοβιτς.	1
Οἱ Ἐντιμ. Κ. Θεόφιλος Ῥοδάς Κασοριεύς.	1
Οἱ Ἐντιμ. Κ. Δημήτ. Καππαμελίδης Βυζάντ.	1
Οἱ Ἐντιμ. Κ. Στέφανος Χριστοδῆς ἐξ Ἀδριαν.	1
Οἱ Ἐντιμ. Κ. Κωνσταντίνος Ἰ. Σκαρλάτς.	1
Οἱ Ἐντιμ. Κ. Γεώργιος Ἰ. Σκαρλάτς.	1
Οἱ Ἐντιμ. Κ. Γεώργιος Στέπης.	1
Οἱ Ἐντιμ. Κ. Ἀναστάσιος Δασιάδης.	1
Οἱ Ἐντιμ. Κ. Νικόλαος Καρανίκας.	1
Οἱ Ἐντιμ. Κ. Γεώργιος Δημήτριος Σλυβνιώτης.	1

Οἱ Ἐντιμ. Κ. Κωνσταντῖνος Ξενοκράτης.	1
Οἱ Ἐντιμ. Κ. Ἀλέξιος Χ. Μάνθε.	1
Οἱ Ἐντιμ. Κ. Προκόπιος Δημητρίδης.	1
Οἱ Ἐντιμ. Κ. Συμεὼν Ζεύκοβιτζ.	1
Οἱ Ἐντιμ. Κ. Εὐστάθιος Κ. Κομπέτ. Κωνσταντίν.	1
Οἱ Ἐντιμ. Κ. Χρήσ. Δημητριάδ. Κωνσταντίν.	1
Οἱ Ἐντιμ. Κ. Μανολάκης Μαρινέσκος.	1
Οἱ Ἐντιμ. Κ. Κωνσταντῖνος Μανβλίδης.	1
Οἱ Ἐντιμ. Κ. Βασίλειος Χρισόπουλος.	1
Οἱ Ἐντιμ. Κ. Ἰωάννης Βασιλειάδης.	1
Οἱ Ἐντιμ. Κ. Ἀναστάσιος Φιλήτης συνήγορος.	1
Οἱ Ἐντιμ. Κ. Κωνσταντῖνος ἐλευθεριάδης.	1
Οἱ Ἐντιμ. Κ. Γεώργιος Δόννας συνήγορος.	1
Οἱ Ἐντιμ. Κ. Κωνσταντῖνος Ρότας.	1
Οἱ Ἐντιμ. Κ. Μιχαήλ Ζάγλα.	1
Οἱ Ἐντιμ. Κ. Γεώργιος Στεφάνος Τσινός.	2
Οἱ Ἐντιμ. Κ. Κωσάκης Οὐρξέσκος.	1
Οἱ Ἐντιμ. Κ. Νικόλαος Δεληγιαννίδης.	1
Οἱ Ἐντιμ. Κ. Κωνσ. Νεγρέσκος.	1
Οἱ Ἐντιμ. Κ. Κωνσταντῖνος Κοριάν.	1
Οἱ Ἐντιμ. Κ. Ν. Ἰωάν. Ἀμπράζη.	2
Οἱ Ἐντιμ. Κ. Κωνσταντ. Ἐμμανήλ ὁ ἐκ Φιλιππελ.	1
Οἱ Ἐντιμ. Κ. Χρισόδουλος Μερμιάλης.	1

Οἱ Ἐλλογιμώτατοι Κύριοι .

Οἱ Ἐλλογιμώτ. Κ. Ἀυτάδελφοι Μιχαήλ καὶ Συμεὼν Χρησίδαί .	10
Οἱ Σοφολογιώτ. Προφέσσωρ τῆς Γαλλικῆς εἰς τὸ Ἀυθεντικὸν Σχολεῖον καὶ τῆς Δραματικῆς εἰς τὸ Φιλαρμονικὸν Κ. Κωνσταντῖνος Ἀριστίας .	1
Οἱ Ἐλλογιμ. Κ. Δ. Βασιλόπελος .	1
Οἱ Ἐλλογιμ. Κ. Ν. Βασιλόπελος .	1
Οἱ Ἐλλογιμ. Κ. Ζαχαρίας Νένοβιτς .	1
Οἱ Ἐλλογιμ. Κ. Κωνσταντῖνος Πεξανέσκος .	1
Οἱ Ἐλλογιμ. Κ. Δημήτριος Βίλλιος .	1
Οἱ Μεσικολ. Κ. Πέτρος ὁ Ἐφέσιος .	1
Οἱ Μεσικολ. Κ. Βασίλ. Βυζάντιος .	1
Οἱ Ἐλλογιμ. Κ. Νικόλαος Θεοχαρίδης .	1
Οἱ Ἐλλογιμ. Κ. Σταυράκης Δέζογλης .	1
Οἱ Ἐλλογιμ. Κ. Χριστόφορος Κρατερός .	1

Ἄλλα Ἀντίτυπα . 376

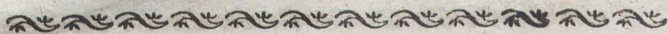
Οἱ Ἐν Κραγιῶβηι .

Ἀντίτυπα .

Οἱ Πανοσιώτ. Ἡγέμ. Κ. Δωρόθεος Ζητείας .	1
Ἡ Ἐυγεν. Κ. Πορταρέσα Λοξάνδρα Παρίση .	1
Οἱ Ἐυγεν. Κ. Σταμάτης Παρίσης .	1

μεταφέρονται Ἀντίτυπα . 3

	μεταφορὰ Ἀντιτύπων .	3
Ο	Ἐξοχώτ. Πέτρος Βερώνης Ἱατρός .	2
Ο	Ἐντιμ. Κ. Ἀναστάσιος Στεφανῆ Παπα .	1
Ο	Ἐντιμ. Κ. Ἰωάννης Χρησίδης .	1
Ο	Ἐντιμ. Κ. Ἰωάννης Μ: Πανταζῆς .	1
Ο	Ἐντιμ. Κ. Δημήτριος Καραγιανόπουλος .	1
Ο	Ἐντιμ. Κ. Ἰωάννης Βορβεράνος .	1
	Ἔλα Ἀντίτυπα .	10

ΟΙ ΕΝ ΠΛΟΕΣΤΙΩ .

Ἀντίτυπα .

Ο	Ἐσιώτατος Κ. Νικηφόρος Ἱεροδιάκονος Μυτιληναῖος καὶ Οἰκονόμος Βορμπίλης .	1
Ο	Ἐντιμ. Κ. Ἰωάννης Βερόριοιεύς .	1
Ο	Ἐντιμ. Κ. Ἀπόσ. Κηριτζόπουλος Ἀγραφιῶτ. .	1
Ο	Ἐντιμ. Κ. Διαμαντ. Ἱεροκωνσ. ὁ Φωκεύς .	1
Ο	Ἐντιμ. Κ. Νικόλαος Θ. Ζυγορόπουλος .	1
Ο	Ἐντιμ. Κ. Μιχαὴλ Χριστοδ. Τσιτσαῖος .	1
Ο	Ἐντιμ. Κ. Χριστ. Δαλαμπίνης Ζαγοραῖος .	1
Ο	Ἐντιμ. Κ. Ἀθ. Πρίμας ἀποικος τῶν Ἀθ. .	1
Ο	Ἐντιμ. Κ. Γ. Κωνσταντινίδ. ἐκ Λεβαδείας .	1
Ο	Ἐντιμ. Κ. Γ. Ταμάρας ἐκ Νήσου Κῶ .	1
Ο	Ἐντ. Κ. Πιτάρ. Κωνσ. Ἀναγν. ἐκ Πρεμετῆς .	1
Ο	Ἐντιμ. Κ. Νικολ. Κεμπότης ἐξ Ἰωαννίνων .	1
Ο	Ἐντιμ. Κ. Νικόλαος Γ. ἐκ τῆς Κοριτσᾶς .	1

μεταφέρονται Ἀντίτυπα . 13

	μεταφορὰ Ἀντιτύπων .	13
Οἱ Ἐντιμ. Κ.	Εὐθύμιος Βαλδέρης .	1
Οἱ Ἐντιμ. Κ.	Γεώργιος . Σπύρος Γεροδημόπελος ἐν Μαραθῶνος .	1
Οἱ Ἐντιμ. Κ.	Χρισόδ. Δημητριάδ. Ζαγοραῖος .	1
Οἱ Ἐντ. Κ.	Χρισόδ. Γκιελμέζοφ ἐν Σιλλίμνις .	1
Οἱ Ἐντιμ. Κ.	Δημήτριος Νικολόπελος .	1
	Ἄλλα Ἀντίτυπα .	18

Οἱ Ἐν Φ Ω Ξ Α Ν Ἰ Ω .

Ἀντίτυπα :

Οἱ Πανοσιολογιώτ.	Ἅγιος Ἀρχιμ. καὶ Ἡγέμ. τῶ ἐν Φωξανίῳ τῆς Βλαχίας Μονασ. Ἅγιος Ἰωάννης Κ. Τιμόθεος Θεσσαλονικεὺς .	3
Οἱ Πανοσιώτ.	Ἱερομόναχ. καὶ Οἰκονόμος τῆς αὐτῆς Μονῆς Κ. Ματθαῖος Θεσσαλονικεὺς .	1
Οἱ Ὀσιώτ.	Ἱεροδ. τῆς αὐτ. Μον. Κ. Καισαρίας .	1
Οἱ Ἐυγεν. Κ.	Στέριος Βασιλ. Θεσσαλονικεὺς .	1
Οἱ Ἐυγεν. Κ.	Δημήτ. Βρανᾶς ὁ ἐκ τῆς νήσου Κέου .	1
Οἱ Ἐυγεν. Κ.	Μεχρδάντ. Γιανάνος . ὁ ἐξ Ἀργόφ .	1
Οἱ Ἐυγενολογιώτ. Κ.	Κωνσταντῖνος Βεκοριάδης ὁ ἐκ Μελενίσις .	2
Οἱ Ἐντιμ. Κ.	Ἰωάννης Στεφάνος Ζώτοφ ἐν Δελβίνις τῆς Χειμάρρας .	1
Οἱ Ἐντιμ. Κ.	Ἀντώνιος Ι. ἐκ Ζητενίσις .	1
Οἱ Ἐντιμ. Κ.	Ἀγαπητὸς Χατζόπ. Σταγχιριίτης .	1

Ἄλλα Ἀντίτυπα . 12

ΟΙ 'ΕΝ 'Ι Β Ρ Α Ι ' Α Α .

Αντίτυπα .

Ο 'Αγιος Χαριεπόλεως "Ανθιμος . 2

Ο 'Ελληνικός Πρόξενος 'Ιωάννης Βελισάριος . 5

Οι 'Εντιμότετοι Κύριοι .

'Ηλίας Περδικίδης . 2

Κ. Κ. Χρυσοβελώνης . 1

'Ιωάννης Φάραγγας . 1

Βασίλειος Σινελής . 1

Χριστόφορος Πεταλᾶς . 2

Κ. Μακρυτάκης . 3

Κ. Σαβδόπελος . 1

Μ. Βερώνης . 1

Π. Ρεμπίνης . 1

Σοφία Ρεμπίνη . 1

Γεώργιος Κ. Γκίεζε . 1

Χ. Δημήτριος Χ. Χρήσοβιτς . 2

Νάνος Μιχαήλ . 1

Γεράσιμος Π. 'Αλεξανδρίδης . 1

Σπύργιος Μπότσαρης . 1

Σαφράκης Χ. 'Ασολάνη . 1

'Ηλίας Φωτεινός . 1

Γεώργιος Μέγαρης . 1

Γ. 'Ιωαννίδης . 1

Αράκος 'Εμμανήλ . 1

Θεόδωρος 'Αποστόλας . 1

μεταφέρονται Αντίτυπα . 38

μεταφορὰ Ἀντιτύπων. 33

Γεώργιος Μαυροδης. 1

Μ. Μπαῖτοριδης. 1

Α. Γεωργιάδης. 1

Ν. Σίμμε. 1

Νικόλαος Θεοχάρης Κλωτσιάδης. 1

Σπυρίδων Καβαδιάδης. 1

Σοφῆς Χριστοδελ. 1

Ν. Τεπεγγιόζης. 1

Δημήτριος Δηβάνης. 1

Ὅλα Ἀντίτυπα. 42

Οἱ Ἐν Γαλατσίῳ.

Ἀντίτυπα :

Ὁ Πανοσιώτ. Ἀρχιμ. Πανάρετος, Πελοπεν. 1

Ὁ Πανος. Ἰωαννίκιος Ἀρχιμ. Πρετζισάνος. 1

Οἱ Ἐντιμότατοι Κύριοι.

Χριστόδελος Δημόπελος. 1

Χρῖος Μερτόπελος. 1

Δημήτριος Κορδαλής. 1

Κωνσταντῖνος Ν. Γαϊτάνης. 1

Παναγιώτης Καριδιάς. 1

Παῦλος Μπάρρης. 1

Ἀντώνιος Μενεΐδης. 1

Ἀνδρέας Βλασόπελος. 1

μεταφέρονται Ἀντίτυπα. 10

μεταφορὰ Ἀντιτύπων . 10

Δημήτριος Ἀποσολόπελος .	1
Σπύρος Δ. Βρετός .	1
Β. Ἰωάννης Μπενλεῖς .	1
Κ. Σακομάνος .	1
Κωσάκης Δασιάδης .	1
Σερδάρης Γεώρ. Δαλλόπελ. μετὰ τῆ υἱῶ τε Μιχ.	1
Δημήτριος Μάγνης .	1
Μάρκος Καλογεράς .	1
Μάρκος Π. Σβορόνος Κεφαληναῖος .	1
Γεώργιος Ἐλευθεριάδης .	1
Σερδάρης Παρασκευᾶς Βασιλεῖς .	1
Παναγιώτης Παύλε .	1
Λεωνίδιος Μεσελίνος .	1
Ἐ. Κ. Κλήμη .	1
Παναγῆς Φωκᾶς Κεφαληναῖος .	1
Κωνσταντῖνος Ἀ. Ρᾶζης .	1
Ἰωάννης Κερκεμέλης Κεφαληναῖος .	1
Παναγῆς Ἰγγλέσης Κεφαληναῖος .	1
Ἀναστάσιος καὶ Ἀντώνιος Καρῆσος Κεφαλην.	1
Χριστόδουλος Ἀσκληπιάδης .	1
Κ. Χ. Γεωργίς .	1
Βερναρδὲν Βακκόνης .	1
Γεώργιος Ν. Σαράφης .	1
Ἰωάννης Λαζαρίδης .	1
Νικόλαος Πολύδωρος .	1
Δημήτριος Πανάης .	1
Ζαννῆς Μ. Καράλης Μυκῶνιος .	1
Κωνσταντῖνος Ἀναστασίου Κρής .	1

μεταφορὰ Ἀντιτύπων :		38
Ἡλίας Σιμωνάς Κεφαληναῖος .		1
Νικόλαος Μοβύλας .		1
Θεόδωρος Μάνταρης Ἰθακήσιος .		1
Ἰβάντζος Στόικοβιτς φιλιππεπολίτης .		1
Κωνσταντῖνος Πανᾶς Τρικαλινοῦς .		1
Μηχαήλ Κοντῆ .		1
Γ. Ἀδαμίδης .		1
Ἰωάννης Βοναπάρτε :		1
Γεώργιος Μαυρατζᾶς .		1
Ἀναστάσιος Διαμαντόπουλος .		1
Γεώργιος Κομηζόπουλος Φιλιππεπολίτης :		1
Κ. Μακρουδάκης Κρής .		1
Βασίλειος Γεωργιάδης Κρής .		1
Ζαννῆς Συνετός Πάτριος ,		1
Δημήτριος Μῆσος .		1
Ἀλέξανδρος Δῆμος .		1
Δημήτριος Τζηγόνας .		1
Ἀντώνιος Παιχνιδιάρης Κεφαληναῖος .		1
Κωνσταντῖνος Βεντῆρα .		1
Ἀνατάκης Χ. Γιωρδάκης .		1
Ἀναγνώσης Αὐξεντιάδης .		1
Γ. Χ. Προκοπίς .		1
Σπύρος Ἄνινος .		1
Ἰωάννης Ἰγγλέσης .		1
Ν. Δέκας .		1
Φραντζῆς Γκίλης .		1
Νικόλαος Φωκᾶς .		1
Κωνσταντῖνος Κέπας .		1

μεταφορὰ Ἀντιτύπων: 66

Γεώργιος Σπάρταλης .	1
Νικόλαος Καλαύριας .	1
Δημήτριος Στράπτης Δήμιος .	1
Γεώργιος Βροῦκος .	1
Γ. Παντελής .	1
Σπειρίδων Ἀνδριανόπουλος .	1
Ἀναστάσιος Ἀρ. Ἀλευράς .	1
Γρηγόριος τριταντζής .	1
Δημήτριος Κωνσταντινίδης .	1
Χαραλάμπης Μαυρῆς .	1
Γεώργιος Ἑγγλέζος .	1
Λεωνίδας Πρασακιάκης .	1

Ἄλλα Ἀντίτυπα . 78

Τὰ λοιπὰ ἐκ Κωνσταντινουπόλεως καὶ
Ὀδησσοῦ ὀνόματα δὲν ἐπρόφθασαν .

Παροράματα.

Σελ.	Στίχ.	Σελ.	Στίχ.	
1	10	γράφει ἀποικιῶν .	7 14	γράφει τῷ Ψευδοπροφήτῃ
			— 16 —	746
2	9	— ὅλα	— 29 —	αἰῶνα ,
—	21	ἀξιοθαύμασον	8 2 —	Ἀράβων
3	12	— ὑπεροχὴν ,	— 5 —	ἦτο
—	29	— τῆς Ῥώμης ,	— 7 —	ὀρθῆς ,
—	30	— Αὐτοκράτορας	— 9 —	μεγάλαι
4	12	— διαλέξεις ,	— 11	πρὸς τὴν Δύσιν καὶ ἔδωκε
—	21	Χριστιανισμῷ εἰς	— 12 —	τὰ ὁποῖα
—	28	— ἔλαβε	— 14 —	Οἱ Καλίφαι ,
5	2	— καὶ λαμβάνουσα	— 15 —	ἐνεργῶσι
—	—	— ὅλες	— 16 —	ἐπανελαβόμεν
—	3	— λαῖς ,	— 17 —	ἀλλ' ἐνομίσαμεν
—	14	ἐπρομήθευεν . Εἰς	— 18	ὡς ἀξιόπιστον κατὰ τῆτο
—	23	— κάθε	— 20 —	οἱ
—	—	— δὲν ἦτον	— — —	λαοί ,
—	28	Ἀκόμη προλαβόντως	23 —	ἐποχῆς . Τὰ
—	29	ἀπὸ τὰς παραφροσύνας	—	τὰς ὁποίας
—	30	— τῶν Ἑβραίων	— — —	Ἀσῖαν ,
6	18	— Ἐν	— 24 —	καὶ εἰς τὴν Αἰγυπτὸν ,
—	19	— τῆς	— 26 —	οἶκος , ὅστις
—	20	— αἵρεσις	— 29	τῶν μὴ Μωαμεθανῶν
				Τερρικῶν φυλῶν ,

Σελ.	Στιχ.	Σελ.	Στιχ.
8	34 γράφε παρόμοιον	55	28 γράφ ἀποτελέσματα.
9	5 — Καλίφων	60	31 — να
—	8 — και	61	14 — κυριεύσεως
—	10 — αἰῶνος	62	3 — εὐσπλαγχτίαν
—	21 — ἀπ	—	22 — ὅποιοι
—	26 — ἐλθόντας	64	9 — Τέρονων
—	14 — ἐπέφερε	—	13 — τὰ Βιτώλια,
—	31 — Κύπρον ἡμε.	—	22 — οἱ ὅποιοι
11	32 — θρησκευτικὰς	68	24 — τὸ ὄνομα
13	26 — τῆς	69	24 — ἀπέλαυσε
14	10 παραθυλάσια	71	12 — συνεβιβάζοντο
—	29 — ἔκδοτοι	73	3 — πολιτικῶς
15	6 — ὅστις	—	24 — ὄχι
—	8 — Κορράδος	74	5 — σώματα
—	19 — δεσμὸν,	—	10 — θέλει
16	23 — τῆς	—	19 — περισσότερον
17	17 — πυρκαϊάν.	—	20 — πολυάριθμον
19	17 — ἔκαμναν	75	9 — ἕνας
21	29 — δικασικὴ,	77	13 — ἐπεβεβαιώνοντο
24	8 — εἰς	—	20 — χωρία
—	31 — μάχην,	—	25 — ἀπὸ τὸ κα
28	18 καθ' ὑπερβολήν.	79	21 — και ὄχι διάτι
29	10 — οἰτιες	81	13 — ἕνα πεταμίευσαν
—	25 — Εὐρωπαϊκῶν	82	23 — ἐπεβάρυνε
30	17 — λαῶς	—	31 — ἀγορασαί
31	10 — ἐχημάτιζαν	83	25 — ἐσυνίστατο
33	8 — προποντίδος	—	6 — τρόπον
—	17 — πειράτας	86	11 — μερικὰ
43	15 τὸν Ἰησοῦν Χριστόν :	29	27 — ἐκεῖνον, τὸν ὅποιον
48	27 — και	106	31 — συνήργησε

Σελ.	Στιχ.	Σελ.	Στιχ.			
107	28	γράφεις ἐκπληροῖ	252	16	γράφεις	εἰς
109	1	— ἀντίστασιν	253	1	—	ἐγείνας
118	24	— ταῖς	—	13	—	ἤνωσαν
119	11	— λύτρων	—	19	—	μίσση
120	14	τὸ τῆς ἀποστασίας	—	24	—	μὲ
132	11	— τεχνουργιῶν	255	5	—	ἢ εἰδήσεις
—	24	— ἐπιχειρήσιν	—	12	—	καὶ
141	12	— καὶ μὲ τὸ	—	27	—	εἰς
—	29	— δὲν ἦσαν	256	10	—	σκληρομέγεθος
142	5	— εἶχαν δώσει	—	15	—	τυροβολικὸν
157	9	Μακρο-Πέλιος	257	5	—	ρεβαία
159	5	— συνίθεια	258	23	—	νοντο
—	10	— τὰ 4 χωρία	260	24	—	Οἱ
166	19	— τῆς Ὑδρας	261	19	—	εἰς τὰς ὄσοι
167	29	ἀπολαμβάνη	—	26	—	λάφυρα
174	31	— ἔκαμαν	—	—	—	ἐπίσης
187	16	— τῆ Πραβίς	—	31	—	ἐκεῖνα
199	31	— καταφύγει	—	—	—	δυσυχῆ
212	24	— λαὸν πολυάριθμον ζῶντα . . . παρασείνοντα	—	—	—	—
218	9	— χιλιάδας	262	5	—	κύρις
219	17	— ἐκλείσθη	263	17	—	τὰς πρὸς τὰς λα-
<p>εἰς παρασηθείσας ἐξηγήσεις· ἐπειδὴ τῆτο εἶναι σφάλμα αὐτῶν τῶν Διοικήσεων,</p>						
229	9	— πληρωθέντας	—	16	—	αἱ ὁποῖαι
237	29	— τὸ κακόν	—	18	—	περὶ τῆς
248	1	— ἀλλ' ἢ ἐκρηξίς	264	13	—	αἵματος
—	13	— προβεηκυῖαν	—	21	—	τῆ
—	14	— ἡλικίαν τῆ	—	31	—	δημοσίαν
—	31	— θύματα των.	268	5	—	τίσιον
249	28	— ὡς πρὸς	—	20	—	σκοπὸν

λ.	Στιχ.	Σελ.	Στιχ.
1	18 — εἰς	344	26 — τρεωτέρα
	12 — ἐσώθησαν	—	30 — ἀπειλαί
	24 — βλέπομενοι	347	15 — ὅτι
	9 — ἐπήγαυαν	348	32 — καὶ
	2 — ἕως	354	30 — δανεισῆς
	27 — ἀδυναμίας	357	49 — Ναυπλίας
	31 — γνησίου	358	5 — ἐκτελεστικῆ
	1 — σκοπὸν	—	30 — ἀπὸ
	11 — νὰ ἐκβῆ	362	21 — ἐκδελύσεις
	28 — τετρακοσίων	368	23 — ὅδιν
	30 — καὶ	374	15 — ριοτητος
	32 — ὁποῖον	—	18 — ἦτο
9	16 — σώματος	378	17 — ἀρχιστρα
5	4 — βελὴν	—	18 — ἀρκι
	27 — διάστημα	381	20 — τῶρα σύμ
6	31 — ἀνωφελῆς	382	24 — πολλὰ
7	32 — Εὐρωπαϊκῶν	383	27 — χρόνων
2	4 — διάστημα	388	24 — εἰ
4	23 — λεπτολογιῶν	389	32 — ὡς να
7	24 ὅπρια οἰκειοποιεῖτο	393	13 — Suerain
8	32 — διάκρισιν.	395	13 — Πρέσβειων
	2 — εἰς τὸ νὰ	397	23 — ἐκεῖνος
9	16 — ἐνεψύχασε	400	11 — μετὴν εὐ-
	29 — μετὸ σώμα	409	18 — ἀναντιρρόητον
343	20 — Οἰκουμενῆς	411	22 — καὶ

Τέλος καὶ τῷ Θεῷ

Δόξα.

ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ

Τῶν ἐν τῷ Ἑλληνικῷ τυπογραφίᾳ ἐτοιμῶν
τῶν Ἀνταδέλφων Μιχαὴλ καὶ Συμεῶν Χρησίδων

Χρησιμομάθεια περιέχουσα μαθήματα Ἑλ-
Ἐπιστολᾶριον περιέχον ἐπιστολάς καθ' ὅλα
Πίνακες τῆς Ἀλληλοδιδασκτικῆς.

Ἀλφαβητᾶριον μέγα περιέχον ἀπλοελλ-
κὴν γραμματικὴν καὶ διαλόγους λίαν ἔπωφελεῖς.

Ἀλφαβητᾶριον μικρόν.

Καλλιγραφία Ἑλληνικὴ καὶ Γαλλικὴ.

Ὀκτώηχος περιέχουσα τὴν Θ'. ὥραν, τὸ Α
κάθισμα τῷ Ψαλτηρίῳ καὶ τὴν λοιπὴν ἀκολουθίαν κα-
τὰ τάξιν τῷ Ἑσπερινῷ καὶ τῷ Ὁρθρῷ.

Συλλογὴ τεσσάρων ἀκολουθιῶν ἴσων, τῷ Καν-
ονί τῆς Ἀκαθίστου, τῷ Μεγάλῳ Κατόνῳ, τῷ ἐπιταφί-
καὶ τῷ Παχα.

Μηνολόγιον παντοτεινόν.

Χρησμοὶ τῷ Ἀγαθαγγέλῳ.

Ἱστορία Ἑβραίων, Ἱστορία Ἀγγέλων, Ἱστορία Κα-
τόνῳ, Ἱστορία Ζιβλα, καὶ Ἱστορία τῶν Νέων Ἑλλήνων

Ὅσοι ἔχουσι πόθον ν' ἀποκτήσωσι ταῦτα τὰ βιβλ
θέλωσι διευθυνθῆ πρὸς τὸς ἰδίους εἰς τὸ Μοναστήρι-
ον τῷ Σταυροπόλεως.

ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΑΘΗΝΩΝ

007000050627